

АЛЕКСАНДРОВСКИЙ СБОРНИКЪ

ДОКУМЕНТОВЪ

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРИИ СЪВЕРОЗАПАДНОЙ РУСИ

ИЗДАВАЕМЫЙ

ПРИ УПРАВЛЕНІИ ВИЛНСКАГО УЧЕБНАГО ОБРУГА.

ТОМЪ ВТОРОЙ.

В И Л Ъ Н А.

Печатня Губернскаго Правленія.

1867.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Второй томъ Археографическаго Сборника заключаетъ въ себѣ 111 актовъ и приложение, состоящее изъ записокъ игумена Ореста. Эти 111 актовъ почти всѣ (за исключеніемъ одного инвентаря Трокской экономіи № 97) относятся къ исторіи Православія и отчасти Уніи, по преимуществу въ Сѣверо-Западной Руси и раздѣляются на четыре отдѣла:

1) Могилевскіе акты (отъ 1-й по 148 стр.). Акты этого отдѣла, собственно относящіеся къ исторіи Могилева, начинаются со временъ уніи и показываютъ торжество Православнаго Могилевскаго мѣщанства въ непрерывной борьбѣ его со всѣми обычными врагами Православнаго Русскаго начала въ Сѣверо-Западной Руси — латинствомъ и іезуитствомъ, уніей и еврействомъ.

Жители Могилева, подкрѣпляемые въ своемъ Православіи передаваемыми имъ посланіями Восточныхъ Іерарховъ ¹⁾, посланіями и посѣщеніями собственныхъ епископовъ, ²⁾ примѣромъ, увѣщаніями и помощію Православныхъ братствъ ³⁾, а также содѣйствіемъ нѣкоторыхъ изъ Православнаго дворянства, сохраняютъ и неутомимо защищаютъ въ теченіи болѣе чѣмъ двухъ съ половиною столѣтій свою Русскую Православную жизнь, несмотря на всѣ происки и насилія іезуитовъ ⁴⁾ и уніатовъ, неурядица и безпорядки въ

¹⁾ См. № № 17, 20, 21, 28, 35. Посланія Патріарха Мелетія, вѣроятно, потому вошли въ такъ называемую рукопись игумена Ореста, что онѣ пересланы были Православными жителями Львова и Рогатина къ Могилевскому братству, въ архивъ котораго и хранились.

²⁾ См. № 23, 42, 43.

³⁾ См. № № 24, 27, 40.

⁴⁾ Прилож. стр. xxii, xxv, xxvi, xxviii.

своей собственной средѣ ¹⁾. Въ концѣ XVI вѣка жители Могилева (въ это время они всё были Православными; первый костель въ Могилевѣ основанъ только въ 1604 году) соединились въ Православное братство, бывшее, вѣроятно, при Спасскомъ монастырѣ ²⁾, основавше при немъ и школу. Это братство конечно не признавало уніятскаго Полотскаго архіепископа Гедеопа Брольницкаго, который и жаловался Сигизмунду III-му на то, что братчики «збираючисе бунты чинять и владыку заклимають, слухать и признавать его за старшого своего заказують, людей лезныхъ, своевольныхъ бунтовниковъ ховають..... Котковскаго, Хому Тавборовича и Радка, которые не маючи ани благословенства, казанье..... кажутъ, списы, побуренья..... чинять». Вслѣдствіе этой жалобы Сигизмундъ III-й приказалъ Спасскому брату выдать проповѣдниковъ и представить грамоту Стефана Баторія, данную жителямъ Могилева на основаніе христіанской школы ³⁾. Съ достовѣрностію неизвѣстно, что было результатомъ этой жалобы; можетъ быть послѣ этого Гедеопу Брольницкому удалось совратить нѣкоторыхъ Могилевцевъ и основать изъ нихъ уніятское братство при церкви Входа Господня во Іерусалимъ ⁴⁾. Но

¹⁾ См. № № 24, 39, 46, 60, 69, 70.

²⁾ См. № 19.

³⁾ Какой опасный примѣръ недобросовѣстности въ исполненіи узаконеній прежнихъ королей подавали иногда своимъ подданнымъ сами Польскіе короли, это, между прочимъ, видно изъ того, что Сигизмундъ III-й говоритъ Могилевцамъ, будто Стефанъ Баторій позволилъ имъ основать «христіанскую католицкую школу для науки дѣтей языка Латинскаго, Польскаго и Рускаго (№ 19), между тѣмъ какъ въ грамотѣ Ст. Баторія нѣтъ слова «католицкая», а говорится вообще о правѣ построить христіанскую школу (et scholam christianam fundabunt et construent. (Бѣлорус. Архивъ № 12 стр. 36).

⁴⁾ См. № 22. Это братство игуменъ (†)рестъ (Приложеніе стр. V, VI.) и С. И. Соколовъ, авторъ историческихъ свѣдѣній о Православной Церкви въ Могилевской губерніи, называютъ Православнымъ; но изъ королевской грамоты, данной на основаніе этого братства, скорѣе можно придти къ тому заключенію, что это было уніятское братство. Слова грамоты: «Мають мѣщане наши Могилевскіе того братства уживати на вси потомные часы, згажаючисе во всемъ водлугъ вѣры и закону Рускаго, будучи подъ послушенствомъ Митрополита и предложонныхъ духовныхъ»..... не могутъ быть отнесены къ Православному братству, такъ какъ въ 1602 году не было въ Западной Россіи Православнаго Митрополита; и когда говорится о Православныхъ, то обыкновенно употребляются выраженія: Русь старая, въ Уніи не будучая, — вѣры Греческой, не зуніеваной, — подъ послушенствомъ Патріархи Константинопольскаго ит. п.

несомнѣнно, что въ 1619-мъ году Юсафать Бунцевичъ своими «утисками, бѣдами и молвами» успѣлъ на время совратить нѣкоторыхъ Могилевцевъ въ Унію и передать въ ихъ владѣніе Спасскій монастырь ¹⁾, хотя въ слѣдующемъ году многіе изъ отпавшихъ въ Унію возвратились снова въ Православіе ²⁾, но школу при Спасскомъ монастырѣ принуждены были въ тоже время Православные отдать уніятамъ ³⁾. Этотъ монастырь возвращенъ былъ Православнымъ только въ 1674 году ⁴⁾. Лишившись монастыря и школы, Православные не упали духомъ. Еще въ 1618 году, когда «ихъ милости духовные иноцы и свѣцкіе... релиі старожитное Греческое..... были порушены милостію ку фалѣ Милого Бога», бурмистръ Ѳедоръ Филиповичъ, райца Ѳедоръ Ивановичъ и др. Могилевскіе мѣщане купили и, подъ предлогомъ продажи, вѣроятно, подарили Могилевскому братству землю въ г. Могилевѣ для основанія на ней церкви и монастыря ⁵⁾. Въ этому пожертвованію присоединили свои пожертвованія князь Огинскій ⁶⁾, Стеткевичи ⁷⁾ и Могилевское братство ⁸⁾ и на эти пожертвованія основанъ Богоявленскій монастырь и при немъ братство, получившее благословенныя грамоты на свое основаніе отъ Патріарха Кирилла, Митрополита Петра Могилы и разрѣшеніе отъ Владислава IV-го ⁹⁾. Это Богоявленское братство, иначе называемое Брестоноснымъ ¹⁰⁾ вмѣстѣ съ монастыремъ было, такъ сказать, средоточіемъ Православія въ Могилевѣ. Въ послѣдствіи изъ этого братства выдѣлилось младшее братство при церкви Ев. Іоанна Богослова въ Богоявленскомъ монастырѣ ¹¹⁾. Брѣвко соединившись въ эти братства, жители Могилева заботились объ основаніи новыхъ монастырей въ Могилевѣ (въ 1646 г. основанъ женскій Никольскій монастырь «для большаго распространенія славы Божіей и для обученія дѣвицъ

1) Именно къ этому времени мы относимъ отнятіе у Православныхъ Спасскаго монастыря на основаніи № 30 стр. 33 и № 26.

2) № 28.

3) № 30.

4) См. Приложение стр. IX и № 78.

5) № 26.

6) № 27 и 34.

7) № 45.

8) № 37.

9) № № 34, 35, 43.

10) № 27.

11) Приложение ххш стр.

дворянского и городского сословія» ¹⁾, объ устройствѣ братскаго монастыря «дабы братія обще жили, церкви Божой пильновали, школъ дозирали, спѣванье порядное въ церкви мѣли» ²⁾, заботились ревностно и неутомимо о поддержаніи, украшеніи и возобновленіи, послѣ частыхъ пожаровъ въ Могилевѣ, церквей ³⁾; — и въ этихъ случаяхъ иногда обращались съ просьбою о помощи къ Православнымъ внутри коренной Россіи ⁴⁾. Въ концѣ XVII-го и началѣ XVIII-го столѣтія, когда въ Сѣверо-западной Руси печатаніе книгъ перешло въ руки латинянъ и униатовъ, члены Богоявленскаго братства въ 1701 году выхлопотали себѣ у Августа II-го подтвердительную грамоту на свободное печатаніе всякаго рода Польскихъ и Русскихъ духовныхъ книгъ, несмотря на противодѣйствіе этому со стороны, вѣроятно, латинянъ и униатовъ ⁵⁾, а въ 1725 году отправляютъ братскаго старосту съ порученіемъ найти словолитчика для братской печати ⁶⁾. Въ то время, когда знаменитое нѣкогда Православное Виленское мѣщанство, образовавшее въ XVI в. изъ своихъ членовъ четыре братства, перешло большею частію въ латинство или въ унию, а загнанный и стѣсненный до крайности остатокъ Православныхъ въ Вильнѣ съ поклономъ и поздравленіемъ выходилъ на встрѣчу латинскаго епископа, напр. хоть Александра Сапѣги въ 1668 году ⁷⁾, — масса Православнаго населенія Могилева еще на столько была велика и сильна во второй половинѣ XVIII-го вѣка, что Православнаго епископа, вступавшаго на Могилевскую кафедру, открыто и торжественно встрѣчали въ Могилевѣ духовенство, члены магистрата, купцы и цехи, при колокольномъ звонѣ во всѣхъ церквахъ, съ хоругвями и цеховыми знаменами, при барабанномъ боѣ, съ рѣчами и т. п.; также открыто и торжественно выражалъ свою печаль весь Могилевъ при погребеніи своихъ епископовъ ⁸⁾. Сохраняя съ такимъ постоянствомъ основное начало Русской жизни, — т. е. вѣру Православную, жители Могилева естественно относились съ сочувствіемъ къ Великой Руси и

¹⁾ № 55.

²⁾ № 37 и № 46.

³⁾ См. Приложение, особенно xcix—ci стр.

⁴⁾ № 71.

⁵⁾ № 63.

⁶⁾ № 67.

⁷⁾ Wizerunki. Т. 22, стр. 100.

⁸⁾ Прилож. стр. xxxiii, xxxvi, lxviii.

неудивительно, что они въ 1654 году добровольно сдались Царю Алексѣю Михайловичу, по увѣщанію знаменитаго основателя и игумена Бутеинскихъ и др. монастырей Іоіля Трудевича ¹⁾ и подкрѣпляемые чудеснымъ знаменіемъ ²⁾ мужественно отбивались отъ Польскаго войска. Правда, въ исторіи Могилева есть и темныя страницы, какъ напр. коварное избіеніе въ 1661 году русскаго войска въ Могилевѣ ³⁾ или незаконное умерщвленіе помѣщика Зѣиковича ⁴⁾. Но первое, печальное событіе, если не оправдывается, то объясняется по крайней мѣрѣ великими бѣдствіями, какія терпѣлъ въ это время Могилевъ отъ русскаго войска и особенно отъ козаковъ; второе—показываетъ намъ, какъ духъ Польскаго своеволія и самоуправства испортилъ даже лучшихъ членовъ гражданскаго общества. Великія бѣдствія, постигшія Могилевъ въ самомъ началѣ XVIII-го вѣка во время великой Сѣверной войны, страшно потрясли благосостояніе Могилева ⁵⁾, но въ то же время ни мало не ослабили въ его жителяхъ ревности къ Православной вѣрѣ. Какъ только миновали бѣдствія, опять началось построеніе церквей ⁶⁾, и не часто, какъ видно, Могилевцы доставляли случай латинянамъ и уніятамъ ликовать по случаю совращенія Православныхъ Могилевцевъ въ унію или латинство ⁷⁾. Только въ концѣ XVIII и началѣ XIX-го вѣка силы Православныхъ жителей Могилева начинаютъ какъ бы ослабѣвать. Въ 1796 году закрывается женскій братскій монастырь, между прочимъ, по недостаточности средствъ къ его содержанію; въ 1828 году Могилево-братскій монастырь дѣлается штатнымъ монастыремъ, потому что Могилевъ, равно какъ и вся эта губернія, говорится въ прошеніи архим. Гавріила, наполнена евреями, католиками, уніятами и лютеранами, такъ что Православныхъ едва ли оставалась въ это время и осьмая часть, да и жители Могилева обѣднѣли отъ водворенія въ немъ евреевъ, неурожаевъ и пожаровъ, вслѣдствіе чего добровольное подаяніе оказалось недостаточнымъ для содержанія братскаго монастыря ⁸⁾. А въ 1832 году оказалось необходимымъ пособіе отъ правительства для содержанія шести Могилевскихъ церквей,

¹⁾ Тамъ же стр. хп.

²⁾ Ср. № 65 стр. 97 съ Прилож. стр. хiv.

³⁾ Прилож. стр. xvii, xviii.

⁴⁾ Тамъ же стр. ххix.

⁵⁾ Прилож. стр. xxx—lxiii.

⁶⁾ Прилож. стр. lxvi.

⁷⁾ Тамъ же lxvi.

⁸⁾ Приложение стр. хcviii.

а одна изъ нихъ упразднена по малому количеству прихожанъ.— Вообще за свою неутомимую борьбу съ латинствомъ и уніятствомъ и преданность вѣрѣ Православной болѣе чѣмъ въ теченіи двухъ съ половиною вѣковъ, при всѣхъ тяжкихъ испытаніяхъ, жители Могилева достойны полнаго вниманія и благодарнаго воспоминанія Православныхъ Русскихъ!

Документы, вошедшіе въ отдѣлъ Могилевскихъ актовъ, заимствованы изъ Могилевскихъ Губернскихъ Вѣдомостей за 1846, 1847, 1848, 1849, 1851, 1852 и 1855 гг., изъ такъ называемой рукописи игумена Ореста и отдѣльныхъ документовъ, приобретенныхъ отъ родственниковъ покойнаго С. И. Соколова, бывшаго учителя Могилевской семинаріи и редактора Могилевскихъ Губернскихъ Вѣдомостей. Нѣкоторыя мѣста въ документахъ, напечатанныхъ изъ М. Г. Вѣдомостей и изъ рукописи игумена Ореста, или сначала невѣрно были прочтены, или въ нихъ вкрались ошибки при послѣдующихъ перепискахъ. Неимѣя подлинныхъ документовъ, мы не могли конечно исправить темныя мѣста въ нихъ, но не сочли себя также въ правѣ и оставить ненапечатанными всѣ подобныя документы, такъ какъ подлинники ихъ, кажется, утрачены.

Записки игумена Ореста, составляютъ собственно часть рукописи въ 967 стр., носящей на оберткѣ названіе «Исторія Могилевского монастыря». Эта рукопись раздѣляется на двѣ части. Въ первой части (отъ 1-й до 152 стр.) заключаются историческіе документы, во второй — собственно записки въ двухъ видахъ: сначала идутъ «разныя записки, неизвѣстно кѣмъ составленныя» ¹⁾, а потомъ болѣе обширныя записки игумена Ореста. Въ началѣ этой рукописи находится предисловіе, написанное однимъ изъ настоятелей Могилево-братскаго монастыря ²⁾, разобравшимъ и приведшимъ

¹⁾ Въ концѣ ихъ находятся указы о переименованіи въ 1773 г. Бѣлорусской епархіи въ Могилевскую, Мстиславскую и Оршанскую,—объ учрежденіи трехъ архимандрій въ монастыряхъ: Полотскомъ, Оршанскомъ и Могилевскомъ братскомъ,—статистическія свѣдѣнія о Могилево-братскомъ монастырѣ, составленныя въ 1790 году первымъ его архимандритомъ Іоасафомъ,—списокъ 271 члена Могилевского братства, составленный въ 1844 году, частью съ памяти до 1666 года, въ которомъ сторѣль древній списокъ братчиковъ, частью на основаніи записи, веденной съ 1666 года, и въ концѣ—синодикъ благотворителей и настоятелей братскаго монастыря.

²⁾ Кто въ 1848-хъ годахъ былъ настоятелемъ въ этомъ монастырѣ, невидно изъ списка настоятелей, находящагося въ рукописи. Послѣ 1827 года показаны настоятелями, безъ означенія годовъ, архимандриты: Арсеній, Гавріилъ и Поликарпъ.

въ порядоѣ монастырскаго - братскіа архива ¹⁾: Нѣкоторые изъ помѣщен-ныхъ въ рукописи документовъ не напечатаны, потому что слишкомъ испорчены переписчиками. Таково — посланіе Митрополита Нелюбовича Тугальскаго отъ 15-го Ноября 1661 года, въ которомъ онъ укоряетъ Могилевское братство за неповиновеніе себѣ и своему намѣстнику Іакову, — говорить, что нѣкоторые лица «безъ пастырскаго благословенія одѣвши сужнею титулу капитулы, своихъ церквей престоловъ отступивши, при каедральной Святого Спаса въ Могилевѣ церкви житіе себѣ уподобавши, всѣ доходы и якіе колвезъ пожитки.... за себе забравши, на свои приватны.... оборочають росходы»; затѣмъ спрашиваетъ, дѣлается ли это съ согласія Могилевскаго братства, или нѣтъ; укоряетъ особенно чернеца братскаго монастыря Комара, какъ принцинала этихъ бунтовъ и раздоровъ и проситъ членовъ Могилевскаго братства остеречься, если они замышляютъ противъ него неприязнь.

Записки игумена Ореста составлены главнымъ образомъ на основаніи документовъ, напечатанныхъ въ Бѣлорусскомъ архивѣ, лѣтописи Могилева—Труб-

¹⁾ «Много переѣзвъ и разореній перенесъ Могилевобратскій монастырь со времени основанія своего. Оттого мноо потерялъ онъ очень любопытныхъ памятниковъ древности, касающихся не только церковныхъ обычаевъ и уставовъ, существовавшихъ въ Бѣлорусской, нѣкогда вообще Православной, странѣ, но и гражданскихъ распорядковъ и происшествій сего края. Несмотря на то совѣстливымъ раченіемъ старость церковнаго братства, складывавшихъ всякую непонятную бумагу въ отдѣльную кучку, соблюдены нѣкоторые акты и документы, изъ коихъ можно составить хотя неполное и неточное, но вѣрное понятіе о состояніи какъ самого монастыря, такъ и всей Могилевской епархіи, начиная съ бѣдственнѣйшихъ временъ Уніи.»

«Это побудило одного изъ настоятелей Могилевобратскаго монастыря разобрать и разсортировать всѣ бумаги, книги и записки, какія хранились въ монастырскаго кладовой до 1843 года. Для чловѣка, воспитаннаго по Русски и во все незнакомаго съ древностями Польши и Литвы, трудно было разбирать даже склады разныхъ паньеровъ, писанныхъ замысловатыми старинными шрифтами на языкахъ Польскомъ и Польско-Русскомъ, большею частію поврежденныхъ временемъ и не имѣвшихъ между собою никакого порядка и связи. Много нашлось пустаго, много дубликатнаго, много перепутаннаго въ листахъ, много безначальнаго, или безконечнаго; много чужаго, внесеннаго вѣроятно братчиками для храненія въ церкви по частной для ихъ коммерческихъ и гражданскихъ дѣлъ важности. Очень жаль было времени, потеряннаго на прочтеніе и раскладку всего этого хлама. А терять нужно было уже не по одному археологическому любопытству, а по необходимости. То строительная коммисія, то

ницкаго ¹⁾), Уніи—Бантышъ Каменскаго и отчасти на основаніи наблюденія самаго игумена Ореста, какъ очевидца. Такимъ намъ особенно представляется

посредникъ полюбовнаго размежеванія, то комитетъ приведенія въ извѣстность городскихъ угодій, то полиція настоятельно требовали документовъ, по которымъ монастырь владѣетъ тѣмъ или другимъ участкомъ; и какъ ихъ не было въ отдѣльности, то необходимо было разсматривать всякую старинную записку. Горе, если бы всякому настоятелю доставалась эта черная работа. Кому либо изъ нихъ, рано или поздно, нужно было привести старинныя записи въ какой нибудь порядокъ».

«Собранные акты, документы и записки раздѣлены на два разряда. Къ первому отнесены документы *экономическіе*, по которымъ монастырь въ разные времена прибрѣталъ право владѣнія разными землями, лугами, домами и лавками. Документамъ симъ составлена отдѣльная опись, въ такой мѣрѣ подробная, что, въ случаѣ потери или обветшалости какаго либо документа, содержаніе онаго уцѣлѣло бы въ спискѣ. Всѣхъ документовъ подлинники, собранные и хронологически расположенные сообразно съ сею описью, хранятся въ особомъ портфелѣ ^{*}). Въ такомъ же портфелѣ хранится и другой разрядъ документовъ *историческихкихъ*, въ которыхъ находится что либо замѣчательное для исторіи и археологій какъ Бѣлорусской Православной Церкви вообще, такъ преимущественно Могилевскаго братства. Поелику же потеря текста для археологической любознательности гораздо важнѣе, нежели для экономіи монастырской, огражденной отъ поискиваній и притязаній на прежнія владѣнія не десятилѣтнею, а вѣковою давностію; то разсудилось всѣ историческіе документы и записки, какіе нашлись между бумагами монастырскими, и какіе случилось найти въ другихъ мѣстахъ, списать съ возможною точностію и собрать въ одну книгу. Книгу эту читатель видитъ предъ собою. Въ ней важнѣе всего историко-хронологическія записки игумена Ореста, которому онѣ возвращены по принадлежности. Старецъ сей, воспитывавшійся нѣкогда въ школахъ іезуитскихъ и проходившій довольно учебныхъ должностей въ разныхъ мѣстахъ Бѣлорусіи, долго и тщательно собиралъ все замѣчательное въ историческомъ отношеніи, и потому заслуживаетъ полное довѣріе себѣ. Остальное есть сборъ отрывковъ или матеріаловъ историко-археологическихъ. Составить изъ нихъ что либо цѣльное, округленное или дополнять оныя новыми открытіями предоставляется будущимъ настоятелямъ Могилевобратскаго монастыря.» 1845 года Іюня 5 дня. Могилевъ.

¹⁾ Лѣтопись Трубницкаго, по слухамъ, ходила въ Могилевъ по рукамъ нѣскольکو лѣтъ тому назадъ; но у кого она находится теперь, неизвѣстно. Трубницкіе были именитые Могилевскіе граждане и вели нѣкогда за граничную торговлю. Въ настоящее время родъ Трубницкихъ угасъ.

^{*}) Неизвѣстно, гдѣ находится теперь этотъ портфель. Изъ имѣющагося въ Рукописномъ Отдѣленіи Вид. Публ. Библіотеки подробнаго списка 109 разныхъ грамотъ и

разсказъ о событіяхъ въ Могилевѣ 1812 года и о присягѣ въ это время Архіепископа Варлаама Наполеону ¹⁾. Въ концѣ рукописи находится статистическое описаніе Могилева, составленное въ 1836 году и историческое извѣстіе объ іерархіи Могилевской до 1845 года.—Что касается до личности игумена Ореста, то объ немъ сохранилось немного свѣдѣній. Изъ формулярнаго его списка видно, что онъ учился въ Могилевской семинаріи, въ 1803 году принялъ монашество, затѣмъ Архіеп. Варлаамомъ переведенъ былъ въ архіерейскій Могилевскій домъ и проходилъ здѣсь должности казначея, ризничаго и экономна Архіерейскаго дома до 1818 года, затѣмъ былъ игуменомъ монастырей Шкловскаго Воскресенскаго и Пустынскаго, съ 1820 до 1824 былъ законоучителемъ въ различныхъ учебныхъ заведеніяхъ г. Полотска, въ 1827 году былъ переведенъ въ Могилево-братскій монастырь и умеръ въ 1850 году въ Богоявленскомъ Оршанскомъ монастырѣ на іеромонашеской вакансіи. По разсказамъ нѣкоторыхъ жителей Могилева игумень Орестъ присягалъ ²⁾ вмѣстѣ съ Архіепископомъ Варлаамомъ Наполеону, почему и не имѣлъ Креста за отечественную войну 1812 года; въ 1827 году онъ былъ переведенъ въ Могилево-братскій монастырь подъ строгій надзоръ на 10 лѣтъ. Въ это время, надобно думать, и составилъ свои записки игумень Орестъ, по своему времени человѣкъ образованный, отлично знавшій языки: Греческій и Латинскій; по свидѣтельству людей, близкихъ къ нему, стѣны его келліи были исписаны Греческими и Латинскими стихами, даже его собственнаго сочиненія.

II. Документы, относящіеся къ исторіи Троцкихъ церквей (150 — 185 стр.). Они значительно восполняютъ тѣ документы, которые напечатаны въ Собраніи Семенова древнихъ грамотъ и актовъ городовъ: Вильны, Ковна и Троцъ. Изъ этихъ документовъ оказывается, что въ Троцахъ, кромя указанныхъ въ актахъ г. Вильны ³⁾ церквей Рождества Христова, Св. Николая и Георгіево-Рождественской, хранящихся въ Могилевскомъ Архіерейскомъ домѣ, видно, что здѣсь находится нѣсколько очень интересныхъ документовъ не напечатанныхъ, напр. подъ №№ 10, 42 и др. Въ 1837 г. нѣкоторые изъ этихъ документовъ были отосланы къ Оберъ-Прокурору Св. Синода.

актовъ, хранящихся въ Могилевскомъ Архіерейскомъ домѣ, видно, что здѣсь находится нѣсколько очень интересныхъ документовъ не напечатанныхъ, напр. подъ №№ 10, 42 и др. Въ 1837 г. нѣкоторые изъ этихъ документовъ были отосланы къ Оберъ-Прокурору Св. Синода.

¹⁾ Событія эти изложены въ общихъ чертахъ въ «Исторіи отечественной войны 1812 года» Богдановича т. I стр. 211, но безъ весьма многихъ, находящихся здѣсь, подробностей, не лишенныхъ интереса.

²⁾ Ср. Прилож. стр. xc.

³⁾ Стр. xxxix.

гія и Рождества Пр. Богородицы, была еще церковь Троицкая, а Воскресенская церковь, хотя и имѣла отдѣльный «цментарь» 1) была, вмѣстѣ съ Вознесенскою, придѣльною при церкви Рождества Пречистой. 2) Изъ этихъ документовъ видно также, какъ богато надѣлены были Трокскія церкви отъ Православнаго Трокскаго дворянства 3) и какъ постепенно собственность Православныхъ церквей подвергалась расхищенію въ своевольномъ и безправномъ Польскомъ королевствѣ 4). Даже и покровительствуемые Польшею уніаты не могли спокойно пользоваться отнятыми ими у Православныхъ церковными землями и угодьями: то отнималъ эти земли Брацлавскій казначей Гоппень 5), то Трокскій магистратъ 6). Изъ этихъ документовъ видно также отчасти, какъ относились къ уніатамъ латинскіе монашескіе ордена, отнимая у нихъ земли, и не совѣстясь подразаъ стаяннуться съ евреями и устроить шиножъ на томъ самомъ мѣстѣ, на которомъ прежде существовала церковь, а потомъ ихъ костель 7).

III. Документъ, относящійся къ исторіи церквей города Вильны XVII вѣка, — это именно рѣшеніе королевскими комиссарами спора между М. Гавриломъ Колендою и Виленскимъ магистратомъ о правѣ владѣнія различными плацами въ г. Вильнѣ въ 1671 г. (188—238 ст.). Этотъ документъ доставляетъ значительный матеріалъ для исторіи церквей г. Вильны въ XVII в. Имъ въ рукописи изъ Митрополитальнаго архива пользовался авторъ статьи, помѣщенной въ *Wizerunkach* (Т. 22, 23 и 24) подъ заглавіемъ: *Kilka uwag nad dziełem: Wilno od początkow jego do roku 1750*, извлекающій все существенное изъ этого документа. Но тѣмъ не менѣе мы сочли нужнымъ напечатать этотъ документъ по копіи, найденной въ архивѣ Виленскаго учебнаго Округа, вслѣдствіе интереса, каковой онъ представляетъ для мѣстной исторіи. Документы, о которыхъ упоминается въ этомъ комиссарскомъ рѣшеніи, почти всѣ будутъ изданы въ 5-мъ томѣ Археографическаго Сборника.

1) № 91.

2) № 94. стр. 172.

3) №№ 88, 91 и 94.

4) №№ 87, 89, 90, 92.

5) № 95.

6) № 96 и № 98.

7) № 99.

IV. Документы, относящиеся къ исторіи церквей города Бѣльска (240—258 стран.). Они показываютъ, что въ XVI вѣкѣ всѣхъ Православныхъ церквей въ Бѣльскѣ было шесть, именно: Богоявленская, возвращенная Православнымъ въ 1633 г. ¹⁾, Никольская, Воскресенская, бывшая во владѣніи Православныхъ до 1639 ²⁾, Троицкая, Пречистенская ³⁾ и Михайловская ⁴⁾, въ 1636 г., кажется, уже не существовавшая, потому что въ этомъ году объ ней не упоминается. Изъ этихъ документовъ видно, какую упорную и непрерывную борьбу съ униятствомъ вели Православные жители Бѣльска—этого небольшого городка Гродненской губерніи, и до настоящаго времени не утратившаго еще своей Русской Православной физиономіи. Уніаты, не смотря на поддержку Польскаго правительства, не смотря на свои усилія и фанатизмъ ⁵⁾ и помощь латинянъ ⁶⁾, невольно уступали первенство въ Бѣльскѣ въ религиозно-нравственномъ отношеніи угнетеннымъ Православнымъ. Въ 1636 г. уніатовъ въ Бѣльскѣ было самое ничтожное число и для нихъ совершенно достаточно было одной церкви ⁷⁾; а въ 1699 г. Православные такъ были еще опасны уніатамъ, что королевскіе комиссары сочли необходимымъ воспретить Православнымъ принимать въ свою школу латинянъ и уніатовъ, совершать торжественныя процессіи, крестить дѣтей отъ смѣшанныхъ браковъ и совершать самыя эти браки, такъ какъ Православные посредствомъ всего этого возвратили къ вѣрѣ отцевъ своихъ многихъ не только уніатовъ, но и латинянъ, и не только въ молодыхъ, но и пожилыхъ лѣтахъ ⁸⁾.

Всѣ вообще документы 2-го тома Археографическаго сборника могутъ быть распределены по содержанію слѣдующимъ образомъ:

A) Дарственныя записи:

а) Монастырямъ: 1) на основаніе: Могилево-братскаго монастыря № 26, — Борколабовскаго № 31, — Бѣлковскаго № 33, — Тупичевскаго № 47; 2) на поддержаніе монастырей: Черейскаго № 1,

¹⁾ №№ 101. 102.

²⁾ № 104.

³⁾ № 106.

⁴⁾ № 111.

⁵⁾ № 103. 104. 107. 108.

⁶⁾ № 103.

⁷⁾ № 106.

⁸⁾ № 110.

- Пустынского №№ 3. 4. 6. 9. 10. 11. 12. 15. 16, — Печерского №№ 5 и 13, — Высоцкого Никольского №№ 5. 8, — Трокского Пречистенского № 88, — Борколабовского №№ 49. 50, — Буйницкого № 61.
- б) Церквамъ: Троицкой въ Мстиславль №№ 2. 14, — Пречистенской въ Буйничахъ № 5, — Богоявленской братской въ Могилевъ №№ 45, 65.
- В) Описаніе земель, принадлежащихъ церквамъ №№ 91. 94.
- В) Охраненіе церковной собственности №№ 62. 66. 87. 89. 90. 92.
- Г) Притѣсненіе Православныхъ со стороны латинянъ и уніатовъ №№ 29. 30. 66. 77. 78. 103. 104. 105. 107. 108.
- Д) Посланія Архипастырей: №№ 17. 20. 21. 23. 28. 32. 35. 38. 42. 52. 54. 71.
- Е) Положеніе и дѣятельность Православныхъ братствъ въ Сѣверо-Западной Россіи: Могилевского Спасскаго № 19, — Могилевского Крестonosнаго или Богоявленскаго №№ 27. 34. 35. 37. 38. 39. 43. 46. 52. 60. 63. 67. 68. 69, — Виленскаго Св. Духовскаго №№ 27, 40, — Бѣльскаго Богоявленскаго № 102, — Слуцкаго Свято-Спасскаго № 64.
- Ж) Бъ исторіи собственно Православной церкви №№ 36. 56. 59. 70.
- З) Бъ исторіи монастырей: Буйницкаго и Борколабовскаго №№ 49. 50. 51. 72, — Буйницкаго и Бутейнскаго №№ 39, 57. 58. 73. 75, — Макаковскаго № 76, Соломерецкаго 74.
- И) Бъ исторіи церквей №№ 41. 55. 93. 100. 102. 105. 106.
- І) Бъ исторіи уніи №№ 44, 95. 96. 98. 99. (Въ послѣднихъ 4 актахъ излагаются обиды уніатовъ отъ разныхъ Польскихъ чиновниковъ и латинскихъ монашескихъ орденовъ.
- К) Уклоненія отъ церковнаго порядка въ жизни приходскаго духовенства № 25 и въ жизни монастырей №№ 53, 73. 79. — Изъ указываемыхъ здѣсь документовъ видно значительное разстройство въ жизни Западно-Русскихъ монастырей въ XVII и XVIII вв. Духъ польскаго своеволія проникъ и за стѣны нѣкоторыхъ Православныхъ монастырей, которые, по обычаю польскихъ пановъ, дѣлаютъ наѣзды на владѣнія другъ друга, разоряютъ ихъ, бьютъ людей и т. п. Это объясняется, кромѣ испорченной Польской среды, въ которой наѣзды были

самымъ обыкновеннымъ дѣломъ, еще ослабленіемъ, не безъ намѣреннаго содѣйствія этому, конечно, то стороны Польши, власти Православныхъ епископовъ, которые не всегда даже могли водворить порядокъ и въ Православномъ монастырѣ ¹⁾. Изъ документовъ подъ №№ 64. 68 и 69 мы видимъ, что и въ XVIII столѣтіи не прекратилась еще, къ великому прискорбію, борьба братствъ съ Епископами.

Л) Письма разныхъ лицъ №№ 80. 81. 82. 83. 85. 86.

Къ некоторымъ документамъ на польскомъ языкѣ сдѣланъ по дстрочный Русскій переводъ; къ другимъ, не переведеннымъ, въ концѣ тома приложено довольно подробное извлеченіе съ подстрочнымъ переводомъ болѣе замѣчательныхъ мѣстъ.

Федоръ Елеонскій.

¹⁾ Историч. извѣстіе о возникшей въ Польшѣ Уніи 1866. Стр. 193. 194.

I.

МОГИЛЕВСКИЕ АКТЫ

1454. Жалованная грамота князя Михаила Пеструцкого Черейскому монастырю и Мисаилу епископу Смоленскому на землю Тимонятинскую и часть Черейского озера.

Се азъ Михайло Пьстручь Ивановичъ далъ есми свое дѣльницо, што на мене пришло, отчины и дѣдины и записалъ есьми твердо и непорушно тотъ слѣдъ Тимонятинскій на Головли зъ данью, што съ тое земли идетъ, 40 пудовъ меду, и зъ всѣми входы, што къ тому слѣду Тимонятинскому служатъ, а также отлучилъ есми свое дѣльници озера Черей луку, поченъ отъ Городецкаго острова ажъ до Межтока, далъ есми и записалъ Светѣй Троицы на Головли *) монастырю общему и гос-

подину отцу своему и по плоти брату моему Мисаилу, владыцѣ Смоленскому, собѣ на память и родителемъ своимъ. А того не надобѣ рушати ни моей брати, ни моимъ родителемъ, ни моимъ дѣтемъ; а хто сіе порушитъ а имется уступать по моемъ животѣ, буди на томъ влѣтва трехъ сотъ и осмьнадесять Светыхъ Отець, иже въ Никеи. А писанъ въ лѣто 6962-е.

Писанъ на пергаминѣ.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вид. за 1849 г. № 10 стр. 174.

*) Монастырь при церкви Св. Троицы на Головли находится въ мѣстечкѣ Черей Стѣннонскаго уѣзда Могилевской губерніи. Онъ и основанъ былъ Мисаиломъ, изъ рода князей Пеструцкихъ или Пестручовъ, епископомъ Смоленскимъ, а съ 1474 г. митрополитомъ Киевскимъ. Монастырь этотъ знаменитъ былъ чудотворною иконою Божіей Матери, находившеяся первоначально по преданію въ В. Новгородѣ, а по другому — въ Смоленскѣ (Chronologia Stebelskiego стр.

52 примѣч. и). Потомокъ князей Пеструцкихъ князь Левъ Сапѣга возобновилъ этотъ монастырь и построилъ въ немъ новую каменную церковь. Не смотря на клятву, наложенную епископомъ Мисаиломъ и Львомъ Сапѣгой на всякаго не православнаго, который дерзнулъ бы присвоить Черейскій монастырь, монастыремъ этимъ долго владѣли Базильяне. Онъ возвращенъ былъ Православнымъ только при Гавринѣ, Могилевскомъ архіепископѣ.

1463. Грамота князя Мстиславскаго Ивана Юрьевича и княгини Юліаніи о пожалованіи Мстиславскому Троицкому собору разныхъ даней.

Божією милостію мы князь Иванъ Юрьевичъ и съ княгинею моею Уліаною и съ дѣтьми нашими поставили церковь на дворѣ нашемъ въ Мстиславѣ во имя Пресвятыя Троицы, при которой церкви, кромѣ большаго алтаря, шесть меньшихъ: первый Воскресенія Господня, второй Благовѣщенія Пресвятыя Дѣвы, третій Успенія Пресвятыя Богородицы, четвертый Усѣкновеніе главы Іоанна Святаго, пятый Исповѣдниковъ Святыхъ, шестой Св. Кипріана и Устиніи. Къ той церкви и къ тѣмъ алтарямъ опредѣлили мы дани четырнадцать кадей меду на вѣчныя времена, именно: на Колотовиныхъ дѣтяхъ и на ихъ сосѣдяхъ пять кадей меду, двѣ бочки хмѣлю и пятнадцать грошей нагадныхъ; тѣмъ Колотовинымъ дѣтямъ и сосѣдямъ никакой службы на насъ не служить и никакой дани не давать, а только они обязаны давать дань на церковь Пресвятыя Троицы,— на Супрочайкахъ пять кадей меду, двѣ бочки хмѣлю и пятнадцать грошей нагадныхъ, а службу на насъ служить они обязаны,— на Шашкиничяхъ три кади меду, три бочки хмѣлю и двѣнадцать грошей нагадныхъ, и они также обязаны служить на насъ службу,— у Вехры на Обушковыхъ дѣтяхъ кадь меду, бочка хмѣлю и пять грошей нагадныхъ; и они вмѣстѣ съ другими должны отправлять службу на насъ. Кромѣ того назначили мы жита яроваго

съ гумень сто сорокъ бочекъ, а если чего не достанетъ въ Мстиславѣ изъ тѣхъ ста сорока бочекъ жита, тогда клирошане церкви Пресвятой Троицы должны взять съ Бняжичъ два рубля грошей. И ту дань протопопъ и протодіаконъ съ священниками и діаконами должны раздѣлить по равной части, какъ большому такъ и меньшему, а нагадный грошъ принадлежать долженъ пономарямъ Троицкимъ. А если кому случится присяга, то нигдѣ не долженъ присягать, только передъ церковію Пресвятыя Троицы; а если кому нибудь назначена будетъ присяга о землѣ, тотъ и долженъ присягать на землѣ.

Протопопъ и протодіаконъ и клирошане должны быть готовы въ субботу на вечерни и въ Воскресенье служить у большаго алтаря всѣмъ соборомъ, и у алтаря Воскресенія Христова должны— съ діаконами, который изъ нихъ будетъ назначенъ. Кромѣ того они должны отправлять особливья молебны за наше здоровье, именно: въ понедѣльникъ разъ, во вторникъ и четвертокъ, если то будетъ нужно, отправять службу за умершихъ, за которыхъ будутъ просить, въ среду и въ пятницу также должна быть отправлена служба и молебны за наше здоровье, въ субботу разъ священники съ діаконами должны отвравлять службу у большаго престола и по всѣмъ меньшимъ престоламъ за душу родителей на-

шихъ. Писано въ Мстиславлѣ, въ лѣто 6971.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1846 г. № 2. Эта грамота, най-

денная въ Могилевскомъ архіерейскомъ архивѣ, помѣщена въ Бѣлорусскомъ Архивѣ № 2-й.

3.

1500 Сентября 14. Запись князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустынскому монастырю о поселеніи крестьянъ на монастырской землѣ.

Во имя Светое и нераздѣльное Троицы. Аминь. Мы князь Михайло Ивановичъ. Билъ намъ чоломъ игумень Пречистой Богоматери зъ Пустыни, абыхмо мы призолили имъ людей за себе призвати и нановъ за собою посадити на церковной земли, которая къ той Церкви Божей Пречистой Богоматеры прислушаетъ къ Пустыни, и мы то имъ призволяемъ: нехай они людей за себе зовутъ и нановъ за собою посадятъ на церковной земли. А кто коли они за себе людей призвуютъ и наново за собою посадятъ, ино нашимъ намѣстникомъ и тивуномъ и инымъ нашимъ урядникомъ не надобъ у тыхъ ихъ людей вступать,

судити, ни радити и никоторыхъ пошлинъ намъ на тыхъ людехъ не брати, ни службы имъ нашей никоторой не знати. Тежъ паномъ владычнымъ десятиномъ не надобъ въ ты люди уступатися въ монастырскіе, а владыцѣ Полоцкѣму того игумена у Пречистой Пустынской не судити, ни радити, ни пошлинъ ни якихъ на нихъ не брать, нижи которое дѣло будетъ владыцѣ до игумена, тое судити намъ посполъ владыкою. Данъ во Мстиславли. Лѣто семь тысячей осмое мѣсеца Сентабра чотырнадцатый день, индытъ третій.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1854 г. стр. 16.

4.

Около 1500 г. Апрель 7-го. Запись Михаила Ивановича, князя Мстиславскаго, Пустынскому монастырю на землю Измайловскую.

Божью милостию и господара нашего здоровьемъ великого короля Александра, мы князь Михайло Ивановичъ Юрьевичъ придалисмо на храмъ Пречистой Богоматеры землю бортную Измайловскую на Блинь вѣчна, никимъ нерухомо; маеть настоятель того монастыра Светое Пре-

чистое въ Пустыницѣ инѣшны и напо томъ будучы тую землю верху писанную, какъ здавна было, по тому завѣдати, а за насъ Бога просыты. Данъ во Мстиславли. Апрель семы депь.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1855 г. стр. 16.

5.

1506 Декабря 31. Запись князя Алексея Львовича Толочка Печерскому монастырю, Высоцкой Никольской и Буйницкой Пречистенской церквамъ на дворъ Борсуковскій и людей Добрецикихъ зъ землею Цвирковскою.

Въ имя Отца и Сына и Духа Святого.

Ото я слуга Божы, князь Алексій Львовичъ Толочковъ внукъ, сходя съ сего свѣта, за свою жизнь, при доброй памяти, зъ маткою своею княгинею Θεодосіею Львовою далисьмы на домъ и записалисьмы Пречистой Матки Божей Печерскому монастырю на памятку себѣ, и отцу моему, и матцѣ моей и своимъ кровнымъ, дворъ мой Борсуковскій зовсімъ тымъ, чимъ я самъ трымалъ и матка моя, зъ даниною моею медовою и грошовою, и зовсими моими доходами, и што кеды на насъ шло, и зъ тыми людьми, которые въ Добрѣйцѣ мѣшкають, и зъ тымъ грунтомъ Цвирковскимъ, и зъ тыми людьми, которые на чиншу сѣдять. А зъ тыхъ людей Борсуковскихъ приходитъ дани двадесять пудовъ меду: на Печерскій монастырь 15 пудовъ, а до Высокаго св. Миколая *) три пуды, а до Буйничъ **) св. Пречистой два пуды. А далисьмы той дворъ выше упомянутый зъ тими людьми, которые

*) Вѣроятно здѣсь разумѣется монастырь бывшій въ м. Горкахъ, потомъ обращенный въ приходскую церковь.

**) Мѣстечко въ 7 верстахъ отъ Могилева.

на той дворъ служить, зъ своею маткою княгинею Θεодосіею вѣчно и непорушно. А неповиненъ есть никто до тыхъ людей вступоваться и интересоваться, а ни моя сестра, а ни мой зять, и никто мой кровный. А вѣдѣть повинны тые люди Борсуковскіе св. Пречистой Печерскій монастырь, архимандрита Печерского А на то далисьмы той нашъ листъ, и до того нашего листу конфирмацію и печать нашу приложилисьмы. Писанъ року 7014 индикта 9, мѣсеца Декабря 31.

Изъ Могилевскихъ Губернскихъ Ведомостей за 1852 г. № 16. Запись эта, равно какъ и печатаемая подъ № 13 помѣщаются въ ряду другихъ Могилевскихъ документовъ потому, что имѣнія: Печерскъ, Борсуки, Цвирковъ и Тарасовичи, при митрополитахъ Поцтѣ и Рутскомъ два раза отнятыя униатами у православныхъ и послѣднимъ возвращенныя Владиславомъ IV, по согласію митр. Петра Могилы приданы были королемъ Могилевской епископіи на увеличеніе содержанія Могилевскихъ православныхъ епископовъ.

6.

1507 Юня 18. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустыньскому монастырю на село Подвойскихъ Овлейковичевъ.

Божию милостию мы князь Михайло Ивановичъ придали есмо Пречыстой Богоматеры ку Пустыньцѣ село на имя Подвойскихъ Овлейковичевъ на Ослинѣ зъ пашнями и сѣножатми и зо всимъ тымъ, што ку тому селу здавна прислухаетъ, а дали есмо тое село на Пречистой Домъ

вѣчно и никимъ ни рухомо. Писанъ во Мстиславлю въ лѣто семь тысячь петнадцатое, индыгтъ десаты, мѣсеца Юня осмнадцатого дня.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вид. за 1855 г. стр. 33.

7.

1508 Марта 30. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго священнику Тимофею на приходъ при Рясинской церкви.

Божиею милостию мы князь Михайло Ивановичъ Мстиславскій пожаловали того богомольца нашего попа Тимофея, дали ему церковь у Ряснѣ храмъ Святого Великомученика Федора Тирона со всимъ по тому, какъ и первые священники отъ насъ тую Божественную Церковь имѣли, и съ землею пашною и зъ бортною и десятина изъ жита пашни Пашковское и приходъ тыхъ людей, которые на сыромъ корени будутъ жити; а на то есмо ему и листъ нашъ дали подъ нашею печатью. Писанъ въ Ра-

домлѣ Марта 30 день, индыгтъ 11.

Внизу видны слѣды тисненой печати. Писанъ на четверти листа. Документъ этотъ, какъ значитъ на немъ, въ 1777 г. дѣлопроизводителемъ (procurator causarum) архіепископа Бѣлорусскаго Георгія Конисскаго былъ явленъ въ главномъ Литовскомъ судѣ и подтвержденъ въ своей достоверности членами суда: Феликса Волковицкаго, Данила Ольшевскаго и др. Хранится въ Виленской публичной библиотекѣ.

8.

1508 Сентября 8. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Нифонту, игумену Никольскаго монастыря, на 4 семейства съ даянии.

Божею милостию мы князь Михайло Ивановичъ Мстиславски зъ нашою кнегиною Василисою и зъ нашими дѣтми, княземъ Ѳеодоромъ и княземъ Василиемъ, чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ каждому доброму нинѣшнимъ и на потомъ будущимъ, хто на него посмотреть, або чтучы его послышитъ, кому потреба того будетъ вѣдати. Билъ намъ чоломъ богомолецъ нашъ игумень Николски Нифонтъ, абыхмо подтвердили листомъ нашимъ тыи люди церковныи, што былъ Алехно записалъ. И мы того опытавши зъ бояры нашими, дали есмо люди святому великому Николѣ на Гору въ Расенскомъ *) повѣтѣ, на имя Хилиста а Лушка Хилковичевъ и зъ ихъ жонами и дѣтми, Василя Агеева а Шытковича а зъ ихъ жонами и дѣтми, Ходора а Мишуту Семеновичевъ, Дмитра а Ѳедора и Нестора Яцковичовъ; земля подъ тыми людьми Ярыковщизна; а зъ тое земли и зъ тыхъ людей вышпейписанныхъ Светому великому Николѣ на Гору кадъ меду пять пудовъ а десеть грошы грошми. А тымъ людямъ вышпейписанымъ некоторое службы наше и намѣстникомъ нашимъ не служить, посощины и по-

*) Расна нынѣ бѣдное мѣстечко Чаусовскаго уѣзда, а въ кривности было Литовскомъ городомъ. Гдѣ именно находился упоминаемый здѣсь Никольскій монастырь на Горѣ, не извѣстно, но вѣроятно въ мѣстечкѣ Горахъ Чаусовскаго уѣзда.

дымщины и тамщины тымъ людямъ не давати; нижи тымъ людямъ всимъ вышпейписаннымъ служба служыти и дань давати, кадъ меду пять пудовъ, а десеть грошы игумену Никольскому, который коли служити будетъ въ Светого Николы на Горѣ.

Нашымъ намѣстникомъ и тивуномъ городовымъ и Расенскинъ и всимъ врадникомъ нашимъ тыхъ людей церковныхъ вышпейписанныхъ не судити, ни радити и децкихъ не посылати, винъ и повинныхъ и инныхъ никоторыхъ пошлипъ нашихъ на тыхъ людехъ имъ не брати. Дали есмо и записали тыи люди вси вышпейписаные зъ данми и зъ даянами и зъ вси приходы, и зъ винами и зъ повиннымъ, всимъ на все, Святому великому отцу Николѣ на Гору; нижи судити и радити тыи люди церковныи, во всемъ знати игумену Никольскому, который служити у Светого Николы будетъ. Дали есмо и записали тыи люди на вѣчныи Святому Николѣ на Гору. Нижи тымъ людямъ церковнымъ толока намъ служити зъ Расенскими слугами зъ путными, а въ ловы ихъ непосылати, якъ на то обычай есть. Писанъ во Мстислави въ лѣто 7016, индиктъ 11, Сентября 8 день.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1855 г. стр. 257.

9.

1526 Февраля 25. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустыньскому монастырю на село Радивоновское.

Божію милостію и здоровемъ господара нашего великого короля Зигимонта, мы князь Михайло Ивановичъ Мстиславски чынымъ знаменито симъ нашимъ листомъ нынѣшнимъ и напотомъ будущимъ, кому будетъ потреба вѣдати або чтучы его слухаты: придали есмо ко храму Светой Пречыстое Богоматеры Пустыньской село Пустыньское на имя Радивоновское, што мѣль одъ насъ Оедка, землю пашную и зъ прыпашны и сѣножатми, зъ бортною землею и зо всимъ по тому, какъ тая земля въ собѣ се мѣла, а придали то есмо вѣчно; могутъ стар-

цы того храма на тую землю людей призываты, повыхъ садиты, а въ тые люди и землю жонѣ и дытемъ нашимъ не вступатыся, а урадникомъ нашимъ ни судить и радить и до суды не посылать, вѣдѣть имъ тую землю и люди свои самимъ. А для твердости того листъ есмо сей нашъ имъ дали подъ нашею печатью. Писанъ въ Мстиславлю. Февраля двадцать пятого, индыктъ чотырнадцаты, въ лѣто семъ тысячъ тридцать четвртое.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1855 г. стр. 34.

10.

1526 Мая 8. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустыньскому монастырю на сѣножать около Вехры.

Божію милостію мы князь Михайло Ивановичъ Мстиславски. Били намъ чоломъ богомольцы наши, настоятель Пречыстое Божое Матеры Пустыньское Иосифъ и вси иже о Христѣ братіе и просили у насъ сѣножаты ведлѣ Вехры за мостомъ, и мы зъ ласки нашею дали есмо имъ ку церкви Божой Пречыстой Божой Матеры Пустыньской тую сѣножать ведлѣ Вехры за мостомъ, одъ перетока, што

одъ сельца идетъ около озерыша а по Набодытскую дорогу. А то дали есмо имъ тую сѣножать на церковь Божію на вѣчность, и на то есмо имъ листъ нашъ дали подъ нашею печатью. Писанъ во Мстиславли, Мая осмого дня, индыктъ чотырнадцаты.

Оттуда же, страница таже. Подтвержденіе этой записи въ 1580 году см. тамъ же № 5, стр. 77 и 78.

11.

1527 Июля 25. Подтвердительная запись князя Василия Полубенского Пустынскому монастырю на село Ракуновское.

Я Василей Андреевичъ Полубенски, маршалокъ господарски, староста Мстиславски и Радомски. Повѣдалъ намъ старецъ Пораднински, который земли пустовскіе завѣдывалъ, ижъ дей старцы монастыра Пустынского Свето-Пречистой село Пустынское на имя Ракуновское привлащили себѣ къ монастыру Светой Пречистой Пустынскому, не маючи у себе на тое село жадного листу и ни которой даты. Мы тыхъ старцовъ монастыра Пустынского запытали, которымъ обычаемъ они тое село Ракуновское къ монастыру Светой Пречистой привлащили. Они передъ нами листъ данъ князя Михайловъ на тое село Ракунов-

ское положили, ижъ имъ тое село Ракуновъ князь Михайло придалъ ко монастыру Светой Пречистой Пустынскому. И мы тежъ огледавши того листу князя Михайлова, ижъ имъ тое къ монастыру Светой Пречистой Пустынскому князь Михайло придалъ, ихъ подлугъ листу ихъ и даты князя Михайлова при томъ селѣ Ракуновскомъ zostавили: мають они тое село держати и уживати подлугъ даты и листу князя Михайлова. И на то дали есмо имъ сей нашъ листъ зъ нашею печатью. Писанъ во Мстислави, мѣсеца Іюля двадцать третего дня, индыгъ петнадцаты.

Оттуда же, стр. 61.

12.

1528 г. Запись Богдана Борщевича и его жены Пустынскому монастырю на село Анисимовское.

Я Богданъ Борщевичъ и зъ моею женою Аксиньей записали есми Пречистой Матеры Божой въ Пустынецъ село и пересѣдыну Анисимовское; отсель не есть по томъ селѣ никому поиски, ни моимъ ближнимъ; а въ той же пересыдыны землю бортную, записалъ Пречистой по моему животѣ и по моей женѣ Аксини, а пры моемъ животѣ мнѣ тую землю

вѣдати. А при томъ мѣстѣ были люди добрые Власъ Добрышевичъ а Егорій Войновичъ, а писалъ попъ Грыгорій Кабылецъ, а я Богданъ Борщевичъ къ сему моему листу и печать свою приложилъ. Писанъ въ лѣто семъ тысячей трыдцать шестое, индыгъ першы.

Оттуда же, стр. 61 и 62.

13.

1532 Декабря 1. Запись князя Алексѣя Лахтыновича Печерскому монастырю на Печерскій дворъ съ сельцою того же имени.

Въ имя Отца и Сына и Светого Духа. Я Алексій Лахтыновичъ князь зъ княгинею а моею маткою Марухою, сходя зъ сего свѣта, за жизнь мою при доброй памяти далъ и записалъ Пречистой Богородицѣ, Печерскому монастырю, на пометку себѣ и ойцу моему и матцѣ моей и всимъ кровнымъ, дворъ мой Печерскій, зо всимъ тымъ, якъ самъ трималъ и matka моя, и зъ частью моею сноповою и грошовою, зо всеми моими доходами, што веды на кого шло, и зъ тыми людьми, што въ вески Печерску мѣшають, и зъ тымъ грунтомъ, што противъ вески Печерской, возлѣ дороги до Могилева идя на лѣвѣ, названномъ нивою Сосією, и зъ людьми, которы на чиншу сѣдять; и зъ тыхъ людей Печерскихъ повинны вси доходы до Светой Пре-

чистой Печерского монастыря доходить. А далисьмы тотъ поменены дворъ нашъ Печерски зъ тыми людьми, што на той дворъ служить, зъ своею маткою княгинею Лахтыновою Марухою вѣчне а не порушне. А неповинны въ тѣ люди вступоваться а ни моя сестра княжна Матруна Лахтыновна, а ни мой зять, и никто близкій, а знать повинны тые люди Печерскіе Св. Пречистой Печерскій монастырь, архимандрита Печерского А мы то далисьмы той нашъ листъ, а до того нашего листа въ подтвержденіе и печать нашу приложилисьмы. Писанъ року 7040, индикта 9, мѣсеца Декабря 1 дня.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1852 г. стр. 288.

14.

1537 Марта 11. Отказная запись Іуліанін, супруги князя Михаила Мстиславскаго о дамахъ и угодахъ храму Св. Троицы въ Мстиславѣ.

Во имя Светые, Живоначальные и не раздѣлимые Троицы, аминь. Божію милостию и здоровьемъ нашего великого короля Зыгмунта, я княгиня Михайлова Ивановича Мстиславская, княгиня Уліяна Ивановна, чынимъ знаменито симъ нашимъ листомъ нынѣшнымъ и напотомъ будущымъ, кому будетъ потреба того вѣдати, albo чтучы слушати. Што перво того небожчикъ князь

мой, князь Михайло Мстиславъ маючи собѣ у дѣдизну Мстиславъ, по скаженью храма отъ непріятелей господарскихъ, Москвичъ и его милость сооружилъ храмъ Святыя Живоначальные Троицы со всеми придѣлы старыми; а къ тымъ придѣламъ прибавилъ его милость два престола, Святого отца Артемія и Святыя Мученицы Васылисы, то есть, Ангеловъ нашихъ, и на тымъ два престо-

2*

ды новыи ничего его милость не надалъ.

Зъ особливое ласки наше на тыи два престолы дали есмо челоувѣка нашего тяглоу у Даниловскомъ накошы, на имя Олексѣя Щирковича и зъ его землею пашною и бортною и зъ сѣножатми, зъ гаи и зъ лѣсы и зъ болотми и зъ припашми и зъ заростми и съ усимъ по тому, ягъ здавна тотъ челоувѣгъ и его земля у себе ся мѣла, ничего на себе не оставляючи, и зъ данью медовою. А зъ тое земли дани медовое хоживало двѣ кади Мстиславскихъ а пудъ вары, ино тые двѣ кади отписуемъ всимъ священникомъ и всему собору, а тотъ пудъ вары отписуемъ на панахиды на конунъ по суботамъ; а бочку пшеницы, мѣры Мстиславские, изъ двора нашего Панкова на проскуры и на кутю по суботамъ. Маеть тотъ челоувѣгъ, верху писаный, тымъ священникомъ служити и податки вси давати, какъ намъ служивалъ и подачки даывалъ, а намъ самимъ и потомкамъ нашимъ, и нашимъ намѣстникомъ, ни нашимъ врадникомъ ни во што того челоувѣка не вступатися, ни судити, а

ни радити и детскихъ не посылати. Мають тыи священники, соборные и напотомъ хто будетъ у того храма Святые Троицы, самы того челоувѣка вѣдати, дань и подачки брати; а тыи священники мають въ тыхъ двухъ престоловъ въ кождую субботу служити панахиду и службу Богу служити и за родителей нашихъ память чынити, а въ кождую Недѣлю также мають службу Богу служити и за насъ и за потомковъ нашихъ Бога просити. А то есмо дали еъ тымъ двумъ престоломъ на вѣчность никимъ нирухомо; а хто бы на потомъ мѣлъ тую дачу, мой записъ рушитъ, тотъ разсудится со мною на ономъ свѣтѣ предъ милостивымъ Богомъ. А на то есмо дали сей нашъ листъ, нашу печатію запечатанъ. Писанъ у Вожиничъ, подъ лѣто Божого Нароженья 1537, мѣсяца Марта 11 индикта 10.

Сія грамота въ спискъ новаго письма, хранится въ архіерейскомъ Могилевскомъ архивѣ. Она напечатана въ Бѣлорускомъ Архивѣ № 8.

15.

1537 Апрель 13. Отказная запись Богдана Борщевича и его жены Пустынскому монастырю на село на Пересѣдинѣ.

Я Богданъ Борщевичъ и зъ моею женою Аксыньюю записали есмо село на Пересѣдини а землю бортную въ Пересѣдини и на Ослинцѣ; тое село со всимъ, што къ тому селу здавна прыслухало, на монастырь Светое Пречистое Богоматеры Пустынской вѣчно, никимъ нирухомо, по моему животѣ и по моей женѣ Аксынѣ животѣ. А еслибы кто сталъ зъ моихъ

ближнихъ въ тое село и въ тые земли, вверху писаные, вступати, тотъ со мною розсудится на страшномъ судѣ передъ милостивымъ Богомъ. А при томъ мѣстѣ были люди добрыи и тому добре звѣдомыи: Гуторъ Грыгорьевичъ а Яцко Хиллимоновичъ, Анисько Смолянинъ и Иванъ Быговъ сынъ, а для лѣпшое справедливости я Богданъ, вышъ менены, просилъ

есмы о печати Гутора Григорьевича, Яцки Хилимоновича вышъ писанныхъ о печати. Тежъ они на тую прозбу вчини-ли и печати свои приложили къ сему моему листу, и надто еще я Богданъ Борщевичъ свою печать приложилъ ко

сему моему листу. Писанъ подь лѣто Божого Нароженья тысяча пять сотъ тридцать сегого, Апрыля трынадцатаго, индыгть вторы.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1855 г. стр. 62.

16.

1543 Марта 3. Занисъ Юрія Гладковича Пустынскому монастырю на двѣ сѣножати.

Я Юрей Гладковичъ далъ есмы Пречыстой Богоматеры Пустынской сѣножати на Сожи подь Сергѣіовымъ селищемъ подь Дѣдовымъ обыточную, а другое сѣножати за городомъ Дубровка въ Бозмячыхъ поляхъ вѣчно и ненарушимо; а въ то не маеть уступатыса ни братъ мой, ни дочка моя, ни внучата мои, а ни ближніи мои, а то есмо далъ по души своей. А для лѣпшое твердости просилъ

есмо пана Торана Германовича и пана Андрея Григорьевича о печати. Ихъ милость на мое челомъ битіе вчинили и печати свои прыклали къ сему моему листу, а я на тотъ часъ не мѣлъ есми своей печати. Писанъ во Мстиславли, въ лѣто семь тысячей пятьдесятъ первое, мѣсеца Марца трети день, индыгть першы.

Оттуда же стр. 77.

17.

1598 Ноября 29. Патріархъ Александрійскій Мелетій убѣждаетъ Львовское братство держаться Православія, обличаетъ папскія нововведенія и проситъ помириться съ епископомъ.

Мелетій, зъ ласки Божой папа и патріархъ великого града Александріи и судія повшехній.

Тымъ, которые во Лвовѣ мѣстѣ, зацнѣйшимъ и православнымъ братіямъ, сыномъ о Господѣ наимильшимъ, ласка, милость и покой отъ Господа и Бога Избавителя нашего Іисуса Христа.

Явно намъ чинеть и ваша писанія,

и тыя которые намъ оттоль приходятъ, вашу ку побожности склонность и побожную ревность, о православіи старанье, а особливо и къ намъ навывборнѣйшую любовь, за што многократъ дяковалисьмы Богу: тамъ бовѣмъ добрыхъ всѣхъ причина и початокъ у васъ. И дякуемо, але и ваше примуючи старанье радуемся велце и похваляемъ.

Просимо жъ, явось мы первѣй много кратъ и не единъ разъ просили, абы такъ тому тривати, слѣдомъ отеческимъ держачись ихъ наукъ и розказанья, которые намъ, отъ Апостоловъ принявши, подали, на што сами зезволивши и намъ проповѣли, ижъ есть неслушно вына-лѣзки дитинные новые вынайдовати и на кождый день распостирати и про-изволяти въ Церкви вмѣсто Христовыхъ наукъ, вмѣсто Евангельского постано-вленья, вмѣсто Апостольскихъ и оте-ческихъ проповѣдей держати: што есть явно, ижъ отъ старого Риму новопро-роковатись, иногда святое вызнание вѣрѣ для прикладанья и прилѣпленья пѣючи, а иногда опресноки мертвые старого закону до Евангелія вносить; а иногда Писакгорскій чистецъ и огонь невѣдо-мый, не вѣдаю въ которой земли альбо въ мори на очищенье распаленый, по-вѣдаютъ; а иногда Божкого участництва таемнину оттинаючи и половицу людемъ только даютъ, Тѣло: што есть явно; а Кровь, которая есть нашихъ грѣховъ очищеніе, о которой мовить Збавитель: пійте отъ нея вси, тую отъ нихъ оти-мають. А иногда голову иную повше-хную вмѣсто Христа въ Церкви вста-вляютъ и всѣ церковныя поступки пре-творяють. Абовѣмъ южъ въ старомъ Римѣ и новый Римъ Константинополь змѣстилъ, и Александрійскій и Антиохій-скій и Ерусалимскій забѣгъ тамъ Па-тріархъ. И самыхъ папезовъ старого Рима дворъ всѣхъ Церкви оказую и вы-ображенье фалшиве присвоиваетъ. Римъ соборную Церковь фундуеть; папезъ об-ралъ собѣ своихъ падворныхъ четы-

рехъ патріарховъ, которые на все по-изволяти воли его мусятъ, и то есть на-толицкая его соборная церковь. Самъ будучи вонъ выверженный, о которомъ покажемъ, и патріарховъ своихъ близво себѣ маеть въ послушенствѣ своемъ и водить ихъ, якъ злодѣевъ; и што кол-векъ онъ похочеть (если роскажетъ Пасху полня мѣсеца, албо первѣ жи-довскихъ святъ великодновати, еслибы што колвекъ иного похотѣлъ), нехто ему не спротивляетъ. А тое съ нами и вы бачечи не яко цѣлующи пріймайте, але и бриттесь, якъ ся годить, и от-вертайтесь. И если нѣкоторые водятя за маетностями и честыми надольними и славами безславныхъ, за обѣтницами цѣлуютъ и пріймуютъ папезовы росказы (абовѣмъ а не Моисей Египетскихъ на-до небесныя болше не почстилъ, лѣпше надъ богатство почстилъ взгорженье Христова, а нижли египетскіе скарбы) взирають на пришлую заплату. Не оста-вляйте и вы православныхъ постано-венья, стараючисе ажъ до конца.

Прошу и со епископомъ миръ учини-те, если можно, поневажъ и вы разумъ маете. Я причины а не вѣдати хочу, толко прошу васъ обоихъ, если што ма-ло другъ другу опустите. И такъ сми-ритесь, на миръ бовѣмъ, мовить Апо-столь, призвалъ насъ Богъ, Которого ла-ска нехай будетъ со всеми нами. Аминь. 1598 г. 29 Ноембрія, во Александріи. Але-ксандрійскій Мелетій.

Изъ рукописи игумена Ореста, прио-бретенной для Виленской Публичной Библиотеки.

18.

1599 Генваря 20. Подтвердительноя записъ князя Льва Сапѣга Черейскому монастырю на села: Монастырь, Будилово, Плескачи, Глубиничи, Рыдомль и разныя угодыя.

Я Левъ Ивановичъ Сапѣга, канцлеръ великого князства Литовского, староста Слонимскій, Пернавскій, Могилевскій, Ретовскій, Блудненскій, Острынскій и проч. чиню явно и визнаваю симъ моимъ добровольнымъ вѣчистымъ записомъ, ижъ што отъ давныхъ часовъ продокъ мой блаженное памяти Мисайло, владыка Смоленскій въ имѣнью Черейскомъ, въ повѣтъ Оршанскомъ лежачимъ, збудовалъ надъ озеромъ Головлемъ монастырь Светое Троицы, и часть свою въ имѣнью Черейскомъ до того монастыря надалъ вѣчно и непорушно. А ижъ тое имѣнье Черейское отъ братиі мое рожное зъ дѣлу ровного вѣчистого мнѣ се достало, а иныя части въ томъ имѣнью Черейскомъ отъ розныхъ отчениковъ вѣчностью купилъ и набылъ есьми, за чымъ и подаванье того монастыря Черейского водлугъ листовъ господарскихъ мнѣ только самому съ предковъ моихъ належить. Тогда я наданье предковъ моихъ понавляючи и потвержаючи, монастырь Светое Троицы на Головли, который былъ спустѣлъ, знову направити хотячи, всѣ села, люди и вгрунты, зъ давныхъ часовъ до того монастыря належачыя и отъ предковъ моихъ наданые, привернулъ есьми, а меновите: село притомъ же монастырѣ названое Община-Монастырь, въ которомъ вымѣрено волокъ одинадцать, другое село Будилово, гдѣ вымѣрено волокъ осмь, третее село немѣренное, названое Плескачи, четвертое село

Глубиничи, пятое сего Рыдомль, отъ ихъ милостей князей Друцкихъ Соколинскихъ на тотъ монастырь здавна наданое, зо всими ихъ вгрунты, застѣнками, сѣножатями, зъ людьми и зъ нихъ приходячими пожитками. А ижъ для большое еалы Божое ку душному моему збавенью на память собѣ, предкомъ и родичомъ моимъ, за помощю Божою зачалъ есми въ томъ имѣнью Черейскомъ, недалеко отъ Старые Мельницы, на островѣ, гдѣ былъ небожикъ напѣ отецъ мой славное памяти дворъ збудовалъ, церковь и монастырь мурованый; тогда и тое мѣстце, гдѣ Церковь мурованая будетъ зъ цминтаромъ, ее, также монастырь для мѣшканья игумена и браты его чернцовъ, зъ сады и огороды ку тому монастырю на островѣ вымѣроными, на тотъ же монастырь надаю, такъ ижъ вже я самъ, жона, дѣти и потомки мои и ни хто зъ близкихъ, кровныхъ и повшехныхъ не маемъ и не будемъ въ тотъ монастырь Черейскій, отъ предковъ моихъ на Головли фундованый и въ тотъ, который за помощю Божою водлугъ зачатъя змурую, чрезъ тое ограниченье, въ села, люди и вгрунты, здавна отъ предковъ моихъ и отъ мене самого наданые, уступовати, и ниякое переказы въ владзы, держанью и уживанью тыхъ всихъ добръ церковныхъ игумену теперешнему монастыря Черейского велебному Исаи и напотомъ будучимъ игуменомъ Черейскимъ чинити, и ничего съ тыхъ селъ,

людей и крентовъ, яко се вышей поменило, отъ церквей Божихъ отыймати не маемъ и не будемъ мочи вѣчными часы. А се тые оба два монастыри, на Головли здавна фундованы и на островѣ отъ мене змурованы и ограничены, зо всеми уборами священническими, скарбомъ и серебромъ церковнымъ, которое до того монастыра отъ мене надано есть, а до того фольварокъ монастырскій съ пашнею фольварковою и звышъ поменены села: Монастырь, Будилово, Плескачи, Глубиничи, Рыдомль, што одно ку тому монастыру належитъ зо всеми ихъ кренты, сѣножатями, лѣсами, дубровами, деревомъ бортнымъ, зъ озера Черейскими зъ названными Гололемъ и Золотыкомъ, зъ рѣками и рѣчьками, зъ гоны бобровыми и зо всемъ навсе, и тежъ зъ вольнымъ вѣздомъ по дереву на будованье до пуци мое Черейское самимъ и подданымъ ихъ монастырскимъ. Теперешній игумень Черейскій велебный Исаія до живота своего непоруше, а по зашестью его другіе игумены Черейскіе, которые отъ всехъ чернцовъ того монастыра межѣ ними жъ самыми згодне обраны и, за поданьемъ моимъ и потомковъ моихъ, держачихъ того имени Черейскаго, водлугъ закону ихъ Греческого установлены будутъ, держати церквями и тыми монастырями, такъ же скарбы церковными владѣти, всякое пожитки, зъ добръ церковныхъ приходячы, до рукъ своихъ брати, ку выхованью брати чернцовъ того монастыра и на иные потребности монастырскіе оборочати то маеть, волень будучи тамъ пожитковъ собѣ примножати и расширяти. А съ того всего мнѣ самому и потомкомъ моимъ ничего да-

вати и ни якое иное повинности полнити не будутъ повинны, только за господара короля его милость, за души предковъ и родичовъ моихъ, за мене самого и потомковъ моихъ Пана Бога просити мають. А отъ того монастыра Черейского добръ лежачихъ и речей церковныхъ утрачати не мають и мочи не будутъ подъ душнымъ затраченьемъ своимъ. Вѣдь же подаванье, опеку и оборону тыхъ монастыровъ Черейскихъ собѣ и потомкомъ моимъ водлугъ давныхъ фундушовъ въ цалѣ оставую, же маемъ и повинны будемъ тыхъ монастыровъ отъ всякихъ кривдъ боронити и добръ церковныхъ николи не допускаючи забирати, у каждого суду справедливости имъ доводити, такъ однакъ, ижъ того все я самъ и потомокъ мой жадень и ни кто инший нарушати, отнимати, иное вѣры кромѣ Греческое тамъ уводити и ничего отъ церквей Божихъ отыймовати не мають подъ проклятьемъ и подъ затраченьемъ души своее. А естлибы хто кольвекъ, будь духовного, або свѣцкаго стану человекъ, сему запису, наданю и воли моеи спротивилъ, въ чомъ его нарушилъ, або отнималъ, такого нехай Панъ Богъ згладитъ и вымажетъ зъ книгъ живота вѣчнаго, и скараеть на души и на тѣлѣ въ семь вѣку и въ будучимъ и всѣ проклятства нехай остануть на немъ и на дому его, а нехай не маеть жадное частки зъ выбранными Божиими въ Царствѣ Его, о што каждого того я заразъ позываю предъ судъ Божій страшный, съ которымъ о то на страшномъ судѣ Христовомъ сулитисе хочу, гдѣ ему нехай то не будетъ отпущено. А для лѣпшого вѣры и певности тыхъ всехъ

речей сесь листь фундацим моею рукою моею власною подписалъ и печать мою до него привѣсити велѣлъ есми; до которого за устною и очевистою прозбою моею печати свои приложить и руками власными подписать се рачили ихъ милость: панъ Андрей Сапѣга, староста Оршанскій, братъ мой рожоный, панъ Петръ Кублицкій, подстаростій Оршанскій, а панъ Богданъ Бурый, писарь вгородскій тогожь повѣту Оршанского. Писанъ въ Орши лѣта отъ Нароженья Исуса Христа сына Божего тысяча пять сотъ девяностъ

девятого, мѣсеца Генваря двадцатого дня.

Грамота эта писана на пергаментѣ. На подлинной слѣдующія собственноручныя подписи:

Левъ Сапѣга канцлеръ Вел. Бняз. Литовского, Слонимскій, Пернавскій, Могилевскій староста, власною рукою.

Петръ Кублицкій, подстаростій Оршанскій, рукою власною.

Богданъ Бурый, писарь вгородскій Оршанскій, рукою власною.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1849 г. стр. 190 и 191.

19.

1601 Августа 7. Королевская грамота Могилевскому Спасскому братству о томъ, что оно составилось безъ благословенія Полоцкаго (униатскаго) архіепископа и будто производитъ возмущенія противъ правительства.

Жиггимонтъ третій, Божою милостию король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомоцкій, Мазовецкій, Инфляндскій а Швецкій, Кюцкій, Вандалскій, дѣдичный король.

Славетнымъ Ермолѣмъ Олексѣевичу, Ходору Федоровичу, бурмистромъ сегодочнымъ и всимъ вписанымъ въ брацтво якоесь ваше незвычайное неслухное, мѣщаномъ нашимъ Могилевскимъ. Взявши мы господарь отъ у Бозѣ велебного Гедіона Бролицкаго, архіепископа Полоцкаго, владыки Витебскаго и Мстиславскаго вѣдомость, ижъ вы маючи на привилію продка нашего славное памети короля его милости Стефана, вамъ на право Магдеборское даномъ, абы есте школу христіанскую католицкую для на-

уки дѣтей езыка латинского, полского и русскаго збудовали, не чинечи тому досить и не зважаючи привилей помененый, подъ кшалторъ школы збудовали есте домъ на пляцу монастыра Спаскаго, который подъ справою и благословенствомъ владыки Полоцкаго завжи належить. Въ которомъ дому, ку ображеню зверхности наше господарское, въ непослушенству владыки Полоцкаго, легко поважаючи насъ господара и тымъ привилемъ мѣстскимъ гордечи, такъ же спротивенство чинечи тому, которого есмо вамъ за пастыра подали, братство якоесь незвычайное, зверхности нашей господарской и правомъ противное, сами, кромъ благословенья владыки Полоцкаго, змысливши и учинивши, тамъ же збы-

раючисе бунты чините и владыку за-
клинаете, слушать и признавать его за
старшого своего заказуете, людей лез-
ныхъ, свовольныхъ бунтовниковъ, зне-
важителейъ зверхности наше господар-
ское и спротивниковъ владыцъ пастырю
своему ховаете, а меновите некихъ:
Ботковского, Хому Тавборовича и Радка,
которые не маючи ани благословенства,
возанье, не будучи на то отъ владыки
Полоцкого благословени, кажутъ и вла-
дыку заклинають, списы, побуренья,
противные зверхности нашей господар-
ской, зъ вами, до того причиною буду-
чими, чынять. Якожь и теперешнего,
отъ насъ господара поданого, въ Бозѣ
велебного Гедіона Бролицкого, архіепископа
Полоцкого, владыки Витебского и
Мстиславского, слухати не хотите и по-
слушенства его, яко пастыра своего,
выбиваете се и спротивенство чините.
Прото не хочечи вамъ того спротивенья
болшъ терпѣти, приказуемъ вамъ, абысте
передъ нами господаремъ за симъ поз-
вомъ нашимъ тамъ, гдѣ на тотъ часъ,
дасть Богъ, счастливѣ дворомъ нашимъ
будемъ, отъ поданья его вамъ всимъ
албо одному старшому, албо тежь поло-
женья на томъ дому вашомъ братскомъ
если въ Коронѣ Полской, за осмь

недѣль, а если у великомъ князствѣ
Литовскомъ, тогда за чотыри недѣли
стали, привилей продка нашего славное
памяти короля его милости Стефана,
вамъ на право Магдеборское самый оры-
наль, по латинѣ въ Быдггошѣ писанный
и выданный, въ которомъ школа хри-
стіанская католицкая есть варована, и
иные параграфы, которымъ есте ажъ и
до сего часу досить не учинили, поло-
жили, и тыхъ бунтовниковъ своихъ:
Ботковского, Хому Тоборовича и Радка,
подъ зарукою на насъ господара тысячью
копами грошей, поставили, также, за
чымъ подъ тытуломъ школы братства
якоюсь зверхности нашей господарской
архіепископу Полоцкому уживаете, по-
казали. И о то все, на жалобу архі-
епископа Полоцкого теперешнего а на
попиранье инстигатора нашего, кото-
рый зъ вами ширей о недоситьучиненье
параграфовъ, въ привилею продка нашего
помененныхъ, мовити будетъ, усправеди-
вили конечно. Писанъ у Вилинѣ, лѣта
отъ Нароженья Сына Божого тисеча
шестьсотъ первого, мѣсеца Августа се-
мого дня. Іелишъ Пеллгрымовскій пи-
сарь.

Изъ рукописи игумена Ореста.

20.

**1601 Августа 9. Патріархъ Мелетій убѣждаетъ Львовское братство крѣпко дер-
жаться Православія.**

Мелетій, зъ ласки Божое папа и пат-
ріархъ великого мѣста Александріи и
судія повшехный, найдучимся во Льво-

вѣ православнымъ братіямъ, сыномъ по-
корности наше о Господѣ намильшимъ,
ласки, милосердія и покою отъ Господа

Бога Збавителя нашего Иисуса Христа жичимо.

Снать нѣкоторымъ здало бы ся за речъ збытнюю, абыхмо вашу милость напомянати мѣли, которіи похвалы годныхъ праць оныхъ не отстуете за благочестіе и Православіе, которыхъ есте зачерпнули, и въ приготованыхъ того часу гонитвахъ пилности маючи, бѣгъ тотъ правды пробивающимъ вамъ. Вшакъ же любви нашей не здается быть речъ збытняя, а вамъ ку певности стячающаяся, абыхъ мы отцевскія наши мовы до васъ простирали, вы тежъ ихъ пріймовали, презъ которые не толко васъ въ томъ напоминаемо, абысте ся Православія держали, але якъ больше вытыкаючи отступниковъ злый розумъ, которые не могутъ того въ собѣ обачити, же то жаднымъ способомъ не есть речъ можная,

жебы они новыми въ вѣрѣ вымысли отъ православное вѣры мѣли насъ отрутити, вѣры православной милостниковъ, то есть васъ о Госнодѣ братіи, которые такъ великое Православія и справедливости и иншихъ цнотъ маєте имя. Толокно едно вы не уставайте въ добрыхъ тыхъ благочестія гонитвахъ, вѣру заховуючи, на жадные ихъ не здаючисе силлоизмы, досыть маючи самое науки Христовы и до кресу бѣгу своего спѣшачисе, абысте и корону въ оный день отъ справедливого Судіи одержали. Дата зъ Египта, Августа 2, року 1601. Мелетій милостію Божією папа и патриархъ великого града Александріи.

Презъ праведныхъ Исаака, іеродіакона и евклисарха, и Юсафа, четца Александрійского, нашихъ сыновъ.

Оттуда же.

21.

1601 Августа 5. Патриархъ Мелетій утѣшаетъ православныхъ жителей Рогатина въ гоненіяхъ на нихъ и убѣждаетъ твердо стоять за Православіе.

Мелетій, милостію Божією папа и патриархъ великого града Александріи и судія вселенскій.

Благочестивѣйшимъ и православнымъ братіямъ съ прочими православными, иже въ Рогатинѣ богохранимомъ градѣ обрѣтающимся христіаномъ, священного же каталокга и мірского чина, съ женами и чады, сыномъ о Госнодѣ возлюбленнымъ, благодать, милость и миръ отъ Господа и Бога и Спаса нашего Иисуса Христа.

Бдѣте (рече Спасъ священнымъ своимъ ученикомъ) и молитесь, да не видите въ искушеніе. Бѣ же убо искушеніе при дверехъ, буря отъ злѣйшихъ оныхъ архіерей и внижникъ на самого Спаса воздвигаема, яже и пастыра поразившая и расточившая овца его. Ея же ради вины и Господь о нихъ Небесного Отца, яко Архіерей сый, умоляше сохранить сихъ. И погибе отъ нихъ токмо сынъ погибельный. Рече же Спасъ, яко не о онѣхъ (тогда яве ученикомъ) точію молилъ, но и о хотя-

щихъ вѣровати онѣми въ самого Спаса; они же есте вы, о нихъ же Спасъ и тогда и нынѣ по приличествующему образу молить Отца и насъ увѣщаетъ: молитесь, дабы напастей избѣгнути, отъ нихъ же не у преста, ниже убо престанетъ когда, на церковь Христову воздвизаяй боритель. Вѣсте жъ всячески братіе, яко Спасъ нашъ каѳолицкая Глава Церкви Христоръ, якоже предрече своимъ, яко въ мѣрѣ скорбь имѣти будете; обаче же тако обѣща, яко не оставлю васъ сирыхъ и яко съ вами буду даже до скончанія вѣка. Сія убо имѣюще заповѣди и обѣщанія, братіе, усердно да держимся отеческихъ догматъ и преда-

ній, молящеся и вѣрующе, яко не оставитъ васъ искушеннымъ быти Спасъ паче силы нашея, но дастъ силу и наступите на змію и скорпію и побѣдите о возмогающемъ васъ Христѣ всяку силу вражію, вѣнцевъ оныхъ имѣяще сподобитися безсмертныхъ, ихъ же воздасть въ онъ день, по Апостолу, праведный Судія, Его же милости со всѣми вами. Аминь. Въ Египтѣ, 5 Августа 1601 г. Мелетій милостию Божіею папа и патриархъ великого града Александріи. Презъ праведныхъ Исаака, іеродіакона и епископа, и Іосафа, четца Александрійскаго, нашихъ сыновъ.

Оттуда же.

22.

1602 Декабря 5. Сигизмундъ III утверждаетъ установленіе въ Могилевѣ братства при церкви Входа Господня во Иерусалимъ.

Жигимонтъ третій Божіею.....

Ознаймуемъ симъ листомъ нашимъ всимъ воецѣмъ и каждому зособна, кому бы то вѣдати належало, теперешнимъ и напотомъ будущимъ людямъ. Дали намъ справу мѣщанъ мѣста нашего Могилевскаго, ижъ они, чинечи порадокъ въ томъ мѣстѣ, подаючи людямъ дорогу ку охотнѣйшему отправованью службы Божіе, намовили сами межю собою братство при Церкви Руской заложенья Вѣхъ Господня, въ мѣстѣ Могилевскомъ въ рынку збудованой; и того братства, черезъ нихъ намовленого, артыкулы списавши, били намъ чоломъ, абы есмое постановенье ихъ на вѣчные часы листомъ нашимъ потвердили..... прозьбу

ихъ слѣдующую, а хотечы порадокъ въ томъ мѣстѣ Могилевскомъ прикладомъ иныхъ мѣстъ нашихъ учинити, артыкулы певные, черезъ нихъ самыхъ намовленные и списанные, тому братству на даемъ, которые, въ сей листъ привилей нашихъ уписуючі, такъ се въ собѣ мають:

Ермолай Алексѣевичъ, Ѳеодоръ Ѳеодоровичъ, Гарасимъ а Бондратъ Максимовичи, Аванасъ Яковлевичъ, Аухимъ Романовичъ, Аванасъ и Ѳеодоръ Свиридовичи, Иванъ Ивановичъ, Мартинъ а Иванъ Овхимовичи, Василій а Стефанъ Леоновичи, Богданъ Игнатовичъ, мѣщане мѣста господарскаго Могилевскаго, имени выше поменены и не поменены,

чынечи порадожь въ брацтвѣ у церкви заложенья отъ Бога нашего Исуса Христа Въѣханье, маючи на баченью повинность нашу христіанскую и беручи прикладъ зъ иншихъ мѣсть ку оздобѣ, помноженью хвалы Божой и порадожь слушныхъ захованья, собравшисе меже собою вси згодне зостановили есмо брацтво нашо у Церкви нашой заложенья Въѣханья Господня на вси потомные часы такимъ способомъ: напервые, ижъ хтобы колвекъ въ тое брацтво наше светобливое церковное вписати се и братомъ уписнымъ зостати хотѣлъ, тотъ маеть дати уписного до скрынки брацкое тое, што самъ похочеть, водлугъ воли и предложенья своего, до скрынки брацкое на ялмужну дати. Также каждого року складанья отъ насъ въ рокъ, а меновите въ недѣлю четвертую по Рождествѣ Христовомъ; для вспоможенья брацкого, водлугъ воли и предложенья нашего, быти маеть и то, што при сконченью живота сзоего самъ зъ доброй воли своее на брацтво церковное надасть и одпишетъ. А съ тыхъ всихъ приходовъ служба Бжая ранная черезъ попа и дьякона нашего брацкого у олтара брацкого въ кждымъ тыдню чотыракротъ, а меновите: въ Недѣлю, въ среду, въ пятницу, въ субботу отправована быти маеть, а особливе въ каждую пятницу. По службы Божой ранней всимъ соборомъ до тое церкви то естъ богомолья молебень за господара короля его милости нашего милостивого пана, за пановъ радъ, за рыцерство и за все христіанство Пана Бога просить повинни будутъ; а за то попомъ, дьякономъ и слугамъ церковнымъ зъ крынки брацкое зъ приходовъ помененыхъ водлугъ по-

радку брацкого заплаата ити маеть и на каждое свято урочистое, гдѣ въ которой церкви празникъ будетъ, такожь на богомолье по шести грошей давано будетъ, чернцомъ также и черницамъ въ кождомъ тыдню водлугъ предложенья брацкого давати маемъ. И до шпиталей и по турмамъ вязнемъ и убозству по улицамъ двакрыть въ року ялмужну давати зъ доброй воли будемъ, а меновите: къ Боже Нароженью и къ Великодню. Еслибы тежь который колвекъ братъ уписный зъ допущенья Божого зъ пригоды на маетности упалъ, тогда таковому съ повинности Христіанской зъ крынки брацкое водлѣ предложенья брацкого подпоможенье чинити будемъ. Также и въ хоробы брату уписному убогому, яко на ратуножь здоровья, такъ и на выживенье, часу тяжкости его, водлѣ предложенья брацкого дадимъ и вшелякимъ потребамъ опатровати будемъ. А егда тежь вжо на которого брата уписного убогого Панъ Богъ смерть допустити рачить, а не было бы маетности его, чымъ того поховати, тогда вся братья брацтва церковного накладомъ скрынки брацкое погребъ чинити будемъ водлугъ звычайу христіанского, яко добрая воля и побожность ихъ будетъ. Въ школѣ тежь брацкое дѣти брати уписное и убогихъ сиротъ езыка и писма словенского, руского, греческого, латинского и полско-го накладомъ братскимъ дармо учыти повинни, водлугъ застановенья нашего брацкого; также и людей въ писмѣ учоныхъ, особъ духовныхъ и свѣцкихъ, для науки школьное, до проповѣдей слова Божого, до науки дѣтей до спѣванья, въ справѣ и звыклости своей ховати маемъ. Братья братства церковного уписные вси,

водлугъ шлюбу и рукоданья своего, повинностямъ братскимъ во всемъ досыть чинити и сажокъ, водлугъ порадку братского, пилни быти маемъ. А еслибы хто якогъ колвекъ стану зъ браты уписное сажокъ недѣльныхъ, для порады благочестія и красолѣпія церковного, пилень быти и повинностямъ братскимъ досыть чинити не хотѣлъ, таковой за выступокъ и за непослушенство свое вину, въ постановенью нашомъ братскомъ въ книжкахъ описаную, поносити, безъ вшелякого отроченья, маеть. А если бы се тежъ кому кривда якая колвекъ отъ братства церковного въ речахъ церковныхъ и въ справахъ нашихъ братскихъ видѣла, тогда тотъ о тое нигдѣ индѣ такового кождого зъ насъ позывати не маеть, одно до владу нашего мѣстского Могилевского. До пожитковъ тежъ нашихъ церковныхъ братскихъ никто зъ духовного и свѣцкаго стану ни якого вступу мѣти не маеть.

А такъ мы господарь за чолумбительемъ тыхъ мѣщанъ нашихъ Могилевскихъ тое братство церковное, заложенье Въѣханья Господня, у Могилевъ съ тыми артыкулами, въ томъ постановенью ихъ описаными, симъ листомъ нашимъ во всемъ ствержаемъ. Мають мѣщане наши Могилевскіе того братства уживати на вси потомные часы, згажаючи се во всемъ водлугъ вѣры и закону Руского, будучи подъ послушенствомъ митрополита и преложонныхъ духовныхъ, теперь и на-

потомъ будучихъ. А особливе демъ, тому братству належачій, на пляцу церковномъ при тойже церкви збудованный, со всеми кгрунтами отъ всякихъ повинностей, податковъ, тажъ на насъ господара, якъ и на мѣсто Могилевское, вольнымъ чинимъ; и никто зъ якого колвекъ стану духовного и свѣцкаго въ томъ дому стояти и врадъ некоторый господы въ нимъ занисывати никому не маеть. Бгдыжъ въ немъ учинки побожные братья того братства отправовати будутъ; а до того еслибы се въ речахъ церковныхъ въ помененомъ братствѣ кому колвекъ кривда якая стала, тогда старшіе и сиравцы рочные брацтва того помѣрковати то въ дому брацкомъ мають. Чому если бы досыть учинити не могли, албо сторона, зъ розсудку ихъ, кривды собѣ быти розумѣла, тогда мають таковую справу до преложонныхъ старшихъ своихъ отослати, которые то расуживати мають, не затегаючи въ томъ справѣ свѣцкихъ и не якого умнейшенья влады владу мѣстскому не чынечи. И на то дали есмо братству церковному заложенья Въѣханья Господня у Могилевъ съ насъ листъ съ подписомъ руки наше господарское, до которого и печать нашу великого князства Литовского приѣсити есмо велѣли. Писанъ у Браковѣ, мѣста Божого Нароженья тисеча шестьсотъ второго, мѣсеца Декабра пятого дня.

Оттуда же.

23.

1605 Августа 25. Гедеонъ Балабанъ, епископъ Львовскій, убѣждаетъ православныхъ Могилевцевъ мужественно переносить бѣдствія за Православіе.

Благословеніе Гедеона Болобана, Божию милостию епископа Галицкаго, Львовскаго и Баминца Подолскаго и еписархи великаго ерону Константинопольскаго.

Сыномъ о Светомъ Душѣ возлюбленнымъ смиренія нашего, славетнымъ паномъ, мѣщаномъ Могилевскимъ, Братству церковному Святого Православія и всѣмъ сполнѣ благодать, милость, миръ и благоденствіе отъ Господа нашего Исуса Христа.

Умыслне отъ того занехати не хотѣлъ, абымъ чрезъ писанье свое васъ, вѣрныхъ Христови, придерживащихъ слово истинное, навѣдати не мѣлъ, обновляючи съ повинности своее пастырское любовь, ея же имамъ къ вамъ, за оказіею писанья и посланцовъ вамъ недавнаго прошлаго часу до нашего смиренія; и якожь презъ нихъ до васъ писалъ, похваляючи вашу благую и побожную ревность, статечность при догматахъ Святыя Восточныя Церкви и до конца молячи и напоминаючи не уставати въ нихъ: вмалѣ бо, елико мовить Божественный Апостолъ, грядый придетъ и не закоснитъ и комуждо по дѣломъ воздастъ. И теперь презъ посланца своего отца Іакова презвитера до васъ пишу, прошу и молю Христа ради, предавшаго Себе грѣхъ ради нашихъ, абысте въ предсявзятія своимъ не ослабѣючи, про-

тивко враговъ правдѣ мужественно стояли. Злоба бо добродѣтели не приодолѣеть никогдаже, ниже темность свѣтлости, ниже дьяволъ Христови и вѣрнымъ Его; врата бо адовы не одолѣють Церкви Христовѣ по Божественному Его гласу. Пре то и воинъ не во время мира и домовыхъ вчасовъ, но во время рати познается, и кормчій на мори не во время тишины и угоднаго вѣтра, но часу бурливости морскихъ и противныхъ вѣтровъ, егда себе самого и сущихъ съ нимъ въ корабли спасеть, умѣтность свое показуеть. Такожде и христіанъ вѣрныхъ часу повстанья противныхъ и згоршенья многихъ вѣру и сталость свою являеть, егда и духовное въ бурливостяхъ еретическихъ замѣшонъ, яко облюбеница мужу своему. Такъ бо насъ и Апостолъ на крещеніи святомъ Христови презъ вѣру обручивъ, въ которой и вы намащени о Господѣ познаваете ся, за що и корону хвалы несмертельное отъ Него воспримете, чего вамъ вѣрне жичачи, а проше пишне: рачте ми васъ презъ писанье свое якъ о добромъ здоровью, такъ о повоздзенью и о новинахъ, если бы якіе съ тыхъ краевъ были, ознайте. Призны ся вамъ залицаю. Зъ Стратина. Августа 25 року 1605. Властною рукою.

Оттуда же.

1605 г. Юля 7. Посланіе Львовскаго Православнаго Братства къ Могилевскому съ предложеніемъ отпрать кѣго либо къ Константинопольскому патриарху для испрошенія у него благословенія, антиминовъ, игра и т. и.

Всѣмъ купно возлюбленнымъ еже о Христѣ братіи нашей, братству храма Преображенія Христа Бога нашего, папомъ мѣщаномъ всего мѣста Могилевскаго радоватися радостію неизглаголанною жемаемъ.

Возлюбленные радитесь и паки речемъ радитесь, яко радость ваша и о васъ исполни сердца наша. По великому Богослову, Богъ убо любви есть, и пребывая въ любви, въ Бозѣ пребываетъ и Богъ въ немъ. Любовь и совокупленіе ваше во единство вѣры и послушанія лицемъ къ свѣтозарнаго востока солнцу Иисусу Христу стаете добре вси, яко единок тѣло и уды Христа главы единыя сіи и симъ быти оповѣдуются во васъ, яко бо симъ не удивится, пачежъ и не возрадуется о сихъ. Яко жъ бо душа со тѣломъ совершенъ человекъ, такожде жъ и священницы, со людьми суполный союзъ любви имуще, Церковь есть Христова, въ нейже живетъ Богъ, якоже рече Господь: вселюся въ нихъ и пожду и буду имъ Богъ и тыи будутъ ми людіе; тежъ и мы со Пророки похвалъ чающе, се что добро и что красно, но еже жити братіе вкупѣ: тако вся отъ небесъ мира сходящія на главахъ ихъ Боголюбія бывають, яко сходитъ роса Аермонская на гори Сіонскія, и яко миро сходящія на браду, браду Аарону и на одежды его святительскія, и яко въ сицевыхъ человекъхъ заповѣда Господь благословеніе и животъ

до вѣка. Толикихъ сподобистесь даровъ, о прелюбезная братіе. Водлугъ писанья вашего къ намъ, писали есмо и мы до его милости господина отца екархи епископа Львовскаго до Галича, поневажъ тамъ на онъ часъ были священницы и братіи ѣздили и одержали все, чего потребовали отъ его милости и благословенія, которого, дай Боже, абысте съ покоемъ зажили. Того вамъ жичимъ: на томъ основаніи Святыхъ вашей Восточнаго Православія вѣры и любви, яже къ Богу и ближнимъ своимъ, всяка зданія Богодухновенная добре составляется, и образомъ святыхъ сея многимъ явится, яко спасенію привести можете, такъ тежъ и для лѣпшого безпеченства зданье наше есть. О семъ убо по совѣту нашего братолюбія буди послати вамъ единого отъ братіи вашихъ съ писаніемъ вашимъ ко вселенскому Патриарху въ Константинополь и пріяти благословеніе и листъ привиліанный и антимины церквамъ вашимъ и инная потребная презентаціи и миро и прочая, понеже и мы отсылаемъ; а часъ посланія и выѣздъ, аще Богъ восхоцетъ и живи будемъ, року 1606, Априля мѣсеца. Що ся тежъ стало у Виленскомъ мѣстѣ, ижъ Братство на головномъ трибуналѣ презьскали на Ипатіи, мнящемся митрополитѣ, и презь декретъ одержали, ижъ есть осужонъ и не маєт мѣти дѣла жадного до тыхъ, которые суть Греческаго послушенства и вѣры Восточнаго Православія,

такъ священницы, якъ и людіе. А иже митрополитъ мѣти дѣла не можетъ, поговору отступные его владыки всѣ мѣстца мѣти не могутъ до восточныхъ, бывши западными, и тое декретали перевѣсь взяли братія и священницы ваши; еднежь съ печатью лѣпѣ мѣти вамъ и намъ съ книгъ судовыхъ якихъ, о томъ ся постарати есть потреба. Стерезетеса и ваше братолюбіе отъ волкъ приходячихъ къ вамъ во одеждахъ овчихъ, внутрь

же суть волцы и хищницы, зане времена люта суть и челоуѣцы лукавыи. Возмогайте же въ благочестіи Православныхъ вѣры вашей, не оставляюще отческихъ преданій и Богъ мира буди зъ вами братіе. Аминь. Писанъ во Львовѣ, Іюля 7 року 1605.

Всѣхъ благъ желатели и братія вси купно, еже о Христѣ братство Успенія Пресвятыя Богородицы. *Леополста.*

Оттуда же.

25.

1614 Марта 11. Листвъ Радзиминскаго, старосты Мстиславскаго, священнику Евстафію о предоставленіи ему и его сыну священническаго мѣста при церкви Св. Николая въ Мстиславѣ.

Николай Францевичъ Радзиминскій, староста Мстиславскій; Василискій, державца Радомскій. Объявляю симъ моимъ листомъ, что священникъ Мстиславскій церкви святаго Іліи Пророка, покойный Андрей Ивановичъ держалъ недѣлю четвертую въ церкви святаго Николая, въ замкѣ Мстиславскомъ состоящей, и тамъ службу Божию отправлялъ, по смерти котораго наследственнымъ правомъ та четвертая недѣля въ той церкви святаго Николая сыновьямъ его Андрея Ивановича Осипу и Андрею принадлежать имѣла бы. Но опекунтѣхъ дѣтей, завѣщаніемъ отъ отца ихъ Андрея Ивановича поставленный, священникъ Мстиславскій Иванъ Васильевичъ, забывъ долгъ свой опекунскій, вмѣсто того, чтобы, какъ опекуну, заботиться о дѣтяхъ и ту четвертую не-

дѣлю на имя дѣтей выправить, отдавая потомковъ того Андрея Ивановича, ту четвертую недѣлю въ церкви святаго Николая на себя было выправилъ у старосты бывшаго Мстиславскаго, его милости пана Петра Паца. Посему я староста, какъ попечитель церковей Божіихъ, по власти своей ту четвертую недѣлю въ церкви святаго Николая, которую тотъ священникъ Иванъ Васильевичъ, несправедливо поступивъ, себѣ выправилъ, не смотря на то, что кромѣ того имѣетъ церковъ святаго Іліи Пророка и Николая на рынкѣ и третію святаго Евстафія, въ которыхъ всѣхъ церквахъ не можетъ надлежащимъ образомъ службы отправлять, усмотрѣвши челоуѣка добраго, священника Мстиславскаго Евстафія Яковлевича, далъ ему четвертую недѣлю въ той церкви

свѣтаго Николая въ замкѣ Мстиславскомъ до смерти его самого, также и сыну его Григорію Евстафіевичу тоже до смерти его даю со всякими пожитками и приходами той церкви, на недѣлю четвертую причитающимися, какъ бы они ни назывались. И на то я далъ тому священнику Евстафію Яковлевичу

и сыну его Григорію Евстафіевичу сей мой листъ съ печатью моею и съ подписомъ власной руки моею. Писанъ въ Мстиславлѣ года 1614 мѣсяца Марта 11 дня. Mikolai Graczkowicz Radzimiski Star. Mscislawski.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1847 г. № 2.

26.

1618 Октября 29. Продажная запись отъ членовъ Могилевскаго магистрата Могилевскому Православному братству на домъ съ землею въ г. Могилевѣ.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмнадцатого, мѣсяца Октября двадцать девятого дня, у поне-дѣлокъ.

Передъ Матеемъ Суходольскимъ лентвойтомъ, Василемъ Азаровичемъ бурмистромъ и передъ райцами, лавниками мѣста Могилевскаго, того року на справахъ мѣскихъ засѣдаючи и ставши очевисто славетный панъ Ѳедоръ Филиповичъ бурмистръ, панъ Ѳедоръ Ивановичъ райца, сего рочные панъ Макаръ Филиповичъ и Бузьма Полуяновичъ, мѣщане Могилевскіе, будучи трезвые и на умыслѣ здоровые, не зъ жадного примушенья, але сами по своей доброй воли, сознание свое до книгъ мѣйскихъ Могилевскихъ судовыхъ права Магдебурскаго тыми словы учинили: ижъ што купили есмо домъ съ пляцомъ, зъ будованьемъ и зо всимъ правомъ на той домъ и пляцъ належачый, подъ вольностью шляхецкою будущый, лежачый ту въ мѣстѣ Могилевскомъ, у улицы великой Шкловской, идучи зъ брамы до рынку, по лѣвой

сторонѣ, объ межу зъ одное стороны пана Яна Наркевича Подвинскаго, а зъ другое стороны пана Яна Юевича, яко се тотъ домъ зъ пляцомъ, зъ будованьемъ и правомъ и со всимъ на всимъ межахъ и границахъ своихъ маеть, у велможной ее милости княгини Богдановое Соломирецкой, старостиной Кричевской и Олучицвой, ее милости пани Еввы Барколабовны Корсаковны, за певную сумму пинезей, то есть за чотыреста копъ грошей личбы Литовское. За которую нашою куплею и правнымъ ей милости поданьемъ и увезаньемъ вольнымъ шафунку маючи спокойнесмы, ихъ милости духовные иноцы и свѣцкіе такъ зъ народу шляхетного, яко и многіе обыватели тутейшого мѣста его королевское милости Могилевскаго братства церковного, релии старожитное Греческое Церкви Восточное; будучи порушоны милостію къ фалъ милото Бога, абы на тыхъ вгрунтѣхъ за часомъ своимъ монастырь уфундовать и церковь на честь и фалу Вседержителя Бога постановить

жогли, жодали насъ, абыхмо суму пѣнзеи, которую мы ей милости княгини Соломирецкой дали, отъ нихъ взявши, ихъ милостямъ такъ духовнымъ, яко и свѣцкимъ народу шляхетского и человека посполитого, для вышпоменное потребы, то есть на монастырь и мѣшканье инокамъ закону светого Василия Великого, пустили и продали. Якожь мы, отъ ихъ милостей взявши свою вышпоменную суму пѣнзеи, то есть копь чотыреста грошей личбы Литовское, тотъ домъ съ пляцомъ, зъ будованьемъ, съ правомъ и со всимъ на всимъ, яко се тотъ домъ съ пляцомъ и со всимъ будованьемъ въ межахъ и границахъ своихъ маеть, ничего на себе, жонъ, дѣтей и потомковъ кровныхъ и близкихъ нашихъ не выймуочи а ни зоставуючы, отсель вѣчно и не порушно пустили, въ моцъ и въ держанье подали. А фундушъ далшій ей милости княгини Соломирецкой учинить и, водлугъ права посполитого, яко етиторкѣ, отъ которое тотъ помененый вѣрунтъ зъ будованьемъ маемъ, на учиненье ей милости фундушъ вли-

ваемъ и со всего ей вѣчне зрекаемъ такъ, ижъ вжо отъ того часу мы сами, жоны, дѣти и потомки, также близкіе кровные наши въ тотъ помененый пляцъ зъ будованьемъ въ весь, албо въ которую его часть уступовати се, жадное трудности и переказы въ уживанью и вольномъ ихъ шафованью чинити не мають и не будутъ мочи вѣчными часы. Которое то добровольное а очевистое сознание ихъ пана Федора Филиповича бурмистра и пана Федора Ивановича райцы и пана Макара Филиповича и Кузьмы Полуяновича до книгъ мѣскихъ Могилевскихъ судовыхъ права Магдебурского есть записано; съ которого записанья и сей выписъ съ книгъ подъ печатью мѣскою и съ подписомъ рукъ мене лентвойта и писара вышпоменнымъ инокомъ духовнымъ, такъ народу шляхецкого и людемъ посполитымъ, обывателямъ тутешнимъ братства церковного вѣрѣ православія Греческого, есть выданъ. Писанъ у Могилевѣ. Леонтій Шклявонецкій, на тотъ часъ писарь мѣскій Могилевскій.

Изъ рукописи игумена Ореста.

27.

1619 Мая 9. Посланіе Виленскаго Православнаго братства Могилевскому съ уведомленіемъ о признаніи Виленскимъ трибуналомъ пожертвованія земли, сдѣланнаго княземъ Яномъ Огинскимъ.

Возлюбленные намъ о Христѣ Исусѣ братіе.

Отдано намъ писанье отъ братолюбія вашего въ субботу предъ Сопествіемъ Святого Духа, зъ которого зрозумѣвши о утискахъ, бѣдахъ, мовахъ, такъ

сумнѣнье чистое и вѣру несумнѣнную во Христа Исуса, якъ тѣлесное здорвье и добра дочасныи въ шафуногъ собѣ повѣроны отъ нихъ добродавцы, яко уди отъ части тѣла Христова, еже есть Церкви, и мы вамъ состраждемъ и собо-

лѣзнемъ, въ непрестанныхъ молитвахъ нашихъ Пострадавшаго спасенія нашего ради просѣчи, абы союзъ Брестонского братства вашего отъ навѣтовъ врагъ видимыхъ и невидимыхъ, воюющихъ на васъ и на вѣру вашу, невредимыхъ все-сильною десницею Своею сохранивши въ мирѣ, здравіи душевномъ и тѣлесномъ, при благостояніи церковномъ и надолго счастливіе лѣта ховати и благословити рачилъ. Писать вы до насъ рачили, ижъ бысмо се въ то вложили, абы его милость князь Янъ Окгинскій пляць тотъ Могилевскій, купленный за певную сумму на церковь и при ней монастырь, тыми часы призналъ. А колвекъ жичилисьмо королю то справивши посланца отслать, лещъ часто свято у насъ самыхъ, часто у иновѣрцовъ, до того иные забавы и трудности насъ заходячи не допустили; еднакъ же занехавши подъ тотъ часъ отлеглохъ судовыхъ ибѣстцъ, але въ самомъ трибуналѣ, для певныхъ и важныхъ причинъ абы особа помененая признала, старатися не занехалисьмо. Которого признанья до братолюбія вашего теперь выпишь съ книгъ головныхъ трибунальныхъ презъ того посланца посылаемъ, зоставивши у себе оригналъ на паргаминѣ писанный. За тымъ зъ Самимъ Христомъ Спасителемъ, Святыми Апостолами и учителями церковными братолюбіе ваше напоминаючи, просимъ, абысте статечными были во вѣрѣ святой, отъ Христа и

учениковъ его преданной, Соборни Вселенскими потверженной и кровію мученической запечатлѣнной, и не давались зводитъ въ тые часы, кгда се ижъ на збыть умножились много ухищренности и субтельной прелести враговъ Христа Христова, абы навѣтъ не толко до разграбленія имѣній (што зъ радостію по Апостолу пріймовать треба), але и самага изгнанія Христа ради приходило. Але до того (уфность маемъ въ Немъ Самомъ) не прійдетъ; силенъ бовѣмъ Богъ стадо свое милуя, купленное изліяніемъ крови Своея, и изъ устъ волюхищного наемника, яко нѣвгды Іону изъ чрева китова, изъяти, и не дасть паче силы вамъ искуситися; толко сами не подобитеся трости ляда вѣтромъ колеблемой, и не отвергайтеся Христа яко Петръ подъ часъ спасительныхъ Христовыхъ страстей предъ ляда дѣвчиною. Богъ же всякія Благодати, васъ призывый во вѣчную славу свою о Христѣ Іисусѣ, Той да совершитъ вы, да утвердитъ, да укрѣпитъ, да основеть. Тому слава и держава во вѣки вѣковъ. Аминь. Писанъ въ Богоспасаемомъ градѣ Вилни року 1619 Мая 29 дня. Есмо своихъ ласковыхъ пановъ и братіи всего добра жичливыи слуги и богомолцы еже о Христѣ братія братства церковного Виленского Православія Греческого.

Оттуда же.

1620 Февраля 13. Послание Иеремія, митрополита Пятигорскаго, въ которомъ оиъ похваляетъ и ободряетъ православныхъ жителей Могилева.

Иеремей милостию Божіею смиренный митрополитъ Пелагонскій и Прламскій, архимандритъ Стерарскій (?).

Православному и благочестивому братству, въ Богоспасаемомъ градѣ Могилевѣ обрѣтающимся, о Господѣ возлюбленномъ, сыномъ нашего смиренія Благодать, милость и миръ отъ Господа и Бога и Спаса нашего Иисуса Христа.

Смиреннѣйше молимъ и благословляемъ всѣхъ васъ о Дусѣ Святѣ, моляще Господа нашего Иисуса Христа Единороднаго Сына и Слово Божее и Отчее, Единосущнаго Отцу, да соблюдетъ всѣхъ васъ и покрыветъ и сохранитъ и умножитъ во подаяніе Духомъ Святымъ, исходящимъ отъ Отца присносущнымъ исходяніемъ и поклоняемымъ Отцу, отнюду же исходитъ, и Сыну, Имъ же подается созданію.

Дойде ми во уши отъ нѣкоихъ добрыхъ чловѣкъ, найпаче же отъ бывшего во васъ дѣяка Радіона, иже со призываніемъ Св. Духа совершися въ презвитери отъ нашего смиренія, яко въ градѣ вашемъ иже уловлени быша отъ злокозное иглы, паки водхновеніемъ Св. Духа соединились къ стаду словесному Христову и ко церкви Восточной, въ вѣки непоколебимой. Утѣшихся зѣло и въздахъ молитвы и моленія къ Вышнему, яко да утвердитъ васъ всѣхъ въ союзѣ любви: зѣло бо красна есть

и Богу достойна сполна милость ваша, братіе. Но подобаетъ ся блюсти, абы ей врагъ душъ нашихъ не разрывалъ. Добрый есть бѣгъ вашъ; но уставати въ немъ и вѣнца тратити не треба. Смачна есть рѣчь уживати благъ земныхъ, але жадна прировнанья не есть въ нихъ до райскихъ. Блюдете жесь, да не лестію беззаконныхъ сведени бывше и отпадете своего утвержденія. Слышахъ же братіе и о бѣдахъ, приходящихъ на васъ отъ еже мнящихся быть христіане. Не суть по истиннѣ они христіане. Вы же братіе, яко отъ начала, такожде и до конца мужайтесе и крѣпитесе во вѣцѣ семъ суетнемъ. Яко же бо на пути шествуйя есть, такожде мы во вѣцѣ семъ, да прешедше отъ сея жизни до чаемья и во вѣчныя обители вселимся. Буди же намъ всѣмъ получитьи о Христѣ Иисусѣ Господѣ нашемъ, Ему же слава во вѣки вѣковъ. Аминь.

Посемъ братіе благодареніе приношу вамъ о любви и о принятіи, егда странничествовахъ во васъ. Господь Богъ да исполнитъ въздаяніемъ своимъ съ высоты. Азъ же непрестанне Господа Бога молю о здравіи и многолѣтнемъ пребываніи вашихъ милостей; молитвы же мои непрестанные покорне отдаю къ ласкамъ вашимъ. Писанъ у Стерарскомъ монастыру. Року 1620 мѣсеца Февраля 13 дня.

Вашей милости всѣхъ благъ всѣмъ
купно отъ Христа желатель и присный
богомолецъ *Ιερειας Παλαγωνίας*.

Егдаже придетъ къ любви вашей

отецъ Теофанъ, архимандритъ Со-
лунскій, молю, примѣте его съ весе-
ліемъ.

Оттуда же.

39.

1621 Февраля 9. Письмо канцлера Льва Самѣги къ униатскому митрополиту
Великину Рутскому.

Преподобный въ Богѣ милостивый
отецъ, митрополитъ Кіевскій!

Отецъ игумень Новогрудскій, ѣдучи
изъ Варшавы, былъ у меня съ грамо-
тами и универсалами его королевской
милости, направленными противъ схиз-
матиковъ, для приложенія къ нимъ
печатей. При этихъ документахъ от-
далъ мнѣ также письмо его милости
господина референдарія, написанное ко
мнѣ его собственною рукою о томъ же
предметѣ. Я показывалъ отцу игумену
Новогрудскому это письмо и посылаю
вашей милости копию съ него. Въ тѣхъ
грамотахъ и универсалахъ его коро-
левской милости нѣкоторыя вещи мнѣ
не понравились.—Во первыхъ, въ нихъ
написано, будто Смотрицкій и Борец-
кій по предварительному соглашенію
съ самимъ султаномъ Турецкимъ посвя-
щеніе получили отъ того самозван-
ца *), который себя патриархомъ Іе-
русалимскимъ называетъ. Ужь трудно
обличить ихъ въ томъ, сговаривались

ли они съ самимъ Турецкимъ султа-
номъ! Нужно было попросту написать
такъ, какъ я написалъ. Другая вещь:
ихъ велѣно ловить. И это мнѣ не нра-
вится; потому что, не обличивши, тру-
дно каждаго хватать. Важнѣе же всего;
чтобы это не повело къ большому воз-
мущенію и кровопролитію. Да и на За-
порожскихъ казаковъ нужно огляды-
ваться, чтобы они не сдѣлали намъ
чего худаго; потому что тотъ самозва-
нецъ находится между ними. А у нихъ
сила много значить и они высоко чтятъ
его и чуть-чуть не благоговѣютъ передъ
нимъ, какъ передъ Богомъ. Поэтому,
хотя мнѣ тѣхъ документовъ не слѣдо-
вало бы утверждать печатью, однако
я приказалъ приложить печати. Толь-
ко прошу вашу милость, чтобы ва-
ша милость осторожно и не торопясь
пустили въ ходъ эти грамоты. Еще:
нетолько я, но и другіе весьма охуж-
даютъ то, что ксендзъ владыка Полоц-
кій *) слишкомъ жестоко началъ по-

*) Такъ называетъ онъ Іерусалимскаго Патриарха Теофана.

*) Полотскій униатскій архіепископъ Иосафатъ Кунцевичъ.

ступать въ этихъ дѣлахъ, и очень надѣлъ и омерзѣлъ народу, какъ въ Полоцкѣ, такъ и вездѣ. Давно я предостерегалъ его въ этомъ, просилъ и увѣщивалъ, чтобы онъ такъ жестко не дѣйствовалъ; но его милость, имѣя свои резены, болѣе упрямые, нежели основательные, не хотѣлъ принимать и слушать нашихъ справедливыхъ резоновъ. Дай Богъ, чтобы послѣдствія распоряженій и суровыхъ дѣйствій его милости не повредили Речи Посполитой. Ради Бога, прошу вашу милость, вразуми его, чтобы онъ прекратилъ и оставилъ такую суровость въ этихъ дѣлахъ, и Могилевцамъ скорѣе добровольно тѣ церкви уступилъ, не ожидая того, чтобы и безъ просьбы и безъ поклоновъ сами они отобрали ихъ у него. Боюсь, чтобы этого не было; потому что къ

этому ближе, чѣмъ далѣе. Пожалуйста, ваша милость, держи его на вожжахъ. За симъ поручаю себя благожеланію вашей милости, моего милостиваго государя, съ моими услугами для васъ. Изъ Бреста 9 Февраля 1621- года.

Вашей милости, моего милостиваго государя слуга доброжелательный Левъ Сапѣга канцлеръ В. Кн. Литовскаго, Брестскій Могилевскій староста, рукою своею.

Копія этого письма сообщена редактору Могилевскихъ Губернскихъ Вѣдомостей г. Соколову ректоромъ Могилевской Семинаріи, архимандритомъ Павломъ, а подлинникъ подаренъ имъ Императорской Публичной Библіотекѣ.

Изъ Могилевскихъ Губ. Вѣд. за 1859 г. стр. 1044.

30.

1621 Мая 22. Заявленіе Льва Сапѣги, Могилевскаго старосты, о неподчиненіи православныхъ жителей Могилева униатскому архіепископу Антонію Селявѣ и о возвращеніи или униатамъ школы при Спаскомъ монастырѣ въ Могилевѣ.

Oznajnuie tym moym listem, iż za przyiechaniem mym do Mohylowa starostwa mego zamku jego królewskiej mosci pana naszego miłosciwego, wielebny w Bodze ociec Horwaziusz Hostilowski, ihumen cerkwi y monastyria S-go Spasa, częstokroc donosił y przekładał żalosne skargi y krzywdy swoje y braci swey czerncow tego monastyra S-go Spasa, na burmistrzow, гау-

Извѣщаю симъ листомъ моимъ, что по приѣздѣ моемъ въ Могилевъ, мое староство, замокъ его королевской мости *) нашего милостиваго пана, игумень церкви и монастыря Св. Спаса, велебный въ Богѣ отецъ Гервасій Гостиловскій неоднократно входилъ ко мнѣ съ

*) Для краткости эти слова впередъ будемъ обозначать буквами с. к. м.

cow, lawników, na wszystkiek urząd mieski y na wszystkich mieszczan Mohylowskich, iż oni, zapomniawszy powinności y poddanstwa swego iego królewskiej mosci panu naszemu miłosciwemu, y owszem sprzeciwiając się woli y zwierchności I. krl. mosci pana swego, oycza wielobnego Antoniego Sielawy, archiepiskopa Połockiego, Witebskiego, Mscisławskiego, pasterza swego, od iego królewskiej mosci nominowanego y podanego, y według porządku cerkwie świętey poświęconego, posłuszni być nie chcą. Ale impostora Mielenteia Smotrzyckiego, człowieka prostego, nie szlachcica, przeciw praw y przywileiow woiewodztwa Połockiego, od królów ich miłosci panow naszych zdawna nadanych, od króla iego miłosci nienominowanego, niepodanego, który nikiakim porządkiem mimo woli y wiadomości iego królewskiej mosci ważył się święcić w impostora Theophana . . . który się mianował być patriarchą Ierosolimskim. A patriarcha Ierosolimski nie miał tu nigdy w panstwach iego królewskiej mosci y nie ma żadney władzy, y owszem przeciw kanonow, przeciw prawa cerkiewnego i przeciw prawil świętych oycow przywłaszczając sobie władzę nienależną, w cudzej dyocezyi ważył się święcić nienależnie tego Mielenteia Smotrzyckiego na władctwo Połockie, którego mieszczanie Mohylowscy za pasterza swego przyznawali, na zniewagę zwierchności y władze maiestatu iego królewskiej mosci, gdyż to królowi iego mosci Pan Bóg dać raczył, że król iego mosc pan nasz iest podawca wszystkich beneficyy, tak greckich iako łacinskich kytorem cerkwi Bozych, a bez podawania i bez nominacyy niema i nie może się nikt na episkopstwa y mitropolyy wdzirać i święcić. I kto tego czynić waży się

представленіемъ объ обидахъ, причиняемыхъ инокамъ монастыря Св. Спаса бургомистрами, райцами, лавниками, всемъ городскимъ управленіемъ и всеми мѣщанами, представляя именно, что они позабывши свои обязанности и подданство свое е. к. м. пану нашему милостивому, сопротивляются волѣ и приказаніямъ е. к. м., не хотятъ слушать своего отца велебнаго Антонія Селяву, архіепископа Полоцкаго, Витебскаго и Мстиславскаго, — своего пастыря назначеннаго и присланнаго е. к. м. и посвященнаго согласно съ уставами св. церкви, а признають лжепастыря Мелетія Смотрицкаго, человека простаго, не шляхтича (что противно всемъ установленіямъ и привилегіямъ, съ давныхъ поръ даннымъ отъ короля его милости Полоцкому воеводству), который и назначенъ и присланъ не королемъ его милостию, а незаконнымъ образомъ, противъ воли и намѣреній королевскихъ, осмѣлился посвятиться у лжепастыря Теофана . . . называющагося патриархомъ Іерусалимскимъ. А такъ какъ патриархъ Іерусалимскій никогда не имѣлъ и не имѣеть въ королевскихъ владѣніяхъ никакой власти, и въ противность канонамъ, уставамъ церковнымъ и правиламъ Св. Отцевъ, присвоилъ себѣ непринадлежащую ему власть въ чужой епархіи, и осмѣлился не законнымъ образомъ посвятить этого Мелетія Смотрицкаго на епископію Полоцкую, поэтому мѣщане Могилевскіе, признавая его за своего пастыря, наносятъ этимъ оскорбленіе правительству и власти его королевскаго величества: только е. м.

nie drzewiami, ale dziurą do tego przychodzić usiłuje, i nie może być pasterzem, ale iako Ewangelia S-ta mówi, iest taki każdy fur et latro: tych impostorow oni sobie za pasterza mają. Solicitował mi też oyciec Horwasi o szkole do monastyra S-go Spasa zdawna należąca, w roku tysiąc sześć set osmnastym gwałtownie odjęta. A wyrokiem iego krolewskiej mosci z oczerwstey gosprawy w roku tysiąc sześć set dziewiętnastym pospołu z cerkwiami, z nadaniem y z popami ich, pod władzą y iurisdycją wielebnego w Bodge oycza Iosafata Kuncewicza, archiepiscopa Połockiego, Witebskiego, Mscisławskiego, przysądżono, aby monastyrowi ustąpili. Na którą żalobę częstokrotną oycza Horwasego, a za bytnością mą na ten czas w Mohylowie z władze mocy staroscinskiej napominałem mieszczan starszych, burmistrzow, raycow, lawnikow, na urządzie ich na ten czas zasiadających, o nieposłuszeństwie i sprzeciwieństwie zwierchnosci iego krolewskiej mosci. A tak burmistrze, raycy, lawnicy, nie będąc więcej przeciwni wyrokowi iego krolewskiej mosci, zeslawszy sposzród siebie lawnika Żdana Kupnicza, przy studzym panu Zachariuszu Krukowskim, przez ienerała y stroną szlachtą, przy nim będącą, ten lawnik Żdan Kupnicz, imieniem starszych swych wszystkiey rady, te szkołę postąpił, wwiązania niebronil y pomoc w dziedzenie spokoynne wieczyste używanie do monastyra, mianowicie oycu Horwasemu Hostilowskiemu, ihumenu toho monastyra S-go Spasa, w intromissją podał, co przy bytnosci mey y za wiadomością mą było. Daie ten list moy wielebnemu oycu Horwasemu Hostilowskiemu, ihumenu monastyra Mohylowskiego S-go Spasa, namiesnikowi wielebnego iego mosci oycza Antoniego Sielawy, ar-

королю даровано Богомъ право, по которому онъ есть раздаватель всѣхъ бенефицій, какъ греческихъ, такъ и латинскихъ, равно какъ и ктиторъ Божиихъ церквей. А не имѣя законнаго пожалованія и нареченія, никто не можетъ силою занять епископіи и митрополіи. А если кто осмѣливается такъ дѣлать, тотъ не дверями приходитъ, тотъ пролаза и не можетъ быть пастыремъ, а, какъ говоритъ Св. Евангеліе, каждый такой есть воръ и разбойникъ. Еще доносилъ мнѣ о. Гервасій о школѣ, издавна принадлежащей къ монастырю и насильственно отнятой отъ него въ 1618 г. Королевскимъ указомъ, на основаніи недавняго разбирательства въ 1619 г., постановлено возвратить монастырю эту школу вмѣстѣ съ церквями и фундушами подъ власть велебнаго отца Іосафата Кунцевича, архіепископа Полотскаго, Витебскаго и Мстиславскаго. Вслѣдствіе этихъ жалобъ о. Гервасія, я, въ бытность мою въ Могилевѣ, властію старосты, напоминалъ старшимъ мѣщанамъ, бургомистрамъ, радцамъ и лавникамъ, занимавшимъ въ то время эти должности, что, поступаая такъ, они противятся волѣ и распоряженіямъ короля. Вслѣдствіе этого бургомистры, радцы и лавники, не сопротивляясь болѣе королевской волѣ, назначили изъ среды себя лавника Ждана Купнича; этотъ Жданъ Купничъ, вмѣстѣ съ моимъ слугою паномъ Захаріемъ Крукоскимъ, отъ имени старшихъ своихъ передалъ эту школу при посредствѣ вознаго съ шляхетской стороны и уступилъ въ мирное владѣніе монастырю Св. Спа-

chieriscopa Polockiego, Witebskiego, Mscislawskiego, pod pieczęcią y s podpisem ręki mey. Pisan w Mohylowie, dnia 22 May, anno 1621. Leo Sapieha, wojewoda Wileński, Mohylowski et starosta.

Изъ рукописи игумена Ореста.

са и въ распоряженіе игумена этого монастыря Гервасія Гостиловскаго. Все это случилось съ моего вѣдома и въ моемъ присутствіи. Настоящее мое увѣдомленіе о. Гервасію Гостиловскому, игумену монастыря Св. Спаса и намѣстнику велебнаго е. м. Антонія Селявы, архіепископа Полотскаго, Витебскаго и Мстиславскаго, дано за печатью и съ подписомъ моей руки. Писано въ Могилевѣ 22 мая, 1621 года.

31.

1626 Ноября 8. Фундушевая записъ князя Богдана Богдановича Соломерецкаго Борколабовскому монастырю на землю въ Борколабовѣ и на села: Костянку, Вороновку и Стайки.

Я Богданъ Богдановичъ, князь Соломерецкій на Борколабовѣ, старостичъ Кричевскій и Олучицкій, явно чиню и сознаваю симъ моимъ листомъ добровольнымъ, вѣчистого моего фундушу записомъ, приводечи вобецъ до вѣдомости и кождому зособна, хто бы о томъ вѣдати хотѣлъ теперь и напотомъ завжды, ижъ я, по животѣ славное памяти въ Пану Богу зошлое пани матки моее небожницы княгини Богдановой Соломерецкое, старостинное Кричевское и Олучицкое, паней Еввы Борколабовны Борсаковны на всехъ добрахъ, имѣняхъ, мнѣ отчистымъ правомъ належачихъ, паномъ дѣдичнымъ оставшы и въ держанью своемъ маючи, а заживаючи свободы волности шляхецкое, правомъ посполитымъ варованое, прикладомъ святобливое памяти предковъ моихъ и иныхъ побож-

ныхъ благочестивыхъ князей и пановъ земель Рускихъ и обывателей панствъ господаря короля его милости Коронныхъ и Великого Князства Литовского, хочечи родичомъ моимъ милымъ, собѣ самому и потомкомъ моимъ памятку вѣкуистую въ розмноженью и розширенью хвалы Божое zostавити, которая абы се уставичне, порядне а нерозерване на вси, дасть Богъ, пришлые потомные часы отпавовала, усмотривши въ томъ побожного и благочестивого мужа въ Бозѣ велебного и преосвященного отца господина Мелетія Смотриского, боголюбивого архіепископа Полоцкого, епископа Витебского и Мстиславского, архимандрыта Виленского, дадемъ и фундавалъ на честь и хвалу Богу въ Троицы Единому и симъ листомъ моимъ добровольнымъ предреченому его милости

отцу архіепископу Полоцкому, архимандриту Виленскому, яко началному отцу нашему духовному и пастырови и ишей отъ его милости приспособленной на то брати, прикладомъ честныхъ общителныхъ монастырей братского Виленского при храмѣ Сочествія Пресвятого и Животворящего Духа и Межигорского Кіевского, инокомъ житія общого Православія Греческого на особъ двадцать пять даю, дарую записую и фундую въ имѣнью и мѣстѣ моемъ Борколабовѣ, въ повѣтѣ Оршанскомъ лежащемъ, монастырь и церковь заложенья Сочествія Всесвятого и Животворящего Духа, на которого заложенье и збудованье даю, дарую, уступую и тымъ моимъ вѣкуистымъ записомъ заразъ поступую мѣстце и пляцы певныи, въ томъ же мѣстѣ моемъ Борколабовѣ лежащи, почавши отъ воротъ двора моего Борколабовского въ правую руку при острожѣ дворномъ просто шнуромъ черезъ болонье къ огородамъ пляцовъ, надъ рѣкою Днѣпромъ при березѣ лежащихъ, ударивши, займующи при огородахъ къ тому же монастырови вси плацы надъ рѣкою по стругу, назуваемую Пашкову, у рѣку Днѣпръ церковь старую зъ цминтаромъ и плацы вси, которыи колвекъ ся найдуютъ по правой сторонѣ улицы, зъ воротъ моихъ дворныхъ въ рынокъ идучи, ажъ до самого рынку, проминаючи и домъ мѣщанина моего Прокопа Жука, въ рынокъ на кроковъ дванадцать, а въ шнуръ переєю тоею рыновою у правую руку до другой переи, оттинаючи до того же будованья пляцъ дому мѣщанина моего Павла Колоса, гайдука, и такъ же чрезъ болоне ажъ до той же рѣки Днѣпра, въ ровный шнуръ болоньемъ

ударивши, — тые вси нляцы, селища, огороды и погнои къ тому съ приданьемъ пляцу на фолварокъ и огородъ при томъ же мѣстѣ Борколабовскомъ заразъ за дворцемъ и гумномъ дворнымъ оплотъ надъ рѣкою Днѣпромъ по гайкѣ сосновый зъ озеромъ вступнымъ, за мѣстомъ межи рѣкою Днѣпромъ и рѣчкою Лафою будучимъ, прозываемомъ Орѣхово, и зъ устьемъ той же рѣки Лафы зъ перевозомъ на рѣцѣ Днѣпрѣ, зъ волнымъ для будованья вѣздомъ въ пуци Борколабовскіе и волнымъ млиномъ безъ мѣрки и безъ черги во всѣхъ млынахъ Борколабовскихъ на потребу монастырскую, къ тому и съ пляцомъ, домами и людьми, на нихъ мѣшкующими въ мѣстѣ Могилевскомъ за рѣкою Дубровною, идучи зъ мѣста по правой руцѣ и зъ сѣножатю надъ рѣкою Днѣпромъ на урочищу Березкахъ при мѣстѣ Могилевскомъ, въ певныхъ межахъ и границахъ лежащими, черезъ ихъ милостей пана отца и пани матку мою у землянъ господарскихъ повѣту Оршанского пановъ Ивановичовъ вѣчнымъ купнымъ и у суду головного трибуналского признанымъ правомъ набытыми и въ держанью моемъ будучими, некому нечимъ не пенными. А ижь бы се достатечне безъ утискованья порядне хвала Божая што денная отпировала и абы школа при монастыри была, на тотъ же вышъ помененый монастырь мой Борколабовскій церкви Сочествія Святого Духа надаю, дарую, фундую, симъ моимъ листомъ записую и за разомъ въ моцъ, держанье и спокойное вѣчистое уживанье врядовне его милости отцу архіепископу и всей отъ него приспособленной брати подаю и поступую, отлучивши отъ имѣнтя моего зам-

ку Борколабовского въ повѣтѣ Оршанскомъ лежачого, села мои некому ничимъ не пєнные: село Костянку, прозываемое Сутоки, зъ селомъ Вороновкою за рѣкою Днѣпромъ и зъ селкомъ прозываемымъ Стайками по сей сторонѣ Днѣпра, въ повѣтѣ Оршанскомъ лежачи, зъ людьми поддаными тыхъ селъ, зъ ихъ повинностями, подачками и всякими доходами, зъ селидбами, дворищами, погноями, огороды овощовыми, зъ волнымъ дохоженемъ збѣговъ подданныхъ, зъ отдаванемъ серебцизнъ и пословцизнъ до поборцы, зъ бгрунты оремыми и неоремыми, зъ лѣсами, гаями, дубровами, зъ даню медовою, зъ деревомъ бортнымъ, зъ пчолами, мхами, мшарицами, зъ волнымъ забянемъ езовъ на рѣцѣ Днѣпрѣ, зъ ловы рыбными, пташими и звѣринными, зъ гоны бобровыми и всякими якимъ колвекъ именемъ назваными, менованными и неменованными, теперь будучими и напотомъ вынайтися могучими, земными, лѣсными и водными пожитками, къ тому и зъ сѣножатю Борколабовскою за рѣкою Днѣпромъ прозываемую урочищомъ отъ Калиновы стружки внизъ берегомъ рѣки Днѣпра по высокіе гривы vzdлужъ, а въ ширь ведлугъ помѣры двоихъ морговъ, зъ застѣнками зъ обоего конца къ чистому озеру и зъ пастовникомъ дворнымъ давнымъ, противъ струги Буцовой лежачимъ. Которую сѣножатю и пастовникъ особливе на тотъ же монастырь мой Борколабовскій вѣчне надаю и записую а згола зо всимъ на все, яко се тые пляцы въ мѣстѣ Борколабовскомъ, зъ огородами, перевозъ съ пожитками и озеро вступное зъ закотами на рѣцѣ Лафѣ, такъ же и села вышей помене-

ныє: Костянка, Вороновна и Стайки зъ тою сѣножатю сами въ собѣ въ межахъ, вгрунтахъ, уходахъ, обыходахъ, долгостехъ, широкостехъ и околичностяхъ своихъ первѣй сего мѣли и теперь мають, ничего на себе самого, потомки, сестры, близкіе, кровные и повинные мои и ни на кого иного не составляючи и не уймаючи, огуломъ и vzdоймомъ, якомъ самъ держалъ и уживалъ, моцъ, владзу, вѣчность и дѣдичтво обель вѣчно, на вѣки не порушно, правомъ неотзовнымъ зо всимъ тымъ, яко се вышей поменило, тотъ общежителный монастырь мой и церковь фундую и уступую, самъ съ того всего зрекаюся и вызываю, а на его милость отца архієпископа, всю его братію и ихъ сукцессоровъ иноковъ общого житія вѣчне вливаю, подаючи, обовязуючи и завше на вси потомныи часы мѣти его хотечи подъ послушенствомъ и зверхностю Церкви Светой Соборной Восточной, патріархи ерону Апостолского Константинопольского, названого нового Рима, въ которомъ старшии и вся братія общого житія мають быти завше послушенства столицы Патріархи Константинопольского. Въ которой церкви и монастыри маеть ся хвала Божая по чину Святой Соборной Восточной Церкви отпраовати, не нарушаючи однакъ и въ томъ правъ церковныхъ такъ въ рядѣ духовномъ, якъ и въ первомъ поминаніи, абы архієпископъ Полоцкій, которого то дієцезія, однакъ же благочестивый и православный подъ послушенствомъ звышъ речоного Патріархи будучій, а не инакшій, былъ первымъ и первѣй въ кождыхъ молитвахъ церковныхъ припоминань и въ дозорѣ свемъ

духовномъ тотъ монастырь абы мѣлъ. Якожь поглядаючи на часы теперешные и пришыде, абы тая фундація моя жадной въ собѣ и за собою въ звышъ припомненныхъ артыкулахъ духовныхъ взглядомъ розрозненныхъ въ вѣрѣ сторонъ отмѣны не несла, себе самого и всихъ благочестивыхъ близкихъ кровныхъ повинныхъ моихъ и ихъ милость пановъ обывателей повѣту Оршанского, людей народу Россійского старожитного набоженства Греческого тогожь послушенства Церкви Святой Восточной, оборонцами тоее моее фундаціи не выйму и не выпускаю, и овшемъ симъ листомъ моимъ назначаю, обовязую и для того особливе варую, же тому моему монастыреви, теперь ново отъ мене фундаментованому, завше напотомъ за сполною радю всее братіи духовныхъ и свѣтскихъ людей благочестивыхъ Православія Греческого старшій обираиъ порядне, даванъ и устанавлиаиъ быти маеть, такимъ способомъ: мають братія сего моего монастыря всѣ згодне выбрати съ посродку себе што наиспособнѣйшого на то, честного и побожного брата електомъ и писати за нимъ до ихъ милостій, пановъ братіи брацтва церковного Виленского Православія Восточного, при храмѣ Сошествія Пресвятого и Животворящего Духа монастырь свой общезителный маючого, а они, такъ духовни, якъ и свѣтскіи на урядъ игуменскій згожого быти его порузумѣвши и усудивши, подати его имъ мають, который игумень поты старшенствовати будеть, поки въ томъ же Восточной Вѣры благочестіи и въ той же честного житія побожности трваучимъ и въ лѣпшости преуслѣваучимъ найдоватися бу-

деть. А гдѣ бы (чого не дай Боже) або въ Вѣрѣ Православной змінилъ, або въ побожности ослабѣлъ, любь въ дозорѣ и чулости облѣнѣлъ, любь тежь въ обычаяхъ розсвирѣпѣлъ и знѣкчемнѣлъ, мають о немъ таковомъ монастыря сего моего братія всѣ згодне до тоижъ братіи братства церковного Виленского духовныхъ и свѣтскихъ писати, ознаймуючи имъ о той таковой игумена своего, любь въ вѣрѣ, любь въ житіи, любь въ обычаяхъ, отмѣнѣ, и такъ же якъ первѣй електа своего имъ подати; а они, донесеное отъ нихъ на игумена правду быти познавши, зложити зъ себе той игуменскій дозоръ пригазати ему владзу мѣти будуть. Онъ тежь подъ неблагословеніемъ своего благочестивого архіепископа Полоцкого а подъ влятвою трохъ сотъ и осмнадцати Святыхъ Богоносныхъ отецъ, ижъ въ Никеи, услухати ихъ въ томъ и уряду того уступити повиненъ будеть. А гдѣ бы зъ утра уступити не хотѣлъ, тогда мощно ружованъ быти маеть, на которого мѣстце обраный отъ братіи и отъ братства Виленского усуженый и поданый наступити маеть и рядити, ностерегаючи, абы зъ тыхъ же причинъ и онъ съ преложенства того тымъ же описанымъ способомъ не былъ рушенъ. Который тотъ монастырь мой Борколабовскій зо всимъ тымъ, яко се вышей поменило, велебный его милость отецъ архіепископъ Полоцкій, архимандрытъ Виленскій, самъ до живота своего со всею братією иноками общого житія, они сами и напотомъ вѣчными часы ведлугъ описаного мною способу наступуючи сукцесорове ихъ спокойне на себе самыхъ держати, монастырь и церковь

будовати, хвалу Божую помножати и всякихъ приходячихъ пожитковъ уживати и привлащати такъ, хоть бы се што у семь листъ моемъ и не поменило, тогда помененое непомененому а непомененое помененому ничего шкодити, права и влады уймавати не маеть и мочи не будетъ. И вже отъ сего часу и даты сего листу моего зъ тое фундаціи моее предреченого монастыра моего Борколабовского и его всее вышей описаное належности на имя мое, имя его милости отца архіепископа и всее братіи и ихъ сукцесоровъ у каждого суду и права на вси пришлыи потомныи часы пріймовано, почитано и разумъно быти маеть. А я самъ Богданъ Соломерецкій, малжонка моя, если ея панъ Богъ дати рачить, и потомки мои, такъ же сестры, близкіе кровные и повинные мои и никто иншій въ тую фундацію и даровизну мою во всю и ни въ которую ея часть и пожитокъ ни которымъ способомъ подъ важностю речи вступоватися не маю, не мають и мочи не будемъ вѣчными часы; овшемъ одъ каждого вступающого своимъ грошемъ и накладомъ у каждого суду и права я самъ и по мнѣ потомкове, хто имѣнемъ моимъ Борколабовомъ и добрами моими волными обладати будетъ, мае заступовати и очищати будемъ повинни, якожь и сей листъ мой добровольный фундаціи моее записъ у каждого суду и права за вождымъ разомъ при зуполной mocy держанъ, пріймованъ и захованъ быти маеть вѣчными часы. И на томъ я Богданъ Соломирецкій далъ

есми въ Бозѣ велебному преосвященному господину отцу Мелетію Смотрискому, архіепископу Полоцкому, архимандриту Виленскому и всей приспособленной отъ него братіи инокомъ общою житія монастыра моего Борколабовского сесь мой добровольный фундаціи моее вѣчистый листъ записъ зъ моею печатью и съ подписомъ власное руки моее. До которого сего листу моего при томъ будучи и того добре свѣдомы за устною и очевистою прозбою моею люде зацные, ихъ милость панове пріятеле мои, печати приложить и руками властными подписать рачили: его милость панъ Юрій Мелешко, хоружій Слонимскій, его милость панъ Богданъ Стеткевичъ Заверскій а его милость панъ Янъ Кграбинскій. Писанъ въ Борколабовѣ, лѣта Божого Нароженья тисеча шесть сотъ двадцать шестого, мѣсеца Ноемврія осьмого дня.

Печати чотыры. Подписи рукъ: Bogdan Solomierecky ręka własną. Ierzy Mielleszko, chorąży Słonimsky, własną ręka. Jan Grabinsky ręka. Bogdan Stietkiewicz Zawiersky ręka swą.

Копія хранится въ Виленской Публичной Библиотекѣ. Въ концѣ находится уведомленіе отъ Богдана Соломерецкаго возному Девульскому о данномъ княземъ Соломерецкимъ фундаціи Борколабовскому монастырю; за тѣмъ слѣдуетъ заявленіе Девульскаго о введеніи Мелетія Смотрицкаго и иноковъ Борколабовского монастыря во владѣніе пожалованными имъ землями.

33.

1628 г. Мая 26. Приглашеніе отъ Митрополита Іова Борецкаго православнымъ жителямъ Западной Россіи прислать своихъ выборныхъ въ Кіевъ къ празднику Успенія Божіей Матери, для совѣщанія о дѣлахъ Православной Западно-Русской Церкви.

Іовъ Борецки, милостію Божіею архіепископъ, митрополитъ Кіевски, Галицки и всея Россіи.

Всѣмъ посполите, яко тежъ и каждому зособна, народу російского православнымъ Церкви Светое Восточное и нашего смиренія благопослушнымъ сыномъ и благочестія истиннымъ ревнителемъ, духовнымъ и свѣцкимъ, шляхетнымъ и мѣстскимъ и всякое кондыци, поваги и достоинства побожнымъ христіанскимъ людемъ, ласки, покою и милосердія отъ Вседержителя Бога повеншовавши.

Ижъ тогожъ осмый рокъ, намишше о Христѣ брата, яко ласкою навышнюю Бога, убогая и тяжко осиротѣлая Церковь Россійская, хотяжъ не безъ скорбе, яко то зо всѣхъ сторонъ и духовного и тѣлесного видимыхъ и невидимыхъ враговъ непріязнію обточоная, у благочестивыхъ сердцахъ зъ отновленной восточной іерархіи тѣшится почала. А до того часу по всѣ тые лѣта николи до купки, хотяжъ много кротъ отъ насъ запрошоная для намовъ около покою благочестія святого, не толко зо всѣхъ краинъ, але ани о самыхъ чолнѣйшихъ епископскихъ особъ и церковныхъ братствъ митрополіи Кіевской належныхъ, не моглося цало зобрати. Для чого на тотъ счастливый осмый рокъ здалося Духови

Святому и намъ зо всѣми братіями епископами, архимандритами и иными духовенствомъ и свѣцкими, иле ихъ при насъ найтися и досягнутися могло, на близко приходячи Успенія Пречистое Бога нашего Матере мѣсяца Августа 15 дня празникъ, зо всѣхъ побожностей высшихъ духовныхъ и свѣцкихъ пановъ шляхты и посполитыхъ, зъ братствъ и зъ повѣтовъ избранныхъ мужей, кого бы сами поважне усмотритъ могли, до Кіева запросити. Якожъ Великое рода нашего Заступницы богатымъ и непребраннымъ счедротамъ уфаючи, всѣхъ весполь, кто спасеніе души свое милуетъ, пишно а пишно такъ въ наважене мѣсць святыхъ, на се хвалебный празникъ, яко и ку посполитой христіанской о нашомъ упованіи потѣшной намовъ запрошаемъ, и повагою столицы митрополитанское зываемъ, и то переписуючи всѣмъ до вѣдомости яко напрентше доносити повелѣваемъ, абы милость Божія и благословеніе пастырское на всѣхъ милостехъ вашихъ зоставало, которого вѣрно спріємъ. Зъ монастыря Михайловского церкви Золотоверхое въ Кіеви, мѣсяца Мая 26 дня, 1628 року.

Богомолца милостей вашихъ Іовъ Борецки митрополитъ Кіевскій рукою власною.

Изъ рукописи игумена Ореста.

88.

Около 1630 г. Фундушная запись Анны Стеткевичевой и Яна Стеткевича Заверского Кутеевскому монастырю на слободу Бѣлковичизну для основанія Бѣлковскаго монастыря.

Вписъ съ книгъ головнихъ трибунальныхъ у Мѣнску отправованихъ. Лѣта отъ Нарожения Сына Божого тысяча шесть сотъ тридцать первого мѣсеца Нообрѣа двадцать девятого дня. Передъ нами судьями головними, на трибуналѣ въ Великомъ Князствѣ Литовскомъ зъ воеводствъ, земль и повѣтовъ на рокъ теперешній тисеча шесть сотъ тридцать первого обраними, постановившиися очевѣсто передъ нами у суду ихъ милость, ея милость панѣ Анна Богдановна Огинская Вилгелмовая Стеткѣвичева, подкомориная Бреславская, и его милость панѣ Янѣ Вилгелмовичъ Стеткѣвичъ Заверскій, хоружій Оршанскій, повладали передъ нами листъ свой доброволній фундушній вѣчестій запись ихъ милостей, даній и належачій монастыревѣ законнѣкомъ черницамъ монастыря церквѣ Рожества Христова честному господину отцу Юлию Труцевичу и всѣмъ законнѣкомъ монастыря Кутеевскаго и ихъ наступцомъ законнѣкомъ на реч мяновѣте въ томъ мѣстѣ ниже описаную, которій тотъ листъ свой и то все, што въ немъ описано есть, устномъ сознаниемъ своимъ ствердивши, жадали насъ, суду, абы той листъ былъ до книгъ вписанъ, которого мы судъ доглядавши и читаного выслушавши велѣли есмо до книгъ вписати, которій уписуючи въ книги слово до слова тагъ

се въ собѣ маеть. Я Анна Богдановна Огинская Вилгелмовая Стеткѣвичева, подкомориная Бреславская, а я Янѣ Вилгелмовичъ Заверскій Стеткѣвичъ, хоружій Оршанскій, обое мы сполне, згодне а нероздѣлне за единъ человекъ чинимъ явно и сознаваемъ симъ нашимъ фундацѣйнимъ вѣчистимъ записомъ всѣмъ вобецъ и каждому зособне, кто бы о томъ теперъ и напотомъ завжди вѣдати хотѣлъ, до вѣдомостѣ приводячи, што есмо сюю землю, издавна названую Бѣлѣково, а теперъ новопрозванною слободу Бѣлковичизну, зъ людьми въ ней осѣлыми въ повѣтѣ Оршанскомъ, подъ мѣстомъ Оршою объ межи надъ рѣкою Днѣпромъ зъ одное стороны, другимъ бокомъ отъ грунтовъ мѣскихъ мѣста Оршанскаго идучи по правѣ близко отъ звоннѣци къ Уллѣнское; третѣмъ и четвѣтимъ бокомъ объ между отъ рѣчки Кутеевки и грунтовъ во одномъ обрубѣ: правомъ купнимъ весполь зъ его милостию паномъ Богданомъ Вилгелмовичомъ Стеткѣвичомъ у его милости князя Яна Ивановича Борисовича Лукомскаго, судѣча земскаго Оршанскаго, набили есмо ми тую. И маючи Бѣлковичизну въ моци, въ владзи и у держенню своемъ, а заховуючи въ томъ.... водлугъ права посполитаго, гдѣ описуетъ, ижъ волно каждому зъ имѣнїями своими всякими, яко колвекъ нажити-

ни, яко хотя шафовать, отдать, продать, даровать, на церковь записать,— а такъ я Анна Огинская Стеткѣвичова а я Янъ Стеткѣвичъ Заверскій, ни зъ чіе намови, але сами по доброй воли своей наслѣдучи прикладовъ своихъ святобливыхъ, благочестѣвыхъ и побожныхъ князей пановъ народу Руского, хотячи самимъ собѣ, родичомъ милымъ и потомкомъ нашимъ въ поноженню хвали Божіе памятку несмертелную зоставити, а не мнѣй и на то взглядъ маючи, ижъ синъ милій мене Анни Стеткѣвичовіе а братъ мой рожоній мене Яна Стеткѣвича Заверскаго его милость панъ Богданъ Стеткѣвичъ Заверскій, подкоморій, весполь зъ малжонкою своею княжною Еленою Богдановною Соломерецкою, старостянкою Бричевскою и Олучецкою, набивши и купивши правомъ вѣчистимъ у потомковъ небожчика Каспра Швайковского, подкоморего Вѣтебского, именовъ прозиваемое здавна село Кутейню съ приселкомъ подъ Дубцами въ повѣтѣ Оршанскомъ, межи грунтовъ имѣнннн Копиского лежачихъ, тіе селка а особливе свою часть тогожъ имени земли Бѣлковское на церковь Божию вѣчными часи надавши въ немъ монастырь заложення Рождества Христова иноческіихъ людей законнихъ съ певними кондиціями фундовали, вѣчнымъ правомъ надали и съ записами своими, на врьдѣ признаними, ствердили, яко то ширѣй на фундушѣ въ записахъ ихъ милостей есть описано. Тогда и мы, взявши форму и прикладъ зъ фундушѣ его милости пана Богдана Стеткѣвича и малжонки его, аби тотъ монастырь въ людѣ законніа и порядное отправление

хвали Божіа, ведлугъ порадку Святія Соборнія Апостольскія Церквѣ Православной, во благочестѣи подѣ послушенствомъ и благословеннемъ ерону Патріархи Константинопольского помножался и разширалъ, чого мы, яко благочестѣіе дѣти чыноположеніе Церкви Святой Восточной прагнучи, аби кромѣ всякіе трудности снадне и безпечнѣй чинъ общежителній того монастыря Кутеенского церкви Рождества Христова такъ въ преложенствѣ, яко въ послушаніи въ немъ братіи иноковъ нынѣшнѣхъ и напотимъ будучихъ по насъ сукцесаровъ въ неотмѣинности во вѣчніе годи трвалъ, всмотривши въ томъ побожного мужа господина отца Іоіля Труцевича, игумена тогожъ монастыря Кутеенского, подѣ послушенствомъ и благословеніемъ Святѣйшого Патріархи Константинопольского, симъ листомъ добровольнымъ записомъ нашимъ, аби ся тотъ монастырь за ласкую Божию разширалъ и розмножалъ, тую вишь мененую землю и зъ людми, Бѣлковскою слободу зъ грунтомъ, до ней служачимъ, на тую церковь Божию Рождества Христова на монастырь Кутеенскій зъ певними нижей описаними кондиціями надаемъ на тотъ монастырь общежителній, вѣчне фундуемъ, записуемъ и въ моць на все господину отцу Іоілю Труцевичу, игумену Кутеенскому, братіи инокомъ и ихъ сукцесоромъ общежитіе врадовне черезъ енерала туюжъ слободу Бѣлковщизну за разомъ подаемъ, постуруемъ и зъ нее ся зрекаемъ, вси видаемъ и ничого сами на себе, потомковъ, кровнихъ, повиннихъ нашихъ, и не на кого инного зъ тоей слободи Бѣлковщизни не зостовуючи а не уймуючи

на нихъ, отца игумена и всю братію иноковъ общежитіе, вѣчными часи вливаемъ таковымъ способомъ, ижь вжо отъ того часу отъ дати въ семь лѣстѣ напомъ нижей описаное у кожного суду и права на тую Бѣлковчизну Іоіля отца игумена и братьей нинѣшнѣхъ и ихъ сукцесаровъ общежитія монастыря Кутеенскаго на всѣ потомнія часы приімовано, почитано и розумѣно бити маеть зъ таковымъ однакъ докладомъ, ижь для всѣхъ припадковъ и небезпеченствъ уважаючи пришліе часи такъ вглядомъ права и трудности его, яко и взглядомъ, уховай Боже, отміни яковіе въ набоженствѣ Церквѣ Святой Восточной благословенія ерону Константинопольского Патріархи, мы, по Бозѣ и Святыхъ, самихъ себе потомковъ нашихъ и все наше домовство, а особно ихъ милостей пановъ обивателей повѣту Оршанского, люде народу нашего Руского, а не иншое вѣри и набоженства, въ Церквѣ Святой Соборной Восточной Апостольской не отступующихъ, съ костеломъ Римскимъ не зуненіованихъ, ено при старожитнимъ набоженствѣ Православія Греческого трваючихъ, подъ послушенствомъ и благословеніемъ святѣйшое столицы Патріархи Константинопольского будущихъ, патронами и оборонцами той фундаціи наше назначаемъ и зъ оборони наше оного не вимуемъ и не вилучаемъ, и овшемъ отъ всякихъ кривдъ боронити и заступовати обѣцujemy. Волно тежъ будетъ за сѣмъ листомъ нашимъ отцу Іоілю и зъ братію своею иноками въ той Бѣлковчизнѣ, яко навласномъ грунтѣ ихъ церковномъ, водлугъ найлѣпшого баченія своего церковь и мона-

стирь деревомъ, албо и муромъ будовати, розширати; а похочуть ли школу наукъ писма языкомъ Елліно-словенского, Латѣнского, Польского и Русского, также и друкарню ведлугъ можности мѣти, волни будучи пожитковъ всякихъ зъ подданихъ, зъ грунтовъ, зъ ловля рибнихъ и зъ язами на рѣцѣ Днѣпрѣ, зъ корчми на той слободцѣ заживати, пожитки, якіе теперь есть и напотомъ винайтисе и названи бити могутъ, до монастыра привлацати и всякое зверхности надъ поданими водлугъ волѣ и уподобання своего уживати, зъ бѣговъ подданныхъ правне у шалякомъ судѣ доходѣти; въ чомъ отцу игумену и братѣи некоторое трудности мы сами, потомкове наши и ништо инни задавать не маеть и мочи не будетъ. А особливе и то теперешнимъ фундашомъ нашимъ обьяняемъ: если за ласкою Божіею монастырь у Бѣлковичахъ збудованъ и закончонъ будетъ, теди, аби, для придлуження замшканія порадеку, яко правило, чинъ и цѣремонія, тагъ словословія Божія звычайнимъ Церкви Божія способомъ николи напотомъ въ томъ монастырю Бѣлковскомъ фундаціи наше не уставало, по зистью съ сего свѣта игумена, братія иноци того монастыра нашего всякого церковного чину и стану иноческого, зъ притомностью преименитихъ во Церкви, назначивши въ монастырѣ соборъ посродку себе, або тежъ за згодомъ едностайнимъ, за зволеннемъ, и зъ иншаго монастыра, таковогожъ общежительного правила и цвѣченія иноческого духовного, Церквѣ Святой Восточной Православія Греческого едномислного и послушнеего, а не отступника и томъ но-

внмъ прозвѣскомъ и не унѣята, але житіемъ побожного и благочестѣвого, въ Вѣрѣ Православной досвѣтчанаго мужа обрати волни и моцни будуть; а обравши и лѣсть на то свядомый зъ елекцѣи за печатью монастирскою и зъ подписомъ рукъ особъ старшихъ тому електѣи давши не болшь по што иншое, толко водлугъ назвѣска по приняттѣ пятерицы, то есть, для потверженія на старшенство игуменства Бѣлковское, до православнаго и старожитнаго святаго монастира честнїа обители церквѣ Успенїа Пресвятыя Богородици Печерского общежительнаго Кїевского архимандрита тамошняго, albo до монастира православнаго братскаго Вѣленскаго церкви Сошествїа Святаго Духа до архимандрита и всея братїи послати и за потверженнемъ отъ тамтихъ, зъ котораго похочуть монастирей, на писмѣ, вжо собѣ за игумена отца старшого мѣти мають, чимъ монастирь Печерскїй Кїевскїй и монастирь братскїй Вѣленскїй, за присланнемъ елекцѣи толко до подання патерици, а то отъ благочестѣвихъ, а не отъ отступнихъ архимандритѣи и не отъ унѣятовъ, до монастира нашего Бѣлковскаго, а не до жаднаго ряду и зверности належати мають. Гдижъ ихъ взглядомъ отступства онихъ волно будеть и зъ иншого, гдѣ похочуть, благочестиваго монастира таковое потверженіе albo пятерицу на игуменство примовати. А наконецъ презъ недостатокъ и трудность, albo небезпеченство, тогда межи собою соборне, яко вышей поменило, вольно будеть братїи монастира нашего Кутеенскаго и Бѣлковскаго, собѣ игумена обравши, онаго

подтвердѣти, пятерицу ему одати и правила его послушными бити мають. А если би игумень въ чинѣ правленїа своего не обще зъ братїю живь, albo въ побожности ослабиль, любь въ дорозѣ чюлости зминивиль, либо во обичїяхъ зникчемнилъ, а што болшее, если би въ Вѣрѣ Православной, исповѣданїи и догматахъ Церкви Святое Восточное Соборное Апостолское змѣнилъ, о чомъ братїе и вси церковнїе довѣдавши и постерегши мають о томъ впередъ до монастирей Печерского Кїевского и до брацкаго Вѣленскаго, albo, яко ся вышей рекло, и до иншихъ дати знати, и далѣй такового безчинїа не терпячи, иншого игумена соборне обрати и на потверженіе онаго електа, водлугъ вышей описаннаго способу, отослати мають, што еднакъ порядне и поважне въ духу побожности и святобливости отправовано, а не въ духу гнѣва и заздрости взрушанїа и не на смятенїа церковное взчинана бити маеть елекцѣя, чого статечнимъ а правдивимъ досвѣдченнемъ пробовано и яко не за бунтъ братїи всее, такъ и братїи завѣтной во особливости, раздоръ чинячой за святобливость, почитано быть не маеть; о чимъ приватне водлугъ права духовнаго за взятїемъ информацѣи отъ монастирей благочестивихъ вышей поминенїихъ поступовано бити маеть. Въ которихъ обоихъ монастирехъ, такъ въ самомъ головномъ Кутеенскомъ, отъ его милости пана Богдана Стетгѣвича и малжонки его милости фундованомъ, якъ въ монастирю нашомъ Бѣлковскомъ, аби се правомъ церковнимъ уйма не дѣила, за архїепископа, въ котораго діоцезїи повѣтъ Оршанскїй, а мяновѣте

за православного, которій би подъ послушенствомъ и благословеніемъ святѣйшого Патріарха Константинопольскаго единомисленникъ у визнанію вѣри и догматъ Святой Восточной Церкви билъ, а иначе толко за патріарха Константинопольскаго и Митрополити нашего Руского православныхъ старожитного набоженства Греческаго, а если би а не Архіепископа, а не Митрополити православныхъ Церкви Святое Восточное послушныхъ не било, тогда толко за Патріарху Константинопольскаго въ першомъ поминаніи церковномъ въ ектеніехъ священноиноци и крилошане Господа Бога просити мають. Тожь се можетъ разумѣти и о справленіи духовномъ, если би въ чомъ того монастыра нашего Бѣлковскаго игуменъ зъ братією потребовалъ и надъ то жаденъ зъ становъ вишшихъ духовныхъ: Патріарха, Митрополитъ, Епископъ до того монастыро нашего дѣла жадного мѣти и не которого вступу ниякимъ способомъ чинити не мають и мочи не будутъ вѣчными часи, якожь и ми сами и потомкове. Взглядомъ нарушенія сего листу нашего, если би се якое отъ насъ дѣети мѣло, закладаемъ на себе заруки копъ четириста грошей лѣчби Литовское, обтяжаючи оною имѣня наши. Але еднакъ варуемъ, еслиби (чого Боже уховай!) наконецъ за якимъ колвекъ способомъ и поступкомъ пришлехъ часовъ до того приходити, албо и приити мѣло, же би се игуменъ и братія иноци теперешніи и напотомъ будучіи зъ послушенства и благословенія святѣйшого Патріарха Константинопольскаго виломали и подъ нимъ бити не хотѣли и што би колвекъ у вѣрѣ догматъ

Церкве Святое Восточное протѣвниго внесли, албо и внеслѣ, тогда симъ листомъ фундушномъ нашимъ такъ декларуемъ, же намъ самимъ а по насъ потомкомъ нашимъ и всему домовству нашему, такъ же и паномъ обывателямъ повѣту Оршанскаго, только жъ благочестивимъ сыномъ Церкви Восточное Святое Апостольское Соборное послушнимъ, у таковыхъ тотъ монастырь нашъ, имѣне Бѣлковщизну, хоть бромъ всякого обвѣщенія врадого волно будетъ взяти, заѣхати, отобрати и иннимъ благочестивимъ отдати, фундовати и постановити: гдижь тотъ увесь фундушъ во всѣхъ пунктахъ, клавзуляхъ своихъ, на тихъ двохъ параграфахъ завѣшони есть, аби тотъ монастырь нашъ Бѣлковскій игуменъ зъ братією подъ владою, послушенствомъ и благословеніемъ святѣйшее столицы Константинопольское зостовалъ и аби игуменъ зъ братією во общемъ житіи неотмѣнно трваючи пребивалъ. Якожь сей листъ фундушъ нашъ у каждого суду и права въ томъ всемъ, што се вишей поменило, при зуполной моци и за важни пріймованъ бити маеть вѣчными часи. И на томъ я Анна Огинская Вилгелмова Стеткѣвичова, подкоморевая Бряславская, и я Янъ Велгелмовичъ Стеткѣвичъ Заверскій, хоружій Оршанскій, дали есмо господину отцу Іоилу Труцевичу, игумену Кутеенскому и Бѣлковскому и всей о Христѣ братіи нынѣшнѣмъ и напотомъ будучимъ инокомъ монастыря Кутеенскаго, Бѣлковскаго общезитія сей нашъ листъ вѣчисти фундушній запись зъ нашими печатми и зъ подписами власныхъ рукъ нашихъ, до которого за устними и очевѣстими

прозбами нашими люди зацнїя печати свое приложити и руками своими власными подписати рачили: его милость панъ Криштофъ Стеткевичъ, подкоморїй Бряславскїй, его милость панъ Миколай Боратинскїй, а подсудокъ Оршан.... *).

*) Конца нѣтъ.

Печатанъ по выписи изъ Оршанскихъ земскихъ книгъ. Писанъ на двухъ листахъ крючковатою скорописью безъ строчныхъ знаковъ. Хранится въ рукописномъ отдѣленїи Виленской Публичной Библиотекки.

84.

1633 г. Марта 3. Королевская грамота членамъ Православнаго Могилевскаго братства на основаніе церкви и монастыря.

Владиславъ четвертый милостію Божією король Польскїй, великїй князь Литовскїй, Рускїй, Прусскїй, Жомойдскїй, Мазовецкїй, Инфляндскїй а Шведскїй, Бготскїй, Вандалскїй, дѣдичный король, обраный великїй царь Московскїй.

Ознаймуемъ симъ привилеємъ нашимъ, кому бы о томъ вѣдать належало, нынѣшнимъ и напотомъ будущимъ вшеякого стану людемъ. Били намъ чоломъ земляне наши повѣту Оршанского и мѣщане мѣста нашего Могилевского, до братства уписные, Русь старая въ уни не будучая, и просили насъ господара на сеймѣ коронаціи наше, абысмо имъ особливимъ привилеємъ нашимъ братство ствердили и на грунтѣ шляхецкомъ въ помененомъ мѣстѣ церковь братскую Богоявленія Господня збудовать позволили. На которое братство, также заложене и будоване помепеное церкви, мають собѣ даный отъ отца Патріарха перве сего листъ благословеный. Мы теды

господарь съ паны рады нашими видечи ихъ въ томъ прозбу слушную, надъ все зычечи розмноженя хвалы Божое межи народомъ христіанскимъ въ панствѣ нашомъ за счасливого панования нашего, абы за насъ господара и потомки наши Пана Бога уставичне и въ потомные часы прошоно, до того при пунктахъ композыцыи релїи Бгрецкое, на елекціи отъ Речи Посполитое презъ насъ господара межи иными речами на будоване церковей, монастырей и заложене братства постановленныхъ, огледаючи листъ урожного Яна Окгинского, въ трибуналѣ головномъ Виленскомъ, въ датѣ року тысяча шесть сотъ девятнадцатого Юня 4 дня, надане подъ зверхность архимандриты и всее еже о Христвѣ братїи монастыря Виленского Церкви Св. Духа кгрунту шляхецкого для фундованя въ Могилевѣ монастыря и Церкви, признанный и отъ насъ по прочитаню его во всихъ пунктахъ ашпробованный, позволяемъ помененымъ мѣща-

номъ нашимъ на томъ кгрунтѣ, albo и на якомъ иномъ пляцу, которого на на то собѣ способнѣйшимъ быть упатривши достануть, помененую церковь деревомъ и муромъ будовать. При которой маеть быть монастырь законниковъ рекулы Святого Василя, въ которомъ людей годныхъ учоныхъ ховать волно имъ будетъ. Притомъ позволяемъ помененой братіи Братства Богоявленія Господня школы наукъ вызволенныхъ языковъ вшелякихъ мѣти, семинарія и школы фундовати. Также канунъ Богоявленскій для свѣчь до церкви того братства вышей мененое зъ волнымъ дунедѣльнымъ отбытемъ въ кождый рокъ держати и вшелякихъ волностей въ размноженю хвалы Божое заживати. Въ чомъ имъ вшелякій урадь нашъ трибуналскій, маршалковскій, земскій, кгородскій и мѣстскій перешкоды ни якое чинити не маеть. Который то монастырь подь оборону нашу господарскую беремъ и отъ вшелякихъ датковъ увольняемъ вѣчными часы, варуючи: еслибы кому зъ мѣшкаючихъ и знайдующихся на кгрунтахъ ихъ братскихъ рочныхъ, которые мають быть народу шляхецкого, справедливости доходити и передъ ними распрововати мають. А еслибы се кривда отъ людей на кгрунтахъ помененого братства мѣшкаючихъ и знайдующихъ се духовныхъ и свѣцскихъ кому обчому дѣла, старостовъ того братства рочныхъ до судовъ належныхъ земского и головного трибунального кола великого укрывжинные позывати мають. А хтобы

колвежъ на тое братство церковное, семинаріумъ и шпитали што надазь, даровалъ albo тестаментомъ отписалъ, те ды то все на потомные часы при томъ же братствѣ безъ жадное перешкоды зоставати маеть. А братія того братства мають радитися и справоватися порадками, отъ отца Патріархи Константинополского Іереміи Виленскому и Лвовскому братствомъ надаными. На остатокъ надъ то все ствержаючи, симъ привилеемъ нашимъ братство ихъ церковное и пляць, на которомъ церковь Богоявленія Господня и монастырь менованыхъ законниковъ въ мѣстѣ нашомъ Могилевскомъ збудованный будетъ, варуемъ и въ потомные часы мѣти хочемъ, абы каждый вшелякого стану и кондиціи такъ духовного, якъ и зъ шляхецкого и зъ державцовъ старость нашихъ Могилевскихъ и ни хто иншій вшелякое перешкоды такъ въ уживаню волного набоженства, яко и во всихъ справахъ ихъ церковныхъ и братскихъ чинити не важилъ се. И на то имъ даемъ сесь нашъ привилей зъ подписомъ руки наше и зъ притисненьемъ печати Великого Бнязства Литовского. Писанъ въ Браковѣ, на сеймѣ валномъ коронаціи наше, дня третего мѣсяца Марца, року тысяча шестьсотъ тридцать третего, панованя кроевствъ нашихъ Полского и Шведского першого року. Wladislaus Rex. Станиславъ Нарушевичъ писарь вел. Бняз. Лит.

Изъ рукописи игумена Ореста.

35.

1633. Грамота Константинопольскаго Патриарха Кирилла на основаніе Могилевскаго Богоявленскаго братства съ правами ставропигіальнаго.

Кириллъ, милостію Божіею Архіепископъ Константинопольскій Новаго Рима и Вселенскій Патриархъ.

Каеолическая и Апостольская Церковь Христова, Его благоволеніемъ и милостію, всегда какъ должно питающая и согрѣвающая своихъ благочестивыхъ и православныхъ христіанъ какъ начальствующихъ, такъ и подначальныхъ, не только не хочетъ, дабы они лишаемы были приличнаго имъ, но и отъ себя самой сообщаетъ имъ должное и относящееся къ ихъ благосостоянію и пользѣ, дабы лишеніемъ потребностей не привести ихъ къ разстройству и безчینیю. Такъ благочестивые и православные христіане Могилевской области, Божіею ревностію движимые, со всѣмъ усердіемъ пожелали составить братство въ церкви Богоявленія, дабы чрезъ то сохранить обычаи Восточной Апостольской великой Христовой Церкви, быть имъ въ единомысліи, любви и полной свободѣ, по чину братствъ Львовскаго и Виленскаго, и подлежать вселенскому Патриарху Константинопольскому сообразно съ Патриаршескими постановленіями великой церкви и правами, какія даны прочимъ братствамъ святѣйшимъ, блаженнѣйшимъ и приснославнымъ бывшимъ патриархомъ Константинопольскимъ Іереміею. И вслѣдствіе того просили нашею патриаршею грамотою утвердить единомысліе ихъ братства, дабы оно навсегда осталось неизмѣннымъ. По такому прошенію наше смиреніе, имѣя непре-

мѣнный долгъ во всякой нуждѣ и во всякомъ обстоятельствѣ церковномъ заботиться о тѣхъ, кои подлежатъ вѣренной намъ Восточной Церкви Христовой, по совѣщаніи о семъ дѣлѣ на священномъ соборѣ архіереевъ, возлюбленныхъ о Дусѣ Святѣ братій моихъ и сослужителей, пишу и даю имъ въ Дусѣ Святомъ настоящую грамоту за собственноручнымъ подписаніемъ, указуя чрезъ нее, что учреждающееся съ Божіею помощію въ городѣ Могилевѣ братство въ церкви Богоявленія утверждено нами и имѣетъ быть самостоятельнымъ и неизмѣннымъ отсель на всѣ времена, а сопрічисленные и опредѣленные въ немъ братія, начальствующие и подчиненные, младшіе и старшіе, должны хранить неотложно обычаи Восточной и Каеолической великой Христовой Церкви, пребывать въ единомысліи и подлежать вселенскому Патриарху Константинопольскому согласно съ патриаршими постановленіями данными братствамъ Львовскому и Виленскому, ни въ чемъ неотступая отъ опредѣленій и указовъ патриаршихъ и чиноположеній церковныхъ. Да почиетъ на нихъ благодать и благословеніе отъ Отца и Сына и Св. Духа нынѣ и присно и въ будущемъ вѣкѣ. Во удостовѣреніе того и для несомнѣнной вѣрности написана сія нашего смиренія патриаршая соборная утвердительная грамота и выдана въ лѣто отъ рождества Христова 1633.

Подлинная Патриаршая грамота

писана на Греческомъ языкѣ. Въ рукописи игумена Ореста, изъ которой печатается здѣсь эта грамота, находится только ея копія съ очевидными ошибками въ нѣкоторыхъ мѣстахъ, сдѣланными писцомъ. И поэтому пе-

чатается здѣсь только переводъ, находящійся въ той же рукописи и совершенно близкій къ Греческому подлиннику, какъ видно изъ сличенія его съ послѣднимъ въ мѣстахъ, вѣрно списанныхъ переписчикомъ.

36.

1633 Марта 12. Королевская грамота Петру Могилѣ на Киевскую митрополию, явленная въ Литовскомъ трибуналѣ.

Упись привилею ясне велебному его милости отцу Петру Могилѣ, митрополитови Киевскому Православному, на митрополию даного. Року 1635 мѣсеца....

Передъ нами, судьями головными трибунальными, на трибуналъ у великомъ князствѣ Литовскомъ зъ воеводство, земля и повѣтовъ на рокъ теперешній тысяча шестьсотъ тридцать пятый обранными, постановившисе очевисто его милость панъ Декополитъ Малевичъ, земенинъ господарскій повѣту Опшменского, покладалъ къ актыкованью привилей его королевское милости пана нашего милостивого, на паркгаминѣ писанный, даный ясне велебному въ Бозѣ его милости отцу Петру Могилѣ на митрополию Киевскую, Галицкую и всее не въ униі будучое Руси, и просилъ, абысмо его до книгъ вписати велѣли. Мы судъ, тотъ привилей огледавши и выслухавши, велѣли есмо его до книгъ головныхъ трибунальныхъ вписати, который такъ се въ собѣ маеть. Владиславъ четвертый, Божею милостию король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Мазовецкій, Жомойтскій, Инфляндскій а Шведскій, Кютскій, Вандальскій дѣдичный

король, обранный великій царь Московскій. Ознаймуемъ тымъ листомъ нашимъ всимъ вобецъ теперь и напотомъ будучимъ, ижъ мы затримуваючи згоду межъ народомъ Рускимъ а забѣгаючи тому, абы межъ тыми, которые суть въ униі костела светого Римского, а тыми, которые въ той униі не суть, контроверсиі успокоенные быти могли, венць прихляючисе до згоды межъ тымижъ унитамъ и дисунитамъ, презъ насъ на щасливой нашой елекции учинены, маючи собѣ залецоного згодне отъ всѣхъ въ униі не будучихъ обраного велебного отца Петра Могилу, архимандрита Печерского, Киевского, воеводича земель Молдавскихъ, которого предкове славное памяти Іеремія Могила и родичъ его Семіонъ Могила, воеводове Молдавскіе, светое памяти королеви его милости пану отцу нашему презъ весь часъ живота своего вѣрные услуги свои отдавали; и до... тое короны суть приняты, але миѣ уважаючи того велебного отца Петра Могилы охоту до услуги речи посполитое, который въ очахъ нашихъ, въ свѣцкимъ еще будучи станѣ, противно солтанови Османови, царови Турецкому, главному неприятелюви

тое Речи Посполитое и всего христіанства освѣдчалъ; оному зъ ласки нашео господарское митрополию Кіевскую, Галицкую надъ всею Русью въ Бороиъ и въ великомъ князствѣ Литовскомъ, въ униі не будучою, при церкви святое Софіи въ Кіевѣ лежащей, тымъ листомъ нашимъ до живота его даемы и конфирмуемы, позволяючи оному зуполне влады такое надъ тыми, которыи въ униі не оуть, якую маеть велебный отецъ Язефъ Веляминъ Рутскій надъ тыми, которыи до униі костела светаго приступили. Аже до добръ нѣкоторыхъ, тоей митрополиѣ належачихъ, обстанце юре адъ виталицию модернорумъ посесорумъ велебный отецъ митрополита приіти не будетъ могль. Теды позволяемъ ему про такъ вице при митрополиі и архимандрію (вгдыжъ то есть никому патибиле) держати со всеми пожитками, такъ яко ему привилеемъ отъ святое папети короля его милости праотца нашего позволены суть. Монастыря также Пу-

стынского Николского, который въ посесыи есть не-унитовъ, дозоръ томужъ велебному отцу Могилѣ злецаемъ и доходовъ всихъ заживати позволяемъ. И назначаемъ дворянина нашего урожного Лукаша Витовского, подсудга земского Кіевского, который зѣхавши до тое митрополиі, волю и ласку тую нашу обывателемъ тамошнимъ оповѣсть и тую ласку нашу господарскую до слуху во всемъ привести. На што рукою нашею подписуемъ и печать коронную притиснути розказалисьмо. Данъ въ Браковѣ, на сеймѣ валномъ счасливое коронации нашео, дня двенадцатого мѣсеца Марца року тысеча шесть сотъ тридцать третего, панованья нашео Польского и Шведского року первого. У того привилею печать притисненая коронная канцеларіи меншей привѣсистая. А подписъ руки его королевской милости тыми словы: Wladislaus Rex, такъ и секретаря его королевской милости: Jakobus Ubysz.

Оттуда же.

37.

Около 1634 г. Фундушевая записъ Могилевского Православнаго Крестonosнаго Братства братскому Богоявленскому монастырю въ Могилевѣ на земля въ Шкловской улицѣ въ томъ же городѣ.

Во имя Пресветой и Живоначальной Троицы Отца и Сына и Светого Духа. Мы братія вписныи до Крестonosнаго братства Могилевского, при церкви светыхъ Богоявленій, якъ стану шляхецкого, такъ и мѣстцого поволанья, всѣмъ вобецъ и каждому зособна, теперь и напотомъ будучимъ людемъ, вѣдомо чинимъ, ижъ, добровольне всѣ зезволивши на вписанье

именъ своихъ до братства въ мѣстѣ его королевской милости Могилевѣ, отъ немалыхъ лѣтъ старалисьмо съ пилностью напередъ, абысьмо якъ отъ зверхнѣйшого по Бозѣ пастыра светѣйшого Константинопольского Патріархи, якъ отца намъ въ духу природного, благословеніе на змоцненье братства нашео одержали, чогосьмо за помощю Божою

доказали, же намъ оное преслать рачилъ. А хотечи на певнѣйшомъ фундаментѣ засадитися прикладомъ иншихъ братствъ, меновите Львовского и Виленского, старалисьмося тежъ не малою працою и коштомъ о конфирмацію тогожъ братства у королевской его милости, счасливе намъ пануючого Владислава четвертого, который слушную речь быть обачивши привилъемъ своимъ ласкаве конфирмовать и вольностью обваровать рачилъ. А маючы южъ такъ мощные фундамента, згодилисьмося всѣ на то, абысьмо фундовали монастырь при церкви нашей братской, затыгнувшись откуль колвекъ персону годную стана иноческаго на управене оною, абы не иначѣй въ ономъ житіе иноческое общее спорядилъ, но по преданью светыхъ Богоносныхъ Отець, и предводитель того монастыра жебы былъ подъ титуломъ архимандриты. Якожъ межи иншими усмотривши собѣ его милости господина отца Варлаама Половка, здавна въ Церкви Божой заслужоного и на станъ архимандританскій въ монастыри братскомъ Виленскомъ поволаного, удалисьмося за спольнымъ зезволенемъ съ прозбами нашими, абы до насъ прибывши монастырь нашъ обняли и въ немъ общезите заложити рачилъ. Якожъ маючы здавна любовь противко насъ за многократною инстанцію нашою позволилъ, и до мѣста Могилева прибыти обѣцалъ, зъ тымъ еднакъ варункомъ, абысьмы, хотячи такий монастырь мѣти, заразъ певный фундушъ на выхованье братіи учинили и пляць ку мѣшканью особливый указали, и по благословеніе до его милости господина отца митрополита на заложенье монастыра и одержанье

титулу выслали. Чому досыть чинечи, заразъ по прибыттю его милости къ намъ споль братіи нашей до Кіева выслалисьмо, перезъ которыхъ и благословенье на фундованье монастыра одержалисьмы и, подъ титуломъ архимандритства Могилевского, яко митрополита и ежарха господина отца Варлаама конфирмовати листомъ своимъ рачилъ. А ижъ монастырь общого житія безъ певной фундацыи и опатренья зоставати и ширитися не можетъ, тогда на опатренье и выхованье того монастыра мы братія, нижей менованые, поступуемъ и фундуемъ пляцы и вгрунты при улицы Шкловской, къ рынокови, въ валѣ лежачы, которые есмо скупили и скупить еще ведлугъ потреби маемъ, и на выхованье братіи съ власной нашей братской скрынки поступилисьмо дать суму пѣнезей на вольное уживанье якъ теперешнему архимандритови зъ братією, такъ и напотомъ будущимъ, варуючи то, ижъ жаденъ зъ пановъ братіи вписное въ тотъ фундушъ вступоватися и няякой перешкоды чинити не можетъ и важитися не будетъ, такъ тежъ и въ томъ, что бы собѣ прикупили, або якимъ колвекъ способомъ набыли, втрачатися въ то не маемъ. Въ томъ только собѣ варуемо, ижъ если бы отъ той фундацыи нашей мѣло што отходити, або презъ иноковъ тогожъ монастыра ущербитися, маемо и повинны будемо того постеречи, оборонити, за даньемъ намъ знати, абы ни въ чомъ наша фундацыя не была нарушена и ускажена. А еслибы, чого Боже не дай, архимандрита, въ монастыри нашомъ будущій, отъ благочестія отступникомъ ся сталъ, або братія въ житіи законномъ и порядкомъ не мѣлись найдовать, тогда мы братія тако-

вону архимандритови отступному и брати своевольной не допустимъ въ монастыри нашомъ быти, а яко нарыхлѣи злomu забѣгаючи о иишомъ промышлять. До того на тыхъ же кгрунтахъ маемо мѣть свой вольный домъ на звыкшую нашу схажку братскую и ключъ при собѣ отъ тогожъ дому мѣти. Еслибы тежъ которого зъ пановъ братиі уписной Господь Богъ до хвалы Своей поволати рачилъ, а исходячи съ того свѣту testamentомъ што записалъ, особливе на братство, особливе на монастырь, тогда мы братія въ тую ихъ леггацию вступоватися не маемъ; такъ тежъ и отецъ архимандритъ до нашей леггации братской приповѣдаться не маеть и мочи не будетъ до того и того, и то варуемъ. Если бы, уховай Боже, отъ противниковъ церковныхъ якая турбаця на монастырь зашла, тогда мы братія во вшелякихъ таковыхъ разaxъ отступовати не маемъ, але всими силами забѣгати, абы ся ни въ чомъ праву и вольности нашей братской не дереговало. Маеть зась отецъ архимандритъ теперешній и напотомъ будучій того постерегать, абы братія обще жили, церкви Божой пильновали, школъ дозирали, которые на тыхъ же кгрунтахъ быть мають, спѣванье порядное въ церкви мѣли. Притомъ того докладаемъ: если Господь Богъ обралъ

старшого, то есть архимандрита, съ того свѣта, маеть намѣстникъ все въ своемъ завѣдыванью мѣти и архимандриту, который наступить, зо всего личбу учинити. Мы зась братія, безъ жадной проволочки маемо обослатися и на звыкное мѣйсце зобравшеса, маемо везати всю братію иноковъ и зъ ними весполъ о персонѣ годной и на тотъ урядъ способной намовлятися, вольное мовенье и наменьшому подавши, абы всѣхъ згодная воля и зданье на обирание и усмотрѣванье персоны духовной была. А гдѣ ся таковая особа знайдуеть и на тотъ урядъ депутована будетъ, тогда братія иноцы при зебранью всѣхъ насъ мають ему послушенство отдати и за старшого принять. А мы всѣ сполне маемъ при елекции листъ съ подписомъ рукъ нашихъ и печатью братскою написати и до его милости господина отца митрополита, если будетъ екзархоу, або тежъ епископа, который бы былъ екзархоу, для посвяченья. А ведлугъ того порядку и фундушу такъ ся заховати маемо, ничего не отмѣняючи, подъ проклятствомъ Светыхъ Богоносныхъ Отець. А для лѣпшое певности и вѣдомости тотъ нашъ вѣчистый фундаційный листъ руками власными добровольне подписалисьмо и печать братскую притиснути рассказалимо.

Оттуда же.

1634 г. Ноября 4. Посланіе отъ Кіевскаго митрополита Петра Могилы къ Могилевскому братству съ просьбою о вспоможеніи.

Петръ Могила, милостию Божіею архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Росіи, ексарха светѣйшого Апостольскаго ерону Константинопольскаго, архимандритъ Печерскій.

Благочестивымъ и христіилюбивымъ ихъ милостямъ паномъ и братіямъ братства церковнаго Могилевскаго, всѣмъ весиолъ духовнымъ и свѣцкимъ, Церкви Светое Восточное и смиренія нашего въ Духъ Светомъ послушнымъ сыномъ, ласка, покой и милосердіе Бога Вседержителя и смиренія нашего благословеніе архіерейское.

Не тайны суть, мшимаемъ, милостямъ вашимъ працы и кошты смиренія нашего, которыесмо охотне для добръ Церкви Божое а успокоенье всего Православія отваживши на прешлыхъ двоухъ инттеректѣ и на третемъ счастливое его королевское милости пана нашего милостивого коронаціи, не безъ пожитку всего благочестиваго народа, подыймвали. Тѣшится ваша милость рачите, якъ зъ смиренія нашего пастыра своего упривиліеванаго, такъ и зъ другихъ Боголюбивыхъ епископовъ, смиренія нашего сослужителей, которые чулого, дбалого, працовитого о душахъ милостей вашихъ печалованья прикладають, найдявъ Найвышшомъ, яко всѣхъ речей добрыхъ Справцы и Державцы, же вгды въ горячихъ до Маестату Его Светого молитвахъ и въ наступаючомъ, дай Боже, счастливомъ близко пришломъ сеймѣ попер-

ти справъ нашихъ не омѣшкало и давныя въ народѣ нашомъ Россійскомъ наступятъ утѣхи. Ено же смиреніе наше, тыми трема же, такъ речемъ, экспедиціями такъ въ достатки власныя ойчистые, яко и монастырское, але нечого до митрополиі належачихъ добръ не тримаючи, а отъ устъ праве собѣ умыкаючи, зъ тогожъ монастырскаго хлѣба и церковь. Премудрости Божей Светой, мовить Софіи, столицы наше митрополитанское, которая вся опала была, реставруючи, и до давной въ ней окрасы приводячи, велце есть зубожное, пилно просимъ, абыстеся милость ваша не только на тамъ томъ сеймовомъ пляцу ставили, але и даткомъ якимъ знаннымъ, якъ до тое дороги наше сеймовое, такъ и до оздобы церкви наше столечное митрополитанское приложити рачили. Утѣха милостемъ вашимъ и слава немалая, же Православіе, якъ знову, отъ головы—кathedры митрополитанской—фундовати и реформовати се зачинаеть, выграничюно мерзость запустѣнія, а благолѣпія церковнаго, якъ зъ выгнанья, южъ ся благодатію Христовою приворочаеть. Не знаетъ тотъ того, который, што бы спасенія его належанаго было, не уважаетъ; скорчить руку тотъ, который на збытки плоднымъ, а на збавенье будучиіи окказіи заматерѣлымъ востати зезволить. Побожный засе и добро церковное, якъ збавенья своего предній, милуючий, фундаментъ же въ такомъ разѣ и притом-

ностью своею и щедробливымъ, для вѣ-
куистой въ непрежитомъ вѣку отплаты,
даткомъ послужовати насъ зезволить,
певны есмо. За томъ благодать Божая
и благословеніе наше архіерейское не-
хай будетъ зо всѣми милостями ваши-

ми. Зъ монастыра Печерского Кіевского,
Ноября четвертого, року 1634.

Петръ Могила, митрополить, рукою
власною.

Оттуда же.

39.

**1634 г. Ноября 4. Запрещеніе отъ Кіевского митрополита Петра Могилы Могилев-
скому братству избирать архимандрита въ братскій монастырь безъ епископскаго
благословенія.**

Петръ Могила, милостию Божією ар-
хіепископъ митрополить Кіевскій, Га-
лицкій и всея Россіи, екзарха Святѣй-
шого Апостольскаго ерону Константи-
нопольскаго, архимандритъ Печерскій.

Благочестивымъ и христілюбивымъ
славѣтнымъ паномъ мѣщаномъ Моги-
левскимъ, братіи церковного братства
въ томъ же мѣстѣ, сыномъ смиренія на-
шого въ Духѣ Святѣмъ послушнымъ,
ласка и покой отъ Вседержителя Бога
и благословеніе наше архіерейское отъ
Востока.

Дошло насъ вѣдати, ижъ милость
ваша, не поглядаючи на порядокъ въ Цер-
кви Божое звычайный, а переносячи
окомъ повагу зверхности нашей митро-
политанской, знать то екзаршей, брат-
ствомъ церковнымъ ставропигією свя-
тѣйшого Патріарха фундованымъ при-
належной, издавна призвойтой, важли-
стеся новозниклую нѣякуюсь архи-
мандрію въ мѣсти Могилевскомъ, зата-
гнувши на тое старшинство господина
и отца Варлаама Половка, ерикговати и

фундовати. Претожъ владою нашою ми-
трополитанскою и екзаршею приказуемъ
конечне и забороняемъ, абысте, подъ
небытность звлаща належного въ діе-
цезіи вашей пастыра епископа Мсти-
славскаго, Оршанскаго и Могилевскаго,
не важилесе того чинити и жадного
въ братствѣ своемъ (а меновите зъ тыхъ,
которыи мере амбицією преложенства
достунуютъ) старшого, кромѣ вѣдомо-
сти нашей митрополитанской и екзар-
шой, не смѣли обирати и становити,
подъ неблагословеніемъ нашимъ архіе-
рейскимъ. Але рачей о помноженьѣ хва-
лы Божой и благословеньѣ наше па-
стырское, тыхъ особливе оплаканныхъ ча-
совъ, дбайте и пыльне старайтесе, кото-
рое при молитвахъ архіерейскихъ ва-
шимъ милостямъ пыльне залецаю. Зъ Мо-
настыра святой чудотворные Лавры Пе-
черское Кіевской Ноембрія 4 року 1634.
Христілюбія вашего зычливый въ Све-
томъ Дусѣ отецъ и молитвеннигъ Петръ
Могила митрополить рукою власною.

Оттуда же.

40.

1635 г. Мая 2. Виленское Троицкое братство при церкви Святаго Духа уступает братству Могилевскому пляцъ князя Огинскаго въ Могилевѣ.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ тридцать пятого, мѣсеца Мая четвертого дня.

Передъ нами судьями головными, на трибуналь у великомъ князствѣ Литовскомъ зъ воеводствъ, земля и повѣтовъ на рокъ теперешній тисеча шесть сотъ тридцать пятый обраными, постановившисе очевисто велебный отецъ Митрофанъ дементьяновичъ, старшій монастыра братского Виленского Церкви Светого Духа а при немъ его милость панъ декаполитъ Малеевичъ покладали листъ вѣчистое даровизны отъ ихъ милостей пановъ, братіи братства Виленского Церкви Светого Духа духовной и свѣцкой, ихъ милостямъ паномъ братіи братства Могилевского при церкви Богоявленія Господня на речъ, меновите въ томъ листѣ описаную, даный и належачый, который листъ передъ нами положивши и устнымъ сознаньемъ ствердивши просили, абы до книгъ головныхъ трибунальныхъ справъ вѣчистыхъ былъ вписанъ. Мы судъ, того листу огледавши и читаного выслухавши, велѣли есмо его до книгъ вписати, который такъ се въ собѣ маеть:

Мы вси о Христѣ братія братства Виленского, титуломъ Светое Троицы названого а при церкви Светого Духа будучого, духовныи и свѣцкіи чынимъ вѣдомо и признаваемъ симъ нашимъ листомъ добровольнымъ записомъ каждому, хотячому о томъ вѣдати, ижъ мы, ма-

ючы пляцъ въ мѣстѣ его королевской милости Могилевскомъ, отъ ясневельможного его милости пана Яна Огинского, каштеляна Мстиславского, на братство наше наданныи и фундованныи, въ границахъ певныхъ, въ листѣ фундаційнымъ описаныхъ, лежачій, прето мы вси, о Христѣ братія духовныи и свѣцкіи, презъ отлежность мѣстца немогучи на томъ пляцу, водлугъ фундушу ясневельможного его милости пана Мстиславского, сами презъ себе церквѣи и монастыра фундовати, а вѣдаючы о томъ, ижъ ихъ милостямъ паномъ братіи братства Могилевского его королевская милость, панъ нашъ милостивый, позволить привилеемъ своимъ рачилъ на томъ власномъ пляцу церковь и монастыръ мѣти, умыслили есмо тотъ пляцъ нашъ власный, никому ничымъ не пенный ани заведенный, ихъ милостямъ паномъ братіи братства Могилевского, при церкви Богоявленія Господня заложного, а отъ его королевской милости, пана нашего милостивого, упривилеваного, способомъ даровнымъ пустити. Якожъ и симъ листомъ нашимъ помененому братству Могилевскому церкви Богоявленія Господня тотъ пляцъ тагъ, яко се самъ въ собѣ передъ тымъ мѣлъ и теперъ маеть, вѣчнымъ правомъ даемъ, даруемъ, и тое право, которое есмо отъ ясневельможного его милости пана Мстиславского собѣ служащее мѣли, на поменное братство Могилевское

вливаемъ, а сами се зъ него вѣчными часы зреаемъ, и южъ до того пляцу отъ даты сего листу нашего жадного приступу такъ сами собѣ, наступцомъ и сукцессоромъ нашимъ не zostавуемъ. И на то дали есмо тотъ листъ нашъ добровольное вѣчистое даровизны запись зъ печатью нашою братскою упривилеваною и зъ подписомъ нашимъ братскимимъ, до которого просили есмо о подпись рукъ и о приложенъе печатей ихъ милостей пана декаполита Малеевича, пана Остафія Онихимовского а пана Яроша Волка, што ихъ милость, на прозбу нашу учынившы, печати свои приложити и руки подписати рачили. Писанъ въ монастыру братскомъ Виленскомъ, при церкви Светого Духа, року тисеча шесть сотъ тридцать пятого, мѣсеца Мая второго дня. У того листу

печатей притисненыхъ чотыре, а подпись рукъ словы: Братія братства церковного Виленского церкви Светого Духа и Животворящего, духовными и свѣцкіи. Pieczętarz ustnie proszony od bractwa Wileńskiego dekapolit Maliewicz ręką własną, Ostaphion Onichimowski ręką swą. Jarosz Wołk. Который тотъ листъ до книгъ головныхъ трибунальныхъ есть вписанъ, съ которыхъ и сесь выпись подъ печатью земскою воеводства Виленского ихъ милостямъ паномъ братіи братства Могилевского есть выданъ. Писанъ у Вилни.

Jan Kolenda, pisarz. Jan Stanisław Giełster, stolnik Trocki, deputat Kowiensky.

Michał Tyszkiewicz, pisarz ziemski i deputat Połocki. Mikołaj Barowski, deputat. Andrzej Terlecki, sędzia i deputat Pinski.

Оттуда же.

41.

1635 Юня 29. Стѣнная надпись, находящаяся въ Богоявленской большой церкви Оршанскаго мужскаго Кутемискаго Богоявленскаго монастыря.

Изволеніемъ и благодатию Всесвятого и Животворящего Духа, руководѣиствомъ же преосвященного господина отца Петра Могилы, православного архіепископа и митрополита Кіевского, Галицкаго и всея Россіи, ексарха святого великаго Апостольскаго ерону Константинопольскаго, архимандрита Печерскаго, освятися Божественный сей храмъ, въ славу Великаго Бога и Спаса нашего Иисуса Христа и въ честь и память Преславного и Святого Богоявленія Его во

Святой общежительной обители Кутеминской, въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ въ предѣлѣ Оршанскомъ сущей, царствующему великому господарю королю Владиславу четвертому и при всечестномъ игуменѣ Іоили, первоначальницѣ и основатели Святыя обители сея и спасительного въ ней общежитія насадителя, при ктиторѣхъ благочестивыхъ и благовѣрныхъ нынѣ: Стецкевичевой, подкомориной Бряславской, и благовѣрномъ сыну ея Феодорѣ Стецкеви-

чи, подкоморимъ Мстиславскимъ и подружии его Еленѣ и чадъ ихъ. И положены быша въ Божественномъ семъ олтари мощи Святого Великомученика Пантелеимона, Святого Великомученика Артемія и Святого Прендобномученика Анастасія Персянина. Въ лѣто отъ со-

зданія міра 7143, отъ Воплощенія же Христа Бога 1635, мѣсяца Іюня 29 дня.

Копія, скръпленная подписью игумена Оршанскаго Покровскаго монастыря Евѳимія, хранится въ рукописномъ отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

42.

1635 г. Іюня 30. Посланіе митрополита Петра Могилы православнымъ жителямъ Могилева съ увѣдомленіемъ о томъ, что онъ посѣтитъ Могилевъ на пути изъ Кутейнскаго монастыря.

Петръ Могила, милостію Божією архієпископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, екзарха Светѣйшого Апостольскаго ерону Константинопольскаго, архимандритъ Печерскій.

Благочестивымъ и христіюбивымъ ихъ милостямъ всѣмъ весполъ паномъ обывателемъ мѣста его королевской милости Могилева, Церкви Светое Восточное и нашего смиренія возлюбленнымъ въ Святомъ Духѣ, сыномъ ласка, покой и милосердіе Божее и нашего смиренія архієрейское благословеніе.

Надъ сподѣванье такъ наше, якъ знать и милостей вашихъ, забавитися пришло намъ на мѣстахъ розныхъ, не навидившы Богомъ умилованого мѣста Могилева и въ немъ живучихъ милостей вашихъ. Надѣя однакъ въ Богу, же южъ жадные забавы и перешгоды вспынити насъ не могутъ отъ предся-

взятія, которое въ той цѣль намѣрено есть, абы на самый передъ пустившися зъ святое обители Кутейнскаго навѣдати милость вашу. Однакъ часу и дня певного на то теперь не назначаючы, зоставуемъ то наданье въ часное вѣдомости презъ нашего посланца, а на сесь часъ утѣшившися зо всего сердца и души наше, вѣдючи такъ великую ку смиренію нашему милостей вашихъ горливость. Ласка Бога Вседержителя и благословеніе святѣйшее столицы наше митрополіи Кіевское всѣмъ милостямъ вашимъ, яко найзычливѣй спріємъ. Въ Кутейни, 30 дня Іюня 1635 року.

Милостей вашихъ зычливый въ Святомъ Духѣ отецъ и молитвникъ Петръ Могила, архієпископъ митрополитъ Кіевскій, рукою власною.

Изъ рукописи игумена Ореста.

48.

1635 Июля 15. Благословенная грамота митрополита Петра Могилы на основаніе Могилевскаго Богоявленскаго братства.

Петръ Могила, милостию Божіею архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и вся Росіи, екзарха святѣйшого Апостольскаго ерону Константинопольскаго, архимандритъ Печерскій. Ознаймуемъ симъ листомъ нашимъ, кому бы о томъ вѣдати належало, теперешнимъ и напотомъ во вси пришлые и потомные вѣки быть маучимъ, вшеякого стану и достоинства христіанскімъ побожнымъ людямъ, ижъ кдысмы съ повинности пастырства уряду нашего митрополитанскаго и екзаршескаго, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ тридцать пятомъ, объѣзжаючи и навежаючи край великаго князства Литовскаго и Бѣлорусскіе, до епископіи Мстиславское, Оршанское и Могилевское належаціе, завитали до Богомъ увелебннаго мѣста его королевской милости Могилева, и тамъ при дознаню великое намъ отъ тамошнихъ такъ духовныхъ, яко и свѣцкихъ рыццерское, шляхецкое и мѣйское кондыцыи, обывателей показаное людскости и пристойнаго..., мѣлисмо до насъ, презъ его милость пана Богдана Стеткѣвича, подкоморого Мстиславскаго, и его милость пана Богдана Ребровича, бурмиистра Могилевскаго, старостовъ рочныхъ, именемъ своимъ и именемъ всее о Христѣ братіи братства Могилевскаго чыненую прозбу, абысьмо листы, права и привилее, такъ отъ святѣйшихъ Патріарховъ и ихъ екзарховъ, ягъ и одъ найяснѣйшаго теперъ намъ

щастливе пануючого короля его милости пана нашего милостивого, на фундованье братства духовного, братства милосердія, такъ тежъ на фундоване монастыра и ховане въ нимъ людей годныхъ и побожныхъ законниковъ регулы святого отца нашего Василя великаго при церкви Крещенія Господа нашего Іисуса Христа, въ мѣстѣ ихъ Могилевѣ, имъ наданые перегледавши, и што было въ нихъ ку помноженю и и розширеню хвалы имени Бога Вседержителя пристойне служачого выбачивши, нашу тежъ волю ку тому стосуючы, повагою и зверхностью уряду нашего пастырскаго митрополитанскаго и екзаршескаго, тое ихъ святое братство благословили и листомъ нашимъ змоцнили и апробовали. Якожъ видечы тое ихъ быти и ведлѣ воли Божое и ведлѣ слушности жаданье, читалисьмы и пыльне уважали вси имъ на поменнаго святого церковнаго братства фундованье наданые привилее и листы, а меновите: привилеи духовныи святѣйшаго отца Іереміи, Архіепископа Константинополя и Вселенскаго Патріарха, въ року отъ сотворенія свѣта седмъ тысячномъ *), братству Львовскому наданы, а при нимъ листъ святѣйшого господина Іоакима Патріарха великія Антиохія,

*) Здѣсь очевидно ошибка писца: уставъ Львовскому Братству данъ Патріархомъ Іоакимомъ въ 1586 г. и подтвержденъ П. Іереміемъ въ 1588 г. См. лѣтопись Львовскаго Братства Зубрицкаго.

зъ описанемъ порядковъ и повинностей братскихъ, тому же Львовскому безъ выражения даты мѣсяца и часу наданный; такъ тежъ знову листъ вышъ реченного святѣйшаго Іереміи Патріарха Константинопольскаго, подтверждающій выше менованные два листы, змоцняющій братства Львовскаго светобливыи звязокъ. Которые то три листы ихъ милость панове обоего стану братія церковного Могилевскаго братства, на единомъ паргаминѣ заминеные отъ братства Львовскаго выписомъ, подъ датою року отъ сотворенія свѣта семь тысячного сто пятаго, а отъ Рождества Христова тысяча пятьсотъ девятдесять семого мѣсяца Априля зъ печатю Успенія Пресвятой Богородицы и церкви Троверхое и зъ подписомъ именемъ всего братства Львовскаго, взявши, ведлугъ въ нихъ описавихъ порядковъ, свое братство Могилевское справовали и справуютъ, и въ нимъ побожне жили и живутъ. Читалисьмо до того и уважали листъ отъ тогожъ святѣйшаго Патріарха Константинопольскаго мѣсту Могилевскому, на порядки церковные, за старанемъ и працою пана Сергея Максимовича, подъ датою въ Вильни въ року тысяча пятьсотъ осьмдесять девятомъ мѣсяца Іюля, на паргаминѣ данный, зъ подписомъ такъ самаго святѣйшаго Патріарха, яко и писара его Григорія Ивановича,—такъ тежъ листъ паргаминовый господина Никифора, великого протосиггелла и екзарха патріаршаго престола Константинопольскаго, подъ датою въ Варшавѣ, въ недѣлю пятую святаго великаго поста, року отъ сотворенія свѣта седмъ тысячнаго стопятаго, а отъ Рождества Христова ты-

сяча пятьсотъ девятдесять семага, съ подписомъ руки его, на фундованье пререченого братства Могилевскаго, на остатокъ—листъ або привилей отъ святѣйшаго Теофана, Патріарха Іерусалимскаго, подъ часъ бытности его въ панствахъ тудейшихъ найяснѣйшаго короля Польскаго, пана нашего милостивого, подъ датою въ Кіевѣ року отъ сотворенія свѣта седмъ тысячного сто двадцать осьмага, индикта третего, а отъ Рождества Христова тысяча шестьсотъ двадцатаго, мѣсяца Мая дня деветнадцатаго, умоцняющій и благословляющій тое святое Могилевское братство, мающій на собѣ подпись руки такъ самаго святѣйшаго Патріарха, яко и при немъ на тотъ часъ будучаго господина Арсенія, архимандрита Великое Христови Церкви и патріаршескаго екзархи, до которого листу и печать Воскресенія Христова есть притиснена. При нихъ засъ и иные многіе, отъ розныхъ особъ тому помененому Могилевскому Православному Братству наданные, права, листы и постановенія, а меновите: теперешнего святѣйшаго Патріарха Константинопольскаго господина отца киръ Бирилла въ року тысяча шестьсотъ тридцать третемъ зъ Константинополя, и въ року тысяча шестьсотъ тридцать четвертомъ мѣсяца Ноября деветнадцатаго дня отъ нашего смиренія имъ на умоцнене тогожъ братства поданные, а надъ то привилей отъ найяснѣйшаго короля Владислава четвертого, пана нашего милостиваго, року тысяча шестьсотъ тридцать третего, мѣсяца Марца третего дня, на щасливой его королевской милости коронацны, на змоцненые тыхъ всихъ вышейменованныхъ, на

фундоване того святого братства служачыхъ, листовъ и фундушовъ, братству Могилевскому наданныхъ, читавши и уваживши во всехъ ихъ пунктахъ, клявзуляхъ и періодахъ, позволяемъ, пріймемъ, и волею до светоблиное воли ихъ стосуючысе, тое святое братство благословеніемъ нашимъ архіепископскимъ митрополитанскимъ и ексзаршескимъ благословляемъ, абы, прикладомъ Львовского и Виленского православныхъ церковныхъ братствъ, тое святое братство милосердія, при церкви Богоявленной Господнихъ заложное, во всехъ своихъ порядкахъ и духовныхъ исправленіяхъ подлегало и за власного старшого и найвышого судію своего мѣло никого иншого, едно самого святѣйшого православного, а жадное герезіи подозрѣнія и закалу не маючого, Константинопольского Патріарху, зверхнѣйшого пастыра нашего, на мѣсцу зась его, отъ всея Церкви нашею Російское единомыслне обраного и отъ тогожъ святѣйшого Патріарха Константинопольского благословенного и въ его послушенствѣ творяючого, православного ведлѣ часу будущого ексзарху, яко и на сей часъ покорность нашу, ексзаршескій урядъ и особу на соби носячого, за старшого своего мають и мѣти суть повинны, подлагаючи во всемъ разсудкови, воли и юриздикціи нашей, ведлѣ правъ и звычайевъ инныхъ ставропигій и братствъ патріаршескихъ; што отъ епископа ихъ, въ которого то деоцзыи то братство есть заложно и фундовано, жадного уйму и ущербку власти его епископское почитамо быти не маеть; поневажъ то ку лѣпшому Церкви Божое,

ягосмо скуткомъ того дознали, дѣветъ и постановлено. А хтобы зась тому святому Богомъ избранному и умилуванному братству, такъ тежъ и тому нашему, томужъ братству даному, духовному праву мѣлъ се показати противникомъ, гвалтовникомъ, блюзвивымъ клеветникомъ, лаятелемъ, лукавымъ и непокаяннымъ разорителемъ, на таковомъ нехай застанеть клятва, тагъ светыхъ седми Вселенскихъ и межи ними отправованныхъ помѣстныхъ Синодовъ, яко и святѣйшихъ вселенскихъ, на востоцѣ православныхъ найдуючихъ се, Патріарховъ и нашего смиренія во вѣки не прощенная клятва и анаѳема. На што для лѣпшое въ томъ певности и трвалости въ вѣчные часы неотмѣненное сесь нашъ рукою нашею подписаный и печать митрополіи нашею Киевское столечною запечатованый листь зъ канцеляріи нашею духовное митрополитанское поменену православному братству Могилевскому выдать казалисьмо. Писанъ въ Могилевѣ року отъ Нароженія Сына Божого тысяча шесть сотъ тридцать пятого мѣсеца Іюля пятнадцатого дня. У того листу благословенаго печать митрополитанская завѣсистая, а подпись руки тѣми словы: Петръ Могила, Архіепископъ Митрополитъ Киевскій рукою власною.

Изъ рукописи игумена Ореста. Печатанъ по выписи изъ земскихъ Могилевскихъ книгъ, выданной 1728 г. Іюня 30 Могилевскимъ братчикамъ, а имено старостамъ: Ѳеодору Казановичу, королевскому секретарю и войту, Яну Королькевичу бурмистру, — подстаростамъ: Якову Куцевичу и Яну Козловскому, бывшимъ Могилев-

скими радцами, казначею братской церкви Яну Гомановичу и народному казначею Василию Королькевичу, ко-

торы и представили эту грамоту митрополита Петра Могилы ко внесению въ Могилевскія книги.

44.

1635 г. Марта 14. Грамота Владислава IV, назначающая униатанъ епископін, монастыри и церкви въ Западной Россіи.

Wladislaw czwarty, z Bożey łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmuydzkie, Inflant-
skie xiążę i Szwedzki, Godski, Wandalski
dziedziczny król. Wiadomo czyniemy, ko-
mu to wiedzieć należy teraz i napotym będą-
cym; iż iakośmy byli studio boni publici
wzieli to na się, abysmy pokoy między
ludźmi religiey Greeckiey zatrzymali, y spo-
soby pokoiu tego do deklaracyey oycy świę-
tego zostawilismy byli, w czym iż ociec
święty iudicium swoje suspendit, y żadney
deklaracyey rzytelney nie uczynił, a na sey-
mie tym znaczney do obrony rzeczy pospolitey
y inszych spraw przyść nie mogło; przyszło
nam convivere ludzium, ne w unii będącym
continui approbationis iurium schismatis,
ale dla dobra pospolitego uczynilismy tak
y te testimonium nasze daimy, że ludzi w
uniey koscioła Rzymskiego będących eo
prosequimus favore, iż onych przy metropoliey
i dobrach, do niey należących, wiecznemi
czasy zachowuiemy i archiepiskopstwo
Połockie, Włodziemierskie, Pinskie, Czelm-
skie, Smolenskie z monasterami, cerkwiami
y dobrami, do nich należącemi, przy unitach
zawsze zostawać mają, także monasterz
Wilenski Świętey Troycy z bractwem, z
cerkwią Świętey Piatnicy y fundatiami do
nich należącemi, więc y

Владиславъ четвертый, Божию милос-
тію король Польскій и проч. Да будетъ
извѣстно, кому слѣдуетъ это знать те-
перь и впередъ, что мы, радѣя объ обще-
ственномъ благѣ, постановили поддержи-
вать миръ между людьми Греческой Вѣры,
предоставивъ св. отцу принять мѣры для
поддержанія этого мира. Но такъ какъ св.
отецъ не высказалъ своего сужденія и не
слѣдалъ никакого прямаго распоряженія,
а на сеймѣ, занятомъ защитою Речи По-
сполитой и другими дѣлами, не могло
быть объ этомъ и рѣчи, а между тѣмъ
намъ приходится жить вмѣстѣ съ людь-
ми, не принадлежащими къ униі, права
которыхъ мы постоянно признавали; то
вслѣдствіе всего этого, для общаго бла-
га, мы постановили и даемъ сіе наше
свидѣтельство въ томъ, что мы людямъ,
находящимся въ униі съ римскою церк-
вію, милостиво сохраняемъ на вѣчныя
времена, вмѣстѣ съ метрополіею и при-
надлежащими ей имуществами, архіе-
скопства Полотское, Владимірское, Пин-
ское, Холмское, Смоленское, съ мона-
стырями, церквами и принадлежащими
имъ имуществами, которыя должны
оставаться навсегда при униатахъ, а
также Виленскій Свято-Троицкій мона-
стырь съ братствомъ, съ церковью св.

Grodzinski, Żydyczynski, Mohilowski, Minski, Nowogrodzki, Onofriewski, Mscislawski, Płystynski, Połocki, Braclawski y in-sze, które teraz in possessione są, potomnemi czasy przy unitach zostawać mają. A w Witebsku, w Połocku y w Nowogrodku nigdy żadney cerkwie nieunici mieć nie będą. Warując to za нас y za najiasnieyszich potomkow naszych, iż te episkopstwa, archimandrietwa, ihumenstwa nikomu innemu conferować y successerowie nasi nie będą, tylko zakonnikom zasłużonym, w iedności reguły Świętego Basylego będącym, których teraznieyszy ociec metropolita unit i successerowie iego unici, proponować nam y successorom naszym będą. Na co się ręką swą podpisujemy i pieczęć przycisnąć roskazalismy. Dan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, dnia czternastego miesiąca Marca, roku panskiego tysiąc sześćset trzydziestego piątego, panowania królewstw naszych Polskiego y Szwedzkiego trzeciego roku. Vladislaus Rex. Marcyan Tryzna, referendarz W. X. Litewskiego.

Оттуда же. Печатано по выписи из Новгородских трибунальских книг, выданной ксендзу Петру Мьмоньскому 1640 г.

Пятницы и принадлежащими имъ фундаціями, а равно какъ и монастыри Гродненскій, Жидичинскій, Могилевскій, Минскій, Новогродскій, Онуфріевскій, Мстиславскій, Плытинскій, Полотскій, Бряславскій и другіе, которые теперь находятся въ ихъ владѣніи: всѣ они должны оставаться на вѣчныя времена при уніатахъ. Въ Витебскѣ же, въ Полотскѣ и въ Новогородеѣ не-уніаты никогда не должны будутъ имѣть никакой церкви. Скрѣпляемъ это право за насъ и за августѣйшихъ нашихъ преемниковъ, т. е. чтобы эти епископства, архимандритства, игуменства, ни нами, ни нашими преемниками, никому другому не были передаваемы, кромѣ базильянскихъ монаховъ, которыхъ будетъ предлагать намъ и нашимъ преемникамъ настоящій уніатскій митрополитъ и его преемники уніаты. Въ удостовѣреніе чего скрѣпляемъ сіе собственноручнымъ подписомъ и повелѣваемъ приложить печать. Данъ въ Варшавѣ на вольномъ коронномъ сеймѣ. Марта 14 дня, въ третій годъ правленія нашего королевствомъ Польскимъ и Шведскимъ.

45.

1637 г. Декабря 3. Фундушевая запись Богдана и Елены Стеткевичей Могилевскому Православному братству на пляцъ въ Могилевѣ.

Я Богданъ Стеткевичъ Заверскій, подкоморій Мстиславскій, державца Полоницкій, а я Елена Богдановна, княжна Соломирецкая Богдановая Стеткевичовая,

подгоморинная Мстиславская, чинимъ явно и сознаваемъ симъ нашимъ листомъ фундушовымъ добровольнымъ записомъ, кому бы о томъ вѣдати належало, ни-

нѣшнего и напотомъ будущою вѣку людемъ, ижъ мы, маючы предъ очима своими повинность христіанскую, а хотечи зъ тыхъ добръ дочасныхъ шафуножь, отъ Господа Бога собѣ повѣрныхъ, што колвекъ ку помноженю хвалы Его Святое належачо на томъ свѣтѣ учинивши, до живота, такъ и по животѣ своемъ, молитвы неуставичныя при Божественныхъ Литургіяхъ и иныхъ, водлугъ порадку уставу Церкви Восточное Апостольское, обрядахъ, отправоваыныя мѣти, а маючы мы въ мѣсти его королевской милости Могилевѣ, у повѣтѣ Оршанскомъ лежачомъ, пляцъ зъ будованемъ, бесплатный въ валѣ на улицы великой, прозываемой Шкловской, ѣдучи зъ Шклова въ рынокъ Могилевскій, по лѣвой рудѣ лежачій, то есть межидомовъ и пляцовъ, зъ одное стороны цмынтару церкви названое Богоявленій Господнихъ братское Могилевское, зачатое муромъ будовати, которая на пляцу стоитъ отъ ясне велможного его милости пана Яна Окгинского, каштеляна Мстиславскаго, братству Виленскому пуццономъ, а отъ братства Виленского таковымъ же правомъ братству Могилевскому дарованомъ и въ суду головного трибунального признаномъ; зъ другое стороны отъ дому пана Миколая Росицкаго, зъ тыломъ до пляцу монастырскаго, на которомъ законники регулы светого Василя, релии христіанское Греческое, подъ послушенствомъ светѣйшее столицы Апостольское Константинопольское не въ униі знайдучыесе, мѣшкають, а съ четвертое стороны отъ тоежь улицы великое Шкловское, — за дванадцать сотъ копъ грошей личбы Литовское вѣчыстымъ, купнымъ правомъ, отъ па-

на Богдана Бузьминича Ребровича, бурмистра мѣста его королевской милости Могилевского набытый, подъ вольностью здавна шляхецкою будущій, а заживаючы мы вольности своее шляхецкое, ижъ каждому вольно маестностью своею отчизною, дѣдизною, выслужоною, купною, лежачою и рухомою, якимъ колвекъ способомъ шафовати, кому хотечи отдати, продати, даровати и на церковь записати и яко въ наилѣпшій пожитокъ свой обернути, тотъ вышъ мененый пляцъ нашъ, никому ни въ чомъ непенный, подъ вольностью шляхецкою будущій и зо всимъ правомъ до него належачымъ, ничего на себе самыхъ, дѣтей, потомковъ, также на близкихъ кровныхъ и повинныхъ нашихъ, не зоставуючы, даемъ и даруемъ и симъ листомъ нашимъ вѣчнымъ и неотзовнымъ правомъ записуемъ и зъ нового кореня фундуемъ на то, абы такъ, ку хвалѣ Божой, къ церкви Богоявленій Господнихъ зачатой муромъ цмынтарь, школа, монастырь, або якій до тоежь церкви и монастыра будыножь, прихилиючись до особливого фундушу ясневельможного его милости пана Яна Окгинского, каштеляна Мстиславскаго а теперешняго старосты рочного братского, ведлѣ права и привилеевъ, тому братству Могилевскому служащихъ, подъ благословенствомъ звыклого намъ и предкомъ нашимъ належного пастыра светѣйшого вселенского патриархи Константинопольского, приспособили. А ижъ бы при той церкви на тыхъ пляцахъ школы, або способными и годными на то особными іеромонахами, геродьяконами, иноками и ихъ послушниками въ общемъ житіи, водлугъ правилъ

Светыхъ Отецъ а уставу иже во светыхъ отца нашего Василя великого по радне мѣшкающими и добре во виноградѣ Христовомъ дѣлающими, пристойне опатронъ быти могъ, и жродло, съ которого бы таковая вода выплывати никогда не переставала, и способъ, которымъ бысь за ласкою Божю безъ престану родити, кривити и въ пристойномъ порядку а неотмѣнномъ благочестіи и правобѣри затривовати уставичне могли, упатруючи тотъ пляцъ вышъ мененый на цмынтарь, на которомъ бы потомъ школа, або монастырь, и якій колвекъ будынокъ побудовати мѣлъ, до церкви заложена Богоявленій Господнихъ и монастыра общежительного при тойже церкви на кгрунтѣхъ братства нашего церковного Могилевского, отъ светое памяти Іеремія патриархи Константинопольского, и особливимъ ставроликіономъ теперешнего светѣйшого патриархи тоежь столицы Константинопольское киръ Кирилла, а потомъ и преосвященного его митости Петра Могилы, архієпископа митрополиты Кіевского, Галицкого, и отъ его королевской милости пана намъ щасливе пануючого сеймовне упривилієваного, и не только правомъ духовнымъ, але и свѣцкимъ, конституціями сеймовыми, дипломатами, привиліями, фундушами и иншими свободами шляхецкими добре ваворованого, теды тотъ пляцъ нашъ, яко самъ въ собѣ, въ межахъ и границахъ маеть, и яко есмо его отъ пана Богдана Ребровича купили, пустили есмо обель вѣчно и непорушно даровали симъ записомъ нашимъ братству духовному и свѣцкому Могилевскому, при той же церкви, подъ титуломъ Богоявленій Господнихъ названымъ, найдующымъ се, тепе-

решнимъ и по нихъ наступующымъ обоего стану людемъ релии Крестное старожитное, подъ послушенствомъ святѣйшого патриархи Константинопольского, а не въ уніи будучимъ, вѣчными часы тотъ пляцъ даруемъ водлѣ фундацыи и варунковъ, ихъ милостямъ служащихъ, и водлѣ вышъ описанныхъ кондицій, на яковый колвекъ пожитокъ оборочаючи Церкви Божие и всеми духовными и провентами, съ того пляцу отъ насъ пущенного приходячими. Которымъ пляцомъ ихъ милость панове братья церковные духовные и свѣцкіе, не въ уніи будучые, православные, водлугъ воли и налѣпшого уподобаня своего, шафовати, стараючись о то, яко напилиѣй абысь фала Божая на томъ пляцу и благолѣпіе церковное не только не умнейшало, але еще имъ далѣй тымъ лѣпѣй помножати могло, мають. Въ чомъ имъ ани мы сами и ни хто зъ дѣтей, близкихъ кровныхъ и повинныхъ нашихъ, ниякое переказы, перешкоды чынити не маемъ и моцы мѣти не будемъ вѣчными часы; и овшемъ каждого такового, который бы тую добре уважную данину и дарунокъ нашъ узрушати, а брацтво тое, або кого отъ нихъ мѣшкаючого на томъ пляцу кривдити и турбовати хотѣлъ, у якого колвекъ права и суду сполне, згодне, неотступне, зъ инною братьею, Восточное Святое Церкви сынами неотступными наслѣдовцами, не въ уніи будучыми, православными, водлугъ наболшого премноженя своего, за ласкою и помощю Божьєю правне боронити и заступать маемъ и повинни будемъ. А для лѣпшого вѣры и вѣчистое памяти дали есмо сесь нашъ листъ добровольный записъ подъ печатями и съ подписами

рукъ особъ зацныхъ, устне а очевидно отъ насъ на то упрошенныхъ: его милости пана Дмитра Быховца, подсудія Троцко-го, его милости пана Дадибокга Шемета и его милости пана Яна Геліяша Добрянского. Писанъ у Минску року тысеча шестьсотъ тридцать сегого, мѣсе-

ца Декабра третего дня. Stetkiewicz Bohdan, podkomorzy Mscislawski. Helena Solome-
recka Bohdanowa, sędziowa podkomorzowa Mscislawska, ręka swą. Dmítr Bychowiec. Dadzibokh Szemiót.

Изъ рукописи игумена Ореста.

46.

1639 г. Августа 1. Инструкція отъ Могилевского Крестоносного братства Захару Сидоровичу, посланному братствомъ къ Митрополиту Петру Могилѣ по дѣламъ братскаго монастыря.

Инструкція отъ насъ братіи братства Крестоносного Могилевского духовного и свѣтскаго, при церкви Богоявленій Господнихъ найдующихъсе, братови нашему славетному пану Захарьи Сидоровичу, бурмистру Могилевскому и на сей рокъ дозорцы братскому, высланому въ справахъ, нижей описанныхъ, до мѣста Кіева, до яснепреосвященного пана и па-стыря нашего его милости кирь Петра Могилы, архіепископа митрополита Кіевскаго, Галицкаго и всея Росіи, ексархи святѣйшого ерону Апостольскаго Константинопольскаго, архимандрита Печерскаго, дана и поручона. Ижъ въ Бозѣ велебный господинъ отецъ Варлаамъ Половка, архимандритъ Могилевскій отъ лѣтъ двохъ зъ монастыря тутечнаго братскаго Могилевского для покою своего до монастыря Буйницкаго вынеслъ се и хоробою тяжкою есть зложоный, за чимъ ураду своего уступаетъ, и тымъ нерадъ безъ старшаго монастыря се дѣветъ, просить его милости отца ми-

трополита, ижъ бы зъ ураду своего ексаршескаго, ведлѣ ставропигіи святѣйшого патріарха Константинопольскаго кирь Кирила, братству сему наданого и консенсу своего особливаго на вольную елекцію старшаго отца до монастыря Могилевскаго листъ свой благословенный выдать рачилъ.

А ижъ згода насъ всее братіи духовное и свѣтское, зъ певныхъ причинъ, титулу архимандритскаго и доживотника старшаго монастыреви, жебы въ томъ монополіонъ не признавано, не мѣти, просить его милости, ижъ бы въ томъ же листѣ своемъ позволилъ, прикладомъ монастыря братскаго Виленскаго, не большъ того, котораго бы обрали, на старшинствѣ три лѣта мѣти, а по вый-стью трехъ лѣтъ за тымъ же листомъ благословеннымъ просить, жебы намъ вольно было иншаго старшаго згодливе обрати, и такъ всегда въ потомные часы безъ вонпливости.

Ижъ по сесь часъ монастырь въ мѣш-

канье общежительное, яко по иныхъ монастырахъ захуеуть, не вправиль, и презъ то великій нерадъ въ монастырю дѣеть, просить его милости, ижъ бы въ томъ же своемъ благословеномъ листѣ старшому приказать рачиль, жебы самъ старшій и вси иноки прикладомъ монастыра общежительного (который его милость указать рачить) въ порадахъ внесенна и приходахъ общежили. А который бы се въ томъ послѣдовати и послушнымъ старшому быти не хотѣлъ, таковой, ведлѣ правила святыхъ Отець и звычайу общежительныхъ монастырей, караню подлегалъ. Въ чемъ всемъ его милости о раду, яко невѣдомше порадковъ монастырскихъ, просить.

Ижъ въ семъ краю обратъ старшого на тотъ часъ не найдуемъ, просить его милости, ижъ бы намъ яко фундаторъ и патронъ того братства съ рамена своего мужа искусного общежителя за старшого на три лѣта, который бы цалѣ правъ братскихъ монастырскихъ боронилъ и монастыремъ старшинствуючи правилъ, щасливе подалъ.

Ижъ сея ласки годный отецъ Павелъ Пароховскій въ семъ краю при монастыру Кутеенскомъ найдуеть, аже зъ причины правилъ святыхъ по сей часъ сану іерейского не маеть, можна ли речъ просить его милости о посвященство его и позволенье за старшого тому монастырови обрати. А ежели не можна, ижъ казнодѣи въ церкви не маемъ, ему позволить проповѣдь Слова Божого мѣти, намъ рачиль.

А далѣй на устную розмову въ Бозѣ

велебного господина отца Іоюля Труцевича игумена Кутеенского и иныхъ, которому есмо делегливости наши и предложыли, и свѣдомъ житя и бытя нашего, такоже и сего брата нашего реферуемо се.

И на то сьмо дали сію инструкцію нашу подъ печатью братскою и съ подписомъ рукъ нашихъ. Писано въ Могилевѣ року тысяча шестсотъ тридцать девятого, мѣсеца Августа первого дня. Іеромонахъ Агатоній, законникъ монастыра братского Могилевского. Іеромонахъ Теофилактъ. Іеромонахъ Михаилъ Васильевичъ рукою. Іеродіаконъ Іосифъ рукою. Іеродіаконъ Гиронтій рукою. Инокъ Макарій рукою моею. Іасонъ Никифоровичъ вписный братъ рукою моею. Іасъ Ивановичъ лавникъ рукою моею. Семеновичъ бурмистръ рукою власною. Ѳедоръ Іоновичъ, бурмистръ, вписный братъ рукою. Іероодей Ивановичъ, бурмистръ, вписный братъ рукою моею. Карпъ Казановичъ бурмистръ, вписный братъ, рукою. Северинъ Васильевичъ, бурмистръ, вписный братъ рукою моею. Іеромонахъ Ефремъ рукою моею. Ѳедоръ Осифовичъ, райца, рукою моею вписный братъ. Авдѣй Кузьминичъ Робровичъ, братъ уписный, рукою. Марко Захаревичъ мѣста Могилевского писарь, уписный братъ, рукою. Марковичъ братъ уписный рукою. Севастіанъ Кононовичъ райца, уписный братъ. Викторъ Ѳедоровичъ, райца, вписный братъ, рукою моею.

Оттуда же.

43.

1644 г. Юня 24. Фундушевая записъ отъ Филона, Самуила и Мартина Московичей Кутеевскому и Тушичевскому монастырямъ на двѣ волоки земли и разнымъ угодьямъ въ мѣстѣ Тушичевщинѣ.

Я Филонъ а я Самуель и я Мартіанъ Константиновичи Евпатеевичи Московичи, земляне господарскіе воеводства Мстиславского, явно чынимъ и признаемъ симъ нашимъ листомъ добровольнымъ фундаціоннымъ вѣчнымъ записомъ всимъ вобецъ и каждому зособно, кому бы о томъ вѣдати належало, до вѣдомости приводячы нинѣшнимъ и напотомъ будущою вѣку людемъ, ижъ што славное памети небожикъ панъ Константинъ Евпатевичъ Московичъ, панъ отецъ нашъ, будучы вѣры святой Христіанское старожитное Восточного набоженства Святое Соборное Апостольское Церкви послушенства побожный и добровольную волю родичовъ нашихъ мы Московичове при той церкви суть похованы. Абы теды по нихъ паметка была не смертельную, а по насъ уставичное богомольство не уставало, тые двѣ волоки земли, черезъ пана отца нашего назначоны, и отъ имѣнья Тушичевщины отлучсны и на церковь Божию офарованы, и мы Московичи отлучаемъ, даемъ, даруемъ, въ мощь, въ держанье урады поступуемъ и симъ нашимъ фундаціоннымъ листомъ вѣчными, непорушными, и неотзовными часы записуемъ на общій монастырь Кутеевскій, въ повѣтъ Оршанскомъ лежащій и подъ послушенствомъ патріарха Константинопольского, въ подрадѣ, владзу и дозоръ велебного въ Бозѣ го-

сподина отца Юнля Труцевича, игумена, и всей братіи законникомъ монастыря Кутеевского и всимъ по нимъ въ потомные часы наступающимъ сукцесоромъ, въ старожитномъ Православіи тривающимъ, подъ послушенствомъ патріарха Константинопольского знающимъ. Которые тые двѣ волоки лежать въ воеводствѣ Мстиславскомъ, на вочищу Тушичевщинѣ, зъ церковь на нихъ стоячую, въ томъ ограниченю: напервѣй идучы зъ мѣста Мстиславля дорогую во звѣринецъ къ рѣцѣ Вехрѣ, тотъ лежитъ кгрунтъ бокомъ зъ правое руки къ той дорогѣ, приходячи на долъ къ рѣцѣ; кончится кгрунтъ, кромъ тыхъ волокъ; по морги сѣножатные подданыхъ Тушичевскихъ; морги втожъ два къ тымъ двѣмъ волокамъ на монастырь належить, бокомъ при межи сѣножателей дворныхъ Тушичевскихъ, ажъ до рѣки Вехры. Другимъ бокомъ тые двѣ волоки идутъ отъ кгрунтовъ дворныхъ Тушичевскихъ доломъ—ручаемъ, который идетъ зъ полставка, займучи подъ горою церковною половицъ ставка низшого, которого то ставка маеть половица монастыру належить, отъ того ставка околицею на дорогу, которою здана бывало мимо дворъ боярина нашего Стефана Петровича, займучы въ томъ ограниченю дворище и огороды Стефана боярина помененого, также займучы дворища, гдѣ пани матка наша, по

смерти пана отца нашего, мѣшкала, просто межа идетъ ажъ подъ мѣста Мстиславля, до вгрунтовъ выгону мѣско-го, у котораго выгону тѣ двѣ волоки кончуться. Котораго вгрунту въ той штуцѣ ограничивши и концами окопавши вымѣрили есмо морговъ двадцать осмь и шнуровъ два. А въ полю, абы сполна были двѣ волоки, додали есмо на врочищу у Чирчиномъ логу морговъ двадцать, на Стаховщинѣ а за Коробчиномъ на врочищу Пашинѣ морговъ одинадцать и шнуръ одинъ; што учинить во всихъ тыхъ трехъ штукахъ волокъ двѣ. Тѣ тѣды волоки вымѣривши и границы слушные починивши концами закопали есмо. Которыхъ тыхъ двухъ волокъ маеть воленъ и моценъ будетъ велебный господинъ отецъ игумень Кутеенскій и по немъ благочестивые сукцесорове ихъ спокойне держати, уживати и яко хотячи ку хвалѣ Божей оборочяти, монастырь на чернцы закладати, древомъ и муромъ монастырь и церковь будовати и школы наукъ всякихъ фундовати, въ чернцы для спасенія приходящихъ пріймовати, постригати, игумена зъ своего рамена уставляти, винныхъ карати и складати, а добрыхъ, трезвыхъ, богобойныхъ, въ вѣрѣ старожитной неподойрѣныхъ, подавати на вѣчны часы, окромъ (уховай Боже) отиѣны въ вѣрѣ, отступства и пристанія до униі, до Римского костела, отца игумена Кутеенского и его сукцесоровъ: тогда вжо, за таковымъ отъ православные вѣры и послушенства патриархи Константинопольского отступенемъ, влады и держаня того монастыра отпасти маеть и жадного приступу и протекту мѣти не будетъ; поготовю

жаденъ отступникъ у нихъ ни которые влады и приступу до того монастыра Тупичевского мѣти не маеть и мочи не будетъ вѣчными часы. Але вжо игумень Тупичевскій самъ въ Православіи подъ послушенствомъ Всиходнего Греческого патриархи Константинопольского маеть быти, тымъ отъ насъ фундованымъ монастыромъ Тупичевскимъ завѣдивати, радити и справовати. И набольшъ во всихъ понктахъ житія иноковъ мають постерегати, абы въ Святой Вѣрѣ Греческой Православной старожитной Всиходней, а не унеятской, знайдовали подъ послушенствомъ патриархи Константинопольского; а другая, абы истинно иноческаго общаго житія наслѣдовати прикладомъ Святыхъ древнихъ Отецъ порадкомъ и началомъ теперешнего общезительного монастыра Кутеенского въ згодѣ, любви, якъ Духомъ порожденная братія, до конца трвати. Ку тому поступуемъ, позволяемъ и симъ листомъ фундацыйнымъ мы Московичове три особы записуемъ на опаль того монастыра Тупичевского и до будованя вольный воступъ до пуци наше имѣня нашего ойчистого, въ воеводствѣ Мстиславскомъ лежачого у верху рѣки Вехры, названого Ольферковичъ, также вольное ловеня рыбъ въ рѣцѣ Вехрѣ, гдѣ кольвекъ вгрунту нашего берегъ заходить, до того тежъ и въ криницахъ, гдѣ кольвекъ будучихъ въ маетности нашей Тупичевской, вольное бранье воды на потребу монастырскую. А мы: я Филонъ и я Самуилъ и я Мартиніянъ Константиновичы Москевичы уже отъ даты сего листу нашего запису вѣчистого фундушу съ тыхъ двухъ волокъ вызуваемъ и зрекаемъ вѣчными часы такъ, ижъ

мы сами через себе, дѣтей, потомковъ, братій и сестръ, кровныхъ и повинныхъ, слугъ, бояръ и подданныхъ, ни через кого иного, въ тое надане наше, въ такъ въ самый монастырь, якъ во двѣ волюки того кгрунту, отъ насъ фундованого, и въ пожитки вступовати, одержаныя которымъ способомъ отнимати не маемъ и они отымати не будутъ вѣчными часы, подъ заплаченемъ заруки осми сотъ копъ грошей Литовскихъ. Будучы мы Московичы вси тры особы готовы и повинни отъ каждого въ тую фундацію нашу вступуючого, близкость собѣ якую мнующого, поготовю отъ брата нашего рожоного пана Павла Константиновича Московича, еслибы такъ не бачнымъ хотѣлъ быть и волю родичовъ своихъ нарушати, ихъ законниковъ въ чомъ кривдити и вступъ до тое фундацыи чинити, тогда мы вышеменены особы своимъ власнымъ коштомъ и накладомъ у каждого суду и права заступовати, очищати и до конца очистити маемъ и повинни будемъ, подъ зарукою осми сотъ копъ грошей Литовскихъ. Але еще подъ тоужъ зарукою маемъ и повинни будемъ брата нашего рожоного пана Павла Москевича до того привести, абысте тыхъ волокъ двоухъ на монастырь фундаційныи части, ему належитое, зрекъ, готовыми будучы ему такъ добраго кгрунту, гдѣ похочетъ, въ имѣнью нашомъ Тупичевскомъ ойчистомъ зъ частей нашихъ отмѣрити и нагородити. Подъ которою евикцыю и заруки поддаемъ имѣнтя наши ойчистые: Тупичевское, Чепляявщину и Овферковичы, въ воеводствѣ Мстиславскомъ лежащие. О которые заруки, за нарушенье сего листу нашего запису вѣчистого фундушю и не

выполненья, неучиненье пунктовъ и параграфовъ въ немъ описанныхъ, даемы вольности себе и по насъ имѣнтя наши держачихъ сукцесоровъ до всякого суду и враду кгородского земского и головно-го трибунального позвати. А мы Московичове и сукцесорове наши, держачіе ойчистые имѣнтя, невымавляючися жадными оборонами правными и неправными, повинни будемъ и будутъ стати, усправедливити и заруку заплатити, шкгоды и наклады на голое слово нагородити. А врадъ, передъ который се тая справа приточить, безъ жадныхъ дилляций, мочи будутъ тую заруку и шкгоды всказати и мощную отправу учинити на маестности, на которой будутъ позвы покладаны, такъ много разовъ, якъ много о то позваны будемъ; а по заплаченью тыхъ зарукъ бы и колько разовъ предъ се есть листъ нашъ вѣчистый фундушъ у каждого суду и права при зуполной мощы хованъ и держанъ быти маеть. Которого того монастыра фундацыи наше Тупичевское такъ за живота, якъ и по смерти нашей, подаемо, жадаемо и покорне просимо землянъ господарскихъ воеводства Мстиславского православныхъ, поки суть въ старожитной вѣри, абы рачили быти протекторами, опекунами и оборонцами монастыра Тупичевского и отцовъ законниковъ, въ немъ мѣшкающихъ, наперодъ у головахъ—его милости пана Стеткевича, подкоморого Мстиславского, и сына его милости пана Михала Стеткевича, потомъ стрывевъ нашихъ рожоныхъ: его милости пана Андрея и пана Матѳея Москевичовъ, и сыновъ ихъ милости, и братій нашихъ стріечныхъ, пана Димитра Москевичовъ, его милости пана Богда-

на Ботла, скарбника Мстиславского, и сына его милости пана Яроша Ботла, а его милости пана Давыда Голынского, писара кгородского Мстиславского, и всихъ ихъ милостей пановъ обывателей воеводства Мстиславского въ православной старожитной (вѣрѣ) найдующихся усиленне просимъ, абы до розшырена хвалы Божое помощнымъ быть рачили, за которыхъ законницы того монастыра нашего Пана Бога уставичне просить повинни будутъ. И на то я Филонъ и я Самуель а я Мартіанъ Москевичы далисмо сей нашъ листъ вѣчыстый фундушъ въ Бозѣ велебному господину отцу Ююлю Труцевичу, игумену, и всей братіи законникомъ монастыра Бутеенского подъ печатми нашими, и съ подписомъ рукъ власныхъ нашихъ, и съ печатми и съ подписомъ рукъ людей зацныхъ, отъ насъ устне и очевисте упрошонныхъ: его милости пана Давыда Голынского, писара кгородского Мстиславского, его милости пана Адама Бурка и его милости пана Андрея Арменчиковича Сутоского; которыя ихъ милости, на просьбу нашу учинивши, руки своѣ подписать рачили. Писанъ у монастыру Тупичевскомъ, року тысяча шесть-

сотъ чотырыдесять первого, мѣсеца Юни двадцать четвертого дня. У того листу печатей шесть притиснено, а подимсь рукъ подписано тыми словы: Filon Moskiewicz ręką. Samuel Moskiewicz ręką swą. Marcin Moskiewicz Ipatewicz ręką swą. Oczewisto proszony pieczętarz do tego listu od osob mianowanych Dawid Golyński, pisarz grodzki y Mscislawski ręką. Proszony oczewisto pieczętarz od osob w liscie mianowanych Adam Kurak ręką. Oczewisto proszony pieczętarz od pana Filona i pana Samuela i pana Marcina Moskiewiczow do tego listu Andrzej Ormień.

На оборотъ позднѣйшимъ почеркомъ отмѣчено:

На рокохъ земскихъ трехкрольскихъ року 1671 велебный отецъ Варнава Громовичъ, игумень монастыра Тупичевского, тотъ выписъ подалъ ку агтикованью до книгъ земскихъ Мстиславскихъ мѣсеца Генвара 21 дня. Юрей Суходольскій писаръ. Hayko sędzia ziemski Mscislawski. Stephan Woronecki Markiewicz, podsedek Mscislawski.

Ветхъ. Хранится въ рукописномъ отдѣленіи Вилемской Публичной Библиотеки.

48.

1646 г. Сентября 6. Подтвердительная грамота Владислава четвертого, данная по просьбѣ Архіепископа Сильвестра Коссова, на основаніе женскаго монастыра при церкви Св. Николая въ Могилевѣ.

Владыславъ четвертый, зъ Божой ласки король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прусскій, Жмодскій, Ма-

зовецкій, Инфлянтскій, Смоленскій, Черниговскій, а Шведскій, Готскій, Вандальскій, дѣдичный король. Ознаймуемо

тымъ листомъ нашимъ, кому вѣдати належить, иже што въ року прошломъ тысяча шесть сотъ тридцать шестомъ, мѣсеца Кветня осмнадцатого дня de data въ Вильнѣ выдалисьмо консенсъ нашъ велебному Петру Могилѣ, архіепископови и метрополитѣ Кіевскому, Галицкому и всея Руси, зъ костеломъ римскимъ въ униі не будущому, на вольное будоване и заложене церкви Святого Николы въ мѣстѣ нашимъ Могилевскимъ на грунтѣ Гривлянскомъ, на пляцахъ, презъ мѣщанъ Гривлянскихъ pieunitow скупленыхъ, позволивши ему тымъ же консенсемъ нашимъ для одправованя набоженства при помененой церкви особъ духовныхъ, то есть чернцовъ, цоповъ, дяковъ и иныхъ ведлугъ потреби ховать, и зъ тымъ будованемъ церкви и монастыра на помененымъ грунтѣ и пляцахъ безпечне разводитъ. Боторая то церковь и монастыръ подъ послушенство и дыецезію велебного Сильвестра Босова, Мстиславскаго, Оршанскаго и Могилевскаго владыки; тымъ же консенсомъ нашимъ зъ влады и зверхности нашей королевской ку правеню подалисны. Лечь же при помененой церкви Николая ведлугъ позволеня нашего на мѣйску чернцовъ черницы фундованые и впроваженые суть. Прето вносить до насъ велебный владыка Мстиславскій прозбу свою, абысмо консенсъ нашъ першій, во всемъ подтверженю зоставивши, зъ стороны только фундованя черницъ на мѣйску чернцовъ привилей тотъ поновляли и своемъ лѣпшомъ способѣ и формѣ подтверждали. До которой мы прозбы яко слушной ласкаве се склонивши и консенсъ нашъ, на выставлене звышъ мянованой церкви и монас-

тыра, такъ же на вольное презъ мѣщанъ Гривлянскихъ скуповане пляцовъ на розширене той церкви и монастыра даны, во всемъ ствержаемъ и змоцняемъ. А яко самую церковь Святого Николы, такъ и монастыръ тамочны, въ котормъ черницы мѣшкають, со всеми ихъ принадлежностями и грунтами и пожитками въ дозоръ, послушенство а дыецезію пререченого велебного владыки Мстиславскаго, неунита, теперешнето и сукцессоровъ его таковой же религіи не уницкой, вѣчне подаемы. Надъ то помененый грунтъ Гривлянскій и пляцы, такъ тые, которые на помененую церковь дотуль набытые суть, яко и другіе, которые въ наступуючомъ часѣ презъ якіе кольвекъ особы набытые и до той церкви легованые и записаные будучіи шляхецко одъ вшелякихъ повинностей и тяжаровъ мѣскихъ Могилевскихъ вѣчне увольнямы. Въ котормъ то будованю и розширеню помененой церкви и монастыра, такъ же въ одправованю въ ней набоженства, попомъ, чернцомъ и инымъ вшелякого стану людемъ, якосмы першимъ нашимъ привилеємъ прирекли, такъ и теперешнимъ не тылько за насъ самыхъ, и за наяснѣйшихъ сукцессоровъ нашихъ, прирекаемъ жадной перешкоды не чинитъ, але при правѣ и наданю нашомъ вѣчне, безъ порушеня, вѣчне заховать. Въ чомъ кождый реліи Грецкой, зъ костеломъ Римскимъ зъедночоны будучи, такъ зъ духовныхъ яко свѣцкихъ, особливе урадъ замковый Могилевскій жадное въ томъ правѣ перешкоды чинити не мають. Такъ же якосмы першимъ привилеємъ нашимъ, маючи взглядъ и милостивое бачене на мѣщанъ нашихъ Гривлянскихъ, которые зъ побожности

горячой грунтъ Гривлянской и пляцы, на выставене тоей церкви и монастыра, зъ своихъ добръ покупили, абы тежъ вспарте якое кольбекъ зъ ласки нашей мѣли, позволилисмо имъ пры той же церкви Святого Микола два каноны мѣть каждого року, то есть на урочистые свята Святого Микола водлугъ старого календара, на весну и въ осень, теды и тымъ нашимъ привилеемъ то все на вѣчные часы ствержаемъ. На што для лѣпшое вѣры рукою нашою подписавши печать въ княжествѣ Литовскомъ при-

тиснуть разказалисмо. Данъ въ Варшавѣ, дня шостаго мѣсеца Вресня, року тысяча шесть сотъ сорокъ шостаго.
Vladislaus Rex

Печатано по выписи изъ Могилевскихъ земскихъ книгъ, выданной въ 1747 г. Мая 12 старостамъ Могилевской Церкви Св. Николая: бурмистру Петру Казановичу и радцу Ивану Ярошевскому. Хранится въ рукописномъ отдѣленіи Виленской Публичной Библиотеки.

49.

1652 г. Апрель 12. Подтвердительная записъ отъ Микхала Стеткевича на отдѣленіе изъ имѣній Буйницкаго монастыра половины сель: Костянокъ и Холновъ въ пользу Борколабовскаго монастыра.

Я Микхаль Влодимеръ Стеткевичъ, каштеляничъ Новгородскій, яко сукцесоръ и дѣдичъ маестности Борколабовское и инныхъ по ихъ милостяхъ на нахъ родичахъ моихъ, правомъ прирочнымъ на мене спалыхъ, въ повѣтъ Оршанскомъ и гдѣ индѣй лежащихъ, чиню явно и признаваю то симъ моимъ листомъ добровольнымъ фундушовымъ вѣчистымъ записомъ всимъ вобецъ и каждому зособна, кому бы о томъ вѣдать належало, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ людемъ, ижъ што въ Богу зошлый славное памяти небощикъ его милость князь Богданъ Соломерецкій, старостичъ Кричевскій и Олучицкій, вуй мой, до живота своего взялъ былъ предъ себе тотъ святобливыи и статеchnый умыслъ, обѣцуючи то Господу Богу, от-

лучивши часть нѣкую кгрунту отъ имѣния и двора своего ойчистого Борколабовскаго, монастырь православный иноческій фундовати и знакомитое надане учинити, абы въ немъ законникове за его самого и пріятелей живыхъ доброе здоровье и щасливый побыть Господа Бога просили, а продковъ зошлыхъ уставичне и при Офирѣ Безкровной и молитвахъ поминали. Нижли тое побожное диспозици его милости неспособность здоровья учинити не допустила и правомъ заборонено, а въ остатку прудкая смерть закрочила. Пре тожъ, по смерти въ Богу зошлого его милости князя Богдана Соломерецкаго, сестра его милости роженная, ей милость княжна Елена Соломерецкая, пани matka добродѣйка моя, оставши по его милости

князю Соломерецкомъ, братъ своемъ, на тихъ добрахъ Борколабовскихъ дѣдѣчкою, съ побожности своей а зъ урожное милости ку его милости брату рождоному своему, въ Богу зошлomu, хотячи аффектъ и умысль его милости до skutку привести и обитницу Господу Богу зистити, абы Господь Богъ милостивъ былъ души его милости, богомольство учинити уставичное, знесшысе зъ зошлымъ въ Богу святобливое памяти небощикомъ вельможнымъ его милостью паномъ Богданомъ Стеткевичомъ, каштеляномъ Новгородскимъ, на онъ часть подгоморимъ Мстиславскимъ, малжонкомъ своимъ а родичомъ добродѣемъ моимъ, згодне а едностайне нарадившысе и намовивши, абы монастырь иноческій православный могло фундовати, теди отлучивши отъ маетности своей ойчистой, свишь менованое Борколабовское, село Костенку и другое село Холмы, прозиваемое Сутоки, волокъ стозовсимъ на все огуломъ до монастыра, въ маетности Буйницкой фундовати зезволеного, въ повѣтъ Оршанскомъ лежачого, надали, фундовали и на вѣчностъ записали, въ моцъ, держене, владзу и диспозицію честному господину отцу іеромонаху Іоилу Труцевичу, игумену Кутеенскому и его по немъ наступучимъ сукцессоромъ, на вѣчностъ подали, и на врьдѣ належномъ признали, и въ интросисію порядкомъ права посполитого чрезъ енерала поступили, съ докладомъ еднакъ тымъ, абы братій потребныхъ зъ монастыра Кутеенского, отъ тыхъ же въ Богу помененыхъ ихъ милостей пановъ родичовъ моихъ фундованого, до монастыра Буйницкого додавали, а монастырь Буйницкій зъ тихъ

Костянскихъ доходовъ взглядомъ большее, нижь въ Кутейни фундаціи, штомы надъ потребу збывало, большому монастырю Кутеенскому удѣляли и додавали, якъ ширѣй въ томъ фундушу ихъ милостей есть описано и выражено. А ижь монастырь Кутеенскій за ласкою и помощію Бога Всемогущого такъ ся уфундовалъ и спорядилъ, ижь маеть слушное обейсте и, маючи монастырей въ розныхъ повѣтѣхъ подъ своею влаздою и юрисдикцію не мало подданныхъ, братію свою разсиааетъ и собѣ оттоль взглядомъ згромаженя фолгу чинить, а затымъ жаднихъ речей зъ монастыра Буйницкого и съ тое маетности села Костенки и Холмовъ ничего не беретъ и не потребуеть, а ижь тежь монастырь паненскій Кутеенскій, отъ тыхъ же тежь въ Богу зошлыхъ ихъ милостей пановъ родичовъ добродѣевъ моихъ власное фундаціи есть, подъ влаздою и исправованемъ тогожь игумена Кутеенского знаидуетъ, гдѣ такъ за ласкою Божію паненъ побожныхъ и невѣсть учтивыхъ, отдаючихъ се Господу Богу на услугу до закону святого, зобралосе и згромадило, же южь и монастырь змѣстити не могль, за чимъ на вшелякихъ потребахъ ихъ для мноства ихъ сходило и не малый недостатокъ ихъ притискаль, штовышь помененый господинъ отецъ Іоиль Трукевичъ, игумень монастырей Кутеенскихъ, видячи, утискъ и недостатокъ тыхъ паненъ законныхъ уважаючи, сполне со всею въ Христѣ братію, законниками монастырей Кутеенского и Буйницкого, нарадили и намовили, якобы тыхъ паненъ законныхъ поратовати и въ той тѣсности фолгу имъ учинити, еще за живота славное памяти ихъ ми-

лостей пановъ родичовъ добродѣевъ моихъ, зъ ихъ вѣдомости, помощю и позволенемъ зъ новою фундацію новый монастырь паненскій заложивши збудовали въ Борку при мѣстѣ Борколабовѣ, въ повѣтѣ Оршанскомъ лежакомъ, съ двома церквами Вознесенія Христова и Рождества Святого Іоанна Предотечи надъ рѣкою Днѣпромъ, отлучивши тотъ Борокъ на самый монастырь, шесть волокъ пустыхъ неосѣлыхъ на пашню на урочищу у рѣчки Ректи, имѣня Борколабова, въ повѣтѣ Оршанскомъ лежацые, надали, фундовали, вѣчно записали; и тамъ зъ монастыря Кутеенскаго паненскаго до килкюдесять паненъ законныхъ до монастыря Боркалабовскаго перенесши, и мѣсто тое интраты, которая зъ села Костенки и зъ села Холмовъ на монастырь Кутеенскій музскій, водлугъ першого фундушю ихъ милостей пановъ родичовъ моихъ, мѣла ити, половица села Костенки и половица села Холмовъ, то есть пятьдесятъ волокъ, до монастыря Боркалабовскаго паненскаго привернути умыслили и созволили, поневажъ и тутъ въ монастыру Боркалабовскомъ паненскомъ множество паненъ и невѣсть побожныхъ, шукаючихъ збавеня, натиснуло и на всемъ для щуплое фундаціи утискъ терпять. Въ чомъ господинъ отецъ Іоиль, игумень Кутеенскій, посессоръ добръ монастырскихъ церковныхъ, ку лѣпшому пожитку, потребѣ церковной и розширеню хвалы Божой диспонуочы, жадалъ мене со всею во Христъ братією монастыря Кутеенскаго, якъ дѣдича и добръ ойчистихъ сукцесора, абы ему въ тымъ въ святоблиной диспозиціи не пересказалъ, але якъ дѣдичъ и фундаторъ конфирмовалъ. Про

то я Михаль Влодимеръ Стеткевичъ, каштеляничъ Новгородскій, такъ побожному велебнаго его милости господина отца Іоиля Труцевича, игумена Кутеенскаго, въ Бозѣ идучомъ споряженю и диспозиціи не только не контрадикую, але похваляю, зезволяю и конфирмую а, яко дѣдичъ добръ тыхъ и фундаторъ, тую тамъ новую фундацію монастыря Боркалабовскаго въ Борку и приданя шести волокъ пустыхъ, надъ рѣкою при мѣстѣ Боркалабовѣ въ повѣтѣ Оршанскомъ лежачихъ, яко и давныя фундаціи села Костенки и села Холмовъ, тежъ въ повѣтѣ Оршанскомъ лежачихъ, тую фундацію ихъ милостей пановъ родичовъ добродѣевъ моихъ конфирмую, ствержаю и тотъ теперешній роздѣлъ велебнаго отца господина Іоиля Труцевича, игумена Кутеенскаго, села Костенки и Холмовъ на два монастыри Буйницкій и Боркалабовскій по половици позволяю, и на него зезволяю, и зъ мое стороны фундую, и симъ листомъ добровольнымъ фундушомъ вѣчно записую а самъ зъ нихъ вѣчными часы зрекаю. Мають такъ инокове законники монастыря Буйницкаго, яко и панны законныя монастыря Боркалабовскаго, теперешніе и по нихъ наступуючіе сукцессоры, тую половицу села Костенки и села Холмовъ, такъ яко южъ розобрали и роздѣлили, зъ монастыремъ Буйницкимъ по половици, то есть по пятьдесятъ волокъ, добровольне держати и спокойне уживати, безъ жадной отъ мене самого, потомковъ и сукцессоровъ моихъ, перешкоды, — чиншы, посопы, дзякла и вшелякіе податки отъ подданныхъ выбирать, до работы ихъ звычайное уживати, рядити, винныхъ бы и на горлѣ карати. А для

тышъ певнѣйшее диспозиціи тое твердости и фундаціи, которая абы при зупольной мощи вѣчно непоручне зостава-ла, я Михалъ Влодимеръ Стеткевичъ, каштеляничъ Новгородскій, яко фунда-торъ, дадемъ сей мой листъ доброволь-ный фундаціи записъ ободвомъ мо-настиремъ: Буйницкому музскому цер-кви Святого Духа и монастыру Борко-лабовскому паненскому церкви Вознесе-нія Христова и церкви Рождества Свя-того Іоанна Предотечи, теперешнимъ дер-жачымъ и по нихъ наступующимъ ино-кинямъ, сукцессоромъ ихъ, съ печатью моею и съ подписомъ руки мое власное, такъ же съ печатями и съ подписами рукъ людей зацныхъ ихъ милостей па-новъ пріятелей, отъ мене устне и оче-висто упрошонныхъ, ниже на подписехъ рукъ ихъ милостей менованыхъ. Пи-

санъ въ монастырѣ Буйницкомъ. Лѣта Божого Нарожения тисеча шестьсотъ пят-десять второго, мѣсеца Априля дванад-цатого дня.

U tego dobrowolnego wieczystego funda- cyinego zapisu przy kystodyi, dwoma pie- częci przycisnionej, podpisy rąk temi sło- wy: Michał Włodzimierz Stetkiewicz. Jako proszony pieczętarz, Mikołaj Hołowczynski, chorąży Orszansky. Za ustną prozbą do tego funduszu pieczętarz Jan Stecinski. Za ustną prozbą pieczętarz do tego fundu- szu Krzysztof Bazyli Woropay.

Печатанъ по выписи изъ Могилев-скихъ гродскихъ книгъ, выданной игуменъ Борколабовскаго монастыря Себастьянъ Одолъвичовицъ. Хранится въ рукописномъ отдѣленіи Вил. Пуб. Библиотеки.

50.

1652 г. Априля 30. Записъ Іошля Труцевича, игумена Кутеевскихъ монастырей, и братіи на отдѣленіе изъ илѣній Буйницкаго монастыря въ пользу вновь осно-ваннаго Борколабовскаго женскаго монастыря половины селъ: Костянокъ и Холмовъ.

Іошль Труцевичъ, игуменъ монасты-рей Кутеевскихъ, Буйницкаго и ин-ныхъ, зъ братією о Христѣ законною помененыхъ монастырей, згодне, сполне и нероздѣльне чинимъ явно и сознава-емъ то симъ нашимъ листомъ, добро-вольнымъ фундациимъ вѣчистымъ за-писомъ, всѣмъ вовець и каждому зосо-бна, кому бы о томъ вѣдати належало теперь и нанотомъ будучимъ людемъ, до вѣдомости приведечи, ижъ въ року прошломъ тисеча шесть сотъ тридцать

третемъ, мѣсяца Августа дня двадцать девятого, зошлый въ Богу вельможный его милость панъ Богданъ Стеткевичъ, каштелянъ Новгородскій, а на онъ часъ подкоморій Мстиславскій, весполъ зъ ей милостью княжною Еленою Соломерец-кою, старостянкою Бричевскою и Олу-чицкою, малжонкою своею, дѣдичкою маестности Борколабовское, фундаторове и добродѣе нашы, згодне и едностайне нарадившисе и намовивши, абы мона-стырѣ иносческій православный для хва-

лы Бога Всемогущаго могли фундовати, теды отлучивши отъ маестности своей ойчистой звышъ менованой Борколабовской село Костенку и другое село Холмы, прозиваемое Сутоки, волокъ сто, зо всимъ на все огуломъ на монастырь въ маестности своей Буйничакъ будучой, въ повѣтъ Оршанскомъ лежащей, надали, фундовали и на вѣчность записали, въ моць, держене, владзу и диспозицію мнѣ Юлию Труцевичу, игумену монастырей Бутеенскихъ и Буйницкого, зо всею еже въ Христѣ братією, и по мнѣ наступцомъ моимъ и сукцессоромъ на вѣчность подали, и на врьдѣ належномъ признали и въ интромисію порядкомъ права посполитого чрезъ енерала поступили, съ докладомъ еднакъ тымъ, абы братіи потребное зъ монастыра Бутеенского, чрезъ тыхъ же помененыхъ въ Богу зошлыхъ ихъ милостей пановъ фундаторовъ нашихъ фундованого, до монастыра Буйницкого додавали, и монастырь Буйницкій съ тихъ Костянскихъ доходовъ взглядомъ большое, нижъ въ Бутейнѣ, интраты, что бы на потребу збывало, большому монастыру Бутеенскому удѣлялъ и додавалъ, ягъ самая речъ въ томъ фундушѣ ихъ милостей описана и выражена есть. А ижъ монастырь Бутеенскій благословеніемъ и ласкою Божою уже фундовался и спорадилъ, ижъ маеть свое обыстѣ, маючи монастырей въ розныхъ повѣтахъ подъ своею владзою и юриздицією не мало подданныхъ, братію свою до нихъ розсилаеть, и собѣ взглядомъ згромаженя фольгу чинить, а за тымъ жадныхъ речей съ момастира Буйницкого и съ тое маестности села Костянки и Холмовъ ничего не беретъ и не потребуеть,—

а ижъ тежъ и монастырь паненскій Бутеенскій, отъ тыхъ же въ Богу зошлыхъ помененыхъ ихъ милостей пановъ фундаторовъ нашихъ фундованый и подъ мой мнѣ Юлиа игумена Бутеенского рядъ, владзу и справоване поданный, знайдуетъ, гдѣ тамъ за ласкою Божою паненъ побожныхъ и неivistъ учтивыхъ, отдающихся Господу Богу на услугу до закону святого, зобрало и згромадило, же южъ и монастырь змѣстити не могъ, зачимъ на вшелякихъ потребахъ для мноства ихъ сходило и не малый недостатокъ ихъ притискалъ. Што я, вышъ помененый Юлиа Труцевичъ, игумень монастырей Бутеенскихъ, Буйницкого и инныхъ, со всею о Христѣ братією видячи, утискъ и недостатокъ тыхъ паненъ законныхъ уважили и, сполне зъ собою докладающихся въ томъ по зо-сталога потомка ихъ милостей пановъ фундаторовъ нашихъ вельможного его милости пана Михаила Влодимера Стеткевича, каштелянича Новгородского, намовили и нарадили, яко бы тыхъ паненъ законныхъ поратовати и въ той тѣснотѣ фольгу учинити, одержавше особливый фундушъ отъ тогожъ въ Богу зошлого вельможного его милости пана Новгородского, на онъ часъ будучого подкоморога Мстиславского, фундатора и добродѣя нашего, заложили и збудовали монастырь новый паненскій при мѣстѣ Борколабовѣ на врочищу названомъ Борку, въ повѣтъ Оршанскомъ лежакомъ, съ двома церквами Вознесенія Христова и Рождества Святого Іоанна Предотечи, надъ рѣкою Днѣпромъ, и тамъ съ монастыра Бутеенского паненского до килькудесятъ паненъ законныхъ до того монастыра Борколабовского пере-

несши, за позволенемъ помененого вельможного его милости пана Михаила Влодимира Стеткевича, каштелянича Новгородского, сукцессора по зейстю родичовъ въ дѣдичныхъ тихъ маестностяхъ, пана фундатора нашего, мѣсто тое интраты, которая зъ села Костянки и зъ села Холмовъ на монастырь Кутеенскій музскій, ведлугъ теперешней фундаціи ихъ милостей, мѣла доходить, половицу села Костянки и села Холмовъ, то есть пятьдесятъ волокъ, до монастыря Борколабовского паненскаго приворочаемъ, надаемъ, фундуемъ, и вѣчными и непоручными часы фундовавши записуемъ. Мають панны законные монастыря Борколабовского теперешніе и по нихъ наступующіе сукцессорки тую половицу села Костянки и половицу села Холмовъ, такъ яко южь розобрали и роздѣлили съ монастыремъ Буйницкимъ, по половици подданныхъ и по половици грунту, по пятьдесятъ волокъ, добровольне держати и спокойне уживати, безъ жадной отъ насъ и сукцессоровъ нашихъ перешкоды, чинши, посопы, дякла и вшелякія податки отъ подданныхъ выбирать, роботы ихъ звичайное уживати, рядити и справовати, винныхъ бы и на горлѣ карати. А для тымъ певнѣйшой певности и твердости тое диспозиціи и фундаціи наше, которая абы при зупольной моци вѣчне и непоручне zostавала,—я Іоиль Труцевичъ игумень монастыря Кутеенского и Буйницкого съ братією во Христѣ

дали сей листь нашъ добровольный фундушный запись честнымъ панномъ инокинямъ монастыря Борколабовского паненского Церквей Вознесенія Христова и Рождества Святого Іоанна Предотечи и по нихъ наступующимъ инокинямъ сукцессоркомъ ихъ съ печатями нашими, и съ подписами рукъ власныхъ, и съ печатью монастыря нашего, и съ подписомъ рукъ ихъ милостей пановъ обывателей повѣту Оршанского, отъ насъ устне упрошоныхъ и на подписахъ рукъ имена ниже помененыхъ. Писанъ въ монастыри Кутеенскомъ лѣта отъ Нароженья Христова тысеца шесть сотъ пятьдесятъ второго, мѣсяца Априля тридцатого дня.

U tego listu dobrowolnego funduszowego wieczystego zapisu przy kustodyi czterma pieczęciami przycisnioney podpis rąk temi słowu: Іоиль рукою. Іосифъ Сурта съ братією во Христѣ власною рукою. Іеромапахъ Меодій Кабыба, соборный исповѣдникъ монастыря Кутеенскаго, рукою власною. Jako proszony pieczętarz Mikołaj Hołowczynski, chorąży Orszanski, ręką swą. Jako proszony pieczętarz Mikołaj Niewszynski, sędzia ziemski Mscisławski. Proszony pieczętarz do tego listu od iego mosci oycsa ihumena Kuteienskiego y braci ich mość zakonney Krzysztof Woropay.

Печатанъ по выписи изъ Могилевскихъ земскихъ книгъ, выданной въ 1751 г. Декабря 23 дня игумень Борколабовскаго монастыря Себастьянъ Одолвичовичъ. Хранится тамъ же.

51.

1653 г. Генваря 10. Жалоба Самуила, намѣстника Буйницкаго монастыря, Мстиславскому суду на незаконность отторженія отъ Буйницкаго монастыря въ пользу Борколабовскаго монастыря половины сель: Костенокъ и Холмовъ.

Лѣта отъ Нарожения Сына Божого тысяча шесть сотъ пятьдесятъ третего, мѣсяца Януарія десятого дня.

На врадѣ господарскомъ градскомъ Мстиславскомъ передо мною Яномъ Булакомъ, понамѣстникомъ Мстиславскимъ, отъ его милости пана Иліаша Жигимонта Суходольскаго, чашника и подстаростега Мстиславскаго, будущимъ, жаловалъ и оповѣдалъ въ Бозѣ велебный отецъ Самуилъ, намѣстникъ монастыря Буйницкаго, въ повѣтѣ Оршанскомъ лежачого, со всею во Христѣ братією его Буйницкаго монастыря на велебного въ Бозѣ отца Іоуля Труцевича, игумена монастыря Кутеенскаго, ижъ што славное памяти ихъ милость панъ Богданъ Вильгельмовичъ, подкоморый Мстиславскій, и пани Гелена Богдановна княжна Соломерецкая, старостянка Бричевская и Олучицкая, малжонка его милости пана подкоморога Мстиславскаго, обое сполне, згодне и нероздѣльне зъ побожного умыслу своего хрестіанскаго для вѣкуистое памяти и богомольства, не мнѣй для розмноженія хвалы Божое фундуючи монартырь Буйницкій, на выховане игумена зъ законниками отъ имѣнія своего Борколабовскаго, въ томъ же повѣтѣ Оршанскомъ лежачого, земли волокъ сто, а мяновите: за рѣкою Днѣпромъ село Костенку, здавна названое Сутоки, и село Слободку, названое Холмы, вѣчнымъ и неодзовнымъ правомъ лѣта Божого Нарожения 1633,

мѣсяца Августа первого дня, водлугъ старого календару, монастыру Буйницкому надали, а отдаливши отъ тыхъ сель самыхъ себе, потомковъ, близкихъ, кровныхъ и повинныхъ своихъ, въ градѣ Оршанскомъ помененого року признали тоже. Теды велебный отецъ Іоуль Труцевичъ, игумень Кутеенскій, маючи старшинство надъ Буйницкимъ монастыремъ, здумавши соби, ижъ бы монастырь Буйницкій зъ доходовъ Костенскихъ взглядомъ ягъ бы большое интраты, што бы на потребу збывало, большому Кутеенскому монастыру повиненъ былъ удѣляти, перемѣнивши неслушне, надъ сумѣне хрестіанское, ихъ милостей пановъ, подкоморога Мстиславскаго и малжонки его милости Гелены княжны Соломерецкое, монастыру Буйницкому наданный вѣкуистый фундушовой листъ, одъ монастыря Буйницкаго половицу помененыхъ сель Костенки и Холмовъ, лѣта отъ Нарожения Сына Божого тысяча шесть сотъ пятьдесятъ второго, отнялъ панномъ законнымъ монастыря Борколабовскаго, въ повѣтѣ Оршанскомъ лежачого, письмомъ своимъ, нибы то ся зъ доброе воли велебного отца Іоуля и всей братіи законной Буйницкаго монастыря стало, отдалъ, и презъ свою моць и неуважность листъ звышъ помененый фундушовой Буйницкій къ соби взявши и сына въ Бозѣ зешлыхъ пановъ фундаторовъ Михаила Стеткевича, каштеланича Новогрод-

кого къ нарушенью вѣчного Буйницкого фундушю подвелъ и нарядилъ. А ижъ то ся отъ велебного отца Юлиа Труцевича и его милости пана каштеланича надъ сумѣне вѣры Хрестіанское учинило, гды надъ фундушъ половицу сель Костенки и Холмовъ презъ моцъ свою, безъ вѣдомости и воли его въ Бозѣ велебного отца намѣстника и всей законной братіи Буйницкое, отъ монастыра Буйницкого одняли и панномъ законнымъ Борколабовскимъ надали, теды онъ отецъ намѣстникъ Буйницкого монастыра Самунль именовъ своимъ и всей законной того монастыра братіи, яко се вышей поменило, ставши персонально на

врадѣ господарскомъ Мстиславскомъ передо мною понамѣстникомъ Мстиславскимъ жаловалъ, оповѣдалъ и просилъ, абы тые его слова до книгъ гродскихъ Мстиславскихъ приняли а зъ книгъ выписомъ выдали. Боторые то его слова до книгъ гродскихъ Мстиславскихъ есть принято и записано, зъ которыхъ и сей выпись подъ печатью вradoвою гродскою Мстиславскою и съ подписомъ руки моей писарской въ Бозѣ велебному отцу Самунлу намѣстнику и всей законной братіи есть выданъ. Писанъ во Мстиславию. Samuel Wieliczko, pisar.

Хранится въ рукописномъ отдѣленіи Виленской Публичной Библіотеки.

52.

1656 г. Сентября 4. Посланіе Митрополита Сильвестра Косова Могилевскому Братству съ изъявленіемъ благодарности.

Благочестивымъ и христолюбивымъ ихъ милостямъ паномъ братіѣ братства Брестоносного Могилевского церкви Богоявленіи Господнихъ, возлюбленнымъ въ Духу Святомъ сыномъ, благословеніе архіерейское.

Благодарю Найвышшого, ижъ любо въ великихъ нуждахъ овцы пастира еднакъ знаютъ. А милостемъ вашимъ вельце дякую, же зъ ласки и любви синовское мене значнымъ не принопинаете даткомъ, за що Господа Бога яко молитствовалемъ, такъ и молитствовати виненъ застаю, абы счастливыми обдаривши часами, любовь таковую милостямъ вашимъ вшелякими нагородилъ потѣхами. Въ справахъ церкви Божіей

хотѣлъ бымъ милостямъ вашимъ ознаимити, але листовъ повѣрити не можна; будетъ еднакъ милость ваша вѣдати: скоро тая комисія скончится, бо теперь и царь его милость, военными затрудненный забавами, которы абы счастливе къ помноженю Православія скончилъ, Господа Бога просячи, на сей часъ пастирское вторицею милостямъ вашимъ препосылаю благословеніе. Писанъ при катедральной церквѣ святой Софіи, року 1656, Сентября 4 дня.

Милостямъ вашимъ зычечы спасенія, пастьеръ и Богомолца Сильвестръ Косовъ, митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Росіи, екзарха Константинопольскій.

Изъ рукописи имену Ореста.

53.

1657 г. Декабря 6. Грамота отъ Московскаго Патріарха Никона Могилевскому воеводѣ Бутурлину о воспрещеніи корченства монахамъ Богоявленскаго монастыря.

Отъ великаго государя светѣйшаго Никона Патріарха Московскаго и всея великія и малыя и бѣлыя Росіи въ Могилеву воеводѣ Ивану Васильевичу Бутурлину. Били чоломъ намъ великому государю города Могилева войта Кузьма Марковъ, и бурмистры, и райцы, и лавники и все посполство Богоявленскаго брацкаго монастыря на старцовъ, а въ челобитной ихъ написано: тогоде брацкаго монастыря старцы живутъ въ монастырѣ не по монастырскому чину, безчинствуютъ и продаютъ вино и намъ бы ихъ пожаловать, велѣть о томъ нашъ указъ учинить и дать нашу грамоту. И какъ къ тебѣ сія наша

грамота придетъ, и тебе того Богоявленскаго брацкаго монастыря старцамъ безчинствовать и по кабакамъ и по погребамъ вина держать не велѣть. А будетъ которые старцы учнутъ безчинствовать и жить не по монастырскому чину и виномъ стануть торговать и у себе по кабакамъ и по погребамъ держать и пить, о тѣхъ старцахъ безчинникахъ писать къ намъ великому государю. Въ Москвѣ, писанъ на нашемъ великаго государя стану Вязмѣ, лѣта 7165 Декабря 6 дня, 1657 года отъ Р. Хр.

Оттуда же.

54.

1666 г. Февраля 14. Разрѣшительная грамота митрополита Іосифа Тукальскаго, жителямъ Могилева отъ наложеннаго на нихъ Патріархомъ Никономъ проклятiя.

Божію милостию православный архіепископъ митрополитъ Бiевскій, Галицкій и всея Росіи, епископъ Бѣлорускій, архимандрита Лещенскій, многогрѣшный Іосифъ Нелюбовичъ Тукальскій.

Ознаймую тымъ листомъ моимъ, иже маючи донесенную собѣ отъ обывателей мѣста его королевской милости, пана нашего милостиваго, Могилева Бѣлорусскаго, принадлежаючаго къ смиренію мое-

му, о заклѣтiи ихъ отъ неналежаго архіерея, вѣдомость, и просящихъ съ того неслушнаго, въ Москвѣ публикованаго, проклятiя разрѣшенiя и пастырскаго благословенiя, слышачи псаломскій къ собѣ гласъ: тыи прокленуть, ты же благословиши, властію Пресветаго и Животворящаго Духа, недостоинству моему данога, отъ всѣхъ влѣтвъ архіереовъ неналежитыхъ, наипаче Московскихъ, въ епархію мою досить неслушне вды-

рающихся, звышь помененыхъ обывателей Могилевскихъ разрѣшаю, и яко належитый той провинции Бѣлоруской, зъ одною впродѣ елекціею особъ духовныхъ и свѣцкихъ обраный, привильемъ наяснѣйшого Яна Казимера, короля его милости Польского, великого князя Литовского, Руского и прочихъ, пана моего милостивого, конфирмованный и отъ святѣйшого ерону Апостольского Константинопольского освященный и благословенный пастыръ тыи проклятїа Московскїи, ни за што важныи, по правиламъ Святыхъ Апостолъ и Богонос-

ныхъ отецъ, ихъ же уставъ не точїю проклинати, но и благословити всякому архїерею въ оного архїерея епархїи возбраняеть, осудившы, благословенїа Божего (да благословитъ вы Господь отъ Сїона и узрите благая Іерусалима во вся дни живота своего) сподобляю и свое тымъ обывателемъ Могилевскимъ даю. Писанъ въ монастыру Пречистой Дѣвы Богородицы Лещенскомъ, року 1666, мѣсеца Февруарїа дня 14. Многогрѣшный Іосифъ.

Оттуда же.

55.

1664 г. Апрѣля 12. Королевская грамота Могилевскому Никольскому женскому монастырю на построеміе церкви во имя Св. Анны въ Холмахъ.

Янъ Казимїръ, Божїею милостїею король Польскїй, великїй князь Литовскїй, Рускїй, Прускїй, Жмудскїй, Мазовецкїй, Инфляндскїй, Смоленскїй, Черниговскїй, а Шведскїй и Вандальскїй наслѣдныи король.

Объявляемъ сею нашею грамотою теперешнимъ и тѣмъ, которые будутъ жить въ послѣдующїа времена, людемъ, что блаженной памяти король, его величество Владиславъ четвертый, господинъ братъ нашъ, въ тысяча шесть сотъ тридцать четвертомъ году мѣсяца Іюля осьмнадцатаго дня, по представленїю ему господами совѣтниками и урядниками просьбы, своимъ согласїемъ, даннымъ въ Вильнѣ, позволилъ почтеннымъ мѣщанамъ Могилевскимъ Гривлянскимъ, на собственныхъ ихъ грунтахъ, а равно

и купленныхъ у разныхъ лицъ, построить церковь Святаго Николая, а при ней и женскїй монастырь для большаго распространенїа славы Божїей и для обученїа дѣвицъ дворянскаго и городского сословія, и снова подтвердилъ это согласїе своею привилегїею, данною въ Варшавѣ въ тысяча шесть сотъ тридцать седьмомъ году мѣсяца Сентября пятнадцатаго дня. Но тѣ инокини, пребывающїа въ томъ монастырѣ при церкви Святаго Николая, не имѣя приличнаго помѣщенїа, сообразно своему состоянїю, просили насъ чрезъ нѣкоторыхъ господъ совѣтниковъ и урядниковъ нашихъ, въ то время при насъ находившихся, чтобы мы, по нашей королевской милости, позволили имъ на ихъ грунтѣ, на-

зывается Холмы, лежащемъ за рѣкою Днѣпромъ и купленномъ у Елисея Лазаревича, обывателя Могилевскаго, построить церковь во имя Святой Анны, матери Пресвятой Дѣвы Маріи. Тогда и мы, въ благополучное наше царствование, по ревности христіанской, для большаго умноженія славы Божіей, милостиво внимая поданной намъ просьбѣ, какъ упомянутую привилегію, данную той Гривлянской церкви Святаго Николая и основанному при ней монастырю блаженной памяти пресвѣтлѣйшимъ королемъ его милостью Владиславомъ IV, господиномъ братомъ нашимъ, во всѣхъ параграфахъ, пунктахъ и выводахъ подтверждаемъ; такъ равно освобождаемъ на вѣчныя времена отъ всякихъ городскихъ податей и казенныхъ повинностей какъ церковь во имя Святой Анны за Днѣпромъ въ Холмахъ, такъ и тотъ грунтъ, называемый Холмы, позволяемъ монахинямъ строить

на немъ церковь и даемъ полное право пользоваться на содержаніе своего монастыря всякими доходами отъ той церкви и отъ того грунта, дабы онѣ молили Господа Бога о благополучномъ царствованіи нашемъ и нашихъ преемниковъ. Этихъ правъ никто, а особливо замковый Могилевскій судъ не смѣетъ нарушать и сокращать. И для этого дали мы сію нашу привилегію, къ которой, для большей силы, подписавшись нашею рукою, повелѣли приложить печать Великаго Княжества. Дана въ Могилевѣ, 12 дня мѣсяца Апрѣля, 1664 года, царствованія нашего въ королевствахъ Польскомъ и Шведскомъ въ 14-й годъ.

Изъ Могилевскихъ Губернскихъ Выдомостей за 1851 г. стр. 369 и 370, № 21, гдѣ намечатана эта грамота въ переводѣ, безъ подлинника, съ замчаніемъ, что копія ея хранится въ Могилевской Никольской Церкви.

56.

1679 г. Октября 10. Приглашеніе отъ короля Яна III игумену Кутенскаго монастыря Гедеону Климовичу прибыть въ Генварѣ слѣдующаго года въ Люблинъ на совѣщаніе по дѣламъ Православной Церкви.

Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmuydzki, Inflantski, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smolenski, Siewierski y Czernihowski. Nabożny wiernie nam miły. Stosując się do konstitutiey ostatniego seymu Warszawskiego a chcąc wszystkie differentie ritus Graeci skutecznie ku pomnożeniu wiary świętey uspokoić y szczęśliwym, day Boże, za-

terminować koncem, wydalismy uniwersały nasze do całego duchowienstwa ritus eiusdem, aby się wszyscy, quocunque nomine starsi y przełożeni nazwać mogą, ze wszystkich panstw naszych na dzień dwudziesty czwarty miesiąca Stycznia, a podług starego kalendarza na dzień czternasty tegoż miesiąca, w roku, da Bog, przyszyłym 1680 do Lublina zgromadziwszy y tam wezwawszy Ducha Świętego, Daw-

cę wszelkich даров, przy obecności comissarzow, od nas naznaczonych, między sobą zupełne postanowienie y ziednoczenie namowili. Lubo tedy nie wątpiemy, że z pomienionych uniwersałow wierność twoia będziesz należycie informowany, ale nadto y tym listem naszym zagrzewamy, abyś wierność twoia, naznaczonego mieyscu y terminu nie uchyliając, do powszechnego colloquium y zgromadzenia stawił się y tam do generalney zgody stosował się, inaczej nie czyniąc dla łaski naszej. Dobrego za tym

pobożności twoiey od Pana Boga życzymy zdrowia. Dan w Iaworowie, dnia 10 miesiąca Octobra, roku 1679, panowania' naszego 6. Jan Krol.

На наружной стороне листа отписнута королевская печать.

Адресъ: Nabożniemu oycu Klimowiczowi, ihumaenowi monastyra Kutenskigo, wiernie nam miłemu.

Хранится въ рукописномъ отдѣлѣннѣ Виленской Публичной Библиотекѣ.

57.

1683 г. Мая 10. Банниція на Гедсона Климовича игумена и иноковъ Буйницкаго монастыря за неуплату шележной подати и нападѣніе на оберциковъ.

Янъ третій, зъ Божей ласки король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Инфлянтскій, Подольскій, Подляскій и Черниговскій.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна, всякого достоинства, враду и стану людемъ духовнымъ и свѣцкимъ, обывателемъ панствъ нашихъ ознаймуемъ. Маемъ того вѣдомость зъ декрету комисарского, отосланого до насъ господара одъ тогожъ суду комисарского, ижъ передъ тымъ судомъ, въ року тисеча шесть сотъ осьмдесятомъ мѣсяца Іюля осьмого дня, у Городнѣ актыковала се справа урожного Леонарда Потѣя, судьи земского Берестейского, старосты Рогачевского, администратора податку шележного повѣту Оршанского, въ року прошломъ тисеча шестьсотъ семдесятъ

семомъ ухваленого, и невѣрныхъ жидовъ Якуба Ярмошкевила и Ошера, сукколекторовъ урожного судьи земского Берестейского, зъ отцами: Бгедеономъ Климовичомъ, игуменомъ Бутеенскимъ, Евстахіемъ Хоментовскимъ и зо всеми инъ енере еть спеціе чернцами риту Бгрецкаго монастыря Буйницкаго. Которые чернцы монастыря Буйницкаго въ добрахъ своихъ, по розну застаючихъ монастырскихъ, и въ самомъ монастыру пендзонецъ горѣлку, подъ часъ кермашовъ и зѣязду великого людей зъ Могилева и на ярмаркахъ, въ невѣдомости урожного администратора помененого шележного повѣту Оршанского и сукколекторовъ, а особливе въ селѣ своимъ Костянцѣ названомъ завсюду горѣлку шинкуючы, скарбови Речи Посполитой уймуючы, на свой

пожитокъ обрачаютъ и помененымъ жидемъ экзакторомъ за податокъ скарбовый шележного, за упоминаемъ оныхъ неоднократнонымъ, досыть не учынили и не заплатили. А што большее, што бы скарбови Речи Посполитой належности шележного не упоминалися, на вышь мененыхъ сукколекторовъ урожного судьи земского Берестейского и енераловъ при нихъ будущихъ здеспектовавши, зъ великою громадою людей, гъпѣй собѣ знаемыхъ и прозвискими вѣдомыхъ, зъ рознимъ горужомъ подъ часъ упоминаня о тотъ скарбовый долгъ о податокъ на тыхъ сукколекторовъ и на енераловъ нападши, немилосердне збили, зранили и зкалечыли; черезъ которое збите и зкалечене скарбъ шкoduеть на чотыры тысячи золотыхъ Польскихъ, за што въ плачене троякихъ совитости и въ вины правные попали. Въ которой справѣ тотъ судъ комисарскій, за нестанемъ позваныхъ до права въ року завитомъ, на упадъ въ самой речи выдать допустивши, невыданого черезъ нихъ за податокъ шележного, скарбови належачого зъ монастыру, шинковъ и зъ маестности оныхъ, суммы чотырехъ тисечей кумъ пенистрыплицисъ пенсюмисъ, меновите инъ сумма золотыхъ шестнадцать тисечей, на тыхъ позваныхъ чернцахъ и на всякихъ добрахъ оныхъ, лежащихъ, рухомыхъ, сумахъ пенезныхъ, гдѣ колвекъ будущихъ, а въ недостатку добръ, на власныхъ особахъ тыхъ позваныхъ особъ, меновите на вси Костянцу и на иншихъ маестностяхъ, всказалъ, а самыхъ засъ позваныхъ за деспектъ сукколекторовъ, зранене, збите жолнера,

онымъ одъ сварбу приданого, ажъ вюляте еть куритате фисци, подлугъ права посполитого, на выволане всказалъ. А яко на одержане того выволаня до насъ господара отослалъ, такъ до отправки всказаной суммы ординария юрисъ процессу урожному жалуючому актору приходить порядкомъ правнымъ волность зоставилъ, яко то ширѣй въ самымъ декретѣ комисарскомъ описано есть, мы тое гды король на инстанцію урожного Леонарда Потѣя, судьи земского Берестейского, старосты Рогачевского, администратора податку шележного, выконываючи дальшій поступокъ срогости права посполитого надъ преречонными Бгеденемъ Климовичемъ, игуменомъ Бутеенскимъ, Евстахимъ Хоментовскимъ и всихъ чернцовъ Буйницкихъ, также на инстанцію вышь мененыхъ невѣрныхъ жидовъ, сукколекторовъ урожного судьи земского Берестейского, велѣли есмо тыхъ чернцовъ вышь речоныхъ зо всихъ земель и панствъ нашихъ выволать, якожь и симъ листомъ нашимъ баницыйнымъ оныхъ выволанцами и банитами чинимъ, одъ сполку и обцованья зъ людьми почтивыми выймуемъ и вылучаемъ. А затымъ приказуемъ, абы каждый, о томъ вѣдаючи, зъ ними, яко одъ насъ выволаными и банитами, ни якого сполку и обцованья мѣти, рады и помочы додавати, ани оныхъ въ домахъ своихъ переховывати, не важилъ се подъ винами въ правѣ посполитомъ описаными. А ижъ то всимъ ку вѣдомости пришло, врадомъ земскимъ гродскимъ и инымъ всякимъ судовымъ приказуемъ, абы сесь листъ пашъ

баниціиный вездѣ за поданемъ оного до актѣ прійманъ, актикованъ, публикованъ и обволанъ былъ конечно. Писанъ въ канцеляріи нашей дня десятого мѣсяца Мая, року тисеча шесть

сотъ осьмдесятъ третьяго, панованя нашего осмого году.

Внизу тисечная печать. Хранится тамъ же.

58.

1686 г. Охранная королевская грамота игумену Гедеону Климовичу и инокамъ Буйницкаго монастыря на время веденія или судебного процесса по дѣлу, вѣроятно, о нападеніи на сборщиковъ шележной подати.

Янъ третій, зъ Божое ласки король Польскій, великій князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Инфлянтскій, Подольскій, Подляскій, Біевскій, Волынскій и Черниговскій.

Всімъ вовець и каждому зособна всякого достоинства, враду и стану людемъ духовнымъ и свѣцкимъ, обывателямъ панствъ нашихъ ознаймуемъ. Маемъ того вѣдомость, ижъ што за декретомъ суду нашего ассесорского въ року тисеча шестсотъ *) мѣсеца меновите въ немъ выраженныхъ въ Варшавѣ инъ контумаціамъ одержанимъ вынеслъ баницію зъ канцеляріи наше великого князства Литовского на въ Богу велебного отца Гедеона Климовича, игумена монастырей Кутеинского и Буйницкаго, и на законниковъ тогожъ монастыря Буйницкаго о речъ, въ томъ декретѣ ассесорскомъ достаточне описаную. Нижли преречоный велебный отецъ Климовичъ и вся братія и ойцове Буйницкіе, удавшись до насъ короля, просили о милосердье, давши въ канцеляріи нашей ве-

ликого князства Литовского такую справу, ижъ яко тотъ декретъ ассесорскій въ нестаню одержанный, такъ и тая баниція въ невѣдомости онихъ въ канцеляріи нашей выдана есть. А хочечи о то зъ стороною противною правне распрововати, просили насъ короля, абыхмо онымъ сесь листъ нашъ сублеваціиный зъ канцеляріи нашей выдать розказали и онимъ здорове и добра ихъ отъ всякихъ трудностей и насильствъ укглейтовали и убезпечили. Мы теде король, видечи бытъ прозбу велебного отца Гедеона Климовича, игумена, и всихъ братій и отцевъ монастыря Буйницкаго слушную и съ правомъ посполитымъ згодную, велѣли есмо онимъ сесь листъ нашъ сублеваціиный зъ канцеляріи нашей Великого Князства выдать, которымъ тое выволане и иныше, если быхъ яковые въ той же справѣ за якимъ колвегъ декретомъ черезъ на помененихъ о обвиненье бытъ показалъ, на сесь часъ поднесши и скасовавши, часу онимъ ку расправѣ правной до недѣль дванадцати, одъ актикованя и публикованя сего листу углейту нашего нероздѣльне по себе иду-

(*) Пропускъ въ подлинникѣ; тоже и далѣе.

чихъ, першій разъ узячаемъ, подъ которыми часомъ здорове и добра ихъ одъ всякихъ трудностей и насильствъ и перенакгабана еглейтуемъ и убезпечаемъ, до сполку и обцованя зъ людьми почтивыми пріймуемъ и прилучаемъ, sprawy свое онимъ у кожного суду и права мѣти и зъ кождимъ, такъ ексъ акторату, яко тежъ и ексъ ректу, правне се розправовать позволяемъ. А за тимъ приказуемъ, абы кождый, о томъ вѣдаючи, звищъ писанимъ всимъ предречонимъ особомъ, яко вжо одъ насъ увглейтованимъ, ни яковихъ трудностей и примовокоъ нигдѣ жаднимъ способомъ чинить не важиць се подъ винами, въ правѣ посполитомъ и конституціяхъ сеймовыхъ о зламано листовъ егвейтовъ

нашихъ описаными. А ижъ бы то всимъ ку вѣдомости пришло, вradoмъ нашимъ земскимъ егродскимъ и иншимъ всякимъ судовымъ приказуемъ, абы сесь листъ нашъ сублеваційный вездѣ за поданемъ его до книгъ пріймованъ, активованъ, публикованъ и обволанъ былъ конечно. Писанъ въ канцеляріи нашей великого князства Литовского, року Панского тисеча шестьсотъ осмьдесятъ шестого, мѣсяца . . . панованя нашего дванадцатого году. Марціанъ Окгинскій, канцлеръ великій великого князства Литовского.

Внизу оттиснута на бумагахъ большая королевская печать. Хранится тамъ же.

59.

1694 г. Марта 15. Окружное посланіе Митрополита Варлаама Ясенскаго сынаиъ Западно - Русской Церкви о поставленіи Серапіона Полховскаго Бѣлорусскихъ Епископомъ.

Варлаамъ Ясинскій, милостию Божіею Православный Архіепископъ Митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Росіи.

Ясноосвѣщеннымъ, ясневельможнымъ, вельможнымъ ихъ милостемъ паномъ королевства Польского и великого князства Литовского сенаторомъ и иншихъ преeminenцій властемъ низкій мой поклонъ и недостойные архіерейскіе молитвы. Превелебнымъ ихъ милостемъ отцемъ игуменомъ, велебнымъ намѣстникомъ и всему благоговѣйному чину инокескому, пречестнымъ протопопомъ, честнымъ пресвитеромъ и всему причту

церковному, христоименитымъ братствомъ ставропигіальнымъ, въ великомъ князствѣ Литовскомъ пребывающимъ, а зъ давныхъ часовъ, за волею и уподобанемъ самыхъ наяснѣйшихъ королей Польскихъ, а за благословеньемъ и врученьемъ святѣйшихъ четверопрестольныхъ Патріарховъ, особливо святѣйшихъ патріарховъ Константинопольскихъ, власти митрополитовъ Кіевскихъ всегда повинующимся, возлюбленнымъ о Христѣ Исусѣ сыномъ, послушнымъ гласа Евангельского овцамъ, отъ Архипастыра Христа Бога миръ, ученикомъ

недавающего, буди миръ со благословеніемъ при недостойныхъ смиренія моего молитвахъ.

Благоволеніемъ Божиимъ воспріемши престолъ митрополитскій Кіевскій, желалъ быхъ усердно притомнымъ посещеніемъ обѣтели святыя монашескіи, братства ставропигіальныи и всякіе мѣсцы святыя, тыи которые отъ давныхъ временъ подъ послушенствомъ митрополитовъ Кіевскихъ въ великомъ князствѣ Литовскомъ зостають, утѣшити, благословеніе подати, о благосостояніи Церкви Божественныхъ, купно съ единовѣрными своими Восточныи Церкви Матере сынами возвеселитися, а требующихъ исправленія на путь званію должный наставити; поневажъ въ постановенію вѣчного межи монархами покою такъ утверждено, абы всѣ православныи Восточныи Церкви сынове, якъ въ коронѣ Польской, такъ и въ великомъ князствѣ Литовскомъ обрѣтающіеся, належали до православного митрополита Кіевского, на престолѣ своемъ резидующого. Лечъ разстояніе мѣсца и часу трудность не тылько мнѣ самому возбраняеть желаніе мое исполнити, але и отъ боку своего визитатора зослати отражаетъ. Зъ должности еднакъ, званію пастырскому належитой, промышляючи о утвержденіи благочинія церковного на помененыхъ мѣстцахъ, намѣстничество митрополитанское не тылько въ князствѣ Слуцкомъ, але и во всемъ великомъ князствѣ Литовскомъ, надъ благочестивыми монастырами, братствами и всѣми церквами мірскими, образомъ преосвященныхъ митрополитовъ Кіевскихъ, антецессоровъ моихъ, вручаю высоце въ Богу преве-

лебному его милости отцу Серафіону Полховскому, номинату епископства Бѣлоруского, архимандриту Слуцкому, мужу на таковое строеніе благоугедному, даючи ему власть зъ превелебными отцами игуменами, и зъ ихъ милостями паны братства ставропигіальными, меновите Виленскимъ, Пинскимъ, Могилевскимъ и Слуцкимъ, и прочіими, любовне соглашится, о цѣлости Православія Святого совѣтовати, требующихъ исправленія на путь спасенный наставляти, непокорныхъ и стропотныхъ духомъ кротости наказывати, и обвиненныхъ по правиламъ святымъ церковнымъ карати. Желаетъ теды, абы благочестію Восточному послушныи сынове духовного и мірскаго чину, любь на властехъ, любь подъ властьюи будучіе, и въ христіюлюбномъ братства Крестоносного союзѣ соединенныи, сему высоце въ Богу превелебному отцу намѣстникови нашему митрополитанскому, яко намъ самымъ притомнымъ, достойную честь воздаючи, любовне повинувалися; а его милость отецъ архимандрита Слуцкій, яко намѣстникъ нашъ митрополитанскій, абы о всемъ строеніи тамошнемъ намъ доносилъ, и зъ нами согласовалъ, совершеннѣйшого ради приключаящихся между чиномъ духовнымъ и мірскимъ исправленія. Параклитъ же Пресвятый, вразумляющій и укрѣпляющій пастырей овецъ словесныхъ, да подасть и сему строителю намѣстниковства митрополіи Кіевской, угодную на властехъ церковныхъ пребывающимъ премудрость и любовь; такожде и вашимъ превелебностямъ и велебностямъ и благородію мірскаго чина да подасть Сыпъ Божій, иже послуш-

ливъ бывъ Отцу Своему даже до смерти, духа смиренія и всёмъ купно, при душнелозномъ и благополучномъ долгоденствіи, къ исполненію Евангельскихъ заповѣдей крѣпость, въ совѣсти безпрестанную радость и по долгоденствіи царствіи небеснаго наслѣдіе. Того всего яко всёхъ благъ свыше бываемыхъ сиріячій, аще и недостойный, настырь и богомолецъ усердно желаю.

Извѣстнѣйшого же ради достовѣрства даю сіе писаніе зъ подписомъ руки при печати, зъ монастыра Свято-Софійскаго катедральнаго митрополіи Кіевской, въ лѣто отъ созданія міра 7199, отъ Рождества же Христова 1691, мѣсеца Марта 15 дня. Тойже вышеименованный Варлаамъ Митрополитъ Кіевскій рукою власною.

Изъ рукописи игумена Ореста.

60.

1692 г. Декабря 17. Посланіе Митрополита Варлаама Ясенскаго Могилевскому братству съ увѣдомленіемъ о назначеніи двухъ іеромонаховъ для изслѣдованія безпорядковъ, пренесенныхъ въ Могилевскомъ братствѣ.

Szlachetni moiści panowie, bracia bractwa Krestonosnego starszego Mohylowskiego, mnie wielce miłosciwi panowie y bracia, a w Duchu Świątym posłuszni cerkwie Wschodniej synowie prawosławni.

Poważając ia sobie wdzięczność synowską waszmosciow panow powolność y instancją za wielebnym oycem Makarym, w interessach onego z szlachetnym bractwem młodszym Krestonosnym Mohylewskim, mile to acceptuie. Uważając iednak zawziętość między kilku osobą, turbującą całe bractwo tamieysze Krestonosne, prawosławiem świętym po wszystkie czasy bez żadnego zgorzającego poróżnienia, duszozbawienne, z aedificatią ludzką słynące, nie zdało mi się tey sprawy tu decidować, a z umysłu od boku mego tam do waszmosciow panow na discernentią causarum zsyłam dwu moich delegatow wielebnych oycow kaznodzieiow: hieromonacha Josepha Palemiaka y hieromonacha Tobiasza Piotraszka, których abyście waszmości panowie łaskawie przyjąć raczyli y sessią

Благородные господа братчики старшаго Могилевскаго Крестоноснаго Братства, мои милостивые господа и братья, а въ Духъ Святомъ православные сыны, послушные Восточной Церкви!

Видя вашу сыновнюю благодарность, ваше снисхожденіе и ваше предстательство за преподобнаго отца Макарія въ дѣлахъ его съ благороднымъ Могилевскимъ младшимъ Крестоноснымъ Братствомъ, я не могу не выразить вамъ своего удовольствія. Усматривая однакожь въ нѣкоторыхъ личностяхъ строптивость, возмущающую все тамошнее Крестоносное Братство, испоконъ вѣковъ славное своимъ православіемъ, не подававшее соблазна никакимъ раздоромъ, братство душеспасительное и вразумляющее другихъ людей, я не могъ рѣшить этого дѣла здѣсь, а потому посылаю отъ себя къ вамъ, для разъясненія этого дѣла, двухъ своихъ уполномоченныхъ

zobopólną zebrawszy, trutinować, im ten sprawę inquirować y pomiarkować, дай Боже szczęśliwie, dopuścili, a po uspokoeniu powrot im do nas obmyślic zezwolili. O to wielce upraszam, życząc na pomoc do zgody świętey błogosławienstwa od Naywyszego Pasterza przy niegodnych modłach moich archyereyskich y usługach. Waszmościov panow y braci, a w Duchu Świątym posłusznych cerkwie Wschodniey synow prawosławnych, cale życźliwy bogomolca y sługa powolny Barlaam Jasinski, prawosławny archyepiscop metropolita Kiiowski, Halicki y wszystkiew Rusi. Z katedry naszej metropolitanskiew y Śtey stolicy Sofijskiew Kiiowskiew, anno 1692, Decembris 17 die.

Оттуда же.

преподобныхъ отцевъ проповѣдниковъ: іеромонаха Іосифа Палеяка и іеромонаха Товію Петраша, которыхъ вы соблаговолите милостиво принять, разберите дѣло сообща; дай Богъ счастливо вамъ его и кончить. Когда же дѣло будетъ рѣшено, соблаговолите найти средства къ возврату нашихъ уполномоченныхъ. Прошу васъ объ этомъ настоятельно, съ пожеланіемъ вамъ взаимнаго согласія, и съ благословеніемъ отъ Всевышняго Пастыря при посредствѣ недостойныхъ моихъ архіерейскихъ молитвъ. Благожелательный богомолецъ вашихъ милостей господь и братчиковъ, а въ Духъ Святомъ православныхъ сынонь, послушныхъ Восточной Церкви, и покорный слуга Православный Архіепископъ Бѣвскій, Галицкій и всея Руси Митрополить. Варлаамъ Ясенскій.

61.

1695 г. Октября 4. Выписъ жалованной королевской грамоты Буйницкому монастырю на мельницу на рѣкѣ Лохвѣ и другія угоды.

Лѣта отъ Нароженья Сына Божого тисеча шесть сотъ девяностъ пятого, мѣсяца Октября четвертого дня. На врадѣ господарскомъ вгородкомъ Оршанскомъ передо мною Казимеромъ Ейсимонтомъ, подчашимъ и подстаростимъ Оршанскимъ, отъ вельможного его милости на на Мартина Бришпина Кершейстейна, подчашого великого князства Литовского, старосты Оршанского, установленымъ, ставши очевисто въ Богу велебный отецъ Юзефъ Драиникъ, игумень монастыру Буйницкого закону Светого Ба-

злего, сесь привилей его королевское милости на речъ, въ нимъ нижей выражоную, ку активаню до книгъ вгородскихъ Оршанскихъ подалъ въ тые слова писанъ: Jan trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Żmoydzki, Mazowiecki, Inflanski, Siewierski, Podolski, Podlaski, Wołyński, Biowski y Czernihowski. Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym wsiem wobec y każdomu zosobna, kómu by o tym wiedzieć należało. Maiąc my wniesioną prośbę przez niektórych panow rad y urzędnikow naszych

dwornych za wielebnemi w Bogu oycami monasteru Buynickiego zakonu Greekiego religii Świętego Bazylego Wielkiego, szto świętey pamięci antecessor nasz Jan Kazimierz, król Polski y wielki xiaże Litewski, za życzliwość ku sobie y rzeczy pospolitey osobliwie tego monastera oycow, czasu hostilitatis Moskiewskiey incursiey, w namowieniu w niektórych fortcach na Białey Rusi ludzi, na stronę Moskiewską udałych, bez krwie rozlania ad obsequia pana własnego przyszlých, ciągnąc za puszcze granic Moskiewskich, w mieście naszym Mohilewie czasu residencyi swoiey w roku tysiąc sześć set dziewiędziesiąt czwartym miesiąca Kwietnia dnia dwunastego, ex clemencia sua regia rozkazawszy weyrzeć w prawo onym służące na młyn na rzece Lochwie z karczmą y włoką pustą z sianozęciami w morgach do niey należącemi przy siele Hirach Wysokich, hay w ekonomii Mohylewskiej w woytowstwie Istrubskim będący, gdy się pokazało być słusznie od osoby w nim wyrażoney prawnie nabyte. Z którego czynszu gdy pieniędzy do zamku naszego Mohylewskiego po kop czterdziestu Litewskich, to iest po złotych stu currentis monetae, annuatim wnosić powinny. Y onym tę prawo stwiedziszwy dał był osobliwym listem przywileiem swoym od płacenia czynszu roznego wysz rzeczzonego z tego mlyna z przynależnościami na lat dwadzieścia ośm uwolnienie. Y my po szczęśliwey koronaciey naszej w Krakowie tenże przywilej w roku tysiąc sześć set siedm-dziesiątym siódmym miesiąca Lutego dnia piętnastego powagą naszą approbowaliśmy. Gdy tedy ten czas lat dwudziestu ośmiu explirował, a to deduxerunt, iż onym zesłży z tego świata urozony Roman Tworowski, sędzia ziemski Orszański, per vim ten młyn z przynależnościami zaiachawszy, tenutam

przez lat kilkanaście impedevit, y lubo commissarze tenże mlynu z karczmą y włoką gruntu pustego z sianozęciami pod datą w Mohylewie roku tysiąc sześć set siedm-dziesiąt piątego, miesiąca Nowembra dnia piętnastego, dekretem swoym tymże oycom Bazylianom Buynickim przysadzili,— y my z łaski naszej, iako iest wyszey wyrażono, list przywilei świętey pamięci antecessora naszego na to samo, iako y ten dekret commissarski potwierdzili. Urodzony zaś, iako potentior, któremu w Bodzie zakonnicy sprzeciwić się y swoiey należytości odebrać nie mogli, przywrócić onym tego mlynu z przynależnościami nie chciał, że aż po iego śmierci w possessią należną roku przeszłego tysiąc sześć set dziewiędziesiąt czwartego przyszli, abyśmy, ex clemencya nostra zachowując tych oycow Buynickich przy mianowanym mlynie i z przynależnościami, iako należących possessorow nienarusznie z miłościwey łaski naszej panskiey na lat pięć nie rozdzielnie po sobie ydące od płacenia czynszu do skarbu naszego uwolnili. My król do tey prośby, iako słuszney, ex clementia nostra regia nad ubogiemii zakonnikami, aby za zdrowie y szczęśliwe panowanie nasze Maiestat Boski błagali, nam i rzeczy pospolitey w życzliwości swey, iako antecessorowi naszemu, byli nieodmiennemi, łaskawie się skłoniwszy do wyścia lat pięciu, nierozdzielnie po sobie ydących, od płacenia czynszu z mlyna mianowanego z przynależnościami do niego należącemi wielebnych zakonnikow do skarbu naszego uwalniamy, y prawo onych widząc być słuszne ze wszystkim powagą naszą zmocniamy y stwierdzamy, chcąc mieć y rozkazując, aby tak urodzony ekonom nasz terażniejszy i po nim będący do wyścia pięciu lat bez wyciągania należytego z tego mlyna z przynależnościami

do niego czynszu spokojnie zachowali, iako y nikt inny wstępować, przeszkody teraznieyszemu wielbnemu oycu Jozefowi Dranikowi, ihumenowi Buynickiemu, i po nim będącym ihumenom, w possessiy onym należytey czynić nie waził się. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć W. Xtwa Lttgo przycisnąć kazaliśmy. Dan w Warszawie roku Panskiego tysiąc sześć set dziewiędziesiąt piątego, dnia dziesiątego Kwietnia, panowania naszego dwudziestego pierwszego roku. У того привилею нрѣ печати великого князства Литовского подписъ руки наяснѣйшого его королевское милости, пана нашего милостивого, тыми словы: Jan Król. А по другой сторонѣ печати приписокъ:

confirmacya prawa na młyn Husliski na gzie-
se Lochwie oycóm Bazylianóm Buynickim
Mohylewskim. Руки его милости пана на-
сара скарбового таковой: Jan Wazynski,
pisarz króla j. mci skarbowy. Который же
тотъ привилей его королевское милости,
пана нашего милостивого, за поданемъ
оного до актъ черезъ особу верхуме-
неную есть до книгъ вгродскихъ Оршан-
скихъ уписанъ, съ которыхъ и сесь вы-
писъ подъ печатью врядовою и съ под-
писомъ руки писарское въ Бозѣ велеб-
ному отцу игумену монастыра Буйниц-
кого есть выданъ. Писанъ у Орши.
Александръ Лядинскій писаръ.

*Хранится въ рукописномъ отдѣле-
нiи Виленской Публичной Библиотеки.*

62.

1697 г. Декабря 4. Подтвердительная королевская грамота Юрію Шпилевскому, земскому Метиславскому судѣ, о нечтении притѣсненій Буйницкому Православному монастырю во владѣніи пожалованными ему угодьями.

August wtory, z Bożey łasky Krol Polski etc. etc.

Urodzonemu Jerzemu Szpilewskiemu, sędziemu ziemskiemu Mscisławskiemu, wierne nam miłemu łaskę naszą krolewską. Urodzony, wiernie nam miły! Suplikował do nas wielbny Jozephat Dranik ihumen монастыра Buynickiego Mohylofskiego religey Greckiey swoim y całego монастыра tamedznego imieniem, iż wierność twoia nic niedbając ani uważając na listy upominalne świętey pamięcy najasnieyszego krola J. M. Jana trzeciego do antecesorów wiernosci twoiey urodzonego niegdy Tworowskiego, sędziego ziemskiego Orszanskiego,

Августъ II Божією милостию король Польскій, и проч. и проч.

Благородному Георгію Шпилевскому, судѣ земскому Метиславскому, вѣрно преданному намъ, королевская наша милость. Благородный, вѣрно преданный намъ, преподобный Іосифъ Дранникъ, игумень Православнаго Могилевскаго Буйницкаго монастыря, приносилъ жалобу самъ отъ себя и отъ всего этого монастыря на то, что твоя милость не исполняешь и не обращаешь вниманія на подтвердительныя грамоты короля Іоанна III-го, данныя предѣстнику твоему

wydane, ktoremu intimatum było, aby na prawa przywileia przerzeczonemu monastyrowi a praedecessoribus nostris na młyn Huslicki z karczmą na rzece Łochwie w ekonomiey Mohiliewskiej w woytowstwie Istrubickim, iako też i na grunta, do niego należące, nadane nie następował y ich spokoyney possessiey per fortia niewyciskał, — eadem antecessora swego zawziętosci adire niedopuszczaiąc in praejuditium praw y przywilejow, które my y teraz re oculis subjecta widząc prawo słuszne y dowodne, powagą naszą krolewską approbowalismy. W czym gdy ich widzimy y uznaiemy wielką krzywdę y oppresią od wiernosci twoiey y w prawie im służącym ubliżenie, przeto tem naszym listem wiernosc twoję upominamy, abys na prawo na młyn Huslicki na rzece Lochwie służące ulla tenus nastempować nie chciał y owszem inhaerendo anterioribus et posterioribus privilegiorum confirmationibus, miłosciwie nadanym y approbowanym, ku nim jak naylepiey y nayspokoyniey zachował się, y zachować się kazał, uchodząc na się win prawnych. in volumine legum. contra violatores praw expressas. Ktore nie zeszło by się nam jnaczyey, ieno pro pietatis zelo na wiernosc twoją kazać repetere. Wszakże jeślibyś wiernosc twoia miał iakie do tego monastyra Buynickiego praetensie, aby ich jure mediante in foro fori, a nie violenter, dochodził. Na co dla lepszey wiary ręką naszą podpisawszy pieczęć W. X. Litewskiego przicisnąć roskazaliśmy. Dan w Krakowie, dnia czwartego miesiaca Grudnia roku Pańskiego tysiąc sześć set dzieiętdziesiat siodmego, panowania naszego pierwszego roku. Augustus rex. Jan Gomoliński, archiep. Płocki Offill, Gd. y Pomorski. m. p.

Печатанъ по выписи изъ книгъ Могилевскаго земскаго суда, выданной изумену Буйницкаго монастыря Дра-

урожденному Тваровскому, нѣбогда бывшему Оршанскимъ земскимъ судьей, которому приказано было ненарушать правъ и привилегій, дарованныхъ предшественниками нашими, упомянутому монастырю на мѣльницу Гуслицкую съ корчмою на рѣкѣ Лохвѣ, находящуюся въ экономіи Могилевской, въ войтовствѣ Иструбицкомъ, равно какъ и на земли къ нему принадлежащія, и не вытѣснялъ (иноковъ Буйницкаго монастыря) изъ спокойнаго владѣнія этими угодьями, недопуская подобно своему предшественнику свовольнаго и упорнаго нарушенія правъ и привилегій, которыя мы и теперь подтвердили нашею королевскою властію, признавая ихъ вѣрными и законными. Вслѣдствіе этого мы, видя и признавая, что твоя милость причиняешь инокамъ Буйницкаго монастыря великія обиды и притѣсненія, вопреки дарованнымъ имъ правамъ, сею нашею грамотою подтверждаемъ твоей милости не только не нарушать правъ (иноковъ) на Гуслицкую мельницу на р. Лохвѣ, но и поступать съ ними самымъ лучшимъ и кроткимъ образомъ, въ уваженіе къ всемилостивѣйше дарованнымъ имъ и подтвержденнымъ, какъ прежнимъ, такъ и послѣдующимъ привилегіямъ, и подъ опасеніемъ подвергнуться наказанію, опредѣленному въ Volumine Legum за нарушеніе законовъ. Намъ не остается ничего болѣе, какъ только, по благочестивой ревности, приказать напомнить объ этомъ твоей милости. А если бы ты, твоя милость, имѣлъ какія нибудь притязанія относительно этого Буйницкаго монастыря, то нужно по-

*мѣху съ 1698 году. Внизу оттиску-
та на бумагу печать. Хранится
тамъ же.*

стунать въ этомъ случаѣ законнымъ су-
дебнымъ порядкомъ, а не насильственно.
Въ удостовѣреніе чего подписавши соб-
ственной нашею рукою эту грамоту, мы
приказали приложить къ ней печать ве-
ликаго княжества Литовскаго. Дано въ
Браковѣ Декабря 4 дня 1697, въ первое
лѣто нашего царствованія.

63.

**1701 г. Декабря 10. Подтвердительная королевская грамота Могилевскому
братству на основаніе печати въ Могилевѣ.**

August wtory, z Bożey łaski król Polski,
wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmuydz-
ki, Mazowiecki, Inflantski, Kijowski, Wołyn-
ski, Podolski, Podlaski, Smolenski, Siewierski
y Czernihowski a dziedziczny xiąże Saski y
elektor.

Oznaymuiemy wsiem wobec y koźdemu zoso-
bna, komu o tym wiedzieć należy. Iż iako na-
iasniejszy antecessorowie nasz, a mianowicie
naiasniejszy Jan III de data w Krakowie roku
Panskiego MDCLXXVI confirmować raczył
przywilej na fundowanie drukarni w mieście
naszym ekonomicznym Mohylowskim na wol-
ne wszelkich xiąg Polskich y Ruskich druko-
wanie, tak my za wniesieniem przez panow rad
y urzędnikow przy boku naszym zostaiących
prosby imieniem bractwa cerkwi Bohoiawleniy
tamże będącego, a to dla tego specialiter, aby
im wolno było wszelkie xięgi Polskie y Ruskie
dla nabożęstwa drukować y wyciskać, pomie-
niony przywilej approbować, confirmować y ra-
tificować umyśliliśmy, iako ninieyszum listem
naszym przywilejem approbuiemy, confirmuiemy
y ratificuiemy, a to we wszystkich pun-
ktach, klawsulach, paragrafach, ligamętach,

Августъ Второй, Божією милостию ко-
роль Польскій, великій князь и проч.
Объявляемъ всѣмъ вообще и каждому
въ особенности, кому объ этомъ вѣдать
надлежитъ. Какъ августѣйшіе предше-
ственники наши, а именно августѣй-
шій Іоаннъ III соизволилъ утвердить въ
Браковѣ въ 1676 году привилегію на
учрежденіе въ экономическомъ городѣ
нашемъ Могилевѣ типографіи, для сво-
боднаго печатанія всякаго рода Поль-
скихъ и Русскихъ книгъ, такъ и мы,
вслѣдствіе представленной намъ нашими
совѣтниками и чиновниками просьбы,
отъ имени тамъ же находящагося брат-
ства при Богоявленской церкви, о сво-
бодномъ печатаніи всякаго рода Поль-
скихъ и Русскихъ духовныхъ книгъ,
пожелали одобрить и утвердить уномя-
нутую привилегію. А потому одобряемъ
и утверждаемъ настоящимъ нашею гра-
мотою означенную привилегію во всѣхъ
ея пунктахъ, положеніяхъ, параграфахъ,
обязательствахъ и условіяхъ и все содер-
жаніе оной, скрѣпляя ее навсегда нашею

condycjach y całym opisaniu onego, robur auctoritatis nostrae regiae et perpetuae firmitatis apponendo. Przywilejcie zaś, którebykolwiek ante et post in simili jeżeliby się nalaży, otrzymane od kogo kolwiek, cassując y annihilując et pro nullis declarując i zakłádając więę in contraventores fundowaniu tey drukarni tysiąc kop Litewskich fisco nostro regio applicando, salva iednak auctoritate loci ordinaty ecclesiae Romano-catholicae. I na to się ręką własną podpisując, pieczęć wielkiego księstwa Litewskiego przycisnąć rozkazalismy. Dan w Warszawie die X Decembra roku Panskiego MDCCI, panowania naszego IV roku. Augustus Rex.

Из рукописи имени Ореста.

королевскою властію. Еслибы затѣмъ оказались другія какія либо привилегіи, кѣмъ либо прежде или послѣ въ подобномъ родѣ выданныя, то таковыи симъ уничтожаемъ и объявляемъ ихъ ничего незначущими. Противящимся же учрежденію этой типографіи мы назначаемъ штрафъ въ тысячу копъ Литовскихъ, которыя должны быть уплачены въ нашу королевскую казну. Исключенію изъ этого подлежатъ только учрежденія мѣстной власти Римско-католической церкви. Въ удостовѣреніе чего собственноручно подписуемся и повелѣваемъ приложить у сего печать великаго княжества Литовскаго. Данъ въ Варшавѣ, въ 10 день Декабря мѣсяца 1701 года, царствованія же нашего въ четвертый годъ.

64.

1707 г. Ноябрь. Письмо Слуцкаго братства Могилевскому о притѣсненіяхъ со стороны Вѣлорусскаго епископа.

Szlachetni miłoscivi panowie, bractwo stauronigialne Mohylewskie, naszi wielce miłoscivi panowie y bracia.

Dziwne coraz na swiecie dzieją się rzeczy, kiedy nawet między samym duchowieństwem starożytney Religiei naszej zgody powinney y należytey niemasz. Zkąd nie mała ludziom swieckim zaraza, a inowiercom smiech y ohyda bywa. Z kogo by dobre pobożności przykłady brać trzeba, ten nie tysiąc zgorszył ludzi; czemu protunc w wypisowaniu y doniesieniu in singularitate dawszy pokoy, seriam zgu-

Благородные милостивые господа, ставропигиальное Могилевское Братство, наши весьма милостивые господа и братья. Удивительныя дѣла творятся на свѣтѣ, когда въ самомъ даже православномъ нашемъ духовенствѣ нѣтъ надлежащаго согласія. Это—язва для мірянъ, а стыдъ и срамъ предъ иновѣрцами. Кто долженъ бы служить примѣромъ благочестія, тотъ ввелъ въ соблазнъ не одну тысячу людей. Не входя въ подробное описаніе и изложеніе этого предмета, извѣщаемъ теперь только о важномъ дѣлѣ, имено о гибели ставро-

by bractw staupigialnych donosiemy materiam: jegomość ociec episcop Białoruski od niedziel kilku do Słucka przybywszy, не любовію, но нуждою bractwo nasze staupigialne (наппервша в Литвіе, наń wywierając furіа), nic do siebie nie należące, poniewolnym do siebie pociągając sposobem, zaraz po przybyciu swym do Słucka perwiey nas dnia trzeciego inhibitіа obesał; potym po trzykroć na monastyr od nas fundowany illegitime nasyłając duchownych y swieckich osob, fanty oycow naszych et alia pozabierał mobilia, czerncow naszych porospędzał y cerkiew bracką, pierwszą w miescie Słucku, iednemi czynił pustkami, bo się w niey od niedziel trzech y daley nabożestwo nie otprawuie,—za to szczegulnie tylko, że pomienione bractwo nasze, mające prawo od swiętych patryarchow, preoswiaszczennych metropolitow y swieckiey władzy niasnieyszych królow y xiążąt, w których wszelka od episcopow, archymanaritow. ihumenow y namiestnikow metropolitanskich znayduie się exceptia, po prywatnych, gdzie był stał, z ukłonom nie szukali domach y żeśmy się pod władzą jego mosci nienależną nie poddali. Nakoniec kłatwie nie należną na bractwo nasze na zapusty tydzień Śgo Philipa w cerkwi panien zakonnych publikował, mieszając się w cudzą dyocesią, przeciwko kanonom ŚŚ. Oycow. O czym my z życzliwości naszej waszmosciow, naszych wielce miłosciwych panow, uwiadomując, a sami względem utrzymania praw naszych na wszelkie dalsze smiałym sercem resoluując się passye tym kączemy, że iestemy nazawsze w. mosciow naszych wielce miłosciwych panow y braci życzliwemi y uniżonemi

игіалныи братствъ. Епископъ Бѣлорусскій, прибывши нѣсколько недѣль тому назадъ въ Слуцкѣ, не любовію, но нуждою старается насильственнымъ образомъ подчинити себѣ наше, не подвѣдомственное ему, ставроигіалное братство (первое въ Литвѣ: на него излил онъ первый свой гнѣвъ). По прибытіи своемъ въ Слуцкѣ онъ наложилъ прежде всего, на третій день по приѣздѣ, на насъ запретъ. Потомъ присылалъ трижды, безъ всякаго законнаго основанія, въ монастырь, нами основанный, духовныхъ лицъ, забралъ драгоценности нашихъ отцевъ и другое движимое имущество, разогналъ нашихъ иноковъ и привелъ въ совершенное запустѣніе братскую церковь, первую въ городѣ Слуцкѣ, такъ что въ ней уже болѣе трехъ недѣль не совершается богослуженія. А все это сдѣлано имъ особенно потому, что наше братство, пользующееся правами, данными свѣтлыми Патріархами, преосвященными митрополитами и свѣтскою властію, августѣйшими королями и князьями, изъято изъ подъ власти епископовъ, архимандритовъ, игуменовъ и намѣстниковъ митрополичьихъ,—что мы не ходили къ нему на поклоненіе въ частные дома, гдѣ онъ остановился, и что мы не подчинились незаконной власти его преосвященства. Наконецъ предалъ онъ наше братство ни чѣмъ незаслуженному проклятію, опубликованному въ церкви женскаго монастыря въ заговенья предъ Филипповымъ постомъ, и такимъ образомъ вмѣшался въ чужую епархію вопреки канонамъ Св. Отцевъ. О чемъ расположенные къ вамъ, увѣдомляя васъ, нашихъ весьма милостивыхъ господъ, мы сами рѣшились во всемъ дальнѣйшемъ

slugami. Bractwo stauropigialnie Sluckie Święto-
Spaskie. pod błogosłowiestwem świętych patry-
archow prawosławnych. Nowembra anno 1707
w Slucku.

Оттуда же.

стоять твердо за свои права и поддер-
живать ихъ. Бончаемъ оіе наше горест-
ное изліяніе тѣмъ, что остаемся на-
всегда вашими доброжелательными и ни-
жайшими слугами. Слуцкое Свято-Спас-
ское Ставропигіальное братство, находя-
щееся подъ благословеніемъ святыхъ
православныхъ Патріарховъ.

65.

**1707 г. Іюня 22. Запись Могилевского войта Теофила Дѣвульского Могилевскому
Православному братству на участокъ земли съ Церковію и другии строеніи
въ Могилевѣ.**

Ja Theofil Dziwulski, obywatel miasta J. K.
M. Mohylowa, czynie wiadomo y iawno zezna-
wam tym moim dobrowolnym zrzeczonym da-
rownym listem wieczystym zapisem, komu by
o tym wiedziec należało, terazniejszego y po-
tym będącego wieku ludziom, donosząc do wia-
domości, iż co ia zeznawaiący, mając w mie-
ście J. K. M. Mohylowie placu prawem wieczy-
stym od rozných ludzi w roku tysiąc sześć set
ośmdziesiąt pierwszym, w roku tysiąc sześć
set ośmdziesiąt wtórym, także w roku tysiąc
sześć set ośmdziesiąt dziewiątym i w roku ty-
siąc siedmsetnym wtórym z swoich własnych
prac y starania nabyte, leżące w setni Pere-
chriścińskiej, ob mieżu z iedney strony pana
Daniela Sapockowa, a z drugiey placu y domu
Rakowskiego, ktorego na ten czas pan Paweł
Łapicki possessorem zostaje; przy tym granica—
od ulicy dolney Perechriścińskiej, a od dru-
giey ulicy na gurze pod wałem idącey. Ktore
placy lubo od rozných ludzie kupione i naby-
te, lecz iuż w iedne mieysce y położenie złą-
czo ne u mnie w possessii zostaią; na których

Я Теофилъ Дѣвульскій, обыватель ко-
ролевскаго города Могилева, дѣлаю из-
вѣстнымъ и ясно заявляю добровольною
дарственнойю на вѣчныя времена за-
писью, кому о томъ слѣдуетъ знать,
нынѣшнимъ и впредь будущимъ лю-
дямъ, что я, предъявитель сего, вла-
дѣю въ королевскомъ городѣ Могилевѣ
плацами, которыя я приобрѣлъ соб-
ственнымъ трудомъ и стараніемъ на
вѣчныя времена отъ разныхъ лицъ въ
1681, 1682, 1689 и 1702 годахъ.
Эти пляцы находятся въ сотнѣ Пе-
рекрестной, и границами ихъ слу-
жать: съ одной стороны межа господи-
на Данила Сапоцкаго, съ другой—плаць
и домъ Раковскаго, арендуемые нынѣ
господиномъ Павломъ Ланицимъ; съ
другихъ сторонъ границами служатъ:
нижняя улица Перекрестная и другая ули-
ца, идущая на горѣ подъ валомъ. Пляцы
эти, купленные и приобрѣтенные мною
отъ разныхъ лицъ, составляютъ нынѣ

budynek z browarem y ze wszelakim naczyniem od browaru należącym bez kotła wystawiony y sad nasadzony znajduie. Potym gdy syna mego na imie Cyrylego tyrańsko zabito, tamże na tym placu ciało iego grzeszne pochował, y kapliczkę na tym mieyscu murowaną pod patronstwem Świętego Onufrego Wielkiego wystawił; w której kapliczce aby służba Boża zaduszna y doroczny fest w dzień Świętego Onufria dnia dwunastego miesiaca Junia podług starego kalendarza była odprawowana, błogosławienie archipasterskie iaśnie w Bogu oświeconego jego mości oycy Warlaama Jasin-skiego, metropolity Kijowskiego, otrzymał. W której kapliczce iuż się z łaski Bożej w roku tysiąc siedmsetnym czwartym służba Boża poczela się odprawować, дай Boże szczęśliwie w potomne czasy chwala Jego święta nie ustawała. Na którym placu w teyże pomienioney kapliczce wystawioney umyśliłem, aby po śmierci y moie grzeszne ciało było złożone, panow przyaciol y dziatki swoich prosze. А będąc ieszcze w żywocie za dobrego zdrowia y doskonałej pamięci, nie z żadnego przymusu y namowy, ale po swey dobrej woli iako swoią własność y nabycie (ponieważ y prawo każe swoią własnością y nabyciem każdemu wolno iako chcą szafować, dać, darować y sprzedać) dla przysługi Bożej y z pobożney intencji swojej, pomieniony plac, y z sadem, z kapliczką murowaną, ze wszelakim na nim wystawionym budynkiem, nic a nic najmnieyszey rzeczy sobie, dzieciom, blizkim, krewnym y nikomu innemu nie zostawuiąc, a nie wymuiąc, ogulem ze wszystkim cerkwi Bożej brackiey Mohylowskiey, w błahocestii nayduiacey, Bohoiawleniju Hospodniu y Matce Bożej obrazowi cudownemu w obleżeniu ziawionemu, przy tym szlachetnym panom starostom bractwa starszego, pomienioney cerkwi brackiey w dozor i opiekę na wieczne czasy daruię, zapisuię i zrzekam

одно цѣлое и находится въ носѣхъ владѣннхъ. На плацахъ находится строеніе съ пивоварнею, со всею принадлежащею къ ней посудю кромѣ котла, и тамъ же разведенъ садъ. Когда сынъ мой Бририлъ злодѣйски былъ убитъ, я схоронилъ на этомъ плацѣ грѣшное его тѣло и выстроилъ на томъ мѣстѣ каменную малую церковь во имя Св. Онуфрія Великаго. Чтобы въ этой церкви совершалось заупокойное служеніе и ежегодно праздновался день Св. Онуфрія 12-го іюня по старому стилю, на что я получилъ архипастырское благословеніе его высокопреосвященства кievскаго Митрополита Варлаама Ясинскаго. Богослуженіе въ означенной церкви совершается уже по милости Божіей съ 1704 года, и дай Богъ, чтобы служба въ ней счастливо продолжалась на вѣки вѣчныхъ и чтобы святое восхваленіе Бога не прерывалось въ ней. На томъ же плацѣ, въ той же упомянутой церкви, желаю и прошу гг. пріятелей и дѣтей моихъ похоронить и мое грѣшное тѣло. А находясь въ живыхъ и будучи совершенно здоровъ и въ полномъ умѣ, безъ всякаго принужденія и чьихъ либо навѣтовъ, а единственно по своей доброй волѣ и усердію, дарю и записываю на вѣчныя времена настоящею моею добровольною дарственною записью выше упомянутый плацъ съ садомъ и каменною церковію, со всеми на немъ сдѣланными постройками, не оставляя ничего ни себѣ, ни дѣтямъ, ни домашнимъ, ни родственникамъ, ни кому либо другому,—рѣшительно все безъ исключенія, какъ пріобрѣтенную свою собственность (ибо закономъ дозволяется каждому, какъ угодно, распорядиться

się niniejszym listem zapisem moim, zostawisz jednak pomienionego placu y budynkow na nim wystawionych do żywota mego wolne dzierżanie y pożytkow zażywanie, bez żadney w tym mnie kontradikciey. A skoro po śmierci mnie zeznającego przerweczeni panowie starostowie cerkwi brackiey starszi za tym moim listem dobrowolnym zrzeczonym zapisem wolni y mocni będą pomieniony plac z sadem y kapliczką, także ze wszelakim budowaniem y cokolwiek po tym zapisie na tymże placu przybudowano będzie, z tym wszystkim w moc, dzierżenie i spokojne używanie, na cerkiew Bożą, na siebie samych i drugich panow starostow, po sobie consequenter w potomne czasy następujących, otrzymać, i przez urzędowych osob w intromissyą wziąć, bez żadney w tym kontradikciey od dzieci moich, blizkich, krewnych, pogotowiu obcych ludzi, pod niebłogosławienstwem Boskim y moim rodzicielskim. Na którym placu od pomienioney kapliczki za ordinacyą Boską y za modlitwami Świętego Onufrego może się większa łaska Boża na tym mieyscu okazać, co day Boże. Którzy przerweczeni panowie starostowie żadnym prawem y sposobem od cerkwi Bożey pomienionego placu nie mają oddalać y odłączać wiecznemi czasy, pod nieważnością tego mego dobrowolnego na cerkiew zapisu, uchoway Boże; ale mają starania iako najlepszego w restawracyi kapliczki y budynkow, w naydowaniu pożytkow, iako y w rozszerzeniu gruntu przykładać, iakoby cerkwi Bożey y Świętemu Onufremu z większą pochwałą y z krescencyą było. A za duszę moią grzeszną y małżonki mey, która także pracy y starania kapliczki y wszystkiego przykładała, także za dziatki i rodzicow naszych, podług zostawionego pominniku spisanych imion zmarłych, aby co rok w każdym mieyscy przynaumniey po iedney służbie Bożey

своею приобрѣтенною собетвенностью: отдать, подарить или продать ее), — жертвую Православной Могилевской братской церкви Божіей во имя Богоявленія Господня и чудотворной иконѣ Божіей Матери, явленной во время осады, и отдаю подъ надзоръ и покровительство благородныхъ господъ старость старшаго братства, находящагося при упомянутой церкви, оставляя впрочемъ за собой право владѣть по конецъ моей жизни упомянутымъ плацомъ и находящимися на немъ строеніями и пользоваться съ нихъ доходами, безъ всякаго противорѣчія мнѣ въ этомъ съ чьей либо стороны. А послѣ моей смерти упомянутые старосты братской церкви имѣютъ полное право тотчасъ же, въ силу этой добровольной моей дарственной записи, принять, при посредствѣ надлежащихъ чиновниковъ, въ полное владѣніе упомянутый плацъ съ садомъ, съ церковію, равно какъ и съ другими постройками; и со всѣмъ тѣмъ, что будетъ потомъ выстроено на этомъ плацѣ послѣ этой моей записи, и употреблять доходы съ этого на пользу церкви Божіей, самихъ себя и всѣхъ другихъ слѣдующихъ за ними старость, безъ всякаго противорѣчія со стороны моихъ дѣтей, домашнихъ, родственниковъ, а тѣмъ болѣе постороннихъ людей, подъ страхомъ лишенія Божіа благословенія и моего родительскаго. Дай Господи, чтобы на этомъ мѣстѣ отъ находящейся на немъ церкви явилась большая Божественная милость по благодати Всевышняго и молитвамъ Св. Онуфрія. Упомянутые старосты никогда не имѣютъ и не будутъ имѣть права отторгнуть отъ церкви Божіей и отдать упомяну-

zaduszney z wielką panachidą na Wieczerni y z czytaniem na Jutrzni Akafista Świętemu Onufremu w potomne czasy byli te ceremonie odprawowane, osobliwie dnia dwunastego miesiąca Junia służba Boża y ceremonia należyta doroczna Świętemu Onufremu była. I to dokładam, iż z tego ubostwa mego, na cerkiew Bożą y Świętemu Onufremu ofiarowanego, y kapłanow tego klasztoru, którzy będą te zaduszne miesięczno służby Boże y ceremonie odprawować, aby już panowie starostowie, podług woli i dyszkrecyi swoiey, w każdy rok ogułem kontentowali, pokornie proszę. Czego po śmierci mey powinni działki moje, potomki y krewni należycie dopilnować i domawiać, aby wysz opisana ceremonia chwały Bożej zaduszna co miesiąc y doroczna na Święty Onufry odprawowała się. Do którego listu darownego wieczystego dobrowolnego zrzeczonego zapisu ia zeznawiający rękę swoją własną podpisawszy, jeszcze dla lepszey wiary y pewności ich mościow panow pieczętarzow o podpis rąk ustnie y oczewisto uprosiłem. Pisan w Mohylowie, roku Pańskiego tysiąc siedmsetnego szóstego miesiąca Maia szóstego dnia. Theofil Dziewulski m. p. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od iego mości pana Theofila Dziewulskiego do tego zapisu Jan Kazimierz Suroż Franckiewicz, sędzia grodzki Orszanski. Ustnie y oczewisto proszony do tego wieczystego darownego y wieczystego [zrzeczonego zapisu od iego mości pana Dziewulskiego Theofila podpisuję się Theodor Kazanowicz, J. K. M. woyt Mohylowski. Proszony pieczętarz do tego zapisu podpisałem się Basyli Sidorowicz Huk, woyt Mohylowski. Ustnie oczewisto proszony do tego wieczystego darownego y wieczystego zrzeczonego zapisu od iego mości pana Theofila Dziewulskiego, ławnika Mohylowskiego, podpisał się Jan Korobanko, burmistrz Mohylowski. Proszony pieczętarz do

тый плацъ кому либо другому, подъ опасеніемъ нарушить, чего Боже сохрани, эту мою добровольную дарственную запись на Божию церковь. Напротивъ они должны прилагать полное стараніе къ тому, чтобы поддержать въ хорошемъ состояніи церковь и другія зданія, заботиться объ увеличеніи доходовъ и расширеніи самаго плаца, во благо и славу Церкви Божіей и Св. Онуфрія. За грѣшную душу мою и душу моей жены, которая также трудилась и заботилась о созданіи церкви и всего прочаго, а также за дѣтей и родителей нашихъ всегда должна быть совершаема, по крайней мѣрѣ одинъ разъ въ каждый мѣсяць, заупокойная Литургія съ большою панихидою на Вечерни и съ акаѳистомъ св. Онуфрія на Утрени. А 12-го Іюня ежегодно должна быть совершаема Божественная Литургія и молебенъ Св. Онуфрія. При этомъ присовокупляю покорную мою просьбу гг. старостамъ о томъ, чтобы они изъ этого моего скуднаго пожертвованія на церковь Божию и въ честь св. Онуфрія удовлетворяли по своему усмотрѣнію ежегодно монастырскихъ священниковъ, которые будутъ совершать ежемѣсячныя заупокойныя Литургіи и панихиды. А мои дѣти, потомки и родственники обязаны по смерти моей надлежащимъ образомъ наблюдать и заботиться о томъ, чтобы совершались указанныя выше заупокойныя Литургіи и годичное Богослуженіе въ день Св. Онуфрія. Эту добровольную запись, данную на вѣчныя времена, я подписалъ моею властною рукою, и, для большей и несомнѣнной вѣрности ея, лично просилъ гг. свидѣтелей утвердить ее

tego zapisu o podpis zęki od iego mości pana Dziewulskiego podpisałem się Paul Łapicki, rąca Mohylowski. Ustnie proszony od iego mości pana Theofila Dziewulskiego do tego wieczystego legacyinego świętobliwego iego zapisu, iako pieczętacz dla świadectwa, podpisałem się Theofil Fiedorowicz Szewnia, rąca Mohylowski. *Zapisek эта явлена въ Могилевскомъ городскомъ судѣ 1707 г. Юня 22 дня. Печатанъ по выписи изъ городскихъ Могилевскихъ книгъ, выданной Могилевскому лавнику Теофилу Дзевулскому 6 Октября 1724 г., скръпленой печатью и подписями войта и правителя канцеляри.*

Изъ рукописи игумена Ореста.

своею подписью. Писано въ Могилевѣ 1706 г. Мая 6 дня. Теофилъ Дзевулскій руку приложилъ.

Подписи: гродскаго судьи Яна Базимира Сурожа Францевича, войта Теофила Базановича, войта Василья Федоровича Гука, бурмистра Яна Боробанки, совѣтника Павла Лапицкаго и совѣтника Теофила Федоровича Шевни.

66.

1715 г. Марта 12. Королевская грамота Юрію Сапѣгѣ и жонѣ его Изабеллѣ о починеніи немилосердыхъ и песносныхъ притѣсненій Буйницкому и Борколабовскому монастырямъ.

August wtory, z Bożey łaski król Polski, etc. etc.

Wielmożnym Jerzemu Sapiezie, stolnikowi Wgo Xstwa Lttgo, y Izabellie z Połubińskich Sapieżyney stolnikowey, małżonkom uprzejmie nam miłym, łaskę naszą krolewską. Wielmożni uprzejmie nam mili! Doniesiono nam iest przez panow rad y urzędnikow, przy boku naszym zostających, pokorna suplika imieniem nabożnych i Bogu oddanych zakonnikow Bуйnickich y monastyra Borkołabowskiego w reliey Grekoruskiey, a nie w uniey będących, na uprzejmość waszą, in contiguitate pomienionych monasterow rezydencyą mającą, że nieznośnie i bez miłoserdzia, przeciw-

Августъ II, Божією милостию король Польскій и пр.

Вельможному Юрію Сапѣгѣ, стольнику В. К. Литовскаго съ супругою Изабеллою Сапѣжанкою, урожденною Полубенскою, наша королевская милость. Намъ представили наши совѣтники и чиновники отъ имени Православныхъ благочестивыхъ и посвятившихъ себя Богу иноговъ Буйницкаго монастыря и (иновинъ) Борколабовскаго монастыря смиренную жалобу на вашу милость, живущихъ въ сосѣдствѣ съ упомянутыми монастырями, а именно на то, что ваши подданные причиняють имъ во-

ko wszelkiej słusznosci, przez ludzi uprzejmosci waszych ponoszą uciemiężenie, krzywdy, oppressye y aggrawacie tak dalece, że prawa y przywileia funduszu ich naruszają y na nie następują, chcąc im połamać, nienależycie wdzierają się w dobra klasztorne y przeciwko prawu ruinują, pustoszą y aggrawują. Czego gdy uprzejmosci wasze ludziom swoim nie zabraniać y owszem śnać pozwalacie, słusznie uciekającym się do nas i obrony naszej krolewskiej potrzebującym chcąc podać rękę, nie tylko ich w łaskawą naszą krolewską bierzemy protekcją y na zaszczyt protekcionales z cancellaryey naszej krolewskiej wydać wskazalismy, ale też i reskrypt do uprzejmosci waszych, żądając usilnie, ażebyście w tey mierze ludziom swoim i sami przez się exorbitancy, najmniejszych krzywd czynić, uciskać y na dobra ich następować nie dopuszczali, y owszem zakazali niesłusznie y nienależycie wdierać się w dziedzictwo Christusowe; ponieważ co raz na chwałę Bozką jest oddano y poświęcono, to nienaruszenie ma być zachowano y nie powinno być gwałcono. W czym my pewni będąc, że dalszych aggrawacyi czynić nie dopuscicie, a ukrzywdzonym w poczynionych szkodach y depaktaciach satisfactią uczynicie, przy ofiarowaniu łaski naszej krolewskiej dobrego na ten czas życzymy zdrowia. Dan w Warszawie, dnia 12 miesiąca Marca roku Panskiego. panowania naszego 18. Augustus rex.

Внизу отписана на бумагу печать. Писанъ на бумажномъ листъ. Ветхъ. Хранится тамъ же.

преки всякой справедливости жестокия и нестерпимыя притѣсненія, обиды и угнетенія, — что черезъ это они нарушаютъ и попираютъ основныя, дарованныя имъ (монастырямъ), права и привилегіи, желая совершенно уничтожить ихъ, что незаконно вторгаются въ монастырскія ихъ имѣнія и производятъ въ нихъ разрушенія и опустошенія. Такъ какъ ваша милость не возбраняете всего этого вашимъ людямъ, а, можетъ быть, и позволяете, то поэтому мы, желая подать руку помощи обиженнымъ, прибѣгающимъ подъ нашу защиту, не только взяли ихъ подъ свое покровительство и приказали выдать имъ охранную грамоту изъ нашей королевской канцеляріи, но вмѣстѣ съ тѣмъ симъ рескриптомъ настойчиво требуемъ и отъ васъ того, чтобы вы не позволяли ни себѣ, ни своимъ людямъ, нарушать законы, дѣлать притѣсненія и вторженія въ монастырскія имѣнія, и чтобы совершенно запретили производить незаконныя вторженія въ наслѣдіе Христово: что однажды пожертвовано и посвящено Богу, то должно быть сохраняемо ненарушеннымъ и не должно быть отнимаемо. Будучи вполне увѣрены, что не допустите впередъ притѣсненій и вознаградите обиженныхъ за сдѣланныя имъ несправедливости и убытки, мы изъявляемъ вамъ нашу королевскую милость и желаемъ вамъ добраго здоровья. Да по въ Варшавѣ, Марта 12 дня. . . . въ 18 годъ нашего царствованія.

СѢ.

1725 г. Генваря 11. Полномочіе отъ Могилевскаго Богоявленскаго Братства старостѣ Петру Александровичу пригласить словолитчика для братской печати.

My starostowie, podstarości i szaffarze bractwa stauropigialnego Ziawienia Pańskiego, w mieście J. K. M. Mohylowie zostające, daemy zupełną moc szlachtetnemu panu Piotrowi Alexandrowiczowi Asijowiczowi, ławnikowi Mohylowskiemu, staroście bractwa Mohylowskiego, pod patronstwem S-go Jana Apostoła y Ewangelisty Pańskiego będącego na zaciągnięcie gisera do drukarni zgodnego. Za którego przybyciem deklarujemy postanowienie vigore onego pracy y konsolacyi uczynić za spólną obouch stron zgodą; a w kwantum by dotarcia onego postanowienia quo casu być nie mogło, deklarujemy też osobę gisera in loco loci naszym brackim kosztem postanowić. Do której mocy przy pieczęci brackiej ręce nasze podpisujemy. Dat w brackim monasteru prawosławnym stauropigialnym Bohoiawlenskim dnia 11 miesiąca Januarya, anno 1725. Theodor Kazanowicz J. K. M. woyt Mohylowski, starosta Ziawienia Pańskiego. Jerzy Leszkiewicz, woyt Mohylowski, starosta cerkwi Ziawienia Pańskiego. Piotr Bohdanowicz Rakusa, starosta Bohoiawlenii Pańskich bractwa Mohylowskiego stauropigialnego. Jakub Kucewicz, rayca i starosta Bohoiawlenii Pańskich bractwa Mohylowskiego.

Изъ рукописи игумена Ореста.

Мы старосты, подстаросты и казначей Богоявленскаго ставропигіального братства, живущіе въ королевскомъ городѣ Могилевѣ, даемъ полномочіе г. Петру Александровичу Асейвичу, старостѣ Могилевскаго братства, находящагося подъ защитой Св. Апостола и Евангелиста Іоанна, пригласить словолитчика для братской печати. По прибытіи этого словолитчика мы общаемся, съ согласія той и другой стороны, заключить условіе относительно его работъ и вознагражденія; а еслибы почему либо нельзя было заключить этого условія, то мы обязуемся возратить словолитчика къ мѣсту его жительства на счетъ братства. Это полномочіе скрѣпляемъ братскою печатью и нашими подписями. Дано въ Православномъ ставропигіальномъ Богоявленскомъ монастырѣ, Генваря 11 дня 1725 г. Феодоръ Казановичъ, Могилевскій войтъ и староста Богоявленской церкви. Георгій Лешкевичъ, Могилевскій войтъ, староста Богоявл. церкви. Петръ Богдановичъ Ракуза, староста Богоявленской церкви ставропигіального Могилевскаго братства. Яковъ Буцевичъ, совѣтникъ и староста Богоявленской братской церкви въ Могилевѣ.

68.

1725 г. Октября 18. Королевская грамота Могилевскому епископу Сильвестру Четвертинскому о невѣдательствѣ его въ избраніе игумена для Могилевскаго братскаго монастыря.

August wtóry, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny książę Saski i elektor.

Wielebnemu w Bogu oycu Sylwestrowi, księżciu Czetwertyńskiemu, władcy Mohylowskiewmu ritus Graeci non uniti, pobożnie i wiernie nam miłemu, łaskę naszą królewską. Wielebny i pobożny wiernie nam miły! Doniesiona nam *ieść* przez panow rad naszych, przy boku naszym zostających, quaerimonia od szlachetnego Jerzego Leszkiewicza, wojta naszego Mohylowskiego, i innych braci całej confraternii bractwa cerkwi stauropigialney Mohylowskiej ritus Graeci non uniti, do nas supplikujących, iż pobożność i wierność twoja, lubo pomieniona cerkiew stauropigialna Mohylowska i bractwo iey, według opisu przywileiow nayiaśniejszych antecessorow naszych i konstytucyi Koronnych W. X. Litewskiego, od jurysdykcji pobożności i wierności twojej exemti i same też bractwo independenter ihumenow przez się obierać zwykło, iednak pobożność i wierność twoja obieranie ihumenow cerkwi pomienioney sobie usurpując, nabożnego Klementa Piharewicza, ihumena zgodnie od całego bractwa pomienionego obranego i przereczonego wojta Mohylowskiego i innych braci, inquietować, elekcyą invalidować, y opponujących się przy prawach i prsywileiach naszych, tak censuris, iako i gwałtem jurisdictioni suae praetensae przyniewalać chcesz, pochwałki i odpowiedzi, w spol-

Августъ второй и пр.

Возлюбленному въ Богъ отцу Сильвестру, князю Четвертинскому, Православному владыкѣ Могилевскому, наша королевская милость. Ваше Преосвященство! Господа совѣтники наши, состоящіе при нашей особѣ, представили намъ смиренную жалобу благороднаго Георгія Лешкевича, нашего Могилевскаго войта, и другихъ братчиковъ всего Могилевскаго Православнаго ставропигіальнаго Братства, — жалобу, состоящую въ томъ, что, хотя Могилевская ставропигіальная церковь и находящееся при ней братство, привилегіями августѣйшихъ нашихъ предшественниковъ и конституціями, данными Польшѣ и В. К. Литовскому, изъяты изъ вѣдѣнія вашего преосвященства, и на этомъ основаніи братство само всегда избирало для себя игуменовъ, не смотря однако на это, ваше преосвященство, присвоивъ себѣ незаконно власть въ назначеніи игуменовъ для монастыря при помянутой церкви, не хочешь оставить въ покоѣ и признать избранія благочестиваго Кlementa Пигаревича, избраннаго въ игумена единогласно всѣмъ помянутымъ братствомъ, выше поименованнымъ Могилевскимъ войтомъ и прочими братчиками; не смотря на ихъ сопротивленіе, опирающееся на нашихъ законахъ и привилегіяхъ, хочешь насильственно подчинить ихъ своей мнимой юрисдикціи, дѣ-

ney radzie i namowie z urodzonym grafem Rodakowskim będąc, czyniąc, w korrespondencye zakazane prawem z postronnemi eo fine wdaiesz się. Z tą proźbą, tedy od nich do nas wniesioną, i za intercessyą panow rad i nrzędnikow naszych, przy boku naszym zostających, przereczonego szlachetnego Leszkiewicza, woyta naszego Mohilowskiego, i całej cerkwi i bractwa stauropigalnego Mohylowskiego i pobożnego Klementa przyieliśmy. A zatym pobożność i wierność twoję przez niniejszy list nasz zaręczny napominamy i serio przykazujemy, aby pobożność i wierność twoia, sam przez się, albo subordynowane osoby, tak samych pomienionych quaerelantow, małżaki, dzieci ich i czeladź, iako i pobożnego Klementa Piharewicza ihumena, od bractwa legitime obranego, w osobach i rzeczach ich iakimkolwiek sposobem agraować i inquietować nie ważył się. Co mieć koniecznie chcąc, na sprzeciwuiącego się winę kop cztery tysiące Litewskich zakładamy, których połowa do skarbu naszego, połowa zaś druga stronie skrzywdzoney oddana y wypłacona irremissibiliter być powinna. Na co dla lepszey wiary ręką naszą własną terazniejszy list zaręczny podpisawszy, pieczęć W. X. Littgo przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie dnia 18 Oktobra miesiąca roku Pańskiego 1725, panowania naszego 29 roku. Augustus rex. Franciszek Tadeusz Krotonski, stolnik Braclawski J. K. M. i pieczęci mieyskiej W. X. L. sekretarz, manu propria.

Из рукописи игумена Ореста.

лаешь имъ, сговорившись съ графомъ Родаковскимъ, разными угрозы и вступаешь съ этою цѣлю въ воспрещенную законами переписку съ посторонними людьми. Вслѣдствіе ходатайства нашихъ совѣтниковъ и чиновниковъ мы приняли въ уваженіе поданную намъ просьбу вышепоименованнаго благороднаго Лешкевича, нашего Могилевскаго войта, всего церковнаго Могилевскаго братства и благочестиваго Климента. А вслѣдствіе этого напоминаемъ вашему Преосвященству и строго приказываемъ настоящею нашею оберегательною грамотою, ни лично, ни чрезъ подвластныхъ вамъ людей не дѣлать никакихъ безпокойствъ и притѣсненій вышепоименованнымъ просителямъ, ихъ женамъ, дѣтямъ, челяди, равно и благочестивому Клименту Пигаревичу, законнымъ порядкомъ избранному братствомъ въ игумена. Желая видѣть это непременно исполненнымъ, назначаемъ послушнику (этой грамоты) штрафъ въ четыре тысячи Литовскихъ копъ, изъ которыхъ одна половина безъ всякаго отластва должна быть внесена въ нашу казну, а другая отдана и уплочена обиженной стороной. Въ удостовѣреніе чего, подписавъ собственноручно настоящую оберегательную грамоту, мы приказали приложить къ ней печать В. К. Литовскаго. Дано въ Варшавѣ 18 Октября 1725 г., царствования нашего въ 29 годъ.

1718 г. Іюня 26. Инструкція отъ Могилевскаго Богоявленскаго братства Якову Кудевичу и Ивану Козловскому, посланнымъ братствомъ къ Кіевскому митрополиту съ жалобами на архидіакона Каллиста Оловяшку.

Anno 1728, dnia 16 Junia. Instrukcyja od nas magistratu miasta J. K. M. Mohylowa y od nas starostow bractwa Bohoiawlenii Pańskich stauropigialnego, starszego y młodszego, y wszystkich starostow parochialnych, znajdujących się w mieście J. K. M. Mohylowie, zgodnie y iednostaynie obrawszych za delegatow do iaśnie w Bogu przeoświeconego archiepiscopa Kijowskiego, Halickiego y całej Małej Rosii, pana pasterza y dobrodzieia naszego miłościwego, szlchetnych panow Jakuba Kucewicza, Jana Kozłowskiego, radziec y starostow brackich Bohoiawlenii Pańskich, w desyderiach podług punktow niżej wyrażonych, w czym mają supplikować.

1) Przybywszy ad locum do iaśnie w Bogu przeoświeconego iego mości oycy archiepiscopa Kijowskiego supplikować na Kalistego Ołowiaszkę, archidyakona bywszego, który iako za żywota w Bogu zesłego episcopa Białoruskiego z zawziętości swoiey radą swoią funduszom, miłościwie nadanym, przeciwności wyrządzał, teraz daleko barziej na uymie chwały Bożej nie pszestaie wyrządzać. Jako to, processią publiczną w dzień Bohoiawlenii Pańskich na Jordan, którey wszyscy antecessorowie s. pamięci xięcia iego mości episcopa assistowali ze wszystkim duchowieństwem dla większey ozdoby chwały Bozey, y sam tenże xiąże episkop przez lat kilka assistował z duchowie-

1728 года, Іюня 16 дня. Инструкція, данная отъ насъ магистрата королевскаго города Могилева и отъ насъ, старость ставропигіального Богоявленскаго братства, старшаго и младшаго, и всѣхъ приходскихъ старость, находящихся въ королевскомъ городѣ Могилевѣ, избравшихъ благородныхъ гг. Якова Кудевича Ивана Козловскаго, радцевъ и старость Богоявленскаго братства, депутатами къ его преосвященству архіепископу Кіевскому, Галицкому и всей Малороссіи, къ нашему пастырю и милостивому благодѣтелю, для изложенія ему слѣдующихъ нашихъ нуждъ и просьбъ:

1) По прибытіи на мѣсто къ его преосвященству, Кіевскому архіепископу, жаловаться на бывшаго архидіакона Каллиста Оловяшку, который, по своему нерасположенію къ намъ, еще при жизни въ Бозѣ почившаго Бѣлорусскаго епископа, своими совѣтами причинялъ ущербъ основнымъ, дарованнымъ намъ правамъ, а теперь вредить намъ еще болѣе, къ уменьшенію славы Божіей. Питая сильное нерасположеніе къ братской церкви, онъ отмѣнилъ крестный ходъ на Іорданъ въ день Богоявленія Господня, между тѣмъ какъ прежде на этомъ крестномъ ходѣ присутствовали всѣ предшественники блаженной памяти упомянутого епископа и со всѣмъ духовенствомъ для болѣе торжественнаго прославленія имени Божія, и самъ епископъ Бѣ-

stwem, a w tych rokach zawziowszy nienawiść ku cerkwi Bożej brackiej, tę processią ujął ociec archidyakon,—także processią generalną na iawlenie cudownego obrazu Przenajświętszej Panny, od kilkadziesiąt lat ustawioną, z assistencyą wszystkiego duchowieństwa y dzwonieniem po wszystkich cerkwiach; a teraz od kilka lat nietylko assistować, ale i dzwonić na ten fest zakazał. Inne processie na festa, które należą do cerkwi teyże brackiej, wszystkie skasował, przez co znaczna dzieje się uyma chwale Bożej.

2) Wymysły dla wzbogacenia siebie y sposoby, których ante w kathedrze nie było, teraz wynalazł: ieżeli kto w stan s. małżeński wstępuje, tedy przedtym za kwitek po kilka złotych dawali, a nayznaczniejszy talar bity. A teraz wymyśliwszy przyczynę, iakby na fundowanie cerkwi katedralney, po stu y więcey, po ośmdziesiąt, po pięćdziesiąt, ile co mógł wy móc, brał; z czego nie małą ruynę ludzie ponieśli na fortunach; drudzy, nie mogąc wystarczyć tey extorsy, na stronę wyiachawszy u unitow szluby brać musieli. A tym sposobem chytym na kilkadziesiąt tysiące u ludzi wydar szy, żadney reparacyi cerkwi katedralney nie uczynił, tylko się sam z bogacił.

3) Srebro cerkwi katedralney Spaskiej, mimo wiadomość starostów i szaffarzów, pozle wawszy w zlitki, poprzedawał y tę sumnę sobie odebrał. Dzwony z różnych cerkwi parochialnych Mohylowskich gwałtem pobrawszy, dając racyą parafianom, że do wielkiego ka-

лорусскій въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ присутствовалъ на немъ вмѣстѣ съ духовенствомъ. Равнымъ образомъ онъ отмѣнилъ торжественный крестный ходъ въ день явленія Чудотворной иконы Божіей Матери, который положено совершать уже нѣсколько десятковъ лѣтъ тому назадъ съ участіемъ въ немъ всего духовенства и съ колокольнымъ звономъ во всѣхъ церквахъ; а нѣсколько лѣтъ тому назадъ архидіакономъ не только запрещено духовенству присутствовать на этомъ крестномъ ходѣ, но и звонить въ колокола въ этотъ праздникъ. Онъ отмѣнилъ и всѣ другіе крестные ходы, совершавшіеся въ дни праздниковъ въ братской церкви, и этимъ нанесъ значительный ущербъ славы Божіей.

2) Для обогащенія себя, онъ (архидіаконъ) завелъ при Могилевской каедрѣ такія правила, которыхъ здѣсь никогда не существовало. Именно: въ былыя времена, если кто вступалъ въ бракъ, тотъ за вѣнчаніе платилъ нѣсколько золотыхъ, а люди богатые—битый талеръ. Нынѣ же, подъ предлогомъ построенія каедральнаго собора, онъ бралъ по сту и болѣе, по восьмидесяти, по пятидесяти, словомъ бралъ столько, сколько могъ взять при своемъ вымогательствѣ; это причинило немало важный уронъ людскому достоянію. А другіе, не будучи въ состояніи удовлетворить такимъ вымогательствамъ, принуждены были вѣнчаться на сторонѣ у униатовъ. Собравши такимъ незаконнымъ образомъ нѣсколько тысячъ, онъ (архидіаконъ) между тѣмъ не сдѣлалъ ничего для каедральнаго собора, а только самъ обогатился.

3) Серебряную утварь Спасскаго каедральнаго собора онъ (архидіаконъ) перелилъ въ слитки безъ вѣдома старости и ключарей, затѣмъ продалъ и вырученныя деньги взялъ себѣ. Затѣмъ онъ насильственно отобралъ колокола въ различныхъ приходскихъ Могилев-

thedralnego te dzwony przyłożę, aby był dzwon większy, deklarował, z których dzwonek dla swojej ucieki armatki powylewał. Pieniądze w roku 1718 ze wszystkich cerkwi i klasztorów wybrawszy, jakoby na seym miał iechać do Grodna, a nie poiechawszy summę sobie przywłaszczyl.

4) Ex relatione pierwszych naszych delegatów wyrozumielismy, iż iest waszey archipasterskiej mości z uraza, że dawniey nie mogliśmy się adresować y skargę przekładać. A to dla tey przyczyny, żeśmy się obawiali narażać s. pamięci xięcia episkopa naszego, abyśmy przez instynkt zawziętości archidyakońskiej nie popadli w niebłogosławieństwo. Musielismy cierpliwością znosić, obawiając się nie tak zguby fortunney doczesney, iako duszney. Która się zguba dusz ludzkich z instynktu archidyakona pokazała, iakoŃto na panu Daniele Sapocku, burmistrzu Mohylowskim, który nacierpiawszy się więzienia okow u archidyakona, poki miał się czym akkommodować, dawał, a gdy już nie stało, tedy do tego przywiódł, że y duszę z desperacyi zgubił, gdy go niewinnie wyklęli za successyą, temuż panu Sopocku należąca y spadła; a syn onego Jakub Sopocko y p. Jan Antuszkiewicz, rayca Mohylowski, wespół zostawszy w przekleństwie ad similem casum ex desperatione mało nie przyszli, poki się nie wykupili u archidyakona z inhibicji. Którym ta sprawa na akkomodacye y datki naymniey kosztowała cztery tysiące, ut ipsi testant.

5) Jednym słowem byleby za iaką kolwiek przyczynę, zaraz choćby iakich godnych ludzi

skixъ церквахъ и объявилъ прихожанамъ, что онъ эти колокола употребить на соборный колоколъ для того, чтобы въ соборѣ былъ хорошей звонъ; а кончилъ все это тѣмъ, что для своей потѣхи вынулъ изъ колоколовъ маленькія пушки. Въ 1718 году онъ собралъ деньги со всѣхъ церквей и монастырей подъ тѣмъ предлогомъ, что поѣдетъ на сеймъ въ Городну, а потомъ не поѣхалъ туда и деньги присвоилъ себѣ.

4) Изъ донесенія первыхъ нашихъ депутатовъ мы узнали, что ваше пресвященство выразили свое неудовольствие на то, почему мы не жаловались прежде. Это отъ того, что мы опасались беспокоить почившаго въ Божѣ епископа, боялись того, чтобы онъ не лишилъ насъ своего благословенія по ненависти къ намъ архидiakона. Мы терпѣливо принуждены были переносить все это, опасаясь не столько потери временнаго нашего имущества, сколько гибели душъ христіанскихъ. А какъ страсти архидiakона ведутъ людей къ вѣчной гибели, это видно изъ примѣра Могилевскаго бургомистра Данила Сапоцки: насидѣвшись въ тюрьмѣ въ оковахъ у архидiakона, Сапоцко давалъ, пока было что давать, а когда уже нечего было давать, то архидiakонъ довелъ его до гибели, введши въ отчаяніе: онъ проклялъ его безъ всякой вины со стороны послѣдняго, изъ за наслѣдства, доставшагося ему Сапоцку. Сынъ его Яковъ и г. Иванъ Антушкевичъ, Могилевскій райца, преданные вмѣстѣ съ нимъ (Сапоцко) проклятію, впавши въ отчаяніе, подвергались той же участи, пока не откупили себя у архидiakона отъ проклятія. Дѣло это съ подачками для умиловленія архидiakона стоило имъ, какъ они сами свидѣтельствуютъ, по крайней мѣрѣ четыре тысячи (?).

5) Короче, былъ бы только какойнибудь поводъ, тотчасъ по желанію ар-

inhibitowano niewinnie z instynktu archidya-kona, iako to panow woytow: Paula Lapickiego, Jerzego Leszkiewicza, dwóch radziec panow Piotra Rakuzę y Samuela Leszkiewicza, z których troie ledwo przez wielkie instancye otrzymali za żywota xięcia epikcopa błogosławieństwo, a p. Samuel Leszkiewicz umarł w inhibicji nic niewinny. Y teras nie przestaie swoiey zawziętości, kiedy panow delegatow naszych pierwszych do waszey archipasterskiej mości posyłanych, to iest szlachetnego pana Jana Kozłowskiego, raycę Mohylowskiego, y sławetnego p. Jana Iaroszewskiego, starostow, roskażal kapłanom parochialnym, aby do Spowiedzi y do Przenajświętszego Sakramentu nie byli przypuszczeni, iako się tak i stało, nic nie uważając nadane błogosławieństwa onym od waszey archipasterskiej mości, a to za delegacją odprawioną.

6) Pan Jan Kazkiewicz, którego rodzic wielkie dobrodzieystwa cerkwiom Bożym w całym xięstwie Litewskim i klasztorom hoynie czynił, gdy z przypadku utonął, xiąże episkop po wszystkich cerkwiach dzwonić y należycie pogrześć błogosławił, bez bytności archidya-końskiej; a iak prętko przybył archidyakon, wszystko to przemienił, dzwonić y pogrześć zakazał, pretędując sobie nienależycie znacznego datku.

7) Rozwody między małżeństwem bez przyczyny, bez dowodow, bez świadectwa podawał, iako to Karniecia Szczerbaka w pewnym roku rozwiodł, że musiał do ubozstwa przysć, akomoduując się archidyakonowi. Idem w roku 1727 corkę pana Korobanki, burmistrza Mohylow-

хидіакона налагаемо было запрещеніе на невинныхъ и самыхъ достойныхъ людей, такъ то: на гг. войтовъ Павла Лапицкаго, Георгія Лешкевича, на двухъ радцевъ: Петра Ракузу и Самуила Лешкевича, изъ коихъ трое съ великимъ трудомъ и то едва получили благословеніе еще при жизни епископа, а Самуиль Лешкевичъ и теперь подъ запрещеніемъ, хотя былъ нивъ чемъ невиновать. Онъ архидіаконъ и теперь не оставляетъ гнѣва: отправленныхъ нами въ первый разъ къ вашему преосвященству нашихъ пословъ: Ивана Козловскаго, Могилевскаго радцу, и Ивана Ярошевича, нашихъ старостъ, онъ приказалъ приходскимъ священникамъ не допускать ни къ Исповѣди, ни къ Св. Причастію, что и было исполнено, не смотря на данное имъ благословеніе вашего преосвященства, и все это было сдѣлано имъ за то, что они отправлялись послами.

6) Когда нечаянно утонулъ Иванъ Баскевичъ, отецъ котораго оказалъ большія благодѣянія Божиимъ церквамъ и монастырямъ во всемъ В. К. Литовскомъ, то епископъ, въ отсутствіи архидіакона, велѣлъ звонить во всѣхъ церквахъ и похоронить его надлежащимъ образомъ. Но какъ только пріѣхалъ архидіаконъ, онъ все это перемѣнилъ, запретилъ звонить и хоронить его, незаконно требуя значительной взятки.

7) Архидіаконъ дозволялъ расторженіе брака безъ всякой на то причины, безъ доказательствъ и безъ свидѣтельствъ. Такъ онъ дозволилъ нѣкогда разводъ Карнею Щербаку и послѣдній довелъ себя до нищеты подачками архидіакону. Равнымъ образомъ въ 1727

skiego, wydaną za p. Połuniewiczza, rozwiodł bez żadnych dowodów.

8. Po śmierci xięcia iego mości episkopa staraliśmy się wszyscy, aby prawa, przywileje y inne dokumenta wszystkie, episkopii Białoruskiej służące, ad tempus depakowane były w skarbcu brackim. Co kilka razy deklarowawszy nie dotrzymał y nie oddał, y teraz Bóg wie na jaki koniec u siebie trzyma. A te prawa za wszystkich antecessorow episkopow nie gdzie indzie, tylko in archivo deponowane były w bractwie. W czym my wielką mamy po archidiaconie wątpliwość, żeby, choway Boże, przeciwnego czego wiary naszej nie uczynił.

9) Wszelkim sposobem, nie iakową zawziowszy ante przeciwko cerkwi brackiey Bohoiawleńskiej y monastyrу, znajdujących się zakonnikow bez przestania usiłuje, ażeby chwala Boża ustała w pomienioney cerkwi. Niektórych zakonnikow poodbierał y gdzie indziej poodsyłał, innych inhibitował bez żadnych przyczyn. A terazniejszego oycа Silwestra Carogradzkiego, ihumena brackiego z błogosławieństwa s. pamięci xięcia iego mości episkopa y naszymi wotami zgodnie obranego, udawszy niesłusznie iego mości oycu episkopowi Czernihowskiemu, od celebracyi odłączył y po wszystkich cerkwiach parochialnych w dzień niedzielny publikować kazał, nieprezętując samego authentyku, od iego mości oycа episkopa Czernihowskiego poprzybiić kazał.

10) W czym wszystkim iako nayspokorniey supplicując, upraszamy waszą archipasterską

году архидіаконъ дозволилъ незаконно разводъ дочери г. Коробанки, Могилевскаго бургомистра, выданной въ замужество за г. Полуневича.

8) По смерти его преосвященства епископа, всё мы хлопотали о томъ, чтобы права, привилегии и всякаго рода документы, относящиеся къ Бѣлорусской епископiи, были до времени положены въ братскій сундукъ. Не смотря на свои неоднократныя общанія, онъ (архидіаконъ) не отдавалъ намъ этихъ документовъ и досихъ поръ держитъ ихъ у себя, Богъ знаетъ для чего. А между тѣмъ эти акты всегда, при всѣхъ предшествовавшихъ епископахъ, не индѣ гдѣ либо хранились, а единственно въ братствѣ. Это возбуждаетъ въ насъ сильное опасеніе того, чтобы архидіаконъ не сдѣлалъ чего либо противнаго нашей Св. Вѣрѣ, отъ чего Боже сохрани.

9) Имѣя съ давняго времени что-то противъ Богоявленской братской церкви и монастыря, онъ (архидіаконъ) непрестанно всячески притѣсняетъ находящихся въ послѣднемъ иноковъ такъ, чтобы прекратилось Богослуженіе въ упомянутой церкви. Нѣкоторыхъ монаховъ онъ разослалъ въ другіе мѣста; а на другихъ безъ всякой причины наложилъ запрещеніе. А теперешняго братскаго игумена, отца Сильвестра Царградскаго, единодушно избраннаго нами съ разрѣшенія покойнаго епископа, безъ всякой причины онъ (архидіаконъ) перечислилъ въ епархію Черниговскаго епископа, лишилъ его права священнослуженія и велѣлъ объявить объ этомъ въ одинъ Воскресный день во всѣхъ приходскихъ церквахъ отъ имени Черниговскаго епископа, не показывая никому самого подлинника запрещенія.

10) Излагая жалобы на все это, мы покорнѣйше просимъ ваше преосвящен-

mość, naszego miłościwego pana y dobrodzieia, aby taka licentia archidyakona bywszego była we wszystkich punktach pohamowana mocą pasterską, ażeby więcej rosterkow, niesnasek daley nie było między prawosławnemi synami. Do tego y tych, którzy się przystępują do iego myśli y rady, iako oycow Daniela Januszkiewicza, prezbitera Woskreszeńskiego, Izidora Cierkiewicza, prezbitera Pokrowskiego (który dziesięć lat już wdowcem zostaje), Symeona Gaylëwicz, prezbitera bliźniego Woskreszenia, mocą y admonicyą archipasterską chciał uskromić,—cerkiew bracką stauropigialną Bohoiawlenii Pańskich z klasztorem y całym bractwem przy prawach, funduszach, od nayiaśniejszych monarchow, królów ich mościow, miłosciwie nadanych y błogosławieństwem nayświętszych patryarchow y Ś. pamięci metropolita Kiiowskim Piotrom Mohiłą confirmowanych, utwierdzić y utrzymać od takiej nawalności, y oycu ihumena naszego swym archipasterskim listem błogosławić.

11) Tenże archidyakon obrawszy, według upodobania swego, za namiestnika wielebnego oycu Giedeona Szyszkę, ihumena Mińskiego, a siebie za plenipotenciarusza, zniewolił duchowieństwo, żeby się podpisali na to; w czym ociec protopopa Kopyski protestuiąc się odiachał. A gdy uczyniwszy namiesnikiem oycu Szyszkę, który tylko kilka tygodni iakoby będąc w kathedrze, do swego klasztoru wyiachał y nazad, Bóg wie, czy będzie; a tym

ство, нашего милостивого владыку и благодѣтеля, совершенно воспретить вашей пастырскою властію такое своеволие бывшего архидіакона, для предупреждения дальнѣйшихъ раздоровъ и несогласій между православными synami. Кроме того просимъ вразумить также властію и внушеніями вашего преосвященства и всѣхъ тѣхъ, которые держатся образа его мыслей и дѣйствуютъ по его совѣтамъ, какъ то: Данила Янушкевича, Воскресенскаго священника, Исидора Церкевича, Покровскаго священника (последній овдовѣлъ уже десять лѣтъ тому назадъ), Симеона Гайлевича, священника Ближней Воскресенской церкви; равнымъ образомъ мы просимъ ваше преосвященство избавить ставропигіальную братскую Богоявленскую церковь вмѣстѣ съ монастыремъ и всѣмъ братствомъ отъ таковыхъ насилій и утвердить за ней права и фундуши, пожалованныя августѣйшими монархами, ихъ королевскими милостіями, утвержденныя и благословенныя святѣйшими патриархами и блаженной памяти Кіевскимъ митрополитомъ Петромъ Могилою; вмѣстѣ съ тѣмъ просимъ утвердить благословенною грамотою избраніе нашего отца игумена.

11) Тотъ же архидіаконъ, избравши по своему желанію Минскаго игумена преподобнаго отца Гедеона Шишку намѣстникомъ, а себя— главноуправляющимъ, заставилъ духовенство дать ему на это формальное свое согласіе. Отецъ протопопъ Копыскій воспротивился этому и уѣхалъ. А когда избранный намѣстникомъ отецъ Шишка, пробывъ нѣскольконедѣль при каедрѣ, также уѣхалъ въ свой монастырь и, Богъ знаетъ, когда

czasem archidyakon dziwne sposoby wynayduie, y zamysla y zakłada elekcyą bez błogosławieństwa waszey pasterskiey mości, i mimo wiadomość wszystkich bractw w Prawosławii świętym zostaiących w W. X. Litewskim, we Mácisławiu, która elekcyя zawsze się odprawowała in loco concreto, to iest w kathedrze Mohylowskiey w mieście J. K. M. Mohylowie. W którym punkcie supplikuiemy do waszey archipasterskiey mości, aby oycy archidyakona zawziętość pohamować y nie błogosławić z iego partizantami mocą i władzą waszą archipasterską.

12) Same nasze fundusze, przywileie y błogosławieństwa do waszey archipasterskiey mości manutencji nas pociągają. Przy których supplikuiemy do waszey archipasterskiey mości pana naszego miłościwego, abyś raczył ex clementia autoritatis suae dać nam zakonikow dwuch kapłanow y dyakona do naszego klasztoru brackiego Mohylowskiego, gdyż tu teysi zakonnicy nie mogą mieszkać w pomienionym klasztorze brackim dla archidyakońskich wymyślnych nawalności. Do którey instrukcii przy pieczęci brackiey Bohoiawlenii Pańskich ręce nasze podpisuiemy: Theodor Kazanowicz, J. K. M. woyt Mohylowski, starosta Bohoiawlenii Pańskich. Jerzy Leszkiewicz, woyt Mohylowski, starosta Bohoiawlenii Pańskich. Paweł Łapicki, woyt Mohylowski, starosta Bohoiawlenii Pańskich. Michał Kucwicz, burmistrz Mohylowski, manum posuit. Michał Całaban, rayca Mohylowzski. Gabryel Korolkiewicz, starosta Świętego Nikołaja. Leon Tarasewicz, starosta Wozdwiżenia Czesnaho Kresta. Timofii Kazarewicz, ławnik, starosta

опять прибудеть къ намъ, то архидіаконъ сталъ употреблять всевозможные способы и устриваетъ выборы въ г. Мстиславѣ безъ благословенія вашего преосвященства и безъ вѣдома православныхъ братствъ, находящихся въ въ В. К. Литовскомъ, между между тѣмъ какъ эти выборы производились всегда въ узаконенномъ мѣстѣ, т. е. при Могилевской кафедрѣ въ королевскомъ городѣ Могилевѣ. Мы просимъ ваше преосвященство остановить замыслы отца архидіакона и не давать ему на это, вмѣстѣ съ его сторонниками, вашего архипастырскаго благословенія.

12) Наши фундуши, привилегіи и благословенныя грамоты побуждаютъ насъ искать покровительства вашего преосвященства. При этомъ мы покорно просимъ ваше преосвященство: благоволите прислать въ нашъ братскій монастырь, подъ милостивой защитой вашей архипастырской власти, двухъ іеромонаховъ и одного діакона, потому что здѣшніе монахи не могутъ жить въ нашемъ братскомъ монастырѣ вслѣдствіе архидіаконскихъ интригъ и насилій. Эту инструкцію вмѣстѣ съ печатью братства Богоявленія Господня скрѣпляемъ нашими подписями: Федоръ Базановичъ, Могилевскій войтъ и староста Богоявленской церкви. Юрій Лешкевичъ, Могилевскій войтъ и староста Богоявленской церкви. Павелъ Лапичкій, Могилевскій войтъ, староста Богоявленской церкви. Михаилъ Буцевичъ, Могилевскій бурмистръ; Михаилъ Цалабанъ, радца Могилевскій. Гавріиль Боролюкевичъ, староста Никольской церкви. Левъ Тарасевичъ, староста Кресто-воздвиженской церкви. Тимофей Ба-

Wozdwiżenia Czesnaho Kresta. Miron Andziejowicz, rayca y regent cancellaryi mieyskiej Mohylewskiej i brat wpisny. Piotr Alexandrowicz, ławnik Mohylewski. Philimon Dziegierzewicz, woyt Mohylowski, starosta. Jan Korobanka. Hrehory Szunkiewicz, burmistrz Mohylowski, starosta Podniesienia Krzyża Świętego. Jan Korolkiewicz, starosta Święto-Mikolski. Piotr Bohdanowicz Rakusa, rayca Mohylowski, starosta Bohoiawleński. Steffan Korobanko starosta Pokrowu Nayswiętszey Panny. Piotr Kazanowicz, starosta S. Jana Bohosłowa. Jan Jaroszewski, podstarosci S. Jana Bohosłowa. Jerzy Trubnicki, podstarosci cerkwi S. Mikolaja. Hapon Bruiewicz, burmistrz Mohylowski. Hrehory Leoszkiewicz, starosta S. Jana. Jan Molczan. Basyli Botwinko, podstarosci kongregacyi S. Jana. Thomasz Chomętowski possuit manum. Jan Żywotkiewicz p. m. Cyprian Chramewicz p. m.

Из рукописи игумена Ореста. На подлинникъ приложена была братская печать, по краямъ которой были слова: „Церкви Богоявленія Господня Могилевскаго Крестоноснаго братства. Въ срединѣ печати—изображеніе Спасителя, въ верху Св. Духа въ лучахъ, внизу — съ правой стороны — Иоанна Крестителя, съ лѣвой—Ангела.

заровичъ, лавникъ, староста Бресто-Воздвиженской Церкви. Миронъ Андреевичъ, радца и правитель городской Могилевской канцелярии и членъ братства. Петръ Александровичъ, Могилевскій лавникъ. Филимонъ Дехтяревъ, Могилевскій войтъ, староста. Иванъ Коробанка. Григорій Шуневичъ, Могилевскій бурмистръ, староста Бресто-Воздвиженской церкви. Иванъ Королькевичъ, староста Пикольской церкви. Петръ Богдановичъ Ракуза, Могилевскій радца, староста Богоявленской Церкви. Степанъ Коробанка, староста Покровской церкви. Петръ Казановичъ, староста Церкви Иоанна Богослова. Иванъ Ярошевскій, подстароста ц. Св. Иоанна Богослова. Юрій Трубницкій, подстароста Никольской церкви. Стефанъ Брюевичъ, Могилевской бурмистръ. Григорій Лешкевичъ, староста ц. Св. Иоанна. Иванъ Молчанъ. Василій Ботвинка, подстароста братства Св. Иоанна. Ома Хоментовскій руку приложилъ. Иванъ Животкевичъ. p. n. Киприанъ Храевичъ p. n.

30.

1729 г. Генваря 3. Посланіе отъ Святѣйшаго Синода къ Могилевскому братству о скоромъ назначеніи епископа для Бѣлорусской епископіи и другихъ дѣлахъ, касающихся положенія Православныхъ подъ Польскимъ владычествомъ.

Святѣйшій Правительствующій Всероссийскій Синодъ. Честному отцу Гедвону, епископіи Бѣлорусской намѣстнику генеральному и всему тоея епархіи духовенству чину возлюбленной во Христѣ братіи нашей благодать вамъ и

миръ отъ Бога Отца нашего и Господа Іисуса Христа.

Приняли мы писаніе ваше отъ честнаго отца архидакона, въ которомъ ревностное о благосостояніи благочестивыя церкви ваше радѣніе и попеченіе

видя извѣстно, хвалимъ, блажимъ и лобызаемъ оное, яко плодъ пелицеиѣрныхъ вѣры во неизблемаго о Правовѣрнпостоянства, въ чемъ и впредь да укрѣпнть васъ Духъ Христовъ, вседушно усердствуемъ. Сожалѣемъ же вамъ, брати, о сугубой посѣщеніемъ Божиемъ нанесенной вамъ скорбѣ: первое, о лишеніи блаженныя памяти брата нашего епископа Сильвестра, вашего же бывшаго отца и пастыря; второе, о гоненіи на васъ востающихъ и нѣбнхъ между вами являющихся несогласій; и молимся Пастырю Начальнику, Спасителю и любве Законоположнику Христу, да подасть вамъ воскорѣ новаго по сердцу своему наставника, и напастей вѣтровъ запретитъ, и внутреняя несходства въ любовный союзъ претворитъ. Извѣстно же творимъ любвѣ вашей, еще къ моленію за васъ нашему и прилежаю о лучшемъ вашемъ поведеніи прилагаемъ тщаніе, прося и надѣясь отъ Императорскаго Величества Государа нашего милостивѣйшаго благосклонной милости и защищенія и утвержденія святыхъ, яже во васъ, и намъ единовѣрныхъ церквей; о благочестномъ семъ дѣлѣ ихъ сятельства высокопочтенныя министры усердно, многомошно и дѣйствительно поспѣшествуютъ. Пастырь сословію вашему именно уже усмотрѣнъ и намѣренъ, мужъ ученія и житія свидѣтельствованнаго: токмо ваше къ тому соизволеніе, рукописаніемъ укрѣпленное, порядкомъ отъ отца архидіакона къ вамъ написаннымъ, требуется. А о привилеи будущому архіерею, такожь и о прочіихъ церкви ва-

шея нуждахъ, и интересахъ Его Императорское Величество указалъ имѣть тщательное рачительство послу своему его сятельству князю Сергію Григоревичу Долгорукому, и какъ у его королевскаго величества, такъ и у сената Польскаго о томъ домогаться, въ чемъ и впредь благочестивѣйшій нашъ Монархъ не оставитъ васъ, несумнѣнно надѣмся. Оумедленіи у насъ отца архидіакона да не возымѣете никакого отъ легкомысленныхъ мятежесловцевъ сумнительства: вѣдать васъ хожемъ, что то заблагоразсудилося до постановленія новаго вамъ пастыря, зѣло потребное и къ вашей же пользѣ угодное. А онъ, яко посланный отъ васъ и полномощіемъ вашимъ почтенный, и принять у насъ и содержитя честно, и нескуднымъ по милости Его Императорскаго Величества трактаментомъ. Получили же мы и другіе отъ васъ Декабря 23-го писанія посланныя и во всѣхъ вашихъ требованіяхъ служить святому Православію не отрицаемъ. Прочее Самъ вседаровитый Отецъ щедротъ и Богъ всякія утѣхи да исполнитъ вся, яже на потребу вамъ и благочестная желанія ваша да благословитъ всяцѣмъ своимъ благословеніемъ благостыннымъ. Благодаръ Господа нашего Исуса Христа съ вами и любви наша съ всѣми вами о Христѣ Исусѣ. Аминь. Смиранный Теофанъ, архіепископъ Великоновагородскій. Смиранный Теофилактъ, архіепископъ Тферскій и Башинскій. Смиранный Игнатій, митрополитъ Боломенскій и Баширскій. Изъ Москвы Генвара 3 дня 1729 года.

31.

1748 г. Июля 21. Письмо Смоленскаго Епископа Гедсона Могилевскому братству по поводу пожара въ Могилевѣ.

Szlachetnemu prawowiernemu bractwu Mohylowskiemu Bożego błogosławieństwa. Uczynionemu z dopuszczenia Boskiego przez ogień cerkwi Świętej y całego miasta Mohylowa nie szczęściu condoleo, życząc, aby Bóg Wszehmogący tę nieszczęśliwą ruinę weselszym nagrodził procederem. Rad bym ja W Mościom panom hac in re succurrere lapsis, ale że teraz letniego czasu nigdzie zgoła kupić żadnego nie można drzewa, y prowadzić go za granicę bez wiadomości gubernskiej kancellaryi nie podobna, a w dobrach domu mojego żadnego lasu godnego do budowania niemasz. Więć życzył bym interim do pogranicznej sztachty pisać o tym; a jeżeli nie, to do J Mości wicegubernatora naszego o pozwoleniu łatwego przepuszczenia z Smoleńska do Mohylowa wszelkiego drzewa na reparacyą cerkwi, listownie swoją wyraziwszy expostulacyę, in Octobri albo Novembri mensibus przysłać kogo do Smoleńska dla naięcia ku wygotowaniu zimą drzewa potrzebnego, a wiosną go spławić. Ja zaś o wspomóżenie lasem tutejszych Smoleńskiego xięstwa obywatelów, jeżeli się u których będzie znachodził, prosić będę gotów y iestem W Mościom panów szlachetnego prawowiernego bractwa Mohylowskiego wszelkich dóbr de super życzliwy exorator Gedeon Dei gratia biskup Smoleński y Dorohobużski. Z Smoleńska 1748 anno, Julii 21.

Изъ рукописи шкумена Ореста.

Православному Могилевскому братству благословение Божіе. Соболезную я о случившемся въ Могилевѣ по поущенію Божію пожарѣ, не пощадившемъ и Святой Церкви, и молю Всемогущаго Бога, да дастъ Онъ вамъ радость видѣть все возстановленнымъ изъ развалинъ. Весьма желалъ бы я помочь вашимъ милостямъ въ этомъ несчастіи; но теперь, лѣтомъ, нигдѣ нельзя купить лѣсу; въ моемъ имѣніи также нѣтъ пригоднаго строеваго лѣсу, да и вывезти лѣсъ за границу нельзя безъ разрѣшенія губернской канцеляріи. А поэтому совѣтую вамъ списаться пока съ пограничною шляхтою или обратиться письменно къ нашему вице-губернатору съ просьбою о свободномъ пропускѣ изъ Смоленска въ Могилевъ всякаго лѣсу на построение церкви, а потомъ въ Октябрѣ или Ноябрьѣ пришлите кого либо въ Смоленскъ для того, чтобы напять людей для приготовления зимою требуемаго лѣсу, а весною—сплавить его. Я же съ своей стороны готовъ просить обывателей Смоленскаго княжества о вспомоцествованіи вамъ лѣсомъ, если бы у кого либо таковой оказался. Остаюсь благожелатель и Богомолецъ вашихъ милостей, Православнаго Могилевскаго братства, Гедсонъ Божією милостію епископъ Смоленскій и Дорогобужскій.

1752 г. Марта 3. Гранота Кіевскаго Митрополита Тимофея Щербацкаго инокамъ Буйницкаго монастыря о томъ, чтобы монахи Борколабовскаго монастыря снова допущены были ко владѣнію Костянкою и Холмами.

Божією милостію Тимофеей Щербацкій, Православный архієпископъ митрополита Кіевскій, Галицкій и Малыя Росіи, заграничного благочестивого монастыря братіи съ катедры нашей митрополитанской Кіевской предлагаемъ: Присланнымъ къ намъ, пастыреви, сего тысеча семь сотъ пятьдесятъ второго года, Февраля пятнадцатого, заграничного благочестивого Свято-Вознесенскаго Борколабовскаго дивическаго монастыря игумена Севастіанна Одолевичевна зъ сестрами, доношенемъ, да вельможные господа, магистрату Могилевскаго брацтва, и вельможный господинъ Александръ Новконскій, писаннымъ, представляя о отобранныхъ вами, а особливо умершимъ вашимъ Буйницкимъ игуменомъ Викентіемъ Барановскимъ, съ подъ владыи монастыря дивическаго Борколабовскаго, въ повити Оршанскомъ состоящаго, половичныхъ сель Бостенокъ и Холмовъ, и о разореніи фольварку тамошняго, въ столѣтней посесіи подъ онымъ Борколабовскимъ монастыремъ находившихся, и о прочихъ послѣдовавшихъ обидахъ, просили о отобраниіи оныхъ сель съ подъ владыи монастыря вашего Буйницкаго и о приверненіи по прежнему подъ владыне монастыру Борколабовскому. По которомъ такъ оныхъ законницъ доношеню, яко и вельможныхъ господъ магистрату Могилевскаго брацтва и вельможного господына Александра

Новконскаго писаніемъ, нами чинено пастырское разсмотрѣніе. И хотя по разсмотрѣнію въ духовной нашей консисторіи вашего Буйницкаго монастыря зъ монастыремъ Борколабовскимъ иміющагося дила, за силу выданнаго на вашъ Буйницкій монастырь отъ его милости пана Богдана Стеткевича, подкоморого Мстиславскаго, и Елены Богдановны, княжны Соломерецкой, старостянки Бричевской и Луцкой (?), малжонки его милости пана подкоморого Мстиславскаго, отъ обоихъ нераздѣльне вѣчне наданого фундушу, въ прошломъ тысеча семь сотъ пятьдесятомъ году, Мая третяго, о владыиіи тыми цилыми селами Костянкою и Холмами по прежнему оному вашему Буйницкому монастыру декретъ выданъ,—однакъ на такомъ основаніи, дабы Буйницкаго вашего монастыря законники Борколабовскому монастыру, яко одного фундактора осаженному, въ скудостехъ его надлежащее чинили снабдынье, по чему въ томъ монастырѣ монахи могли спокойное житіе и нескудное имить пропитаніе. Въ чемъ и онога вашего Буйницкаго монастыря игуменъ іеромонахъ Иларіонъ Лѣтяга, будучи отъ всей братіи Буйницкаго монастыря въ предписанномъ дили повиреннымъ, именемъ всихъ законниковъ вашего монастыря въ духовной нашей консисторіи предъ нами, пастыремъ, обовязалъ се въ томъ, что онъ

игуменъ іеромонахъ Иларіонъ зо всею его вашего Буйницкого монастыра братію никакой обиды показанному Борколабовскому монастыру отнюдь не чиниты мѣть и съ показанныхъ маестностей почасты къ препитаню и снабдыню спомоществованье чинить безотрицательно будетъ. А понеже вы не токмо оному Борколабовскому монастыру спомоществованья, за силу учиненного въ духовной нашей консисторіи обязательства, чинить не похотѣли, но и самого оного игумена своего чрезъ возвращенье свое зъ монастыра выгнали и къ митрополичей нашей власти противны и непокорны явились; того ради въ прещеніе такихъ необыкновенныхъ самовольныхъ процессовъ, въ разсужденіе же имія остоятельные по земскимъ диламъ цыркустанцыи и дальне юриздычне предпріятіе, вамъ чрезъ се объявляемъ, что отъ насъ къ вельможнымъ господамъ, магистрату Могилевского брацтву, и вельможному господину Александру Новконскому посланы писанія, дабы оны господа на оны вашъ Буйницкій монастырь изъ духовной нашей консисторіи въ прошломъ тысяча семь сотъ пятидесятомъ году выданный и нами конфирмованный декретъ отъ васъ отобрали, въ катедру нашу прислали въ цылости, оному же Борколабовскому мо-

настыру показанными маестностями Костенками и Холмами, за силу данного на оный Борколабовскій монастырь одъ Михаила Владымера Стеткевича, сущесора отца своего Богдана Стеткевича и матки Елены княжны Соломерецкой, вѣчнымъ и неотзовнымъ правомъ укрпленного фундуша, вовладніе оному Борколабовскому монастыру по прежнему принять позволили. Того ради вамъ за востребованемъ его господына Новконского и Могилевского магистрату брацтва оны декретъ для присылки его въ катедру нашу безудержанно отдать и монахинь Борколабовскихъ по прежнему къ владыню половичное сель Костенки и Холмовъ допустить архіерейско повелѣваемъ. Будь же вы въ чемъ недовольствовати мѣете, то вамъ, гдѣ надлежить, о томъ въ свицкомъ суду росправы искать. Съ катедры нашей митрополитанской Кіевской тысяча семь сотъ пятьдесятъ второго года, Марта третяго дня. *Печатанъ по выписи изъ гродскихъ Могилевскихъ книгъ, писанной польскими буквами и выданной 13 Апрелья 1752 г. монахинямъ Борколабовскаго монастыря, скрпленной подписями войта, писаря и приложеніемъ печати, оттиснутой на бумагъ. Хранится тамъ же.*

73.

1752 г. Мая 13. Жалоба въ градскій Оршанскій судъ монаховъ Буйницкаго монастыря на монахинь Борколабовскаго монастыря по дѣлу о заѣздѣ (*) со стороны послѣднихъ на села Костянку и Холмы.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego w torego, miesiąca Maia trzydziestego dnia. Na urządzie J. Kr. mości grodzkim Orszańskim, przede mną Aleksandrem Tadeuszem z Skrzetuszewa Wawrzeckim, surrogatorem ziemskim y podstarościm sądowym Orszańskim, od JW. mości pana Jana Hlebickiego Józefowicza, starosty powiatu Orszańskiego ustanowionym, żalowali y solenniter manifestowali się w Bogu wielebny ociec Piotr Izmałowicz, namiesnik, y wszyscy wielebni zakonnicy monastyrу Buynickiego, oraz w. ociec Onisim Budkiewicz, dyakon, prokurator dobr Kościanki y Chełmow, w nieznosney krzywdzie swey y ludzi swych, iako to: Romana Orłowskiego, urzędnika, tudzież Wasila Nahaionka, Androsa Zieziulinego, Hryszki Chalimonowego, Piotra

Въ королевскій градскій Оршанскій судъ, мнѣ Александру Тадеушу Ваврецовому изъ Бретушова, земскому намѣстнику и судебному подстаростѣ въ г. Оршѣ, поставленному на эту должность отъ вельможнаго е. м. г. Яна Іозефовича Глѣбницкаго, старосты Оршанскаго, преподобные отцы: Петръ Измаловичъ, намѣстникъ, и всѣ иноки Буйницкаго монастыря, равно какъ и отецъ діаконъ Онисимъ Будкевичъ, управляющій имѣніемъ Костянкою и Холмами, принесли официальную жалобу на то, что несносная обида нанесена имъ и крестьянамъ Буйницкаго монастыря: уряднику Роману Орловскому, Василью Нагайонку, Амвросію Зѣзюлиному, Гришкѣ Филимонову и Петру Шадурѣ, и принесли жалобу именно на преподобныхъ инокинь Борколабовскаго монастыря, какъ то: на игуменью Аптонину Федоровну, Христофору Брюковскую, Елиза-

(*) Споръ между Буйницкимъ и Борколабовскимъ монастырями за владѣніе селами Костянкою и Холмами начался при Барановскомъ, игуменѣ Буйницкаго монастыря, который подалъ въ Кіевскую консисторію жалобу на незаконность владѣнія со стороны Борколабовскаго монастыря половиною этихъ селъ. Вслѣдствіе этого между обоими монастырями началась вражда, доходившая до наѣздовъ со стороны того и другаго монастыря, какъ видно изъ взаимныхъ ихъ жалобъ. (Рукописи. Отд. Вилен. Публич. Библиот. Могилевскіе Акты № 34 и 41). Въ 1750 г., Мая 3, Кіевскій Митрополитъ Тимофей Щербакскій рѣшилъ это дѣло въ пользу Буйницкаго монастыря на томъ основаніи, что документы (см. выше №№ 49 и 50) на владѣніе половиною упомянутыхъ селъ, представленные игуменѣй Борколабовскаго монастыря Севастіаномъ Одолѣвичевномъ, не имѣли официальной достовѣрности (чиселъ, подписей, печатей) и что Іоаннъ Трудевичъ и Владиміръ Стеткевичъ не могли измѣнить воли перваго завѣщателя Богдана Стеткевича (Рукоп. Отд. Вилен. Пуб. Библ. Могил. Акты № 35). Въ 1752 г., Марта 3, дѣло это перерѣшено было тѣмъ же Кіевскимъ Митрополитомъ въ пользу Борколабовскаго монастыря (см. выше № 72); но Буйницкій монастырь не хотѣлъ, какъ видно, возвратить Борколабовскому монастырю половиною селъ Костянокъ и Холмовъ, которою послѣдній владѣлъ прежде. Поэтому Борколабовскія монахини рѣшились силою себѣ возвратить свою часть въ имѣніяхъ Костянкѣ и Холмахъ; отсюда и произошелъ заѣздъ, о которомъ говорится въ печатаемомъ здѣсь документѣ.

Szadury, poddanych monastyru swego Buynickiego, na w Bogu wielebnych panien Antoninę Fiedorowiczówną, namiesnicę, Kryzstoforę Krukowską, Elżbietę Ciechanównę, Apolinarę Korobankównę y wszystkich zakonnic monastyru Borkołabowskiego, iako samych wiolatorek, expulsorek, pryncypałek, tudzież ich mości panow Teodora, Jakuba y drugiego Teodora Krukowskich y innych kompryncypałow szlachtę, sług, czeladź, poddanych, do inwazyi, wioleNCY, expulsyi przysposobionych, w spólney radzie y namowie z sobą będących, de nomine et cognomine samym że zakonnicom monastyru Borkołabowskiego lepiej wiadomych y znaiomych, mieniać o to, iż co świętey pamięci JW. mość pan Bohdan Wilhelmicz Stetkiewicz, podkomorzy Mściślawski, successu temporis kasztelan Nowogródzki, y sama kniahinia de domo Helena Sofomerecka, starościanka Krzyżewska y Oluczycka, małżonkowie, mając małe hrabstwa, w roku 1633 miesiąca Augusta 1 dnia datowanym, tegoż roku Augusta 29 dnia w grodzie Orszańskim aktykowanym, zapisem swym wieczystym dobrowolnym, ex pizelo uczynionym, iako actores et haeredes wyłączywazy specificie grunt ziemny, place do zabudowania monasteru y cerkwi, w dobrach swoich nazwanych Buynicze, w powiecie Orszańskim sytuowanych; ku dalszey chwale Pana Boga y wystarczeniu sufficiency w. oycow monasteru tegoż Buynickiego gruntu włok sto za rzeką Dnieprem zdawna Sutokami, teraz Kościanka, y Słobodka, teraz Chełmami, nazwany-

вету Цѣхановскую, Аполлинару Коробанку и на всѣхъ другихъ монахинь этого монастыря, какъ на главныхъ виновницъ и зачинщицъ въ нарушеніи права собственности, а вмѣстѣ съ ними и на ихъ м. гг. Федора, Якова и другаго Федора Брюковскихъ и иныхъ шляхтичей, слугъ, челядинцевъ и (монастырскихъ) подданныхъ, по именамъ и фамиліямъ болѣе извѣстныхъ самимъ инокинямъ Бorkoлaбoвскaгo монастыря, участвовавшихъ также въ наѣздѣ и нарушеніи права собственности вслѣдствіе совершеннаго согласія на это со стороны упомянутыхъ монахинь и по ихъ побужденію. Въ жалобѣ говорится слѣдующее. Блаженной памяти е. м. выскородный г. Богданъ Вильгельмовичъ Стеткевичъ, Мстиславскій подкоморій, а въ послѣдствіи времени каштелянъ Новгородскій, и жена его Елена, урожденная княжна Соломерецкая, старостянка Бричевская и Олучицкая, владѣя многими обширными имѣніями, добровольною своею записью, данною ими по ревности къ благочестію на вѣчныя времена 1 Августа 1633 г. и записанною въ г. Оршѣ 29 Августа тогоже года, пожертвовали въ наслѣдственномъ своемъ Буйницкомъ имѣніи, находящемся въ Оршанскомъ повѣтѣ, землю исключительно для основанія на ней монастыря; а потомъ для большаго распространенія славы Божіей и для обезпеченія Буйницкаго монастыря пожертвовали инокамъ этого монастыря сто волокъ земли за рѣкою Днѣпромъ въ селеніяхъ Сутокахъ, теперь называемыхъ Костяною, и Слободкѣ, а теперь Холмахъ, вмѣстѣ съ людьми, поселенными на этой землѣ; и посредствомъ этого вѣчнаго без-

mi wsiami, poddaństwem osadzonego przydali; y kombinując re et essentia takowe nadanie funduszowe na wieczne nieodzowne czasy, monastyr Buynicki ufundowali. Na którym fundamencie, iako od zupełnych aktorow dziedzicow zmocnionego funduszu, monastyr Buynicki spokojnie przez niemały czas obudwu wsi Kościanki y Chołmow non interrupte był possessorem. W nastąpionym późniejszym czasie nigdy w Bogu wielebny Joil Trucewicz, ihumen Kuteieński, ne scit quibus causis ductus, in favorem obżałowanym zakonnikom Borkołabowskim niejakowegoś w tych wsiach mimo funduszu nadanie (dóbr cerkiewnych utracić nie mogący) propria autoritate pozwolił profitu. Quo sub praetextu et ex circumstantiis częstej ihumenow odmiany obżałowane zakonnicy Borkołabowskie, innego będąc funduszu' do połowy dzierżenia wsi Kościanki y Chołmow, żadnego ad probandum rei veritatem nie mając dokumentu, ulla probabilitate, interessowali się. Consequentive monastyr Buynicki, gdy się dostał pod władzę ihumeństwa zesłemu w Bogu oycu Wincentemu Baranowskiemu, który penetrując archivum monastyru, dobrze illucydowany funduszu nadaniem, y iak tylko prae oculis miał in sua substantia wsie Kościankę y Chołmy per medietatem niesłusznie u obżałowanych zakonnic Borkołabowskich będące, przez różnych przyjaciół amicabili compositione przywrócenia do monastyru żałowujących zakonników Buynickich pretendował et mediis pacis zachować się usiłował. W tym gdy everso modo idąc obżałowane zakonnice Borkołabowskie nie uczynili łatwości y połowy nulliter usurpowaney wsiow Kościanki y Chołmow przywrócić do

возвратнаго пожертвованія положили прочное основаніе Буйницкому монастырю. На основаніи этой записи, какъ сдѣланной полновластными распорядителями наследственныхъ владѣній, Буйницкій монастырь въ продолженіи долгаго времени спокойно и безпрепятственно по владѣль обоими селеніями: Костянкою и Холмами. Но въ послѣдующее время его преподобіе о. Іоиль Труцевичъ, игумень Бутеинскаго монастыря, неизвѣстно на какомъ основаніи, не имѣя права отчуждать церковныхъ имѣній, собственною своею властію позволилъ инокинямъ Борколабовскаго монастыря пользоваться нѣкоторыми доходами съ указанныхъ выше имѣній, вопреки фундушевой записи. Подъ этимъ предлогомъ и въ слѣдствіе частой перемѣны (Бутеинскихъ) игуменовъ, инокини Борколабовскаго монастыря, имѣющія особенный фундушъ, владѣли половиной Костянки и Холмовъ, не имѣя никакого документа или чего либо въ этомъ родѣ для подтвержденія своего права на эти селенія. Вслѣдствіе этого Викентій Барановскій, сдѣлавшись игуменомъ Буйницкаго монастыря, — когда при разборѣ монастырскаго архива хорошо разсмотрѣлъ фундушевую запись (т. е. Стеткевичей) и увидѣлъ, что селенія Костянка и Холмы незаконно перешли при посредствѣ (Іоиль Труцевича) во владѣніе Борколабовскихъ монахинь, — при посредствѣ различныхъ пріятелей старался дружественнымъ образомъ возвратить эти селенія Буйницкому монастырю и надѣялся достигнуть этого мирными средствами. Но такъ какъ Борколабовскія монахини нисколько не выполнили надеждъ на легкій исходъ этого дѣла и

monasterya Buynickiego żałowującym zakonnikom nie chcieli, przymuszony przełożenia obli-gacyą do sądow konsystorskich metropolii Kiiow-skiej, explikując illegitimam obżalowanych za-konnice Borkołabowskich wsiow Kościanki y Chołmow tuitionem, postrzegać dobr mona-styrskich funduszowych całości obowiązany of-fitioso juramento, własności nadania prawnie dopominać się musiał. Y w tymże sądzie, iako rem obloquitur, decret oczewisty post serias partium controversias ferowany w roku 1749, a w roku 1750 miesiąca Decembra w grodzie Orszańskim aktykowany; pomienionym dekre-tem circa inviolabilem possessionem Kościanki y Chołmow żałowujące zakonnicy monasteru Buynickiego są zachowani, intuitu którego in-tromittowani jurisdycynie pacifice rzeczone wsie Kościanke y Chołmy bez żadney interrup-cyi y przy nagabaniu obżalowanych czernic Borkołabowskich ad datam praesentem possy-dowali. 1752 roku, miesiąca Maia 24 dnia, ob-żalowane zakonnice Borkołabowskie, zebrawszy do kilkudziesiąt człowieka z różnym do boiu należącym orężem, irridendo prawu statutowe-mu W. X. Litt. y konstytucyom seymowym de seueritate dóbr klasztornych funduszowych ri-gorissime opisanym, postposita onych że praw autoritate, ad haec ieszcze obżalowanych szlacticzow Krukowskich ad eandemque sensi-bilitatem pociągnęli. Którzy to obżalowani mci panowie Krukowscy, nierespektując, że jure victi na łapanie y na gardło sceleribus addendo ma-la wszelkiego bezprawia na siebie wzięli pro-fessyą, zapomniawszy zatym na rygor prawa, tumultuario ausu na dobra funduszowe, wszel-ką legum obwarowane bezpieczeńścią, wsie

отнюдь не хотѣли возвратить инокамъ Буйницкаго монастыря незаконно вла-дѣемую ими половину селъ Костянки и Холмовъ, то поэтому Вигентій Бара-новскій, какъ игумень монастыря, обя-занный притомъ присягою охранять цѣ-лость пожертвованныхъ монастырю имѣ-ній, принужденъ былъ путемъ закона отыскивать монастырскую собствен-ность, — и для этого подалъ жалобу въ Кіевскую митрополитанскую консисто-рію на то, что Бorkoлaбовскія монахи-ни незаконно владѣютъ селеніями Кос-тянкою и Холмами. Изъ консисторіи, по-слѣ различныхъ препирательствъ со стороны истцевъ и отвѣтчицъ, послѣ-довало, какъ видно изъ самаго дѣла, въ 1749 году положительное рѣшеніе, вне-сенное въ Декабрѣ 1750 года въ град-скія Оршанскія книги; этимъ рѣшеніемъ навсегда утверждено за Буйницкимъ мо-настыремъ владѣніе Костянкою и Хол-мами; и въ силу этого иноки этого мо-настыря законнымъ порядкомъ введены во владѣніе и до настоящаго времени спокойно владѣли поименованными се-леніями безъ всякаго насильственнаго вмѣшательства въ нихъ со стороны Бор-колабовскаго монастыря. Но 1752 года Мая 14 дня монахини Borkoлaбовскаго монастыря, презрѣвши важность и стро-гость закона о неприкосновенности мо-настырскихъ имѣній, изложеннаго въ Литовскомъ статутѣ и сеймовыхъ кон-ституціяхъ, собрали нѣсколько десят-ковъ вооруженныхъ людей и вовлекли еще въ опасное предпріятіе шляхтичей Крюковскихъ. Эти Крюковскіе, не об-ращая вниманія на то, что они взя-лись за преступное и незаконное дѣло, за которое по приговору суда могутъ быть

Коściankę y Chołмы назване, nulla data habendaque ratione, naiechawszy, na folwark tamedczny napadli. Gdzie żałującemu delatorowi w. oycowi namiesnikowi monastyra Buynickiego strzeleniem palec u ręki skaleczyli y konia w kark postrzelili; żałującego oycа Onisima Budkiewicza, prokuratora folwarku, nahaiami tyrańsko aż do krwie zбили, głowę rozbili, znakov tyrańskich suchych, krwią naciekłych, nie mało zadali; similiter urzędnika Rořmana Orłowskiego bizunowali. Tym się nie kontentując poddanych tamedcznych biciem infestowali: Wasila Nahaionka enormissime zбили y ramię rościęli, Adrosowi Zieziulinemu два palce u ręki ucięli, samego zбили; Hryszkę Chalimonowego suchemi razami insimile zбили, ręce poprzebiali. Widząc takowe ausus żałujące delatorę ich mci panow Antoniego Leszczyńskiego y Jana Sawickiego, w gościnnie będących, prosili, aby obżałowаным wyperswadowali takowe bezprawia; którzy gdy tylko perswadować poczęli, przyjacielskiego porадzenia nie chcąc parcere perswazyom, owszem severiorem assumendo malitiam, iuż na wyiezdnym cale iego mci pana Leszczyńskiego na lewą rękę skaleczyli, nie mało w pół-dłoni rozcięli, w głowie cięcie zadali, oraz tyrańsko niemilosierdnie zбили; similiter iego mci pana Sawickiego tyranizowali, ręce poprzebijali. Na ostatek locum pozwalając scele-ri (iako edocet o wszystkim uczyniona obdukcya ieneralna *) cale per contemptum prava et

схвачены и приговорены къ повѣщенію, забывши и строгость закона за своевольныя дѣйствія, безъ всякой причины и повода сдѣлали наѣздъ на фундушевыя имѣнія: Костянку и Холмы, обезпеченныя вполне законами, и напали на находящійся здѣсь фольваркъ. При этомъ отцу намѣстнику Буйницкаго монастыря, приносящему тенерешнюю жалобу, посредствомъ выстрѣла нанесли рану въ палець на рукѣ, а коня его поранили въ шею; а другаго истца Онисима Будкевича, управляющаго фольваркомъ, жестоко, даже до крови, избиили нагайками, нанесли удары въ голову; не мало осталось на тѣлѣ его и другихъ кровавыхъ знаковъ жестокихъ побоевъ; равнымъ образомъ избиили палками урядника Романа Орловскаго. Недовольствуясь этимъ избиили монастырскихъ крестьянъ: Василья Нагайонка ужасно избиили и разсѣкли у него плечо, Амвросія Зезюлинаго избиили и оторвали у него два пальца на рукѣ, Гришку Филимонова ужасно избиили, руки у него страшно изранены. Видя таковое своеволие, истцы, приносящіе эту жалобу, просили гг. Антонія Лещинскаго и Яна Савицкаго, бывшихъ у нихъ въ гостяхъ, чтобы они своими совѣтами отклонили отъ такихъ незаконныхъ дѣйствій людей, на которыхъ приносится эта жалоба; но какъ только начали они уговаривать ихъ, то они не терпя дружескихъ совѣтовъ, пришли въ большую еще ярость, и уже при выѣздѣ г. Лещинскаго ранили въ лѣвую руку, разсѣкли ладонь, нанесли

*) Въ Русск. Озд. Вил. Публ. Библ. подъ № 38 находится это свидѣтельство вознаго о раненыхъ и избитыхъ людяхъ въ селахъ Костянкѣ и Холмахъ.

in damnūm łażujących delatorów zakonników Buynickich poddanemu tamecznemu Piotrowi Szadure jamę owsa wybrali, takōż owies y ięczmień na ogrodzie zasiany, juź w kłosy dochodzący, funditus strawili; w karczmie Kościańskiej okna potłukli, szpichlerze, parkany poruinowali et pro convictione sua właśnie hostiliter postępując desertam zostawili Arabiam. Tandem adsitim dogodziwszy swey impresii, z odpowiedziami, pochwałkami na zdrowie i życie łażującego delatora namiesznika Buynickiego y wszystkich zakonników tegoż monastyrza odjechali.

Zaj czym łażujące delatjres z obżałowanemi pannami zakonnicami Borkołabowskiemi cum complicitibus chcąc prawem czynić, ante omnia do personalney obżałowanych wszystkich qua-kryminalistow y expulsorow u sądu komparucyi, a pomocnikow i kompryncypałow, nie mających permanentem civitatem, do statuicy, — do approbaty funduszu y za onym dekrety oczewistego sądow konsystorskich metropolii Kijowskiej, oraz łałob, processow y całego hac in causa procederu in omnibus punctis, paragrafis, — do obwarowania omnimodam securitatem zdrowia y życia łażującym delatorom et intuitu documentorum folwarku y wsioy Kościanki y Chofmow a quavis citatorum impetitione, invasione et violentiis, — do wskazania nawiązek łażującym delatorom, pobitey, porąbaney y pokaleczoney szlachcie, w gościnie będącey, et distinctim chłopom z prawa regulujących się do po-

emu udary w głowę i bez miłoserdia izbili; г. Савицкаго равнымъ образомъ izbili и подбили у него руку. Наконецъ, переходя отъ одного преступленія къ другому (какъ подтверждается все это свидѣтельствомъ вознаго) и совершенно презрѣвши законъ, для нанесенія ущерба инокамъ Буйницкаго монастыря они у монастырскаго подданнаго выбрали изъ ямы овесъ, равнымъ образомъ совершенно потравили посѣянный въ огородъ овесъ и ячмень, начавшіе уже колоситься; а въ Костянкской корчмѣ выбили окна, разрушили амбары и заборы, и по своему (враждебному) расположенію поступаая здѣсь совершенно какъ въ непріятельской странѣ, оставили послѣ себя пустынную Аравію. Наконецъ удовлетворивши своимъ враждебнымъ стремленіямъ уѣхали съ угрозами намѣстнику Буйницкаго монастыря и всѣмъ монахамъ относительно ихъ жизни и здоровья.

Послѣ этого истцы, приносящіе эту жалобу, законнымъ порядкомъ требуютъ отъ отвѣтчицъ, инокинь Борколабовскаго монастыря, во первыхъ того, чтобы всѣ зачинщики и главные виновники этого дѣла, на которыхъ принесена жалоба, явились лично въ судъ, а также представлены были сюда и дѣйствовавшіе съ ними заодно помощники ихъ, не имѣющіе постоянного мѣста жительства, далѣе — чтобы подтверждены были надлежащимъ образомъ фундушевая запись, судебное рѣшеніе Кіевской консисторіи, равно какъ жалобы, споры и вообще всѣ обстоятельства этого судебного дѣла, затѣмъ — чтобы вполне обезопасены были жизнь и здоровье подающихъ эту жалобу и, въ силу документовъ на

karania paenami pro demerito causae być powinniemi,—do skassowania przeciwnych żaloh et quocunque titulo, jeżeliby się jakowe okazały, in praejudicium et damnum utworzonych, nieślusznych i nieprawnych, żalującym delatorom dokumentow nullitate,—do nagrodzenia szkody expensow na prawo errogowanych ex occasione obżałowanych ich mościow y errogować mających, oraz uznania tego wszystkiego, co ex inquisitione patebit y czasu prawa przez kontrowersyą ich mości panow patronow deducetur. Salva tey żałoby melioratione żalujące delatores dali ten swoy manifest do xiąg grodzkich Orszańskich zapisać, co iest zapisano, z których i ten wypis pod pieczęcią urzędową grodzką Orszańską wielebnym oycom zakonnikom monastyru Buynickiego iest wydan.

Внизу оттиснута на бумагу печать. Хранится тамъ же.

право владѣнія фольваркомъ и селеніями Бостянкою и Холмами, ограждены были отъ всякаго вѣшателства, нападения и своеволия,—чтобы съ лицъ, которые признаны будутъ судомъ виновными, назначена была, соотвѣтственно съ преступленіемъ, денежная пеня въ пользу истцовъ, избитыхъ и увѣченныхъ шляхтичей, бывшихъ въ гостяхъ, и хлоповъ,—чтобы признаны были недействительными жалобы противной стороны и всякаго рода незаконные и несправедливые документы (если бы они оказались), направленные къ осужденію и вреду лицъ, подающихъ эту жалобу,—чтобы вознаграждены были протори и убытки всѣмъ тѣмъ, которые по требованію отвѣтчицъ теперь вызваны въ судъ и впредь будутъ вызываемы, и наконецъ—чтобы извѣстно было все, что покажутъ слѣдствіе и рѣчи защитниковъ при судебномъ производствѣ. Для лучшаго сохраненія этой жалобы истцы представили ее ко внесенію въ книги гродскаго Оршанскаго суда, въ которыя она записана и изъ которыхъ выдана эта выпись монахамъ Буйницкаго монастыря подъ надлежащею печатью гродскаго Оршанскаго суда.

74.

1753 г. Генваря 19. Удостоверение отъ Никодина Шинановскаго и Ивана Ко-
наровскаго въ добровольной передачѣ Соломерецкаго монастыря униатанъ *).

Мнѣ ниже на подписаніи выражени czynиemy wiadomo y jawnie wyznawamy tym naszym dobro-
wolnym testimonialnym skryptem, danym w Bogu
przewielebnemu jego mci xіędzu Awgustynowi
Zaffatuiowi, starszemu klasztoru Rakowskiego
zakonu Świątego Bazylego W., prowincyi Li-
tewskiej, na to, iż co ja bywszy prezydent mo-
nastyru Solomereckiego, z woli y wyrokow Bo-
ga, którego moc y władza w ludzkich rządzi
y disponuje kreaturach, wiek moy młody, ca-
łość y nienaruszone w biegu życia zdrowie po-
święciwszy na usługi do klasztoru Dyzunickie-
go, na tey pierwszości konsekrowanej usłudze
wiele bawiac czasu według obrządkow y dis-
pozycyi starszych, gdy wydoskonalonych dosze-
dłem lat y perfekcyi wedle zwyczaju zakonno-
ści. Nie wyliczam tu zasług moich, nie rege-
struję starań i usiłowania ku tej religii, będą-
c po różnych mieyscach y klasztorach przez
lat kilkanaście ihumenem; zdrowie i siły pra-
cą, trudami y starością lat przezwycięzone; na-

Мы, нижеподписавшіеся, объявляемъ и
удостоверяемъ черезъ это наше добро-
вольное свидѣтельство, данное нами
преподобному о. Августину Савватию,
игумену Базильянскаго Раковскаго мо-
настыря Литовской провинціи, что я,
бывшій настоятель Соломерецкаго мо-
настыря, по волѣ и велѣнію Бога, все-
могущая сила Котораго управляетъ людь-
ми и повелѣваетъ тварями, съ моло-
дыхъ лѣтъ всецѣло посвятивши воѣ
свои силы на служеніе Богу въ Право-
славномъ монастырѣ, по достиженіи
зрѣлыхъ лѣтъ и совершенства, сообра-
зно съ уставомъ иночества, посвященъ
былъ (въ инокескій санъ) и въ этомъ
санѣ въ продолженіи немалого времени я
много трудился по распоряженію и указа-
нію старшихъ. Я не буду перечислять
здѣсь моихъ услугъ и указывать на уси-
лія и труды, которые я совершилъ для
этой (Православной) Вѣры, въ продолже-
ніи нѣсколькихъ лѣтъ будучи настояте-
лемъ въ различныхъ монастыряхъ; (ска-

*) Въ Рук. Отд. Вилен. пуб. библиотеки (Отдѣлъ Могилев. Актовъ № 76) есть письмо Голеевскаго
къ подканцлеру Литовскому отъ 3 Марта 1753 г. Въ этомъ письмѣ присвоеніе униатами Соломерецкаго мо-
настыря объясняется, по обычаю униатовъ, крайне жалкимъ состояніемъ монастыря и окрестныхъ жителей.
„Kiedy multo temporis tractu między pospolstwem tuteyszego mieysca wielkie działy się abusy, że Boga
nie znali, extenuabant magnorum facta deorum pacierza ni początków wiary nie umieli, bez chrztu y
spowiedzi ludzie umierali, po różnych mieyscach in absentia swoich czerncow grzebli się. Sama cerkiew y
monastyr funditus zruynowane, z'oto, srebro, którego antierius dostatkiem znajdowało się, przez ihume-
nów pozabierano, aparaty y inne cerkiewne sprzęty, ut fertur od ludzi, przelozeni pro suo velle et placite
obrocili, jeden tylko pro forma zostawiwszy kielich z patyną y aparat szargany. Na ostatek zdezolo-
wawszy irreparabiliter cerkiew y monastyr, najmnieyszego w nim już nie widząc tak żywności sposobu,
jako też dalszego spanoszenia się z apparencyi cerkiewnych y dobytkow gospodarskich, gdzie y teraz ich
mość xіęza Bazylianie rezydujący szczególnie z elemożyny żyją, czterech mając poddanych do tego należą-
cych monastyru, żadney robocizny, procz jednego czynszu czterech bitych z włoki corocznie importujących.“

stąpiła oraz do dalszych rzędów ku służbie Boga we mnie niesposobność. W pośledniejszym czasie nakłonionym bardziey zostawszy ku zachodowi życia, niżli do zdolności prac wystarczających na usługę Boga, zordynowany ieszcze byłem na przełożénstwo klasztoru Sołomereckiego, gdzie żadney przy słabości zdrowia po-deszłych lat moich nie mający tak do prac cerkiewnych pomocy, jako też należytey do sustentacyi życia wygody, jako podła alga od starszych moich rzucony pomiotem, opuśczone bez naymniejszego względu y respektu na przeszłe zasługi, lata y zdrowie azardowane. Zatem gdy mię ręka Boska dotknęła, ciężko o łóżko cisnęła chorobą właśnie przed świętem naszym, y w tym tak ciężkim razie nie mając folgi y kompassyi nad sobą, ni do żywności sustentamentu,— co większa, gdy obłożnie złożony byłem chorobą, w dni Bożego Narodzenia żadnego w cerkwi dla ludzi teyże wiary nie było nabożeństwa i nauki duchowney przez niedbałość starszych moich. Takowy w cerkwi dział się nieporządek! Na ostatek postrzegając inkonwienienye stanu naszego własnego, sumnienia, rygoru y powierzoney owczarni zbawienia, uczyniliśmy z niżej rzeczonym gospodarzem y dziakiem tegoż klasztoru komunikacyą wyż pomienionemu w Bogu przewielebnemu jego mci xiędzu starszemu Rakowskiemu, na ten czas będącemu w Sołomereczu, któremu nie z żadnego musu, prywaty y bojaźni daliśmy moc intromittowania się do klasztoru, razem y do cerkwi, z oddaniem dobrowolnie kluczow. Oraz pozwoliliśmy zupełną władzę y dispozycyą żadney salwy pretextu sobie, ni komu innemu, nie zachowawszy. W samę nowe lato, w dzień

шу только, что) здоровье и силы мои не-могли отъ занятій, трудовъ и преклонности лѣтъ; вмѣстѣ съ тѣмъ оказалась недостаточность силъ для дальнѣйшихъ трудовъ въ служеніи Богу. Въ послѣднее время болѣе чувствуя приближеніе конца моей жизни, чѣмъ сознавая въ себѣ силы для совершенія достойныхъ подвиговъ въ служеніи Богу, я назначенъ былъ настоятелемъ въ Соломерецкій монастырь, въ которомъ я, при преклонности лѣтъ и слабости здоровья, не нашелъ какъ средствъ для совершенія Богослуженія, такъ равно и надлежаніихъ житейскихъ удобствъ; начальники мои бросили меня въ грязь, какъ падалъ, оставивши совершенно безъ малѣйшаго вниманія и уваженія мои прежнія заслуги, лѣта и сомнительное состояніе моего здоровья. Затѣмъ, когда поразилъ меня персть Божій тяжкою болѣзнію именно передъ самымъ нашимъ праздникомъ, то въ это тяжкое время я не видѣлъ помощи и состраданія къ себѣ и не имѣлъ даже средствъ къ жизни, а главное: такъ какъ я страдалъ тяжкою и продолжительною болѣзнію, то даже въ праздникъ Рождества Христова не совершаемо было въ церкви никакого Богослуженія для христіанъ, исповѣдующихъ ту же Вѣру, и не сказано было имъ никакого поученія, потому что не позаботились объ этомъ мои начальники. Такой непорядокъ былъ въ церкви Божіей! Наконецъ обращая вниманіе на несоотвѣтствіе самаго нашего званія, на строгія требованія совѣсти и спасеніе вѣрнной намъ паствы, я, вмѣстѣ съ нижепоменованнымъ дякомъ того же монастыря, вошелъ въ сношеніе съ вышеноименованнымъ его преподобіемъ,

Ś-tego Bazylego W., znając бiадъ въ вiерзе у одсзчепiенство, въ котiрымъ саы вiекъ мiой трвалемъ, самъ за инстинктемъ Духа Świętego у за волi мою власнi, виары święтеy Рzymскеy обрзiдковъ Рускихъ стаемъ сiе учзсникемъ. О czymъ тымъ naszymъ добровольнымъ testimonialnymъ skryptemъ świadcзi, dla lepszey rekognicyi у валору рзкомi naszymi власными подписуемы сiе. Datumъ въ klasztorze Solomereckimъ roku 1753, Januarii 19 dnia. X. Nikodemъ Szymanowiczъ Z. S. B. W. P. S. Janъ Komarowski, dziakъ Solomerecki.

За тiмъ слдуютъ польскiя подписи свидiтелей: Яна Вержбицкаго, Александра Коссова и Михаила Янковскаго.

Хранится тамъ же.

начальникомъ Раковскаго монастыря, бывшимъ въ это время въ Соломеречъ; ему мы передали этотъ монастырь вмѣстѣ съ церковью и ключами добровольно, а отнюдь не по принужденiю, корысти или страху. Все это мы отдали во владѣнiе и въ полное распоряженiе, не предоставляя себѣ и кому либо иному предлога къ вмѣшательству (въ монастырь). Въ самый новый годъ, въ день Св. Василя В., я, познавши заблужденiе въ вѣрѣ и отщепенство, въ котiромъ я находился въ теченiи всей моей жизни, по внушенiю Св. Духа и своему собственному желанiю, присоединился къ св. Римской вѣрѣ Русскаго обряда. Удостоверяю въ этомъ посредствомъ сего нашего добровольнаго свидѣтельства, для большей несомнѣнности и силъ его мы скрѣпляемъ своими подписями. Писано въ Соломерецкомъ монастырѣ 19 Генваря 1753 г.

75.

1759 г. Февраля 16. Мирова записъ настоятеля Буйницкаго монастыря и настоятельницы Борколабовскаго монастыря о раздѣлѣ между этими монастырями селъ Костянокъ и Холмовъ.

Ja Metrofanъ Carykiewiczъ, ihumenъ monasteru Buynickiego, ze wszystki moją въ Chrystusie bracią zakonną tegoż monasteru zъ jedney strony, а ja Apollinarya Korobankowna, starsza monasteru Borkolabowskiego panieńskiego, ze wszystkimi въ Chrystusie siostrami moimi tegoż monasteru zъ drugiey strony, за wyraзнi

Я Митрофанъ Цариковичъ, игуменъ Буйницкаго монастыря, вмѣстѣ со всѣми моими иноками тогоже монастыря, съ одной стороны, а съ другой — я Аполлинарiя Коробанка, настоятельница женскаго Борколабовскаго монастыря, вмѣстѣ со всѣми моими инокинями этого монастыря, — по волѣ Михаила Сапѣги,

wolą jaśnie wielmożnego jego mci pana Michała, na Bychowach, Borkołabowie y Buyniczach hrabi y dziedzicznego pana, Sapiehi, podkanclerzego W. X. Litewskiego y dobrodzieja naszego, nie mniej też za wolą y błogosławieństwem jaśnie wielmożnego jego mci księdza Jerzego Koniskiego, biskupa Białoruskiego y Mohylowskiego, pana pasterza y dobrodzieja naszego, plenariam potestatem y zwierzchność nad monasterami naszymi Buynickim y Borkołabowskim od JW. w Bogu nayprzewielebniejszego jego mci księdza Tymoftea Szczerbackiego, Metropolity Kijowskiego, in scriptu ieszcze w roku tysiąc siedmset pięćdziesiątym szóstym miesiąca Julii dwudziestego trzeciego dnia mającego, czyniemy wiadomo y jawno wyznawamy tym naszym dobrowolnym listem wieczysto-ugodliwym dzielczym, przez żaden sposob nieporuszonem zapisem, komu o tym moderni et futuri saeculi ludziom wiedzieć będzie należało, ad invicem między nami danym na to, iż z dawnych czasow ad obloquentiam funduszow monasterom naszym Buynickiemu y Borkołabowskiemu od zeszlých w Bogu świętey pamięci jaśnie wielmożnego jego mci pana Bohdana Stetkiewicza, kasztellana Nowogródzkiego, expost podkomorzego Mścislawskiego, y od jaśnieoświeconey księżnej jej mości Heleny Sołomereckiej, starościanki Krzyczewskiej y Ołuczyskiej Bohdanowej Stetkiewiczowej, kasztellanowej Nowogródzkiej, podkomorzyskiej Mścislawskiej, małżonki jego mci, fundatorow y dobrodziejow, monasterom naszym ieszcze w roku tysiąc sześćsetnym trzydziestym trzecim miesiąca Augusta dwudziestego dziewiątego dnia danych i służących— successu potym temporis za naradzeniem się zeszlęgo w Bogu przewielebnego jego mci oycy Joila Trucewicza, ihumena monasterow Kuteińskich, Buynickiego y Borkołabowskiego, moc zupełną y zwierzchność nad tymiż mona-

nasłędственного владѣтеля Быхова, Борколабова и Буиничей, подканцлера В. X. Литовскаго и нашего благодѣтеля, равно какъ по волѣ и благословенію нашего пастыря и благодѣтеля его преосвященства Георгія Конисскаго, епископа Бѣлорусскаго и Могилевскаго, еще 23 Юля 1756 г. получившаго верховную власть надъ Буиницкимъ и Борколабовскимъ монастырями отъ его высокопреосвященства Тимофея Щербацкаго, Митрополита Бѣвскаго, — посредствомъ этой нашей добровольной, вѣчной и неизмѣнной записи относительно раздѣла (монастырскихъ) имѣній, составленной по взаимному нашему согласію, объявляемъ и дѣлаемъ извѣстнымъ всѣмъ, кому слѣдуетъ объ этомъ знать въ настоящее и послѣдующее время слѣдующее. Въ давнія времена, еще въ 1633 г., Августа 29 дня, почившіе въ Бозѣ е. м. Богданъ Стеткевичъ, каштелянъ Новогродскій, а потомъ подкоморій Мстиславскій, и супруга его ея м. княжна Елена Соломерецкая, старостянка Кречевская и Олучицкая, а какъ супруга Богдана Стеткевича, каштелянка Новогродская и подкомориня Мстиславская, пожаловали фондуши обоимъ нашимъ монастырямъ: Буиницкому и Борколабовскому; а затѣмъ въ послѣдствіи времени, по взаимному согласію его преподобія о. Юлиа Труцевича, игумена монастырей Бутейнскихъ, Буиницкаго и Борколабовскаго, имѣвнаго надъ ними полную власть, и е. м. покойнаго Михаила Владиміра Стеткевича, каштеляна Новогродскаго и подкомораго Мстиславскаго, сына ихъ милости Стеткевичей, нашихъ фундаторовъ и благодѣтелей, оныя: г. Михаилъ Владиміръ Стеткевичъ,

sterami in omni mającego, z jaśnie wielmożnym w Bogu zesłłym jego mci panem Michałem Włodzimierzem Stetkiewiczem, kasztelanem Nowogródzkim, podkomorzycem Mścislawskim, synem wspomnianych jaśnie wielmożnych mci panow Stetkiewiczow, fundatorów dobrodzieiow naszych, za osobliwymi wieczystymi fundacyjnemi listami zapisami, tak do jaśnie wielmożnego imci pana Michała Włodzimierza Stetkiewicza, kasztelanica Nowogródzkiego, indulgendo woli w Bogu zesłłych jaśnie oświeconych xiążąt ich mci Bohdana Sołomeckiego y Heleny Sołomereckiey, wuja rodzonego y matki swojey, iako też od oycy Joila Trucewicza, monasterowi Borkołaбowskiemu, wespół z intromissją ieneralną ieszcze w roku tysiąc sześć set pięćdziesiątym wtórym miesiąca Apryla dwanastego dnia, danymi y służącymi, majątności wsi Kościanki y Chelmow, włok sto w sobie zamykających, w powiecie Orszańskim leżących, przez czas bardzo długi (bo do roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego siódmego) po połowie, to iest włok pięćdziesiąt monaster Buynicki, a włok pięćdziesiąt monaster Borkołaбowski, ze wszystkimi pożytkami, poddanymi, czynszami, dziakłami, powinnościami y przyhonami spokojnie trzymali. W poólednieyszym też czasie ile przez oycy Baranowskiego, ihumena Buynickiego, y Piotra Izmayłowicza, namiestnika tegoż monasteru, różne w tey Kościance y Chołmach nastąpiły tergiwersacye, hrabieże, wiolencye, najazdy, niesnaski, różne krzywdy nam zakonnicom Borkołaбowskiem, ludziom y poddanym naszym, w Kościance y Chołmach mieszkaiącym; z okazyi czego zaczęła się kłótnia prawna tak w konsystorzu Rijowskim, iako y w innych subse-liach, między monasterami Buynickim y Borkołaбowskiem. Którym takowym dalszym liti-giom, kłótniom y kosztom prawnym, my obie-dwie strony zabiegając, mediante w tym ami-

Новгородской канцелярии, — исполняя во-лю почивших в Бозѣ дяди своего князя Богдана Соломерецкого и матери своей княжны Елены Соломерецкой, — рав-но какъ и Юмль Труцевичъ, особливыми вѣчными фундушевыми записями пожа-ловали Бorkoлабовскому монастырю в 1652 г., Апрѣля 12 дня, половину селе-ной Костянки и Холмовъ, заключающихъ вь себѣ 100 волокъ и находящихся вь Оршанскомъ повѣтѣ; вслѣдствие чего мо-настырь этотъ и введенъ былъ вознымъ во владѣніе ими. Съ этихъ поръ вь про-долженіи долгаго времени до 1757 г. оба монастыря спокойно владѣли этими имѣніями со всѣми доходами, поддан-ными, чиншами, дьялами, податями и пригонами пополамъ, т. е. пятьдесятъ волокъ принадлежали Буйницкому мона-стырю и пятьдесятъ Borkoлабовскому. Но вь недавнее время, благодаря о. Ба-рановскому, игумену Буйницкаго мона-стыря, и Петру Измайловичу, намѣстни-ку тогоже монастыря, вь Костянкѣ и Холмахъ произошли различные беспорядки, начались грабежи, своеволия, на-ѣзды, ссоры и различные несправедли-вости, сдѣланныя намъ монахинымъ Borkoлабовскаго монастыря, равно какъ людямъ и поданнымъ нашимъ, живу-щимъ вь Костянкѣ и Холмахъ. Вслѣд-ствие этого началась между Буйницкимъ и Borkoлабовскимъ монастырями тяжба, производившаяся вь Кіевской Консисто-ріи и другихъ мѣстахъ. Вь предупреж-деніе этихъ тяжбъ, споровъ и судеб-ныхъ разбирательствъ, мы обѣ стороны, при посредствѣ нашихъ друзей, приня-вшихъ по общей нашей просьбѣ участіе вь этомъ дѣлѣ, уговорились сдѣлать слѣдующее: Во первыхъ мы положили,

cabili compositione, przez godnych jaśnie wielmożnych ich mci panow przyjaciół, ad id negotium ex utraque parte uproszonych, zgodziliśmy się z sobą takowym sposobem: iż najpierw w pomienionych wsiach Kościance y Chołmach wymierzyć przez mierniczego sprawiedliwą pomiara wszystkie włoki obudwóch folwarków Buynickiego y Borkołabowskiego, oraz i poddańskie we wszystkich trzech zmianach z wyrażeniem, który poddany wiele ziemi ma y gruntu trzyma, oraz wiele z siedziby ma płacić i służyć, smysłiliśmy byli; a po wymierzeniu takowym tymiż gruntami wespół z chłopami, na nich mieszkającymi, po połowie się podzieliwszy tak, jako y przed tym było, to iest włok pięćdziesiąt do monasteru Buynickiego, a włok pięćdziesiąt do Borkołabowskiego, ażeby perpetuis temporibus należeli zobopolnie chemy. A ponieważ takowy pomiar we wszystkich trzech zmianach gruntow y sianożęci folwarkowych y poddanych, juvante Deo, w roku nie dawno przeszłym tysiąc siedmsetnym pięćdziesiątym ósmym miesiąca Novembra dwanastego dnia przez jego mci pana Jana Kirczyckiego, mierniczego przysięgłego, ad effectum przyszedł y dwa inwentarze przez tegoż jego mci pana mierniczego sprawiedliwej pomiary, jeden dla monasteru Buynickiego, drugi dla Borkołabowskiego już są sporządzone; za czym my obiedwie strony podług tych że inwentarzow grunta (iako się wyżej wyraziło) po połowie, do monasteru Buynickiego włok pięćdziesiąt z folwarkiem starym, a do Borkołabowskiego włok pięćdziesiąt z folwarkiem nowo-zabudowanym, z poddanymi, w pomienionych inwentarzach wyrażonymi, z ich żonami, dziećmi, końmi, bydłem rogatym y nierogatym, y wszelkim dobytkiem onych, oraz z ich czynszami, dziakłami, daninami, pryhonami y wszelkiemi powinnościami, specificie w inwentarzach wyrażonymi, tak właśnie, jako y pierwey trzymali-

чтобы въ упомянутыхъ имѣніяхъ Бостянкѣ и Холмахъ землемѣръ вымѣрялъ опредѣленною закономъ мѣрою всѣ волоки Буйницкаго и Бorkoлабовскаго фольварковъ, равно какъ и крестьянскую землю во всѣхъ трехъ поляхъ, съ показаніемъ, какой крестьянинъ сколько имѣеть земли въ поляхъ и подѣ строеніями, и сколько съ своей земли онъ долженъ платить податей и отправлять повинностей, а по обмежеваніи эти земли вмѣстѣ съ живущими на нихъ хлопами — раздѣлить, какъ и прежде было, по половинѣ, то есть, пятьдесятъ волокъ — Буйницкому монастырю и пятьдесятъ Borkoлабовскому, такъ чтобы эти земли на всѣ времена оставались общими. А какъ таковое обмежеваніе всей пахатной, находящейся въ трехъ поляхъ, и сѣнокосной земли, принадлежащей фольваркамъ и подданнымъ, при помощи Божіей сдѣлано уже было въ минувшемъ 1758 году, Ноября 12 дня, присяжнымъ землемѣромъ г. Яномъ Кирчицкимъ, и имъ же составлены два надлежащіе инвентаря, одинъ для Буйницкаго монастыря, а другой — для Borkoлабовскаго, то по этимъ инвентарямъ земли означенныя выше дѣлимъ по половинѣ: какъ прежде, такъ и теперь, владѣть и распоряжаться Буйницкому монастырю 50 волоками земли съ старымъ фольваркомъ, и Borkoлабовскому также 50 волоками земли съ новымъ фольваркомъ, — вмѣстѣ съ подданными, показанными въ инвентаряхъ, ихъ женами, дѣтьми, лошадьми, рогатымъ и нерогатымъ скотомъ, съ доходами отъ этихъ подданныхъ, со взимаемыми съ нихъ чиншами, дяклами, сборами, пригонами и всякими повинностями, указанными въ инвентаряхъ, —

śmy, y teraz trzymać, rządzić, dysponować, wszelkich sobie profitow wynaydować, występnych poddanych, każda strona swoich własnych, ad obloquentiam praw Stetkiewiczowskiego y Trucewiczowskiego, karać, sprawiedliwość z nich ludziom ukrzywdzonym czynić, y już od daty listu terazniejszego żadney najmniejszey krzywdy y propedycyi w dzierżeniu przez samych siebie y przez subordynowane osoby jedna drugiej stronie nie czyniąc, tylko według tey cyrkumskrypcyi w pokoju zgodnie y jednostaynie zachować się obiedwie strony mamy; y następцы наши должны бѣдъ вѣчными а неodzownemi чзасы*). I to też ad invicem warujemy dla siebie, iż cerkiew Święta Spaska, poniewаż на gruncie spólnym w Kościance jest zabudowana, spólnie też do Buynickiego y Borkoлабовскаго monasterow налеżeć ма. Similiter w pomienionych wsiach Kościance y Chołмах так monasterowi Buynickiemu w swoiey części, jako też Borkoлабовскагему в своiey, подług звyczajow szynki dworne lub арѣды mieć, podymne, czopowe, szелѣзне, wszelkie uchwały seymowe, seymikowe y inne, jakowekolwiek podatki wynaleść się mogą, każda strona за свою часть плаćаć, in perpetuum wolno бѣдзие. Czego wszystkiego мы обидвие strony ad invicem sobie dotrzymać вѣчными чзасы mamy y następцы наши też dotрzymać должны бѣдъ под зарѣкѣ двѣхъ тисѣць таларов битых, под пунктем trium lucrorum et aliis paenis de lege ecclesiastica extendendis. O którą зарѣкѣ y niedotrzymanie w którymkolwiek punkcie y paragrafie tego naszego добровольного listu вѣчзисто-угодливого dzielczego zapisu dajemy moc y pozwаламы ad invicem sobie, to jest stronie ukrzywdzoney, krzywdѣ czyniąćą stronę od

съ правомъ той и другой сторонѣ изыскивать новыя статьи доходовъ, наказыывать, на основаніи записей Стеткевича и Труцевича, каждой сторонѣ своихъ подданныхъ за преступленія и вознаграждать обиженныхъ ими людей. Со времени составления этой мировой записи мы обязуемся не дѣлать другъ другу никакихъ обидъ и притѣсненій ни сами по себѣ, ни чрезъ подчиненныхъ намъ людей, стараясь по этой мировой записи сохранить спокойствіе и согласіе другъ съ другомъ; тоже должны всегда соблюдать и тѣ, кто будетъ послѣ насъ. Въ этому прибавляемъ для себя еще то условіе, что Спасская церковь въ селѣ Бостянкѣ будетъ принадлежать тому и другому монастырю, такъ какъ она выстроена на общей землѣ. Равнымъ образомъ въ поименованныхъ имѣніяхъ Бостянкѣ и Холмахъ Буйницкій и Боролабовскій монастыри, каждый въ своей части, могутъ держать на дворахъ шинни или отдавать въ аренду, уплачивая каждый съ своей части подати подымную, чоповую, шеленговую, всякіе также сборы, назначаемые сеймами и сеймигамн, и другіе, какіе бы только случились. Все это мы обязуемся соблюдать въ отношеніи другъ къ другу всегда, равно какъ обязываются и наши преемники, подъ опасеніемъ штрафа въ двѣ тысячи битыхъ таларовъ, подъ страхомъ тройнаго взысканія и другихъ наказаній, изложенныхъ въ церковныхъ законахъ. Въ случаѣ нарушенія въ чемъ либо

*) Въ Рук. Отд. Вилен. Пуб. Библ. № 40 находятся эти инвентари. Въ нихъ показано въ селѣхъ Бостянкѣ и Холмахъ осѣдой и дворной земли 80 волокъ, хозлець на этой землѣ 24; чинна съ волоки получается 10 тинфовъ, подымнаго отъ 4 димовъ—4 тинфа, и сверхъ того показана повинность пригона или работы на монастырскомъ фольваркѣ смотря по надобности; всѣ крестьяне имѣють по одной волокѣ, кромѣ одного, имѣющаго двѣ волоки.

wszelkiego urzędu, sądu y prawa, przyjmując ubiquinarium forum w W. X. Litewskim zapoznać; gdzie będąc zapozwana ad primam instantiam stanowszy strona, krzywdę czyniąca, rozprawę finalną bez żadnych dylacyi, godzin, obmow y munimentow przyjąć, zaręki w tym liście wyrażone, nie schodząc z sądu, parti injuratae zapłacić y wszelkim wyrokom by nayciężliwszym sądowym in omni sine apellatione podlegać my sami y następcy naszej mamy y powinni będziemy. A po zapłaceniu, by nie jednokrotnie zarąk, przecie ten nasz list dobrowolny wieczysto-ugodliwy dzielczy zapis przy zupełney mocy y walorze zostawać ma aż do dość sobie we wszystkim uczynienia. I na to śmy dali ad invicem sobie ony z podpisami rąk naszych własnych y ich mciow panow pieczętarzow, od nas obudwóch stron ustnie y oczewisto uproszonych. Pisan w Mohilowie roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego dziewiątego, miesiąca Februarii szesnastego dnia. Monasteru Buynickiego ihumen hieromonach Metrofan Carekiewicz z bracia. Jeromonach Konstanty z. m. B. Apollinaria Korobankowna, ihumenia monasteru Borkołabowskiego, z siostrami. Елизавета Цѣхановна рукою.

Приложены три печати красного сургуча. За тѣмъ слѣдуютъ подписи трехъ свидѣтелей: Глѣбичкаго Іозефовича, Антонія Мартина Храповичкаго и Фелиціана Цяпинскаго. Внизу приложена еще печать. Хранится тамъ же.

этой добровольной мировой записи по дѣлу о раздѣлѣ имѣній мы позволяемъ и даемъ право взаимно другъ другу, т. е. сторонѣ обиженной позвать другую сторону во всякій судъ и управу въ В. К. Литовскомъ; будучи позвана въ этотъ судъ, сторона обидившая должна признать окончательнымъ рѣшеніе первой судебной инстанціи безъ всякаго промедленія, отсрочекъ и обжалованій, — не выходя изъ суда заплатить обиженной сторонѣ штрафъ, положенный въ этой записи и — совершенно подчиниться всякому судебному рѣшенію, какъ бы оно ни было тяжело; такъ будемъ и должны поступать мы и наши преемники. А послѣ хотябы неоднократно уплаты этого штрафа наша добровольная вѣчная мировая записъ должна сохранять полную свою силу и обязательность. На что и дали мы другъ другу эту записъ съ нашими собственно-ручными подписями и подписями свидѣтелей, приглашенныхъ нами. Писано въ Могилевѣ 1759 г. Февраля 16. Игумень Буйницкаго монастыря іеромонахъ Митрофанъ Цариковичъ. Іеромонахъ Константинъ, инокъ Буйницкаго монастыря. Аполлиарія Коробанка, игуменья Борколабовскаго монастыря, съ сестрами.

76.

1725 Генваря 25. Посланіе Митрополита Варлаана Ванатовича игуменамъ Кутеевскаго и Буйницкаго монастырей о выдачѣ документовъ Максаковскаго монастыря.

Превелебные отцы, Православныхъ монастырей Кутеевскаго да Буйницкаго игумены, намъ въ Духъ Святомъ благопослушные сыны и братья! Сего 1725

г., Января 22 дня, игумень монастыря Максаковскаго Іосифъ Бѣлецкичъ былъ намъ чоломъ, писменно прекладая, что на вгрунты ихъ монастыря Максаковскаго

въ вашихъ монастыряхъ , въ Бутеевскомъ да въ Буйницкомъ, не зная, кимъ туда завезены, права и мунемента обрѣтаются; и просилъ у насъ помянутой игуменъ за собою о отдачи оныхъ ему правъ до превелебностей вашихъ архіерейского писаніи. Чего ради нарочно до превелебностей вашихъ за онымъ игуменомъ пишуци, пастырско желаемъ и повелѣваемъ: извольте превелебности ваши сему листоказателю, изъ вышъ означеннаго монастыря въ томъ интересѣ къ вамъ посланному, на ихъ кгрунта Макашовскіе права и мунемента изъ обителей своихъ выдати безъ словопрѣніи, да и на прочіе монастыри епархій нашей Кіевской кгрунта и маестности (если тамо обращутся) права и

всякіе письменные крѣпости не отмовте превелебности ваши ему посланцу выдать, поневажъ оныя письма вамъ не есть потребны, а намъ, паче же въ сіе время (въ которое о всякихъ кгрунтахъ и маестностяхъ изтызають являти письменные крѣпости) зѣло суть нужны и благопотребны. О семъ превелебностемъ вашимъ предложивши, имъ же со всею во Христѣ любезною братією Божіе и наше архіерейское препосылаемъ благословеніе. Превелебностемъ вашимъ всѣхъ благъ желающій пастырь Варлаамъ Ванатовичъ, Архіепископъ Кіевскій, Галицкій и Малыя Россіи. Съ Кіева, Январія 25 дня 1725 году.

Хранится тамъ же.

33.

1765 г. Прошеніе Польскому королю Августу III Могилевскаго Архіепископа Георгія Колпскаго по дѣлу о разныхъ притѣсненіяхъ Православному духовенству отъ Польскихъ чиновниковъ.

Najjaśnieyszy Królu, panie nasz najmiłościw. szyl! Doniosłem już najjaśnieyszey waszey królewskiej mości, panu memu miłościwemu, o niemałym uciemieniu w Mohylowie i w ekonomii Mohylowskiej duchowienstwu mojemu przez rewizye liquorow dziejącym się, gdyż takowa rewizya zawsze bywa gwałtowna z weką, odbijaniem zamkow, zruynowaniem ubogiego domostwa, a niewinnie, nigdy bowiem nie tylko ale y dla siebie kupowanej z strony wódki nie znajdując. Takoz ratio-

Всемилоствивѣйшій Государь! Я уже доносилъ вашему королевскому Величеству о великихъ притѣсненіяхъ, неслуженно причиняемыхъ Православному духовенству въ Могилевѣ и Могилевской экономіи ревизією напитковъ: такая ревизія всегда сопровождается насилиемъ, обидами, отбиваніемъ замковъ, разореніемъ скуднаго хозяйства, а между тѣмъ никогда не находятъ не только но и для своего употребленія купленной гдѣ либо водки. Равнымъ об-

ne przewozu Mohylowskiego, do mojej katedry vigore przywilejow od niepamiętnych czasow należącego, że tenże zamek Mohylowski y z całej włości pryhony zawsze przewożą się bezpłatnie, a tylko zamiast nagrody pod czas jesienney pory dają się palety przewoźnikom na zbieranie po włości jesieniny y w tych paletach temi już laty y to dokładano, że wolno y nic nie dać. Lubo listem upominalnym Króla Michała w roku 1673 danym nakazano za ten prom, zamkowi y całej włości bezpłatnie służący, corocznie płacić z włoki po złotemu y grosze dwa. Teraz ponieważ tym uciemieniom żadnego wstrętu niema, odebrałem relacją z Mohylowa, iż one oppressye daleko bardziej górę biorą. Na dniu 5 przeszłego Augusta z rozkazu jego mości pana Koszyca, kommissarza, Kazimierz Neyman, kommandant ułański, z żołnierzami przy nim będącemi, napadłszy na zakonników moich, od cerkwi Chołmiańskiej rzeką Dnieprem do katedry powracających, niedość że wszystkie rzeczy, w tey liczbie y naczynia święte do offiary należące, przetrząsł y porozrzucił, nad to, konfundując szkaradnie onych zakonników, suknię na jednym podarł, pałasza dobywszy w głowę ciąć zamierzał y w Dnieprze potopić usiłował, tylko że ludzie, którzy się na ten gwałt zbiegli, obronili; wódki jednak nie znalazł, jako y nigdy to na zakonnikach moich y świeckich duchownych, już to przez dziesięć lat bytności mojej w Mohylowie, nie pokazało się. Tenże jegomość pan kommissarz pod karą surową rozkazał poddanym ekonomicznym, aby prezbyterom własnym, którym oni podług dawnego zwyczaju z własney woli względem bardzo szczupłych z parafii

разомъ (донесли) относительно Могилевскаго перевоза, съ незапамятныхъ времени принадлежащаго по привилегіямъ моей каедрѣ, а именно, что жители Могилевскаго замка и всей волости никогда не платятъ ничего за перевозъ; вмѣсто платы выдаются перевозчикамъ въ осеннее время билеты на осенній сборъ, но и въ этихъ билетахъ съ недавняго времени начали прибавлять, что можно и ничего не давать, хотя Боролю Михаилъ подтвердительною своею грамотою отъ 1673 года приказалъ замку и всей волости каждагодно платитъ за бесплатный перевозъ съ волоки по золоту и два гроша. Тенерь—такъ какъ не было дано отпора этимъ притѣсненіямъ—донесено мнѣ изъ Могилева, что эти притѣсненія увеличиваются все болѣе и болѣе. 5-го минувшаго Августа по приказанію комиссара Башица Базириу Нейманъ, уланскій командиръ, напалъ съ солдатами на моихъ монаховъ, возвращавшихся рѣкою Днѣпромъ отъ Холянскоя церкви въ мою каедру, и не ограничился только тѣмъ, что перерылъ и разбросалъ всѣ вещи ихъ, въ томъ числѣ и священные церковные сосуды, но еще, послѣ гнуснѣйшаго поношенія монаховъ, на одномъ изъ нихъ разорвалъ одежду, замахнулся саблею въ голову и намѣревался утопить его въ Днѣпрѣ; защитили его только люди, сбѣжавшіеся на этотъ шумъ; водки при этомъ конечно онъ (командиръ) не нашелъ, какъ не находили ея и прежде во время всего десятилѣтняго пребыванія моего въ Могилевѣ ни у монашествующаго, ни у бѣлаго духовенства. Тотъ же командиръ подъ страхомъ тяжкаго наказанія запретилъ крестьянамъ Моги-

акcyденсов з збожа cokolwiek jesienną porą dawali, w przyszły czas nie dawali, owszem aby onych prezbyterow, gdyby im co|daon, z datkiem do dworow zamkowych prowadzono. Ex vi takowego jego mości rozkazu na dniu 18 przeszłego Septembra jego mość pan Sandecki, namiestnik, prezbytera Mohylowskiego cerkwi Plińskiey, lubo nie dla zboża, lecz właśnie dla potrzeb parafialnych do wsi Batuni jadącego, a we wsi Husliszczach u swego parafianina na noclegu będącego, za to że gospodarz siana y obroku dla konia jego dał, kazał tegoż konia z wozkiem zagrabić y kiereję z prezbytera zedrzyć; y Inbo na prośbę tych że parafian konia z wózkem powrócił, a kiereję zatrzymał. Nad to tenże jegomość pan kommisarz już y przewoźnikom jesieniny, która dawana miasto płaty za przewoz, niedawać, y przewoźników, jeśliby oney ważyli się potrzebować, wiązać y batogami ćwiczyć rozkazał, a postaremu jak zamkowych, tak y pryhon całej włóści, jeszcze pod pretextem zamkowej skarbowey potrzeby mere żydowskiej soli y innych towarów corocznie na kilka set albo tysięcy fur bezpłatnie wozić przez umyślenie na to przystawionych zamkowych żołnierzow przymuszają. Także ich mości panowie zamkowi, de nomine przewoźnikom wiadomi, na wiośnie, kiedy się woda rozlewa, każą tymże przewoźnikom wozić siebie wodą do różnych folwarków z chartami na polowanie y tam po kilka dni tych mizernych niewolników nullo jure utrzymują, nie uważając bynajmniej na tak wiele dawniejszych y późniejszych królewskich przywilejów y listów, zamkowi Mohylowskiemu w ten przewóz wstępować zakazujących.

левской волости давать впредь что-либо своимъ священникамъ, которымъ добровольно они давали по давному обычаю въ осеннее время нѣскольکو зерноваго хлѣба, ради скудныхъ доходовъ священниковъ отъ прихода; и кромѣ того приказалъ еще пренровождать священниковъ, которыебудутьдѣлать такой сборъ, въ замковое управление вмѣстѣ съ собраннымъ ими хлѣбомъ. Въ силу того приказапія комиссара, 18 минувшаго Сентября намѣстникъ Сандецкій у пресвитера Ильинской церкви, ѣхавшаго въ деревню Батуни совершенно не для сбора хлѣба, а для исправленія требъ, и ночевавшаго въ деревнѣ Гуслицахъ у своего прихожанина, приказалъ забрать коня съ телѣгою и шубу за то, что этотъ прихожанинъ далъ кормъ лошади священника; хотя по просьбѣ прихожанъ возвратилъ онъ потомъ священнику лошадь и телѣгу, но шубу удержалъ у себя. Кромѣ того тотъ же комиссаръ приказалъ не давать больше перевозчикамъ осенью хлѣба, который давался имъ вмѣсто платы за перевозъ; а еслибы перевозчики стали требовать, то приказалъ ихъ бить и бить палками; а не смотря на это черезъ нарочно поставленныхъ жолнеровъ принуждаютъ бесплатно перевозить жителей замка и всей волости, и сверхъ того, подъ предлогомъ казенной собственности, по нѣсколькучсотъ или тысячь въ годъ воровъ жидовской соли и другихъ товаровъ. Кромѣ того, въ весеннее время, когда вода разливается, чиновники замковаго управления, извѣстные по именамъ перевозчикамъ, отправляясь на охоту, приказываютъ возить себя водою на разные млы, и безъ всякаго права задерживаютъ тамъ этихъ

Kołatam tedy jeszcze do miłosierdzia najjaśniejszej waszej Królewskiej Mości, abyś najmiłościwszy panie z klemencyi swojej rozkazał takowe oppressye w przyszły czas zabronić, a mianowicie ratione rewizyi: jeżeli nie mogą być duchowni religii Greckiej uwolnieni od oney rewizyi przykładem duchowieństwa rzymskiego y unickiego, przynajmniej niechay się gwałty nie dzieją przy rewizyach, a najbardziej dla oddalenia wszelkiej suspicyi y napaści, przez rewidujące bywać zwykłych, aby deputowany ode mnie czasu rewizyi dla świadectwa przyjmowany był; y jeżeli by na którym z moich występек w tey zakazanego liquoru okoliczności pokazał się (czego do tych czas nie było), żeby satisfakcyi u mnie podług praw requirowano, którey nigdy czynić nie odmówię. Także względem dobrowolnego prezbyterom własnym od parafian swoich dania zboża, żeby tego nie broniono y grabieży za to nie czyniono. Na ostatек, а żeby u prześwietney kommissyi skarbowey najjaśniejszey Waszey Królewskiej Mości weyrzano było w przywileje y listy Królewskie dawne y poślednieysze, na przewoz Mohylowski katedrze mojej służące y zamkowi wstępować w ony przewoz zakazujące, y noviter in confirmationem starych даны był reskrypt najjaśniejszey Waszey Królewskiej Mości, aby nikt z ich mościów panów zamkowych do tego przewozu nie interesował się y żydowskich furdaremnie wozić nie przymuszano. Takоż полujący dla wożenia siebie wodą po folwarkach aby przewoźników не пędзили, а за przewоз звычайну замковых ludzi y pryhonów całej влоści czy то плаціт, vigore wyżej specificowanego upominalnego listu królewskiego, z włoki

бѣдныхъ людей но нѣскольку дней, не обращая никакого вниманія на столько древнихъ и позднѣйшихъ королевскихъ привилегій и грамотъ, запрещающихъ замковому управленію вмѣшиваться въ этотъ перевозъ. Снова обращаюсь къ милосердію вашего королевскаго Величества, и молю Васъ, милосердый Государь, воспретить впредь такіа притѣсненія, и именно относительно ревизіи напитковъ: если православное духовенство не можетъ быть освобождено отъ этой ревизіи, какъ освобождено духовенство латинское и униатское, то по крайней мѣрѣ не дѣлалось бы при такихъ ревизіяхъ насилій; а для предотвращения всякихъ придирокъ и прижимокъ, обыкновенно дѣлаемыхъ ревизующими лицами, находился бы при свидѣтельствovanіи назначенный мною депутатъ; и если бы у кого нибудь изъ монаховъ (духовныхъ) былъ найденъ запрещенный напитокъ, (чего впрочемъ не случалось до сихъ поръ), то чтобы ревизоры требовали у меня законнаго удовлетворенія, которое я никогда не откажусь сдѣлать. Что касается до добровольной дачи прихожанами хлѣба своимъ священникамъ, то это не было бы запрещено, и за это (священники) не терпѣли бы грабежей. Наконецъ прошу, чтобы королевская скарбовая коммиссія рассмотрѣла древнія и позднѣйшіа привилегіи и королевскія грамоты, которыми Могилевскій перевозъ присволяется моей каедрѣ и воспрещается замковому управленію вступаться въ него, и чтобы для подтвержденія прежнихъ привилегій данъ былъ отъ вашего королевскаго Величества рескриптъ о томъ, чтобы никто изъ чиновниковъ замковаго управленія не вмѣши-

po złotemu y groszy dwa, czyli zwyczajną przewoźnikom jesienią dawać aby było kazono. W tych sprawiedliwych y nic nad słuszną nie pretendujących dezyderyach moich klemencyi najjaśnieyszey Waszey Królewskiej Mości gorąco żebrzę najjaśnieyszey Waszey Królewskiej Mości, pana naszego najmiłościszego, wierny poddany y dozgonny exorator Jerzy Koniski, Biskup Biało-Ruski ritus Graeci non uniti.

Datum mѣтѣ. Кошія. Хранится тамъ же.

Промежіе Георгія Конискаго относительно перевоза осталось неудовлетвореннымъ, какъ видно изъ донесенія намѣстника Іустина отъ 16 Іюля 1767 г. Сж. Рук. Отд. В. П. Библ. Могилев. Агтм. № 58.

вался въ перевозъ и не принуждали бы даромъ перевозить жидовскія фуры, — а также чтобы охотники не принуждали перевозчиковъ возить себя на фольварки, и чтобы за перевозъ жителей замка и людей всей волости или платили бы, въ силу вышеупомянутой королевской подтвердительной грамоты, съ волоки по золотому и два гроша, или дозволенъ былъ бы перевозчикамъ осенній сборъ. Представляя эти справедливыя и непреувеличенныя просьбы мои, молю В. Б. В. о милосердіи. В. Б. В. вѣрноподанный и вѣчный богомолецъ Бѣлорусскій Православный епископъ Георгій Конискій.

78.

1767 г. Іюля 30. Заявленіе вознаго предъ судомъ о томъ, что Могилевское замковое управленіе отнимаетъ подданныхъ у Спасскаго монастыря.

Na urządzie Jego Królewskiej Mci grodzkim Orszańskim przede mną Alexandrem Janem Hołowczyem, półkownikiem y podstarościm sądowym powiatu Orszańskiego, od jaśnie wielmożnego iego mci pana Jana Hlebickiego Józefowicza, starosty, instalowanym, comparendo personaliter jenerał Jego Kr. Mci infrascriptus kwit relacyiny offitiose zeznał, cujus tenor sequitur estque talis. Roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt siódmego, miesiąca Julii trzydziestego dnia, ja jenerał J. Kr. Mci powiatu Orszańskiego, niżej na podpisaniu ręki mey wyrażony, zeznam tym moim relacyinym visionis kwitem, iż byłem użytym y wezwanym nomine jaśnie wielebnego xiędza Je-

нижеподписавшійся королевскій возный, лично явясъ въ Оршанскій городскій судъ ко мнѣ Александру Яну Головчицу, полковнику и судебному подстаростѣ Оршанскаго уѣзда, назначенному на эту должность Яномъ Глѣбицкимъ Юзефовичемъ, судебнымъ старостою Оршанскаго уѣзда, официально сдѣлалъ слѣдующее письменное заявленіе: 1767 г., Іюля 30, я нижеподписавшійся королевскій возный Оршанскаго уѣзда доношу и свидѣтельствую симъ, что я былъ приглашенъ отъ имени Православнаго Бѣлорусскаго Епископа Георгія Конискаго, а также отъ имени

rzego Koniskiego, biskupa Białoruskiego ritus Graeci non uniti, tudzież wielebnego xiędza Justyna Zahrebieckiego, namiestnika katedry Spaskiej, y wszystkich czerncow, przy cerkwi katedralney Spaskiej mieszkających w Mohylowie, do jurysdyki ich mciow w mieście Mohylowie leżącey, do monasteru ich mciow ab antiquo przysłuchającey, dla wybadania się y wzięcia wiadomości, ieżeli zwierzchność zamkowa Mohylowska despotico regimine disponując się pomienioną jurysdykę, do monasteru Spaskiego Mohylowskiego należąca, ad usum et dominium suum odebrała? Jakoż ja jenerał, dość czyniąc funkcji mey ieneralskiej, z stroną szlachty przybywszy do jurysdyki ich mci xięży Spaskich Mohylowskich, badałem się ludzi tamże mieszkających, jeżeli taka wiolenca y pokrzywdzenie od zamkowej Mohylowskiej zwierzchności stały się? Gdzie dowodnie opowiedzieli, iż kilka kroć zamku Mohylowskiego przysyłani pod surową winą y karą nakazywali, ażeby jurysdycanie, do cerkwi Spaskiej Mohylowskiej należący, monasterowi Spaskiemu Mohylowskiemu przestawszy być posłusznymi, powinność wszelką na zamek Mohylowski pełnili, danie temuż zamkowi opłacali; a tak in numero sześciu jurisdycaninow, idque Fiedora Szabulińskiego, Waska Pieczaranina, Dzioma Pieczaranina, Aphanasa, zięcia Azarowego, Jakowa Dziewuli, Radzkę rzeznika gwałtownie y expulsywnie na zamek Mohylowski odebrano. Ad hoc opowiedzieli, iż komornik zamku Mohylowskiego, na tey że jurysdyce xięży Spaskich dla wypowiedzenia posłuszeństwa na zamek Mohylowski naydujący się, do żony Dziomy Pieczaranina, że ostrzegała, aby po

naměstnika соборной Спасской церкви, отца Іустина Загребецкаго, и всѣхъ иноковъ, живущихъ при Могилевской соборной Спасской церкви, — приглашенъ былъ по дѣлу объ юрисдикціи ихъ милостей въ Могилевѣ, съ давнихъ временъ принадлежавшей ихъ монастырю, а именно для разслѣдованія и собранія свѣдѣній о томъ, дѣйствительно ли Могилевское замковое начальство незаконнымъ образомъ присвоило юрисдикцію, принадлежащую Спасскому монастырю въ Могилевѣ и обратило ее въ свою пользу? А потому я, возный, исполняя свою должность, прибывъ вмѣстѣ съ шляхтою на мѣсто юрисдикціи иноковъ Спасскаго Могилевскаго монастыря, спрашивалъ людей, живущихъ на монастырской землѣ, о своеволіи и несправедливостяхъ, причиненныхъ Могилевскимъ замковымъ начальствомъ. Они обстоятельно показали, что отъ управления Могилевскаго замка неоднократно было приказываемо тѣмъ, которые подвѣдомственны Спасской Могилевской церкви, чтобы они, подъ опасеніемъ тяжкой вины и строгаго наказанія, прекратили свою зависимость отъ Могилевскаго Спасскаго монастыря, отправляли бы всѣ повинности на королевскій замокъ, сюда же вносили бы и подати; и такимъ образомъ отнято насильственно шесть человекъ, а именно: Федоръ Шабулинскій, Василій Печарянинъ, Демидъ Печарянинъ, Афанасій, зять Азарова, Яковъ Дѣвуль, рѣзникъ Радіонъ. При этомъ рассказывали, что коморникъ королевскаго замка, объявляя подвѣдомственнымъ Спасскому монастырю людямъ, что они должны повиноваться Могилевскому замку, бросился съ шпагою на жену Демиды Печаря-

ogrodzie nie chodzili y grząd nie ruynowali, do szpady porwał się. A tak ja jenerał, com widział y słyszał, to wszystko w ten mój kwit relacyiny fideliter spisawszy parti actoreae wydaję y ręki własney podpisem authoryzuję. Pisan, ut supra. U tego kwitu relacyinego, podpis ręki jenerała tymi slowy: Tomasz Leniewski, jenerał Jego Królewskiey Młci powiatu Orszańskiego.

Внизу оттиснута на бумагу печать. Хранится тамъ же.

рянина за то, что она предостерегала, чтобы не ходили по огороду и не портили грядъ. Вслѣдствіе сего я, возный, и доношу точно обо всемъ томъ, что я видѣлъ и слышалъ, выдаю это мое донесеніе истцамъ и утверждаю его собственноручною подписью. Дано вышеозначеннаго числа. На донесеніи слѣдующая подпись вознаго: Ѳома Леневскій, королевскій возный Оршанскаго уѣзда.

79.

1667 г. Августа 21. Рѣшеніе Митрополита Іосифа Тукальскаго по дѣлу о наслѣдн, причисленнѣ Варнавою, Кутеенскіимъ игуменѣмъ, Виктору, игумену Буйницкаго монастыря.

Лѣта отъ Нарожения Сына Божого тысяча шесть сотъ шестьдесятъ сего, мѣсяца Августа двадцать первого дня. Передъ смиреніемъ моимъ, милостію Божією православнымъ архіепископомъ, митрополитомъ Кіевскимъ, Галицкимъ и всея Россіи, епископомъ Бѣлорусскимъ, архимандритомъ Лѣщенскимъ, Нелюбовичемъ Тукальскимъ, также при бытности всечестныхъ іеромонаховъ, суду моего консисторскаго приточилася справа съ инстанціи инстигатора духовнаго а зъ деяціи честнаго отца Виктора Бубличевича, законника монастыря Кутеенскаго, зъ честнымъ отцемъ Варнавою Громовичомъ, на тотъ часъ бывшимъ игуменомъ монастыря Кутеенскаго, о томъ, что тотъ отецъ Варнава, спротивившись

власти и благословію пастырскому, на игуменство монастыря Буйницкаго отцу Виктору даному, затыгнулъ собѣ на помочъ людей свѣдкихъ и, на монастырь Буйницкій квалтовне наѣхавши, отца Виктора и отца Урмила, на тотъ часъ тамъ мѣшкающаго, зъ помощниками своими пятьми збилъ, и шаблями раны позадавалъ, монастырь Буйницкій скрывавилъ и осквернилъ; речи оныхъ и права, на монастырь Буйницкій и Макасовскій належачіе, забравши, помененаго отца Виктора выгналъ, и зъ игуменства за листомъ, ему отъ пастыра данымъ, отбилъ и низложилъ. До того и ассекурацію на письмѣ о кадильницу серебряную квалтомъ отецъ Варнава, мѣвши въ монастыру своемъ Кутеенскомъ

отца Виктора, собѣ дати на ономъ вымусилъ, истиннаторъ духовный пропововалъ. На которую жалобу обжалованный отецъ Варнава репликуючи мовилъ, же я, будучи игуменомъ Бутеенскимъ и Буйницкимъ, отца Виктора не наѣзжалемъ, але, яко игумень для строенія прїѣхавши до монастыра Буйницкого зъ людьми свѣцкими, отца Виктора и отца Уриила не билемъ, ани ранъ задавалемъ, монастыра кровію не скропилемъ; и овшемъ отецъ Викторъ, порравши мене за руки, до коморы ушхнулъ и замкнулъ; я окномъ вылѣзши, зъ монастыра Буйницкого утекалъ; речи зась и привилея за долгъ винный у отца Виктора отнялемъ, и же то монастыромъ належать повѣдалъ. Игуменство же собѣ отецъ Викторъ мимо радъ и волю мене, игумена, и братіи Бутеенской выправилъ у пастыра, яко неналежаще выправленое отнялемъ. Стронны ассекураціи о кадильницу, на письмѣ данной съ поракунку суммы, же былъ завиненый отецъ Викторъ монастырови, не квалтомъ, ани съ примусу якового, але самъ добровольне упросивши печатаровъ до подпису, и самъ ся подписавши, оную далъ, небудучи жаднымъ мусомъ обтяженный, повѣдалъ. При которой реплици ставаючи, отецъ Варнава увольненія отъ жалобного просилъ. А отецъ Викторъ доводячи такового на себе права выконаного презъ отца Варнаву учинку, братію въ томъ же монастырѣ Буйницкомъ знайдуючихся, на свидѣцтво взывалъ, и абы кождый зъ нихъ подѣ совѣстю, если то было, альбо не было, вызнати хотѣлъ, просилъ; которые согласно повѣдали, ижъ зъ власной причины и наводу лю-

дей свѣцкихъ, презъ отца Варнаву зъ оружіемъ затыгненныхъ, десептъ тому отцу Виктору, окрвавене монастыра кровію отца Уриила, также побиты и нишихъ иноговъ, мѣшкаючихъ въ монастырѣ Буйницкомъ, стало, согласно сознали. За такимъ теды поводомъ, которому нечего задати, поготовю отвѣстися позванный не могъ, смиреніе наше въ той справѣ честного отца Виктора съ честнымъ отцемъ Варнавою о наѣхане квалтовное на монастырѣ Буйницкій, о выгнане и зложене съ того монастыра игуменства за листомъ, отъ мене ему даннымъ, о забране привилеевъ его королевской милости, монастыромъ Буйницкому и Макасовскому палежачихъ, о вымушене ассекураціи на дане кадильницы серебряной, за тымъ о зневагу влады мойей пастырской, о затыгнене собѣ на помочь людей свѣцкихъ, которые плетми и шаблями отца Уриила збивши, кровію мѣйсце святое осквернили, поневажъ ся то показало, же честный отецъ Варнава большой собѣ заживаючи власти, нижъ слушность самая належить, на архіепископскую наступивши, то все, о что есть позванный, пополнити важился, прето — любо бы ведлугъ правъ духовныхъ на власть высшую, отъ Господа Бога и правилъ святыхъ и Богоносныхъ отецъ архіереемъ данную, не тылько съ того предложества, на которомъ есть, и отъ священно-дѣйствія зложень и отлучень мѣлъ быти,—еднакъ въ томъ пунктѣ, о зневагу влады мойей, зазываю милосердіе и отцевское каране, за оскверненіе зась обители святой и церкви Божой монастыра Буйницкого, и окрвавене и збите отца Виктора и отца Уриила въ немъ, якъ неумѣющого поряд-

комъ старшихъ братію справовати, натотъ часъ отъ игуменства монастыра Кутеенскаго отлучаемъ; вольную зась братіи монастырей Кутеенскихъ на обране игумена ведлугъ правъ своихъ елекцію до собраня ся иныхъ братій, до тыхъ монастырей Кутеенскихъ належачихъ, зовавши, абы собѣ неодвлочне предводителя избрали, злѣдаю. Предъ симъ поневажъ въ монастыру Кутеенскомъ, яко въ большомъ, презъ тые часы намѣстника небыло, намѣстникомъ честного отца Уриила постановивши, отцомъ и братіи монастыра того, абы ся ему повиновали, пастырско приказую. По избраніи зась игумена абы миѣ, яко пастыру своему, обраного презентовали и по благословеніе архіерейское выправили, наказую. Ассекурацію отъ отца Виктора на отдане кадилъницы,— поневажъ повѣдаеть, ижъ съ принушена великого мусѣль ей дати, тоежъ и единъ печаторовъ, ижъ при прозбѣ своей до подпису руки тоежъ споминаль, ижъ муситъ ей дати, при чемъ правомъ духовнымъ еще, то есть отприсяженемъ ся клятвеннымъ и зреченіемъ, ижъ жадной шкоды презъ себе монастыромъ Кутеенскому и Буйницкому не учинилъ, отвести ся маеть,—а за выконанемъ того клятвенного изреченія оную ассеку-

рацію кассую и за неважную быти сужду, и отъ отданя того, то що въ ней написано, отца Виктора увольняю. Речи зась его, на особливомъ реестрѣ списаные и рукою писара судовъ духовныхъ назначенные, абы ему были верные, наказую. Привилей и листы, монастыру Кутеенскому належачіе, презъ отца Виктора выправленные, абы при головнѣйшимъ монастырѣ Кутеенскимъ въ схованю zostавали, также оригиналы фундушовъ на монастыри Кутеенскіе и ишіе справы, яковые бы ся кольвезъ у отца Варнавы знайдовали, абы до теперешнего намѣстника Кутеенскаго отданы, а презъ него до обраня игумена тому монастырови вцалѣ дохованы, и въ сховане общее монастырское за вѣдомостью игумена и совѣтныхъ старцовъ вложоны были, симъ декретомъ моимъ наказую. Которую справу такъ конклюдовавши, и сей декретъ до книгъ судовыхъ записати и потребуючій сторонѣ его выдать позволяемъ. Писанъ въ Богоспасаемомъ градѣ Могилевѣ, при церкви нашей кафедральной Всемилюстиваго Спаса, року, мѣсеца и дня вышъ описаного. Іона Вацовскій, писарь судовъ консисторскихъ.

Хранится тамъ же.

80.

1774 Августа 10. Письмо отъ протопоповъ Богдановича и Голоскевича Архіепископу Георгію Конискому.

Высокопреосвященнѣйшій владыко, высокомилюстивый архипастырѣ!

Минувшаго мѣсяца Іюля 27 числа от-

пущеннымъ писмомъ изъяснялись Вашему Высокопреосвященству о происхожденіяхъ въ нашемъ дѣлѣ касающихся

ся до Релея на Украинѣ; но какъ тое писмо шло къ Вашему Высокопреосвященству чрезъ руки господина секретаря извѣстной особы А. Б., такъ мы сомнѣвались открыто изъясняться, неизвѣдавъ оного человѣка совершенно совѣсти, дабы въ случаи не подпасть нечаянному обману. Правда мы со внѣшности моглибъ увѣриться, что прописанная персона на нашу сторону клонящаясь; однако Оуминою невѣрїя придерживаемся, дондеже не уложимъ перста въ ребро, не имемъ вѣру, то есть, пока отъ вашего Высокопреосвященства не извѣдаемъ сего совѣсти, положиться вовсе не смѣемъ. Мы обѣщались къ нему во всякихъ своихъ нуждахъ переписываться, а въ случаи по его наставленіямъ и поступать; но пока отъ Вашего Высокопреосвященства не получимъ архипастырского наставленія, не отважимся по учиненному своему обѣщанію учинить исполненія. Владыко святыи! всескорѣйшимъ наставленіемъ писменнымъ сирыхъ насъ овецъ Христа ради не оставте; а ежели будетъ милосердіе архипастырское по нашему прошенію учинить, къ преосвященному Переяславскому Юву напишите, ободря архипастыря нашего къ лучшему о насъ подвигу; а при томъ писаніи и насъ особымъ писмомъ удостойте. О нашихъ обидахъ самоскорѣйше обѣщана комисія. А что получили отъ господина Боронного канцлера въ резолюцію, и ка-

кіе подавали мы въ Варшавѣ господину Росискому послу пункты, того всего при семь приобщаемъ копіи. Противная наша сторона такъ сильна, что повидимому противу ихъ мы овцы, а они намъ волки, однакожъ все свое упованіе возлагаемъ на Всевышняго: авось Всевышній надъ естество здѣлаетъ волковъ кроткими какъ и овецъ, сжалась надъ страждущими нами подъ игомъ униатскимъ. Приложите ко Богу святительскихъ молитвъ о избавленіи насъ отъ оного ихъ ига. Въ комисіи, мы слышимъ, будетъ отъ Росиской стороны изъ духовенства и изъ свѣтскихъ, которые и рѣшать будутъ дѣло; то не можноль предупредить, куда надлежитъ писать объ опредѣленіи въ оную Богодуховенныхъ (?) и ревностныхъ комисіантовъ, которые моглибъ отчаянныхъ насъ спасти. Въ прочемъ, выѣзжая съ Варшавы, препоручимъ себя Вашего Высокопреосвященства святительскому благословенію, съ ожиданіемъ архипастырского наставленія навсегда пребудемъ

Вашего Высокопреосвященства, высокомилоостивого Архипастыря всеинжайшіе слуги: Браснянскій протопопъ Юаннъ Богдановичъ. Протопопъ Вѣйницкой Ілія Голоскевичъ. Августа 10 дня 1774 года. Г. Варшава.

Хранится тамъ же.

81.

1775 г. Февраля 5. Письмо Переяславскаго епископа Юва къ Георгію Конискому о дѣлахъ Православной Церкви подъ Польскимъ владычествомъ.

Высокопреосвященнѣйшій владыко, высокомиловитый отецъ и благодѣтель мой! Благопріятнѣйшее вашего высокопреосвященства писаніе и при немъ извѣстнаго человѣка другое приложенное я Генваря 29 числа съ крайнимъ удовольствіемъ получилъ исправно. Благовѣстіе сіе духъ мой, отъ непрестанныхъ заграничныхъ тревогъ смущающійся и унывающій, весьма обрадовало и возставило. О далъ бы Всевышній Творецъ долговременно озлобляемымъ и страждущимъ отраду и избавленіе! Я о семъ заразъ по полученіи надежнѣйшимъ протопонамъ чрезъ нарочныхъ пристойнымъ образомъ далъ извѣстіе, въ томъ числѣ и Грановскому протопопу, которому и особливо предписалъ, дабы онъ съ прочими полезнымъ совѣтамъ онаго господина послѣдовалъ; персоны жъ и званія онаго господина я не изобразилъ, предоставляя то его на Украинну прибытію, о которомъ такожъ въ самой скорости, равно какъ и о начальныхъ дѣла произшествіяхъ, приказалъ имъ меня увѣдомить. Хотя гонимая сторона сама лучше знаетъ, чего отъ противной стороны при такомъ важномъ случаѣ надобно требовать и домогаться, однакъ приказалъ я протопонамъ, чтобъ съ общаго согласія сдѣлали пункта и миѣ въ скорости представили. Ваше Высокопреосвященство, какъ долговременнымъ искусомъ сего дѣла всѣ обстоятельства совершенно извѣдали и за

Церковь Святую до крови подвизались, то и мене, рекрута, въ туюжъ компанію промысломъ Божиимъ опредѣленнаго и уже вступившаго, безмѣрно одолжите, ежели споспѣшествующими къ сему дѣлу наставленіями снабдить по высокой милости не оставите, чего найприлежнѣйше отъ васъ и прошу и ожидаю. Протопопы мои Краснянскій и Вѣйницкій, бывшіе въ Варшавѣ, какое отъ канцлера короннаго Млодзевскаго къ бискупамъ, Львовскому Шенцицкому и Хелмскому Рыллу письмо *) привезли, онаго при семъ копію сообщаю. Чего они ни требовали, на то сказывано, будетъ въ комиссіи разсмотрѣніе. Министръ Россійскій баронъ Штакельбергъ выговаривалъ имъ, зачѣмъ они трудили иностранную коллегію, не явись прежде у него, и приказалъ имъ о своихъ нуждахъ подать пункта, которые они и подали. Жалко, что они даннаго съ иностранной коллегіи къ министру рескрипта копію ни въ Санктпетербургѣ, ни въ Варшавѣ не могли получить и миѣ сообщить; однакъ сказывали, что содержаніе де онаго въ томъ было, чтобъ министр у Польскаго Двора домогался о

*) Это письмо отъ 16 Августа 1774 г. есть въ копіи въ рукопис. отд. Вил. пуб. библиотеки (Могил. Акты № 57). Въ этомъ письмѣ Млодзевскій извѣщаетъ о назначеніи комиссіи для разбора дѣлъ между униатами и Православными и проситъ епископовъ не подавать поводовъ къ жалобамъ, не преслѣдовать и не обращаться какими либо насильственными способами Православныхъ.

возвращеніи всѣхъ насильно на унию отобранныхъ церквей. Въ заключеніе всего многомогнмымъ вашего святительства моливамъ, благословенію и милости себе препоручая, желаю всеусердно вашему Высокопреосвященству начатой сей годъ въ совершенномъ здравіи и всякомъ благополучіи проводить, съ вступленіемъ въ послѣдующія года долговре-

меннымъ найблагополучнѣйшимъ, и съ глубочайшимъ высокопочитаніемъ пребываю и навсегда пребуду вашего Высокопреосвященства, высокомилоствиваго отца и благодѣтеля, покорнѣйшій слуга и усерднѣйшій вседобрежелатель Іовъ, епископъ Переяславскій. Февраля 5 дня, 1775 года. Переяславъ.

Хранится тамъ же.

82.

1790 г. Марта 29. Письмо іеромонаха Гавріила къ Георгію Конискому о судьбѣ Епископа Виктора Садковского.

Преосвященнѣйшій владыко! Винить, ваше преосвященство, прошу случай, съ котораго взялъ я смѣлость трудить васъ моимъ письмомъ: жалость всему причиною, она искала случая сего и мене принудила не пропустить онаго, не отдавшись въ милость святѣйшаго и достойнѣйшаго святителя,—жалость о невинномъ узникѣ, преосвященномъ Викторѣ, епископѣ Переяславскомъ, котораго Варшава жестоко до сихъ поръ принимаетъ. Уже кончился одинъ изъ сейму означенный надъ нимъ экзамень: не сыскано ничего опаснаго для жизни его, и иногда ходитъ поголовка, что пустятъ его съ честію. 1-го нашего и 6-го числа Генваря дозволено ему было имѣть у себе моего іеромонаха для отправки всенощныхъ и обѣдныхъ молитвъ. Преосвященный хотя на глаза слабъ, однакъ пѣлъ самъ ирмосы и плакалъ, спрашивая долго священника, о чемъ ему надобно было, подѣ договоромъ, чтобъ де

ничего по Россійску и тихо не говорить ни съ одной стороны, и книги церковныя экзаменовано до одноголиста всѣ. Съ оного времени не дозволено больше ани его жъ пленипотенту, присланному изъ Слудца, быть у преосвященнаго, и временемъ худой, слышно, конецъ будетъ сей жалкой его преосвященства исторіи. Пильно здѣсь смотрятъ на обороты Россіи, какъ служить ей щастіе на войнѣ, и поступаютъ съ нами такъ, то строго, то мягше. Въ Біевъ, слышу, ни одтуду не пускаютъ писемъ, потому и не пишу. Къ вамъ, какъ праведный изъ ковчега голубицу, посылаю письмо мое, чтобъ оно донесло вамъ вѣсть о праведномъ, безъ правды страждущемъ святителѣ, и испросило бы всѣмъ намъ одно у васъ благословеніе. Вашего Преосвященства все-нижайшій слуга капелянъ і. Гавріилъ. Марта 29 дня, 1790 года. Варшава.

Копія. Хранится тамъ же.

88.

1792 г. Октября 6. Нисъю епископа Виктора Садковского къ Георгію Конискому о своемъ освобожденіи изъ Ченстоховской крѣпости и нахѣреніи вступити къ управленію своею епархією.

Преосвященнѣйшій Владыко, высоко- милостивый отецъ мой и архипастырь! Истинно изобразить не могу, какъ и чувствительно обрадованъ архипастырскимъ вашего преосвященства письмомъ, которое имѣлъ я честь получить прошедшаго Сентября 27. Принятіе вашего преосвященства участи въ чашѣ горестныхъ моихъ страданій, напоившей меня невозвратнымъ здоровья и силъ потерянїемъ, не инако считая, какъ дѣйстви- тельнѣйшимъ врачеванїемъ, приношу нижайшую благодарность.

Всепокорнѣйше благодарю вашему преосвященству и за тую милость, по которой покойная моя сестра, подѣ часть моего несчастія будучи столь безпомощна, имѣла пристанище въ тамошнихъ монастыряхъ. Сердечно жалѣю, что и послѣдней я сироты лишился, но разомъ и тѣшусь, что скончала животь въ паствѣ того святителя, коего благо- словенїемъ блаженно могла скончаться, и удостоится архипастырскаго погре- бенія, за что особливѣйшую приношу благодарность. Подобныхъ упомянутымъ въ письмѣ вашемъ экземплярамъ кни- жокъ старался я собрать и собралъ нѣсколько, въ коихъ не унущу по вѣр- ной оказіи доставить вашему Преосвя- щенству. Въ Пальмовскому крестонощѣ приступилъ я письменно и уже съ ду- пликатнымъ понужденїемъ, чтобъ изъ Варшавы немедленно выѣхалъ въ свой

монастырь, но какъ зѣ его однихъ сло- весныхъ на то видно отзвонъ, нѣтъ надежды, чтобъ черная его душа убѣ- лилась когда. За повѣсть объ немъ благодарю вашему Преосвященству; она своего времени весьма послужитъ.

Басательно моего изъ неволи освобож- денія происходило тако: отъ боку его ко- ролевскаго Величества господинъ генералъ Гуржинскій чрезъ нарочнаго капитана писалъ ко мнѣ въ Ченстоховскую крѣпость съ объявленїемъ королевскаго повелѣнія о увольненіи меня зѣ арешту; а по прочетѣ того письма караульные вдругъ сняты, по арештѣ я поздравленъ и тѣмъ же капитаномъ доставленъ въ Варшаву, прямо къ его превосходительству Рос- сійскому чрезвычайному и полномочному господину послу и кавалеру Якову Ивано- вичу Булгакову. Что же ваше преосвящен- ство изволите напоминать, что въ прав- леніе епархіи никакъ входитъ мнѣ не слѣ- дуетъ безъ повелѣнія Двора, защищаю- щаго меня, хотя я на первой о томъ въ Святѣйшій Синодъ мой репортъ доселѣ не имѣю указа, но по отпускѣ къ ва- шему преосвященству письма какъ по- лучилъ я отъ пресвѣтлой конфедераціи генеральной обоихъ народовъ резолюцію и листъ, дѣлающій меня невиннымъ отъ клеветъ и возвращающій къ моей юрис- дикціи (зѣ коихъ копїи у сего къ вашему Преосвященству препровождаю), то его превосходительство изволилъ сказать

миѣ формально такъ: вы теперь можете возвратиться къ своей юрисдикціи и въ дѣла вступить. Почему другой отпустилъ я въ Святѣйшій Синодъ репортъ съ приложеніемъ копій и съ донесеніемъ моего на такомъ основаніи намѣренія отправиться въ Слуцкъ. А по всемъ томъ его превосходительство Яковъ Ивановичъ изволилъ еще промолвить миѣ, что де пора и за Пальмовскаго приняться. Прежде же того я къ оному никакъ не приступалъ и ни въ какіе епархіальные дѣла не входилъ.

Архипастырскому благословенію, молитвамъ и милостямъ, себя препоручая, есмь съ глубокимъ почитаніемъ и от личною преданностію всегда вашего Пре-

освященства, *высокомилостиваго отца моего и Архипастыря, покорнѣйшимъ слугою и усерднѣйшимъ Богомольцемъ Викторъ, епископъ Переяславскій.*

*Посылаю вашему Преосвященству два экземпляры Глосу г. Берновича; думаю, изволите быть довольны. Извините великодушно, Ваше Преосвященство, что несобственною письмомъ написалъ рукою: глаза слабы. При запечатываніи письма попало въ руки objaśnienie do artykułu o nieunitach, которое при семъ препровождаю *).* 1792 года, Октября 6 дня. Варшава.

Хранится тамъ же.

*) Слова, напечатанныя курсивомъ, писаны самимъ Преосвященнымъ Викторомъ.

84.

1793 Июля 15. Записка Преосвященнаго Георгія Конискаго о Могилевской Семинаріи.

Понеже Семинарія наша Могилевская до сихъ поръ не могла поставлена быть на хорошемъ степени ученія по той причинѣ, что учителя, изъ разныхъ Академій и Семинарій присланные, явились недостаточны, такожь и потому, что ученики нашей Семинаріи, которые были понятія хорошаго и хорошо успѣли, тѣ въ разныя мѣста гражданскія по представленнымъ винословіямъ вы были. Для того напередъ учениковъ таковыхъ хорошаго понятія не выпускать потоль, поколь Семинарія наша на степенѣ надлежащемъ ученія утвердится, и учителя были бѣ конечно изъ тѣхъ же учениковъ. Чего инако доканать не можно, какъ только такъ: упростилъ я господина Самсона Васильевича, дирек-

тора школъ народныхъ Могилевскихъ, чтобы онъ принялся быть префектомъ надъ Семинаріею: досматривалъ бы всѣхъ учителей и предписывалъ бы имъ, чему и какъ учить, какъ онъ самъ на то предовольнѣйшій есть; а при префектурѣ такой и самъ бы училъ философіи порядкомъ, особенно предписаннымъ, коему за труды, какъ они будутъ немалымъ числомъ, въ годъ поставляется выдавать денегъ по . . . 300 руб.
Риторическому по 150
Піитическому по 140
Синтаксическому по 130
Инфимическому по 120
Греческому по 120.

Архiepископъ Могилевскій Георгій.

Хранится тамъ же.

85.

1794 Августа 15 дня. Письмо В. Стурдзы къ Преосвященному Георгію Конискому.

Ваше Высокопреосвященство, милостивѣйшій Архипастырѣ! Почтеннѣйшее Вашего Высокопреосвященства письмо, пущенное отъ 14 сего мѣсяца, я имѣлъ честь получить. Истиннѣйшую Вашему Высокопреосвященству приношу благодарность, что поданная Русаковской экономіи отъ крестьянъ моихъ прозба и ихъ желаніе нынѣ присылкою отца протопопа для освященія находившейся тамо уніецкой церкви и присоединенія оной прихожанъ изъ уніи Правовѣрныхъ сословію удовлетворена. Симъ средствомъ я достигаю благосклонность и милостивое архипастырское ваше ко мнѣ расположеніе, и надѣюсь, что та церковь, находясь въ покровительствѣ Вашего Высокопреосвященства протвѣтитъ славою, а прихожане оной почтутся молить Всевышняго о здравіи вашемъ. Не менше и въ томъ моей надежды, что опредѣленной по разсмотрѣнію Вашего Высокопреосвященства священникъ хорошими примѣрами и пристойнымъ обхожденіемъ откроетъ онымъ спасительной путь. Чтожъ при-

надлежитъ до снисхожденія вашего присылкою ко мнѣ Семинаріи вашей студента Григорья Демьяновича, коего не отказываете рукоположеніемъ и помѣщеніемъ въ Селищской моей каплицѣ, въ семъ я преисполненъ удовольствіемъ, и столь неограниченными Вашего Высокопреосвященства одоляясь милостии, побужденъ къ нестоимой обязанности. Изъ разговоровъ примѣтилъ сего молодого хорошее воспитаніе, которое достойную заслуживаетъ похвалу. Однако объ ономъ нынѣ утруждать Ваше Высокопреосвященство не смѣю; позвольте о семъ еще взять на разсужденіе, о чемъ спустя нѣсколько времени не премину особымъ изъяснить Вашему Высокопреосвященству писмомъ. Пребывающей съ истиннымъ почтеніемъ и глубочайшею преданностію навсегда Вашего Высокопреосвященства, милостивѣйшій Архипастырѣ, покорнѣйшимъ слугою В. Стурдза. 15 Августа 1794. Селище.

Хранится въ рукоп. Отд. Вилен. П. Библиотeki.

86.

1794 Сентября 30. Письмо полковника Лобысевича Могилевскому Архіепископу Георгію Конискому.

Преосвященнѣйшій Владыко, милостивый Архипастырѣ! Я малѣйшій власъ

той жатвы, которая въ Кіевѣ подъ начальствомъ вашего Преосвященства кра-

совалась и созрѣвала. Давнее то время! Уже и я, тогдашній отрогъ, теперь старикъ, на седьмой десятокъ жизни вступившій; сей небольшой мой домашній роцетъ упоминаю, относя по оному воображенію къ чести долговременной жизни вашей. Тамъ тогда были подъ рукою вашею сотрудники вашего Преосвященства: Щербацкій, отми́нный таланъ въ изясненіи правилъ греческаго языка имѣвшій, — Нащинскій, переводы и поэзію російскую введшій, — Максимовичъ, красота ипостаси и гласа человѣческаго, мужъ двухъ свѣтовъ и великой учености, — смиренно-мудреный Гиргичъ и Ярошевскій, — и уже всѣ отошедшіе [ко отцемъ. Не пріятно возвращеніе памяти на пустое мѣсто, — на то мѣсто, гдѣ ничего нашего знаемаго не стало, все прахомъ покрылось; но прошу извинить; привелъ сіе, да по гласу ягненка своего оплота узнаете.

Часто я слышалъ ваше Преосвященство въ живыхъ, часто о васъ былъ и во неизвѣстности; не высоко въ жизни сижу, недалеко вижу, какъ знакомства мои меня освѣдомляли. Покажѣсть со съѣдъ мой Григорій Полѣтика здравствовалъ, онъ, котораго также имя одно вздыхая воспоминаю, и дѣти его несчастны, онъ возобновлялъ въ памяти моей великое и милое имя ваше. Часто мы въ бесѣдѣ нашей видѣли ваше Преосвященство въ братской церквѣ на кафедрѣ, *«если бы въ сей пресвѣтлый праздникъ»* всерадостно намъ вѣщающаго и восхищающаго, — часто тамъ въ сонмѣ всей философской и богословской юности во преніяхъ учености съ Ляскоронскимъ премогающагося. Но все сіе есть уже не бытіе, а только воспоминаніе; за-

кроемъ и сіе, бѣгомъ времени удаленное.

На сихъ дняхъ былъ я у Алексѣя Ивановича Мусина Пушкина. Какъ я обрадовался, что и паки услышалъ ваше Преосвященство въ живыхъ! Какъ я больше обрадовался, когда и увидѣлъ жизненность вашу, образъ души вашей, мысли ваши, васъ самыхъ, рѣчь вашу, которая по духу, въ ней обитающему, столько мнѣ изъ дѣтства моего знакома: вынесли мнѣ изъ книгохранительницы его превосходительства: *«Солнце наше около насъ обращается, да мы почіемъ.»*

Хвально и прославлено имя Гомера и Ахиллеса! Но то не мое дѣло; мое есть донесеніе той радости, что я услышалъ еще въ живыхъ ваше Преосвященство. Дѣтство есть новый скудельный сосудъ: чѣмъ снова первой разъ наполится, то въ немъ навсегда пребудетъ. Ему своего младенчества мамки, отрочества учителя и наставники, юношества начальники суть предметы вѣчной памяти, любленія, почитанія и преданности сердца, которое, въ то время бывъ порожнее, сими предметами однажды наполнившись, съ ними растеть, живетъ и умираетъ. Часто слыхалъ я восторги сего сердечнаго движенія: а! то былъ мой учитель, нашъ префектъ, ректоръ, и прочая. Препрiятныя воспоминанія!

Учителю моему несчастному Давиду, если можно такъ назвать философа стоическаго, по лѣствицѣ чиновначалій не высоко возшедшаго, и часто или оступавшагося или толкнутаго, имѣлъ я счастье наконецъ быть другомъ, а по нѣскольку и облегчителемъ его затрудненной жизни. Вашему же Преосвященству хотя бы мнѣ признать; по

поздымъ обостороннымъ лѣтамъ и сего утѣшенія для меня довольно. И когда уже такъ поздно стало ловить случаи, искать обстоятельствъ, зближивающихъ, то хотя симъ вкратцѣ введу себя и всю свою жизнь въ знаніе вашему Преосвященству и знакомъ стану.

Я мало россіянинъ; сынъ значковаго товарища; учился въ Кіевѣ; отлучился оттуду въ первый годъ архимандріи вашей. Братъ мой былъ при гетманѣ; его посредствіемъ отданъ я въ Академію Наукъ Санктпетербургскую; оттуду у гетмана переводчикомъ; при немъ же въ штатѣ фельдмаршальскомъ секретаремъ; при немъ въ чужихъ краяхъ вояжировалъ, и получивъ отъ милости его хорошую деревню уволился отъ службы полковникомъ. Женился и за женою — деревню; имѣю одну дочь за мужемъ, другую въ Смольномъ, сына капитаномъ въ арміи. Сарра моя въ живыхъ. Помѣщикъ я и житель Новгородскаго Сѣверскаго намѣстничества, а нынѣ на время въ Петербургѣ; прошу благословенія себѣ и всему дому моему и голову мою наклоняю.

Теперь какъ знакомый могу сказывать мои желанія и мои нужды, еесли бы какія были.

Не за моей памяти, а можетъ быть годомъ передъ моимъ пріѣздомъ въ Академію Кіевскую, играна тамъ трагедія сочиненія вашего Преосвященства «о Воскресеніи мертвыхъ», оную имѣю. Но не имѣю и нигдѣ достать не могу къ оной трагедіи интерлюдій, бывшихъ сочиненія вашего Преосвященства или славнаго Танскаго, природнаго стихотворца, во вкусѣ площадномъ, во вкусѣ Плавтовомъ. Когда способность была достать и имѣть, тогда ребяческая не-

смысленность о томъ не помышляла; довольствовались изъ чужаго рта питаться, слышать отъ другаго стиховъ нѣскольго. А когда познаніе добротъ цѣну онымъ открыло, тогда уже способность удалилась. Едина вѣрная надежда на книгохранилице Вашего Преосвященства, въ которомъ не быть сему сочиненію не можно. Какъ во всякомъ покровѣ платевъ, такъ во всякомъ нарѣчій языковъ есть своя красота; а къ тому, когда и дымъ отечества сладокъ, то сія воня благоуханія мыслей отечественныхъ есть намсладчайшая.

Для чести націи, матери нашей, всегда у себя природою и ученостію великихъ людей имѣвшей, столько свѣтилъ выпустившей для любителей своего отечества, для знающихъ подъ корою просторѣчія находить драгоцѣнности мыслей, прошу Ваше Преосвященство велико одолжить меня, интерлюдіи, Танскаго то или ваши, приказавъ списать, по почтѣ мнѣ въ Санктпетербургъ доставить, да изыдетъ во свѣтъ, да дастъ величіе отечеству своему нашъ Плавтъ, нашъ Мольеръ, ежели что не болѣ. Ибо я помню нѣкоторые стихи, описаніе Великодня, бѣгство сатаны и смерти, смерть Іуды: прекрасные описанія.

Напередъ плачу одолженіе Вашего Преосвященства: посылаю при семъ Виргиліевыхъ Пастуховъ, мною въ Мало-россійскій кобенякъ переодѣтыхъ. Мала моя заплата по малоцѣнности своей копіи, но прошу принять, какъ двѣ лѣпты вдовицныны приняты были по усердію.

За симъ желаю, да не спѣшитъ солнце жизни Вашего Преосвященства къ своему западу, да удивится и самъ На-

винъ, да позавидуетъ счемшись съ вами Мефусаилъ; да усумнится Ной, второго васъ Ноя чая; да развернется свитокъ жизни вашей вспять, да дастся на планъ онаго мѣсто моему бытію и моей преданности, да узрятъ потомки въ васъ единомъ столѣтія бытописаніе живое, да будетъ неугасаемъ свѣтъ Кіева, Слуцка, Могилева, Оршани, Мстиславля; да свѣтъ во свѣтъ не черезъ тьму перенесется, но да конецъ онаго

соединится съ началомъ безъ пресѣченія и измѣненія, да все вещество чело-вѣчества въ свѣтъ фосфора безсмертнаго обратится, желая желаю, и съ глубочайшимъ высокопочитаніемъ есмь и пребуду преосвященнѣйшій владыко, милостивый архипастырь, Вашего Преосвященства покорнѣйшій слуга Афанасій Лобисевичъ. 1794 Сентября 30. Санктпетербургъ.

Хранится тамъ же.

**ДОКУМЕНТЫ, ОТНОСЯЩЕСЯ КЪ ИСТОРИИ
ТРОКСКИХЪ ЦЕРКВЕИ.**

87.

1541 г. Юля 3. Предписаніе отъ Ивана Горностая къ Троцкому приставу Мицу о томъ, чтобы онъ не присволялъ себѣ земли Троцкого монастыря.

Отъ Ивана Горностая, подскарбего земского, маршалка и писара господарского, справцы воеводства Троцкого, старосты Слонимского и Мстиславского, державцы Бирштанского, Дорсуниского и Зельвенского, приставу Троцкому Мицу. Здѣсь мовилъ мнѣ подскарбій дворный господаря короля его милости, державца Виленскій, панъ Иванъ Андреевичъ, штожь дей ты, не вѣсть въ который обычай, земли монастыря его милости Святой Пречистой въ Троцѣхъ забираешь и сѣножати травилъ и своимъ дей еси збожемъ тые земли насѣялъ. До которыхъ дей еси земль ажъ и до сихъ часовъ некоторого вступу не мѣлъ; а теперь дей зъ тыхъ земль жита и ярины хочешь жати, хотячи вчинитъ церкви Божей вчинити. Прото приказую тобѣ подъ зарукою на

господаря короля его милости тридцатма рубли грошей, а на воеводу Троцкого десеть рублей грошей, абысь въ тые земли церковныи некоторого вступу не мѣлъ и сѣножатеи не травилъ, а которое збоже жита и ярины на тыхъ земляхъ посѣяно, и ты бы то жалъ передъ вижомъ городовымъ и передъ посланцомъ игуменовымъ, и которого чоловѣка доброго стороннего до права поставилъ; а кому ся земля достанеть послѣ права, тому и збоже. Писанъ у Вильни подъ лѣто Божого Нарожения 1541, мѣсяца Юля 3 день, индиктъ 14.

Писанъ на поллистѣ, внизу малая тисненная печать и помѣтка: о кгрунтѣ на Брашилѣ и сѣножати.

Изъ рукописи «документы Троцкой архимандріи» (стр. 83), хранящейся въ Троцкой Рождественской церкви.

88.

1568 Октября 10. Запись княгини Анны Нелединской на землю Янкишки въ пользу Троцкого Рождественского монастыря.

Лѣта отъ Нарожения Сына Божія 1568, мѣсяца Октебра 7 дня. На рокахъ земскихъ судовыхъ о святомъ Михалѣ свята Римского постановившихъ обличне у суду господарского земского земли Троцкое, передъ нами Андреемъ Яновичомъ Держкомъ, подкоморымъ земли Троцкое, на тотъ часъ засажонымъ на мѣст-

цу суди земского Троцкого пана Эразмуса Довгирда, за порученемъ его, а Ивановомъ Селицкимъ, подсудкомъ земскимъ земли Троцкое, подъяючая Виленская княгиня Андреева Нелединская, княгиня Ганна Ивановна Кунцевича, оповѣдала и сама добровольне до книгъ сознала, ижъ которые дей двѣ земли пус-

товскихъ мужицкихъ купила она у дворенина его королевской милости пана Шефана Тарновского и малжонки его паней Ганны Николаевны Гамшевны, названные Янкишки и Матеевщизну, зъ которыхъ дей землю отдѣливши она одну пустовщизну, на имя Янкишкю, на которой и дворець поселила, ни съ чьею намовы ани зъ жадного примушеня, одно сама, по своей доброй воли, для душного збавеня, дала и записала на церковь Божего Рождества Пречистое Богоматери монастырь Троцкій отцу Федору Оонасеевичу, игумену на тотъ часъ будучому въ монастыри въ Троцѣхъ, и иншимъ напотомъ будучимъ игуменомъ того монастыря Троцкого, которіе по его животѣ у тое церкви игуменами будутъ, на вѣчные часы, то есть, одно поле и съ зарослями на петнадцать бочокъ сѣеня, которое дей лежить по одной сторонѣ дороги, до Трокъ лежащей, и подлѣ поля его милости пана Эразмуса Довгирда, судьи земского земли Троцкое, державцы Перевельского; а другое дей поле недалеко двора Величковского его милости пана Остафья Горностая, подлѣ гаю вырубаного, по обѣимъ сторонамъ дороги, которого дей поля и зъ зарослями также на петнадцать бочокъ сѣеня, и дворець на той помененой пустовщизнѣ со всимъ будованемъ и статкомъ домовымъ, быдломъ рогатымъ и нерогатымъ и съ житомъ засѣенымъ. И къ тому же дей дворцу церковному на тотъ же монастырь Троцкій придала она для послуги паробка своего Ялубца; на што дей все и листъ свой вызнанный подъ своею и иншихъ людей добрыхъ печатями тому игумену дала и, объявивши то у суду,

тотъ листъ свой вызнанный передъ нами покладала, которого листу мы огледавши и то ку вѣдомости нашею владное припустивши тотъ листъ, запись, и до книгъ земскихъ вписати велѣли, который слово отъ слова такъ се въ себѣ маеть: Я Ганна Ивановна Бунцевича, княгиня Андреевая Нелединская, подклячая Виленская, чиню явно и визнаваю сама на себе симъ листомъ каждому доброму, кому будетъ потреба того вѣдати або чтучи его слышати, нинѣшнимъ и напотомъ будучимъ, штожь я купила за свои властные гроши двѣ земли пустовскихъ мужицкихъ у дворянина его королевское милости пана Шефана Тарновского и въ малжонки его пани Ганны Николаевны Гамшевны, названные прозвищемъ Янкишкю а Матеевщизну, которые земли я Ганна, вышей помененая, вынемши и отдѣливши одну пустовщизну, на имя Янкишкю, на которой земли дворець поселила, ни съ чьею намовы, ани для которого примушеня, лечъ сама по своей доброй воли, для душного збавеня своего, дала и записала есмы на церковь Божию Рождества Пречистое Богоматеры монастырь Троцкій отцу Федору Оонасеевичу, игумену на тотъ часъ будучому въ томъ монастыру въ Троцѣхъ, и иншимъ игуменамъ того монастыря Троцкого, потомкомъ его, которые по животѣ его игуменами будутъ въ тое церкви Пречистое Богоматеры, на вѣчные часы, то есть одно поле, которого есть и зъ зарослями на петнадцать бочокъ сѣеня; которое поле лежить по одной сторонѣ дороги, подлѣ поля его милости пана Эразмуса Довгирда, судьи земского Троцкого, старо-

сты Перевольского; которая дорога идетъ отъ бояръ его милости пана Довжгирдовыхъ, отъ Бгабріела а отъ Януты, до Троцьк, по лѣвой сторонѣ дороги, а другое поле недалеко отъ двора его милости пана Остафея Горностая Величковского подлѣ гаю вырубанаго, по объѣмъ сторонамъ дороги, котораго поля и зъ зарослями также на петнадцать бочоць сѣбенья. Маеть отецъ игуменьъ Феодоръ Пречистеньскій Троцкій и потомки его, которые по животѣ его игуменами будутъ, тые два поля вышей описаные и тотъ дворець, который я на той пустошизвѣ Янгишки поселила, зо всимъ будованемъ и статкомъ домовымъ, бѣдломъ рогатымъ и нерогатымъ и зъ житомъ засѣненнымъ, по животѣ моемъ вѣчными часы держати и уживати мають. И къ томузъ дворцу церковному придала есмы на тотъ же монастырь Троцкій для послуги паробка своего невольнаго Ягубца. А съ близкихъ моихъ никто того запису моего нарушити и тое земли церковное подъ игуменами понскивати не мають. И на то я Ганна Бунцевича дала отцу Феодору, на тотъ часъ будущему игумену Троцкому, сесь мой листъ вызнанный подъ моею печатью. А при томъ были и того добре свѣдоми: его милость панъ Янъ Тулговтъ Бгудянскій, писаръ земскій земли Троцкое, панъ Викторинъ Залѣскій, войтъ господарскій мѣста Троцкого; которые ихъ милости, будучи тому до-

бре свѣдомы, за прозбою и чоломбитьемъ моимъ для лѣпшого твердости того моего листа печати своимъ приложили къ тому моему вызнаному записному листу. Писанъ въ Троцахъ лѣта отъ Вцѣленя Слова Сына Божого съ Чистое Дѣвицы Маріи тысячного пятьсотного шестидесятнаго осьмого, мѣсеца Октябра десятого дня. А по записанью того листу запису кнегини Нелединское и вынисъ съ книгъ отцу Феодору Оонасеевичу, игумену, подъ печатьми нашими, судіи и подсудка, и съ подписанемъ руки моею писарское есть выданъ. Писанъ въ Троцахъ. А потомъ на рокахъ теперешнихъ, о Святой Троицы припадныхъ и отсуживаныхъ въ семь року нынѣ идучомъ, тысеца пятьсотъ осьмдесятъ девятаго, мѣсеца Юния семога дня, и за жаданемъ отца Василья Феодоровича сесь видимусъ съ книгъ земскихъ съ печатью моею Богдана Феодоровича Сапѣги, судіи, такъ тежъ съ печатью моею, Петра Богдановича Толочка, подсудка, и съ подписанемъ руки моею писарское Яна Тулговда Бгудянского ему есть выданъ. Писанъ въ Троцахъ. *Внизу подпись: Янъ Тулговдъ Бгудянскій, земскій Троцкій писаръ.*

Писанъ на листѣ. Внизу оттиснуты двѣ печати и двѣ помѣтки о содержаніи акта. Въ 1839 г. 14 Юля документъ явленъ въ Виленскомъ канцеляріи и признанъ отъ него подлиннымъ. Взятъ оттуда же, стр. 89 и 90.

89.

1589 г. Юня 8. Предписаніе отъ земскаго Троцкаго суда татарину Айсѣ по поводу жалобы священника Рождественской Троцкой церкви.

Отъ Богдана Федоровича Сапѣги, судьи, а отъ Петра Богдановича Толочка, подсудка, и Яна Тулговда Бгудянского, писара, вридниковъ земскихъ земли Троцкое, татарину господарскому повѣта Троцкаго Айсѣ Ахметевичу. Жаловалъ и оновѣдалъ передъ нами у суду господарского земскаго Троцкаго попѣ Троцкой церкви Рождества Пречистое Богородицы, на имя Василій Федоровичъ, о томъ, чтожь дей ты, Айса Ахметевичъ, кромъ воли, позволенья и безъ вѣдомости того пона, посѣль дей еси житомъ и ериною на вгрунтехъ церковныхъ, прозываемыхъ Янкишкю, лежащую въ повѣтѣ Троцкомъ, то есть, первое поле, лежащее на одной сторонѣ дороги, подлѣ поля небожчика пана Эразмуса Довгирда, судьи бывшего Троцкаго, имѣнья его бывшего Михинскаго; которая дорога идетъ отъ бояръ его милости пана Довгирдовыхъ, отъ Кгабриеля и отъ Янута, до Трокъ по лѣвой сторонѣ дороги, а другое поле недалеко отъ двора небожчика пана Остафея Горностая Величкова, подлѣ гаю вырубанаго, по объѣму сторонамъ дороги, на роукъ теперешній тисеча пятсотъ осмидесятъ девятый. Боторые то вгрунты и зѣ будованемъ хоромъ дворныхъ записала на тую церковь Пречистое Бо-

городицы небожница пани Анна Бунцевичовна, виегиня Нелединская, и на урадѣ земскомъ Троцкомъ сознане учинила въ року прошломъ тисеча пятсотъ шестдесять шостомъ, мѣсеца Октебра семого дня, на рокахъ Михаиловскихъ. И билъ намъ чоломъ тотъ священникъ, абьсны ему листъ нашъ заповѣднй до тебе писати казали. А такъ мы, чинечи досыть повинности вриду нашего земскаго, упоминаемъ и росказуемъ тобѣ черезъ сесь листъ нашъ заповѣднй, подѣ закладомъ на урадѣ господарскій земскій и на сторону жалобливую дванадцатьма рублями грошей, штобы еси того жита и збожья зѣ тыхъ вгрунтовъ не звозилъ, але пожавши тое жито и збоже передъ вознымъ и людьми сториинии, на то отъ стороны жалобливое посланными, и за вѣдомостью а поличенемъ того возного и стороны, поставилъ на той же земли до права и опатрилъ то добрымъ зложенемъ и огороженемъ, яко бы въ томъ житу и збожью до розправы шкода никоторая се не стала. Писанъ въ Трокахъ лѣта Божего Нароженья тисеча пятсотъ осмидесятъ девятого, мѣсеца Юня осмого дня.

Писанъ на листъ, внизу деп печати и подпись: Тулговдъ Бгудянский, земскій Троцкій писарь. Оттуда же.

1590 г. Августа 9. Рѣшеніе подкоморскаго Троцкаго суда по дѣлу о присвоеніи татаринномъ Айсою Ахметовичемъ земли Янкишекъ, принадлежащей Троцкой Рождественской церкви.

Року отъ Нарожения Сына Божого тысяча пятьсотъ девяносто, мѣсеца Августа девятого дня. Передо мною Богданомъ Огинскимъ, подкоморымъ Троцкимъ, державцомъ Дорсунискимъ, за позовы мои подкоморскими, на року, съ предложена черезъ листъ мой отворенный припалому, владовне на выѣханье на тотъ кгрунтъ черезъ возного сторонамъ ознайменный, ставши очевидно зъ одной стороны священникъ Троцкій Василей Феодоровичъ, а зъ другой стороны татаринъ осударскій повѣту Троцкаго Айса Ахметовичъ, на кгрунтѣ, въ повѣтѣ Троцкомъ лежащемъ, прозываемомъ Янкишскомъ, сторона жалобливая, священникъ Троцкій, черезъ опекуна церквей Троцкихъ, пана Ивана Баку, доведши очевидно поданья позову и року князю Айсѣ, жаловалъ съ позову моего подкоморскаго на татарина осударскаго повѣту Троцкаго князя Айсу Ахметовича о томъ, чтожь дей той Айса Ахметовичъ въ прошломъ тысяча пятьсотъ осмидесятомъ осмомъ, въ небытности дей пона въ церкви Божей Рождества Пречистое Богородицы, въ мѣстѣ Троцкомъ лежащей, вгды тая церковь впусѣтъ лежала зо всеми принадлежностями своими, тогда дей тотъ Айса Ахметовичъ, ку зниченью церкви Божие, на кгрунтахъ церковныхъ, здавна отъ вьнегнии Нелединское на тую церковь записанныхъ, на двухъ нивахъ, называе-

мыхъ Янкишки и Матеевцизна, поле лежащее по одной сторонѣ дороги подлѣ поля небожчика пана Эразмуса Довкгирда, имѣнья его Михиского, по лѣвой сторонѣ дороги до Троць идущее отъ бояръ пана Довкгирдовыхъ, а другое поле недалеко отъ двора небожчика пана Остафея Горностая, Величковского, подлѣ гаю вырубанаго, по объѣмъ сторонамъ дороги, на тыхъ дей поляхъ обудвухъ менованныхъ квалтовне и свольне пооравши, житомъ и яриною позасѣвалъ на рокъ тысяча пятьсотъ осмидесятъ девятымъ, о што дей того Айсу Ахметовича священникъ Троцкій листомъ отъ суду земскаго Троцкаго владовнымъ заповѣднымъ обносилъ владовне, абы збитое збоже на тыхъ кгрунтахъ пожавши зложилъ и съ того кгрунту не звозилъ ажъ до расправы подъ дванадцатьми рублями грошей на врадъ и на сторону, чога доведчи положилъ передо мною листъ заповѣдный отъ суду земскаго Троцкаго, о тые кгрунты вынесеный, подъ датою року тысяча пятьсотъ осмидесятъ девятого, мѣсеца Іюля осмого дня. И при томъ положилъ выписъ зъ книгъ кгородскихъ Троцкихъ, подъ датою року тысяча пятьсотъ осмидесятъ девятого, мѣсеца Іюля второго дня, сознания возного повѣту Троцкаго Ивана Лукашевича о томъ, имъ онъ того листу заповѣднаго, въ року тысяча пятьсотъ осмидесятъ девятомъ, мѣсеца

Юни двадцать пятого дня, отъ суду земского Троцкого черезъ священника вынесенного копію слово въ слово списавши подъ печатью своею князю Айсѣ Ахметовичу подалъ, а онъ дей, ничего на заповѣдь не дбавши, збоже звозилъ, не ждучи о вгрунтъ росправы. На то, за устнымъ сказанемъ жены своее, князь Айса Ахметовичъ повѣдилъ, же онъ фольваргъ свой Осокольницкій, надъ озеромъ Осокольниками лежацій, со всеми вгрунты, до того дворца належащими, пустилъ заставою жонѣ своей кнегинѣ Богдановнѣ, до которого дей дворца належать и тые два поля, о которые священникъ позывалъ; прото дей мѣлъ былъ священникъ жену мою, яко державчиню, позовати, и я дей безъ жены своей въ одказъ быти пеновиненъ, вгдыжъ ее не позвано. И кнегиня Шалка, жена его, тутъ же очевисто стоячи, положила передо мною листъ Айсы Ахметовича, мужа своего, подъ печатью его, и съ подписомъ руки его и подъ печатью Троцкихъ татаровъ, земли осударскихъ, и съ подписанемъ рукъ ихъ, подъ датою року тисеча пятьсотъ осмдесять семого, мѣсеца Мая пятого дня, въ которомъ описуетъ, ижъ той малжонцѣ своей заставилъ дворецъ свой, у Бродацкогo купленный, прозываемый Осолкиницкій, со всеми вгрунты въ полтора ста копахъ грошей Литовскихъ и заразы въ мощъ и держане ей поступилъ. Бъ тому показала выписъ вгородскій Троцкій, подъ датою року тисеча пятьсотъ осмдесять семого мѣсеца Сентебра тринастого дня, сознание возного повѣту Троцкого Ивана Черневского, . . . ижъ передъ нимъ вознымъ пришла въ держане того дворца, за по-

ступленемъ мужа своего заставою въ полтора ста копахъ, въ року тисеча пятьсотъ осмдесять семымъ, мѣсеца Мая пятого дня. И вгдыжъ дей я того дворца не держу, а жена моя держитъ, подалъ артикулъ деветнадцаты зъ роздѣлу четвертого о зношенью позвовъ, и просилъ, абы ведлугъ того артикулу отъ позву воленъ былъ. На то панъ Бака, отказъ чинечи, повѣдилъ, ижъ зношене позву князю Айсѣ и женѣ его ни не можетъ съ тыхъ причинъ: перша, ижъ священникъ позоваеть не о вгрунты дворца Осолкиницкогo князя Айсы и жены его, але о вгрунты церковныя, которые до того дворца Осолкиницкогo не принадлежать; другое, ижъ князь Айса записалъ жонѣ своей заставою той дворецъ въ року осмдесять семомъ, а въ вгрунты церковныя вступилъ въ року осмдесять осмомъ, яко се то значить зъ позву и зъ листу заповѣдного; прото тыхъ вгрунтовъ ей заставовати въ року осмдесятымъ семымъ не могъ, которіе въ року осмдесять осмомъ забралъ; — третье, ижъ тые позвы не положоны на томъ дворцѣ Осолкиницкомъ, але въ руки князю Айсѣ Ахметовичу самому поданы въ мѣстѣ Троцкомъ, якъ се то сознание возного показало. Прото просилъ, абы священникъ ку дальшому доводу былъ припущенъ. А тажъ я, видечи зъ тыхъ всѣхъ причинъ, отъ пана Баки поданныхъ, неслухне зношене тыхъ позвовъ, всказаломъ сторонамъ далѣй въ право поступовати. И потомъ панъ Бака положилъ передо мною видимусъ зъ книгъ земскихъ судовыхъ Троцкихъ, подъ датою року тисеча пятьсотъ шестьдесятъ осмого, мѣсеца Октебра семого дня, со-

знанья очевистого кнегини Андреевой Нелединской, Ганны Ивановны Бунцевичовы, передь судомъ земскимъ Троицкимъ, на рокахъ о святомъ Михалѣ, зъ описанемъ о томъ, ижъ што купила двѣ земли пустовскихъ мужицкихъ у его милости пана Щепана Тарновского и у малжонки его пани Ганны Гамшевины, названные прозвищемъ Янкишки а Матеевщизна, съ которыхъ земель вынемши и отдаливши одну пустовщизну, на имя Янкишки, на которой и дворець поселила, своею доброю волею, для душного збавенья своего, дала и записала на церковь Божого Рождества Пречистое Богоматери, монастырь Троицкій, на вѣчные часы, то есть одно поле, которое есть и зъ зарослями на петнадцать бочокъ сѣенья, которое поле лежитъ по одной сторонѣ дороги подлѣ поля его милости пана Эразмуса Довгирда, которая дорога идетъ отъ боярь его милости Довгирдовыхъ до Трокъ, по лѣвой сторонѣ дороги, а другое поле недалеко отъ двора его милости пана Остафея Горностая Величковского, подлѣ гаю вырубаного, по объѣмъ сторонамъ дороги, которого поля и зъ зарослями также на петнадцать бочокъ сѣенья, яко о томъ ширѣй на листѣ ея и на томъ видимусѣ есть описано и доложено. А при томъ просилъ панъ Бака именовъ священника Троицкого, абымъ я тые поля обадва объѣхалъ, границамъ се припатрилъ. И гдымъ объѣхалъ первое поле, которое описуетъ подлѣ боярь пана Довгирдовыхъ, до Трокъ идучое, по лѣвой руцѣ, тогда такъ се знашло, якъ въ томъ видимусѣ есть граница описана; а на томъ же полю указалъ священникъ печище, которое менилъ быти

дворцомъ кнегини Нелединское, на церковь записанымъ, яко о томъ на томъ видимусѣ сознания своего вспоминаеть; а потомъ идучое поле недалеко двора Величковского обаполь дороги, подлѣ гаю вырубаного, также объѣхалемъ, и тако се водлугъ описаня ея пани Ганны Нелединское граница згодила. А къ тому ставилъ деветь свѣдковъ на то, ижъ то есть кгрунтъ церкви: першого возного повѣту Троицкого Ивана Лукашевича, другого пана Миколая Новицкого, третьего и четвертого мѣщанъ Троицкихъ Михала Матеевича а Эразмуса Юхновича, а подданныхъ дворца Величковского, сограничныхъ сосѣдовъ: пятый, то есть Мартина Енчиковича а Миколая Кулеша, тиво на Величковского, а Петра Болондиса, а Валентина Станиславовича, а Томгу Мартиновича; и къ тому три свѣдки брали се до присяги на томъ, ижъ то есть кгрунтъ церковный, отъ кнегини Нелединское на церковь записаный. И просилъ священникъ черезъ пана Баку, абы былъ ку доводу припущоны, а за тымъ абы кгрунтъ одержалъ и квалтъ абы былъ на немъ сказанъ, такъ тежъ збоже, черезъ заповѣдъ звожоное, абы совито платилъ, и вины черезъ урадъ земскій Троицкій черезъ листъ заповѣдний положеное абы на немъ дванадцать рублей сказано было, водлугъ артикулу двадцать второго зъ роздѣлу девятого. На то отказъ чинечи князь Айса Ахметовичъ повѣдилъ о то: священникъ выводилъ, менуючи тые два поля церковными быти, тогда дей суть поля мои власные Осогольницкого дворца, отъ мене жонѣ моея заставлены
.
пани Ганною Ивановною Бунцевича,

бывшею кнегинею Нелединскою, отъ которое собѣ священникъ менилъ быти тые кгрунты записаные, продала дворець тотъ Осокольницкій зо всімъ на все шляхетному пану Арнольфу Миколаевичу Брескому по винности, который Брескій тотъ же дворець продалъ пану Петру Бродацкому, отъ которого я купилъ тотъ же дворець со всіми кгрунты; про то дей могла кнегиня Нелединская попа потѣшити, але дей опять и съ тыми кгрунты то нишому въ руки пустила, чего доведечи положилъ передо мною выписъ зъ книгъ земскихъ Троцкихъ, подъ датою року тисеча пятьсотъ семьдесятъ сегого, мѣсеца Іюня сегого дня ижъ панъ Иванъ Бака съ малжонкою своею Ганною Бунцевича сознали пану Брескому дворець Осокольницкій, со всімъ навсе проданый на вѣчность, и зъ описанемъ листу ихъ вѣчистого. И тотъ выписъ кгродскій до того, въ року тисеча пятьсотъ семьдесятъ пятомъ, мѣсеца Генваря третего дня, кгда былъ читанъ, показуеть се на продажи пана Бачинога и малжонки его, ижъ дворець Осокольницкій со всіми кгрунты пану Брескому продали на вѣчность, одно съ тое земли вынесли и въ тую продажу ему не пустили земли пустовской Яновцизну, подлѣ земель Михнишскихъ ижъ первѣе того отъ нее пани Ганны Бунцевича есть на вѣчность записано на церковь Божую монастыръ Святое Пречистое Троцкое, и до того панъ Брескій и потомки его николи ничего мѣти не мають. Притомъ показалъ выписъ зъ книгъ земскихъ Троцкихъ, подъ датою року тисеча пятьсотъ девятьдесятъ пятого, мѣсеца Августа семнадцатого дня, со-

знанья очевистого пана Петра Бродацкого и жены его Габріеловны, ижъ тотъ дворець Осокольницкій, у пана Бреского купленный, продали на вѣчность пану Айсѣ Ахметовичу со всіми кгрунты, до того дворца належачими. И бралъ се при таковыхъ листахъ на доводъ ставити свѣдковъ одинадцать, а меновите: Габріеля Матеевича зъ мѣста Троцкого, Абдулу Беремовича татарина, Павла Станиславовича, подданного его милости села Сольбеницкого, князя Хасея татарина толмача, Османа Мануловича, татарина жъ Ахметовича татарина, Станислава Матеевича, хрестіанина, похожего челоувѣка, Усейна Мамлетевича, татарина, Обушка, татарина, толмача, Нурдавлета Осейтевича А при тыхъ свѣдкахъ бралъ се до присяги Айса Ахметовичъ самочетвертый, хочечи на томъ прысягнути, ижъ то его кгрунтъ дворца Осокольницкого, а не церковный. А што се дей дотычетъ, ижъ священникъ Троцкій домавлялъ се о то, ижъ черезъ заповѣдь збоже зъ тыхъ кгрунтовъ звезено, ино дей не я звозилъ, а жена моя за тымъ правомъ, которое отъ мене маеть, которое передъ вашею милостью, пане подкомори, погладалъ, яко и она, тутъ же жона его стоячи, до того се признала, ижъ тое збоже звезла. А то жъ дей водлугъ права посполитого, зъ роздѣлу девятого артикулу двадцать второго, который ку помощи собѣ подаеть священникъ листъ, дей за шесть недѣль, а надалѣй за дванадцать, по вынесеню листу заповѣдного позвати позвошь подкоморскимъ, чего ижъ дей омѣшкалъ, тогда то вжо собѣ опустилъ все, же не только вины альбо збожа, але и кгрун-

ту одержати не можетъ за правомъ мнѣнь, которое я показую. На то черезъ егомость пана Баку священникъ, отъ казвъ чинечи, повѣдилъ, и жъ право слушнѣйшее черезъ письмо священникъ показуеть, и гдыжъ дей и власный выпись земскій Троцкій, который на тотъ дворець Брескому служилъ, а князь Айса его самъ положилъ, тогда и тамъ се показуеть, и жъ тые и грунты первѣй на церковь записаны и Брескому не проданы; съ тыхъ причинъ просилъ, и жъ бы былъ его доводъ слуханъ; и што дей князь Айса Ахметовичъ повѣдаетъ, яко бы мѣлъ священникъ омѣшкалъ позывати позвомъ подкоморскимъ до дванадцати недѣль, и тымъ собѣ и гвалтъ, збоже и вину, у которую князь Айса попалъ, опустилъ, ино дей и передъ тымъ его священникъ позвомъ подкоморскимъ позывалъ, ни жли за тыми позвы не сужоно и зъ допущена Божого лѣтъ коло трохъ въ тотъ часъ великое повѣтріе моровое было, чего доводечи положилъ позовъ мой подкоморскій подъ датою року тисеча пятьсотъ осмдесятъ девятого, мѣсеца Августа шестого дня, въ той речи отъ священника на князя Айсу вынесеный, а при томъ квитъ возного повѣту Троцкого Ивана Лукашевича, на урадѣ и гродскомъ черезъ него признанный, и жъ тые позвы подавалъ князю Айсѣ Ахметовичу очевисто въ руки въ мѣстѣ Троцкомъ, въ року тисеча пятьсотъ осмдесятъ девятомъ, мѣсеца Августа тринадцатого дня; съ чего се показало, и жъ священникъ съ давности позванья не омѣшкалъ. А такъ я, хочечи еще въ той речи тымъ достаточнѣй съ свѣдковъ се справилъ, чего бы въ той речи были вѣдомы, наперодъ навпомя-

нувши свѣдковъ стороны жалобливое, священниковыхъ, абы правдиве сознавали; потомъ вси по одному, наперодъ Иванъ Лукашевичъ, возный, и Николай Новицкій въ одно слово признали, и жъ свѣдоми того добре и сами при томъ были, коли еще княгиня Нелединская тые два поля на церковь записала игумену Пречистенскому Троцкому Феодору Аванасовичу и напотомъ будущимъ игуменамъ Троцкимъ; а Эразмусъ Юхновичъ, мѣщанинъ Троцкій, призналъ, и жъ княгиня Нелединская его кумою была и у него завше въ Трокахъ господою стоявала, и есть того добре свѣдомъ, же тые и грунты на церковь описала; а Михалъ Матеевичъ, мѣщанинъ Троцкій, повѣдалъ, и жъ того добре свѣдомъ, и жъ тыхъ и грунтовъ завжды поны Троцкіе уживали, и кому хочечи наймовали, а никто не вступовалъ; а подданные Величковскіе признали: Мартинъ Енчиковичъ и Николай, тивунъ Величковскій, и жъ у поповъ сами тые земли наймовали пахати, а никто переказу не чинивалъ; а Петръ Болондисъ повѣдилъ, и жъ будучи наймитомъ у тивуна Величковского Николая оривалъ на тыхъ земляхъ, и того добре свѣдомъ, же ихъ у попа наймовано; а Валентій Станиславовичъ повѣдилъ, и жъ служечи наймитомъ у Мартина Енчикова, тую землю оривалъ, гды се у поповъ Троцкихъ Мартинъ наймовалъ, а Томко Мартиновичъ повѣдилъ, и жъ отецъ мой Мартинъ тую землю попови наймовывалъ, а я дей и зъ наймитомъ Валентьемъ оривали на тыхъ земляхъ и никто не вступовывалъ се. А свѣдки другое стороны обжалованое Айсы Ахметовича, будучи также напоилены, правдивое сознание по-

вѣдѣли. Першій — Габріель Матеевичъ повѣдилъ, ижъ кнегиня Нелединская пустила тую землю Янкишку нану Брескому, але не памятаю, якъ давно; другій — Абдуль Беремовичъ повѣдилъ, ижъ дей Айса Ахметовичъ тую землю отъ четырехъ годовъ пашеть; третій — Павелъ Станиславовичъ повѣдилъ, ижъ тые земли наймовывалъ отъ семи годовъ отъ Бродацкого и отъ Айсы, четвертый — Хасей повѣдилъ, ижъ наймовалъ тые земли отъ Бродацкого годовъ зъ два и отъ князя Айсы такъ рокъ; пятый толмачъ повѣдилъ, ижъ отъ одинадцати годовъ паметаеть, ижъ тыхъ крунтовъ Бродацкій, а по нимъ князь Айса, уживаеть; шостый — Османъ Мануловичъ повѣдилъ, ижъ третій тому годъ, яко у князя Айсы нанявши тые земли, жыто на нихъ сѣялъ; семый Ахметовичъ повѣдилъ, ижъ шостый тому рокъ, яко то Бродацкій тые земли завелъ князю Айсѣ а ямъ того заведенія свѣдомъ; осьмый — хрестіанинъ Станиславъ Матеевичъ, чоловікъ похожій, повѣдилъ: хотя дей я служу князю Айсѣ Ахметовичу, але я крунту не свѣдомъ, чій бы былъ; девятый — Усейна Мамлетевичъ повѣдилъ, ижъ отъ четырехъ, або пяти годовъ, князь Айса тые крунты пашеть; десятый — Обушко толмачъ повѣдилъ, ижъ того свѣдомъ, же Бродацкій тые крунты князю Айсѣ продалъ; одинадцатый — повѣдилъ: слыхалисмо тое, ижъ то Бродацкій держалъ и князю Айсѣ продалъ. За тымъ священникъ черезъ пана Баку повѣдилъ, ижъ ясне показалъ на письмѣ съ выписовъ, такъ отъ священника, яко и отъ стороны обжалованое покладаныхъ, ижъ тые крунты суть на церковь за-

писаны; такъ тежъ сведѣнство священника людьми добрыми довелъ, же суть крунты церковныя; а князь Айса ижъ самъ на своемъ доводѣ осталъ, ижъ самъ на себе выписъ земскій показалъ, ижъ дей того Брескій ничего не мѣлъ, поготовю ани потомки его до того ничего не мають; къ тому свѣдки его незгодныя, гдыжъ вжо на всемъ доводѣ осталъ; а къ тому, ижъ тежъ право на тые земли отъ кнегини Нелединское показало се первою датою, нижли Бреского, на што подалъ зъ статуту старого артикулъ двадцать осьмый зъ роздѣлу першого, а зъ нового статуту теперешнего зъ роздѣлу першого, артикулъ тридцатый вторый, а зъ роздѣлу семого артикулъ пятый; къ тому тежъ подалъ зъ роздѣлу четвертого артикулъ семдесятъ семый, а зъ роздѣлу девятого артикулъ двадцать вторый и артикулъ вторый, и зъ того же раздѣлу девятого артикулъ шестнадцатый; а за тымъ просилъ, абы крунтъ, збожа, совито вины двадцать рублевъ и квалтъ водѣ статуту сказанъ. А по выслуханю вснхъ тыхъ доводовъ, гды вжо за пытанемъ моимъ обѣдѣ стороны больше ничего до той справы мовить не мѣли, присмотривши се добре артикуломъ, отъ сторонъ подаванымъ, а такъ есьми въ той речи знашолъ, ижъ священникъ довелъ того крунту письмомъ, границами, значне описаными, и черезъ свѣдки, люди добрыя, и до того первое князя Айсы Ахметовича право свое, которое Брескому на тотъ дворець служило, датою послѣднѣйшою показалъ и въ томъ же правѣ его значне описуетъ, ижъ до того Брескій ничего не маеть, але то на церковь отписано, а къ тому свѣдки его въ све-

дещтвѣ своємъ несходни, а самъ и съ женою признали се до умиванья того кгрунту, до котораго ничего не мѣли, — прото тотъ кгрунтъ и оба два тые поля священнику Троцкому вже, безъ присяги овѣдковъ, на церковь Троцкую, — же здавна тотъ кгрунтъ есть фундованый, — присудили есьмы и, водлѣ артикуловъ отъ стороны подаваныхъ, а меновите водлугъ артикулу двадцать второго зъ роздѣлу девятого, на князѣ Айсѣ и жонѣ его, которая добровольне его заступовала, признаваючи се, ижъ она збоже черезъ заповѣдь забрала, кгвалту двѣнадцать рублей грошей сторонѣ жалобливой свазаломъ; а вины, ижъ черезъ заповѣдь збоже звезла, сторонѣ жалобливой шесть рублей грошей, суду земскому Троцкому три рубли грошей, а собѣ, подкоморому, три рубли грошей, што на имѣнью ихъ Осольгинацкомъ отправлено быти маеть. А што се дотычетъ збожа, черезъ заповѣдь звезенного, же се сторона домавляла, абы совито платилъ; ино ижъ не вѣдать, колько того збожа было, а сторона того не показала, съ тыхъ причинъ князя Айсу отъ плаченя збожа вольнымъ учинилемъ; яко жъ на отправу за кгвалтъ и за вины оказанные сторонѣ жалобливой и суду земскому и мнѣ самому подкоморому до того суду земского Троцкого, отъ котораго былъ листъ заповѣдный, вынесеня отослалисмы. А по томъ

декретѣ моеиъ сторона обжалованая, князь Айса Ахметовичъ, принявши былъ тотъ мой всказъ за слушный, поле одно подлѣ дороги, отъ боярѣ Довжгирдовыхъ до Трогъ идучое, по лѣвой руцѣ, на которомъ дворець бывалъ и печинцо еще знать, такъ тежъ и кгвалтъ за вины сказанные, и переставши на томъ декретѣ; только о другое поле, которое не подалеко дворца Величковского обанолъ дороги подъ гаемъ вырубаннымъ лежить, розумѣючи быти мой всказъ неправне вчиненый, апеллевалъ до суду головного трибунального, которому аппелляцію допустилемъ; вѣдъ же водлугъ артикулу сего роздѣлу девятого, въ держанью стороны тое, которой присужено, то есть священника Троцкого при церкви Божой, до выѣханья пановъ комиссаровъ zostавили есьмы. Боторая справа, яко се передо мною точила, до книгъ моихъ подкоморскихъ есть записана. Писанъ на кгрунтѣ церковномъ Янкишскомъ. Боторый-то таковой видимусъ въ нынѣшнимъ тисеча семьсотъ осмъдесятъ первомъ году, мѣсеца Апрѣля тридцатого дня, изъ книгъ подкоморскихъ за подкоморскою печатью Троцкого воеводства для истца есть выданъ.

Писанъ на трехъ листахъ польскими буквами. Внизу оттиснута печать. Изъ документовъ Троцкой архимандріи, стр. 110—116.

1804 Июля 4. Реестръ огородовъ и земель, принадлежащихъ Троцкой Пречистенской церкви.

Реестръ списанья огородовъ и земли церковной, при слугахъ его милости Ивана Баки, намѣстника Троцкого, на на Миколая Михаловича Навлицкого и пана Матея Барбовского, черезъ которыхъ особъ, при панѣ Янѣ Лукашевичу, возномъ повѣту Троцкого, при церкви Божіей тые земли и огороды, ниже описаные, поданы есть священнику Троцкому отцу Филипу Ивановичу, року отъ Нароженья Сына Божего 1594, мѣсца Іюля 4 дня. То есть: найпервѣй около церкви лука земли на полпята бочки; есть тамъ же зъ одного боку черезъ бродъ и сѣножатки на возъ еденъ и землицы на двѣ сѣвянки подлѣ гуменишекъ мѣстскихъ, тамъ же и лука озера около церкви. Ку тому огородъ подъ садомъ большій, нижли на бочку жита, ни съ кимъ недѣльчій; другій огородъ на полбочки жита черезъ улочку объ между, зъ одного конца, огороду Савинского, который огородъ на той часъ держалъ панъ Габріель Брозичъ, райца мѣста Виленского, — бокомъ и концомъ до огороду мѣского, который держитъ Григорій Пушанциць. Третій огородъ на бочку жита бокомъ однимъ до улочки, которая идетъ съ мѣста Троцкого до церкви Святой Пречистой, а другимъ бокомъ и концомъ до огороду малого пани Бобовѣдовой и до огородовъ замковыхъ и мѣстскихъ. Четвѣтый огородъ, подлѣ жъ того огороду объ между, съ одное стороны, ку саду Величковскому, а съ

другое стороны ку огороду и гумнищу Урбана Длугоша, мѣщанина и лавника мѣста Троцкого, а концомъ ку озеру великому къ Голвямъ. Пятый огородъ, малый, подлѣ цвентаря Воскресенского, объ между съ огородомъ Шимка Петровича, лянтвойта Троцкого. Шостый огородъ, немалый, противко дому шляхетского, гдѣ священникъ мѣшкаеть. Боторые всѣ огороды и домъ наданы отъ насъ шляхты, обывателей повѣту Троцкого, ку церкви Божой Св. Пречистой. Ку тому жъ застѣнокъ земли на шесть бочекъ сѣянья житного надъ озеромъ Бобруцемъ. За дворомъ Величковскимъ у двухъ мѣсцахъ есть земли на тридцать бочекъ зъ лѣсами на той землѣ и зарослями, надано отъ небожчицы виегини Нелединское. Ку той же церкви за лѣсомъ Бразильскимъ земли оромое на полтори бочки жита; при той земли и сѣножать на двадцать возовъ сѣна надъ рѣкою Бразилою, и на той же рѣцѣ Бразилѣ млинице старое, гдѣ млинъ церковный бывалъ. За тою рѣкою Бразилою другая сѣножатка на три возы сѣна межи лѣсами, и лѣсу шмать объ между сѣножати двора Бразильского, а съ другое стороны объ между сѣножати на на Тумашевича, земенина повѣту Троцкого. Тамъ же недалеко сѣножатка малая на два возы сѣна, ку той же церкви належачая.

Копія, писанная Польски ми буквами. Оттуда же стр. 127.

1604 г. Октября 23. Королевскій приказ Эразму Стравинскому явиться въ королевскій судъ по дѣлу о присвоеніи нѣхъ мѣня Меловщины, принадлежащаго Троцкой Рождественской церкви.

Жигимонтъ III, Божію милостию король Польскій, великій князь Литовскій, Русскій, Прускій, Жомойцкій, Мазовецкій, Инфлянтскій, а Шведскій, Готскій, Вандальскій, дѣдичный король. Конюшному нашему воеводству и повѣту Троцкого урожонному Эразмусу Яновичу Стравинскому. Жаловалъ предъ нами, господаромъ, по въ Троцкій церкви заложенья Рождества Пречистое Богородицы, на имя Филиппъ Ивановичъ, о томъ, иже дей въ року давно прошломъ 1384, мѣсеца Августа 23 дня, продолжъ нашъ славное памети великій князь Литовскій Витольдъ Александръ за жаданьемъ малжонки своее великое княгини Уліяны надалъ былъ и фундовалъ той церкви монастыру Рождества Пречистое Богородицы озера Троцкого луку ажъ до великое дороги, заграничивши двѣма каменьями, тамо жъ положеными, и къ тому землю пустовскую Меловщину, за звѣринцомъ надъ озеромъ Гольвемъ землю и сѣножати со всеми принадлежностями, который дей фундушъ великій князь Витольдъ въ четъе на престольное уписати розказати рачилъ. За которую дей тою даниною великого князя Витольда предкове его тую землю пустовскую Мейловщину и озера луку держали и уживали спокойно, якожь дей онъ по въ теперешній тую луку озера Троцкого держитъ и уживаетъ. Одножь дей оную землю Мейловщину за зой-

стемъ съ сего свѣта предковъ его, яко игуменовъ, такъ и поповъ тамошнихъ, нѣкоторые люди розные, шляхта наша, повѣту Троцкого, видѣчи быти тую церковь впусть, оныя грунты Мейловщину межъ себе разобрали, и до имѣнья своего, прозываемаго Жыдишокъ, лежачого надъ озеромъ нашимъ Троцкимъ Гольвемъ, собѣ привлачили и привернули, для чого дей и на сей часъ за отнятиемъ тыхъ вгрунтовъ въ той церкви хвала Божа нищестъ. И гды дей тую церковь велебный Метрополитъ съ влады своее тому священнику Троцкому оддалъ, онъ дей яко иныхъ держачихъ передъ тымъ, а потомъ и тебе самого, гды се тое имѣнье Жыдишское тобѣ отъ дворянина нашего, державцы Межырѣцкого, небожчика Миколая Шумского, въ держанье достало, листы упоминальными обносилъ, и передъ судъ нашъ земскій Троцкій о тую землю Мейловщину въ року теперешнимъ 1604 на роки Троцкіе позывалъ; нижли дей судъ нашъ земскій Троцкій, тое справы не кончечи, васъ, обѣюхъ сторонъ, зъ нимъ на розсудокъ нашъ господарскій одослалъ. За чимъ онъ собѣ съ тобою справядливости о тые добра церковныя доводити хочеть. Про то розказуемъ тобѣ, абы еси за тымъ позвожь мандатомъ нашимъ, отъ поданья альбо положенья его тобѣ, тамъ, гдѣ на тотъ часъ щасливе съ дворомъ нашимъ будемъ, если въ Боронѣ

Польской, за 8 недѣль, а если въ великомъ князствѣ Литовскомъ, за четыре недѣли самъ сталъ и тому попу Троцкому о тые грунты Мейловщину на жалобу его усправедливилъ конечно. Пи-

санъ въ Браковѣ, року Божого Нароженья 1604, мѣсеца Октебра 28 дня.

Писанъ польскими буквами. Изъ документовъ Троцкой Архимандріи, стр. 5.

1630 г. Марта 5. Передаточная записка отъ Фридриха Сапѣги Льву Сапѣгѣ *) на церковь Св. Георгія въ Трокахъ вѣстѣ съ принадлежащими ей землями и угодьями.

Frydrych Sapieha, podkomorzy Witebski, starosta Ostrzyński, zeznamam y jawno czynię tym moim listem dobrowolnym wieczystym zapisem kóždyemu, komu by o tym wiedzieć należało, teraznieyszego y napotym będącego wieku ludziom, iż ja, mając w dzierżeniu swym cerkiew murowaną Trocką, z dawnych wieków Sapieżyńską, na gruncie y ostrowie szlacheckim między jeziorem wielkim Trockim przy zamkach y mieście Trokach, w wielkim xięstwie Litewskim, założenia Świętego Jerzego będącą, ze wszystkim gruntami y ostrowami, zdawna do tej cerkwi należącemi, a że ja sam, podkomorzy Witebski, dalekim będąc odległością, majątkami y mieszkaniem moim od tej cerkwie, tedy nie z żadnego przymuszenia ani namowy, ale sam po dobrej woli mey, pomienioną cerkiew moją Trocką pod prawem y wolnością szlachecką na gruncie y ostrowie szlacheckim przy zamkach y mieście między jeziorem Trockim, założenia Świętego Jerzego będącą,

Я Фридрихъ Сапѣга, Витебскій подкоморій и староста Остринскій, сознаю и дѣлаю извѣстнымъ сею моею добровольною вѣчною записью всякому, кому бы объ этомъ знать слѣдовало теперь и на будущее время, что имѣя въ своей отчинѣ каменную Троцкую церковь, въ давнія времена основанную Сапѣгами во имя Св. Георгія на землѣ и островѣ шляхетскомъ, между великимъ Троцкимъ озеромъ, близъ замка и города Трокъ, въ великомъ князествѣ Литовскомъ, съ принадлежащими къ ней издавна всякими землями и островами, нынѣ по причинѣ отдаленности моихъ имѣній и мѣста моего жительства отъ этой церкви, не по какому либо принужденію или наговору, а по доброй волѣ моей, помянутую церковь мою Троцкую во имя Св. Георгія, состоящую по праву и вольностямъ шляхетскимъ на землѣ и островѣ дворянскомъ, возлѣ замка и города, среди Троцкаго озера,

*) А Левъ Сапѣга 8 Іюля 1631 г. церковь Св. Георгія съ принадлежащими ей землями отдалъ во владѣніе Яну Вомболѣ за четыре коши Литовскихъ грошей ежегодной подати, какъ видно изъ документовъ Троцкой Архимандріи стр. 132.

ze wszystkimi jej apparatami cerkiewnymi, z placem na budowanie klasztorne, z gruntami oromemi y sianożętnemi, lasami, gajami, borami, na ostrowach między jeziorami Trockimi y gdziekolwiek za jeziorami będącemi, także z wolnym łowieniem ryb w tych jeziorach Trockich, a zgoła ze wszystkimi gruntami y poddanemi mieszczany y placu, w mieście Trockim y gdziekolwiek będącemi, y ze wszelakimi innemi przynależnościami, szerokościami y pożytkami, cokolwiek do tej cerkwi y monastyrza, przy niej będącego, z dawnych czasow za przodkow naszych należało y nadano było, z tym wszystkim, namniejszey rzeczy na siebie samego, małżakę, dzieci, potomki, powinne, krewne moje y na nikogo innego nie zostawując ani ujmując, ale ze wszystkim prawem, dziedzictwem, władzą y szerokością, y też z podawaniem do tej cerkwi opatow, takowym że prawem tytułem dziedzicznym, jako sam miałem, wiecznemi a nieodzownemi czasy puścić y tym zapisem moim ja Frydrych Sapieha, podkomorzy Witebski, puszczam, wiecznie дарuję i zapisuję wielmożnemu jego mości panu Kazimierzowi Leonowi Sapiezie, pisarzowi W. X. Littgo, Grodzińskiemu, Wołpieńskiemu, Luboszańskiemu etc. staroście, panu bratu mojemu miłemu, pani małżace, dzieciom, potomkom y successorom jego mości. Którą tą pomienioną cerkiew Trocką, zarazem od daty tego zapisu mego w moc, dzierżenie y spokojne używanie przez woznego jenerała do dzierżenia wieczystego wielmożnemu panu pisarzowi W. X. Littgo (takowym jednak sposobem, aby w tej cerkwi nie insze, jeno Ruskie nabożeństwo na wszystkie przyszłe czasy odprawo-

со всею принадлежащею къ сей церкви утварью, съ плацомъ на постройку монастыря, съ пахатными и сѣнокосными землями, лѣсами, рощами и борами, на островахъ между Троцкими озерами и въ другихъ мѣстахъ за озерами, также съ правомъ ловить рыбу въ тѣхъ же Троцкихъ озерлахъ, — вообще со всеми землями и подвластными мѣщанами и плацами, находящимися въ г. Трокахъ и гдѣлибо въ другихъ мѣстахъ, а также со всякаго рода другими принадлежностями, маестностями и угодыми, какія къ этой церкви и состоящему при ней монастырю съ давнихъ временъ при предкахъ нашихъ были причислены и пожертвованы, со всемъ этимъ, ничего не оставляя и не исключая для себя, супруги, дѣтей, потомковъ, родственниковъ моихъ и для кого либо другого, — словомъ со всеми правами собственности, равно какъ съ правомъ избранія настоятелей для этой церкви и съ тѣмъ же наследственнымъ правомъ, какимъ я самъ пользовался, — я Фридрихъ Сапѣга, Витебскій подкоморій, на вѣчныя времена уступилъ и настоящею записью моею навсегда уступаю, дарю и записываю Казимиру Льву Сапѣгѣ, писарю В. Б. Литовскаго, Гродненскому, Волпянскому, Любошанскому и пр. старостѣ, брату моему, супругѣ, дѣтямъ, потомкамъ и наследникамъ его. И эту то выше упомянутую Троцкую церковь теперь же, со дня настоящей моей записи, при посредствѣ вознаго, отдаю во власть, спокойное пользование и въ вѣчное владѣние писарю В. Б. Литовскаго, — съ такимъ однако условіемъ, чтобы въ этой церкви на все будущее время не иное совершалось Богослужение,

wało,) daję y ustempuję, z prawa mego dziedzicznego y z possessyi mojej wiecznemi czasy zrzekam się. Ma jego mość pan pisarz W. X. Litewskiego z successorami swemi na wieczne czasy pomienioną cerkiew Trocką ze wszystkimi gruntami y wszelakimi przynależnościami y pożytkami spokojnie dzierżeć y używać, opatow do niey podawać y wszelakie staranie mieć, aby w niey chwała Boża odprawować mogła, gruntow oromych, sianożętnych y lasow zarosłych, przez rozne ludzie y mieszczan Trockich zabranych, y poddanych z tey majętności y gruntu cerkiewnego rozeszłych y zbiegłych, a zgoła wszystkiego tego, co kolwiek od tey cerkwi zabrano było, u każdego dzierżącego, gdzie by dowiedzieć mógł, prawem przyjacielskim sposobem odyskiwać, a ody skawszy do monastyra tey cerkwie przywrócić y według woli y upodobania naylepszego swego tą cerkwią, monastyrem y wszystkimi gruntami y poddanymi jej jako chcąc szafować, wszystko ogółem y po częściach komu chcąc dać, przedać, darować y na wieczność zapisać, tym zapisem moim wolność daję y pozwalam. A ja, podkomorzy Witebski, sam przez się, małżonka, potomki y successory moi w zwyż pomienioną cerkiew Trocką y najmnieyszą część gruntow y pożytkow jej wstępować się, w dzierżeniu wielmożnego pana pisarza W. X. Litewskiego y successorow jego mci przeszkody czynić, z dzierżenia odymować y y nijakim sposobem trudnoći zadawać, do prawa pozywać, nie mam, y successorowie moi nie będą mogli czasy wiecznemi; y owszem, jeśli by kto z braci, siostr, krewnych moich, abo kto z obcych ludzi, w tą cerkiew zwysz miano-

валъ только Русское, — и отказываюсь однажды навсегда отъ наследственнаго моего права и владѣнія. А г. писарь В. К. Литовскаго и съ своими наследниками удерживаютъ за собою на вѣчныя времена помянутую церковь Троцкую со всѣми землями и всякаго рода угодьями, и будутъ они избирать для нея настоятелей и употреблять всѣ старанія о томъ, чтобы въ ней совершалось Богослуженіе. Что же касается до земель пахатныхъ, сѣнокосныхъ и находящихся подъ лѣсомъ, забранныхъ разными людьми и Троцкими мѣщанами, и крестьянъ, ушедшихъ съ церковной земли, словомъ всего того, что только у этой церкви было забрано, то имѣютъ они законное право отыскивать ихъ у каждаго владѣльца и отыскавши — возвратить все монастырю, состоящему при этой церкви, и за тѣмъ — распоряжаться этою церковію, монастыремъ, всѣми землями и крестьянами, по доброй своей волѣ и расположенію; и вольны они какъ огуломъ, такъ и по частямъ кому угодно отдать, продать, подарить и на вѣчность записать, — все это настоящею моею записью предоставляю и уступаю. А я, Витебскій подкоморій, самъ лично, равно какъ супруга, потомки и наследники мои, отнынѣ не имѣемъ никакого права вступаться въ распоряженія г. писаря В. К. Литовскаго и его наследниковъ по вышеупомянутой Троцкой церкви, — дѣлать во владѣніи какія либо препятствія, отнимать что либо изъ владѣнія и вообще чинить какіялибо затрудненія; наследники мои также обязаны всегда соблюдать тоже самое. Напротивъ того, если бы кто изъ братьевъ, сестеръ и родственниковъ моихъ, или

waną Trocką, ode mnie puszczoną, wstępował, z dzierżenia w. pana pisarza W. X. Litewskiego y successorow jego mci odymował, abo jakie prawo sobie należące pretendując a trudność zadając, do prawa w. pisarza W. X. Litewskiego y successorow jego mci pozywał, tedy za oznaymieniem mnie Sapiezie, podkomorzemu Witebskiemu, abo successorom moim, przez list samego jego mci pana pisarza W. X. Litewskiego y successorow jego mci obwieszczony przed srokiem sprawie przypadającym, za niedziel 4, pokładając ten list na majątności mey Czerloney, w powiecie Grodzienskim leżącej, przez woznego, z którego kolwiek powiatu wziętego, u każdego sądu y prawa do wyścia dawności ziemskich w prawie opisanych oczyszczać, zastępować y do konca oczyścić, wolną y swobodną uczynić mam y successorowie moi powinni będą, pod zapłaceniem zaręki za każdy zosobna niewypetniony paragraff, w tym liście moim opisany, tysiąca złotych Polskich, o którą zarękę w. j. m. panu pisarzowi W. X. Litewskiego y successorom jego mci wolne ze mną, podkomorzym Witebskim, y successorami moimi u sądu ziemskiego w terminie należnym y u sądu trybunального w każdym terminie y wojewodstwie za pozwy, rokiem statutowym podanemi, za którymi bez wszelakich dyllacyi y ехсерсyi prawnych, które chociaźby mniey na pomocy być mogli, onych nie zażywając, jak na roku zawitym stanowić y w samey rzeczy skutecznie rozprawiać mam y successorowie moi powinni będą. Y temu koźdemu sądowi, przed który ta sprawa do rozsądku przypadnie, tak za staniem nie przymując ode mnie samego, pogotowiu od umoco-

изъ людей постороннихъ, сталъ вѣнчиваться въ выше означенную Тромскую церковь, мною отданную, стараясь отдалить отъ владѣнія ею г. писаря В. К. Литовскаго и наслѣдниковъ его, заявляя притязанія на какія либо права, въ ущербъ правамъ г. писаря В. К. Литовскаго или наслѣдниковъ его, то по письменномъ увѣдомленіи меня, Сапѣги, подкоморія Витебскаго, или наслѣдниковъ, отъ имени г. писаря В. К. Литовскаго и его наслѣдниковъ, за четыре недѣли до судебного разбирательства, доставленномъ чрезъ вознаго въ имѣніе мое Черлены, Гродненскаго уѣзда, обяыываюся мы—я и наслѣдники мои—въ каждомъ судѣ и предъ всякою властію своевременно защищать, заступаться и стараться совсѣмъ очистить то дѣло, подъ опасеніемъ штрафа за каждый невыполненный параграфъ, изложенный въ этой записи, особо по тысячѣ золотыхъ Польскихихъ, и объ этомъ штрафѣ г. писарю В. К. Литовскаго и его наслѣдникамъ предоставляется отъ меня, Витебскаго подкоморія, и моихъ наслѣдниковъ, законное право начинать искъ въ земскомъ судѣ въ надлежащій срокъ, а въ трибунальномъ судѣ во всякое время, и по объявленіи позвовъ въ назначенные статутномъ сроки обяыаны мы, я или наслѣдники, безъ всякаго отлагательства являться къ суду, не дѣлая никакихъ отговорокъ и изытій, хотя бы самыхъ малыхъ и неважныхъ. Сверхъ сего я и наслѣдники мои обяыаны являться въ каждый судъ, въ который поступить на разсмотрѣніе дѣло. А суду предоставляется право—не принимая отъ меня самаго и еще меньше отъ повѣреннаго моего никакихъ отсрочекъ и изъ-

wanego y poslanca mego, nijakich dyllacyi y excerpци prawnych ku zwłoce sprawiedliwości świętey unoszonych, a pogotowiu w niestaniu moim za pokazaniem od strony żałowliwey ktoremu kolwiek paragrafowi w tym liście moim opisanemu dość nieuczynienia pomienoną zarękę y wszystkie szkody, nakłady, słownie mianowane, na majątnościach moich leżących, w którym kolwiek powiecie będących, wskazać y odprawę bez rat statutowych uczynić pozwalam; a ja z successorami moimi, podlegając pod dekret sądowy, ni w czym przeciwny być nie mam y nie będę mógł pod dalszemi winami prawnemi; którą zarękę by y nieraz zapłaciwszy, przecie ten list mój we wszystkim przy zupełney mocy, a ta zwyż pomieniona cerkiew Trocka ze wszystkiemi jey przynależnościami przy dzierżeniu wielmożnego jego mci pana pisarza y successorow jego mci wiecznie zоставаць ма. Y на то даłem ten mój list добровольны запис под печатью y z podpisem ręki mey y под печатцями y z подписами рак јаśnie wielmożных панów печетарзов, ode mnie ustnie y oczewисто uproszonych, imiony на подписач рак их моściów мianowanych. Działo się w Warszawie dnia 5-go Marca roku Pańskiego 1630. Frydrych Sapi eha, podkomorz y Witebski. Jako печетарз Krzysztof Zawisza, łowczy W. X. Litewskiego, starosta Miński. Proszony do tego listu печетарз Jerzy Monwid Orzykowicz, woyski Wiłkomirski. Proszony do tego listu печетарз Hieronim Piotrzecki, podstarość Brasławski.

Kopia. Из документов Трокской Архимандріи стр. 8 и 9.

ятій, клонящихся къ замедленію святой справедливости, но сряду по заявленіи отъ истца жалобы о неявѣ къ суду для объясненій и удовлетворенія по которой либо статьѣ помянутой записи,—наложить немедленно означенный штрафъ, и всѣ потери, издержки и всякія претензіи, объявленные словесно, взыскать на имѣніяхъ моихъ, въ какомъ бы то ни было повѣтѣ лежащихъ, несмотря ни на какіе сроки. А я, равно какъ и наследники мои, повинуюсь судебному приговору, ни въ чемъ противиться не имѣемъ и не будемъ имѣть права, подъ опасеніемъ дальнѣйшихъ законныхъ взысканій. И хотя бы означенный штрафъ былъ взысканъ нѣсколько разъ, настоящая моя записъ отъ этого нисколько не должна терять силы, и вышеупомянутая Трокская церковь со всѣми ея принадлежностями навсегда останется во владѣніи г. писаря В. К. Литовскаго и его наследниковъ. На что и даль я сію добровольную записъ за печатью и подписью моею руки, а также за печатями и подписями приглашенныхъ мною свидѣтелей, имена коихъ обозначены на подписяхъ. Происходило въ Варшавѣ, 5 Марта 1630 года. Фридрихъ Сапѣга, Витебскій подкоморій. За свидѣтеля Христофоръ Завиша, ловчій В. К. Литовскаго, староста Минскій. Призванный въ свидѣтели къ этой записи Георгій Монвидъ Оржиновичъ, войскій Вилкомирскій. Призванный въ свидѣтели Іеронимъ Пестрецькій, Браславскій подстароста.

1702 г. Августа 26. Инвентарь земель, городовых владень и десятинныхъ даней, принадлежащихъ Трокекимъ церквамъ, составленный въ 1704 году при унѣтоколѣ интронизитѣ Заленскомъ.

Inventarz klasztoru archimandryey Trockiey, czyniony przez wyjazd jaśnie wielmożnego w Bogu najprzewielebniejszego imci xiędza Leona Szlubic Załęskiego, archiepiskopa, metropolitae Kijowskiego, Halickiego y całej Rusi, w roku 1701, miesiąca Septembra pierwszego dnia, a teraz podany wielebnemu w Bogu xiędzu Jozefowi Saporowiczowi, zakonu Bazylego świętego na congregathey jeneralney, w Białey odprawowanej, dla rekuperowania avulsorum y reparowania tey że archimandryey, w roku 1702, miesiąca Augusta 26 dnia. W imię Panskie amen.

A naprzód, co się dotycze mieysca y gruntow, na których przed tym cerkiew Narodzenia Najświętszey Panny y monaster był, te w swoim ograniczeniu y teraz naydują się puste, to jest cerkwiszcze y fundamenta, kamieniami w szerokości i długości, jako cerkiew z kaplicami i sklepami stała, obłożonemi, z cmentarzem, sadami spustoszałemi, ogrodami i innemi do paszni należącemi gruntami. Które to grunta in circumferentia idąc w same opierają jezioro, nazwane Gołwie, alias Łuka, które to jezioro, alias Łuka, dokoła te grunta oblewa z jedney strony, aż do samey bramy mieyskiej, gdzie przed tym wjazd do miasta bywał, od którey to bramy poczawszy, po prawey stronie idąc ku temu cerkwiszczu drogą przy wale w górę, granicząc z wielebnymi oycami Ber-

nardynami, ich gruntami, przychodzi, drogą w górę, idąc ku kościołowi, tamże przeciwko kościoła oo. Bernardynow na dole nad jeziorem Golwem leży kamień, od którego kamienia, przy wierzbie na brzegu leżącego, idzie granica przez jezioro na tamte strone jeziora także do kamienia, ex opposito położonego, blisko pod sosnowym gajem na wyspie stojącego; która wyspa ze wszystkim swym obrębem należy przez błoto aż do drogi, która idzie z Wilna do Trok, y tą drogą aż do bramy mieyskiej po nad jeziorem idąc graniczy. Do tego jeziora Łuki nikt wstępu niema, krom archimandrytow Trockich. Tamże w tym ograniczeniu są jazy cerkiewne w ruczaju, który ruczaj idzie z jeziora Łuki na błoto y z błota do jeziora. A mieszczanie nie należą nic do tych jazow, ani do pomienioney wyspy.

Daley poszedszy w górę ku oo. Bernardynom, przeciwko którym klasztoru y wrot nieodał grunt w klinie będący, ogrodzony żerdziem. Daley poszedszy od tego gruntu y ogrodu klinowego po zatyniu Bernardyńskim, od drogi do miasta idąc, zaczyna się grunt do drugiey cerkwi należący, na górze nad jeziorem stojący, Ś. Troycy, graniczący z mieyskimi gruntami.

Sianożęc zaś albo błonie wadołem idące zaczyna się od tey że drogi, idącey do miasta, wniz prosto aż do szerokiey drogi wiezdney,

aż po samą górę y sady Bernardynskie. Bo-kiem ta sianość przygrodzona y sąpła tymem Bernardynskim, wdluz dobleta y płotów nasajmi dwieście y kilkadziesiąt; na którey te łące y sady siebie oo. Bernardyni niallo jare parozsadzali.

Osobliwie przy tey że drodze Bernardynskiej w kwadracik grunciku przy cerkowiaku, na górze, Ś. Troycy. Które to grunty w starodawnych swoich miedzach y szerokościach, jako byli ab antiquo, tak y teraz są, a tych gruntow y miedz tykają się miedze gruntow mieyskich y oo. Bernardynow.

Jurysdyka w mieście. Ta idzie y poczyna się od rogu ulicy Wielkiej, od domu, bokiem stojącego, pana Pawłowicza, kanonika Trockiego, przeciwko zamkowi Giedyminowskiemu leżący, od samego ratusza prostym trybem ponad jeziorem idąc ku mostowi ulicą, po lewey ręce. Którey jurysdyki placow ab antiquo bylo jedynaście y teraz tak wiele ma być. Te place wszystkie teraz pozaymowali ich mości panowie obywatele wojewodztwa Trockiego y domami swemi zabudowali, mianowicie: jego mość pan Władysław Ukolski, podkomorzy Trocki, z dworem swoim zajął plac wielki; drugi jego mość pan Tomasz Reymer, sędzia ziemski Trocki; trzeci jego mość pan Ror; czwarty jegomość pan Wall, który pojał jey mość panią Rorową; między któremi dworami tych ich mościow jeden tylko mieszczanin jurysdyczanin mieszka, na imie Paweł Łasowicz, y płaci ze swego placu po złotych 5 na rok. Tegoż półplacu zajął sobie na stajnię, ku jeziorowi, imść pan Skorobohaty. Tam że daley dworek stoi imci pana Michała Skorobohatego, skarbnego W. X. Litewskiego, na którym

dworku protestantunt sobie w. o. Dominikani tameczni sumną legatii pewacy. Tamże wedle tego dworku jest ogrod wolny y plac, na którym przed tym kapłan mieszkował y plebanią miewał; ten plac y ogrod idzie aż do jeziora. Inne tedy place wysz pomienione idące od rynku ulicą samą aż do jeziora wchodzą, które teraz przez wysz pomienionych ich mościow jakoby zdają się wpeł poprzecinane.

Idąc tedy daley od placu tego plebańskiego kapłańskiego y od dworku imci pana Skorobohatego, który stoi na placu cerkiewnym, przez zaułeczek niewielki, zaraz na ten że zaułeczek przeszedszy, kościół ich mościow x. Dominikanow stoi na starodawnym cerkowiaku Narodzenia Pańskiego, przy którym kościele klasztor tychże oycow Dominikanow na cmentarzu y placach jurysdyki teyże cerkwi stoi; które to place że są zajęte klasztorem y pomieszane, niedopuszczone rozmierzać y rachować. Jednak imść xiądz Pusłowski, na ten czas przeor Trocki, i inni ww. oo. Dominikani kapłani y jego mość xiądz prokurator osobliwie zeznali, że nas tu niedawno jego mość pan Martian Ogiński, kanclerz W. X. Litewskiego, tu na tym mieyscu, nie wiemy, za jakim prawem, swoim funduszem fundował, y te place cerkiewne, o których wiemy, y cerkwisko nadał, na którym teraz mieszkamy. Przeto gotowiśmy z tych placow przenieść się na tamą stronę ulicy do pałacu tegoż jego mości pana fundatora, albo do zamku podług funduszu naszego starego, gdy nam ukażą, bo wiemy y sami to dobrze, że te place, na których nasz klasztor stoi, są cerkiewne y należą do dyspozycji jego mości x. Metropolity.

Z tych placow jurysdycznych powinność była pełnić tloki, to jest, dwa dni żąć, a dwa dni kosić y po pół kopy płacić.

Ta jurysdyka Trocka, że się specificować musi, od kogo y jako się poczęła, naprzód, że wyszła z domu ich mościow panow Sapielow z dobr ziemskich, jeszcze od xiążąt ich mościow Litewskich, ustąpionych y darownych, a w tym od królów ich mościow Polskich onym potwierdzonych. Po tym że za czasem y zywczajem ta jurysdyka wpadła w dyspezytją jakoby collacji imci pana Fedora Radiwonowicza Tołokońskiego, który będąc opiekunem tych cerkwi, tak tey Narodzenia Pańskiego, jako tey, która na ostrowie, Świętego Jerzego, tudzież y Narodzenia Najświętszey Panny, wziął był w swoją dyspezytją, a za czasem et in possessionem do swego własnego używania. O co potym s. p. imść xiążdz Michał Raheza, Metropolita Kijowski, zesławszy tam kapłana świeckiego Philippa Iwanowicza Limonta, dał mu potestatem dochodzenia awulsii tych dobr cerkiewnych, który w różnych subselliach, mianowicie w grodzie Trockim, w ziemstwie y w trybunale, prawując się z jegomością panem Tołokońskim, doszedł tego prawem, że imść pan Tołokonski tey jurysdyki pod rokiem 1615, Augusta 6 dnia, przed urzędem grodzkim Trockim zrzekłszy się przyznał, iż ta jurysdyka, jaką była ab anti-quo, tak oną in possessionem realem znowu cerkwi Bożey podał, a mianowicie placów dzieścię w jednym położeniu wyżey wyrazonym: dziewięć osiadłych, a dziesiąty pusty plac, jedynasty zaś plac w rynku na karczmę wolną uprzywilejowaną w mieście Trokach od króla imci Zygmunta pierwszego w roku 1528 mie-

siąca Julii 18 dnia, a potwierdzoną od Zygmunta Augusta w roku 1566, miesiąca Marca pierwszego dnia. Ten plac karczemny trzymał pan Kaczanowicz, mieszczanin Trocki, y sprzedał połowę tego placu karczemnego jego mości p. Ukolskiemu, —quo jure? Za coż oycowie Deminikani tę jurysdykę posiadli?

Idąc daley ku mostowi y zamkowi Kieystutowskiemu jest ostrow, do którego most przed tym bywał, a z tego ostrowiu do zamku pomiononego. Ten ostrow quondam bywał Chreptowiczowski, a dostał się darowizną ich mościom panom Sapielom, którzy tam dwor swój w częściach pewnych mieli y dzielili się, także y ogrody, a mianowicie Czobotarskie, na których ludzie mieszkowali. Ten ostrow y teraz stoi, niczym nie zajęty; sieją na nim zboża mieszczanie niektórzy Trocky. A ten plac y ostrow należy do cerkwi murowaney, także na ostrowku mnieyszym leżącej, Ś. Jerzego, Sapielżyńskiej, która to cerkiew teraz opadła stoi między zamkami na ostrowiu, gdzie y ciała tychże ich mościow panow Sapielow leżą, na co są prawa dostateczne.

Do tey że cerkwi Świętego Jerzego należy ostrow za jeziorom, na tamtey stronie jeziora Gołwia nazwanego, z wiazniowym sadem. Na tey wysiewa się ziemi zboża beczek 6, albo więcej. Do tegoż ostrowia i inne ostrowki mnieysze z gruntami należą. Tamże y szmat lasu y sianożęci są między gruntami ekonomicznymi, to jest, między gruntami J. K. Mości do wojewodztwa Trockiego należącymi, y między gruntami jego mości p. Jana Grotowskiego, sędziego na ten czas grodzkiego Trockiego, y między gruntami

jego mości x. biskupa Wileńskiego nazwane Wosekniki, alias Oucstaiki.

Plac w mieście Trokach, nazwany Ostapowski, kupiony u Bortka Mikołajewicza, mieszczanina Trockiego, przez wielbnego oycę Eutropiego, swieszczennika, alias parocha, Trockiego Roźdestwenskigo, długi na półdwanasta sążnia, a w szerz na pięć sążni y dwie piędzi z szczykołotkiem. Ta ziemia granoczyła w ten czas z jedney — z Psiarzecką y Moysiejowską miedzą, z drugiey strony końcem Iwana Lewonowicza, a z trzeciey strony od uleczki przeciw Oczkasowskiego dwora. Na ten plac prawo w roku 1551, Junii 15 dnia, Indykta 9.

Plac także w mieście Trokach Gudelewiczowski, przedany od tego pana Wienczka Mikołajewicza Gudelewicza, mieszczanina Trockiego zięźnie jeymości Janownie Neledyńskiej za półtory kopy groszy Litewskich; który to plac y dom dostał się legatją od tey zięzny jey mości na klasztor Ś. Przechystey Trocki. Te prawo przyznane w magdeburgiey roku 1572, Oktobra 8 dnia.

Grunt y około miasta, do cerkwi wysz mianowanych y do archymandryey Trockiey należące:

1. Grunt nazwany Jankiszki, gdzie przed tym folwark bywał, a ten grunt na dwóch miejscach położony wyraża w sobie szerokości na 30 beczek siania. Ten grunt z tym folwarkiem nadała y fundowała do cerkwi Ś. Przechystey Narodzenia jey mości pani Anna Janowna Kuncewiczowna, kniehinia Andrzejowna Neledyńska w roku 1568, miesiąca Octobra siódmego dnia, w Trokach.

2. Grunt nazwany Welickowski, przedany albo

zamieniony panu Zankowi Fedorewiczowi, od którego Zanka ten grunt dostał się ich meiom panom Sapihom, a panowie Sapihowie fundowali to do cerkwi awojey Świętego Jerzego mrowaney, między zamkami na ostrowiu stojącej. A ten grunt wszystek ma w sobie szerokości na półtrzydzieścia beczek siania, albo na dwadzieścia beczek y pół trzecia, y trzy sianożatki w Płamienach na ośm wezow, a w częściach tak się ma: pierwsze pole, obapół drogi Ołonskiey, na jedney stronie na dziesięć beczek, a po drugiey stronie na cztery beczki y z Mysznicki, a insze pola dwa Kutiażyńskiey ziemi: jednego na pięć beczek z kuste-wiem na Wysokodworskiey drodze, a inszego pola na cztery beczki, sumieś z pana Andrzejowym Mincarzowym na ten czas polem, na prawey ręce, jadąc ku Lonskiemu dworowi, in summa czyni pola na beczek dwadzieścia pół trzecia [?]. Ta przedarza y zamiana była indikta 18, Marca 3, w Trokach.

3. Grunt; abo pole zastawne od Tatarow Trockich jeymości panu Janowi Bohdanowiczowi Sapiemie we czterech kopach monety Litewskiey. Ten grunt leży na Wysokodworskiey drodze wedle jeziora Woniaka; — ma w sobie szerokości na ośm beczek siania.

4. Do tegoż gruntu Sapiemskiego ma należeć jeszcze grunt na trzydzieści beczek y z sieliszczem y sianożatkami; który grunt jest zastawiony od tychże Tatarow temuż jey mości panu Sapiemie pierwszym razem we trzech kopach, a drugim razem we czterech kopach, a zastawili gruntu po piętnastu beczek za te kopy. Data prawa tego w Trokach Julii 15, Indykta 1.

5. Młyn na rzece Brażyli, quondam od Jmci pana Iwana Andrzejewicza, podskarbiego nadwornego xięstwa Litewskiego, na cerkiew Narodzenia Nays. Panny fundowany y nadany z grantami, do niego należącemi, w pewnym ograniczeniu y przestrzeniu z sianozęciami, z obu stron rzeczki Brażyli, w jednym obrębie, nazywającym się Popowszczyzna. Który to młyn wespół z tym grantem kupiony jest u żyda Michała Daniłowicza, wojta Trockiego, przez pana Andrzeia, podskarbiego W. X. Litewskiego, oycza tego to jmci pana fundatora. A tą kupią podtwardził Król Jegomość Alexander w Brześciu Junia 19, indykta 5. Ten młynek teraz trzymają do czasu oo. Dominikani Troccy, jako sami się do tego zeznali y podawali, tylko bez starszych nie śmieli.

6. Do tej że cerkwi Narodzenia Nays. Panny należy grunt nazwany Meyłowszczyzna, za zwierzyńcem, nad jeziorem Golwiem, nadany y fundowany od wielkiego xięcia jegomości Witolda tegoż czasu, kiedy y jezioro Łaka, a to na instancją xiężny swojej Juliany w roku Pańskim 1884. Który to grunt Meyłowszczyzna, przed tym pustocz, a teraz Żydziszkami nazwany z tej przyczyny, iż gdy archimandrytowie używali, jako był zwyczaj stary, że ktytorowie tym rządźili, y była ta Meyłowszczyzna w zawiadywaniu u ktytorki niejakey wdowy na imię Zofiey Zdanowey, po której śmierci żydowi się dostało w rządy niejakiemu Abramowi Daniłowiczowi. Ten że żyd na tej pustowszczyźnie Meyłowszczyźnie y ludzi osadził y Żydziszkami nazwał. A na ten czas archimandry Trocka wakowała. Po tym też Żydziszki dostały się w ręce szlacheckie panu Szumskie-

mu, panu Strawińskiemu et cet., których ich meściow pozywano do ziemstwa, de grodu y de trybanatu, o nieśluszną possessią, na co jest y dekret ziemski Trocki roku 1604, miesiąca Junia 12 dnia, którym dekretem wszystką sprawę (ponieważ się jego meść pan Strawiński przywilejem królewskim szczycił y bronił, pod datą roku 1554 wyprawionym) przed sąd Króla Jmci assessorski odesłał y tam, gdy Król Jegomość pod Smoleńsk wyprawował się, ta sprawa niedokończona in litis pendentia została.

Dziesięciny do tej archimandryey należące.

Naprzód dziesięcina z majątności y dwora, nazwanego Wewia, w wojewodztwie Trockim leżącego, — z wszelkiego zboża ozimego y jarzynnego, kromia owsa, kopa dziesiąta — nadana y fundowana wieczniewi czasy na cerkiew Narodzenia Nayswięt. Panny w Trokach od s. p. pana Iwana Andrzejewicza, podskarbiego nadwornego W. X. Lit. Ten fundusz de data w Wilnie roku 1554, miesiąca Awgusta 24 dnia,

Druga dziesięcina ze wszystkiego zboża ozimego y jarzynnego y z inszych, także nadana y fundowana od tego wysz pomienionego fundatora jegomości pana Iwana Andrzejewicza, podskarbiego nadwornego W. X. Lit., z majątności jegomości Mikutian, w wojewodztwie Trockim leżącej, z dwornej passni, okrom owsa, na prediły Zmartwychwstania Pańskiego y Wornesenia, zamieniona za Praportską dziesięcinę, która z Praport pierwey szła, a teraz Praportska do Praport obrócona, a z Mikutian na to miast postąpiona. Ten list pod datą w Wilnie roku Pańskiego 1554, mesca Awgusta 24 dnia.

Trzecia dziesiącina ze wszystkiego zboża ozi-
meo y jarzynnego należy ze dworu Sosnow-
skiego, w wojewodztwie Trockim leżącego, do
cerkwi Ś. Mikołaja w Trokach, od xięcia jego-
mości Fedora Iwanowicza Jarosławicza y przez
niegoż potwierdzona. Ale tą cerkiew teraz trzy-
mają oo. Bernardyni y na tym mieyscu kościół
swóy y klasztor mają. Data jednak tego fun-
duszu sub datą w Klecku roku po siódmym
tysiącu dwudziestego pierwszego, indykta 1,
Augusta 3 dnia.

Do tey że archimandryey Trockiey y do cer-
kwi Narodzenia Najsł. Panny należy legatia
od ś. p. jego mości pana Iwana Iwanowicza Baki
z różnych majątnosci jego mości, dań pewna rocz-
na, testamentem zapisana, żyta y pieniądze:

1) Z majątności Strawinik, albo jako teraz
zowią Raypola, należy kop dwie pieniądze y
dwie beczki żyta. 2) Z majątności Szylan ko-
pę jedną pieniędzy y beczkę żyta. 3) Z mająt-
ności Uholniki kopę 1 pieniędzy y beczkę ży-
ta. 4) Z majątności Jagielan kopę 1 pieniędzy y
beczkę żyta. Wiecznymi czasy, ktokolwiek
będzie dzierżącym tych dóbr, ma wypłacać tę
powinność każdego roku na termin Ś. Pokro-
wy. Data tego testamentu w Strawinikach ro-
ku 1612, miesiąca Februarii 4 dnia.

Do tey że Archimandryey Trockiey do cer-
kwi Narodzenia Najsł. Panny należy plac,
abo dwór Sapieżyński, w Wilnie za bramą Ostrą,
idąc z miasta, po prawey ręce. Który to plac,
abo dwór, był quondam Koszczyński, dostał się
panu Bazylemu Kopciewi, marszałkowi J. K.
Mci, dzierżawcy miednickiemu, po panu Ratom-
skim, od tego dostał się panu Janowi Sapiezie,
po panach Sapiebach wpadł w dom ich mościow

panow Sołtanow, który był ostatnim domu tego je-
go mość pan Daniel Sołtan. Ten miał naturalnym
prawem moc y władzę nad cerkwiemi y fundu-
szami cerkwi Trockich po ichmościach panach Sa-
piehach y po jego mości panu Andrzejewiczu,
podskarbin nadwornym W. X. Litewskiego. A że
sam dla swych pewnych trudności, jako collator,
awulsii tych dóbr cerkiewnych y placow niemógl
odzyskiwać, wlał swą zupełną moc y collator-
stwo tak podawania tych cerkwi, jako y do-
chodzenia zabranych gruntow y placow, na imie
księdza Józefa Rutkiego, metropolity Kijow-
skiego, któremu na to osobliwe dawszy prawo
wlewkowe, onego w grodzie Słonimskim przy-
znał roku 1620, Augusta 3 dnia.

Do tey że archimandryey Trockiey podług
praw y zapisow ich mościow panow Sapiehow na-
leży wolne łowienie ryb we wszystkich jezio-
rach, to jest, w całym jeziorze Golwie, okrom
Łuki, na co jest osobliwe prawo.

Jazy monastyrskie, z tey że Łuki je-
ziora wychodzące wiosenne, pierwsze do klasz-
toru należące, a tylne poślednie mieszczanom
pozwolono; ale iż się oni niesłusznie wtrącają,
w tym na łasce archimandrytow należy.

Który to inwentarz podług praw funduszow
dania starożytnego sporządziwszy y onego po-
wagą całej congregacyi naszej jeneralney
stwierdziwszy, podaliśmy w dispositią dożywotnią
w Bogu przewielebnemu jego mości xiędzu Jó-
zefowi Saporowiczowi, zakonu Bazylego Święte-
go archimandrycie Trockiemu, y dla lepszey
wagi przy pieczęci ręką podpisaliśmy. Datum
w Białey roku 1709, miesiąca Augusta 26 dnia.

*Копія. Изъ документовъ Троцкой
Архимандріи стр. 148—159.*

**1718 г. Мая 31. Жалоба Троцкого архимандрита Михаила Вятринского на Анто-
на Гоппена за то, что онъ не позволилъ опредѣлять границы земель, принад-
лежащей Троцкому ушятскому монастырю.**

Roku tysięcznego siedmsetnego ósmnaste-
go, miesiąca Maja trzydziestego pierwszego.
W urzędzie jego królewskiej mości grodzkim
Troczkim, przedemną Franciszkiem Mirosła-
wem Więtkowiczem, podczaszym y podwojewo-
dzim Troczkim, od jaśnie wielmożnego jego mo-
ści pana Kazimierza Dominika, z Kozielska,
Ogińskiego, wojewody Trockiego, Gorzdowskie-
go, Uszpolskiego, Wasiliyskiego et cet. staro-
sty, ustanowionym, żałował y solennie prote-
stował się wielmożny w Bogu nayprzewieleb-
niejszy jegomość ksiądz Maximian Michał Epi-
mach Wietrzyński, zakonu Świętego Bazylego
protoarchimandryta, opat Trocki y starszy Be-
rezwecki, na jego mość pana Antoniego Hoppe-
na, skarbnika Braclawskiego y małżonkę jego
mości, jey mość panią Helenę Krzczonowiczow-
ną Hoppenową, skarbnikową Braclawską, o to
y takowym sposobem, — iż ich mość, będąc
blizko w przyległości dobr cerkiewnych, do ar-
chimandryey Trockiey należących, sąsiadami,
a wiedząc dobrze o tych gruntach zaległych,
mianowicie około dworu swojego, nazwanego
Wieliczkowa, będących, gdy przez tak wiele lat
ta archimandrya Trocka bez przełożonego zo-
stawała, a snąc ich mość korzystując z przy-
ległości tych gruntow, gdy żałujący pomienio-
ny jego mość ksiądz protoarchimandryta zako-
nu Bazylego Świętego objawszy tę archiman-
drią y dobra do niej należące, chciał o avul-

siey tych dobr wiedzieć y do possessyi swojej
odebrać na dniu trzydziestym miesiąca Maja,
w roku terazniejszym tysięcznym siedmset-
nym ósmnastym, czynić z przyjaciółami swemi
objazd y ograniczenie, tedy obżałowany jego
mość pan Antoni Hoppen, skarbnik Braclaw-
ski, tamując świętą sprawiedliwość na uszczer-
bek znaczny y convulsią dobr cerkiewnych, Pa-
nu Bogu poświęconych, ludziom tym, którzy
tych granic y gruntow dobrze byli świadomi,
okazywać y wyjeżdżać zakazał, o których wie-
dział, iż byli tych duktow świadomi, osobliwie
Stanisławowi Dziekiewiczowi, mieszczaninowi
Trockiemu, mówiąc tymi słowy: chłopie, jak
będziesz granice wyprowadzał, wezmiesz w łeb
z muszkietu y kopiec na tobie usypię, y inni,
którzy się będą ważyli wyprowadzać granice
popowi, abyś oznaymił, że tak będzie. Dla
którego zagrożenia przez jego mość pana Hop-
pena y pochwałkę jego żadną miarą do wynal-
ezienia y verificacyey gruntow, lasow, sienio-
żęci y innych przyległości zabranych pomienio-
ny jego mość ksiądz archimandryta Trocki
przyść y pożytkować z nich nie może; tym bar-
dziej — nie kontentując się wyż rzeczony jego
mość pan Hoppen, skarbnik Braclawski, tak na
zdrowie żałującego aktora, jako y zakonnikow,
oraz y służących jego mości, codzienne czyni
póchwalki y do szkod niemałych przyprowa-
dza. O którą takową pochwałkę, convulsię

gruntów y krzywdę znaczną oney cerkwi Bośey, postrzegając indemnitem et integritatem oney, z obżałowanym jego mością i małżenką jego mości chcąc żalujący aktor prawnie czynić, szkod swoich y krzywd ztąd poniesionych, tudziesz za pochwałkę na zdrowie uczynioną paen prawnych dechodzić, dał tą protestacyą swoję do xiąg grodu Trockiego z salva melioracyą oney zapisać, co jest zapisano. Z któ-

rych y ten wypis pod pieczęcią urzędową w Bogu nayprzewielebnieyssemu jego mości księdzu Wietrzyńskiemu, protoarchymandrycie y opatowi Trockiemu zakonu Świętego Bazylego, jest wydan. Pisan w Trokach.

Выпись изъ городскихъ книгъ Троцкого воеводства. Внизу тисненная печать. Оттуда же, стр. 144 и 145.

1719 г. Июня 26. Жалоба Троцкого архимандрита Вѣтрийскаго на Станислава Сѣляву и другихъ Троцкихъ чиновниковъ за присвоеніе ими церковной земли около озера Ванюка и сожженіе луцк Меловщины.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiętnastego, miesiąca Junii dwudziestego szóstego dnia. Na urzędzie J. K. Mści przede mną Kazimierzem, na Bychowie y Dąbrowie, Sapieha, wojewodą Wileńskim, żalowali y solenniter manifestując opowiadali w Bogu nayprzewielebniejszy jego mość ksiądz Maximian Michał Wietrzyński, prowincyał y archimandryta Trocki, Mikołay Okuniewicz, wikaryusz Trocki, Halaktyon Eytmin, prokurator, y wszyscy ich mości księża Bazyliani konwentu Trockiego, zakonu Świętego Bazylego Wielkiego, na ich mościow panow Stanisława Sielawę, podstarościę y ekonoma Trockiego, y samą jey mość, jako pryncypałow, Jana Sielawę, lantwoyta Trockiego, braci rodzonych, tudziesz na sławetnych pp. Więckowicza, burmistrza, Symona Pawłowskiego, raycę, Kazimierza Kaczanowicza, pisarza mieyskiego, Marcina, organistę y innych miesz-

czan Trockich, w teyże radzie będących, y całą włość ekonomii Trockiey, spółkompryncypałow, in uno conductamine z obżałowanymi ich mościami zostających, o to y w ten sposob, iż co eszcze stante vita sua s. p. jego mość pan Jan Bohdanowicz Sapieha, mając grunt prawem sobie wprzod zastawnym, a potym wieczystym, w roku jeszcze tysiąc pięćset ósmdziesiątym wprzody na beczek piętnaście, iterum na piętnaście, a potym na beczek ośm, co uczyni wszystkiego na beczek siewby trzydzieści ośm gruntu w kopach czterech Litewskich starey monety, jako przed tym kopa jedna miała w sobie złotych dwieście dwadzieścia pięć, przy którym gruncie i dwie sianożęci y z sielszczem podle jeziora Waniuka nazwanym, w wojewodztwie Trockim leżący, nazywający się Lewszany, od tatarzyna na imie Lewszusza nazywającego się, — który to pomieniony grunt

tenże s. p. jaśnie wielmożny jego mość pan Jan Bohdanowicz Sapięha, ex zelo suo czyniąc przysługę Panu Bogu, takżesz na rozmnożenie Jego chwały świętey i rozszerzenie wiary, in unitate z kościołem Rzymskim zostającey, ich mściom księży Bazylianow, w unii na ten czas będącym, na cerkiew archimandrii Trockiey, pod tytułem Świętego Jerzego zostającą, legował y wiecznie zapisał; a zatym gdy ten wyż mianowany grunt, od ich mościow xiędzy Bazylianow dla różnych inkursyi nieprzyjacielskich y ruin w państwie naszym terazniejszego wieku przez niemały czas opuszczony wakować musiał, a potym niejako wymści sposobem jego mości panu Dominikowi Władyczce, staroście Meyryskiemu, został się w possessyą, z którym to jego mością żalnjące ich mości księża Bazyliani w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym ośmnastym na kadencyą Wileńską do trybunału W. X. Litewskiego adcitowali byli, który ich mści, nie idąc z obżałowanymi ich mościami ad principalem juris progressum, tego gruntu rzekł się y opuścił; a ich mści księża Bazyliani iteritus, jako zdawna, w possessyi swey tak y wstępieniu onego objali; tandem obżałowany jego mość pan Stanisław Sielawa, nie wiedząc quo praetextu, nie mając żadnych praw ani dokumentow, tylko podobno w nadzieje tego, ex quo podstarościm y ekonomem Trockim zostaje, y tak nulliter et illegitime ten grunt sobie przywłaszcza, żalujących delatorow, za tak dawnymi prawami y dokumentami od lat kilkaset przy possessyi zostających, odbije y expulsę czyni; jakoż w roku tym tysiąc siedmsetnym dziewiętnastym nie dość mając na tym, tenże obżałowany pomieniony grunt ludziom różnym y tatarom dając

kwity na imie swoje na trzeci snop zasiewać kazał. Lecz jeszcze czyniąc na większą zgubę y ruinę w. o. Bazylianow, a bardziey na uymę chwały Bożey, obżałowani ich mości zawziowszy do żalujących zły y niezbożny rankor, spolnym conductaminem idąc z obżałowanym bratem swym, jako też z mieszczanami y całą włością ekonomii Trockiey, gdy w roku tymże tysiąc siedmsetnym dziewiętnastym żalujących puszcę własną nazwaną Meyłowszczyzną, wlok dwie gruntu, jeszcze od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Witolda teyże archimandrii Trockiey nadanych w roku jeszcze tysiąc trzysta ośmdziesiąt czwartym, pomienioną puszcę zapalić kazali chłopom y tam niemało barci pustych y z pszczołami będących na kilkadziesiąt spalili, samą też puszcę pożogą wniwec obrócili; w którey to puszczy drzewa spuszczonego, brusow gotowych kop dziewięć, na cerkiew wygotowanego, ze wszystkim ociosanego, każda kopa kosztująca zbożem y pieniędzmi gotowymi na złotych kilkaset; które to wszystko drzewo w tym pożarze zgorzało; y tak we wszystkim w tey puszczy żalujące ich mości na dziesiątek y daley tysięcy przez obżałowanych ponoszą. Na ostatek tegoż czasu, gdy żalujący jego mość xiądz wikaryusz Trocki parobkow swych klasztornych dla ugaszenia tey to puszczy posłał, tedy chłopci ekonomiczni z namowy obżałowanego jego mości pana Sielawy porwawszy się do parobkow. gaszących puszcę pobili, pokrwawili, nie pozwalając gasić, odzienia, siermięgi y czapki z onych podzierali, jeszcze na samych ich mościow księży Bazylianow różne odpowiedzi y pochwałki uczynili, tak na zdrowie onych, jako też zruynowa-

niem budynków klasztornych, spaleniem karczmy, którą żalujące delatores tymi czasy nowo pod miastem wybudowali, abo też rozebrawszy ona, na ratusz mają zaprowadzić drzewo, y inne dalsze przegrozki odgrają się czynić. Za czym ante omnia do przysądzenia o reindukcyi y realną possessyą gruntu pomienionego, z którego obżałowany jegomość pan Stanisław Śielawa żalującym ich mościom expulsyą uczynił, a żalujących, jako należytych, za prawami y dokumentami legacyinemi aktorow, od lat kilkaset jeszcze po w Bogu zeszyłym świętey pamięci jego mości panu Janie Bohdanowiczu Sapiezie zostających, odbija y z onego expulsyą uczyniwszy pożytkuje, do zapłacenia spaloney puszczy, barci, drzewa w niey popalonego, z czego żalujące jedno z drugim więcej niż na dziesiątek tysięcy szkodować muszą, a za niestaniem pozwanych do prawa, do wskazania paen—baniacy, za pochwałki, doczesney, a za expulsyą

z gruntow—wieczney, za zabicie niewinnie z rozkazu obżałowanego jego mości przez chłopow ekonomicznych parobkow klasztornych y okrwawienie, odzieży zdarcie, na infamię, żalującym aktorom do nagrodzenia szkod nakładow prawnych, y inne wszystkie pretensye, które czasu prawa szerzey przez contrawersyą et ex documento deducuntur. Zachowawszy salvem meliorationem tey y wyniesienia inney y w jedną łączenia, jeśliby potrzeba była, y innych łączenia nowych żalob, ninieyszey zaś meliorowania, żalujące aktoreś dali tę swojā protestacyą, za nieprzyjęciem do ksiąg grodzkich wojewodztwa Trockiego, do xiąg wojewodztwa Wileńskiego zapisać, co jest zapisano, z których y ten wypis pod pieczęcią urzędową ich mościom xx. Bazylianom jest wydan. Pisan w Wilnie, ut supra manifestum est.

Выпись изъ книгъ гродскихъ Виленскаго воеводства. Внизу тисненная печать. Оттуда же стр. 12 и 13.

1670 г. Мая 30. Инвентарь Троцкой экономии.

Widymus inwentarza ekonomii Trockiey pod datą roku 1670 miesiąca Maja 30 dnia, jaki się in archivo xiąg W. X. Litewskiego znajduje, taki ex eodem archivo de verbo ad verbum parti requirenti wyduje się.

Inwentarz ekonomii Trockiey, przeze mnie Stanisława Antoniewicza Woysima, sędziego grodzkiego Trockiego, dworzanina skarbowego

jaśnie wielmożnemu jego mości panu Marcyanowi z Kozielska Ogińskiemu, wojewodzie Trockiemu, Miciborskiemu, Rodoszkowskiemu, Rohaczewskiemu, Dorsuniskiemu et cet. staroście w roku 1670, 30 Maja, podany, a ten rewersał do skarbu W. X. Litewskiego oddany.

Mieszczanie w Trokach doekonomii należący: Walenty Kiwilewicz, zaprzysięgły, Kazi-

mierz Bałasz, zaprzysięgły, Kazimierz Panbiewicz, zaprzysięgły, Banis Seylewicz, zaprzysięgły, Andrzej Sebestyanowicz, zaprzysięgły, Marcynowa Oponkowa, Michał Kussobiani, tkacz, Michał Nowokuński, zaprzysięgły. Za mostem: Piotr Dudonis, Jan Braha, Józef Wanagas, Wojciech Piotrowski.

Powinności mieszczenie ci, y jak wiele ich przed tym było, żadney inney nie pełnili, tylko powinni płacić co rok, z osiadłego placu kopę, a z ogrodu groszy 15 Litewskich; także y za mostem; którzy morgi, okrom placow y ogrodow, mają, z morgu mają płacić groszy 15. W tym że mieście Trockim z dawnych czasow płacić powinni kapszczyznę, nemine excepto, y z szlacheckich domow, do skarbu jego mości pana wojewody Trockiego, okrom wielmożnego jego mości pana Rossochackiego, ciwona Trockiego, dworu, który za libertacyą osobiwą jest wolny, — drugiego jego mości pana Rafała Krysztofa Woźdaga Teriliskiego domu, który przy podaniu tego domu czyli inwentarza libertacyiny przywilej od króla jego mości Jana Kazimierza prezentował, trzeci teraz pod czas podania nabywszy dom z placem, z ogrodami dwoma, jego mość pan Jan Stuczynski, sługa jaśnie wielmożnego jego mości pana wojewody Trockiego y administratora ekonomii Trockiej, od jego mości pana Władysława Rytle, mostowniczego Witebskiego, list z dawnych czasow od pewney osoby tego placu z ogrodami kupczy, a potem za instancją jaśnie wielmożnego jegomości pana Stefana Paca, wojewody Trockiego, przywilej króla jegomości Jana Kazimierza perpetuis temporibus in vim daniny conferowany prezentował. Tedy wszyscy wyzszego pomienienia, nemine excepto,

oprócz tych pomienionych domow, od miodu robienia przez rok, a to o S. Marcynie, mają płacić kopę Litewskich groszy, od piwa kopę, od gorzałki pół kopy.

Włoki, których zdawna w tym że mieście mieszczenie z nadania królow ich mościow za przywilejami zażywają juryzdyki magdeburskiej, którzy włok mają 10, a żydzi karaimowie zboru Trockiego za takowemiż przywilejami — drugie włok 10, powinni na każdy rok z włoki po złotych dwa płacić.

W tym że mieście wszyscy mieszczenie, którzykolwiek konie mają, ponieważ bez lasow ekonomicznych obeyść się nie mogą, po drwa jeżdżąc, tedy na rok wgaynego powinni płacić po kopie, a jeśli na budynek, bez opowiedzi y najęcia się nie powinien żaden swawolnie pojechać.

Jeziora Golwie, Krasne, Tatarszki, lubo trzema imionami nazwane, ale jedne, koło miasta y rykontem rozciągające się, do których żaden nie ma żadnego wstępu okrom niewodow chodzenia jego mości pana wojewody Trockiego, lubo sporządzonych sobie lub arendowanych, komu zimą y latem, jako się z kim zgodzić może; osobliwie różni rybacy z miasta lubo z kąd inąd z oborami, z węcierzami, z buczami, nie powinien żaden na jezioro wstąpić, bo nikomu swawolnie nie wolno; aż wgaiwszy się y dukta pro portione według obor, buczow, umówiwszy się łowić.

Do tych że jezior jego mość x. proboszcz Trocki przez vice-praepositow swoich że wstęp udziela, nie wiedzieć, quo praetextu et titulo, czy przywilejem, czy za zwyczajem, ponieważ zdawający donosił, iż bronił; niechcąc tym se-

rio badać się do pytania się, administratorowi tey ekonomii, z ramienia jegomości pana wojewody obejmującemu, campum zostawuje.

Inne zaś do tych jezior jezioro mniejsze należące zdawca tey ekonomii mianował te: Giłusis, Jegaytys, Białosis, między Wornikami ku Pietuchowi, Aszerynajtis, pod borem, zwanym Sosnowcem, Płomiany jezioro z Tatarskim nazwanym jeziorem ex opposito miasta schodzi się, Biezyskis, Jegaytys pod Tatarami, nazwane ni Pietyniszki, leżą, do których wszystkich pomienionych jeziorok żaden nie opowiedziawszy się albo nie wgaiwszy się nie powinien wniść, y żaden też do nich niema żadnego interesu.

Bor Sosnowiec nazwany, pod tymże miastem Trockim, zdawna swoje ograniczenie mając, który pod same Stare Troki podchodzi; z niego na żadne budynki żaden używać nie może, ani na drwa, jako wyżej namieniono, aż wgaiwszy się, daleko bardziej starotroczenie najmniejszego wstępu nawet po drwa nie mają.

Za pomienionym borem starotroczenie y za Starotrokami między wsią, nazwaną Świątniki, do probostwa należącą, jest gruntow pustych do ekonomii należących nie mało, których po części, jako tameczna wieś, tak różni nymując zażywają, które grunta y pola nazywają się Piliskie, to jest zamkowe.

Worniki, nazwane Większe-pola, do tych czas jeszcze pustujące, ma być włok 4, na których ante hostilitatem było kilka osad podymia.

Worniki Mniejsze, w których także kilka podymia osady przed tym było y te grunta teraz pustują, w których ma być włok 9.

Podle Większych Wornik ex opposito ko-

ścioła y zamku starego jest wyspa ekonomiczna, nazwana Zwierzyniec, w którym latem konie mogą na czas mieć swe wygodne pastwisko; lubo teraz w gęstych zaroślach drzewa w nim do budynku, ponieważ już wypustoszony, niemasz żadnego drzewa w nim. Do którego Zwierzynca tak koni jako bydła nikt puszczać nie powinien.

Wieś Wiewieniki ekonomiczna: włok 18. Woyciech Andruch przysięgły, Jerzy Tawkinis, przysięgły, Tomasz Kilda, przysięgły, Jerzy Łaszewicz, Jan Rakuza, przysięgły, Woyciech Walonis, Piotr Walonis, Jan Walonis, Jan Pakietaris, zaprzysięgły, Piotr Pakietaris, Bartłomiej Małukonisz, zaprzysięgły, Dawid Padoszwa, zaprzysięgły, Krysztof Padoszwa, Jan Jakow, zaprzysięgły. Mikołaj Pakieturys, Krysztof Bukas.

Powinności tey wsi: zdawna jest z włoki osiadłej groszy 50 Litewskich, to jest zł. 1, płacić, owsa beczkę 1, gęs 1, kura 1, jajec 10. Z przyjemney włoki kopa groszy; straży nie odprawowali, bo na miejsce oney ustawa była zaraz za postanowieniem się lodu na jeziorach iż z włok 16 ludzi 16 doniewodu aż do zeyścia lodu, latem jednak do jakieykolwiek roboty, lub do kośby, abo żniwa, w folwarku Brazelskim powinni byli dni 12 odprawić; podwoda z włoki na rok trzykroć do Wilna, albo dwakroć do Kowna. Inney nad tę żadney powinności nie mieli. Sianożęć blisko tey wsi ku Kurkliszkom jego mości pana Rossochackiego jest dworna, nazwana Szadubała, którą owemi dniami byli powinni skosić y tam w stog złożyć, lubo też czasem ta wieś zażywając płaciła według postanowienia.

Jezioro pode wsią należące do ekonomii, do którego nikt inny nie ma wstępu, okrom z dawnych czasow i dawnego prawa dzisiejszego jego mości pana wojewody Trockiego: z niewodem zimą y latem jest wstęp, także y co może być z drobnym naczyniem, jako to z bucza mi, węcierzami i z oborami ze strony jego mości, którzy być mogą. Z Wiewia bronione być nema, — do tego jeziora z monastyra Wiewieskiego z dawnego prawa z podwłokiem latem y zimą swóy wstęp mają.

Inne jeziora mniejsze, do tego jeziora należące, te są: Dragociszkis y Dragociszkielis koło jego mości pana Jarmolicza, — Zaywis, pod panem Olechnowiczem, Spelgis blisko Wituniszek, Rwyłamas pod jego mością panem Tolołońskim, Witeyniszkis w gruntach nazwanych Bartoszewszczyzną teraz w possessii jego mości pana Hlinieckiego, regenta kancelaryi grodzkiej Wileńskiej, będących, do którego jeziora pomieniony possessor stare prawo wstępu od roku 1582 prezentował; do których jezior inny nikt nie ma wstępu.

Wioska Brazyliszki włok 2: Krysztof Eycminis, Walenty Jakubonis.

Powinność tey wsi zdawna była y jest: z włoki osiadłey gr. 40 Litewskich płacić, owsa beczka 1, gęś 1, kura 1, jajec 10; z pustey przyjemney włoki kopa groszy Litewskich; straż z osiadłey włoki dni cztery na tydzień, latem do jakiegokolwiek roboty odprawić powinni byli dni 12, jako y wszyscy.

Grunt y folwarkowe; włok 4 pod wsią Brazeliszkami, w którym folwarku żadnego budynku nie masz okrom poczętego gumna stano wic; grunty też w zaroślach wszystkie, jako też

od nieprzyjacielskiej inkursyi. Sianożęci, do tego folwarku należące, tamże do koła folwarczyszcza w dolinach rozciągają się. Sianożęć nazwana Loyciszki pode wsią nazwaną Miciunami jego mości pana ciwuna Trockiego zamkowa, którą powinni byli zdawna Wiewieniki wieś swemi ludźmi, czyli swemi dniami, pokosiwszy tam do odryny, która była na teyże sianożęci, złożyć.

Od tey wsi i folwarku puszcza jest, zaczynająca się nazwana Brazeliska, której granice straży leśniczowie, na imię Dudonis, za mostem mieszkający, a drugi Czuryło, z Jagieliszek, wiedzą.

Za pomienioną wioską, na rzece Brazele przy gruntach Miciuńskich był zdawna do ekonomii należący młyn, do którego jest półwłoki gruntu we trzy zmiany, teraz pustki.

Wioska Jagieliszki; włok 3. Mikołaj Dryafierowicz, Izaak Danowski, zaprzysięgły, Elias Mustawicz, Elias Kulziemanowicz. Ci Tatarowie teraz siedląc się a grunty poczynając rozrabiać, według zasiewku mało co jeszcze płacą. Ale powinność, przed tym w tey wiesce którzy mieszkali, taką powinni byli pełnić, jakowa w Brazyliszkach opisana.

Wieś Antsolkiniki: włok 8. Piotr Szlykowicz, woyt, Rasper Dentelewicz, Kazimierz Dentelewicz, zaprzysięgły, Andrzej Matulonis, Bartłomiej Łankas. Ta wieś zdawna jedną powinność pełniła, co Brazyliszki.

Do tey wsi z Trok jadąc od Zamoszczan ku jeziorowi wyżey mianowanemu Płomiany takowym że imieniem sianożęć jest zamkowa duża, w swoich wiadomych wszystkim granicach, nazwana Płomiany.

Wioska Szuniniki: włok 2. Kazimierz Boksza, Krysztof Małyszewicz. Ta wioska zdawna z włoki osiadłej powinna była płacić czynszu groszy 40 Litewskich, owsa beczka 1, gęś 1, jajec 10; z przyjemney zaś włoki kopa groszy Litewskich; latem, jako y wszyscy, dni 12 odprawić, aże w zimie w tey wsi mieszkający ustawnie powinni byli na zwierza chodzić y ptastwa przysposabiać; tedy z tych przyczyn na straż nie chodzili.

Od tey wsi zaczawszy z bokow różne lasy przypierające, srzedziną las ekonomiczny, nazywający Oszczynis, wciąż idzie, końcem przypierając aż do puszczy Wiewieyskiej, których granic wiadom jest dobrze na imie Jurek z Szumni otczycz.

Wieś Bobrowniki: włok 4. Stanisław Czepulonis, zaprzysięgły, Mathias Szleynis, Stanisław Szleynis, Marcin Judelewicz.

Ta wieś dla odległości zdawna płaciła z włoki osiadłej kop 3 Litewskich, owsa beczkę 1, gęś 1, kurow 3, jajec 10, podwodę powinni byli do Wilna trzykroć odprawić, straży nie odprawowali, ale latem, jako wszyscy, dni 12 odstugiwali.

Niedaleko tey wsi jest osobliwie włok dwie, gdzie była przed tym y osada nazwana Antepinize, które teraz pustkami leżą; do których się, jako donaszano, interessuje jegomość pan Rybiński, podsędek Trocki, ale nie mając żadnego prawa, bo tyle do łaski ma, od antecessora dzisiejszego jegomości pana wojewody nie należy nic.

Wioska Łukiance: włok 2. Tę wioskę z gruntami ma w dzierżeniu teraz jego mość pan Bokiey, nabywszy od jego mości pana Bu-

chowieckiego, marszałka grodzkiego jure ad vitalitatis; tenże jegomość, jako donaszali ekonomiczni poddani, obok tych swoich gruntow zabiera nienależnie włok 2, nazwanych Labanowszczyzna; będzie tedy należało administratorom, o to pytać się.

Wioski z gruntami puste.

Doylidy, w którey przed tym było osady dymow kilkanaście, mają w sobie włok 5.

Kurele, w którey wiosce przed tym było podymia kilka, mają w sobie gruntu włok 2¹/₂.

Wanciniki, w którey także było dymow kilka, mają w sobie gruntu włok 2¹/₂.

Te pomienione grunty, ponieważ jego mość pan Uhlik mieniąc się mieć per consensum et cessionem onych przy podaniu nie prezentował, jako drudzy ichmość, kto do czego miał interes, tedy podane są w possessią wielmożnemu jego mości panu wojewodzie.

Powinność tych 3 wiosek przed tym była ta: z włoki osiadłej płacili czynszu kop 3, owsa beczkę 1, gęś 1, kurow 2, jajec 10, siana woz, latem odprawić powinni byli roboty dni sześć; straży, podwod, nie odprawowali dla tego, że wszyscy w tych wioskach mieszkający byli do jakiey trzeba było roboty, lub do mostu zamkowego poprawowania, lub do budynku jakiego powinni byli co miesiąc tydzień z włoki z siekierą roboty odprawić.

Wioska Girrekole nazwana włok 5¹/₂.

Druga Gumbrany włoka 1¹/₂.

Te pomienione grunty y z poddanemi dożywotnim trzyma jegomość pan Montygaylo, podkomorzy Trocki.

Wieś y grunty Wieluńskie włok 10.

Drugie grunta Wretniskie włok 3.

Te dobra prawem dożywotnim trzyma jego mość pan Władysław Rytel, mostowniczy Witabski, które prezentował, także osobliwie na plac z ogrodami dwoma, gdzie teraz mieszczanin Kitowien mieszka, a w tym zbył swym prawem terazniejszemu administratorowi ekonomii.

Wioski dwie: Buywuny, Streypuny, w nich włok 5.

Te grunta per consensum et cessionem ma terazniejszy jego mość pan wojewoda od jego mości pana Paca wojewody, antecessora swojego, prawem dożywotnim.

Woytowstwo Kurkliniskie, z dawnych czasow do ekonomii Trockiey należące, a blizu Birzku Rydze leżące, za konsensem jego królewskiej mości y cessią jaśnie wielmożnego jego mości pana Paca, wojewody Trockiego, do jego mości pana Tyzenhanza, łowczego xięstwa Litewskiego, ante hostilitatem jeszcze jure advitalitio jest odeszłe.

Wieś Miciuny: włok 5. Te dobra za konsensem y cessią ma w dzierżeniu dożywotnim jego mość pan Rossochacki, ciwun Trocki

Wszystkie te tedy, które się w tym inwentarzu osoby, ludzie, grunta, lasy, wioski i ich powinności wyraziły, także y jeziora, które są in suis limitibus bez żadnych wstępów, niektóre z wstępami, objaśnione y dobra różne do różnych ich mościow jure advitalitio odeszłe, nie dawnym powinnościom y zwyczajom nie ujawnszy ani przydawszy (którym przy podaniu tego inwentarza zebrani poddani tej ekonomii nie kontradykowali) autoritate władze dworzankiey od skarbu W. X. Litewskiego daney ogłoszonemu początku jaśnie wielmożnemu jego mości panu wojewodzie Trockiemu podawszy tę pomienioną ekonomię y z inwentarzem takowym słowo w słowo, ten do skarbu W. X. Litewskiego oddając dla lepszej wiadomości ręką moją podpisuję. Pisan w Trekach roku, dnia, miesiąca, ut supra. U tego inwentarza przy pieczęci dworzanina skarbowego podpis ręki onegoż his verbis: Stanisław Jan Antoniewicz Woycim, sędzia grodzki Trocki, dworzanin skarbowy jego królewskiej mości W. X. Litewskiego.

Копія. Оттуда же, стр. 136—140.

98.

1720 г. Мая 7. Предписание воеводы Казимира Огиньскаго Троцкия чинювицанъ о томъ, чтобы они не присвоили себѣ насильственно земель Троцкаго базильянскаго монастыря.

Kazimierz Dominik, z Kozielska, Ogiński, wojewoda Trocki, Gorzdowski, Uszpolski, Wasiliski et cet. starosta, wielmożnemu imci panu Zygmuntowi Bokiejowi, ciwunowi y woyto-

wi, Janowi Sielawie, lantwoytowi, urzędntkom Trockim, tudzież szlachetnym panom: Szymonowi Pawłowskiemu, burmistrzowi, Jozephowi Kielczewskiemu, radzcy, ławnikom y wszyst-

kim mieszczanom miasta J. K. M. Trok. Oznajmuję tym moim zaręcznym listem, iż doszła mnie querimonia imieniem w Bogu przewielebnego imci xiędza Maximiliana Wietrzyńskiego, archimandryty, y wszystkich ich mościow xięży ordinis Bazylji Magni unitorum, w Trokach ad aedes sub titulo Narodzenia Najświętszey Panny Maryi residujących. Ponieważ waszmość, mając grunta y place swe mieyskie z gruntami y placami, do archimandryey Trockiey należącemi, graniczące, następując na fundusz jeszcze ante unieonem przez świętey pamięci książęcia JM. Alexandra Witolda, na ten czas absolute w W. X. Litewskim panującego, cerkwiom w nadaniu gruntow, placow, wstępow do jezior, pro piis suffragiis y dla rozszerzenia chwały Bożey uczyniony, nie mając żadnych dekretow i przewodow prawnych na tychże ichmościow xięży Bazyljanow, tak in antecessum, jako też y ad praesens, pewne grunta y place do cerkwi należące do swoich mieyskich gruntow i placow per potentiam przyłączyć y przywłaszczyć usiłujecie, gruntow y ogrodów wyrabiać, ani też komu onych nymować nie dopuszczacie, odgrażając srogimi odpowiedziami tak na samych, jako też strutowaniem zasianego zboża lub jarzyn ogrod-

nym, przez co evidenter fundusze y nadania klasztorowi ich mościom querulantom służące naruszacie y łomiecie. Za czym ja wojewoda ex munere officii mei et ex vi legum waszmościow wszystkich generaliter insimul, jako też y seorsive, do gruntow, placow, jezior lub lasow y sianozęci wielebnych ich mościow xięży Bazyljanow Trockich ultro per potentiam illegitime wtrącających się y wtargających, nie mniej też y przeszkodę tym że ich mościom xięży Bazyljanom y każdemu od ich mościow dzierżącemu czyniących, obstringo, aże byście waszmości panowie a data praesentium żadney przeszkody y expulsyi, a bardziey inwasyi na dobra duchowne czynić nie wazyli się; lecz jeżeli by jakowe vigore swoich dokumentow y praw miastu służących mieli pretensye, prawem czynili; in casu zaś convulsionis tego listu mego wojewodzińskiego zaręcznego zakładam zaręki, prawem popolitym opisaney, dziesięć tysięcy kop groszy Litewskich; na dowod czego ten mój wojewodziński zaręczny list z podpisem ręki mey przy pieczęci wydaję. Pisan w Wilnie roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego, miesiąca Maja siódmego dnia.

Печати и подписи нтъ. Взят оттуда же, стр. 16 и 17.

99.

1818 г. Апрелья 9 дня. Жалоба Аврелия Спигаевского, настоятеля Троцкого монастыря, на ксендзовъ Доминикановъ за присвоение имъ церковной земли и построение корчмы на томъ самомъ мѣстѣ, гдѣ прежде была церковь Рождества Пречистой.

Roku 1818, miesiąca Apryla 9 dnia. Prote-

stacya imieniem jaśniewielmożnego jegomości pana Ambrożego Synhajewskiego zakonu Ś. Bazylego Wielkiego, opata Trockiego, deputa-

ta spraw duchownych Ruskich unitskich w obu departamentach sądów głównych Litewskich, członka rady Seminarium głównego Wileńskiego uniwersytetu, na wielmożnego jegomość xiędza Maurycego Wiłkowoyskiego przeora y całe zgromadzenie xięży Dominikanow Nowo-Trockich czyni się w rzeczy następney. Poprzednik żałującego delatora xiądz Leo Szluba Załęski, arcybiskup metropolita Kijowski, Halicki y wszystkicy Rusi, pod rokiem 1704 Januarii 7 dnia na urzędzie surrogatorskim wojewodztwa Wileńskiego na xiędza Franciszka Harasimowicza, przeora, y na wszystkich xięży Dominikanow Nowo-Trockich uczynił zażalenie w tym, że ciż xięża Dominikanie Nowo-Troccy, nie mając żadnego prawa, pretextu y przystępu do dobr cerkiewnych, do fundacyi ab antiquo ziemskich szlachetskich cerkwiom ritus Graeci, ante unionem et post unionem xięstwa Litewskiego z koroną Polską, nadanych, mimo konstytucyą seymową w roku 1678 na introdukcyą do zamku bliższego Trockiego sobie służącą y mimo własny swój fundusz, od królów Polskich w Trokach w zamku będący, śmieli y ważyli się dobra cerkiewne ritus Graeci do archimandryi Trockiey ab antiquo od lat kilku set należące, to jest jurisdikę w mieście Trokach wespół z cerkwią Narodzenia Pańskiego, tudzież cmentarzem y placem, w pewney liczbie y ogrodzeniu będące posięść, odjąć y tam klasztor z kościołem pobudować, do possessyi niesłusznie swojej przywłaszczyć, expulsyą wyrazną z wieczystych possessyi y własności aktorom uczynić, chwałę Bożą i nabożenstwo jednocy świętey zniszczyć y niemalą krzywdę y z pogorszeniem narodu katolickiego, z niema-

łym uszczerbkiem pożytkow przychodzących udziałać y dalsze od opactwa Bazylińskiego arbitralne zabory poczynić poważyli się. Po spaleniu kościoła z klasztorem obżałowanych w czasie rewolucynym, gdy żałujący na swoim funduszowym placu tęż samą cerkiew pod tytułem Narodzenia Pańskiego, jaka przed tym exystowała, wybudować miał zamiar, na ten czas obżałowani xięża Dominikanie, przeszkadzając temu zamiarowi, znieśli się z karaimami Trockiemy y z onych jednemu karaimowi Gierniukowi Zarnowskiemu na cmentarzu cerkiewnym, do archimandryi Trockiey należącym, pozwolili pobudować karczmę, która dopiero w possessyi żyda Wulfa Jakubowicza znajduje się. Takowy niegodziwy obżałowanych xięży Dominikanow z żydami frymark na krzywdę żałującego dopełniony y dalsze opatskich własnościow poczynione zabory w roku 1816, Junii 13 dnia, dellator w aktach sądu granicznego apellacyinego Trockiego powiatu obmanifestował y wszedłszy z proźbą do Litewsko-Wileńskiej skarbowey izby, z oney w r. 1817, Oktobra 19 dnia uzyskał rezolucyą, że w sądzie granicznym apellacyinym Trockiego powiatu wszelkich od opactwa Trockiego zabranych gruntowych własnościow poszukiwać y zyskiwać może. Mimo jakowe przez dellatora o wysk swoich funduszowych własności poczynione kroki, już pod moment rozpoczętego procederu obżałowani księża Dominikanie Troccy w tym mieyscu gdzie przed tem cerkiew opacka Narodzenia Pańskiego, a później kościół exystowały, w tym, mówię, mieyscu, gdzie przed tem obrządki religiyne y święte ofiary spełniane były, w roku teraz idącym 1818 in Martio po-

zwolili karaimowi Trockiemu Zacharyaszowi Gancarowiczowi zrab domu szynkowego mimo bronienie żałującego, zwłoki chrześcian w sklepach pogrzebione z pogorszeniem całej powszechności wyrzucać y na tym miejscu gorzałkę, piwo y dalsze trunki lokować. Przez to dziwne połączenie starego testamentu z nowym, niech osądzi publiczność, czy są warci księza Dominikanie Troccy jakiegolwiek posiadać na chwałę Bożą uczynione fundusze, którzy ogromne mając majątki y funduszowe summy, kościoła własnego murowanego w zamku ich własnym, od lat kilkadziesiąt założonego, nie kączą, a własności opactwa Trockiego, cmentarze, cerkwiszczce, place y ogrody z żydami y karaimami Trockiemu przefrymarczywszy, święte miejsca przez osadzenia onych niedowiarkami zhańbili. Jakowe obżałowanych księży Dominikanow Trockich postępo-

wania czyniąc uszczerbek funduszom opactwa Bazylińskiego Trockiego przeciwia się razem religii, uczciwości, prawu Bożemu pisanemu y najwyższym ukazom. Gdy oraz takowe postępowania bezkarnie uchodzić nie mogą, przeto dellator, w stosunek uprzednich dowodow y manifestow, że swoje własności opackie funduszowe, niewolnie przez księży Dominikanow Nowo-Trockich zabrane z żydami y karaimami Trockiemu w części pofrymarczone, odzyskiwać prawnym porządkiem, kary za zniewagę świętych miejsc na księżach Dominikanach dopominać, w ostatku kączyć zębę, na miejscu cerkiewnym przez karaima Zacharyasza Gancarowicza założonego, zawsze bronić będzie. W tym celu niniejszą protestacją w publiczne wprowadza akta.

Копія. Изъ документовъ Троцкой Архимандріи, стр. 47 и 48.

И.

**ТЯЖБА МИТРОПОЛИТА ГАВРИЛА КОЛЕНДЫ
СЪ ВІЛНСКИМЪ МАГИСТРАТОМЪ О ПЛАЦАХЪ
ВЪ Г. ВІЛЬНѢ.**

100.

1671 г. Марта 25. Комиссарское рѣшеніе спора между Митрополитомъ Гаврииломъ Колендою, съ одной стороны, и Виленскіимъ магистратомъ и иѣщанскіимъ обществомъ съ другой — о правѣ владѣнія нѣсколькими площадями въ г. Вильнѣ.

Z xiąg grodzkich wojewodztwa Nowogrodzkiego, roku tysiąc siedmsetnego szesnastego, miesiąca Junii dziewiętnastego dnia.

Na urzędzie J. K. Mości grodzkim Nowogrodzkim przede mną Kazimierzem Franciszkiem Malawskim, woyskim y podwojewodzim, Nowogrodzkim, od jaśnie oświeconego xięcia jego mości pana Jana Mikołaja Radziwiła, wojewody Nowogrodzkiego, Jurborskiego, Władysławowskiego starosty będącym, stanawszy personaliter jegomości pan Kazimierz Axamitowski, administrator dóbr metropolitańskich, Ruta nazwanych, opowiadał, produkował y do akt podał list dekret komissarski, na rzecz w nim niżej wyrażoną, jaśnie wielmożnemu w Bogu nayprzewielebniejszemu jegomości xiędzu Leonowi Kiszce, archidyakonowi, całej Rusi metropolicie et cet. służący y należący; który, podając do akt prosił, aby ten dekret komissarski ze wszystką w nim wyrażoną rzeczą był do xiąg grodzkich Nowogrodzkich przyjęty i wpisany; który przyjęty, słowo w słowo tak się w sobie ma. Aleksander Sapieha, biskup Wileński, Chryzstoph Pac, kanclerz wielki W. X. Litewskiego, Kowieński, Piński etc. starosta, Mikołaj Słupski, biskup Gracjanopolitański, kustosz y official Wileński, Cypryan Paweł Brzostowski, referendarz y pisarz W. X. Litewskiego, Kazimierz Puchalski, pisarz dekretowy W.

X. Litewskiego, komissarze J. K. Mości. Oznajmujemy tym listem dekretem naszym komissarskim, iż co w roku blisko przeszłym tysiąc sześćset siedmdziesiątym miesiąca Maja dziewiętnastego dnia, za remissą od sądu J. K. Mości assessorskiego uczynioną, na własnych sądach J. K. Mości relacyjnych ex mutuo actoratu et rentu agitowała się sprawa między szlachetnym magistratem et communitatem miasta J. K. Mości Wilna, z jedney — a wielebnym w Bodze imci xiędzem Gabryełem Kolendą, archiepiskopem metropolitą Kijowskim y wszystkiew Rusi, z drugiey strony, pozwanymi o rzecz w tym że dekrete J. K. Mości relacyjnym szerzey wyrażoną. W którey sprawie J. K. Mość pan nasz miłościwy, z pany radami y urzędnikami swemi przy boku pańskim, na własnych sądach J. K. Mości relacyjnych zasiadającami, przerzeczoney sprawy przesłuchawszy y oną z wnoszonych przed sobą ab utrinque controversiis dobrze wyrozumiawszy, — ponieważ się to z różnych spraw, reskryptow od ś. pamięci antecessorow J. K. Mości wydanych y innych dokumentow produkowanych pokazało, że imci xiędza metropolity Kijowskiego antecessorowie nad ludźmi cerkiewnemi, w Wilnie mieszkającami, jurysdykcią swoją metropolitanską mieli; tedy pomienionego metropolitę Kijowskiego y jego sukcesorow przy tey jurysdykcii nad temi ty-

le mieszczanami, którzy w domach albo kamienicach na miejscach, gdzie quondam cerkwie y cmentarze były, alias poświęcone nazwanych, są albo będą zbudowane, wcale pro perpetuo zachował et a quibusvis oneribus civitatis quocunque titulo juris nuncupati jako hona ecclesiastica juribus praerogativis ac immunitatibus ecclesiasticis mere subjecta exempt, których magistrat do swej jurysdykciei mieyskiej ullo praetextu pociągać niema y nie będzie mógł; ale jako terragium corocznie z tych domow albo kamienic imci xiędzu metropolicie płacić, tak y pod zupełną jurysdykcią et sub dominio onegoż i sukcesorow jego sine ulla od magistratu praepeditione iż zostawać mają, deklarował. Co się zaś tkanie inszych placow i domow, albo kamienic, in fundo civili będących, a przewielebnemu xiędzu metropolicie y jego antecessorom zdawna vi foundationum albo donationum należących et extra cmentarzow y mieysc cerkiewnych, poświęcone nazwanych, będących, w których mieyskie osoby mieszkają y mieszkać in futurum będą, tedy takowi mieszczanie z osob swych et ex fundo nie do metropolitańskiej jurysdykciei, ale do magistratu Wileńskiego należeć, bez żadnej od jego mości xiędza metropolity y jego sukcesorow praepedyciei, będą, y wszystkim oneribus civitatis tak contributionibus publicis seu comitionalibus, jako tez et privatis mieyskim, także w naznaczeniu gospod, równo z drugimi mieszczanami ciężarom podlegać mają, saluo jednak terragio imci xiędza metropolity, które z tych placow, domow y kamienic dorocznie onemu oddawać powinni; także et dominium in casu caducitatis do dyspozycyi tegoż imci xiędza metro-

polity Kijowskiego i sukcesorow jego mości przypadać y należeć będzie. A jako na zweryfikowanie placow, domow y kamienic na cmentarzach y miejscach, gdzie antiquitus cerkwie były, alias poświęcone nazwanych, y na exdywidowanie onych do jurysdykciei metropolitańskiej, tak pro cognitione y spisaniu domow y kamienic, na gruntach mieyskich będących, z których lubo metropolicie Kijowskiemu terragium idzie, jednak jurisdikcioni civili podlegać będą, nas kamissarzow z osobliwym listem komissarskim do nas wydanym zesłał, chcąc mieć y rozkazując, ażebyśmy zniewszy się z sobą o czasie y o nim obiedwie strone przez innotescencia naszą prawnie obwieściwszy, do miasta Wilna, absentia unius aut duorum comissariorum non obstante, zjechali y tam, prae omnia sufficienti inquisitione, verificatione doskonałą, tych placow domow y kamienic exdivisionem uczyniwszy, które do jurysdykciei metropolitańskiej należeć albo jurysdykciei mieyskiej podlegać mają, dostatecznie opisali, y dekret pomieniony, na własnych sądach J. K. Mości relacyjnych ferowany, do exekucii przywiedli y finaliter tę controwersią uspokoili, jako to szerzey w samym dekrete J. K. Mości relacyjnym y liście do nas wydanym opisano y dołożono jest. Vigore tedy pomienionego dekretu J. K. Mości relacyjnego y listu osobliwego do nas komissarzow ordynowanego, po wydanej od nas innotescenciei y uczynionych odroczeniach na terminie niniejszym, dnia dwunastego miesiaca Marca anni praesentis po ufundowanej jurydyce naszej komissarskiej y po użyczonej na plenipotenta szlachetnemu magistratowi et communitati miasta J. K. Mości Wilna dylaciej przypadłym,

za przywołaniem stron do prawa przez szlachetnego Adama Sorokę, generała zadwornego W. X. Litewskiego, od przewielebnego imci xiędza metropolity Kijowskiego, in praesentia samego jego mości, urodzony pan Jan Lesiewski, a od szlachetnego magistratu et a communitate Vilnensi in praesentia imci pana wojty, burmistrzów, radziec y całego magistratu Wileńskiego, także przy bytności totius communitatis sześciudziesiąt mężów, szlachetny pan Arnolf Zaleski y Wawrzyniec Minkiewicz, plenipotenci, stanęli y prawnie się z sobą rozprawowali. A za tym plenipotent przewielebnego imci xiędza metropolity Kijowskiego propozycją swoją uczyniwszy y dekret J. K. Mości relacyiny przeczytawszy possessorów dóbr cerkiewnych gruntów, także na poświętnym rezydujących obywatelów różnych wojewodztw, powiatów, także mieszczan y kupców Wileńskich pod jurisdycją jaśnie wielmożnego xiędza metropolity Kijowskiego zostających, na komissją naszą przypozwaných, uti privates, ad praesens niewdając, lecz in loco fundorum et differentiarum chcąc z nimi experiri, deklarowawszy, gdy eksekucii pomienionego dekretu relacyiniego domawiał się, tedy plenipotenci szlachetnego magistratu et communitatis Vilnensis wnieśli, iż partis actoreae citatio inordinata subsistere nie może, naprzód że podpisy nas komissarzów w tey innotescenciej desiderantur, alterum na każdym terminie a tempore mutae litis wszędzie communitatem viln. et magistratum w pozwach y dekretach przyłączywszy ex uno przeciwko communitatem stawano, a teraz opuszczono, deinde intervenientes citati imionami i przezwiskami w tymże obwieszczeniu nie są specifica-

liter, lecz generaliter położeni, więc y w podobnych sprawach na wszelkich komissijach podpisy komissarskie y pieczęci de jure, usu et continua praxi requiruntur. Obwieszczenie magistratowi et communitati w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątym za podpisami rąk komissarskich y ich pieczęciami, także cum omnibus solennitatibus et requisitis juris podane prezentowawszy, a praesenti termino et citatione libertatem domagali się. Przeciwnym sposobem plenipotent w. przewielebnego imci xiędza metropolity Kijowskiego replikując oposuit, iż pozwany magistrat et communitas miasta Wilna innotescencii burzyć nie może, ex quo sprawa teraznieysza in executione rei judicatae expendet, do której executiey parti actoreae, jako żadnego pozwu wynosić nie trzeba było, tak juxta praescriptum legis obwieszczenie cum omnibus solennitatibus et requisitis juris sporządzone et legitime podane jest, na dowod tego oryginał innotescencii rękoma naszymi komissarskimi podpisany, pieczęciami roborowany, u ksiąg grodzkich Wileńskich aktykowany y z nich ekstraktem w dacie roku teraznieyszego tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego miesiąca Januarii dwódziesiąt ósmego dnia wyjętym, tudzież dowod podania onego z wypisem z tych że xiąg grodzkich Wileńskich w dacie roku ninieyszego tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego miesiąca Februarii pierwszego dnia wydany pokazawszy, z Statutu W. X. Litewskiego rozdział czwarty, artykuł dziewiętnasty: z jakowych przyczyn pozwy być mają burzone, i prawo o podaniu kopii z listów odprawczych, a nie o zbijaniu obwieszczenia, o którym i prawa w Statucie niemasz,

allegował; a do tego *communitas* żadney jurdykciey niema i *judicium non exercet*, jeno *magistratus*; a zatym, ażebyśmy *non obstante exceptione hac uti frivola et temeraria procedere* nakazali, prosił i domawiał się. My komissarze J. K. Mości tey sprawy przesłuchawszy y oną dobrze wyrozumiawszy, ponieważ obwieszczenie y odroczenia *cum omnibus solennitatibus et requisitis juris* sporządzone et legitime szlachetnemu magistratowi Wileńskiemu są podane y *communitati Vilnensi ad notitiam devenerunt*, przeto *non obstante praefata exceptione szlachetnemu magistratowi et communitati procedere* nakazujemy. In *procedendo plenipotent* jasnie wielmożnego jego mości xiędza metropolity Kijowskiego, solenni *praemissa protestatione contra magistratum* względem przywilejow y różnych dokumentow *in depositum magistratu danyh, powierzonych, dotąd niewydanyh, vigore dekretu J. K. Mości, subhaerendo* ograniczeniu między magistratem Wileńskim a w. w Bogu imci xiędzem Józefem Welaminem Ruckim, metropolitą Kijowskim, w roku tysiąc sześćset dziewiętnastym uczynionemu, w którym cerkwie różne fundowane, *per conflagrationem* zniesione, y na tych poświętnych mieysach kamienice y domy postawione, do jurisdykcyi imci xiędza metropolity należące, naydują się, aby sąd nasz komissarski *pro visione et verificatione et inquisitione ad locum loci et differentiarum descendere* chciał, prosił i domawiał się. Do którey to dedukcii plenipotenci magistratu et *communitatis* nie przypuszczając, aby z dekretu J. K. Mości relacynego z oczewistej *controversii ferowanego y z ograniczenia pro-*

dukowanego dostateczniey informować się mogły, *copias dare affektowali*. Sąd komissarski, luboby *de jure in executione rei judicatae* żadne *dilationes currere* niezwykły, atoli stronom krótko nie czyniąc dylacii do użyczenia *copii z dekretu J. K. Mości relacynego y z ograniczenia produkowanego do dnia jutrzejszego użyczył*. Na terminie dzisiejszym dnia trzynastego miesiąca Marca z użyczoney na kopią z dekretu J. K. Mości relacynego y z ograniczenia produkowanego dylacicy, za przywołaniem stron do prawa przez tegoż generała dwornego W. X. Litewskiego, plenipotent wielmożnego imci xiędza metropolity Kijowskiego, *praemissa manifestatione et salua sibi reservata actione, ad quem do jure competierit, a to względem sprawy przywilejow y różnych dokumentow na dobra, od cerkwi jurisdykciey metropolitańskiej avulsa, jeśliby się gdzie pokażały, przeczytawszy pomieniony J. K. Mości dekret, pokładał* ograniczenie przez wielebnego Malchera Heliaszewicza, kustosa Wileńskiego, sekretarza J. K. Mości i imci xiędza Woyciecha Żabińskiego, *notarium na ówczas publicum, a potym canonicum Vilnensem, także z deputowanemi e gremio magistratus* przez szlachetnego pana Krzysztofa Kiernowiskę y Piotra Kopcia, *raycow Wileńskich, w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiątym odprawione, w którym granice pewnych cerkwi w unii ś. będących, opisane i dostatecznie wyrażone: a naprzód* ograniczenie cerkwi S. Spasa nazwaney, z szpitalem przy bramie Spaskiey stojącym, przy drugiej zaś S. Preczystey y trzeciej S. Katarzyny, ale wszystkie w jednej zostają cir-

cumferencii; sequitur czwarta cerkiew Pokrowy S., przez Zborowych violenter et illegitime, jako strona allegabat, zajęta, — tandem cerkiew piąta Jana S., szósta zaś S. Michała, siódma S. Mikołaja, ósma S. Illii, dziewiąta Roźdestwa Chrystowa, które wszystkie cerkwie ante conflagrationem miasta Wilna in una circumferentia et contigvitate zostawały, y domy mieyskie na tych placach y cmentarzach ante conflagrationem żadne nie były; potym cerkiew dziesiąta S. Piatnicy, ex opposito tych cerkwi będąca; jedynasta przeniesienia S. Mikołaja; dwunasta cerkiew Woskresienija na Szklanney ulicy leżąca. Które to ograniczenie ażeby dostateczniej ex verificatione elici et ratificari mogło, pro conspectione et exdivisione tych cerkwi y domow aby sąd J. K. Mości komissarski descendat deceni, potrzebował. Przeciwnym sposobem plenipotent szlachetnego magistratu et communitatis miasta Wilna wniósł, iż ograniczenie, per partem actoream produkowane, subsistere nie może. Któremu ażeby syn Kopcja, superstes, przypatrzeć się i w nim przeyrzeć się mógł, ograniczenia autenticae exhiberi petiit, jeżeli prawdziwa ręka pieczętarzow y Kopcja raycy reperitur. Jakoż za komunikacją ograniczenia autentycznego asserebat, iż ex confrontatione facta podpis wielebnego niegdyś xiędza Żabińskiego, kanonika Wileńskiego, y pieczęć jego non concordat z inszemi pieczęciami y podpisami do niektórych skryptów autentycznych podpisanemi, na co in contrarium

testament oryginalny imci xiędza Żabińskiego był produkowany. Zaczyn tenże plenipotent intulit, że nullam realitatem ma w sobie to ograniczenie et magis credendum originalnemu testamentowi xiędza Żabińskiego, gdzie evidententer patet ręka onego y pieczęć «łodka», którą się zawsze pieczętował, prawdziwa, a nie «półskrzydła», jako się daje widzieć w tym ograniczeniu prywatnym, którym «skrzydłem» nigdy się nie pieczętował x. kanonik, a prima tedy collatione et confrontatione evidententer facta, pieczęci prawdziwey tak wielkiego prałata w kościele Bożym irrealitatem et nullitatem uważwszy, niemoże sobie aktor brać za instrument prawdziwy. Co do podpisu Kopcja raycy Wileńskiego, ten po polsku, jako Ruski rayca, nie umiał pisać, ale tylo po Rusku, jakoż na dowod tego syna tego Kopcja judicialiter magistrat stanowił paratum jurare super assertione sua. A że Kiernowiszko roku tysiąc sześćset dziewiętnastego raycą nie był, metrykę mieyską, jako urząd burmistrzowski y radziecki Wileński roczny annuatim na ten czas zasiadł, dowodził, z którey elicatur, że anticipative dwiema laty urząd swoy roczny administrabat. A do tego na terazniejszym terminie jura wszelkie imci x. metropolicie służące ad formandam jurisdictionem suam intererat producere y jako in usu jürisdyciey metropolitańskiej antecessorowie jego mości zostawili, trzeba było deducere et probare, co nie jest deductum et probatum. A lubo i ograniczenie autentyczne było, jednak magistrat sine regio consensu, jako directi domini civitatum w żadne ograniczenie wdawać się, ichmościow xięży kanonikow Wileńskich prosić i prawu swemu prae-

judicare, ani Kiernowiszki raycy, na ten czas nierocznego na takowe ograniczenie deputare niemogli; y chociażby magistrat deputował, nihilominus absque speciali assensu communitatis non subsisteret, a to vigore ordynacji ich mościow panow komissarzow J. K. Mości w roku tysiąc sześćset czterdziestym siódmym zesłanych; więc iż w mieście Wileńskim quotidiana edocet praxis, że magistrat we wszelkich podających się okazjach y sprawach pro conspectione, verificatione et inquisitione zsyłać zwykł dwóch radziec z pisarzem przysięgłym y dwiema sługami przysięgłemi, którzy funkcją na się włożoną odprawiwszy, relacją ad acta czynią, tandem pisarz z podpisem ręki swey y pieczęcią urzędową wydaje. A gdy servitutis causa, aut expediendae taxae dóbr stojących y gruntow leżących przypada, cały urząd roczny z pisarzem y sługami przysięgłemi descendere zwykł, co w terazniejszym produkowanym ograniczeniu nie jest observatum; podpis i pieczęć imci xiędza biskupa Wileńskiego, także pieczęć magistratowa i podpis pisarza mieyskiego przysięgłego desideratur, privatorum w tym ograniczeniu nulla mentio, imiona y przezwiska szlachty i mieszczan, na pomienionych gruntach mieszkających, niedołożone; pustki similiter niewyrażone, które de necessitate opisać intererat, a zatym per totum irrealitas tego ograniczenia evidenter apparet, nec fidei ullam mereri potest a prima notitia collationis cum testamento originali; ad extremum, kiedy było by prawdziwe ograniczenie przed pięćdziesiąt lat stałe, pewnie by immediate sequentibus annis, ani za żywota panow pieczętarzow i magistratowych osob, nie zanie-

chał jego mość xiędz Rutski metropolita Kijowski y drudzy successores jego agere, wszak panowie pieczętarze nie wraz wszyscy pomarli; ale bacząc, że to ograniczenie nieprawne, za żywota pieczętarzow wszyscy woleli zaniechać nie z mankamentem [?] wyjeżdżać z kilkudziesiąt domow i connotatio cerkiewek ręką imci xiędza Rutskiego nil suffragatur: mógł sobie tego ograniczenia pro memoriali pisać, sine ullo effectu y ta connotatio nil valet, nil valente pro instrumento ograniczenia. uxta regulam juris: quod ab initio non valet, nec tractu temporis convalescere potest. Więc że jus patronatus nad cerkwiami y odbierania ostatniej woli y dyspozycyi na ten czas zostawały przy magistracie, przywilegium od najjaśniejszego Zygmunta pierwszego w roku tysiąc pięćset czterdziestym ósmym tym nadany probował. A zatym ażebyśmy pomienionego ograniczenia nullitatem uznawszy, inne dokumenta exhibere y jako antecessorowie jegomości xiędza metropolity jurisdycją swoją w mieście Wileńskim mieli probare nakazali, similiter aby magistrat et communitas in contrarium prawa sobie służące producere mogli, decerni affektował. Na co plenipotent imci xiędza metropolity replikując opposuit, iż pozwani jawnie dekretowi J. K. Mości relacyjnemu contraveniendo exhibitionem praw y przywilejow partis actoreae potrzebują, które że już przed sądem J. K. Mości relacyjnym byli produkowane iterato prezentować że non expedit, ani pozwani swoje prawa podeymować nie mogą, ad abjudicata howiem non datur regressus y judicata amplius non rejudicantur, ale tylo interest ad praesens exequi rem judicatam; y luboby na

racię pozwaney strony odpowiedzieć nie trzeba było, atoli nie chcąc *silentio praeterire* wnosił, a naprzód *contra testimonium syna Kopia, raycy Wileńskiego*, który będąc sługą mieyskim przysięgłym pro parte magistratus żadnego *testimonium perhibere* nie może, ani magistrat Wileński ludzi takowych obiera, którzy by *litteras nescirent*, a jeśli umiał po Rusku, toć *consequenter* y po polsku, zwłaszcza przynajmniey podpisać; *assensus communitatis non requirebatur* do tey transakcii, ponieważ *communitas* do jurysdyki nie należy, ani na cudzą rzecz, na własne dobra cerkiewne, *consensus* u nich *requirere* potrzeba było; *obstare* też nie mogli, bo by tym samym *poenas legum et contraventionis* reskryptom J. K. Mości y przywilejom popadli. Podpis ręki y pieczęć imci x. Żabińskiego niesłusznie *invalidatur*, ponieważ tak *primo intuitu*, jako też *bene maturo et praemeditato iudicio*, tak z liter y z samego charakteru *evidentissime identitas* ręki ukazuje się. Pieczęć zaś imci xiędza Heliaszewicza *luculenter* z herbu, liter i z tytułu w tey że samey pieczęci wyrażonego *evidenter elicitur*. A lubo *integrum officium non descendebat pro visione* tych domow na cmentarzach cerkiewnych *zostających*, *sibi ipsi imputare* mają. A to podobno dla tego uczynili, że Jmśc x. biskup Wileński sam *in persona sua* niechciał *descendere*, ale naznaczył deputatow, *zaczyn* też y magistrat Wileński *per auctoritatem deputatow* radziec *e medio suo*; ani też podpisu pisarskiego *ad praesens instrumentum* nie potrzeba było, bo pisarz mieyski do akt *consystorskich* podpisywać się nigdy nie zwykł, *które* pisarz *consystorski* wydaje; sług przysię-

głych jako *relacii*, tak y *prezencii*, do tego aktu nie potrzeba było, bo tam nie z mieyskimi sługami sprawa była, ale z magistratem, a i ci sami, będąc *rudes Minervae*, pisać na ten czas nie umieli y dla tego się do tego nie wdzielali, co do nich nie należało: a y *praescripta per partem conventam allegata [ne] quidquam imci x. metropolicie praepredicant*, bo to już *deductum* było w sądach J. K. Mości *assessorskich* y *relaciy*nych, czego dowodził dekretem J. K. Mości przed nami *komissarzami* *prezentowanym*, gdzie wszystkie te *racie* y *exceptiones*, *per partem conventam* *wniesione*, *fusius opisane* y *per dekretum* *skasowane*; *zaczyn* *insistendo rei iudicatae* abyśmy według prawa artykułu *jedynastego*, *rozdziału* *pierwszego*, *poeny* *contraventionis* *wskazali* *his non obstantibus*. *Quod* zaś *ad consensum regium*, ten na ten czas lubo *non requirebatur* do tey transakciey, bo *praecesserunt rescripta* y *monitoria* i *insze inquizycie* od J. K. Mości do magistratu Wileńskiego y *ad communitatem*, y już *dekretum* *relaciy*nym tey *insze exceptie* miasta *odcięte* są. A za tym ażeby sąd nasz *komissarski*, *non obstantibus rationibus partis citatae*, *pro verificatione et exdivisione facienda* *descendere* *chcieli*, *prosił* y *domawiał* się. Sąd J. K. M. *komissarski* tey sprawy *przesłuchawszy* y *one* z *wnoszonych* *controwersiy* *dobrze* *wrozumiawszy*, *ponieważ* *ad praesens* *ex allegatis abutrinque documentis iudicium* *dostatecznie* *informować* się *jeszcze* *nie* *może*, *które* *kamienice*, *domy* y *place* do *poświętnego* *metropolitańskiego* *należać* *mają*, a *contra* *zaś* *które* *kamienice*, *domy* y *place* do *jurysdyki* *ratuszney* *magdeburgskiey*, *saluo* *imci* *x. metropolity* *Kijowskiego* i *jego* *sukcessorow* *ter-*

ragio et jure caducitatis, spectant, — przeto conformując się do dekretu J. K. Mości relacyjnego y do listu komissarskiego do siebie wydanego, naprzód pro verificatione facienda et inquisitione expedienda iż ad locum fundi dnia jutrzyszego descendere ma, deklarował, tandem do exdywizy post inquisitionem et verificationem peractam przystąpi. Dnia tedy czternastego miesiąca Marca roku terazniejszego tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego integrum judicium commissariale, stosując się do dekretu J. K. relacyjnego y do listu komissarskiego do siebie wydanego a inhaerendo deklaracyi swojej dnia wczorayszego uczynionej, przybywszy do pałacu w Bogu przewielebnego xiędza metropolity Kijowskiego przy cerkwi katedralnej S. Preczystoy na cmentarzu stojącego, jako in loco fundi, jurisdycją komissarską założywszy, szlachetnemu Adamowi Soroce, jenerałowi zadworonemu W. X. Litewskiego, stron do prawa przywoływać nakazało. A zatym po przywołaniu stron in praesentia przewielebnego imci xiędza Kolendy, metropolity Kijowskiego, plenipotent jego mości urodzony Jan Lisiewski realitatem ograniczenia tego ex re oculis subjecta dowodząc, pokładał przed nami mapę zgodnie z tym ograniczeniem delineowaną, wnosząc, iż ante conflagrationem miasta Wilna na tym miejscu, gdzie teraz domy extant, żadney jurisdyki magistrat Wileński nie miał y teraz mieć nie może, ponieważ żaden mieszczanin na tych cmentarzach nie mieszkał, ale cerkwie in ambitu były y collateraliter z sobą, z cmentarzami dość szczerpłemi, graniczyły, po których zruynowaniu za consensum metropoli-

tow, niemając czym deaedificare cerkwi pogorzałych, pobudowały się mieszczanie na cmentarzach cerkiewnych, y ztąd terragium, płacą imci xiędzu metropolicie, a zatym ex vi loci et consensus do jurisdyki imci x. metropolity należeć mają. Przeciwnym sposobem przy bytności wszystkiego szlachetnego magistratu et communitatis miasta J. K. Mości Wilna szlachetny pan Stanisław Rudniak, rayca Wileński, wnosil, iż miejsce to, gdzie pałac metropolitański na cmentarzu przy cerkwi S. Preczystoy wymurowany, est locus sacer de jure canonico ab episcopo aut ex consensu illius adhibitis solennitatibus consecratus et circumscriptus, ma być deprobatio. Zaczym naprzód trzeba deducere foundationem cerkwi tej S. Preczystey, ztąd patebit, kto fundował cerkiew, patebit ograniczenie cmentarza i placow za tą cerkwia, z której terragium należy cerkwi Bożej, jurydyka zaś magdeburska, y veryfikacja aby nie podług ograniczenia anni tysiąc sześćset dziewiętnastego, ani podług mapy prywatney, sed secundum decretum J. K. Mości relacyjnego ex re oculis subjecta na cmentarzach y poświętnym cerkwi zruynowanych expediatur. A co za poświętnym, według dekretu J. K. Mości to ma należeć do mieyskiej jurisdycyey saluo terragio. Zaczym ante omnia jego mość x. metropolita, jako actorea pars, similiter cmentarzew powinien de necessitate juris tam civilis quam canonici deducere, ponieważ locus sacer, jako cmentarz, ma być circumscriptus et distinctus a loco profano et civili propter confusionem sacri cum simplice fundo. Po takowym jurisdycyey naszej komissarskiej założeniu ze-

szliśmy do bramy mieyskiej Spaska nazwaney, w zawiadywaniu y dyspozyciey magistratu Wileńskiego będącey, która na mappie sub litera A nayduje się, tam juridice przybywszy y ztąd duct a termino, a quo przez wielebnego jegomość x. metropolitę Kijowskiego prowadzono zacząwszy, oglądaliśmy szpital Spaski, sub litera B, z jedną stroną do samey bramy Spaskiey tyłem, a drugim bokiem do muru mieyskiego, nad rzeką Wileyką, o mur panien zakonnych S. Michała opierający się, przymurowany; trzecim zaś bokiem do cerkwi S. Spasa, a czwartym bokiem na ulicę, od bramy Spaskiey ku zborowi kalwńskiemu idącą, z wrotami na tęż ulicę wychodzącami, wystawiony. Jegomość xiądz metropolita Kijowski na cmentarzu S. Spasa wybudowany do jurisdyciey swojej metropolitńskiej należący być mienił. Na którą imci xiądz metropolity Kijowskiego illuzią szlachetny magistrat et communitas opposuit, iż ten szpital do cmentarza S. Spasa nie należy y nie na cmentarzu Spaskim, ale na gruncie mieyskim stoi, z jednej strony przy bramie mieyskiej Spaskiey, a z drugiej strony przy murze także mieyskim y przy samey rzece Wilence, gdzie y bakszta mieyska wielka murowana w murze jest, którą baksztę jegomość x. metropolita nienależnie in usum suum convertit et in parte zruynowawszy trzyma in magnum prejudicium ordynacji Sigismundi primi; szpital zaś a fundatione bramy mieyskiej, która nazwana od cerkwi S. Spasa, mieszczanie sami fundowali y magistrat ritus Graeci ab immemorabili tempore dysponuje y prowentami ich zawiaduje, allegując do jurydyki magdeburskiej adjudicari, et circa pacificam possessionem ac dispo-

sitionem onego conservari prosił. Przeciwnym sposobem plenipotent imci x. metropolity Kijowskiego wniosł, iż magistrat y communitas miasta J. K. Mości Wilna nudis verbis szpital S. Spasa do swey jurydyki przywłaszczyć chce, in jure autem dicere et non probare nil operatur; contrarium zaś ex re oculis subjecta elicitur, że ten szpital nie tylko na cmentarza, ale prawie in portiku cerkwi S. Spasa wymurowany być nie mógł przez magistrat żadnym sposobem, bo by metropolitowie angustare cerkiew S. Spasa nie pozwolili, ani pozwalać mogli; a do tego że magistrat Wileński nie tylko non probat, ale y non dicit, kto y kiedy ten szpital murował, y w metrykach swoich, które od tak wielu lat ma, tey erekcii szpitala nie nayduje, ani dowodzi, mury zaś, non constat, kto czyim murował kosztem, czyli magistrat Wileński, czyli też fundatores tych dwóch cerkwi, które blisko tych murów są wymurowane. Hoc tamen extradubium zostaje, że te mury na gruncie imci x. metropolity zostają, ponieważ za murami jeszcze ogród nad rzeką Wilenką imci x. metropolity zostaje teraz in usu et possessioe imci x. metropolity, tak też ogród, jako y bakszta zostaje. Owszem magis probabile est, że te mury y bakszta albo sumptibus fundatorow, albo proprio sumptu metropolitow są erigowane, ponieważ y wrota do bakszty z podwórzą, a nie z murów ad propugnaculum, ale z dołu ad usum metropolitow jest wymurowane, y fórtka do rzeki dla wygody y potrzeby dworu tegoż przez też mury wybita jest y klucze od tey fórtki u tych że antecessorow terazniejszego aktora zostawały y po dziś dzień zostają, ani magistrat Wileński żadney o tę

fórtkę y o te klucze protectacii nie uczynił, ani kiedykolwiek od lat półtora set nie pozywał; nie broni tedy Jmść x. metropolita jurisdycii nad murami racione occurritatis publicae, ale broni szpitala y podwórza swojego, przez które podwórze mury idą, aby tam magistrat Wileński na cudzym podwórzu nie ważył się budować y murować, ani też broni prowizii nad szpitalem magistratowi ritus Graeci, bo do nich cura należy et provisio szpitalow, z czego wszystkiego rationes reddere et calculum praestare powinni imci x. metropolicie Kijowskiemu, a że magistratus non probat, do jurisdyciey metropolitańskiej szpital S. Spasa exdividi potrzebował. Po odprawioney takowey conspekciey y werifikaciy S. Spasa szpitala descendimus do pierwszej cerkwi S. Spasa, per hostilitatem zruynowaney y spustoszoney, na mappie sub litera C naydującej się, między szpitalem Spaskim z jednej strony, z drugiej zaś przy murze y ścianie cerkwi katedralney S. Preczystey, tyłem zaś do muru mieyskiego leżącej, extra omnem controversiam et contradictionem będącej; oglądaliśmy y drugą cerkiew—katedralną S. Preczystey sub litera D, a latere zostający przyniey pałac wymurowany jego mości x. metropolity Kijowskiego, przy wróciach tego pałacu dzwonnica murowana; przy tym pałacu dom Bazylego Ozicewicza, szewca, dom Michała Chrapanowicza, szewca, dom Stefana Rihasewicza; pamiata. Te domki iż na cmentarzu S. Preczystey są pobudowane, jegomość xiąda metropolita Kijowski ex re oculis subjecta. dowodził. In-

contrarium szlachetny magistrat et communitas miasta J. K. Mości Wilna przez tegoż szlachetnego pana Rudnaka asserebat, iż jegomość x. metropolita Kijowski duo latera cmentarza S. Preczystey, tam gdzie pałac imci wystawiony, pokazuje: primum latus wyszedszy wrotami z szpitala S. Spasa na ulicę Wielką do Zboru, secundum latus od muru mieyskiego do bramy Spaskiey nad rzeczką Wileńką aż do muru panińskiego, a trzecie latus wszystkiego cmentarza S. Preczystey do zaułka miało być, którym chodzili mieszczanie po wodę przez fórtkę nad rzeczką w murze mieyskim uczynioną y ten zaułek dislimitabat mieszczan,—za zaułkiem civilis jurisdictionis salvo terragio,—ale post hostilitatem na to consulto zabudowaany y zagubiony, jednakże mianuje ograniczenie allegowane, a fórtka y teraz manet in eodem usu dla wody czerpania; y tak ex ea racione tertium latus subpremit actorea pars, allegując S. Katarzyny cerkiewkę nad zaułkiem, tyłem do muru panińskiego, zaczym magistrat domki, które są za kamienicą Sobolewskiego, dislimitowane zaułkiem od cmentarza S. Preczystey, salvo terragio, aby był circa jurisdictionem tych domkow zachowany, prosił y domawiał się. Zaczym domki, które są za kamienicą Sobolewskiego, do jurisdyciey magistratu Wileńskiego, salvo jegomości x. metropolity Kijowskiego terragio, affektował adjudicari. Na co patron partis actoreae replikował negando dislimitationem przez jakikolwiek zaułek mimo kamienicy Sobolewskiego do fórtki na rzeczkę Wileńką, jako też negando usum communem tej fórtki ludziom extra pałacu mieszkającym, w czym jeżeli magistrat jaką kolwiek ma próbę y dowod,

aby dowodził, prosił y affektował *ligatas tradendo manus*. A do tego *republicam viam* żaden w mieście J. K. Mości Wileńskim *deoccupare* nie może, bo by miasto tego broniło y o to by prawem do tego czasu *experiri* chcieli, gdyby onym kto *publicam viam* chciał *deoccupare*; insuper że *in hoc ambitu et circumferentia nec palmum fundi inter collatarales colerias* [?] magistrat nigdy nie miał y teraz nie dowiedzie *proprietatem a ut dominium nec testibus, nec scripto, nec ordinariis juris probationibus*. Poszliśmy potym do cerkwi y cmentarza S. Katarzyny, domami zabudowanymi, które są przez nas oglądane, mianowicie:— dom Hryszka Obuchowicza, szewca, Moskala; dom Daniela Iwaszkiewicza, puznika; dom Andrzeja Bartoszewicza, krawca; dom Theodora Szytera; dom Jerzego Kosacza; dom Grigiera Stanisława Wysygierda, winnika; dom Stanisława Jana Martowskiego, gorzałczanika; dom imci xiędza Żadzika. Na którym miejscu że cerkiew S. Katarzyny y cmentarz był, *litteris investiturae* przewielebnego oycy Makarego, metropolity Kijowskiego, w roku tysiąc pięćset czterdziestym ósmym do mieszczan Wileńskich *ordinatis*, aby swieszczenikowi do cerkwi S. Katarzyny zesłanemu mieszczanie posłusznymi byli, dowodził. Pokładał przy tym relacją jeneralską szlchetnego Jana Gronostayskiego, jenerała wojew. Wileńskiego, u xiąg grodzkich Wileńskich przyznaną y z nich ekstraktem w dacie roku tysiąc sześćset trzydziestego pierwszego, miesiąca Junii jedynastego dnia, wyjętą, z której probował, jako imci panu Pawło-

wi Osińskiemu, stosując się do kopii listu rumacyńskiego, sobie od w Bogu przewielebnego oycy Zachariasza Orańskiego, przełożonego y starszego cerkwi S. Tróycy, w Wilnie będącey, oczewisto w ręce podanej, z trzech [?] placow w mieście Wileńskim będących a do pomienionego monastyrza S. Tróycy należących, mianowicie: z placu cerkwi S. Katarzyny, z placu ołtarzowego S. Mikołaja rumować się y ustępować kazano; *ex his tedy documentis elicatur*, że cerkiew S. Katarzyny *antiquitus* była na tym miejscu; a jeżeli szlchetny magistrat et *communitas Vilmensis* negare chcą, że nie na tym miejscu cerkiew S. Katarzyny stała, tedy *in contrarium magistratus et communitas* na te domki aby *producant jura sua et doceant* o inszym poświętnym miejscu S. Katarzyny, domagał się. Przeciwnym sposobem szlchetny magistrat et *communitas* miasta Wilna *praemissa protestatione intulit*, iż daremnie *actorea pars Wileńskich* mieszczan na poświętnym S. Katarzyny do *jurisdycii* swej metropolitańskiej przywłaszcza, ponieważ jakoż S. Katarzyny alias Preczystey jego mość xiądz metropolita Kijowski *tertium latus cmentarza non deduxit*, tak, aby poświętnie cerkwi S. Katarzyny na tym miejscu zostawać miało, *non probavit*; alterum w dekrecie J. K. Mości relacyjnym dystynkcia domow y kamienic *per expessum* uczyniona, iż te domy y kamienice do *jurisdycii* jego mości xiędza metropolity *praevia verificatione adjudicari et exdividi* powinny, które mere na poświętnym, gdzie same cerkwie y cmentarz były, pobudowane y wymurowane *extant*, drugie zaś domy

extra cementeria y cerkwie, alias extra poświętnego, naydające się przy mieyskiej jurisdycy, saluo terragio, conservari powinne; trzeba tedy jego mości metropolicie Kijowskiemu cmenterii S. Preczystey tertium latus wprzódy pokazać, tandem longitudinem et latitudinem poświętnego S. Katarzyny cerkwi wywieść, jeżeli by jaka miała być; his sic deductis extra limites cementerii utriusque mieyska jurisdyka być musi za zaułkiem od kamienicy Sobolewskiego aż do muru panien zakonnych klasztoru Michała S., ponieważ sławetny niegdy Sobolewski, skupiwszy trzy domki drewniane opodal dzwonicy S. Preczystey, pobudował kamienicę, a w niej przez czas niemały mieszkając y wszelkie powinności do ratusza pełniąc, także jurydyce magdeburskiej podlegając, terragium doroczne annuatim po złotych sześciu antecessorom jego mości x. metropolity Kijowskiego jako od gruntu cerkiewnego, a nie z poświętnego, płacił; tandem pomieniony Sobolewski w roku tysiąc sześćset pięćdziesiątym wtórym, podczas morowego powietrza fatis cessit, post decessum którego pozostała córka jako legitima heredissa, pomienioną kamienicę wespół z małżonkiem swoim szlachetnym jegomością panem Klarowskim, ad hostilitatem Moskoviticam trzymała y czynszu z przereczoney kamienicy po złotych pięćdziesiąt per trigennium wybierała. A że munimenta y dyspozycie, na tę kamienicę służące, durante w W. X. Litewskim hostilitate, inquietate temporum poginęły, pani Klarowskiej circa assertionem jey ad juramentum zabierali. Insuper y to tenże plenipotent wnosił, iż investiturą xiedza Makarego metropolity jako-

by do cerkwi S. Katarzyny daremnie za zaułkiem mieszczan do jurisdyki należących na poświętnym być prawi, bo data że investitura opiewa introducentem presbiterum do cerkwi S. Katarzyny, ale nil constat de loco, gdzie stoi ta cerkiewka S. Katarzyny; do tego same ograniczenie choć nieprawne opisuje że cerkiewkę nad zaułkiem do muru panińskiego tyłem, to już cerkiew S. Katarzyny na cmentarzu Preczystey musiała by być niedaleko od dzwonnicy, a zaułek pomieniony dislimitabat mieyskie domki, już nie jako na poświętnym, ale na mieyskim gruncie, saluo terragio, za cerkiewkę zbudowane, y ci mieszczanie w okolicy mieszkający tym zaułkiem chodzili do fontki w murze mieyskim uczynionej, która y teraz zostaje dla czerpania wody w Wilence. Co się zaś tkanie tak mappy, jako ograniczenia, nie mappą według swego conceptu fundując się na ograniczeniu nieważnym, laborando de ignoto per ignotum poświętno dowodzić, ale, jako prawo pospolite in causis granicierum naucza, hic bonus est ductus, quem litera ducet non privata, tedy y teraz incumbit jegomości x. metropolicie poświętno deducere in longum et latum, bo hoc non deducto jako może verificari et deduci co za cmentarzem ma zostawać do mieyskiej jurisdyki, — primario tedy hoc deducere trzeba, a nie na pamięć, jako to teraz obadwa Łotoczki, a primaria fundatione do pierwszej tej cerkwi, nie do cerkiewek drobnych, ratione y to tylko terragii dla prowentu y potrzeb do cerkwi S. Preczystey prezbitera naznaczonego należące, gdzie kamienice kilkanaście, domow kilkadziesiąt, trzech cerkiewek cmentarzem okrzcić usiłuje actorea pars contra morem,

equitatem, co niepodobna. To tedy powiedziawszy magistratum circa jurisdictionem pomienionych domow y kamienic juxta antiqua privilegia, jeszcze ante fundationem cerkiew[?] largita, prosil i domawial się. E contra plenipotent jego mości x. metropolity Kijowskiego replikując opposuit, iż nie tylko tertium latus, ale y wszystkie latera cmentarza S. Preczystey y poświętnego cerkwie S. Katarzyny, poczawszy od dzwonnicy S. Preczystey aż do kamieniczki spustoszoney przed bramą Zboru kalwińskiego stojącej, a ztąd aż do muru klasztornego panien zakonnych idąc do kościoła Michała S., tertium vero latus od rzeki Wilenki, a quartum latus od cerkwie S. Preczystey y od pałacu jego mości x. metropolity extat; in centro tych wszystkich laterum domki, o które praesens vertitur actio, pobudowane są, a z nich terragium jako ex fundo ecclesiastico płacą, zaczym y jurisdictio metropolitana na nich extendi powinna. Sąd J. K. Mości komissarski, facta inquisitione et verificatione prefatarum domuum na poświętnym cmentarza S. Spasa y cerkwi S. Preczystey, także cmentarza S. Katarzyny pobudowanych, do której by jurydyki exdividowane miały być, ad ulteriorem conspectionem et verificationem wszystkich mieysc in controverso zostających decyzją swoją suspendował, interea ażeby strony ad invicem ze wszystkich dokumentow kopie sobie komunikowały nakazał y, dalszy dukt conspekcicy y verifikacy inszych poświętnych do dnia szesnastego praesentis odłożył. A gdy dzień szesnasty mieięcia Maja terazniejszego tyśiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego przypadł, my komissarze J. K. Mości, przystępując do dalszego duku,

przyszliśmy na poświętnę czwartey cerkwi S. Pokrowy spustoszały, jako para actorea allegat w Zborze kalwińskim sub litera F będącej y zajętej, której cerkwi dzwonnica sub litera G na mappie wyrażona jest; ta dzwonnica S. Pokrowy stoi spustoszała wedle Zboru samego na jednym rogu, a samey cerkwi mury starożytnę spustoszałe we środku Zboru tego wedle murów zborowych stoją; tamże widzieliśmy od dzwonnicy fórty dwie do zboru wybite, a przez zborowych zamurowane, w ziemię wpadłe y rumem zarzucone; czego plenipotent jego mości x. metropolity Kijowskiego dowodząc, circumferentiam pomienioney cerkwi S. Pokrowy pokazywał y prosil, abyśmy do środka zboru samego pro visione, verificatione et inquisitione placu y cmentarza cerkiewnego descendere chcieli; jakoż za duktem idąc, poszliśmy do bramy zborowej, na drugim boku przez tychże zborowych quondam erigowaney; gdzie znalazłszy wrota zamknione i zatarasowane, rozkazaliśmy jenerałowi zadwornemu szlachetnemu Adamowi Soroce, przy nas będącemu, raz drugi y trzeci kołatać y przyczynę przyjścia naszego opowiedzieć y obwołać, za którym obwołaniem wyszedłszy niewiasta jakaś imieniem pana Teophila Dunina Rajeckiego, marszałka Lidzkiego, broniła y fórty w bramie Zboru kalwińskiego otworzyć nie chciała, powiadając, że jego mość pan marszałek Lidzki wrota zamknąć y nikomu otwierać nie kazał; takową tedy deklaracją plenipotent jego mości, x. metropolity Kijowskiego usłyszawszy quam solennissime protestował się tak na samego jegomości pana marszałka Lidzkiego, jako też na wszystkich seniorow, prowito-

row y szafarzow zborowych, *ratione violentae contraventionis* dekretowi J. Kr. Mości relacijnemu *respectu convulsae jurisdictionis et indebitae appropriationis fundorum ac bonorum ecclesiasticorum*. Tamże in instanti sławetny pan Jan Gizbert, mieszczanin Wileński, imieniem Zboru Ewangelickiego Wileńskiego, podał obmowę w te słowa pisaną: Jaśnie wielmożni w Bogu przewielebni wielmożni mości panowie komissarze J. K. Mości, pana naszego miłościwego na komissią między jaśnie wielmożnym jegomością xiędzem Kolendą, metropolitą Kijowskim, a szlachetnym magistratem naznaczeni, nasi wielce miłościwi panowie y dobrodzieje. Lubośmy żadnego pozwu ani mandatu od jaśnie wielmożnego w Bogu przewielebnego jegomości xiędza Kolendy, metropolity Kijowskiego, do żadnego sądu podanego, sobie nie mieli, z wydanej jednak od wielmożnych ichmościow panow innoescencii wzięliśmy tę wiadomość, że jego mość x. metropolita mając akcją z szlachetnym magistratem Wileńskim o jurisdycję y pewne place w mieście Wilnie będące, a żadnego na nas nie otrzymawszy dekretu, zarówno nas z magistratem Wileńskim przed sąd waszmościow panow o plac y kamienicę Gornostajowską nienależnie *extra forum* pociąga. Uniżenie tedy waszmość panow upraszamy, abyście waszmość panowie tę sprawę *cum toto causae affectu ad forum competens* odesłać raczyli. A my tam, gdzie nam prawo drogę ukaże, *deducere* gotowiliśmy, iż ten plac Hornostajowski z kamienicą, na którym Zbór *quondam* erigowany, z dawnych czasow prawu ziemskiemu podległy będąc, jako jeszcze przed tym *ante Unionem antecessorom* naszym, tak teraz po nich nam sukces-

sorom ich, za prawami gruntownemi wieczystemi należy y w spokojney *possessii* naszej aż do tych czas zostając, pod żadną inszą prócz wyżey mianowaney jurisdycji ziemskiej nie podlega; niewdawając się tedy na ten czas w żadną *controversiā* pokornie naszych miłościwych panow upraszamy, abyście waszmość panowie nam y prawom naszym ziemskim nieczyniąc żadnego *praejudicium*, ztąd odjechać raczyli, a teraz uniżone usługi nasze w łaskę waszmościow panow oddajemy, zostając (u tey obmowy podpis temi słowy) JW. waszmościow panow nayniższemi sługami seniorowie Zboru ewangelickiego, których imieniem podpisuje Andrzej Bodzewicz, senior. Po przeczytaniu takowey obmowy *plenipotent* jego mości x. metropolity Kijowskiego in *praesentia* samego jego mości *probando jurisdictionem metropolitanam propriam et proprietatem fundi ecclesiastici super realem et circumferentialem loci et cementerii circumferentiam* dowodząc, około cerkwi y Zboru tego *inhaesive* przy cerkwi S. Pokrowy będącego prowadził y pokazywał staroświeckie mury in *circumferentia* Zboru *uniformiter* z cerkwią *erigowane*, na których murach starodawnych nowe mury przez Zborowych in *altum* wyprowadzone zostają y ściana jedna Zboru samego *per medium* wyprowadzona zostaje. Przy tym Zborze domki dwa drewniane stoją y plac pusty aż do samey dzwonicy, a na drugiej stronie plac sławetnego Hertmana, dom Piotra Kochańskiego, stolarza, do którego domu jejmość pani Bielikowiczowa z prawem swym odzywała się, obmowę na piśmie *his formalibus verbis* podała: Jaśnie wielmożni waszmość panowie komissarze J. K. Mości nasi waszmość panowie y

dobrodzieje! Wziąwszy wiadomość z innotescencii waszności panów, że wielmożny jegomość x. metropolita Kijowski, vindicando bona sua ecclesiastica, jurisdycę swoją w mieście J. K. Mości Wilnie resuscitavit. Przeto y my, jako na placu y cmentarzu cerkiewnym dwór swój mając, jurisdycę jegomości x. metropolity uznawamy y z oney się nie wyłamujemy, względem placu y dworu naszego y czynsz zwyczajny, jako przed tym antecessorowie płacili, tak y my płacić submittujemy się, zostajemy W. N. wasznościow panów uniżeni sładzy y bogomolcy Alexandra Korsakówna Bielikowiczowa, podczaszyna Oszmiańska, ręką swą, Felician Kазimierz Bielikowicz, dworzaniin J. K. Mości, ręką własną. Która to deklaracja jey mości pani Bielikowiczowej na piśmie podana a tu per sententiam nostram komissarialem była approbowana, plenipotent jego mości x. metropolity potrzebował. Tamże zaraz superveniendo jegomość pan Theofil Dunin Rajewski, marszałek Lidzki, a odzywając się z prawem swoim do domu y placu jeymości pani Bielikowiczowej, tak też drugich domkow y placow, na których hayduk y dzwonnik mieszkają, obmowę in haec formalia opisaną verba podał: Jaśnie wielmożni waszność panowie komissarze J. K. Mości pana mego miłościwego! Raczyliscie waszność panowie na komissią do Wilna zjechać, a to w sprawie przewielebnego jegomości x. Kolendy, metropolity Kijowskiego, z magistratem Wileńskim, która, jako teraz słyszę, przed sądem J. K. Mości agitowana była; tandem jegomość x. metropolita, przy wydaney od wasznościow panów do magistratu Wileńskiego innotescencii, nie wiem quo jure et pretextu, y w mojej kamienicy pra-

wu wieczystemu ziemskiemu nazwaney Konstantynowska antiquitus podlegley obwieszczenie, jako gospodarz tej to kamienicy, ostrzegł, położył, rozkazał; więc ponieważ ten dekret nie ze mną, lecz z magistratem Wileńskim stanął, upraszam wasznościow panów, abyście waszność panowie, jeśli quod juris aut pretextus do kamienicy mojej prawu ziemskiemu podlegley pretendują, nie następując na prawo ziemskie starożytnie tej kamienicy służące, odesłać mnie ad forum competens raczyliscie. Dan w Wilnie, anno tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego, Marca czternastego dnia.. U tej obmowy sequitur podpis temi słowy: wasznościow panów sługa powolny Theophil Dunin Rajewski, marszałek Lidzki. Przy której obmowie podaney ażeby Jmść pan marszałek Lidzki zachowany był, domagał się. Quantum vero spectat do Zboru kalwińskiego, w którym niewiasta jakaś imieniem imci pana marszałka Lidzkiego zabroniła y fórtę do Zboru otworzyć nie chciała, w tym jegomość pan marszałek Lidzki justyfikując się wniósł, iż jegomość do Zboru kalwińskiego nie interessuje się, niewieście żadney, aby im bronila, nie zlecał y owszem rzekł się; gdzie jeżeli broniono, tedy od seniorow Zboru kalwińskiego bronić musiano; a zatym, ut supra, ad forum competens remitti potrzebował. Na co plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego solenni praemissa protestatione intulit, że jako sam Zbor kalwiński nulliter et illegitime na cmentarzu y cerkwie S. Pokrowy jest errigowany, tak kamienica Hornostajowska, po prawey ręce od kościoła S. Michała pustkami stojąca, jure caduco jey mości x. metropolicie teraznieyszemu Kijow-

skiemu należąca, w której przed tym antecessorowie jegomości rezydowali, tudzież domy y place przez tych że niesłusznie y nienależnie zabrano y czynsz z tych domow zatrzymany jest; a że cerkiew S. Pokrowy y cmentarz antiquitus były listem zapisem imci x. Rutskiego Matysowi szewcowi na zbudowanie domu na gruncie cerkiewnym S. Pokrowy danym w roku tysiąc sześćset dwunastym na urządzie burmistrzowskim y radzieckim Wileńskim dowodził. Którą to cerkiew y cmentarz że we Zbór kalwiński dissidentes in religione kaliwinistica obrócili, dom swieszczennikow równo z ziemią porównali, cerkiew S. Michała, gdzie na ten czas Piotr cyrulik heretyk mieszkał, w kamienicę obrócili, tamże wiele kości ludzi zmarłych wykopali, wyrzucili, nakoniec iż dwie kamienice imci pana Naborowskiego, gdzie na ten czas szpital kalwiński y dom drewniany wedle Zboru przywłaszczyli, y czynszu jako z gruntu kościelnego płacić nie chcieli, protestują eo nomine do xiąg komissarskich pod czas komissyi walney w sprawie wielebnych panien zakonnych Franciszka S. przy kościele S. Michała rezydujących z dyssidentami kalwinistami odprawującej się zanieśoną y z nich ekstraktem w dacie roku tysiąc sześćset czterdziestego, miesiąca Maja dwudziestego ósmego dnia wyjętą produkowawszy, dekretem seymowym w roku tysiąc sześćset czterdziestym miesiąca Maja dwudziestego szóstego dnia ex solenissimis partium controversiis ferowanym, w którym per expressum dołożono w controversiis, iż Zbór kalwiński na gruncie cerkiewnym jest założony, tandem w samym wyroku seymowym deklaratum, iż wszelkie exercitio-

nes u fary dissidentium tak publicae jako privatae in perpetuum z tego mieysca zniesione y samo imie Zboru, szkoły y szpitale, convertendo też budynki y plac et fundum more privatum et possessionem jego in toto temu albo tym, quibus de jure competierit, sine ullo vel privatissimo exercitio religionis reservando dowodził; a zatym żebyśmy non obstante exceptione tak od seniorow Zboru kalwińskiego jako y od imci pana marszałka Lidzkiego interposita praevia verificatione kamienicę Zborową y place imci pana Rajeckiego do jurisdyciey metropolitańskiej przyrządzili, domawiał się. A tak my komissarze J. K. Mości, nie wchodząc na ten czas w kognicią obmow podanych, ani in disquisitionem domow y kamienic na poświętnym cerkwi S. Pokrowy wystawionych, do której by jurisdyci adjudicari powinne, do dalszey conspeccii y verificacii mieysc in controverso zostających decyzją naszą odkładamy. Na terminie zaś niniejszym dnia ósmnastego miesiąca Marca przypadłym verificando ograniczenie, szliśmy na poświętne piątey cerkwi S. Jana sub litera H, gdzie dzwonnica starodawna zruynowana extat, a same poświętne cerkwi y cmentarza S. Jana kamienicami y domami zabudowano jest, na którym poświętnym widzieliśmy z jedney—kamienicę Szeferowską a drugą imci pana Kotła, podkomorzego Oszmiańskiego, trzeci zaś domek z ogrodem Filippa Konstantynowicza, kusznierza, y czwarty domek Erupnika stróża; a z drugiey strony wchodząc do teyże dzwonicy cerkwi S. Jana kamienica imci xiędza Krzysztofa Przecławskiego, prałata dziekana Wileńskiego; pod czas której kon-

spekcye y verifikacye naszey od imci pana podkomorzego Oszmiańskiego obmowa pisana w te słowa jest podana: Jaśnie wielmożni waszmość panowie komissarze J. K. Mości pana naszego miłościwego! Raczyliście waszmość panowie na komissią do Wilna zjechać, a to w sprawie przewielebnego jegomości x. Koleny, metropolity Kijowskiego, z magistratem Wileńskim, która, jako teraz słyszę, przed sądem J. K. Mości agitowana była, tandem jegomość x. metropolita Kijowski waszmość panów na komissią tu sprowadziwszy, kamienicę moją, prawu ziemskiemu antiquitus podległą, na gruncie cerkiewnym być mieni; więc ponieważ ten dekret nie ze mną, lecz z magistratem Wileńskim stanął, upraszam waszmość panów, ażebyście waszmość panowie, jeżeli quid juris et pretextus sobie do kamienicy mojej, prawu ziemskiemu podległej, pretenduje, nie następując na prawo ziemskie starożytne tej kamienicy służące, odesłać mię ad forum competens raczyli; tego jednak placu, na którym jest ogród, nie bronię y zawsze przewielebnemu jegomości x. metropolicie debitum płacić chciałem y teraz gotowem censum. Dan w Wilnie, dnia ósmnastego Marca, anno tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego. U tey obmowy sequitur podpis temi słowy: Samuel Heronim Kocioł, podkomorzy Oszmiański. Po takowey obmowie plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego non obstante imci pana podkomorzego Oszmiańskiego exceptione, wyżej rzeczonie kamienice y domki na poświętnym cerkwi y cmentarza S. Iwana wystawionie do jurisdycyey metropolitańskiej adjudicari et exdividi potrzebowal, Magistrat et com-

munitas miasta J. K. Mości Wilna, jako kamienicę imci x. Przeclawskiego, którą Cukierbierowa wyuruowała y do jurisdycyey Magdeburgskiey należała y należy, tak y drugie na poświętnym cerkwi S. Iwana będące kamienice tychże magistratu Wileńskiego bronil. Tegoż dnia stosując się do ograniczenia przed nami produkowanego, postapiliśmy na poświętnie szóstey cerkwi S. Michała, sub litera J na mappie wyrażoney, tyłem do cerkwi y dzwonnicy S. Iwana będącey; którey to cerkwi znaku żadnego na ten czas nie zostaje, lecz na tym miejscu wystawionie oglądaliśmy kamienice na samym rogu na ulicy Zamkowej, idąc ku Zborowi staremu: kamienica niegdyś Piotra malarza w dzierzeniu sła wetnego Jana Sadowskiego y drugich successorow, — Marcina Jensena, cyrylika Wileńskiego, przy której successorowie jegobmowę his formalibus napisaną verbis podali: Jaśnie wielmożni w Bogu przewiełbni miłościwi panowie komissarze J. K. Mości pana naszego miłościwego na komissią w sprawie jaśniewielmożnego, w Bogu przewielebnego, jegomości x. Koleny, metropolity Kijowskiego, z szlachetnym magistratem Wileńskim naznaczeni, nasi wielmożni moście panowie! Od waszmościow panow naszych miłościwych innotescencye w sprawie tey między jaśnie wielmożnym w Bogu przewielebnym jegomością x. metropolitą Kijowskim a szlachetnym magistratem Wileńskim wydaney w kamienicy naszey antiquitus jaśnie oświeconych książąt ich mościow Radziwiłłow pod prawem ziemskim przeciwko kamienicy kardynalskiey na rogu leżącey, teraz w possessii naszey będącey pod-

rzuconą naleźliśmy kopia. Więć, iż ten dekret nie z nami, lecz z magistratem Wileńskim stanął, upadamy tedy u nóg waszmościow panow, pokornie y uniżenie upraszając, abyście wiel. miłościwi nasi panowie, jeśli kto quid juris aut praetextus sobie do nas albo do kamienicy naszej pretenduje, nie następując na prawo nasze odesłali nas do sądu naleźnego. A my tam dyspozyciami prawnemi deducere gotowi będziemy, że ta kamienica zawsze pod prawem ziemskim, pod którym jest y była, y zostaje, zatym abyście waszmość panowie, nie następując na prawa nasze, ale że przy wolnościach, które antiquitus przodkom tegoż placu y kamienicy naleźeli, nas przy dawnych prawach ziemskich zostawić raczyli. U tey obmowy podpisy rąk temi słowy: Wiel. miłościwych naszych waszmościow panow nayniźsi sładzy: Jan Sadowski, Michał Beier, Piotr Jensen; przy której obmowie successorowie sławetnego Marcina Jensena, cyrulika Wileńskiego, ażeby byli zachowani, domawiał się. Oglądaliśmy tegoż dnia na pomienionym poświętnym cerkwi S. Michała kamienicę cechu krawieckiego Wileńskiego, kamienicę sławetnego Jana Dezauża, z której wyszedszy sławetny Szmata, kupiec mieszczanin Wilenski, exceptią na piśmie takową podał: jaśnie wielmoźni Wmościowie panowie komissarze J. K. Mości, panowie y dobrodzieje moi miłościwi! Żadney od jegomości x. metropolity Kijowskiego w kamienicy pana Jana Dezauża, a przed tym Benetowska nazwaney, niemając urządowie położoney innotescencii, nie ważyłem się teraz panu Dezaużowi dawać znać, ale gdy dnia onegdayszego waszmość panowie przed kamienicę jego od jegomości x.

metropolity jesteście sprowadzeni, obawiając się, aby nie utracił prawa swego sobie, pisałem do niego oznajmując o takowey jegomości x. metropolity impetycyi, a że ztąd czterdzieście mil mieszka, uniżenie upraszam, ażebyście waszmość panowie terminum do przyjazdu jego słusznego użyzyć raczyli, rozumiem że przybywszy dostatecznie się usprawiedliwi, zostaje (u której obmowy podpis takowy) waszmościow panow y dobrodziejow nayniźszym sługą Symon Szmata. Tegoż dnia przystąpiliśmy do kamienicy sławetnego Marcina Negowicza, który takową zasłonił się exceptią: Jaśnie wielmoźni waszmość panowie komissarze J. K. Mości, nasi miłościwi panowie y dobrodzieje! Raczyliście waszmość panowie za dekretem J. K. Mości pana naszego miłościwego relacijnym między jaśnie wielmoźnym JM. xiędzem metropolitą Kijowskim, a szlachetnym magistratem Wileńskim, w roku przeszłym tysiąc sześćset siedmdziesiątym ferowanym, na verifikacją cerkwi y cmentarzow alias poświętnie nazwanych zjechać, między któremi cerkwiami y cmentarzami iż jegomość x. metropolita do mojej kamienicy, która jeszcze przed unią W. X. Litewskiego z Koroną Polską sub jurisdictione civili zostając, od świętey pamięci króla jegomości Zygmunta Augusta libertowana jest, prawo extendować chce. Uniżenie upraszam, ażebyście waszmość panowie prawu mojemu ante unio-nem jeszcze służącemu, żadnego praejudicium czynić nie raczyli, a teraz z uniżonemi memi usługami waszmościow panow oddając się łasce zostaje waszmościow pp. uniżonym sługą Marcin Negowicz. Tandem przyszliśmy do kamienicy jegomości pana Osińskiego, w dziedze-

niu na ten czas successorki jaśnie oświeconego xięcia jegomości pana koniuszego W. X. Litewskiego będącey, w której na ten czas szlachetny Goliusz mieszkał; tę kamienicę plenipotent jegomości xiędza metropolity Kijowskiego mienił być wymurowaną już po spaleniu cerkwi y miasta Wilna w roku tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmym, za consensum y dozwoleciem metropolitow Kijowskich, antecessorow jegomości, na placu y cmentarzu cerkwi S. Mikołaja; wprzódę drzewem wybudowana, a potym murowana (processa, inhibicie y relacie jeneralskie datami niżej wyrażonemi antecessorow jegomości eo nomine zaniesione), pod jurdyką mieyską sine scitu [?] et assensu ichnościow xięży metropolitow nulliter et illegitime podana. In contrarium szlachetny magistrat et communitas miasta Wilna affirmabat, iż te kamienice, które jegomość x. metropolita na poświętnym S. Michała wystawione asserit, na gruncie mieyskim są wystawione, do sądu mieyskiego magdeburskiego że należą, dokumenta niżej wyrażone confirmant. Zaczyn tegoż dnia, z conspekcią y werifikacją przystąpiliśmy do poświętnego cerkwi S. Mikołaja; z jednej strony widzieliśmy kamienicę szpitalną Spaską, w której na ten czas sławetny Szpakowski mieszkał; z drugiey strony kamieniczka Jana Hutmana, domek Ostafieja Niescierowicza, szewca, domek Krysztofa Szulca, kowala, kamieniczka pusta Lebidziewskiego, domek Theodora Szpakowskiego, domek Matyjasza Marcinkiewicza, szewca, domek Ostafieja Iwanowicza, szewca, ogród Stanisława Staligowskiego, domek Tomasza Sadkowskiego; te tedy domy, excepto kamienicy szpitalney, że na grun-

cie cerkiewnym są wystawione y terragium z nich doroczne jegomości x. metropolicie currit, sami sąsiedzi y gospodarze w tych dmeach mieszkający świadczą; które ażeby do jurdyki jegomości x. metropolity przysądzone były, exdywidowania domawiał się. E contra szlachetny magistrat et communitas miasta J. K. Mości Wilna wnieśli, iż jako nullum vestigium cerkwi S. Mikołaja reperitur, tak poświętnne probari żadnym sposobem nie może; lecz, że na gruntach cerkiewnych pomienione domy wystawione są, non negabant, z których salva jurisdictione civili terragium jegomości x. metropolicie cedere iż powinni, deklarowali. Na co pars actoroea replicando intulit: ponieważ non negat pars conventa fundum cerkwi Mikołaja S., jako to elicitor z ekstraktow akt magdeburskich, toć negare nie może y mieysce poświętnne, ponieważ cerkiew bez cmentarza subsistere być nie mogła,—alterum est, że z tychże ekstraktow magdeburskich elicitorur granice domow y placow cerkwi S. Mikołaja na tym mieyscu będącey. Contrarium zaś magistrat non probat, aby kiedy ante conflagrationem w tym mieyscu domy albo kamienice jakie mieyskie były y one sub sua jurisdictione mieli; a jeśli są notiores, de facto deducant et ostendant locum cerkwi S. Mikołaja. A gdy dzień dziewiętnasty miesiąca Marca przypadł, dalszy verificando dukt descendimus podług ograniczenia na poświętnne ósmey cerkwi S. Heliasza; gdzie oglądaliśmy kamienicę Dydrycha Żuka, złotnika, dom Mikołaja, kowala, dom Stefana słósarza, dwa domy Worony, szewca, dom Symona Rakowicza, szewca, dom Stefana, rybaka dom Wawrzyńca Staligowskiego, domek Pawła,

kantora, dom Jerzney Drozdowiczowej. Te tedy domy y kamienica Dydrycha złotnika są na poświętnym cerkwi S. Heliasza są wybudowane, plenipotent jegomości xiedza metropolity Kijowskiego twierdził, co autenticis documentis dowodził. Jakoż sami gospodarze y ich inquilini wszyscy zeznawali, że na gruncie cerkiewnym mieszczą y na każdy rok pozim do S. Preczystey płacą, podatki zaś na ratusz oddają y sami tam u sądow mieyskich sprawują się; a że ci mieszczanie na gruntach cerkiewnych mieszczący violenter et in convulsionem jurisdictionis metropolitanae byli pociągani y nie in causis fundi, ale in causis personalibus ex vi contubernii juramentu na mieyskie (grunta?) wykonanego sądzeni byli, plenipotent partis actoreae dowodził. In contrarium magistratus, salva jurisdictione sua, z tych domow na gruncie cerkiewnym będących terragium wydawać nie broził, jako to niżej w controversiach utriusque partis dostateczniey circumscriptum est. Tegoż dnia za duktem jegomości xiedza metropolity przyszliliśmy na poświętne dziewiętey cerkwi Roźdiestwa Chrystowa, y tam widzieliśmy domek Krystofowej haplicznicy, kamienicę szlachetnego Andrzeja Gierkiewicza, raycy Wileńskiego, kamienicę Jerzego Bromberka, dom Stanisława, szewca, dom Bazylego Cybulskiego, szewca, dom Stefana Ihnatowicza, szewca, dom Symona kantora, dom Jerzego Lisowskiego, bołtusznika; gdzie extant znaki ołtarza Roźdiestwa, to jest mur starodawny z kamieni wielkich złożony, na trzy sążnie wzdłuż, a wpoprzek na półtora, jako y sam gospodarz z wszyst-

kiemi sąsiadami w tey circumferencyey mieszczącymi świadczył. Przy tym kamieniczka Stefana Filipowicza, dom Iwana Fiedorowicza, szewca, dom Prokopa Alexiejewicza, szewca, dom Alexieja Bartoszewicza, kusnierza. Tych tedy kamienic y domow gospodarze zeznawali, że za pozwoleniem i za prawem od jegomości x. metropolity Kijowskiego sobie danym y służącym na grunciech cerkiewnych mieszczą y terragium na każdy rok płacą, podatki zaś do ratusza wydają y przed urzędem mieyskim zawsze prawowali się, a teraz już od lat dwu przed jegomością x. metropolitą y jego namiestnikiem iż sprawują się, recognoverunt. Na terminie zaś ninieyszym dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Marca circa conventionem ductu verifikacji ograniczenia przystąpiliśmy do poświętne dziesiątey cerkwi S. Piatnicy, która w swym mnrze y cmentarzu stoi, na którym kamienica jedna ab intra wymurowana zostaje oknami do ulicy Zamkowej, gdzie inquilini ex locato et conducto mieszczą, doroczny czynsz annuatim do cerkwi S. Trójcy płacą. Tegoż dnia postąpiliśmy do jedynastey cerkwi Pereniesienija S. Mikołaja, która cerkiew wymurowana w swey zostaje circumferencyi oknami na swóy cmentarz, na prospekt, na którym kamieniczka Bołondziowska nazwana, w której mieszczą Mikołay Pung, domek Daniela Stasiejewicza, pasztetnika, dom Theodory Kopyczewskiej, rybaczki, domek Mikołaja Dziekowicza, szewca, kamieniczka Doroty Jungowny, stokwisznicy, dom Bałtromieja Szatoszewicza, kartownika, dom Jana, szewca, domek Iwana Iwanowicza, szewca, domek Krystofa

Zubowicza, szklarza, plac pusty, gdzie Porowski mieszkał, dom Eyrycińskiego, szewca, dom Andrzeja Dancewicza, haplicznika, domek Krysztofowej Ichnatowiczowej. Z tych tedy kamieniczek y domow na cmentarzu Pereniesienija S. Mikołaja pobudowanych, terragium jegomości x. metropolicie Kijowskiemu sine quavis od magistratu Wileńskiego praepeditioe na każdy rok płacą. Nad tymi domami, jako na cmentarzu stojącemi, dowodził sobie jegomość xiądz metropolita jurisdyciey, ponieważ te domki y kamienice na mieyscu poświętnym y cmentarzu cerkwi Pereniesienija S. Mikołaja wybudowane y inkorporowane są, z kamieniczek zaś extra cmentarzow będących żadne terragium nigdy nie idzie, tylko census annuatim in vim arendae daleko większy, niż terragium. E contra magistrat y communitas miasta J. K. Mosci Wilna opposuit, iż cerkiew Pereniesienija S. Mikołaja większego cmentarza nie miała, tylko jaki y teraz przed cerkwią zostaje, gdzie y ad praesens protopopa mieszka, a od Bołondziowej kamienicy, na gruncie cerkiewnym, a nie na poświętnym albo cmentarzu będącej, miała murek, którym obmurowana była, y teraz dokoła płoty y zaułek jest, a ten nie przypuszcza budynkow do muru, samey zaś cerkwi, jako pamięć znosi, ludzi nigdy nie chowają, a że te domki, albo raczey mieszkania w kamienicy antiquitus Bołondzina nazwaney do jurisdyciey mieyskiej należały, autentyka documenta antierius expressa testantur. Przyszliśmy potym tegoż dnia do dwunastej cerkwi Woskresienija w rybny koniec, która w swoim murze niespustoszoną stoi, y z habinca tey cerkwi widzieli-

śmy wrota z cmentarza zamurowane do kamienicy, w której mieszka Jan Rohacewicz, złotnik, za prawem y consensum jegomości x. metropolity Kijowskiego, jako samże Rohacewicz mienił, danym; w tey kamienicy w pół izby pomienionego złotnika stoi wieża y wschodek na dzwonnice, połowica tey kamienicy noviter restaurowana, a połowica pusta zostaje, w której kamienicy przy pustkach mieszka Jan Renczyński, złotnik także Wileński, przeciwko której przez Szklaną ulicę ex opposito stoją trzy kamienice Bazylego Jasiniewiczza, Romana Hanusa, oba stolarze, y Andrzeja, rymarza. Te tedy kamienice jegomości x. metropolity Kijowski mienił być wybudowane na tym mieyscu, gdzie przed tym ogród był dla chowania ciał zmarłych, z kądem y teraz terragium płacą, co y sami possessores non negabant. Przeciwnym sposobem magistrat et communitas miasta J. K. Mosci Wilna similiter jako y wyżej terragium z tych kamieniczek należące jegomości x. metropolicie przyznawali, sulva nihilominus jurisdictione civili. Szliśmy potym do trzynastej cerkwi S. Trójcy, która w swym murze z cmentarzem ograniczona wespół z klasztorem panińskim in proxima contingitvitate stoi. Do tey cerkwi S. Trójcy prezentował actor rejestr kamieniczek należących, które ex vi foundationum, donationum, et legationum do teyże cerkwi S. Trójcy czynsz doroczny płacą; nad temi kamienicami, jako extra jurisdictionem metropolitanam seorsivo jure ac communitatibus uprzywilejowane, jurisdyciey żadney nie domawiał się. Ex exposito zas pomienioney cerkwi stoi druha cerkiew w dyz-

uniej będąca niedawnemi errigowana czasy, do której *ratione jurisdictionis praetensae salvam sibi jurisdictionem ac actionem jegomość x. metropolita Kijowski reservari prosił*, jako to niżej szyrzey *circumscriptionum, quam solennissime protestando ratione novellae et praedudiciosae foundationis, contra omnia jura et confederationes regni, et ratione contraventionis reskryptom y dekretom J. K. Mosci w zabranii niesłusznym, w zatrzymaniu niesłusznym, y za kilkakrotną requisytą nieoddaniu i niewróceniu praw, przywilejow y funduszow, ad causam praesentem jegomości x. metropolicie służących, dotąd nieoddanych y nieprzywróconych*, — tudzież *ratione zabrania i przywłaszczenia sobie dwóch kamienic: jedney Tomaszewska nazwaney od urodzonego Naruszewicza, drugiey od Jakuba Kondratowicza, mieszczan Wileńskich nabytych, po lewey ręce idąc do Ostrey bramy w pewnych granicach leżących, y insze dobra cerkiewne do bractwa S. Trójcy należące, nulliter et illegitime zabranie, salvi zachowania potrzebował. Tegoż dnia in instanti descendimus na poświętnę czternastej cerkwie S. Jerzego na Rosie za bramą Ostrą na przedmieściu będącey, z drzewa quondam pobudowaney, per hostilitatem Moschoviticam ogniem zniesioney y spaloney, pustkami in sui poświętnego circumferentia zostającey; circumcirca tego poświętnego domy y ogrody, a naprzód domek Macieja rzeznika, ogrod Bielmaciejewicza, domek Maxima Kozłowskiego, domek Kazimierza, czapecznika, domek Andrzejowey, wdowy, domek Jana Radziwiła, domek Andrzeja, malarza, dom*

Macieja, rzeznika, dom Jerzego, czapecznika, plac panny Dubowiczowny, ogród Woysznarowiczowey, ogród szlachetnego Mikołaja Rychtera, burmistrza Wileńskiego, domek tkacza, ogród rzeznika, — te domki y ogrody [do] poświętnego S. Jerzego przynależące, z których *terragium annuatim płacić possessorom tych domkow y gruntow powinni y de facto na każdy rok płacą, mienił. Na co magistrat et communitas miasta Wileńskiego, praemissa protestatione, affirmabat, iż o tę cerkiew S. Jerzego w dekrecie J. K. Mości relacijnym nulla mentio y na żadnym terminie do niej jegomość x. metropolita nie odzywał się; które poświętnę w swoim ograniczeniu pustkami stoi, ani żaden dom postanowiony, które z obu stron dzieliły ulicę, a do tego te domy zawsze do jurisdyki magdeburskiey należały abaque ulla jegomości x. metropolity Kijowskiego y antecessorow jegomości praepeditione. Ztąd powróciwszy do miasta, oglądaliśmy poświętnę piętnastej cerkwi S. Kuzmy y Damiana, na Sawicz ulicy leżącey, który plac pusty y goły extat; ex opposito tego placu kamieniczka szlachetnego Pawła Grzybowicza y plac przez pana Szweykowskiego zabrany, które ażeby do jurisdyki jegomości x. metropolity Kijowskiego były exdywidowane, affektował. E contra magistrat y communitas miasta J. K. Mości Wilna mienili, iż gdzie cerkiewka drewniana y cmentarz S. Kuzmy y Damiana zostawały, plac pusty w swoim ograniczeniu stoi. Co dotycze kamienicy szlachetnego Pawła Grzybowicza, ta zawsze do jurisdyki mieyskiey należała, z której jeżeli *terragium currit, magistratowi non constat*, — atoli, iż sama uliczka dzieli od poświęt-*

nego Grzybowicza kamienicę, twierdzili. Kończąc za tym dukt a weryfikując ograniczenie, tegoż dnia jeździliśmy na poświętnie ostatniej cerkwi szesnastej S. Piotra na Zarzeczu, na cmentarzu której oglądaliśmy domek Mikołaja Dusiewicza, Andrzeja Samuelewicz, Krysztofa mytnika y domek szewca wystawione, które to domki ażeby do jurisdyki jegomości x. metropolity były exdywidowane, affektował. Przeciwnym sposobem szlachetny magistrat et communitas miasta Wilna wniosły, iż jako cerkiew Piotra S. tak y cmentarz pustkami w swojej circumferencii stoją, z tych zaś domków jeden szpital, a drugie na gruncie mieyskim wybudowane są, których w dekrecie na własnych sądach J. K. Mości relacyjnych ferowanym nulla mentio; a za tym magistratum circa jurisdictionem civilem conservari potrzebował. Po takowej tedy naszej komissarskiej uczynionej konspекcji weryfikacji et in loco fundorum odprawionej in personali utriusque partis comparitione inquisitii, na terminie niniejszym dnia dwudziestego czwartego miesiąca Marca w roku terazniejszym przypadłym, przy bytności jegomości x. metropolity Kijowskiego, urodzony Jan Lisiewski, plenipotent jegomości, ratione poświętnego cerkwi y cmentarza S. Pokrowy controverse swe ferowawszy, kamienice, domy y place na pomienionym poświętnym pobudowane, non obstantibus exceptionibus superius expressis, do jurisdyki jegomości x. metropolity adjudicari et exdividi potrzebował. Przeciwnym sposobem possessores bonorum praedictorum przy podanych obmowach conservari affektowali. Sąd J. K. Mości komissarski, nie czyniąc na ten czas

swey deklaracji, do jeneralney odłożył decyzii, interea o poświętnie innych cerkwi experiri nakazał. Jakoż in ulteriori processu plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego dowodząc poświętnie cerkwi S. Iwana, naprzód do konspекcji y weryfikacji naszej in loco fundi existentis odprawionej... allegabat, iż dzwonnica przy cerkwi S. Iwana wymurowana starodawna, ad praesens per hostilitatem zruynowana, jeszcze extat, a same poświętnie cerkwi y cmentarz S. Iwana kamienicami y domami zabudowano jest, o które za antecessorow jegomości x. metropolity Kijowskiego różne zachodziły kontroversie y litispendentie signanter z Jmci panem Marcinem Gurskim imci x. Józefa Ruckiego, ten mając pretensją o zajęcie placu cerkwi S. Iwana, protestacją do xiąg grodzkich Wileńskich na imci pana Gurskiego zaniósłszy, z nich ekstraktem w dacie roku tysiąc sześćset dwudziestego, miesiąca Februarii pierwszego dnia, wyjąwszy, mandat przed sąd J. K. Mości assessorski wyniósł, gdzie ex sollemnissimis partium controversiis suspensa cognitione fori pro expedienda inquisitione, jaki grunt y jaki ma plac cerkiew S. Iwana, do grodu Wileńskiego odeślana była sprawa, na dowod tego dekret sądu J. K. Mości assessorskiego w dacie roku tegoż, miesiąca Apryla ósmnastego dnia ferowany, przy tym list inquisitorski do urzędu grodzkiego Wileńskiego w dacie roku, miesiąca y dnia tegoż, wydany pokładał y produkował; przy tym protestacją na Jmść x. Przecławskiego, prałata dziekana Wileńskiego, do xiąg grodzkich Wileńskich zanięsoną y z nich ekstraktem w dacie roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego miesiąca Julii dwudziestego wtórego dnia wyję-

ta, z której dowodził, jako Jmśc x. Przecławski, dziekan Wileński, nabywszy kamienicę na gruncie cerkiewnym będącą, do ściany cerkiewnej y do dzwonnicy samey S. Iwana przymurował się; toż y relacja jeneralska evincit u tychże xiąg grodzkich Wileńskich przyznana y z nich wypisem w dacie roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Julii dwudziestego ósmego dnia wyjęta, iż wiel. x. Przecławski, dziekan terazniejszy Wileński, bez wiadomości y pozwolenia od jegomości x. metropolity Kijowskiego przerzeczoną kamienicę na gruncie cerkiewnym Iwanowskim nabył, którą restaurując przymurował się do samey ściany starych murów cerkiewnych y cmentarzowych Iwanowskich, a przystawiwszy ścianę cerkiewną murowaną na mieszkanie y potrzebę sobie nieślusnie, a co większa, że y okna, które w starym cerkiewnym mieszkaniu od lat blisko sta z kratami żelaznymi wolne były, tedy one świeżo ceglami zamurować kazawszy, mieszkanie starodawne cerkiewne zaćmił. Co się dotyczy odmiany od imci pana Kotła, podkomorzego Oszmiańskiego, circa conspectionem, inquisitionem et verificationem podaney, wyżey w controversii wyrażoney, w tey obmowie Jmśc pan podkomorzy Oszmiański in parte jurisdictionem metropolitanaam agnoscit, kiedy z ogrodu a placu terragium doroczne pro praeteritis et praesentibus annis exolvere submittuje się, ani samey kamienicy, w której Jmśc pan podkomorzy Oszmiański rezyduje, od jurisdycii jegomości x. metropolity Kijowskiego excypować może, ponieważ antecessores jegomości ziemne każdego roku wydawali y od jurisdycii jegomości nie wyłamują się; a do tego non de

possessione, sed de jurisdictione agitatur. In liquo w kamienicy Szeferowskiej, jako sam Szefer judicialiter recognovit, że schodki cerkiewne staroświeckie w kamienicy jego po dziś dzień extant. A zatym, ażebyśmy non obstante imci pana podkomorzego Oszmiańskiego exceptione przerzeczoną kamienicę, domy y place, na poświętnym S. Iwana wybudowane, do jurisdycii jegomości x. metropolity Kijowskiego przysądzili, affektował. Przeciwnym sposobem szlachetny pan Zaleski, plenipotent, in praesentia magistratu et communitatis in oppositum divizyę miasta na trzy części uczynione dla wcześnieszey J. K. Mości rezydencji, ichmościow panow deputatów Tryb. stanciey et propter meliorem komissiey, jeżeliby jaka ex merito legis naznaczona była, commoditatem, za szczęśliwey rezydencji najjaśnieyszego Władysława Czwartego, przez jaśnie oświeconego niegdy xięcia jegomości Albrychta Radziwiłła, kanclerza W. X. Litewskiego, podczas komissii odprawioną pokładał, w którą dywizyę że te wszystkie domy na poświętnym cerkwi S. Iwana, jako pars adversa allegat, będące, absque ulla antecessorow jegomości x. metropolity Kijowskiego contradictione weszły y magistratowi Wileńskiemu podane są, drugie zaś ante unione libertowane, konstytucjami seymowemi excypowane, także kamienice y domy szlacheckie, do ziemstwa należące, uwolnione, na pomienioney exdywizyi nie są wpisane, lecz circa jura et immunitates suas zachowane, konstytucją anni millesimi sexcentesimi sexagesimi septimi in toto utwierdzono. W tey tedy exdywizii per expressum kamienica imci pana Naborowskiego napisana imci p. Kotłowi, podkomo-

rzemu Oszmiańskiemu za słusznym prawem cessit, a to vigore konstytucii anni tysiąc pięćset ośmdziesiąt pierwszego, w której cautum, iż equestri ordini po miastach y miasteczkach kamienice, domy y place nabywać wolno, salvis oneribus civitatis, niespecyfikując ani dokładając innych jurisdycy, pogotowiu metropolitańskiej; a do tego konstytucia roku tysiąc sześćset pierwszego w mieście J. K. Mości Wileńskim trzy tylko jurisdycie: zamkową, biskupią y magdeburską postanowiła y approbowała, y insze prywatne jurisdycie różnemi przywilejami y dekretami zniesione y annihilowane. A lubo J. K. Mość pan nasz miłościwy jurisdycią jegomości x. metropolicie Kijowskiemu na kamienicach y domach y na placach poświętnych more cerkiewnych przysądził, jednak drugie kamienicy, domy y place, extra poświętne będące, przy jurisdycie magdeburskiej Wileńskiej zachował, podług której J. K. Mości decyziey interest latitudinem et longitudinem poświętnych probare, a potym do exdywizii accedere, ani ta nuda strony powodowej assertio quidquam operari może; że te kamienice wszystkie od dzwonnicy S. Iwana do kamienicy Szeferowskiej na poświętnym miały być wystawione, których in longum czterdzieście kroków znajduje się, a od dzwonnicy do kamienicy Szeferowskiej y jeżeli tak wielka cerkiew y cmentarz był, niczym non probatur, y owszem ex jure canonico contrarium elicatur, że kościoły katolickie y cerkwie w Unii sw. będące żadnych nie mają cmentarzow, których circumferentia w funduszach circumscribi zwykła; jako to et in casu praesenti non deducitur, kto tę cerkiew S. Iwana erexit, kto fundavit et dotavit oną, kto

cmentarz zakładał y wymierzał; y jeżeli jakie około cerkwie S. Iwana kamienice jurisdycii mieyskiej podległe są, za tych jegomości x. metropolita Kijowski jurisdictionem suam pretendere nie może, jako to wielebni xx. oycowie societatis Jesu domus professae Vilenensis przy kościele S. Kazimierza rezydujący, lubo kamienicę obok S. Kazimierza w rynku leżącą w swym dzierżeniu mając, jedną fórtkę na cmentarz, a drugą do klasztoru wybili, jednak jurisdyciey żadney sobie nad tą kamienicą non arrogant y owszem sami wszelkie publiczne y prywatne contrybucie do miasta wydają, et inquilini pro tempore w teyże kamienicy ichmościow xx. Jezuitow mieszkający oneribus civitatis et jurisdictioni civili podlegają. A że jegomość x. metropolita Kijowski prawa na kamienicy imci x. Przecławskiego, dziekana Wileńskiego, exhibit, a onych szlachetnemu magistratowi et communitati per copias nie dał, communicationem onych potrzebował. E contra plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego replikując wniosł, iż dilatatio super dilatationem non datur, już brali na kopie z tych y z innych spraw, teraz iterato na kopie dilatatio żadna currere nie może, allegowana zaś exdywizya miasta na trzy części y konstytucia sexagesimi primi anni y inne wszystkie rationes, per partem conventam illatae, abunde satis w sądach J. K. Mości relaciynych są refutatae, enudatae y oraz annihilatae. Circumferentia et latitudo cmentarzow certo certius z funduszu demonstraretur, gdyhy per hostilitatem et violentiam magistratu Wileńskiego, spraw y funduszow detentionem, ad manus przewielebnego aktora devenire mogło. Ale teraz rebus

sic stantibus ex angustia loci, ex latitudine dzwonnicy et ex re oculis subjecta ukazuje się kamienica imci pana Kotła, [którą] excipit sobie do ziemstwa, y jako w tych wszystkich domach y kamienicach, o które praesens vertitur actio, nigdy Tribunal nie stawał, tak y w kamienicy imci pana Kotła, który in parte agnoscit jurisdictionem y nigdy go magistrat nie sądził, bo tego non probat dekretami ani żadnemi dokumentami, et quod maximum, że na tym miejscu y cmentarzu żadnego magistrat Wileński non probabit domu, który by na tym miejscu wybudowany zostawał y do jurisdyki ich należał, a za tym circa assertionem suam et exhibitionem documentorum na poświętnie cerkwi S. Iwana exhibitorum imci x. Mikołajowi Rybińskiemu, protepopowi Wileńskiemu, a in quantum by sądowi naszemu komissarskiemu videretur, y samemu jegomości x. metropolicie Kijowskiemu adjuratoriam comprobationem zabierał, po wykonaniu której kamienice, domy y place wyżey wyrażone, na poświętnym S. Iwana wystawione y pobudowane, do jurisdykciey metropolitańskiej wiecznemi czasy adjudicari affektował. Sąd J. K. Mości komissarski, ponieważ szlachetnemu magistratowi et communitati już była pozwolona na copię spraw dilatio, iterato zaś dilatio supra dilationem de jure nie jest concessibilis, przeto amputata ejusmodi dilatione in ulteriori processu non descendendo, na ten czas in cognitionem do dalszey decyzii swey rejektę uczynił. A tym czasem do poświętnego cerkwi S. Michała accedere stronom demandavit. Za czym plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego podług ograniczenia y duktu przystępując

do poświętnego cerkwi S. Michała tyłem, a in continguētatem do cerkwi y dzwonnicy S. Iwana leżącego, którey cerkwi znaku żadnego nie zostaje, lecz na tym miejscu różne kamienice wymurowane są, jako to kamienica na samym rogu na ulicy Zamkowej sławetnego niegdy Piotra Melera, cyrulika, w dzierżeniu sławetnego pana Sadowskiego y drugich sukcesorow sławetnego pana Marcina Jensena, także cyrulika Wileńskiego, hędąca, kamienica cechu krawieckiego Wileńskiego, kamienica sławetnego pana Dezauza, kamienica sławetnego Marcina Negowicza, kamienica imci pana Osińskiego, w dzierżeniu na ten czas sukcesorki jaśnie oświeconego jegomości pana koniuszego, w której szlachetny pan Goliusz ex locato et conducto mieszka; że tedy wszystkie kamienice plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego mienić być wymurowane po spaleniu cerkwie y miasta J. K. Mości Wilna, w roku tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmy, za consensum y dozwoleciem antecessorow jegomości x. metropolity Kijowskiego, na placu y cmentarzu cerkwi S. Michała wprzód od antecessorow modernorum possessorum drzewem wybudowane, pod jurisdykę mieyską nulliter et illegitime sine scitu et consensu ichmościow xięży metropolitow podane, murami teraz mimo processa y prawne inhibicje wymurowane są, na dowod tego pokładał testament swieszczennika Wileńskiego, przy cerkwi S. Jerzego rezydującego, pod datą roku tysiąc pięćset dwudziestego wtórego, który schodząc z tego świata, a dobrami swemi ostatnią wolą dysponując swieszczennikowi drugiemu, przy cerkwi S. Michała w mieście Wileń-

skim będącemu, szubę lisią zapisał,—produko-
wał przy tym litteras investiturae imci xiędza
Makarego, który w roku tysiąc pięćset czter-
dziestym szóstym swieszczennika do S. Micha-
ła^o ordynuje y stanowi, za tą tedy investitu-
rą ad apprehensionem cerkwi y proventow do
niey należących przyszedłszy, przez lat jedy-
naście ad conflagrationem in reali et pacifica
continua et non interrupta possessione trzy-
mał,— a że Iwan Jachimowicz, krawiec Wileń-
ski, dom swój na gruncie cerkiewnym, z je-
dney strony między cerkwią S. Iwana, z dru-
giey zaś strony między cerkwią S. Michała po-
budowany, z czynszem dorocznym po kop sze-
ściu Litewskich przychodzącym, sprzeda listem
przedawnym, u xiąg grodzkich Wileńskich
przyznanym y z nich ekstraktem w dacie roku
tysiąc pięćset pięćdziesiąt dziewiątego wyjętym,
dowodził, za którym prawem legitime sobie słu-
żącym Płatner dzierżącym będąc, gdy czynszu
dorocznego in termino nie wypłaciwszy, budyn-
kow nieco przyczynić y budować się chciał, te-
dy od antecessorow jegomości x. metropolity
Kijowskiego zaszła urzędowa inhibitia, ażeby
pod zapłaceniem stu kop Litewskich budować
się nie ważył, jako to przerzeczona inhibitia
na urzędzie ciwuństwa Wileńskiego przyznana,
wypisem w dacie roku tysiąc pięćset sześćdzie-
siąt czwartego wyjęta, testatur. Więc iż grun-
ty do poświętnego S. Michała przynależące Jmśc
pan Samuel Wieliczko zabrał był, protestacją
do xiąg grodzkich Wileńskich o to zanesioną
y z nich ekstraktem w dacie roku tysiąc sześć-
set dwudziestym, miesiąca Februarii piętnaste-
go dnia, wydaną, antecessorowie jegomości x.
metropolity Kijowskiego, mając o takie cerkwie

stałe praejudicium, pozwani mandatami przed
sąd J. K. Mości assessorski w tymże roku ty-
siąc sześćset zapozwali, gdzie y dekreta ex
personali abo in contumaciam otrzymane mu-
siały być, które per inquietatem temporum po-
ginęły albo też zawieruszyły się. Pokładał
przy tym relacją szlachetnego niegdy Jana Gro-
nostayskiego, jenerała Wileńskiego, który od
antecessorow jegomości x. metropolity Kijow-
skiego będąc użytym, przy stronie szlachcie
na ten czas, kiedy Piotr Meler, cyrulik, kamie-
nicę, w której ad praesens sukcesorowie ze-
szłego sławetnego Marcina Jensena, cyrulika,
mieszczanina Wileńskiego, mieszkają, restauru-
jąc y murem errigując fundamenta zakładał,
trun y kości ludzkich nie mało nalezionych
ogładowszy, relacją swoją u xiąg głównego try-
bunału oczewisto stanawszy przyznał, którą
pod datą roku tysiąc sześćset dwudziestego
wtórego, miesiąca Maja dwudziestego siódme-
go dnia autentice za dyrekcii jaśnie wielmoż.
jegomości pana Mikołaja Chlebowicza, kaszte-
lana Wileńskiego, na on czas marszałka Try-
bunalnego, przyznaną y konnotowaną, także re-
lacją szlachetnego Władysła[wa] Posławki, je-
nerała w. Wileńskiego, u xiąg grodzkich Wi-
leńskich recognitam y z nich wypisem wyda-
ną roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt pier-
wszego, miesiąca Februarii dziewiątego dnia de-
promptam exhibit, z której dowodził, jako
w kamienicy sukcesorow sławetnego Marcina
Jensena, gdy zrab drewniany już dobrze stru-
chłały zapadł, doł uczynił się, gdzie kości nie
mało człowieczych parobcy sławetnego pana
Sadowskiego znalazłszy, y drzewo struchlałe
powybierawszy, doł piaskiem zasypali. Z tych

tedy dokumentów elicitor, że cerkiew S. Michała y cmentarz antiquitus, gdzie kamienica successorow pana Marcina Jensena, kamienica cechu krawieckiego, kamienica Dezauza, kamienica sławetnego Negowicza, kamienica zborowa imci pana Osińskiego są wymurowane, na tym miejscu ante conflagrationem być musiały, y te kamienice, ponieważ cerkiew była, propter angustiam loci na ten czas być nie mogły; a do tego, że jako moderni possessores tych kamienic, tak y magistrat Wileński, probare nie mogą, iż na tym miejscu ante conflagrationem miasta y cerkwie domy errygowane były; insuper y to wnosił, że in hoc triangulo circumcirca mieszczanie mieszkający na cmentarzach y gruntach cerkiewnych terragium doroczne płacą, jakoż tedy w tryanguł kamienice pomienione między cmentarz S. Michała z jednej strony a między cmentarz S. Mikołaja z drugiej strony weszły y weyść mogły, a zatym praevia juratoria jegomości x. metropolity Kijowskiego comprobatione wyżey mianowane kamienice do jurisdyki metropolitańskiej exdividi potrzebował. Po takowey jegomości x. metropolity Kijowskiego illacii, sławetny pan Jan Sadowski, cyrulik Wileński, imieniem swoim y drugich consuccessorow sławetnego pana Marcina Jensena, dowodził, iż kamienica na gruncie prawu ziemskiemu wieczystemu podległym wymurowana jest, to listem xięcia jegomości Mikołaja Krysztofa Radziwiła pod datą roku tysiąc sześćset trzynastego y inszemi dokumentami na ten czas produkowanemi y raciami u sądu naszego wnoszonemi probując, ażeby przy obmowie pod czas inquizycji, conspekții y verifikacji in loco fundi podaney, wy-

żej inferowanej, zachowany był, prosił y domawiał się. Krawcy zaś Wileńskie względem kamienicy cehowey deducebant, iż oni od imci pana Samuela Wieliczki, w roku tysiąc sześćset siedmnastym przerzeczoney nabyli kamienicy, na którą y prawo sobie służące pokazywali, libertatem affektowali, a pan Symon Szmat imieniem pana Jana Dezauza ob absentiam et ignorantiam onego przy podaney obmowie conservari ad adventum pana Dezauza rejici potrzebował. Co się zaś dotczy kamienicy sławetnego pana Negowicza, ten deducendo, jako ante unionem prawu mieyskiemu podległa y od stanowisk wszelakich pod czas rezydencji J. K. Mości, pod czas sądow głównego trybunału y pod czas komissiey, także zjazdow publicznych, libertowana jest, a naprzód pokładając dyspozycją antecessorow swoich, produkował kupno na dom od successorow Anny Matysowey przed sądem ławnicznym Wileńskim w roku tysiąc pięćset pięćdziesiąt dziewiątym, w piątek po przewodney niedzieli, sławetnemu Janowi Katerle, mieszczaninowi y cyrulikowi Wileńskiemu za sumę pięćset kop Litewskich przedanego in personam jego przyznane, ekstraktem z tychże xiąg wydane, vigore którego prawa pomieniony sławetny Katerla ad realem tegoż domu przyszedłszy apprehensionem et in pacifica possessione dobrze ante unionem Korony Polskiej z W. X. Litewskim zostający, w roku tysiąc pięćset sześćdziesiąt pierwszym, miesiąca Decembra siódmego dnia, od najasniejszego Zygmunta Augusta libertacją domu swego Katerlińskiego otrzymał, którym od ustanowienia gości cujuscunque status et conditionis ludzi pomieniony dom uwolniony jest. Post fata zaś

sławetnego Katerli, successorowie jego tenże dom dziedziczny jure successiois na się spadły szwagrowi sławetnemu Woyciechowi Pierchale y matce jego, a siostrze swey Reginie Janownie Kartelance za pewną summę przedawszy, przed szlchetnym urzędem burmistrzowskim Wileńskim w roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt czwartym, miesiąca Septembra dwódziesiątego piątego dnia, przyznali, jako to autentikum instrumentum przed sądem naszym productum evincit. Ten tedy sławetny Pierchało odehrawszy różne dyspozycii domu tego in personam suam służące, libertacją wyżey rzezoną, aby vim et majus robur mieć mogła, do xiąg nobilis officii consularis Vlnensis podana, Pierchale wyjętą produkował; post decessum którego legitimi successores jego tenże dom Katerliński similiter szwagrowi swemu sławetnemu Woyciechowi Godwilewiczowi y siostrze swey Zofei Pierchalance przedawszy, przed tymże urzędem burmistrzowskim y radzieckim Wileńskim przyznali. Na dowod tego actum autentikum venditionis pod datą roku tysiąc sześćset dwódziesiątego, miesiąca Junii dwódziesiątego siódmego dnia, pokazał, a że po zeyściu z tego świata Godwilewicza, successor-ki jego Dorota y Zofia Godwilewiczówny sortes suas w kamienicy oyczystey Katerlińskiej braterskiej rodzoney, Michałowi y Krysztofowi Godwilewiczom, obywatelom wojewodztwa Nowogródzkiego przedali y na tymże urządzie mieyskim w dacie roku tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, miesiąca Julii piątego dnia, przyznali, sam oryginał testatur; tandem pan Michał Godwilowicz, obywatel wojew. Nowogródzkiego, połowę kamienicy, o którą praesens ver-

titur actio, sławetnemu Marcinowi Negowiczowi, kupcowi y mieszczaninowi Wileńskiemu, za summę trzech tysiacy złotych Polskich zbywszy, przed sądem ławniczym Wileńskim przyznał, która per deputatos e medio judicii scabinalis intromissionem w roku tysiąc sześćset czterdziestym pierwszym, miesiąca Februarii piątego dnia, podana jest. Similiter y druga medietas od imci pana Krysztofa Godwilowicza sławetnemu panu Marcinowi Negowiczowi cessit y na evictią osobliwy list, zapis obligacyjny, dany był prezentowany. A gdy w roku tysiąc sześćset czterdziestym wtórym post fał szlchetnego Wilhelma Engilberta, raycy Wileńskiego, opiekunowie do dóbr y potomstwa po nim pozostałych reskryptami najjaśniejszego J. K. Mości Władysława czwartego przydany, per sententiam officii ob concurrentiam reskryptow y libertaciy przed sąd J. K. Mości assessorski byli odesłani, tedy między innemi sławetny Negowicz za przerzeczoną libertacją ab onere tutelae liber declaratus, subsequenter za sę magistrat Wileński in convulsionem prawa ante unionem służącego kamienicę sławetnego Negowicza bezprawnie naznaczał y w rejestrze swym podawał, aby in futurum naznaczać y podawać nie ważył się reskryptem najjaśniejszego K. J. Mości Władysława Czwartego, pod datą roku tysiąc sześćset czterdziestego trzeciego, miesiąca Kwietnia trzydziestego dnia, wydanym cautum, za tymi tedy libertaciami imci panu Alexandrowi Laskowskiemu ex officio naznaczona, że denegata była gospoda, pomieniony Jmć pan Laskowski sławetnemu Marcinowi Negowiczowi eo nomine przed sąd jegomości pana Kazimierza Leona Sapiehi,

marszałka wielk. W. X. Litewskiego instituit actionem, gdzie ob cognitionem et interpretationem privilegiorum do sądu J. K. Mości assessorskiego remissa subsecuta, w sądzie zaś assessorskim prawa, przywilegia, któremi od stawienia gości kamienica Katerlińska uwolniona y dekretem J. K. Mości assessorskim w roku tysiąc sześćset czterdziestym czwartym, feria quinta ante dominicam judica quadragesimalem approbowane y utwierdzone są, mimo który dekret y libertacją, gdy ad instantiam imci pana Eustachego Fiedorowicza, stanowniczego, ratōne editionis, inscriptionis et stommatum avulsionis przed sąd marszałkowski sławetny Marcin Negowicz zapozwany był, tedy ex sollemnissimis partium controversiis pana stanowniczego a paenis protunc uwolnwszy, przy prawach libertacyjnych y dekretach wiecznemi czasy sławetny Negowicz zachowany jest, eo adjecto, żeby w przyszły czas stanowniczy, który zapisować będzie, tej kamienicy podawać y nikogo stawić y prowadzić nie ważył się pod winą dwóch set czerwonych złotych, et paena sessionis juris założona jest, jako w samym dekrete marszałkowskim, w dacie roku tysiąc sześćset czterdziestego ósmego, feria tertiam ante dominicam ramis palmarum wydanym, szerzey opisano y dołożono jest. A że między sławetnym panem Negowiczem a pany prowizorami szpitalnemi o zajęcie jakoby gruntu szpitalnego w ogrodzie y wystawienie ściany murowaney jakoby z uymą gruntu szpitalnego, także y o insze pretensye różne przed tym trudności y dyfferencie zachodziły, tedy za consensum y wiadomością jegomości x. Antoniego Sielawy, metropolity Kijowskiego, ante-

cessora aktora terazniejszego, jako supremi directoris honorum xenodofialium, tudzież za zgodą y zezwoleniem szlachetnych panow burmistrzow, radziec y ławnikow ławicy Greckiey, jako prowizorow dóbr szpitalnych, pewna kompozycja przyjacielska postanowiona, przez jegomości x. Sielawę approbowana, ad acta officii consulum Vilnens. podana, extractem w dacie roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt wtórego, miesiąca Oktobra dwadziestego pierwszego dnia, wyjęta testatur. Więc iż przez najjaśniejszego Króla JMości Jana Kazimierza y przez terazniejszego Króla JMości Michała, szczęśliwie nam panującego, przerzeczona kamienica przy prawach y wolnościach ante unionem nadanych, zachowana jest, libertacie datami w nich wyrażonemi produkowawszy, ażebyśmy przy jurisdycie mieyskiej kamienicę Negowiczowską zachowali, prosił. A że y druga a latere kamienica zborowa, alias imci pana Osińskiego, w dzierżeniu więźniczki jeymości panny koniuszanki W. X. Litewskiego będąca, similiter ante unionem do jurisdyki magdeburskiej należała, pokładał actum autenticum venditionis pod datą roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt szóstego, feria secunda post dominicam conductus Paschae proxima, sporządzony, z którego dowodził, jako Urban Rożycki, ry-marz y mieszczanin Wileński, od Wasila Iwanowicza, mieszczanina Mińskiego y małżonki jego za kop siedmset Litewskich dom, gdzie teraz kamienica imci pana Osińskiego murem wystawiona jest między kamienicami z jednej strony Frydrycha Alexandrowicza, złotnika, burmistrza Wileńskiego, a z drugiey strony Jana Katerli, cyrulika Wileńskiego, będący prze-

dawszy, przed szlachebnym sądem ławniczym Wileńskim przyznał, który to dom uczciwy Stanisław Augustynowicz Kozieł, mieszczanin Wileński y Dorota Bakierowna Rożycka, małżonkowie, jure divino et naturalis successio- nis titulo po zeyściu Urbana Rożyckiego, wu- ja swego, spadły, in personam uczciwego Mi- chała Kłonkowskiego, mieszczanina y krawca Wileńskiego, za pewną summę pieniędzy prze- dawszy, przed tymże sądem szlachebnym ław- niczym Wileńskim przyznali, na którym termi- nie similiter uczciwy Kłonkowski imci panu Pa- włowi Osińskiemu y jeymości pani Reginie Biel- kowiczównie, małżonkom, za tysiąc dwieście kop groszy Litewskich judicialiter przedał y przyznał, na dowod tego prezentował wendy- ciał pod datą roku tysiąc sześćset czterdzieste- go piątego, feria tertia ante festum sauctorum Fabiani et Sebastiani, dnia siedmnastego Janu- arii, z xiąg szlachebnego sądu ławniczego Wi- leńskiego autentice wydano. A że na tym do- mie. abo raczey kamienicy Wyhanowska na- zwaney, pewną część Łucia Bakiewna Rożycka, w panieńskim stanie zostająca, miała, na osobę tegoż imci pana Osińskiego y pani małżonki jeymości cedowała y w sądzie ławniczym Wi- leńskim przyznała, jako to autenticum vendi- tionis instrumentum w dacie roku tysiąc sześć- set czterdziestego piątego, miesiąca Februarii siódmego dnia, extraditum, także rezygnatia starszego ławnika facta autentice wydana, evin- cunt, subsequenti zaś tempore Jmśc pan Pa- weł Osiński, będąc pilno potrzebny pewney sum- my pieniędzy, pomienioną kamienicę, o której praesens vertitur actio, za sześć tysięcy zło- tych starszym Zboru kalwińskiego Wileńskiego

przedawszy, w roku tysiąc sześćset pięćdzie- siąt wtórym, miesiąca Aprila dziewiętnastego dnia, przyznał, vigore którego przyznania in- tromissio nemine contradicente dana jest. Tan- dem resignatio w tymże roku, miesiąca Maja dziesiątego dnia, judicialiter subsecuta ex- traktem wyjęta, prezentowana jest. Za tako- wym tedy prawem starsi Zboru kalwińskiego Wileńskiego sobie służącym zesłemu jaśnie oświeconemu xięciu jegomości Januszowi na Birżach y Dubinkach, na ten czas jeneralnemu xięstwa Żmuydzkiego staroście, hetmanowi pol- nemu, a potym wojewodzie Wileńskiemu, hetma- nowi zaś wielk. W. X. Litewskiego, za podobną summę pieniędzy, to jest za sześć tysięcy zło- tych Polskich przedawszy coram nobili judicio scabinali Vlnensi w dacie roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Februarii czter- nastego dnia przyznały, za którym intromissia bez żadney ni od kogo contradycii dana jest. Post fata zaś onego jure divino naturalisque successio- nis titulo in sinum xiężniczki jeymości panny koniuszanki W. X. Litewskiego in Mino- rennitate na ten czas zostającey devoluta, za którym to prawem spadkowym xiężniczka jey- mość słusznie y prawnie dzierżąca jest; i że ta kamienica do przesądu mieyskiego magdebur- skiego należy affirmabat. A co jegomość x. me- tropolita Kijowski do juramentu zabiera się, to przysięga na ten czas jako extraordinaria pro- batio currit, kiedy ordynariae desiderantur pro- bationes; a zatym ażebyśmy non obstante ju- ramento jegomości x. metropolity, do którego się benevole zabiera, possessores bonorum cir- ca jura praedicta, magistratum vero circa juris- dictionem civitatensem conserwowali, domagał

się. In contrarium plenipotent jegomości metropolity Kijowskiego replikując wniósł, iż possessores praesentes bonorum na poświętnym Michała S. fixorum protunc existentium ani do ziemstwa zrywać się nie mogą, a naprzód sławetny Sadowski z drugimi konsukcessorami sławetnego Marcina Jensena już przed sądem naszym komissarskim excypować y do ziemstwa zrywać się nie może, który będąc cyrulikiem, mieszczaninem Wileńskim, genus tylko nobilitatis usurpare chce, ani listu xięcia Jmści Radziwiłła pod rokiem tysiąc sześćset trzynastym sukcessorom sławetnego Sadowskiego na pomieniony plac, na którym kamienica Melerowska erigowana jest, suffragari może, bo ten już post conflagrationem cerkwie y miasta dany jest, jako y insze dobra, cmentarze y cerkwie przez tegoż godney pamięci jaśnie oświeconego xiążęcia jegomości Krzysztofa Radziwiłła nulliter były zabrane y na Zbor kalwiński w mieście J. K. Mości Wilnie obrócone; tak y ten cmentarz S. Michała nulliter et indebite był przez tego xiążęcia jegomości zabrany y niesłusznie sładze swemu nieboszczykowi panu Wieliczce puszczony, na który plac y cmentarz sam xiąże jegomość nie miał y nie pokaże, ani tego probabit pars citata, że ante conflagrationem cerkwie S. Michała tego placu in possessione był, podatki Rzeczypospolitey do ziemstwa płacił, ale dopiero po spaleniu y zruynowaniu cerkwi ten pomieniony cmentarz nulliter deoccupavit y wprzód dremnianemi domkami zabudował, a potym successu temporis, gdy nieboszczyk Piotr Meler tę kamienicę z fundamentu erigował, pokazała się luculenter proprietas cementerii, kiedy przy wybieraniu

fundamentu miała gromadę kości trupich powyrzucano, y antecessorowie terazniejszego actora toties quoties de violentia et ademptio-ne fundi ecclesiastici protestati sunt, y ex autenticijs instrumentis ad acta recognitis elicittur circumferentia et contingitas cmentarza tego z cmentarzem cerkwi S. Iwana; ani to stro-na probabit, że ante conflagrationem cerkwi S. Michała na tym mieyscu y placu kedykolwiek dom y kamienica jaka była in possessione xiążęcia jegomości, od którego te place nulliter są nabyte, ani tak miasto, jako też ziemstwo, ullam kiedykolwiek nad tą kamienicą exercuit jurisdictionem, ponieważ tego pars conventa żadnemi non probat dokumentami. Cech zaś krawiecki y ten pendente lite między sukcessorami jegomości x. metropolity Kijowskiego z imci panem Wieliczkiem przerzeczoney kamienicy od imci pana Wieliczki nabywać nie mógł, y jeżeli nabył, tedy nulliter już po pogorzeniu, jako to akty venditionis pod datą roku tysiąc sześćset siedmnastego testatur. A co sławetny Szmata, imieniem sławetnego Dezauza obmowę podawszy, ad adventum sławetnego Dezauza reflexi negotium praesens potrzebuje, to beneficium stronę podać nie może, ponieważ pomieniony Dezauz przed zaczęciem komissii naszej na jeneralną komissią woyskową Wileńską przybywszy a z poborcą powiatowym mając sprawę, przez czas niemały na komissii attentował, tandem sprawę swą patronowi zleciwszy, a obwieszczenie od jegomości x. metropolity Kijowskiego wiecznie sobie na kamienicy swey Dernałowska nazwaney podane mając, terminu zaś w innotescencii naznaczonego nieczekając, consulto in contemptum

autoritatis commissariális procz odjechał, na dowód tego innotescencją, u xiąg grodzkich Wileńskich przyznana y z nich ekstraktem wydaną, pokazawszy, a z niej jako każdemu sigillatim obwieszczenie jest podane dowiodłszy, obmowy uchylecia affektował. *Quantum vero spectat* kamienicy sławetnego Negowicza, winnika, mieszczanina Wileńskiego, przeciwko któremu jeżeli szlachetny magistrat y *communitas* *Vilnensis* ratione libertacii jakowych, si ad male narrata in summum praejudicium magistratus et civitatis otrzymanych, agere niechcą, tedy plenipotent aktora solenni praemissa protestatione respektu ejusmodi abusus, salva sobie reservat actione, contra jura, od sławetnego Negowicza produkta, replikując opposuit, iż prawa jego y libertacie subsistere nie mogą, a naprzód, iż *privilegium Sigismundi Augusti* pod datą roku tysiąc pięćset sześćdziesiąt pierwszego collatum, jako personale, cum persona extinctum, które to *privilegium* conditionaliter nadane jest, że miał quibusvis oneribus civitatis subesse; subsecuta potym confirmatio Vladislai Quarti w roku tysiąc sześćset czterdziestym trzecim y ta in quantum confirmabitur, in tantum valet, w której clausula żądna nie jest interposita y owszem daleko jest dołożona więcej, aniżeli w pierwszym przywilejum było. Za tym tedy przywilejem dom Katerli pro libitu jego sprzedać pozwolono, z którego evidenter apparet, iż to grunt był... (*) ani vendycie y intromissie per officium consulare dane quidquam parti citatae opitulari mogą, ponieważ incompetentem nulliter et illegitime

(*) Пропускъ въ рукописи.

celebrabantur et expediebantur, idem enim est non fieri, quam quod illegitime fieri, za czym y ta kamienica Negowiczowska in fundo ecclesiastico na poświętnym cerkwi Michała S. już post conflagrationem wymurowana, do jurisdycii jegomości x. metropolity należeć musi; similiter kamienica imci pana Osińskiego, przeciwko któremu o zabranie placu cerkiewnego w roku tysiąc sześćset trzydziestym pierwszym protestacia jest zaniesiona, także y druga o wozenie drzewa na tenże plac, jest ponowiona. Przy takowych tedy wyżej pomienionych dokumentach insuper abundanti jegomości x. metropolicie Kijowskiemu adjutoriam comprobationem circa assertionem suam zabierał, po wykonaney której przezwane kamienice na poświętnym Michała S. wystawione y wymurowane do jurisdycii metropolitańskiej exdividi potrzebował. Sąd J. K. Mości komissarski inhaerendo anterioribus dekretis suis względem pierwszych poświętnych z gruntow cerkiewnych latis, similiter ratione poświętnego Michała S. in disquisitionem nie wchodząc y żadney na ten czas sentencii nie promulgując do dalszey jeneralney decyzii swey kognicią y deklaracją suspendował. Interea do drugich następujących poświętnych in crastinum, to jest do dnia dwadziestego piątego praesentis odłożywszy, przystąpić nakazał; na terminie tedy niniejszym dnia dwadziestego piątego miesiąca Marca w roku terazniejszym tysiąc sześćset siedm dziesiąt pierwszym, z rejekty wczorayszey y z porządku rejestrowego w sądzeniu przypadającym y dotąd się kończącym, za przywołaniem stron do prawa przez tegoż jenerała szlachetnego pana Adama Sorokę, przerzeczony pleni-

potent jegomości x. Metropolity Kijowskiego in personali samego jegomości comparitia podług pomienionego ograniczenia y duktu odprawionego procedując twierdził, że na poświętnym cerkwi S. Mikołaja kamienica szpitalna S. Spasa, w której mieszka Fiedor Szpakowski, kamienica Jana Hutmana, dom Ostafieja Niescierowicza, szewca, domek Krysztofa Szulca, kowala, kamieniczka pusta Lebidziewskiego, domek Fiedora Szpakowskiego, domek Matyjasza Marcinkiewicza, szewca, domek Ostafieja Iwanowicza, szewca, ogród Stanisława Staligowskiego, domek Tomasza Sadkowskiego wybudowane są; na dowod tego pokładał autenticum instrumentum w roku tysiąc sześćset siedemnastym wydane, z którego probował, jak Piotr Wasilewicz, miecznik, mieszczanin Wileński, dom swój własny pod dzwonnica S. Mikoły, na ulicy Smilińskiej, w pewnych granicach leżący, Janowi Dziedziule, krawcowi, mieszczaninowi Wileńskiemu, w pewney summie pieniędzy prawem zastawnym zawiodł, y na urządzie ziemskim Wileńskim przyznał y w intromissią podał, — produkował przy tym wypis z ksiąg mieyskich Wileńskich wydany, z którego dowodził, że Stanisław Michnowski, złotnik, dom na gruncie S. Mikoły y na Danilewskiej ulicy będący, od Grygiera Nartukiewicza w roku tysiąc sześćset dwudziestym siódmym, miesiąca Augusta ośmnastego dnia, nabywszy, ad extrema vitae suae tempora dzierżącym był, który subsequenter potrzebny będąc pewney summy pieniędzy, tenże dom na placu S. Mikoły, na Smilińskiej ulicy leżący, imci panu Pawłowi Osinowskiemu, w roku tysiąc sześćset dwudziestym dziewiątym zastawił, na urządzie pomienionym

mieyskim Wileńskim zeznał; insuper prezentował relacją jeneralską, w roku tysiąc sześćset trzydziestym pierwszym, miesiąca Julii dwudziestego dziewiątego dnia wydaną oglądania placu cerkiewnego Mikoły S. na Smilińskiej ulicy będącego, także ołtarza Mikolskiego, przez imci pana Osinńskiego zabranego, na dalszy dowod ograniczenie, w którym wyraźnie poświętnie S. Mikoły specificie wyraża, produkowawszy, circa assertionem jegomości x. metropolicie adjurationiam zabierał comprobationem, po wykonaniu której kamienice y domy, na poświętnym S. Mikoły wymurowane, do jurisdyki metropolitańskiej exdividi potrzebował. In contrarium szlachetny magistrat Wileński et communitas miasta przez tegoż patrona swego, szlachetnego Arnolfa Zaleskiego, wnieśli, iż jako kamienica na szpital S. Spasa od podobnych fundatorów nadana, do jurisdyki magdeburskiej ab antiquo należała, tak y insze kamienice, jako pars aktorea allegat, na poświętnym Mikoły S. wymurowane, do teyże jurisdyki mieyskiej Wileńskiej spectant; a na dowod tego pokładał confirmacją prawa zastawnego na kamienicę szpitalną S. Spasa, przez magistrat Wileński ławy Ruskiej szlachetnemu panu Fiedorowi Szpakowskiemu, w roku tysiąc sześćset czterdziestym piątym, miesiąca Nowembra dwanastego dnia, na lat czterdzieście, za pewną summę pieniędzy nadanego zawiedziono, przez jegomości x. Sielawę, metropolitę Kijowskiego ratyfikowaną, a przez terazniejszego aktora jegomości x. Kolendę, samego na ten czas metropolity Kijowskiego administratora, approbowaną y we wszystkich punktach, klauzulach y paragrafach własną ręką

jegomości utwierdzoną, za którym to prawem przez urząd mieyski Wileński ad realem przyszedłszy apprehensionem, in continua pacifica et noninterrupta ante—et post hostilitatem zostaje possessione. Similiter y drudzy na poświętnym S. Mikoły, jako pars aktorea twierdzi, mieszkający ab antiquo do przysądu mieyskiego należeli y należą, ani dokumentow na poświętnym S. Mikoły prezentowanych quidquam suffragari mogą, ponieważ wszystkie dyspozycie na jeden tylko dom służą, a wendycie zaś y intromissie przez urząd mieyski Wileński odprawowały się y ad praesens tamże celebrantur, a zatym circa jurisdictionem civilem conservari affektował. Przeciwnym sposobem plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego replikując wniósł, że lubo na tę kamienicę żadney donacii, legacii, ani funduszu, ażeby na szpital miała być legowana, magistrat Wileński nie pokazuje, jednak jurisdycii nad nią mieć nie mogą, ponieważ dominium gruntu tego nie magistratowi, ale jegomości x. metropolicie należy y prawo na ten grunt y kamienicę terazniejszy possessor z podpisem antecessorow jegomości x. metropolity y samego aktora niniejszego lubo ma, y chociaż w arendzie kontraktu tego meliorem conditionem sui quaerendam pars adversa jura patronatus, communem consensum y legacją dawną upomina a niczym tego nie dowodzi, tedy to subsistere nie może, ponieważ in jure dicere et non probare nihil operatur, y luboby cokolwiek contrarii pierwsi antecessorowie w kontraktach swoich postanowili, to praejudicare juri ecclesiastico nie może, bo vigore constitucii anni millesimi quingentesimi octavigesimi octavi aliena-

tiones bonorum eccles. subsistere nie mogą, jako to et in casu praesenti enormis laesio reperitur, kiedy kamienica, która złotych pięćset albo sześćset czynszu dorocznego uczynić może, za blahą kwotą jest zawiedziona, y to na lat czterdzieści przeciwko ordynacjom komisarskim y dekretem relacijnym, która plus efferenti na lat trzy ordynację cedere powinna by, ad extremum że szpitale wszystkie przy kościołach, tak jako ten inhaesivo gaudent jure, privilegio ac immunitate ecclesiastica nie mogą tedy subesse oneribus civitatis, a zatym et jurisdictioni civili; ani to obesse, że pars adversa intromissią w te dobra od magistratu Wileńskiego daną pokazuje, praecedit jednak prawo ichmościow x. metropolitow na te dobra bez wszelkiego podpisu ichmościow burmistrzow y radziec onemu dane, y już sławetny Szpakowski y drudzy gospodarze, na poświętnym cerkwi Mikoły S. rezydujący, nie tylko od kogo inszego intromissią brać byli powinni, tylko od tego samego, od kogo prawo wzięli; ex praemissis tedy rationibus praevia jegomości x. metropolity Kijowskiego tak kamienicę szpitalną, jako y inne kamienice y domy na poświętnym Mikoły S. wybudowane, do jurisdycii metropolitanskiej, ut supra, exdividi affektował. A że kamienica Dydrycha Wita, złotnika, dom Mikołaja kowala, dom Stefana stolarza, dom Adama Worony, szewca, dom Symona Rakowicza, szewca, dom Stefana, rybaka, dom Wawrzyńca Staligowskiego, domek Pawła, kantora, dom Jerzyney Drozdowiczowey na poświętnym cerkwi y cmentarza Heliasza S. wymurowane y wybudowane są, pokładał relacją szlachetnego Mikołaja Mikłaszewicza, jenerała Wileńskiego.

u xiąg grodzkich Wileńskich przyznana y z nich wypisem w dacie roku tysiąc sześćset dwódnastego wtórego, miesiąca Marca dziewiętnastego dnia wydana, z którey dowodził, jako Dydrych Wit, niemiec, gdzie teraz Dydrych złotnik mieszka, gdy fundamenta zakładał, tedy na tym gruncie cerkiewnym truny y trupy znalezione y wykopano. Więc iż y drugie kamienice, jako to domek Krzysztofowej, haplicznicy, kamienica szlchetnego Andrzeja Gierkiewicza, raycy Wileńskiego, kamienica Jerzego Kromberha, dom Stanisława, szewca, dom Bazylego Cybulskiego, szewca, dom Stefana Ilnatowicza, szewca, dom Symona, kantora, dom Jerzego Lisowskiego, bołtusznika, kamieniczka Stefana Filipowicza, dom Iwana Fiedorowicza, szewca, dom Prokopa Alexiejewicza, szewca, dom Heliasza Bartoszewicza, kusznicza, na poświętnym cerkwi y cmentarzu Rożestwa S. wystawione ku Spaskiej bramie y cerkwi S. Preczystey kończy się ograniczenie, probował. Przy tym dowodził funduszem imci pana Wasilego Połubińskiego, który szpitale jeden przy cerkwi S. Spasa, drugi szpital przy cerkwi S. Tróycy, trzeci szpital przy cerkwi Roźdiestwa S. de nova radice w roku tysiąc sześćset dwódnastym dziewiętym erexit, exhibit za tym autenticum instrumentum, jako Iwanowa Sebastianowa, czapecznica wdowa, dom swój własny na gruncie cerkiewnym Rożestwienskim będący, za pewną summę pieniędzy Czerepku sprzedała y na urządzie burmistrzowskim y radzieckim Wileńskim w roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt wtórym przyznała, produkował, do czego reskrypt najjaśniejszego K. J. Mości Zygmunta Augusta,

w roku tysiąc pięćset sześćdziesiątym wydany, w którym cerkwie S. Rożestwa y S. Piatnicy w roku tysiąc pięćset pięćdziesiąt siódmym pogorzałe, popom Wileńskim budować pozwala, jakoż y pod czas terazniejszey verifikacji naszey in loco fundi ecclesiastici Rożestwa S. w domie Jerzego Lisowskiego, bołtusznika, znaki cmentarza wielkiego Rożestwa S., to jest mur starodawny z kamieni wielkich złożony na trzy sążnie wzdłuż a wpoprzek na półtora sążnie extant, jako i sam gospodarz ze wszystkimi sąsiadami w tey circumferencji mieszkającymi recognovit, toż y drudzy gospodarze na tym gruncie cerkiewnym rezydujący in hoc triangulo mieszkający zeznawali y powiadali, że hommagium z tych placow jegomości x. metropolicie płaca, a za pozwoleniem jego y prawem sobie na to danym na tych gruntach i placach cerkiewnych mieszkają, in quo ambitu dowodząc sobie jurisdycii jegomość x. metropolita Kijewski, na tym mieyscu było pięć cerkwi zbudowanych y cmentarzow do cerkwi Soborney należących, które collatorialiter z sobą y z cmentarzami graniczyły, a teraz domami y kamienicami cum consensu antecessorow jegomości x. metropolity Kijowskiego salvo terragio ad possessionem tych gruntow zabudowane są, do dowodu zabierał, post praestitum zaś juramentum wyżej rzezione kamienice y domy do jurisdycii metropolitanskiej exdividi potrzebował. Przeciwnym sposobem plenipotent magistratu et communitatis miasta Wilna wniosł, iż dokumenta jegomości x. metropolity Kijowskiego assertionem jegomości, jako bona, na poświętnych S. Miko-

łaja, S. Heliasza y S. Rożestwa przerzeczone kamienice y domy wybudowane być miały, fulcire nie mogą, a naprzód relacia jeneralska, że Dydrych, niemiec, fundamenta zakładając, jakoby truny y trupy, gdzie teraz Dydrych Wit złotnik mieszka, naleść miał, commiscere in causa praesenti nie może, gdyż stante hostilitate, durante peste, y po drugich kamienicach po dziś dzień gospodarze trupy naydują, poświętnego jednak żaden tu nie pretenduje jurisdictioni ani uzurpuje, którey jegomość x. metropolita Kijowski mieć nie może, ponieważ sławetny Wit derogando jurisdictioni metropolitanae, ażeby ab onere suscipiendorum hospitum ut supra zostawać mógł, libertatią od najjaśniejszego K. J. Mości Kazimierza otrzymał, y gdyby jurisdictioni metropolitanae była formalis et privilegiata, nie starałby się sławetny Wit złotnik o prywatną libertatią partykularną; a do tego principale wprzód cerkwie deducere interest, a potom do cmentarzow descendere trzebaby, y jeżeli cerkwi S. Mikołaja strona requirit, tedy ta cerkiew z cmentarzem w pewnych granicach in sua circumferentia przy kamienicy Bołundziowskiej w rybnyńm końcu zostaje y oney magistratus non contradicit, ale żeby przerzeczone trzy cerkwie Mikołaja S., Heliasza S. y Rożestwa S. in uno ambitu in triangulo, in proxima contingitate zostawać miały, impossibile, ponieważ in ullo ambitu kamienic y domow in numero 31 naydują się; a co jegomość x. metropolita powiada, iż w domie Jerzego Lisowskiego, bołtusznika, ołtarz z kamieni wielkich złożony, to secus verificatur, ponieważ szyja murowana do piwnicy apparet nec ullum vestigium ołtarza repe-

ritur, ani cerkwie y cmentarze tantum spatii deoccupare mogły, y jeżeli cerkwie minus potrzebne pro illo tempore były, episcopus jure canonico praecipienti jako non necessarias ecclesias tollere mógł. Alterum,—że terragium z tych kamienic y domow annuatim płacą y dla tego jurisdictioni metropolitanae miałyby być nequaquam, gdyż jeżeli poziom na każdy rok possessores praedictorum bonorum wyplacają, to nie samemu jegomości x. metropolicie, ale do cerkwi Preczystey wydają, jakoż y sam jegomość x. metropolita approbuje, prawo sławetnego Kroniberha przyznawa, że nie poświętnie Rożestwa S. na tym mieyscu, gdzie Kromberh mieszka, ale plac S. Preczystey, czego y magistratus non negat et terragio non contradicit, salva nihilominus jurisdictione sua, a z tym circa jurisdictionem civilem conservari domagał się. Na co patronus partis actoreae replikując intulit, że magistrat Wileński errat in suo supposito et judicio, żeby cerkwie minus necessariae być miały y per episcopos zmiesione były, bo jeżeli agnoscit abalitionem episcopalem tych cerkwi, to agnoscit mieysce poświętnie in loco controverso, na którym jurisdictioni metropolitanae być musi juxta decretum S. R. majestatis, abalitio albowiem ecclesiae non mutat naturam poświętnego, gdyż to jest charakter indelebilis mieysca Bogu oddanego; a do tego że episcopus do cerkwi nigdy nie należał, daleko bardziey abolere nie mógł, ale jak communis całego miasta conflagratio in cineres et flavillas redegit, et abolevit, przed którą conflagratią żeby tam kiedy kamienice, jakie domy mieyskie, albo jurisdictioni magdebur-ska być miała, iterum tego magistrat non pro-

habuit; errat i zatym in sua opinione magistrat Wileński, jakoby te cerkwie na ten czas minus necessariae były, magis albowiem necessarias onych duxit antiquitas y antecessorowie onych że samych, kiedy wprzód o te cerkwie starali się y one erygowali, a potym dopiero we sto ledwo lat postarali o prawo y jurisdycją magdeburską, jakoż tedy na ten czas jurisdycję nad temi cerkwiemi mieć mogli, kiedy sami jeszcze jurisdycji w rękę nie mieli, a nawet N. X. W. X. Litewskiego nie mogli subjugare bona ecclesiastica pod jurisdycją magdeburską, które teraz już po Unii per tot constitutiones regni a quibusvis oneribus et jurisdictione civili coemptae są, gaudent juribus ac immunitatibus ecclesiasticis, a zwłaszcza te, które są poświęcne; ani to obstat, że in confirmatione prawa pana Kromberha te place nazývają się S. Preczystey, a nie Rożestwa S., ani Heliasza; post conflagrationem albowiem miasta y cerkwie mutarunt denominationem ex parte census et dominii, które już nie na S. Heliasza, ani na Rożestwo S., ale na S. Preczystą obrócone są propter defectum kapłanow y fudacii per hostilitatem et conflagrationem annihilowanych. Przywiley Dydrycha in subsidium causae allegowany jest, privilegium personale, które jurisdictionem magistratowi nie tylko non agnoscit, ale też libertuje quamvis jurisdictionem, y ten subsistere nie może, bo gdyhy de jure wolno było eximere bona a jurisdictione per privilegium, wszystkie kamienice postarali by się o takowe libertacie, których magistrat nigdy nie przyjmuje, owszem y w kamienicach szlacheckich nie patrząc na żadne przywileje, ale onera civitatis exigunt na nich, a jakoż zło-

tnik za szlachtę ma być lepszy? Errat y w tym magistrat Wileński, że S. Mikołaja cerkiew ukazuje w Rybaczym końcu, a nie wedle S. Heliasza, wie albowiem dobrze y widzi onę aktor jeszcze in flore będącą, ale ta jest przeniesienia S. Mikołaja, którey y ogień od stu lat demolire nie mógł, tamta zaś Mikołaja S. nie translationis, ale sancti obitus jego, nie murowana, ale drewniana, którey cineres et locus consecratus patet ex documentis authenticis z akt samegoż magistratu deductis, superius collegatis; sic itaque rationibus partis adversae solutis prosiť circa producta munimenta ad juratoriam comprobationem principalem suum admitti et jurisdictionem in hisce bonis, jako na poświęcnych, exdividi et id investiri. A tak my komisarze similiter ratione poświęcnego descendendo ad particularem decisionem, do jeneralnego dekretu rejektę uczyniliśmy, a tym czasem o insze poświęcne przed sobą experiri nakazaliśmy. Jakoż postępując do inszych poświęcnych placow plenipotent jegomości x. metropolity twierdził, iż cerkiew S. Piatnicy w murach swoich y teraz zostaje y na cmentarzu oney kamienica wymurowana jest, w której Aleksander Adamowicz, nożownik, Paweł, miechownik, Symon Pękalski, introligator, Daniel, szpadnik, Hanus, tokarz, Frydrych, kramnik, Łukasz Ostafiejewicz y inni sąsiedzi mieszkają. Cerkiew zaś pereniesienija S. Mikołaja w swym murze w Rybnym końcu stoi, oknami na cmentarz, który z kamieniczkami y domami: Bołondziowska nazwana, to jest kamieniczka Mikołaja Junga z domkiem Daniela Stasiejewicza, pasztetnika, domek Teodory Kopylczewskiej, rybaczki, dom Mikołaja Dziekciewi-

cza, szewca, kamieniczka Doroty Jungowey, stokwisznicy, domek Bartłomieja Szatoszewicza kartownika, domek Jana, szewca, domek Iwana Iwanowicza, szewca, domek Krysztofa Zubowicza, szklarza, plac pusty gdzie Arewka mieszkał, domek Symona Eyrycińskiego, szewca, dom Andrzeja Dancewicza, haplicznika, domek Krysztofowey Ihnatowiczowey, mienił zabudowany, z kąd terragium doroczne currit, y angustia loci ac dispositio cementerium evincit, y nad temi domami, jako na cmentarzu stojącymi, ażeby jurisdictio metropolitana była declarata decerni affektował. Quantum zaś spectat cerkwi Woskresienija, ta na Szklanney ulicy murowana wcale zostaje, z babinca zaś tey cerkwi wrota do kamieniczki cerkiewney, gdzie pan Rohacewicz y Jan Rzeczyński, złotnicy mieszkają, de novo per medium restaurawszy, a per medium jeszcze pusty zamurowano y w tey kamienicy w pół izby Jana Rodziewicza, złotnika, stoi wieża i schodek na dzwonnicy po dzień extat, terragium z oney płacą, y już dalzey probacii non requirit, poświętnie asserebat; ex opposito zaś przez Szklaną ulicę trzy kamienice, Bazylego Jacyńkiewicza, rymarza [?], Hanusa Reczka, słószarza [?] y Andrzeja, rymarza, wymurowane na tym miejscu, gdzie przed tym był ogrod dla chowania ciał zmarłych, z kąd y teraz terragium płacą, jako to y sami gospodarze przyznali. Sequitur poświętnie S. Kuzmy y Damiana na Sawicz ulicy leżące, gdzie plac pusty y goły etiam magistratus przyznawał, a ex opposito tego placu kamieniczka szlachetnego Pawła Grzybowicza, y plac przez pana Szweykowskiego zabrany, do cerkwi S. Kuzmy y Damiana należący być asserebat, na którą jego-

mość pan Paweł Sapieha annuatim z kamienicy swey po kop dziesięć zapisawszy legował. Similiter na poświętnym S. Piotra wybudowane cztery domki twierdził, do którey cerkwi miała domow y cegielnia antiquitus należały, a teraz przez czerncow Dyzunii zabrane, także kamienice dwie, przy cerkwi S. Ducha zostające, a do cerkwi S. Trójcy przynależące, indebite et praejudiciose przyłączone są, przeciwko którym plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego quam solemnissime protestowawszy się a salva sobie in foro fori reservata actione, jako pod czas verifikacji ograniczenia y odprawowania in loco fundorum ecclesiasticorum inquisicii, tak na dzisiejszym terminie jegomość x. metropolita Kijowski nad temi kamienicami, które ex vi donationum, fundationum et legationum do cerkwi S. Trójcy należą y do teyże cerkwi y klasztoru czynsz poroczny płacą, jako extra cmentarzow, a nie na poświętnym miejscu będącymi, exceptis bonis terrestribus, tum et illaeso jure caducitatis, jurisdictioni także nie domawiał się y owszem libere ac benevole civilem jurisdictionem mienił być. Similiter nad czternastoma domami na poświętnym S. Jerzego wybudowanemi jurisdycii swey pretendując solutionem terragii annuatim injungi, także jus caducitatis ex vi dekretu J. K. Mości relacyjnego reservari potrzebując decerni decernenda affektował. In contrarium plenipotent szlachetnego magistratu et communitatis wniosł, iż cerkiew S. Piatnicy, w swoich murach zostając, żadnego cmentarza nie miała y nie ma, jedno babiniec, który y teraz extat, przy cerkwi; weyście zaś z ulicy, a nie z kamienicy Daszkiewiczowskiej, na cerkiew S. Trójcy legowa-

ney, z której żadnego terragium do cerkwi S. Preczystey nie wydają, jeno czynsz doroczny inquilini ex locato et conducto pro tempore mieszkający, do cerkwi S. Trójcy płacą, jurysdykcii jednak magdeburskiej tak ex fundo, jako et ex personis podlegają. Cerkiew zaś pereniesienija S. Mikoły w Rybnym końcu leżąca w swym murze stoi; własny cmentarz przed cerkwią, wchodząc do niej od Rybnego końca, ma, gdzie y teraz protopopa mieszka, a od kamienicy Bołundziowey miała murek, którym obmurowana była, y teraz dokoła płoty y zaulek jest, ale nie przypuszcza budynkow do muru samey cerkwi; w tey cerkwi, jako pamięć znosi, nigdy ludzi nie chowano; więc iż domki albo raczey mieszkania w kamienicy Bołundziowskiej będące y sama kamienica do jurysdyki mieyskiej antiquitus należała y należy, autentica instrumenta exhibuit, a naprzód pokładał certam officiosam inscriptionem przed szlchetnym urzędem burmistrzowskim y radzieckim Wileńskim przez sławetnego Piotra Jurcewicza y małżonkę jego w dacie roku tysiąc sześćset czterdziestego piątego, miesiąca Marca dwódziestego dnia, recognitam, z której dowodził, jako tenże Jurcewicz z małżonką swą eliberando dom swój dziedziczny in fundo do cerkwi Pereniesienija Mikoły S. przynależącym będący przez Stanisława Lisowskiego u Woyciecha Kruczewskiego w pewney summie pieniędzy zawiodłszy y przez urząd mieyski podany okupując, trzydzieści y dwie kopy Litewskie, na dwie raty rozłożywszy, wypłacić miał, a to vigore kompozycji przez pomienionego Jurcewicza y małżonki jego z Stanisławem Lisowskim, z okazji pewnych zachodzących pre-

tensii y zawodow prawnych zawartej, przed urzędem burmistrzowskim y radzieckim Wileńskim przyznanej y przez tenże urząd w roku tysiąc sześćset czterdziestym piątym, miesiąca Marca ośmnastego dnia, anticipative approbowanej, jako to actus judicialiter recognitus per sententiam officii roboratus, per depromptum extraditus testatur; a teraz kamienica Bołundziowska w pewney summie pieniędzy, to jest we trzechset kopach Litewskich sławetnemu Jerzemu Strausowi y małżonce jego Annie Hermanównie przez sławetnego Matysa Komlewicza y Jagnieszkę Bołondziankę, małżonkow, zawiedziona, y potym pośledniyszym kontraktem na piśmie podanym, przed tymże urzędem burmistrzowskim y radzieckim Wileńskim w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszym, miesiąca Septembra dwódziestego dnia przyznany y z nich extractem wydanym probował; a gdy sławetny Jan Woycicki, kupiec y mieszczanin Wileński, swoim y przewielebnego w Bogu jegomości oycy Alexego Dubowicza, archimandryty Wileńskiego, tudzież wszystkich oycow Bazyljanow konwentu Wileńskiego, przy cerkwi S. Trójcy będących, imieniem czyniący, szlchetnego Kazimierza Dygoma patryciusza y sławetnego Matysa Komlewicza, kupca y mieszczanina Wileńskiego, jako possessora kamienicy Bołundziowska nazwaney, w Rybnym końcu leżącej, przed szlchetny urząd burmistrzowski y radziecki Wileński zapozwał, a to z okazji nie mała ruiny w murze, od kamienicy Bołundziowskiej do kamienicy oycow Bazyljanow, z drugiey strony od Rybnego końca in proxima contingitate będącym, przywaloney y walącej się, tedy urząd burmistrzowski i radziecki Wileń-

ski, całoroczny, z pisarzami y sługami przysięgłemi *ex re oculis subjecta* informacją odebrawszy y *conspekcią* odprawiwszy *in eam descendit sententiam*: ponieważ same szafy w murze *in contingitate* będącym wystawione, to pokazały, że szczyt obudwóm kamienicom wyżej mianowanym jest spólny. Przeto aby one y z obu stron tak pozwani terazniejsi, jako też y aktor wyżej mianowany, spólnym kosztem restaurowali, nakazał. Na dowód tego pomieniony dekret, w dacie roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Augusta dwudziestego szóstego dnia, wypisem wyjęty produkowawszy, pokładał zeznanie sławnego Matysa Komlewicza przed szlachetnemi raycami *e medio officii*, jako do chorego deputowanemi uczynione, który jeszcze osobliwego długu złotych czterechset siedmdziesiąt ósmiu groszy szesnastu pieniędzy cztery zostawszy winnym, a do pierwszego długu przyłączywszy, *in summa* wszystkiego złotych tysiąc dwieście dwadzieścia ośm groszy szesnastu pieniędzy cztery sławnemu Strausowi y małżonce jego na teyże kamienicy Bołondziowskiej w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt wtórym, miesiąca Aprila siedmnastego dnia assekurował; *post fata* zaś jego małżonka pozostała y na *expensa et funeralia* złotych dwieście siedmdziesiąt jeden, groszy trzynastu, pieniędzy cztery, u tegoż Strausa pożyczyszy, na pomienioną kamienicę Bołondziowską wniosła y pierwszą sumnę złączyła, jako to *recognitio officiosa per depromptum* w dacie roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt wtórym, miesiąca Septembra dnia czwartego wydana *evincit*; *successu* zaś *temporis* wyżej mianowana Komle-

wiczowa *similiter* złotych sto pięćdziesiąt u tegoż Strausa zaciagnawszy, na kamienicę Bołondziowską także wniosła y przed raycami od urzędu deputowanemi w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt czwartym, miesiąca Septembra dwanastego dnia, przyznała,—na dalszy tego dowód urzędową *recognitią* *autentice* wyjętą probował. Więc iż na teyże kamienicy Bołondziowskiej sławnety Gedeon Frank, łozewnik mieszczanin Wileński, miał prawo względem summy pewney nieboszczykowi Jerzemu Strausowi winney y na kamienicy Bołondziowskiej urzędownie assekurowaney, onemu jako synowcowi po stryju służący y *jure successio nis* przypadającej, tedy tenże prawo swoje na bractwo Rożańca S. przy kościele S. Ducha będące, w roku tysiąc sześćset dziesiątym, miesiąca Marca dwudziestego dnia *personaliter* stanawszy, *judicialiter* wlał, zapisał y wiecznemi czasy zrzekł się y same urzędowe zeznanie, *per extractum* wyjęte, prezentował. Pokładał *insuper actum authenticum venditionis et intromissionis* w dacie roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartego, miesiąca Marca siódmego dnia, *coram judicio scabinali Vilnensi celebratum*, jako Michał Szredziński szwiec y małżonka jego *aream rasam cum particula muri*, po spaleniu nieprzyjacielskim domku drewnianego żadnych budynków niemającą w kamienicy Bołondziowskiej nazwaney leżącą, sławnemu Bałtromiejowi Szatryszowiczowi, kartownikowi, y Barbarze Rotraczewnie, małżonkom, za pewną sumnę pieniędzy przedawszy, przed sądem ławniczym Wileńskim zeznał y *per deputatos e medio judicii scabinos* w *intromissią* przerzeczony plac goły podany jest, z których doku-

mentow probował, jako kamienica Bołundziowska y domki w niey pobudowane antiquitus do jurisdyki magdeburskiej Wilenskiej wszystkie należały y należą, y gdyby akta magdeburskie od założenia miasta et a collatione juris magdebursensis per hostilitatem nie były consumpta, ille actus venditionum, resignationum, emptionum, intromissionum, przed urzędem mieyskim Wileńskim celebratorum, nie tylko na domki w kamienicy Bołundziowskiej będące, ale y na wszystkie kamienice y domy, do których jegomość x. metropolita Kijowski jus et interesse indebite pretendit, pokazałby et assertionem suam magistratus et communitas ordinariis autenticis probationibus fulcirent. Co się zaś dotczy cerkwi Woskresienija, to idąc na Szklaną ulicę, w swoim murze stoi, babiniec y cmentarz własny od Rybnego końca przy kamienicy Zusimielowskiej ma, inszego zaś cmentarza na szklanney ulicy nie miała, lecz w tey zostawała, jako y teraz jest, circumferencii; a jeżeli w kamienicy gdzie Rohacewicz y Rzczyński złotnicy mieszkają, także gdzie Bazyli Jacynkiewicz, rymarz, Hanus Pecelt [?], słórsarz y Andrzej rymarz mieszkają, terragium do cerkwi jako z gruntu cerkiewnego annuatim oddają, tedy pewnie nie z poświętnego płacą, co etiam ex re oculis subjecta łatwo pate-re może. Co do cerkwi S. Kozmy y Damiana, ta lubo pustkami teraz stoi, w małej jednak na rogu dwóch ulic circumferencii z drzewa wystawiona była, a żadnego przez ulicę nie miała cmentarza, jakoż y pan Paweł Grzybowicz na kamienicę w dzierzeniu swoim będącą różne dyspozycie, wendycie, intromissie, datami intus wyrażone, przed urzędem burmistrzowskim

y radzieckim Wileńskim odprawowane exhibit, która lubo nie na poświętnym żadnym, ani na gruncie cerkiewnym jest wymurowana, atoli certam per traditionem antecessorow swoich mając notitiam, iż antecessor jego, któryś doznawszy w cerkwi S. Kuzmy y Damiana z du-
fną nadzieją rekuss uczyniwszy y onym się ofiarowawszy, do pierwszego wzroku przywrócony był, in vim tedy gratitudinis pro praestitis beneficiis na cerkiew S. Kuzmy i Damiana sam ultro beneuole po złotych pięciu elemo-
zyny dawał, a nie ex ullo debito płacił; post facta którego luboby y nie powinien huic oneri podlegać, atoli libere annuatim po złotych pięciu z kamienicy swey, salva jurisdictione civili magdebursensi, exolvere submittował się, a jegomość x. metropolita Kijowski nie tylko in-
tra moenia civitatis, ale też extra moenia domki przy cerkwi S. Piotra y S. Jerzego pobudowa-
ne do swey jurisdyki przywłaszcza, nie mając na poświętnym dwóch cerkwi wybudowane, o te żadnego terminu przed sądem J. K. Mości relacijnym magistrat et communitas nie mieli, menci żadney w dekrecie ich nie było, a jako cerkiew S. Piotra y S. Jerzego w swym ograni-
czeniu pustkami stoją y żadnego budynku ad praesens nie mają oprócz szpitala S. Piotra, drugie zaś domki na gruncie mieyskim wybu-
dowane, tak domy przy cerkwi S. Jerzego wysta-
wione z obu stron ulicę dzieliły, które absque ulla jegomości x. metropolity Kijowskiego y ante-
cessorow jegomości praepeditone do jurisdyki mieyskiej należały, które autenticis documentis magistratus probaret, gdyby akta per inquietatem temporum nie poginęły y gdyby jegomość x. metropolita Kijowski terazniejszy

mieszczanom na gruncie jegomości mieszkającym nowego nie dając prawa dawniejszych spraw do siebie nie odbierał. Ta tedy jurisdyka magdeburska, która że od najjaśniejszych Kr. ichmościow Polskich wielkich xiążąt Litewskich dignanter od najjaśniejszego Zigmunta xiążenia Litewskiego w roku tysiąc czterechsetnym trzydziestym wtórym, miesiąca Septembra dwódziesiątego siódmego dnia, miastu Wileńskiemu ante unionem dobrze że jest nadana, przywilejem tegoż xiążenia JM. Zigmunta próbując, także przywilejem króla jegomości Zygmunta Pierwszego, który w roku tysiącnym pięćsetnym dwódziesiątym wtórym, die Dominico proximo post festum S. Luciae, konfirmując transakcją między J. X. biskupem Wileńskim a miastem zawartą, omnes incolas civitatis tam spirituales, quam saeculares, tum metropolitales oneribus civilibus subjecit, próbując, y jako pośledniejszemi przywilejami jest roborowana, dowodząc, circa privilegia, constitutiones, dispositiones lapidearum et domorum circa continuum et non interruptum, ante—et post unionem, cessante quoque hostilitate, jurisdictionis civilis usum, cum circa alias rationes illatas et inferendas, denique circa assertionem suam przy protestacji, ratione zabranych per hostilitatem spraw, dyspozycji, miastu Wileńskiemu służących, ad causam praesentem należących, in tempore do xiąg grodzkich Wileńskich zaniezione y z nich extractem roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszego, miesiąca Decembra trzydziestego dnia, wyjętey y przed nami prezentowaney, ad juratoriam comprobationem met decima octava manu: radnym sześciom ex magistratu, to jest dwóm burmistrzom

a czterem raycom, ex ritu Romano trzem, a ex ritu Graeco trzem, także ex communitate mercatoria osobom sześciom, insuper contuberniis sześciom, to jest z każdego cechu po jednemu, na tym, jako cerkiew S. Spasa, S. Preczystey, S. Iwana y Pokrowy nie miały większey circumferencii w sobie y w cmentarzach swoich, jako teraz zostają, cerkiew S. Piatnicy żadnego nie miała cmentarza, y cerkiew S. Mikoły w Rybnym końcu tylo cmentarz, który przed cerkwią zostaje, gdzie y teraz protopopa mieszka, a od Bołondziowej kamienicy miała murek, którym obmurowana była, y teraz dokoła płoty y zaułek jest, a ten nie przypuszcza budynkow do muru samey cerkwi,—w tey cerkwi, jako pamięć znosi, nigdy ludzi nie chowano,—na tym, jako cerkiew S. Kuzmy y Damiana w małej na rogu dwóch ulic circumferencii była, y żadnego przez ulicę nie miała cmentarza, także cerkiew Woskresienija w tey, jako y teraz zostaje, circumferencii była y żadnego na Szklanney ulicy nie miała cmentarza, w tąż cerkwi S. Piotna y S. Jerzego, o cerkwiach zasie różnych, to jest S. Katarzyny, S. Mikoły na ulicy Smilińskiej, także S. Heliasza y innych, nigdy przed tym nie słyszeli, nie wiedzą y żadney o nich nie mają wiadomości,—y na tym, iż ichmoście metropolitowie, antecessorowie jegomości x. Kolendy, metropolity Kijowskiego, żadney nie mieli nad mieszczanami jurisdykkii, lubo na gruntach cerkiewnych mieszkali mieszczanie, ale tylo czynsz ichmościom płacili, jurisdykkii zaś magistratu Wileńskiego podlegali y przed urzędem burmistrzowskim, radzieckim y ławniczym Wileńskim dyspozycie placow y domow przyznawali, intromissie, possessie, ex-

dywizie y inne urzędowe solennitates od magistratu dobrowolnie odbierali, do czego magistrat nigdy ich nie przymuszał, pobory, szosy, podymne y inne podatki seymem uchwalone do miasta ab antiquo tempore oddawali, gości innych pod bytność J. K. Mości w Wilnie, także ichmościow panow deputatow trybunalskich y innych za równo z mieszczany w domach swoich przez naznaczoną stancią podeymowali, w czym magistrat żadnego onym nie czynił bezprawia, owszem, jako we wszystkim do przywilejow, ante unionem sobie nadanych, stosując się sprawował y ad jurisdictionem sobie stabiliendam żadnych nie formował processow, tak ani mieszczan y innych obywatelow, jakoby te domy jurisdycii mieyskiej być podległe opowiadali, nie namawiał, ograniczenia tych cerkwi y cmentarzow, domow na nich będących, w roku tysiąc sześćset dziewiętnastym, nigdy nie było, y radziec w nim pomienionych nie deputowano,—y na tym, jako dyspozycie y ograniczenia miasta, ulic, kamienic y domow, więzami, rejestrami y innemi dokumentami pod czas inkursii Moskiewskiej na miasto Wilno w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt piątym poginęli,—po wykonaniu zaś takowego juramentu, ażeby magistrat Wileński circa jura miastu służące conservando nad przerzeczonymi kamienicami y domami, jako extra cementeria, a nie na poświętnym będącemi, jurisdycję magdeburską deklarowali, prosił y domawiał się. A co strona powodowa jus caducitatis reservari afektuje, to jus caducitatis mieszczan Wileńskich et bona illorum officere nie może, które super fundis solis extenditur, kiedy per trigonium detinetur ab emfiteusu terragium, y

na ten czas fundus jure canonico praecipiente ecclesiae applicatur, et caducitas a cadendo fundo nuncupatur, nec jus caducum intelligi debet. Przeciwnym sposobem plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego replikując wniosł, iż jako magistrat et communitas Vlnensis żadnych autentycznych dokumentow ad stabiliendam jurisdictionem suam civilem non produxit, tak vendycie, resygnacie, intromissie coram officio consulari et judicio scabinali violenter, nulliter et illegitime expediowane, in rem magistratus et communitatis sporządzone, subsistere nie mogą, y owszem wszystkie dokumenta evincunt, że domy y kamienice na gruntach mere cerkiewnych są pobudowane y terragium z nich doroczne currit; alterum est, iż dokumenta majora jegomości x. metropolita ad firmandam assertionem suam exhibet, ograniczenie w transakcyey przez imci x. Heliaszewicza, kustosza Wileńskiego, y imci x. Żabińskiego, kanonika Wileńskiego, z deputowanemi od magistratu Wileńskiego osobami opisaney prezentuje; także komunikacją jegomości x. Ruckiego, metropolity Kijowskiego, człowieka omni exceptione majoris, zgadzającą się z transakcją produkuje, tudzież na niektóre cerkwie inwestytury pokłada, listem także podawczym dworzańskim utwierdzonym Woyciecha Senkowskiego, stolnika Ciechanowskiego, y Jana Krajewskiego, dworzanina J. K. Mości, w roku tysiącnym sześćsetnym dziewiątym, miesiąca Augusta jedynastego dnia, jako cerkwie Wileńskie, których teraz magistrat negat, jegomości x. Pocięja metropolicie Kijowskiemu legitime podane są, dowodzi; nie może y tego negare magistrat Wileński, aby S. Piatnica bez cmenta-

rza być miała in sua ad praesens circumferentia, ponieważ to nude asserit contra manifesta, gdyż ex re oculis subjecta patet angustia loci erectio tej kamienicy, która okna wszystkie swoje w cerkiew ma, czegoby żadnemu nie pozwolono mieszczaninowi, patet y ex propinquitate lapideae praetactae, która proprio sumptu in proprio cementerio jest wymurowana, y dla tego już nie terragium, ale census inquilini płacą tam commoditas kapłanom y victus et provisio necessaria, pewnieby tam żaden nie mieszkał inquilinus, ale sami tylko zapłacą, którzyby w tej cerkwi divina celebrarent. Bołondziowska kamienica ipsa obloquitur jurisdictionem metropolitanam et proprietatem cementerii, bo comur cerkiewny wymurowan jest y ma przez się uliczkę lubo ścisłą do wszystkich domkow, na cmentarzu tymże pobudowanych, y jest bez wrót, któremiby mogło wszystkim tam mieszkającym praecludere viam we dnie albo w nocy, y terragium płaci quotannis toć ex cementerio, a nie ex conducto et locato, ani obstant żadne contractus et invenditiones tej kamienicy y dekrety magdeburskie inter inquilinos ferowane, ponieważ de jure idem est non fieri quod illegitime fieri, sądzili się na ratuszu, uti privati cives, zatym y teraz wolno będzie, ale nie in causa fundi et granicierum, o co się na ratuszu prawować nie powinni byli, ani żadne invadiationes et intromissiones commodum bonorum na ratuszu zeznawać, ponieważ ex hoc fundo invadiato et intromisso nie do miasta, ale do jegomości x. metropolity terragium płacą. Co się zaś tkanie cerkwi Wosiesienia S., myli się magistratus in re oculis subjecta, ponieważ evidenter pokazuje się, że ta kamie-

nica, gdzie Rohacewicz y Rzeczyński mieszka, mere na cmentarzu wymurowana, ponieważ y wrota z cerkwi do tej kamienicy zamurowane extant y połowę izby Rohacewiczejowej zajęły wschody do dzwonnice, ex opposito zaś kamienice będące, gdzie Pecelt y rymarz mieszka, wymurowane są na tym miejscu y placu, (gdzie) przed tym corpora mortuorum sepeliebantnr, za tym to jest locus privilegiatus immunitati ecclesiasticae subjectus, a zatym do jurisdyciey jegomości x. metropolity należeć ma. Jus caducitatis tłumaczy strona in partem suam per jura canonica niewczas już po dekrete J. K. Mości relacijnym, którym decisum jest, non in hoc sensu, jako tłumaczy magistrat, ale daleko różniey, jako expresse sonat w dekrete, gdzie tedy litera docet, tam interpretari non valet, do juramentu strona zabiera sobie sine jure, żadnego bowiem vel titulum justum aut aliquam competentiam juris ad loca controversa nie produkuje, ale nudo juramento in alieno fundo, dominio et proprietate jurisdictionem sobie wygrawać chce, idque contra juris rationes, to juramentum byłoby per ignorantiam rei alienae wygrawać aliena bona; ani to jest consequentia recta, ex quo pars conventa nie pomni cerkwi zwyż mianowanych, ani o nich słyzała, ergo pod jurisdycją onych być mają, negatur consequentia,—nesciunt quid petunt, bo rem sibi ignotam et inauditam juramento lucrari chcą, y byłoby to conscientiosum, bo notitia et certitudo tych cerkwi evidenter pokazuje się ex authenticis instrumentis, z akt samegoż magistratu Wileńskiego. Ponieważ tedy jegomość x metropolita est notior de facto o miejscach poświętych i cmentarzach cerkiewnych, o któ-

rych partim ex instrumentis autenticis, częścią ex re oculis subjecta innotuit onemu, świadczą dzwonnice y mury cerkiewne pustkami od tak wielu lat stojące, obloquuntur ołtarze w domach mieyskich znajdujące się, domy o jedną ścianę z cerkwiami wystawione y w cerkiew prawie wmurowane y incorporowane, ludzie y testimonia onych wyżej pomienione, patet ab effectu jurisdictionis census videlicet provenientis z tych domow y placow, z których żadnego cum consensu magistratus nie budowano, ale za wolą y prawem jegomości x. metropolity na to otrzymanym, toć y jurisdictio tego nad temi ludźmi być musi, którzy od niego prawa biorą na dobra swoje y bez jego woli i consensu budować się nie mogą, jakoż tedy intromissie, venditie, resignatie y insze alienationes, invadiationes bonorum eorundem magistrat Wileński conficere ma, kiedy pierwszego prawa y consensu na te dobra nikomu dać nie mógł; bliższy tedy jegomość x. metropolita Kijowski do juramentu być musi ex rationibus illatis, przy tych tedy dowodach manu met septima: sam jegomość x. Kolenda, metropolita Kijowski, JM. x. Zochowski, coadjutor teyże metropolii, y JM. x. Mikołay Rybiński, protopopa Wileński, personae spirituales, jako notiores de facto in causa ecclesiae fauorabili, cum quatuor testibus personis saecularibus fide dignis, ad omnimodam juratoriam comprobationem zabierali na tym, jako te wszystkie cerkwie na mappie wyrażone y na osobliwym rejestrze spisane w controversyey wyżej mianowane, przez nas komissarzow oglądane y zweryfikowane, ante conflagrationem miasta Wilna realiter et effective byli, a te kamienice y domy, które teraz

extant pobudowane, na mieyscach cerkiewnych y poświętych wystawione są, y na tym jako ta transakcia przez imci x. Heliaszewicza y przez imci x. Żabińskiego z wysadzonemi od magsitratu Wileńskiego raycami za interpozycią godney pamięci jegomości x. Wołowicza, biskupa Wileńskiego, cum consensu magistratu Wileńskiego uczyniona, jest realis, a po wykonaney przysiędze tak terragium jako jurisdictionem metropolitanam nad tymi kamienicami y domami, które na placach cerkiewnych są, decerni affektowali. Po takowych controversiach wielebny oyciec Wiktory Kożuchowski imieniem wszystkich czerncow Wileńskich w Dyzunii będących praemissa protestatione de sinistra delatione, jakoby domy y cegielnia, także kamienice dwie przywłaszczyć sobie indebite mieli, o to in foro competenti rozprawić się y jura sua iż deducere gotowi deklarował y reprotestował się. A tak my komissarze na własnych sądach J. K. Mości relacyjnych ex solennissimis partium controversiis ferowanym y osobliwym listem komissarskim do nas wydanym naznaczeni y zesłani, post factam conspectionem, verificationem et in loco fundorum expeditam inquisitionem stron obudwóch controversii wysłuchawszy y one z wnoszonych pro et contra racii dobrze wyrozumiawszy, lubo szlachetny magistrat et communitas mercatoria Vilmensis circa assertionem suam met deceni octava manu ex magistratu radnym szesciom, to jest dwóm burmistrzom a czterem raycom ex ritu Romano trzem a ex ritu Graeco trzem, także ex communitate mercatoria osobom szesciom, in super ex contuberniis sześciom, to test z każdego cechu po jednemu, na tym jako cerkiew

S. Spasa, S. Przeczystey, S. Iwana i Pokrowy nie miały większey circumferentiy w sobie y w cmentarzach swych, jako teraz zostaje, cerkiew S. Piatnicy żadnego nie miała cmentarza, cerkiew S. Mikoły w Rybnym koncu tylko cmentarz, który przed cerkwią zostaje, gdzie i teraz protopopa mieszka, a od Bołondziowskiej kamienicy miała murek, którym obmurowana była i teraz dokoła płoty i zaułek jest, a ten nie przypuszcza budynkow do muru samey cerkwi, u tey cerkwi jako pamięć znosi, nigdy ludzi nie chowano,— na tym jako cerkiew S. Kuzmy i Damiana w małej na rogu dwóch ulic circumferentiy była i żadnego przez ulicę nie miała cmentarza, także cerkiew Woskresienija w tey jako teraz zostaje circumferentiy żadnego na Szklaney ulicy nie miała cmentarza, w tąż cerkwi S. Piotra i S. Jerzego. O cerkwiach zasie innych, to jest S. Katarzyny, S. Michała i S. Mikoły na ulicy Smilinskiej, tak też S. Heliasza i innych przed tym nigdy niesłyszeli, niewiedzą i żadney o nich nie mają wiadomości,—na tym, iż ichmoście oycowie metropolitowie, antecessorowie imci xiędza Koleny metropolity Kijowskiego, żadney nie mieli nad mieszczanami jurisdyciey, lubo na gruntach cerkiewnych mieszkali mieszczanie, albo tylko czynszichmościom płacili, jurisdyciy zaś magistratu Wileńskiego podlegali i przed urzędem burmistrzowskim radzieckim ławniczym Wileńskim dyspozycye placow y domow przyznawali, intromissie, possessie, exdiwizie i inne urzędowe solennitates od magistratu dobrowolnie odbierali, do czego magistrat ich nieprzymuszał, pobory, szosy, podymne i inne podatki seymem uchwalone do miasta ab an-

tiquo tempore oddawali, gości różnych podbytność J. K. M. w Wilnie, także ichmościow PP. deputatow Tryb. i innych zarówno z mieszczany w domach swoich przeznaczoną stancią podeymowali, w czym magistrat żadnego onym nie czynił bezprawia, owszem jako we wszystkim do przywilejowante Unionem sobie nadanych stosując się sprawował, i ad jurisdictionem sobie stabiliendam żadnych nie formował processus, tak ani mieszczan i innych obywatelow, jakoby te domy jurisdyciey mieyskiej być podległe opowiadali nie namawiał; ograniczenia tych cerkwi, cmentarzów i domow na nich będących w roku tysiąc sześćset dziewiętnastym nigdy nie było i radziec w nim pomienionych nie deputowano,—i na tym, jako dyspozycie i ograniczenia miasta, ulic, kamienic i domow z xięgami, rejestrami i innemi dokumentami podczas inkursiy Moskiewskiej na miasto Wilno, w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt piątym poinęli, do przysięgi zabierali się. My jednak kommissarze bacząc to, iż żadnych autentycznych dokumentow przeciwko produkowanym od JX. metropolity Kijowskiego na cerkwie i place magistrat et communitas non producit, inhaerendo zaś ograniczeniu w transakciey przez JX. Malchera Heliaszewicza, kustosza Wileńskiego, i JX. Zabińskiego, na ten czas notarium publicum, tandem canonicum Vilnen., insimul z deputowanemi od magistratu Wileńskiego osobami, to jest szlachetnym Krysztofem panem Kiernowiskim, raycą rytus Romani, i szlachetnym P. Piotrem Kopciem rytus Graeci uczynioney w roku tysiąc sześćset dziewiętnastym m-ca Maja dwudziestego szóstego dnia opisaney, także connotatią ręki JX. Rutskiego, czło-

wieka omni exceptione majoris, zgadzającej się z transakcją wyżej rzeczoną, a nie mniej przy dowodach i sprawach różnych na te cerkwie, o które praesens vertitur actio, służących, przez JX. metropolitę przed nami produkowanych, także i na niektóre investitury pokładanych, propiorem JX. metropolitę terazniejszego Kijowskiego manu met septima, jako się super assertionem suam et realitatem prawa swego zabierał, to jest samego JX. Kolendę metropolitę, JX. Cypriana Żochowskiego koadjutora metropolii Kijowskiej, i JX. Mikołaja Ribińskiego protopopę Wileńskiego, cum quatuor testibus personis saecularibus fide dignis ad comprobandum uznawamy, na tym, jako te wszystkie cerkwie na mappie wyrażone i na osobliwym rejestrze spisane przez nas comissarzow oglądane i zwerifikowane realiter były i te kamienice i domy, które teraz extant pobudowane, na miejscach cmentarzowych cerkiewnych i poświętnych wystawione są, i na tym jako ta transakcja przez jegomości x. Heliaszewicza, jegomości x. Żabińskiego z wysadzonemi raycami od magistratu Wileńskiego za interpozycją godney pamięci imci x. Wołowicza biskupa Wileńskiego cum consensu magistratu Wileńskiego uczyniona, jest realis. Termin zaś praestandi juramenti in praesenti loco judiciorum po święcie Zmartwychwstania Pańskiego S. Rzymskiego dnia wtórego Aprila naznaczamy, po której wykonaniu przysięgi tak terragium, jako i jurisdictionem metropolitanam nad temi kamienicami i domami, które na placach cerkiewnych, cmentarzach i poświętnym pobudowane są, uznawamy, mianowicie: pierwszą cerkiew S. Spasa z szpitalem, dom Bazylego Oziejewicza, szewca, dom

Michała Chrapanowicza, szewca, dom Stefana Rihasewicza, puznika, przy cerkwi katedralnej S. Preczystey naydujący się; na poświętnym zaś drugiej cerkwi S. Katarzyny dom Hryszka Obuchowicza, szewca, Moskala, dom Daniela Iwaszkiewicza, puznika, dom Andrzeja Bartoszewicza, krawca, dom Theodora Szeytera, dom Jerzego Kosacza, dom Grygiera Stanisława Wysygierda winnika, dom Stanisława Jana Martowskiego, gorzałczannika, dom jegomości x. Bałtromieja Żadzika, a na poświętnym trzeciej cerkwi S. Pokrowy dom Piotra Kochańskiego stolarza, plac goły sławetnego Daniela Hurtmana, dom Jana Dachowicza,—na poświętnym czwartej cerkwi S. Iwana kamienica jegomości x. Krysztofa Przeclawskiego, prałata dziekana Wileńskiego, domek Jana Stanisława puznika, kamienica Jana Szefera, ogród jegomości pana Samuela Hieronima Kotła, podkomorzego Oszmiańskiego, i domek z ogrodem Filipa Konstantynowicza, kusznicza,—na poświętnym piątej cerkwi S. Michała kamienica successorów Piotra Balwierza, do której sławetny Marcin Jensen cyrulik, a teraz sławetny Jan Sadowski, cyrulik Wileński, mieszka, kamienica cechu krawieckiego, kamienica Jana Dezausa,—na poświętnym zaś szóstey cerkwi S. Mikołaja z jednej strony kamienica szpitalna Spaska, z drugiej strony kamienica Jana Hutmana, domek Ostafieja Nieścierowicza, szewca, domek Kryztofa Szulca, kowala, kamieniczka pusta Liebiedziewskiego, domek Theodora Szpakowskiego, domek Matyasza Marcinkiewicza, szewca, ogród Stanisława Staligowskiego, domek Tomasza Sadowskiego,—na poświętnym siódmej cerkwi S. Heliasza kamienica Dydrycha Wita [?],

złotnika, dom Mikołaja kowala, dom Stefana slosarza, dom Adama Worony, szewca, dom Stefana, rybaka, dom Wawrzyńca Stoliczowskiego, domek Pawła, kantora, dom Jerzyney Drozdowiczowej,—na poświętnym ósmey cerkwi Rozestwa Chrystowa domek Krysztofowej, haplicznicy, kamienica szlachetnego Andrzeja Gierkiewicza, raycy Wileńskiego, kamienica Jerzego Krombierka, dom Stanisława, szewca, dom Bazylego Cybulskiego, szewca, dom Stefana lhnatowicza, szewca, dom Symona, kantora, dom Jerzego Lisowskiego, bottusznika, kamienica Stefana Filipowicza, dom Iwana Fiedorowicza, szewca, dom Prokopa Alexiewicza szewca, dom Heliasza Bartoszewicza kuszniernia,—na cmentarzu dziewiętey cerkwi Przeniesienija S. Mikuły kamienica cerkiewna S. Tróycy z sąsiadami w niey pro tempore mieszkającymi,—na poświętnym dziesiątey cerkwi perenesienija S. Mikuły kamieniczka Mikołaja Junga, domek Daniela Stasiejewicza pasztetnika, dom Theodory Kopyczewskiey rybaczki, domek Mikołaja Dziekowicza szewca, kamieniczka Doroty Jungowny stokwisznicy, dom Bałtromieja Szatoszewicza kartownika, dom Jana szewca, domek Iwana Iwanowicza szewca, domek Krysztofa Zubowicza szklarza, plac pusty, gdzie Browka [?] mieszkał, dom Symona Koryczyńskiego szewca, dom Andrzeja Dancewicza haplicznika, domek Krysztofowej Kuchnowiczowej [?],—na poświętnym jedynastey cerkwi Woskresienija kamieniczka cerkiewna, gdzie mieszkają Jan Rohacewicz i Jan Rzeczyński, złotnicy, połowica de novo restaurowana, połowica jeszcze pusta,—na poświętnym dwunastey cerkwi Kuzmy i Damiana plac goły, a drugi przez pana Szweykowskiego

zabrany,—nakoniec na poświętnym trzynastey cerkwi S. Piotra na Zarzeczcu Wileń. domkow cztery, to jest Mikołaja Dusewicza kowala, Andrzeja Samuelewicza tkacza, domek Krysztofa mytnika, domek Jana Dobrowolskiego szewca,—te wszystkie kamienice, domy i plaćy jegomości x. metropolicie Kijowskiemu i sukcesorom imci w uniey będącym do jurisdycy ichmościow metropolitańskiej exdividowawszy przyśadzamy. Excipujemy jednak kamienicę zborową quondam w dzierzeniu jegomości pana Osińskiego będącą, drugą kamienicę Marcina Negowicza na Zamkowej ulicy leżącą, na to prawa ante unionem nadane pokazał, vigore których ani do jurisdycy jegomości x. metropolity ani do płacenia z nich czynszu należeć nie mają; trzy zaś kamienicy na Szklaney ulicy ex opposito cerkwi Woskresienija leżące, to jest jedną Bazylego Jacyńkiewicza, rymarza, drugą Janusza Pecelta slosarza, trzecia Andrzeja rymarza w pewnych granicach będące, czwartą kamienicę szlachetnego Pawła Grzybowicza na przeciw cerkwie S. Damiana stojącą,—przy tym wszystkie domy około czternastey cerkwi S. Jerzego quondam będącey, a teraz spaloney, extra cmentarzow pobudowane, na Rosie na przedmieściu, lubo do jurysdyki jegomości x. metropolity należeć nie powinny, ale absque ulla utriusque partis comprobatione przy zupełney jurisdycy magistratu Wileńskiego mają zostawać, wszakże jednak terraginm z tych kamienic, domków et jure caducitatis ex vi dekretu J. E. M. relacynego jegomości x. metropolicie ma należeć. Co się zaś tkanie mieysc i obmów nam podanych, jako to od seniorów zboru kalwińskiego intra moenia civitatis quon-

dam erygowanego ad praesens in privatas aedes dekretem seymowym obróconego, na gruncie cerkiewnym, jako strona allegat, wystawionego, in contingitate proxima dzwonicy i samey cerkwi S. Pokrovy zostającego, także od jegomości pana Dunina Rajeckiego, marszałka Lidskiego, jegomości pana Samuela Hieronima Kotła, podkomorzego Oszmiańskiego, te wszystkie obmowy przyjąwszy i w akt nasz commissarski wpisać rozkazawszy, jegomości x. metropolicie Kijowskiemu salvum jus in foro fori, ubi de jure competierit, o te mieysce reservamus actionem. Protestatią jegomości x. metropolity Kijowskiego przeciwko czerncom w Dyzunii będącym względem kamienic dwu, przy cerkwi S. Ducha będących a do cerkwie S. Trójcy należących et indebite zabranych, także cegelni od S. Piotra cerkwi przez tychże Dyzunitów zabranych, jako wzajemnie reprotestatią pomienionych Dyzunitów w terażniejszy dekret nasz przyjąwszy, salve utrique parti u sądu należnego tam, gdzie prawo drogę ukaże, mocą niniejszego dekretu naszego zachowujemy. Postquam latam sententiam szlachetny Wawrzyniec Minkiewicz, plenipotent szlachetnego magistratu et communitatis Wilnen. sentiens magistratum et communitatem gravate ex eo, że nie magistratowi et communitati ac contuberniis przysięga met decima manu octava jest nakazana, lecz bliższym jegomość x. metropolita Kijowski manu met septima ad compobandum juramentum uznany jest, do sądu J. K. M. P. N. M. appellatią interponował. Lecz plenipotent jegomości x. metropolity Kijowskiego non esse admissibilem mieniając, allegował z statutu W. X. Lit. z rozdziału czwartego artykuł ośmdziesiąt

ósmym, także constitutią anni millesimi sexcentesimo quadragesimo septimo, króre ab executione rei judicatae appellacie interponere vętant, a do tego in causis expulsionum żadne appellacie non currunt, jakoż i w dekrete na własnych sądach J. K. M. relaciynych ex sollemnissimis partium controversiis ferowanym appellatio nie jest dołożona i owszem potestas illimitata verificandi et exdividendi sądowi commissarskiemu pro executione facienda zesłanemu concessa jest, a do tego juxta decretum jest latum coram judice ultimae instantiae, do którego appellacie nie idą, zacyz ab executione judicati ejusmodi appellatio admissibilis et concessibilis być nie może, expressis tedy rationibus, ażebyśmy appellatiy interponowaney niedopuszczali, declarari prosil. E contra plenipotent szlachetnego magistratus et communitatis Wilnen. replikując opposuit, iż strona przeciwna appellaciy jako in causa praesenti dopiero agitata nondum excussa et evicta bronić nie może, ani statut i constitucie allegowane ad casum minime suffragantur, kiedy toż prawo cytowane a propria submissione, ab inscriptione apelaciy vetat a nie in causa juris fundorum et granitierum, tum et jurisdictionis civilis prohibet, ani to obesse magistratowi et communitati może, ze appellaciy w dekrete nie dołożono, ponieważ dopiero pro verificatione ulterioris excussionis et exdivisione, praevia inquisitione facienda, et non pro finali decisione declaranda my comisarze jesteśmy zesłani, a zacyz ut supra admissibilem appellationem decerni affektował. My tedy J. K. M. comisarze, lubo appellacia w dekrete na własnych sądach J. K. Mości relaciynych z oczewistej controversiy ferowanym nie

jest dołożona i de jure nie miała by być admissibilis, jednak aby magistrat et communitas Vilnen. w czym se esse gravatam non sentiat, interponowaney do sądu J. K. Mości assessorskiego apellacyi parti actoreae de damnis, et litis expensis secutis et exinde sequendis ac subsequendis protestante et reprotestante citata dopuszczamy apelacyi i terminum prosequendae appellationis, absq̃te ulterioribus adcitationibus, na przyszley, da Pan Bóg, jurisdycie assessorskiej tam gdzie J. K. M. P. N. M. z dworem rezydować będzie po trzecim wołaniu na zajutrz utriq̃ue parti naznaczamy, a tym czasem, nim ta sprawa finalem u sądu J. K. M. finalem otrzyma decisionem, ady obie strony circa jura sua et pacificam possessionem spokojnie się zachowali, sub paenis ex arbitrio sądu J. K. M. irremissibiliter irrogandis serio injungimus mocą ninieyszego dekretu naszego, do którego dla większey wiary i powagi przy podpisach rąk naszych komissarskich pieczęci nasze przycisnąć rozkazaliśmy. Pisan w Wilnie dnia dwudziestego piątego miesiąca Marca roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego. U tego dekretu kommissarskiego pieczęci przyciśnionych cztery a podpis J. W. ichmościow panow komisarzów własnych rąk, temi słowy. Aleksander Sapieha, biskup Wileński, komisarz J. K. M. Krysztof Pac kanc-

lerz W. X. Lit., komisarz J. K. M. Mikołaj Słupski biskup Gratianopolitański, komisarz J. K. M. Cyprian Paweł Brzostowski, referendarz i pisarz W. X. Lit., J. K. Mości komisarz. Kazimierz Puchalski pisarz dekretowy W. X. Lit. commissarius J. K. Mości. Który to dekret commissarski J. K. M. ze wszystką rzeczą w nim wyrażoną jest do xiąg grodzkich Nowogrodzkich zapisany, z których i ten wypis pod pieczęcią urzędową jest wydany J. W. imci xiędzu Leonowi Kiszce, archiepiskopowi metropolicie Kijowskiemu, Hallickiemu i całej Rusi. Pisan w Nowogrodku ut supra. Krysztof Michał Kondratowicz, miecznik, surrogator ziemski, pisarz grodzki Województwa Nowogrodzkiego.

Копія. Печати нѣтъ. Найдены въ архивѣ Виленскаго учебнаго Округа. Въ Библиотекѣ Литовской Дух. Семинаріи находится копія королевскаго рѣшенія на поданную Виленскимъ магистратомъ аппелляцію, послѣдовавшаго 4 Апрѣля 1672 г. Этимъ рѣшеніемъ подтверждается комиссарское постановленіе и въ юрисдикцію уніятскаго митрополита отдаются всѣ поименованныя въ комиссарскомъ рѣшеніи дома, за исключеніемъ дома цеха портныхъ. Виленскому магистрату прощены только взысканія по веденію процесса.

IV.

**ДОКУМЕНТЫ, ОТНОСЯЩЕСЯ КЪ ИСТОРИИ
ЦЕРКВЕЙ Г. БЪЛЬСКА.**

1633 г. 14 Марта. Универсалъ Владислава IV объ отдачѣ православныхъ церквей въ Бѣльскѣ—Богоявленской и въ Клецеляхъ — Никольской.

Лѣта Божого Нарожения тисеча шесть сотъ тридцать третего мѣсяца Юля осмнадцатого дня. На врадѣ вгродскимъ въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Андреемъ Хоецкимъ, намѣстникомъ подстароства Луцкого, становши очевисто шляхетный панъ Янъ Нецкевичъ именованъ уроженого его милости пана Семена Гулевича Воютинского, писара земского Луцкого, пана своего, листу универсалу его кор. милости пана нашего милостивого на подане въ мѣстахъ коронныхъ по одной церкви неунитомъ для вписаня до книгъ нинѣшнихъ вгродскихъ Луцкихъ регоблатамъ подаль, просечи, абы принятый и до книгъ уписанъ былъ, которого на врадѣ принявши читалемъ и такъ се въ собѣ писмомъ польскимъ писанный маеть : Władysław czwarty z bożej łaski król Polski, wielkie xiążę Litewsky, Rusky, Prusky, Żomoyski, Mazowiecky, Inflanski, a Szwedski, Gotski, Wandalsky dziedziczny król, obrany wielki car Moskiewsky. Wsem wobec y každemu zosobna, osobliwie wojewodom, kasztelanom, starostom, dzierzawcom, urządnom ziemskim grodzkim i wszystkim obywatelom koronnym, duchownego y świeckiego stanu ludziom, kóndiciey szlacheckiey, także urządnom mieyskim, woytowskiemu, burmistrzow-

skiemu, radzieckiemu, ławniczemu y wszystkiemu pospolstwu czyniemy wiadomo, iż na przeszłym szczęśliwey koronaciey naszej seymie, za zgodą wszzech stanów koronnych wielkiego xięstwa Litewskiego uspakajając ludzie religiey Graeckiey nieunitow z ludzmi religiey Graeckiey, w uniey z kościołem świętym rzymskim będącemi, nim dalsze na przyszłym, da Pan Bóg, seymie gruntowne nastąpi uspokojenie, pewne cerkwie ze wszystkiemi do nich przynależnościami w miastach y dobrach naszych nieunitom naznaczyliśmy, mianowicie na Podlasiu—w Bielsku cerkiew Bohojawlenia, a w Kleszczelach świętego Mikoły, dla których odebrania y w possessiá nieunitom podania urodzonego Siemiona Hulewicza, pisarza ziemskiego Łuckiego, dworzanina naszego, posyłamy, chcąc mieć y roskaznjąc, aby zaraz te pomienione cerkwie ze wszystkiemi ich przynależnościami ludziom religiey Graeckiey nieunitom w possessyá podali skutecznie przy pomienionym dworzaniu naszym ustąpili y żadney przeszkody w używaniu wolnego nabożeństwa w nich nie czynili, inaczey nie czyniąc dla łaski naszej. Dan w Krakowie dnia cztyrnastego miesiáca Marca roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, panowania naszego Polskiego i Szwedskiego pierwszego

року. У того универсалу поднимъ руки его королевское милости тыми словами: Vladislaus Rex. Боторый жетой листъ универсалу я врядъ принявши, до книгъ вписати казалеми, и есть вписанъ, съ которыхъ и сесь выпишь подъ печатью вгородскою Луц-

кою есть выданъ. Писанъ въ Луцку. Яковъ Сажовичъ Прошицкій, писаръ вгородскій.

Изъ архива Бѣльскаго Николаевскаго собора. Доставленъ И. Н. Гижевскимъ.

103.

1633 г. 6 Августа. Заявленіе вознаго о породачѣ церкви Богоявленія православному Бѣльскому Богоявленскому братству.

Postanowiwszy się oczewisto wozny generał wojewodztwa Podlaskiego szlachetny Jan Pietranko, urzędowi tutecznemu dobrze znajomy, ku zapisaniu do xiąg niniejszych grodzkich Branskich zeznał, iż on roku terazniejszego tysiącznego sześćsetnego trzydziestego trzeciego, miesiąca Augusta trzeciego dnia, mając przy sobie szlachtę ludzi dobrych, pana Jana Sakowskiego a pana Wawrzyńca Jakubowskiego, byli na prawie y potrzebie urodzonego imię pana Siemiona Hulewicza Wojutyńskiego, pisarza ziemskiego Łuckiego, dworzanina J. K. M., w mieście Bielsku, który według диплома на сейміе szczęśliвей коронაცი короля J. M. ludziom religij Graeckiej, nie będącym w unii, dla wolnego odprawowania nabożeństwa danego y konstytucją approbowanego, a за универсалем короля J. M. до Bielska zjehawszy y według универсалу короля J. M. postąpiwszy, тамеyszый до siebie wokowawszy przy mnie generale y wielu ludzi zacnych stanu szlacheckiego obywatelow wojewodztwa Podlaskiego,

do cerkwie świętego Bohojawlenia w uniwersale короля J. M. mianowaną przyszedłszy, onę odemknął y bractwu Bielskiemu uprzywilejowanemu ze wszystkimi apparatami do tey cerkwi należącymi, tak też y z przynależnościami wszystkimi, то jest, szkołą, szpitalem y domem popowskim, gruntami zdawna do tey звыжъ mianowanej cerkwi przysлuchającymi w possessyą y spokojne używanie паном mieszczаном Bielskim przez mię generała подаѣ. Co ja dosyć czyniаc z повинности урѣду за поданием од J. M. przez универсалъ короля J. M. mieszczан Bielskich w bractwie będących w tę cerkiew святых Bohojawleniy uwiазал, y w spokojne używanie подаѣ, czemu nikt nie kontradykowaѣ y универсаламъ J. K. M. nie przeciwiѣ. Zaczым помieniени mieszczаніе тамеysi religij Graeckiej тą cerкiew w possessyą своją wziавшы, zaraz nabożeństwo odprawоваѣ почѣли według прав y обрѣдow cerкwi Wschodniey, oną dysponоваѣ ze wszystkimi jey przynależноściami, y там w spokojney possessyi tey

cerkwie mianowaney wozny przeznaczony mieszczan tameyszych nieunitow zostawiwszy, z tamtą odszedł. Przyczym będąc J. M. pan ... woyt y urząd mieyski, mianowicie sławetni Stanisław Pieczewski, Hawryło Piliszewicz, starey rady burmistrze, Stanisław Kuleszyk, Anchim Popowicz y inszych raycow y ławnikow nie mało, y o tym, że to tak, a nie inaczey było, affektacyą swoje słownie wydał y uczynił y prosił mianowany wozny, aby ta jego manifestacya y oczewiście zeznana relacya possessyi y affektacya urzędu mieyskiego była przyjęta y do xiąg zapisana była. Co jest zapisano. Siemion Hulewicz Wojutyński, pisarz ziemski Łucki, dworzanin króla J. M. A tuż stojąc wielebny xiądz Jan Harasimowicz, prezbiter cerkwie Brańskiej, imieniem J. M. xiędza episcopa Włodzimierskiego rzewliwą protesta-

cyą czynił przeciwko tej relacyi, in praejudicium praw cerkiewnych niesłusznie y bezprawnie uczynioną, chcąc tak z woznym, jako y swą szlachtą, jako też y inszemi tych rozruchow aktorami prawem czynić. Na którą protestacyą imieniem J. M. xiędza episcopa Włodzimierskiego uczynioną sławetny Sawko Hliwczycz, mieszczanin Bielski, swym y inszych swoich sąsiad niunitow imieniem reprotestował się o to, iż oni nie ozywając się przy podaniu w possessyą ich cerkwie Bielskiej, że już nie słuszne protestacyą czynią, zabiegając tedy temu, aby ta ich protestacya podania zwyż rzezonego nic nie szkodziła. Albertus Kulesza, vice-capitanus castrensis Branscensis et caesarum iudex.

Хранится там же.

103.

1633 г. Сентября 21. Протестъ православнаго Бѣльскаго Богоявленскаго братства на новоду нападенія уніатовъ виѣстѣ съ латинянами на церковь Богоявленія и отенятія ея у православныхъ.

Actum in castro Mielnicensi sabbato post festum Exaltationis S. Crucis proximo, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo tertio. Do urzędu y xiąg grodzkich Mielnickich starościch oblicznie przyszedłszy sławetni Sawka Hliwczycz, burmistrz starey rady, y Jan Prokopowicz Manachowicz, rayca starey rady,

swoim y uczciwych Gregora Packiewicza Stephankowicza, Hermana Tymoszewicz Chomikowicza, starostów y dozórcow, także inszych wszystkich braci bractwa nie w uniey religyi sraróżytney Graeckiey cerkwie Świętego Bohojawlenia w Bielsku uprzywilejowaney za przywilejem króla J. M. y świętobliwych przodków

Jego Kr. mości, pana naszego miłościwego, za konsensem y uchwałą wszystkiey Rzeczy-Pospolitey prawami umocnionych y obwarowanych imieniem z wielkim żalem oświadczały y protestowali się na wiel. o. Jozepha Bakowieckiego, Włodzimierskiego y Brześkiego cerkwi w uniey będących władykę, sprawy niżej opisaney directora y pryncypała, y na wielebnym Tymophieja Simonowicza, namiestnika jego, na Fiedora Jakubowicza, protopopę, Iwana popa Trojeckiego, Iwana Harasimowicza, popa Brańskiego, także Jana Piarka burmistrza, Filona Pacewicza raycę y Iwana Sierhejewicza Waskowicza, ławnika miasta Bielskiego, jako spółnych compryncypałów y pomocników o to, iż J. M. ociec władyka lekce poważywszy przywileje króla J. M. y prawa od wszystkiey Rzeczy-Pospolitey dla pokoju uchwalone a dosyć czyniąc przedsięwzięciu swemu, pod czas bytności swey w Bielsku, objawionemu w protestacyi pierwszej od tychże braci cerkiewnych czynionej wyrażonemu, w czwartek przeszły w dzień świętego narodzenia Panny Maryi pomienionego Simonowicza ku wykonaniu woli swojej do Bielska przysłał, który przysłany namówiwszy się z protopopem y z popami, także y z burmistrzem, raycą, y ławnikami wyżey mianowanymi, nie obawiając się win, przeciwko takowych w prawie pospolitym opisanych, wszystkich tak szlachtetnego, jako y pospolitego stanu ludzi religyi katolickiey y unitow, sobie z imien y z przezisk lepiej wiadomych (y ci protestujący, gdy się dowiedzą, wolne sobie ich mianowanie y inszey protestacyi czynienie zostawują) tego dnia wyżey pomienio-

nego do kościoła zgromadzonych zbuntowali, którzy w jedną gromadę wielką skupiwszy się y na uczynek niżej mianowany z strzelbą y z innym orężem do boju należącym, z wielkim tumultem, na cerkiew przereczoną świętego Bohojawienia w Bielsku, w possessyi ich nieunitow przez dworzanina J. Kr. mości podaney będącą, gwałtownie naszli, a naszedłszy cerkiew pomienioną zamknioną zastawszy, kłódki potłukłszy, a zamki wewnętrzne wytrychami otworzywszy, do cerkwie przeznaczoney mocno gwałtem włamali się y tę cerkiew z aparatami y xięgami wzięwszy, swojemi zamkami zamknęli, z possessyi ich gwałtownie wybili y djaka przy tey cerkwi mieszkającego z domu jego wygnawszy, ten domek y z cerkwią do possessyi swey wzięli. O co chcąc tam, kędy prawo pokaże, czynić, prosili, aby ta protestacya do xiąg przyjęta była. A tuż zaraz postanowiwszy się oczewisto do urzędu wozny generał koronny opatrzny Jan Pietranko jawnie y dobrowolnie zeznał, iż tegoż dnia wyżey mianowanego od wyżey pomienionych dozorców y braci z szlachtetnemi Andrzejem Borzem y Marcinem Petrykowskim, in evidentius testimonium sibi adhibitis, posłany był, gdzie jeszcze wszystkie gromadę w tey cerkwi zastał y tę cerkiew pomienieni protopopa z popami swemi kłódkami zamknęli, omniaque sic et non aliter gesta esse recognoverunt, de eis que omnibus eam suam relationem expressam praefatus ministerialis fecit.

Ex actis capitanealibus castrensis Mielnicensis receptum.

Хранумся тамъ же.

104.

1639 г. Мая 23. Жалоба вгумена Паисія Мостицкаго и всѣхъ православныхъ жителей города Бѣльска о нападѣніи уніатовъ на православныя Бѣльскія церкви и отнятіи ихъ у православныхъ.

Actum in castro Mielnicensi sabbato post Dominicam festi Sanctissimae et Individuae Trinitatis proximo, anno Domini millesimo sexcentesimo trigésimo sexto.

Do urzędu y xiąg grodzkich starościch Mielnickich przyszedłszy oblicznie wielebny Paisy Moscicki, zakonnik reguły świętego Bazylego, namiestnik cerkwi Bielskich świętego Bohojawlenia, Świętego Mikołaja y Zmartychwstania Pańskiego, w mieście J. Kr. M. Bielsku będących, od wielebnego w Chrystusie oycy Athanazego Puziny, episkopa Łuckiego, nieunita, podany namiestnik, także sławetni Anchim Popowicz y Hryć . . . , mieszczanie Bielsci miasta J. K. M. Bielska, swoim y wszystkiego pospółstwa nieunitow Bielskich imionami, naprzeciwko slachetnemu Hieronimowi Bębnowskiemu, podstaroścemu Bielskiemu, jako principałowi uczynku niżej mianowanego, także przeciwko wielebnym Theodorowi, Przeczyścickiemu, Iwanowi Harasimowiczowi, popom unitom Bielskiemu y Branskiemu, jako spółprincipalom, także y sławetnym Stanisławowi Kuleszy, Janowi Samoylikowi, Woyciechowi Pieczenskiemu, Marcinowi szwecowi, Janowi Woskowiczowi, Krzysztophowi miecznikowi, Kasprowi Samoylikowi, Pawłowi cymbaliście, Mikołajowi

szewcowi, Stanisławowi Krynskiemu, Iwanowi Sierheyczkowi, zięciowi popa Przeczyskiego, Kasprowi Bładowskiemu, mieszczanom y obywatelom Bielskim, jako pomocnikom, solenniter et officiose świadczyli się y protestowali o to, iż przerezeczeni principałowie y z pomocnikami swymi nie obawiając się srogości prawem pospolitym przeciwko gwałtownikom cerkwi Bożych y prawa pospolitego srodze obostrzonych, przysposobiwszy sobie na pomoc pana Jana Sokoła, rotmistrza J. Kr. M. piechotnego, który miał sto albo dwieście piechoty, z knotami zapalonemi na cerkiew Świętego Bohojawlenia, w mieście Bielsku będącą, dekretem komisarzow króla J. M. według prawa pospolitego y punktow electiey przysądzoną y podaną nieunitom, siłą y gwałtownością naszli y tam nie respektując na prawo pospolite y na uniwersał króla J. M. świeżo wydany, aby żadnego bezprawia mieszczanom ni w czym y krzywd nie czynili, pan podstarości w roku terazniejszym tysiąc sześćset trzydziestym szóstym feria secunda post festum solennis sacrae Pentecostiae proxima , nie wiedzieć jakim duchem ze wszystkimi wzwyżmianowaneni osobami na cerkiew świętego Bohojawlenia naszedł y naprzod onę szturmem, z armatną piechotą,

z knotami zapalonymi y z kobylicami ostąpił y u drzwi zamki zwierzchnie odbił, a odbiwszy, gdy nie mógł wewnętrznego zamku odemknąć, do cerkwi przez wierzch rozrzuciwszy powoli pomocników swych powpuszczał, którzy za jego rozkazaniem drzwi zewnątrz siłą otworzyli i także przepomniawszy bojaźni Bożej, nie respektując na miejsca święte, krzyki hałas, tumulty y insze nieprzyzwoystności pro libitu suo czynili y ludzi nie w uniey będących protunc na cmentarzu będących bili, krwawili, disrespectowali y ile mogli violenty y gwałty czynili, a potym od tey cerkwi odszedłszy y tę robotę porobiwszy do cerkwi drugiej świętego Mikołaja y Zmartwychwstania Pańskiego z tą gromadą udali się y onę prywatną swą wola, nie oglądając się na prawo pospolite y dekret commissarski, popieczętowali y ludziom w uniey nie będącym oneż cerkwie siłą y gwałtownie poodeymowali y protestanta samego oycy Paisia Mościckiego do więzienia swego za wartę wzięli y więzili, za brodę targali y insze wszystkie pro libitu suo insolentiae, tumulty, gwałty y bezprawia poczynili y prawo pospolite, dekreta kommissarskie zgwałcili y w winy prawne przeciw takowych opisane popadli. A na tey protestacij swey przed urzędem niniejszym wzwyż mianowanym grodzkim Mielnickim stawili protestantes woznego jenerała koronnego opatrzneho Jana Pietranka z Studziwod (1), który personaliter stojąc zeznał, iż był na tenczas przy tym wszystkim y widział to gwałtowne na cerkwie pomienione przez osoby wyzmianowane

nayście, odbijanie y odbieranie ich, także tumulty, gwałty y wiołentie tam poczynione, y gdy oycy Paisia Mościckiego znieważano, w cerkwi za brodę targano, a potem za wartę do więzienia wzięto, Hryca panamara kijem okrutnie przez nos y przez łeb uderzono y okrwawiono na cmentarzu, Minę, szewca, szablą raniono szkodliwie barzo w rękę lewą podle palca wielkiego na tymże cmentarzu świętego Bohojawlenia, drugą ręką prawą kijem mu zgruchotano, Klimowi Waskowemu, synowi, także w głowę zadano razow kilka sinych krwią nabiegłych, Iwanową Prokopowiczową w cerkwi samey Bohojawleńskiej świecą laną zbito niełitościwie, Grzesiowey kowalowey ran kilka bitych krwią nabiegłych zadano y plecy wszystkie sine zbito, Waskową garbarkę kijem w głowę dwa razy uderzono. To on wozny na tenczas widząc z powinności urzędu swego zszlachtą tam będącą przy nim pany Markiem y Janem Bankowskiemi y drugiem i oświadczył. O które wszystkie wiołentie, gwałty, odjęcie cerkwi gwałtowne y insze excessy przerzeczeni protestantowie przeciwko pomienionym principalom y ich pomocnikom świadczyli się powtóre i protestowali, ofiarując się z nimi in foro competenti o przerzeczone wszystkie rzeczy prawnie czynić, y prosili, aby ich ta protestacja y woznego relatia do xiąg była przyjęta y zapisana, co otrzymali. Mathias Rokitowski, vice-capitaneus Mielnicensis. Ex actis capitalibus castrensibus Mielnicensibus.

Хранится там же.

(1) Студзиводи—деревня въ 3-хъ верстахъ отъ Бѣльска.

105.

1636 г. 15 Сентября. Королевский приказ Дрогоичинскому старостѣ Мартину Лешневольскому о возвращеніи православныхъ жителей Дрогоичина отплатыхъ у нихъ церковей.

Termini querelarum tum et causarum officii celebrati in castro Lucensi feria quinta post festum sancti Mathaei Apostoli proximâ, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo sexto. Ad oblationem illustrissimi Lucae Sawickiego disuniti, religionis Graecae, officium praesens castrense capitaneale Lucense literas infrascriptas S. R. Majestatis suscepit et actis officii sui connotare mandavit de tenore tali.

Władysław IV, z Bożey łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, Smoleńskie, Siewierskie, Czerniechowskie y Szwedzki, Gotzki, Wandalski dziedziczny król.

Urodzonemu Marcinowi Leszniowolskiemu, staroście naszemu Drohickiemu, wiernie nam miłemu łaskę naszą królewską. Urodzony wiernie nam miły. Podana jest do nas supplica imieniem mieszczan Drohickich poddanych naszych religiey Graeckiey disunitow..... Pietra Packowskiego-Swiętospaskiego, Łukasza Sawickiego,—S. Troyce, Stephana..... czyńskiego,—S. Mikołaja, cerkwi tutecznych świeszczenników, w którey suppliance..... nam jako wielkie od wiern. tw. ponoszą uciążenia, krzywdy

y bezprawia..... rozkazaniem wier. tw. pomienieni świeszczenicy wygnani z Drohiczyna.... y obeścia swego odbieżeć musieli. A mieszczanie zaś tamedzni za powodem wiern. twojey prawne trudności z kosztem niemałym y z sakodą swojâ, także bicia, więzienia y inne ciężkości ponoszą. Co jeżeli tak jest, nie pochwalamy wier. twojâ, mogą się bowiem znaleźć inne szrodki do ulacnienia rozroznienia, a nie przez takowę angorię. Chcemy przeto mieć od wier. tw. y rozkazujemy, abyś takowych obciążliwych z mieszczany Drohickimi y świeszczennikami postępokow zaniechał, domy y cerkwie ich własne mianowanym świeszczennikom y innym mieszczanom zabrane przywrócić y oddać rozkazał, a napotym jako starosta tamtego mieysca przestrzegał, żeby żadnych przykrości y dolegliwości nie ponosili, ale przy pokoju y bezpieczeństwie swym zostawali. Co wier. tw. y dla łaski naszej y z powinności swey uczynisz. Dan w Mereczu dnia 15 mieściâ Września roku Pańskiego 1636, panowania naszego Polskiego czwartego, Szwedzkiego piątego. Vladislaus Rex.

Хранится там же.

106.

1636 г. Марта 10. Постановление королевских комиссаровъ объ оставленіи за православными трехъ Бѣльскихъ церквей: Воскресенской, Николаевской и Богоявленской и объ уступкѣ уніятамъ двухъ — Троицкой и Пречистенской.

Actum in civitate Bielscensi feria secunda post Dominicam quadragesimalem Ramis palmarum proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo sexto. My komisarze J. K. M. do uspokojenia dissidentes in religione ritus Graeci zjehawszy się tu do Bielska miasta J. K. M., jurisdictionem nostram commissarialem przez woznego generała koronnego szlchetnego Szymona Wierwickiego fundowawszy, do przysłuchania stron obòch, jakieby swoje propozycye y defensy wnosili, przystapiliśmy. Gdzie nieunicy żalosne skargi swoje na wielkie, które cierpieli od różnych osob, tak duchownych, jako y świeckich ratione religionis, wnosili oppressye, także nie tylko sami na zdrowiu y honorze swoim znaczne obnosili uszczerpki, ale, co większa, y w religii byli tak uciążeni, że nie jedno od używania nabożeństwa swego exclusi ze wszystkich cerkwi, które się tu naydują, byli, ale y sakramentow zażywać, dzieci chrzcić, umarłych chować, czego jure gentium non denegatum cũquam, nie byli securi. Unicy zaś kontrakt pewny między Disunitami a jegomością oycem władkiem Włodzimirskim, medianibus amicis, spisany produkowali, który iż ex litis pendentia y processow Disunitom od oycy władyki w grodzie Branskim, a potym w trybunale Piotrkowskim instituowanym, originem

swoję miał y kontrowersye prawne za sobą zaciagał. Przeto my inhaerendo konstitucyi anni millesimi sexcentesimo trigesimo quinti, która wszelkie jawne y prawne zażyścia abolet et annihilat, jako fomenta dawnych dyssensyi amputando, one nmarzamy y stronom obiema vigore praedictae constitutionis pacifice zachować, si in posterum ani więcej te lites serere ani ich fovere, jako lege publica umartwione, nakazawszy, y tego aby in posterum mieszczanie J. K. M. ni od kogo extra forum competens ani na trybunał evocowani byli, warowawszy, ad prosecutionem realem kommissyi naszej przystępujemy, a nayprzod do uwagi ludzi w uniey y w nie-uniey będących andescendując, iż oprócz kilku unitów, nam oczywiście postanowionych, więcej nie widzieliśmy, nie-unitow zaś wielki tłum ludzi y rejestr domow wszystkich, niechających być w uniy był nam ukazany y podany. My przeto ad contenta commissionis przychilając się a numerum w unij y w nie-unij będących ludzi fideliter uważwszy, ponieważ świeszczennikowie świętego Woskresenia y świętego Mikoły z parafiany swemi deklarowali się, że w unij być nie chcą, y owszem pod posłuszeństwem unita władyki nigdy, chiha warci, nie byli, a przy tym iż na cerkiew świętego Bohojawlenia wprzód cessyą

od oycy Pocięja, metropolity Kijowskiego y władcy Włodzimierskiego, na bractwo nadaną od Kir Heremiasza, patriarchy Konstantynopolskiego, na które y confirmacya J. K. M. na szczęśliwey koronacyi wespół z uniwersalem do oddania oney panu Hulewiczowi, pisarzowi ziemskiemu Łuckiemu, nam ukazana jest. Tedy my nayprzód weyrzawszy na parafiany wszystkie ogółem tak świętego Woskreszenia, jako świętego Mikoły, iż przy świeszczeniach swych w nie-unii być chcą a niżej odstępują, a przy tym osobliwy wzgląd na confirmacyą przywileju danego nie-unitom przez świętey pamięci oycy Pocięja, na bractwo od patriarchy podaną do cerkwi świętego Bohojawlenia, a na ostatek y na uniwersał o podanie tey że cerkwi z specjalnego rejestru J. K. M. na szczęśliwey koronacyi podpisanego, te pomienione trzy cerkwie, to jest Woskreszenia, świętego Mikoły y świętego Bohojawlenia nie-unitom ze wszystkiemi aparatami, gruntami y przynależnościami przysadzamy, a to pod jurysdykcyą władcy Łuckiego, teraz y na potym będącego. Unitom zaś, których tantillum widzimy numerum, żeby ich jedna cerkiew capere mogła, jednak in spem unionis et resipiscentiae tych, którzy odstąpili, cerkiew świętey Preczystey y cerkiew świętey Troycy ze wszystkiemi aparatami, gruntami y przynależnościami, do tych dwóch

cerkwię zdawna należąciami, przysadzawszy y w realną obudwie stronom podawamy possessyą, z tą jednak deklaracyą, że ludziom w nie-uniey będącym, lubo by w parafij byli unitom przysadzoney, przychilając się do punktow na szczęśliwey J. K. M. electiey postanowionych, dajemy wolność do cerkwi nie-unitom przysadzonych chodzić y tam swe nabożenstwa odprawować. co obiem stronom służyć ma, a przytym do urzędow mieyskich wedle wzwyż pomienionych punktow wolny obywatelom miasta tego w nie-uniey będącym zostawujemy akces, co aby obiedwie strony firmiter et sine praepeditione trzymali, vadimonium na takiego pacis publicae violatorem w konstitucyi specyfikowane, to jest dziesięć tysięcy grzywien polskich wkładamy, a dla wespółney zgody y przystoynego obudwu stronom poszanowania nie tylko między religią Graecką, ale y duchowienstwem kościoła świętego katolickiego rzymskiego, wszelaką stronom obiem przeciwko sobie, osobliwie przeciwko kapłanom katolickim, rewerentiam et honorem nakazujemy. Loca sigillorum ab infra ejusque dekreti appressorum quator. Jan Staniszewski. Chrehorij Czetwiertyński manu propria. Andrzej Zaborowski, dworzanin y komisarz J. K. M., manu propria.

Хранится тамъ же.

107.

1644 г. 9 Генваря. Жалоба православнаго Бѣльскаго священника Никодима Федоровича на уніятского священника Малышевскаго о побояхъ отъ него и о поруганіи святыни.

Actum in castro Mielnicensi feria quinta in crastino festi Sanctorum Trium Regum, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo quarto.

Do urzędu y xiąg terazniejszych starościch grodzkich Mielnickich oblicznie przyszedłszy wielebny oyciec Nikodym Fedorowicz, zakonnik religiey Greckiey, prezbiter cerkwie świętego oycy Mikołaja, Bielskiey, z wielkiem żalem y obciążliwie protestował się, despekt y żal swoy opowiadał tak imieniem swoim, jako y imieniem wielebnego w Bogu oycy Meletiusza Martinowicza, ihumena Lepesowskiego y Bielskiego, namiestnika przewielebnego w Bogu J. mości oycy episkopa Łuckiego, nieunita, od niego na to mieysce zesłanego, naprzeciwko oycu Janowi Maliszewskiemu, popowi Trojeckiemu, Bielskiemu, unitu, o to, iż on dnia poniedziałkowego, to jest w dzień Młodziankow według kalendarza rzymskiego, blisko przeszłego, przepomniawszy bojazni Bożej, nie respektując na stan swoy duchowny a zaprawiwszy się zdawna na turbowanie y prześladowanie duchownych y ludzi religiey starożytney Greckiey, sprzeciwiając się prawu pospolitemu y win w nim założonych nie obawiając się, naruszając pokoy pospolity osobliwie między religią Grecką paktami, constitutiami, stwierdzoney, ciała umarłych arestując, za śluby wo-

ły grabiąc, duchownym na drogach zastępując, jakeż czasy niebarzo dawnemi Krzyż srebrny odjął duchownemu naszemu y niewiedzieć gdzie go podział y inne wielkie a nieznosne krzywdy, utrapienia y bezprawia wyuzdaną swoją złością nieunitom czyniąc,—gdy pomieniony protestans według zwyczaju chrześciańskiego bywszy u chorego z Najsświętszym Sakramentem, zaraz się wracał nazad, tedy on przysposobiwszy sobie ludzi jakichsi swolonych, zastąpił mu drogę na ulicy, gdzie onego słowami bezecnemi, niepoczciwemi lżył, bił, za włosy ująwszy targał, po ziemi włóczył, kolanami po ziemi tłukł, rezy, epetrachel, alias ornat, stułę y habit zakonniczy z niego zedrał, kielich srebrny z łyżką srebrną y z wozduszkami bławatnemi, które byli na kielichu, gwałtownie odjął, pozostałe części Sakramentu Najswiętszego, których niepożył chory, w tey szarpaninie na ziemię z kielicha przelał, a wszystkie te rzeczy łupem y szarpną ręką nabyte, z sobą pobrał y ponosił. O co wszystko ociec Nikodym Fedorowicz zwyż mianowany na popa Trojeckiego Iwana protestował się, zostawując za taki excess jego, w chrześcianstwie nie zwyczajny, prawny czynić postępek przewielebnemu J. M. oycu władcy Łuckiemu, nieunitu, albo namiestnikowi jego. Prout in majorem verificationem ejusdem protestationis

suae idem protestans ministerialem genera-
lem regni Joannem Pietia-
ka juratum coram officio praesenti statuit, qui
statutus in vim suae fidei solennis publice
recognovit Paulo et Nestore Bankowskie-
mi expresse praesens
fuisse, dum profatus honorabilis Iwanus Mali-

szewski, pop Bielscensis Sanctissimae et Indi-
viduae Trinitatis, apud profatum protestantem
calicem et omnes res supra expressas recepit
eumque dishonoravit, de quo suam ultationem
coram officio praesenti fecit. Ex actis capita-
nealibus castrensibus Mielnicensibus.

Копія. Хранится тамъ же.

108.

**1645 г. Юля 5. Жалоба отъ ввени православнаго епископа Луцкаго Афанасія на
притѣсненія православныхъ въ Бѣльскѣ отъ уніатовъ.**

Actum in castro Mielnicensi feria secunda
post Dominicam Misericordiae proxima, anno
Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo
quinto.

Do urzędу y xiąg niniejszych starościch
grodzkich Mielnickich postanowiwszy się ocze-
wićcie wielebny ociec Izaiasz Efremowicz, za-
konnik reguły świętego Bazilego religiey Grec-
kiey, imieniem przewielebnego w Bogu imci
oyca Athanazego s Kozielska Puzyny, episcopa
Łuckiego y Ostrogskiego, nieunita, który wziąw-
szy w niedawnych czasach pewną wiadomość
o wielkiem bezprawiu y o excessach niżej wy-
rażonych w mieście J. K. Mci Bielskiem przez
popow unitskich cerkwie Bożej y duchownym
jego dziejących się, quam in solennissima for-
ma juris protestował się naprzeciwko prze-
wielebnemu imci xiędzu Józefowi Mokosiejowi
Bakowieckiemu, episcopowi Włodzimierskiemu,

y jego adhaerentom y autorom hujus
mali, mianowicie Łukianowi, jako się sam zo-
wie, Bohowolskiemu, protopopie Bielskiemu,
Iwanowi Maliszewskiemu, popowi Trojeckiemu,
Iwanowi Peraju, popowi Berezowskiemu, y in-
nym z comprincipałow ich, których imiona y
nazwiska chcąc mieć na tey protestacyi za
wyrażone, a onym są bardzo dobrze wiadome
y znajome, tak też naprzeciwko urzędowi
mieyskiemu Bielskiemu, a mianowicie Kaspro-
wi Bładowskiemu, Iwanowi Serhykowiczowi,
burmistrzom, Stanisławowi Luczce, Andrzejowi
malarzowi, Kasprowi Roszkowskiemu, raycom,
y pisarzowi ich lentwoytowskiemu Mikołajo-
wi Poddubce y Paulu Wysockiemu y naprze-
ciwko tym: Hermanowi Utewicz y synowi je-
go Wawrzyńcowi, Lewoniowi Leszczyńskiemu,
Iwanowi Oxiutikowi, Maximowi Pohorylskiemu,
Kondratowi Wysockiemu, Felonowiczu y innym

coadherentom y pomocnikom ich, o to y takowym sposobem, iż oni nic nie dbając na prawo polite y libertates antiquitus religiey Graeckiey narodowi Ruskiemu, w uniey nie będącemu, służące, także na constitutie seymowe, pacta conventa, na szczęśliwey electiey J. Kr. M. pana naszego miłościwego, cum consensu obojga narodow postanowione y świętobliwie poprzyjęzone, diplomate y constitutiones approbowane, a potym decretami commisarскими vigore constitutionis tak nie unitow, jako y unitow we wszystkich differentiach y pretensjach zachodzących stwierdzone y uspokozone, który to pokoy y liberum exercitium religionis wzwyż mianowani unicy jawnie wzruszając za instinciją y informatiją władzy y starszych swoich, mianowicie przez niejakiego Simona Timoszewicza, ecclesiarchę swego y protopopę Bielskiego na on czas urościwszy sobie jakiś proces w różnych subselliach z kilką mieszczan Bielskich w processie mianowanych in conductamine contract jakiś niesłychany y cerkwie Bożej szkodliwy, mimo wiadomość J. M. oycy episcopa Łuckiego, pasterza swego, także duchownych jego, y mimo wiadomość mieszczan Bielskich pospolstwa wszystkiego, przeciwko wyraźnemu prawu y wolnościom, narodowi Ruskiemu służącym, śmieli y ważyli się podstępnie zawierać; który-to ten contract, jako niesłuszny y nieprawny ichmoście panowie commisarze bacząc być prawu pospolitemu przeciwny, decretum swym annihilowawszy y wiecznie skassowawszy, cerkwie trzy w mieście Bielskim, świętego Bohojawlenia, y świętego Mikołaja y świętego Woskresenia imci oycu episcopowi Łuckiemu y successorom jego

w uniey nie będącym przysadzili y, nemine impugnante, in realem et actuałem possessionem duchownym y świeckim podali y intromittowali, a nie tylko w Bielsku, ale y we wszystkim wojewodztwie Podlaskiem, stosując się do prawa y informacyi J. Kr. M., cerkwie tak unitom, jako y nieunitom wydzielone y decretami stwierdzone y naznaczone są. A po oddaniu przez commisarzów pomienionych cerkwiey w krótkich czasiech unicy, armata manu zaciągawszy pana Sokoła rotmistrza ze dwu sty piechoty y innych ludzi na to wielką liczbę do tumultu przysposobili, gdzie w Bielsku zaś te cerkwie per vim, u drzwi cerkiewnych zamki y kłódki poodbijawszy, violento modo poodeymowali, ludzi duchownych y świeckich nieunitów zbili, zranili y zdespektowali, miejsca święte sprofanowali y zekrwawili, jako o tym w różnych grodach y urządach protestatiami y relatiami generalskimi recenter na on czas zaniezionemi szerzey obżałowano y dołożono jest. A co większa, już wprawiwszy się ci panowie unitowie w takową wyuzdaną swawolę y złość, nie respectując na stan swoy duchowny, którym się szczycą, per Deum immortalem, aż strach wspomnieć, w roku przeszłym zakonnikowi jednemu ojcu Nicodemowi Fëdorowiczowi, tamże w Bielsku od chorego wracającemu się, Iwan Maliszewski, pop Trojecki, za instinciją starszych swoich na dobrowolney drodze zastąpiwszy z wielą hultajstwa swawolnych ludzi obces rzuciwszy się, tamże kielich srebrny wydarszy, Sakramentu najświętszego pozostałe cząsteczki w błoto wyrzucił, samego z apparamentow prezbiterских obnażył y okrutnie za włosy po ziemi targając zbił y

zmordował, y wszystkie te apparatusa, tak kielich, jako Krzyż srebrny, naczynia poświęcone y rzyz poszarpawszy, do siebie w dom in vim praedae wespół zabrał y po dziś czas u siebie trzymając nie powraca. Za czym przychylając się do pierwszych wszystkich procesow po różnych grodach y urządach eo nomine porządkiem prawnym poczynionych, jako y teraz, ta wiadomość J. mości oycy episcopa Łuckiego doszła, iż w roku niniejszym tysiąc sześć set czterdziestym piątym dnia trzynastego Marca zwyżrzeczony Łukian Bohowski, protopopa Bielski, unit, w zawziętey swey złości nie ustawając, za tym wzwyż pomienionym podstępny contractem z niektórymi osobami mieszczany tamecznymi in conducto, w niewiadomości J. mości oycy episcopa Łuckiego y wszystkiego pospółstwa Dizunitow uczynionym, za decretami y przewodem jakoby prawnym, cerkiew jedną świętego Mikołaja, którą z osobliwey łaski J. Kr. Mości przez panow comisarzow podaną mieli y w niej libera exercitia suae religionis odprawowali, gdzie pomieniony protopop przysposobiwszy sobie popow unitkich y urząd mieyski, imionami y nazwiskami wzwyż opisanemi, y jego comprincipałow y adhaerentow dobrze wiadomych y znajomych z tumultem nie małym do przerzeczoney cerkwie świętego Mikołaja violenter napadł y tam zamki u drzwi cerkiewnych odbiwszy per vim odjął y nic nie pamiętając na bojaźń Bożą y vocatią swą duchowną y poeny, w constitutiach seymowych na takowych założone, zakonnika od J. mości oycy episcopa Łuckiego dla odprawowania nabożeństwa zesłanego przy tey cerk-

wie na imie oycy Gedeona Paszkiewicza presbitera zdespektowali, zbili y zranili, mieysce święte zekrwawili, lud pospolity tameczny pod posłuszeństwem J. mości oycy episcopa Łuckiego, w uniey nie będący, przez gwałt do uniey swojey pociągivali y na unią przysięgać przymuszali, banicjami, biciem, morderstwem, więzieniem, relegowaniem od miasta, pieczętowaniem y odebraniem domow y majątności ich własney, przyniewalali, także też wyrzucając z domow z żonami, z dziećmi y z czeladzią, nie mając miłosierdzia y nad choremi ludźmi takowe okrucieństwo czynili, dotąd aż za supplikami tych utrapionych ludzi nastąpiła osobliwsza łaska przez sublewatią y uniersał J. K. Mości, jako na poddanych swoich. A oni tych ubogich ludzi do ostatney zguby y do zniszczenia przywieść usiłowali. O co wszystko, inhaerendo anterioribus protestationibus, praecavendo indemnitali causae istius, venerabilis supra nominatus Izaias Efremowicz nomine admodum reverendissimi domini patris episcopi Luceoriensis iterum atque iterum salvis omnibus aliis juris beneficiis manentibus, zostawiwszy z J. mością xiędzem władką Włodzimierskim y protopopą Bielskim, także y z temi jego duchowuemi y z każdym takowym, do kogo jeno kolwiek forum drogą pokaże, prawnie postąpić, prosił, aby ta protestatia była do act przyjęta, quod est acticatum.—Sebastianus Zubrowsky, vice-capitaneus Mielnicensis.

Хранится тамъ же.

Съ коніи.

1645 г. 13 Апрель. Предписание отъ маршалка Казановскаго о возвращеніи православныиъ церкви Св. Николая въ Бѣльскѣ.

Adam z Kazanowa Kazanowski, marszałek, Borysowski, Kozieniecki, Solecki, Bielski, etc. etc. starosta, urodzonym Reynoldowi Falkowi, oeconomowi y dozórcy memu, y N. Turskiemu, podstarościemu Bielskiemu. Stosując się do prawa pospolitego, y do samey słuszności . . . w dzierżawie mojej Bielskiej, w pokoju wolne nabożeństwo . . . chrześcijańskie odprawowali. A że ten pokoy y liberum exercitium religionis prze jednego protopopa tamiecznego unita, za kontraktem jakimśi jest wzruszony, iż ja sam dla tey sprawy na ten czas nie mogę zjechać, tedy czyniąc mandatuwey woley J. Kr. Mości dosyć, z władzy urzędu mego proszę was y napominam, jako tych, których wiara y umiejętność jest mi dobrze wiadoma, abyście, da pan Bóg, po świętach w te wszystkie differencye teraz świeżo przez tego protopopą pod pretextem tego contractu mieszczanom Bielskim disunitom, tak że y oppressie poczynione weyrzawszy, uspokoili, y aby oni tuté et securé zarówno z drugimi wolności swych zażywając, przy swoich własno-

ściach zostawali, a teraz do domow y majątności swych zaraz przywróceni byli y napotym ni od kogo, tak od urzędu mieyskiego, jako od władzyki Włodzimierskiego y od tego protopopa unita żadnego przénagabania więcey już nie ponosili. Czego urząd mój zamkowy y mieyski serio omnem securitatem postrzegać mają, ponieważ J. K. Mość w te wszystkie differencie y o gwałtowne zabranie cerkwy nieunitom za remissą moją na sądach swych relacyinych doskonale chce weyrzeć y świętobliwym decretem swym decidować. Zaczynim nim się o te cerkwie ab utrinque rozprawią, teraz extunc przed świętym skoro, za oddaniem sobie tego listu mego. cerkiew S. Mikołaja, która nie dawno jest odjęta, abyście znowu Disunitom, by y w samy dzień Wielkonocony, oddali. Którym od Pana Boga życzę zdrowia dobrego. Dan w Warszawie 13 Apryla. W. mości wszego dobrego życzliwy Adam Kazanowskij

Хранится тамъ же.

Копія.

110.

1000 г. 9 Сентября. Комиссарское рѣшеніе спора между Вѣльскими Православными и унитамъ о церквахъ.

Actum in praetorio oppidi sacrae regiae majestatis Bielsk feria quarta in crastino festi Nativitatis beatissimae Virginis Mariae, scilicet die nona mensis Septembris, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo nono, praesentibus generosis et honorabilibus Anzelmo Casimiro Gassowski, burgrabio castrensi Branscensi, Casimiro Brzewowski, Jakubo Czapowski, camerariis tribus terrae Bielscensis, Casimiro Kamiński, Albertus Szepiowski, ac famatis: Casimiro Santfleybent, Johanne Bladowski, Johanne Fedorowicz, antiquis proconsulibus, Alberto Persicky, Alberto Wyszowski, consulibus, Francisco Gromacki, consulari, Johanne Bonar, advocatiali, natoriis oppidi sacrae regiae majestatis Bielsk, nec non provido Johanne Łachowski

Ad exhibitionem decreti infrascripti judiciorum assessoralium sacrae regiae majestatis ex seriis partium controversiis prolati, cujus tenor sequitur talis: Augustus Secundus Dei gratia etc. etc., nos: Alexander Godlewski, custos Kijoviensis, decanus et praepositus Branscensis, Alexander Gassowski, dapifer, terrae Bielscensis vice-capitaneus et iudex castrensis Branscensis, Gregorius Georgius Wyszowski, subiudex, Bonifacius Uszakowski, camerarius, terrestres terrae Bielscensis commissarii sacrae regiae majestatis, ex requisitione partis actoreae, pro termino hodierno, per innotescencias literales, die vigesima prima men-

sis Augusti, anno praesenti, cum subscriptione manuum nostrarum datas, de quarum
. condescendimus ad oppidum Bielsk, ibidem in praetorio jurisdictionem commissariam voce ministeriali in actu connotati perclamatam et publicatam fundavimus partesque, quibus ad hunc actum intererat, acclamari fecimus. Ad quam acclamationem partes utraeque . . . actorea admodum ejus Jacobus Rynkiewicz, vice-praepositus ecclesiae parochialis Bielscensis personaliter citata . . . famati, Casimirus Santfleybent, proconsul modernus, Joannes Fedorowicz, Joannes Bladowski, proconsules anteriores oppidi sacrae regiae majestatis, suo et totius magistratus ac communitatis Bielscensis nomine itidem personaliter, nec non devotus Sylvester Trocevicz, bazilianus superior conventus Brescensis et commissarius ac plenipotens generalis Disunitorum, nomine totius conventus Bielscensis Basilianorum citatorum personaliter comparuerunt. Quarum controversiis et propositionibus exceptis inprimis de violentiis et injuriis, quas nos commissarii relationibus partium utrarumque exceptis et constitutionibus regni pro et contra allegatis ac privilegiis serenissimorum regum ab utraque parte reproductis, bene consideratis, eosdem basilianos Disunitos circa liberum exercitium fidei, uti per pacta . . . constitutione anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi noni appro-

bata et subsequencia serenissimorum regum pacta conventa et privilegia conservavimus. Nihilominus siquidem de loco hoc in Bielsk ecclesiaeque ritus Graeci tituli Sancti Micola cuinam competat, inter unitos et Disunitos antiquas lites et hucusque non decisas esse deducitur, et ex ipsa eisdem Disunitis profatae ecclesiae traditione in anno millesimo sexcentesimo quadragesimo quinto die ipso Sabbato Magno per generosos Reynoldum Falka, oeconomum, y...Tursky, vicecapitaneum Bielscensem, de mandato sacrae regiae majestatis et illustrissimi et magnifici Kazanowskiego, marszałka curiae regni, protunc capitanei Bielscensis facta, et ex actis curialibus deprompta elicitur, eandem traditionem possessionis ad ulteriorem decisionem iudicii peractam esse, postmodum vero unitis, rationes magnas exinde (siquidem eadem ecclesia jam fuit in possessione unitorum [?], deinde quando igne fatali sublata, iterum noviter erigi, lege vetante, non debuerat) in subsidium causae unitorum accepisse, ideo ejusdem causae continuationem et persecutionem ac magis quo recentiores eisdem Basilianis praedictorum, exorbitantiarum ac violentiarum super persona venerabilis Chozianowski, protopopae Bielscensis, commissarum, stante lite, innovationes, protestatione ejusdem venerabilis protopopae Bielscensis coram actis advocatilibus Bielscensibus in anno millesimo sexcentesimo nonagesimo octavo proxime praeterito facta, et ex eisdem actis authentice coram iudicio praesenti reproductis, subsecutas esse probatur, eidem venerabili protopopae ac aliis ritus Graeci ecclesiarum Bielscensium presbi-

teris competere debere invenimus atque injunximus, quatenus eandem causam praesbiteri ritus Graeci uniti [?] promoveant et continent, sub poenis arbitrariis per iudicium competens decernendis et extendendis. Interea praesenti iudicio nostro, sine competentibus actoribus, uti majora documenta in hac causa et processus juris anteriores habentibus, causam his in punctis decidendam non subesse sententiavimus et Basilianos hoc in puncto termino praesenti liberos fecimus. Nihilominus quandoquidem ad praesens sufficientissime probatum est, per doctrinas schismaticas, quas iidem Basiliani, in schola, ad id erecta, exercent, nec non per depraedicationes fidei suae, publicas processiones, Sacramentorum administrationes, naturam humanam in malum proclinare, plurimos non tantum juvenes, verum etiam et seniores a fide graeco-unita, et nonnullos a catholica Romana abstrahere [uti id ex personali nonnullorum oppidanorum, in hunc errorem schismatis prolapsorum, ad praesens vero Dei gratia ab eodem errore resilientium, recognitione, coram iudicio nostro facta, compertum est], ac perinde cultum Divinum in ecclesiis Graeco-unitis Supremo Numini ex fide orthodoxa, vera et indubitata exhibendum diminuere, easdem ecclesias Graeco-unitas paucis numero hominum pro devotione repleri, nonnullos vero poenitus desertas vacare, ideo nos commissarii ex praemissis et aliis animum iudicii nostri promoventibus rationibus decrevimus: quatenus iidem Basilia-

ni ad scholam suam pueros catholicorum et unitorum abhinc in posterum non suscipiant, processiones publicas amplius exercere non praesumant, Sacramenta catholicis et unitis utpote Baptisimi infantibus, etiam ex uno de parentibus catholico seu unito natis, tum quoque benedictionis matrimonii, etiam alterutro ex neosponsis catholico seu unito existente, sine consensu parochi ipsius proprii administrare, eo magis personas catholicas et unitas ad fidem suam schismaticam pertrahere non audeant, sub saccubitione hoc ipso facto in causa,—de loco ejusdem ecclesiae Sancti Nicolai, vertente et pendente amissione juris cujusvis pro ipsis praetensis ac alienatione ab eadem ecclesia et traditione ipsius in possessionem graeco-unitorum per judicium competentens decernenda et irremissibiliter ad executionem deducenda. Quoniam vero famati Nicolaus et Joannes, filii Sylvestri Romanowicz, moderni proconsulis, Gregorius Morze antiquus proconsul, Alexander et Joannes Leniewiczze, nec non Michałowa Olichwierowa, concives Bielscenses, ex temerario a fide graeco-unita recessu et post admonitiones spirituales pertinaci in schismate haeren-

tia pro apostatis a perillustri reverendissimo praeposito Bielscensi nominati et inculpati, ad praesens non comparent, vero personas transcendere non debent,—ideo nos commissarii rigore legum de apostatis sancito, quem pars actorea decernendum in instanti urserat, necessariam earundem personarum, tum et aliarum, si quis ex civibus Bielscensibus similium criminum apostasiae obnoxiae fuerint, ad personaliter coram judicio nostro comparendum, inquisitionemque hoc in objecto per partem actoream deducendam, ut eandem attentent ac insimul ex parte sua declarando innocentiam educant, ad citationem esse censuimus, ejusdem negotii expediendi ad reditum praefatorum inculpatorum, protunc a civitate absentium, concessimus terminum parti utrique consentienti pro feria tertia in crastino festi Sancti Andreae Apostoli, proxime imminente, coram judiciis nostris commissarialibus, hic in Bielsk praefato in termino continuandis.

Ex originali descriptum per me Alexandrum Gruszewski.

*Хранится тамъ же.
Копія.*

111.

1787 г. Историческія свидѣнія о земляхъ, принадлежавшихъ четыремъ Бѣльскимъ церквамъ.

Specyfikacya funduszu cerkwiow czterech Bielskich.

Zygmunt pierwszy po dwie włoki y trzy sznury siedliska nadał r. 1560, dnia 16 Decembra, w Łomżie, komfirmował Władysław Czwarty w Warszawie na seymie dwuniedzielnym, dnia 11 Sierpnia r. 1634; te włoki po dwie do kaźdey cerkwi, to jest Przeczyskiej, Michalskiej, Trojeckiej y Woskresenskiej we trzy zmiany we wsi Strykach o milę od Bielska w porcie bardzo mizernym, y w jednej zmianie wychodzą błotami, trzęsawicami, łąką, kępinami, bagnami, piaskiem y wydmami od Grabowca. W drugim poletku od granicy Maleszewskiej y podle Malinowa, także—bagnami, piaskami y wydmami, zgoła do siania niezdatnemi; y w tych dwóch zmianach kapłani Bielscy nigdy nie zarabiają pola, tylko na trzeciak oddają. W trzecim poletku od Augustowa, przedmieścia Bielskiego, . . . Dzieścioro dobrym gruntem wychodzi, a reszta zarosłami, bagnami, piaskami y wydmami. W roku terazniejszym 1787 z poletku od Grabowca trzeciaku żyta z funduszu cerkwi święto-Michalskiej kop 2 y snopów 8; z funduszu Przeczyskiego żyta trzeciaku kop 2 y snopów 30; jarzyny z poletku od granicy Maleszewskiej y podle Malinowa z funduszu Michalskiego trzeciaku, owsa kop 2, jęczmienia snopów 6 y wiązka 1 grochu. Z funduszu Przeczyskiego trzeciaku owsa kop 2 y snopów 35,

gryki kuczek 41, grochu wiązka 1. Ludzi osim ten grunt zasiewali y podpisali się na to, y przysiądz są gotowi, zaoblatowany jest tych ludzi zapis w kancelarii miasta J. K. mości Bielska; nie byłoby y tyle w tych dwóch zmianach, gdyby sami kapłani sieli, bo ci ludzie raz na zawsze zarabiają, to.

Cerkiew pod tytułem Narodzenia N. P. Maryi ab aewo immemorabili w zamku na górze fundowana od J. O. książąt Ruskich Michała y Wasila Semenowiczów Horodeńskich, Bielskich y Kobińskich dziedziców, a stamtąd za konsensem najjaśniejszego Alexandra króla Polskiego wydanym w Łomżie dnia 27 Kwietnia r. 1507, do miasta przeniesiona; ten konsens Ruskim dyalektem pisany na pargaminie y teraz jest w cerkwi Przeczyskiej, gdzie wyraża, aby ciała tychże książąt były przeniesione z cerkwią. Mało bardzo było parafian do tey cerkwi uniackiej, świadczy o tym kommissia królewska ad instantiam Dyunitów r. 1636 agitująca się; inne cerkwie były Dyzunickie. Legacyjnego gruntu należy do tey cerkwi mogr 1 y zagonow 6 ogrodu.

Cerkiew Świętego Michała. Na szpital do tey cerkwi r. 1625 od 15 Januarii nadane są trzy włoki we wsi Gredelach, należącey do starostwa Bielskiego, we trzy zmiany. . . . Oblatowano w grodzie Lidskim die Dominico post Festum S. Francisci anno 1629. Także na szpital teyże cerkwi mieszczanie legowali:

Daniel Robaka włokę 1, Radko Moczanowicz pół włoki, Iwan Prokopowicz włokę 1 na wszystkie trzy pola, Samuel Pikulikowicz ćwierć 1, Eliasz Pieczura pół włoki, Iwan Ofremowicz ćwierć 1, Wasko Jefimowicz dwie pół włoki na wszystkie trzy pola, także placów 4 na tenże szpital; te pole w jeden zmian uczyni włok 8 y ćwierci 2; na to Władysław wydał konfirmacyę w Krakowie dnia 20 Marca r.

1633, ale od tego przywileju pieczęć oderwano; to król Jan konfirmował w Warszawie dnia 9 Listopada r. 1681. Także r. 1666 dnia 10 Januarii, mieszczanin Bielsky za 400 złotych od szpitala pożyczonych włok 4 y ćwierci 3 donacyę raczył.

Хранится там же.

ПРИЛОЖЕНІЕ.

ЗАПИСКИ ИГУМЕНА ОРЕСТА.

По преданію народному извѣстно, что на ономъ мѣстѣ, гдѣ нынѣ стоитъ городъ Могилевъ, въ глубокой древности, по устраненію мѣста сего отъ проложенныхъ между непроходимыми мѣстами дорогъ, былъ станъ разбойниковъ, для искорененія коихъ тогдашнимъ Правительствомъ населена жителями деревня и названа Могилка или Могилки *); потому что мѣсто сіе наполнено было многими могилками побитыхъ людей отъ разбойниковъ, коихъ главный атаманъ назывался Могилою. Она деревня Могилка стояла на берегу рѣки Днѣпра; мѣсто оное нынѣ населено одними евреями и называется Жидовникомъ; тамъ и синагога или школа ихъ стоитъ. По преданію же народному извѣстно, что онаго главнаго атамана разбойническаго Могилы другій товарищъ назывался Гвоздемъ и имѣлъ жилище на томъ мѣстѣ, гдѣ Богоугодное Заведеніе, отъ чего мѣсто оное до сего времени отъ всѣхъ жителей Могилевскихъ называется Гвоздевкой. Въ послѣдствіи времени, когда мѣсто сіе болѣе населено жителями, то построены были на возвышенномъ мѣстѣ при устьѣ рѣчки Дубровенки, впадающей въ рѣку Днѣпръ, замокъ, который существовалъ до 1778 года. Онъ былъ фольваркомъ королевскимъ. Въ древнія времена къ оному принадлежали какъ обыватели жившіе въ Могилевѣ, такъ въ окрестности Могилева жившіе и всѣ Чаусовскаго и Чериковскаго уѣзда крестьяне. Таковое обширное имѣніе называлось волостію; изъ волости и отъ Могилевскихъ жителей собираемы были денежные подати и разные продукты и доставляемы были въ Могилевскій экономическій королевскій замокъ, въ которомъ жили и управляли всею волостію королевскіе экононы и доставляли всѣ собираемые изъ волости доходы ко двору королевскому въ г. Браковъ, что продолжалось не только во время царствованія Польскаго Короля Казимира Ягеллоновича, царствовавшего съ 1447 года и Короля Сигизмунда перваго Казимировича, царствовавшего съ 1507 года, но и во времена всѣхъ бывшихъ Польскихъ королей, даже до 1772 года, въ которомъ Бѣлоруссія присоединена къ Россійской Державѣ; съ 1557 года доставляли въ Варшаву.

Объ основаніи г. Могилева и замка.

Городъ Могилевъ въ Польскую хронологию внесенъ 1320 года. Въ сіе время былъ онъ въ зависимости отъ князей Витебскихъ; а въ 1381 году по Улья-

*) Лѣтописецъ Могилева Трубинскій съ словъ древняго преданія приписываетъ основаніе Могилева Льву Даниловичу въ 1267 г. См. Могилев. Губерн. Вѣд. за 1847 г. въ № 9. Ред.

нѣ, дочери Витебскаго князя, обще со всѣмъ Витебскимъ княжествомъ, отъ рѣки Березины до рѣки Угры распространявшимся, принадлежалъ къ Литовскому княженію.

Въ 1395 году Литовскій князь Александръ Витольдъ Бестутіевичъ съ помощію огнестрѣльнаго оружія завоевалъ Витебскъ, Оршу и Могилевъ.

Объ основа-
ніи Онуфріев-
скаго мона-
стыря и шести
церквей.

Въ 1407 году Симеонъ Ольгердовичъ, князь Мстиславскій, построилъ въ 15 верстахъ отъ города Мстиславля Пустынный Онуфріевскій монастырь Грековосточнаго исповѣданія, который около ста лѣтъ былъ въ униатскомъ вѣдомствѣ; но въ 1836 году обращенъ опять въ первобытное Грековосточное исповѣданіе.

Въ 1447 году Польскій Король Казимиръ Ягеллоновичъ Литовское Княжество и Бѣлоруссію присоединилъ ¹⁾ къ Польшѣ и въ память спасенія отъ утопленія супруги своей (?) Елены, въ день Святаго Пророка Іліи происшедшаго, велѣлъ построить въ Бѣлоруссіи шесть церквей во имя сего Пророка на берегахъ рѣкъ: Двины, Днѣпра и Сожы, съ наданіемъ симъ церквамъ во владѣніе перевозовъ. Оныя храмы и доннынѣ существуютъ въ Витебскѣ, Бѣшенковичахъ, въ Могилевѣ и Кричевѣ; въ Оршѣ и Чериковѣ храмы Ильинскіе сгорѣли.

Могилевскіе
старосты.

Польскіе короли городъ Могилевъ съ волостію иногда отдавали во владѣніе и держаніе заслуженнымъ воинскими дѣйствіями чиновникамъ на подобіе староства, со взысканіемъ извѣстнаго платежа въ королевскую казну.

Въ 1514 году по привилегіи, данной королемъ Сигизмундомъ, получилъ староство Могилевское первый Юрій Деспотъ съ Братошина Зеновичъ, со взысканіемъ прописаннаго въ оной привилегіи въ казну королевскую платежа. Оному Деспоту Зеновичу дано староство Могилевское въ награду благополучно учиненнаго имъ Зеновичемъ посольства къ Хану Перекопскихъ Татаръ Магдегеру ²⁾. Зеновичъ, какъ изъ другой привилегіи Короля Сигизмунда перваго видно, имѣлъ право выбирать себѣ изъ доходовъ Могилевскаго староства выначенныя ему 1630 копъ грошей.

Послѣ Деспота Зеновича въ слѣдъ за нимъ староста Юрій Якубовичъ Щитовичъ владѣлъ Могилевскимъ староствомъ, потомъ 3-й староста былъ Янъ Нарушевичъ, 4-й—князь Михайло Соломерецкій, 5-й—князь Симонъ Яматовичъ, 6-й—Александръ Ходявичъ, гетманъ Литовскій, фундаторъ Шкловскаго доминиканскаго костела и кляштора, упраздненнаго въ 1832 году, 7-й—Янъ Юрьевичъ, князь Домбровскій, воевода Трокскій, 8-й—Димитрій Халецкій, 9-й—графъ подканцлеръ Великаго Княжества Литовскаго Левъ Сапѣга.

При царствованіи Польскаго короля Сигизмунда перваго, во время владѣнія старостъ, по привилегіи онаго короля Сигизмунда 1526 г. Могилевъ началъ именоваться городомъ.

¹⁾ Здѣсь конечно разумѣется Люблинскій сеймъ 1447 г., но этотъ сеймъ кончился тѣмъ, что „обѣ стороны (Поляки и Литовско-Русскіе вельможи) остались при своихъ положеніяхъ и разѣхались не безъ неудовольствій“. *Dzieje narodu Litewskiego* Th. Narbutta T. VIII p. 80. Ред.

²⁾ Вѣроятно Менгли—Гирей. Ред.

Старосты Могилевскіе въ привилегіяхъ королевскихъ называемы были державцами Могилевскими; они долгое время одинъ послѣ другаго въ своемъ владѣніи имѣли Могилевъ и водость экономическую Могилевского королевскаго замка.

Внутреннія управленія и распоряженія Могилева зависѣли отъ повелѣнія старостъ и ихъ намѣстниковъ, отъ которыхъ Могилевскіе жители искали правосудія въ Могилевскомъ замкѣ; въ послѣдствіи же времени Могилевскіе жители, утѣсняемы будучи старостами, жаловались Польскимъ королямъ, и мало по малу наживали себѣ привилегіи королевскія на вольность и независимость отъ замковой юрисдикци, то есть судопроизводства.

Въ 1561 году дана привилегія Польскимъ королемъ Сигизмундомъ вторымъ Августомъ о вольностяхъ и повинностяхъ Могилевскихъ гражданъ, то есть на Магдебургское малое право, также о количествѣ податей, назначенныхъ новымъ королевскимъ уставомъ ко взносу въ казну съ земель, товаровъ и ремеслъ ¹⁾).

Привилегія г.
Могилеву съ
1561 г. по
1589 г.

1569 года Сигизмундомъ II Августомъ дана привилегія о перевозахъ, коею наданы перевозки: Могилевскій, Любужскій и Боротчицкій на Спаскую Могилевскую церковь.

Въ 1578 году король Польскій Стефанъ Баторій привилегією пожаловалъ городу Могилеву Магдебургское большое право и гербъ съ предоставленіемъ гражданамъ Могилевскимъ разныхъ преимуществъ: объ учрежденіи въ Могилевѣ двухъ годовыхъ ярмарокъ и еженедѣльныхъ торговъ, о дозволеніи построить ратушу и училище, о правахъ торговли. Гербъ съ изображеніемъ каменной башни въ голубомъ полѣ: посреди отверстыхъ воротъ стоитъ вооруженный въ латахъ рыцарь, вознесшій мечъ къ оборонѣ, надъ воротами башни бѣгущій на лошади вооруженный всадникъ съ поднятымъ надъ главою мечемъ. Оный гербъ и нынѣ оставленъ городу Могилеву съ раздѣленіемъ щита на двѣ половины, изъ коихъ въ верхней изображенъ государственный Россійскій гербъ. Оною привилегією городъ Могилевъ совершенно отъ владѣнія старостъ Могилевскихъ и намѣстниковъ ихъ избавленъ по старанію гетмана Литовскаго, старосты Могилевскаго Александра Ходкевича ²⁾).

Отъ сего времени Могилевскіе старосты и послѣ оныхъ королевскіе экономы владѣли только замкомъ и волостію; а Могилевскіе граждане не были подвластны старостамъ и экономамъ; они имѣли свой магистратъ, въ которомъ президентами были войты, опредѣляемые въ сію должность самими королями.

По учиненіи города Могилева независимымъ отъ старостъ, началъ городъ больше населяться и укрѣпляться. Король Баторій старался населить Могилевъ множествомъ ремесленныхъ людей, отъ чего и до нынѣшняго времени

¹⁾ Сія привилегія писана на русскомъ старинномъ языкѣ, напечатана въ Бѣлорусскомъ архивѣ подъ № 11.

²⁾ Напечатана въ Бѣлорусскомъ архивѣ подъ № 12.

довольное количество находится разных ремесленниковъ, а особливо кожевниковъ.

1585 года дана привилегія королемъ Стефаномъ Баторіемъ объ освобожденіи Могилевскихъ гражданъ отъ подати, назначенной для содержанія крѣпостныхъ городскихъ пушкарей, вмѣсто которой возложено на нихъ устройство городского палисада, то есть полевого вокругъ всего города вала, и защищеніе самаго города ¹⁾.

1588 года, по вступленіи на Польскій престолъ Короля Сигизмунда III, посланы были изъ города Могилева послы къ новоизбранному королю Сигизмунду III для подтвержденія городу Могилеву Магдебургскаго права и другихъ преимуществъ и вольностей, дарованныхъ бывшимъ королемъ Стефаномъ Баторіемъ гражданамъ Могилевскимъ. Король Сигизмундъ III принялъ благоклонно пословъ Могилевскихъ, далъ подтвердительную привилегію на Магдебургское право и прочія преимущества и вольности, дарованныя гражданамъ королемъ Стефаномъ Баторіемъ ²⁾.

Тогожь 1588 года данъ королемъ Сигизмундомъ универсалъ, то есть окружная грамота, о запрещеніи взимать съ Могилевскихъ купцевъ, производящихъ рыболовство и торги на рѣкѣ Днѣпрѣ до Черкасъ, излишнія, вопреки уставу, пошлины и мыта ³⁾.

Тогожь 1588 года даны королемъ Сигизмундомъ III двѣ привилегіи объ освобожденіи Могилевскихъ гражданъ отъ крѣпостныхъ работъ, о возложеніи на нихъ обязанности починять городскую ограду и о предоставленіи имъ права имѣть въ крѣпости частныя кладовыя на случай вторженія непріятелей ⁴⁾.

Тогожь 1588 года королемъ Сигизмундомъ III дана привилегія, которою позволено Могилевскимъ гражданамъ во время городовыхъ праздниковъ варить меду по 15 пудовъ, изъ коего меду обязаны Могилевскіе цехи давать воскъ на Могилевскій плебанскій фарскій костелъ и на Православныя Могилевскія приходскія церкви ⁵⁾.

Тогожь 1588 года и тѣмъ же королемъ Сигизмундомъ III дана привилегія о дозволеніи Могилевскимъ гражданамъ имѣть на рѣкѣ Днѣпрѣ особый, кромѣ церковнаго, перевозъ, до устройства ими на собственномъ иждивеніи чрезъ сію рѣку моста ⁶⁾.

1) Хранится въ Библіотекѣ Могилевской семинаріи. Напечатана въ Бѣлорусскомъ архивѣ на рускомъ старинномъ языкѣ подъ № 14 въ числѣ прочихъ королевскихъ привилегій.

2) Сія Сигизмунда III привилегія напечатана въ Бѣлорусскомъ Архивѣ подъ № 16.

3) Сей универсалъ напечатанъ въ Бѣлорусскомъ Архивѣ подъ № 17.

4) Обѣ сіи привилегіи напечатаны въ Бѣлорусскомъ Архивѣ подъ № № 18 и 19.

5) Хранится въ Могилевскомъ магистратскомъ Архивѣ.

6) Хранится въ библіотекѣ Могилевской семинаріи въ спискѣ XVII вѣка и въ Бѣлорусскомъ Архивѣ напечатана подъ № 20.

Тогожь 1588 года тѣмъ же королемъ Сигизмундомъ III дана привилегія Могилевскому войту Мартину Стравинскому, уставная, объ уничтоженіи, по прошенію Могилевскихъ гражданъ, подати, вносимой въ королевскую казну отъ судныхъ винъ ¹⁾).

1588 года казацкаго Малороссійскаго войска атаманъ Матюшка по прозванію Гультай съ войскомъ своимъ учинилъ нападеніе на городъ Могилевъ и причинилъ жителямъ многія обиды и убытки.

1589 года дана Сигизмундомъ III привилегія, подтверждающая постановленіе Могилевскихъ гражданъ о посполствѣ, то есть объ избраніи ими по праву Магдебургскому двѣнадцати особъ изъ своего сословія для распорядженія общественною суммою совмѣстно съ радюю, то есть магистратомъ. Оныя 12 особъ именовались посполитыми мѣщанами ²⁾).

Въ 1595 году Малороссійскій гетманъ Павелъ Наливайко съ многочисленнымъ казацкимъ войскомъ вступилъ въ Могилевъ и, находясь въ ономъ двѣ недѣли, несносныя обиды, убытки и кровопролитія причинилъ и городъ разграбилъ; по присылкѣ же гетманомъ Литовскимъ, воеводою Виленскимъ, для обороны города, Литовскаго войска, казаки зажгли городъ; въ то время много домовъ и двѣ приходскія деревянныя церкви: Рождество-Богородицкую, стоявшую близъ Виленскихъ градскихъ воротъ, и Благовѣщенскую, стоявшую на Вѣтренной улицѣ за большимъ валомъ, гдѣ нынѣ Костерня, сожгли.

Нападеніе
Наливайки на
Могилевъ.

1595 года явилась Унія, или соединеніе Грековосточнаго исповѣданія съ западнымъ Римско-католическимъ, къ которому присоединился Полотскій Православнаго исповѣданія архіепископъ Германъ Загорскій, и чрезъ то существовавшая съ 1104 года чрезъ 491 годъ Полотская епархія въ Православіи въ теченіи 238 лѣтъ пребывала въ Уніи; но въ 1839 году по Высочайшему повелѣнію Его Императорскаго Величества, Императора Николая Павловича, учреждена въ Полотскѣ Православная епархія и архіепископъ Православный Полотскій титулуется архіепископомъ Полотскимъ и Витебскимъ.

1596 года дана привилегія жалованная подтвердительная Сигизмундомъ III Могилевскому духовенству о безошлинномъ медовареніи во время храмовыхъ праздниковъ, на основаніи прежнихъ Королевскихъ привилегій, кои вмѣстѣ съ другими актами истреблены огнемъ при вторженіи въ Могилевъ казаковъ подъ предводительствомъ Наливайки. Сія привилегія дана по прошенію Могилевской Спасской церкви протопопа Бозьмы Романовича и всего Могилевскаго духовенства ³⁾).

Привилегія
Православнымъ въ Могилевѣ: духовенству и мірянамъ.

1602 года дана привилегія Сигизмунда III Могилевскимъ гражданамъ

¹⁾ Хранится въ библиотекѣ Могилевской семинаріи въ спискѣ XVII вѣка и въ Вѣлорусскомъ архивѣ напечатана подъ № 21.

²⁾ Напечатана въ Вѣлорусскомъ Архивѣ подъ № 23.

³⁾ Списокъ сей привилегіи, стариннаго письма, хранится въ архивѣ Могилевской духовной Консисторіи; въ Вѣлорусскомъ архивѣ напечатана подъ № 27-мъ.

о учрежденіи въ Могилевѣ, при храмѣ Въѣханія Господня во Іерусалимѣ, Братства духовнаго, коего члены обязаны были вносить въ кассу онаго произвольныя вклады на содержаніе духовенства, вспоможеніе бѣдныхъ и больныхъ, погребеніе убогихъ и на содержаніе Православной школы и учителей 1).

Первый костелъ въ Могилевѣ.

Въ 1604 году основанъ въ Могилевѣ первый каменный костелъ Римскаго исповѣданія, подъ названіемъ фары 2).

1609 года, во время царствованія Польскаго Короля Сигизмунда III, начато въ Могилевѣ городское вокругъ всего города земляное укрѣпленіе, которое приведено къ окончанію при королѣ Владиславѣ IV въ 1633 году.

Бунтъ нѣкотрыхъ Могилевскихъ мѣщанъ въ 1610 году.

1610 года о происшедшемъ въ Могилевѣ бунтѣ въ актахъ 3) Магистратскихъ обстоятельства написаны слѣдующія:

»1610 года, во время царствованія Польскаго Короля Сигизмунда III, при войтовствѣ Яроша Воловича, подскарбія земскаго и писаря великаго княжества Литовскаго, въ Могилевѣ произошелъ бунтъ; зачинщиками онаго были мѣщане Могилевскіе, а именно: Иванко Харко, Никита Мильковичъ, Максимъ Ялбышовъ, Гаврило Ивановичъ, Михайло Чоботарь, Лавръ Михайловичъ и Исая Щасный. Оные бунтовщики съ другими товарищами своими, мѣщанами Могилевскими, городскому магистрату противились, податей городскихъ не давали и послушанія магистрату не чинили. Составивъ изъ единомыслениковъ свой особый магистратъ и повѣсивъ при ономъ вѣчевой колоколь, для собраній и совѣтовъ своихъ, приказывали звонить въ оный; а на городскую ратушу и магистратъ нападеніе чинили, предъ ратушею производили шумъ и крикъ; нашедши на судейскую избу, отбивали въ оной двери. Почему войтъ, бурмистры, райцы и лавники, будучи въ опасности, жаловались на сихъ бунтовщиковъ королю Сигизмунду, и по предписанію королевскому бунтовщики оные взяты были подъ стражу и судимы были. Главнѣйшіе изъ нихъ зачинщики бунта осуждены на смертную казнь и декретомъ королевскимъ пять человекъ казнены были отрубленіемъ головъ, а именно: Иванъ Харко, Никита Мильковичъ, Максимъ Ялбышовъ, Гаврило Ивановичъ и Михайло Чоботарь. Оная смертная казнь тогожь 1610 года Іюля 23 дня на Ильинской горѣ въ Папинкѣ учинена; тамъ оные бунтовщики, по отрубленіи имъ головъ, погребены, гдѣ нынѣ крестъ стоитъ, возлѣ улицы Папинской, идущей въ Буйничи.

»Двое же изъ числа сихъ главнѣйшихъ бунтовщиковъ: Лавръ Михайловичъ и Исаія Щасный отъ смертной казни уволены. Они осуждены только на трехмѣсячное тюремное заключеніе, по отбытіи коего наказаны тѣлесно у пран-

1) Храмъ Въѣханія Господня, стоявшій возлѣ рынка, былъ деревянный, а выстроенной вмѣсто онаго каменный переименованъ Боголюбскимъ монастыремъ.

2) Слово фара происходитъ отъ глагола на Польскомъ языкѣ *showam*, значащаго хороню, погребамъ, а посему фара значитъ кладбищенскій костелъ, который слѣдовало бы называть ховарою, а не фарою.

3) Акты Магдебургін Могилевской 1610 года, Іюля 23 дня.

гера и выгнаны изъ города палачемъ, съ строгимъ приказаніемъ, дабы они ближе 30 польскихъ миль отъ Могилева не смѣли жить (30 Польскихъ миль составляютъ 150 Россійскихъ верстъ). Имѣніе казенныхъ и изгнанныхъ бунтовщиковъ, движимое и недвижимое, конфисковано въ королевскую казну.»

«А прочіе товарищи и послѣдователи тѣхъ бунтовщиковъ испросили прощенье и учинили присягу въ томъ, что они впредь никогда не будутъ производить бунтовъ и приставать къ бунтовщикамъ.

»Въ 1611 году казенныхъ и изгнанныхъ бунтовщиковъ жены и дѣти просили короля Сигизмунда о возвращеніи имъ имѣнія мужей и отцовъ ихъ. По таковой просьбѣ ихъ король велѣлъ женамъ и дѣтямъ отдать имѣнія, и изгнаннымъ двумъ, Лавру Михайловичу и Исаіѣ Щасному, позволилъ возвратиться отъ изгнанія въ Могилевъ».

1618 года дана привилегія королевичемъ Владиславомъ Сигизмундовичемъ Могилевскимъ гражданамъ, кою за усердіе ихъ, оказанное ему королевичу, при домогательствѣ его на Московскій престолъ, предоставлено имъ право производить торговлю по Россійскимъ и Сѣверскимъ областямъ беспошлинно.—Дана въ Вязьмѣ 1).

Привилегія Могилевцамъ на беспошлинную торговлю съ Русью.

1618 года по отступленіи въ 1595 году Полотскаго Православнаго архіепископа Германа Загорскаго въ унию, всѣ Полотскіе, послѣ его Загорскаго бывшіе архіереи были униатами, изъ числа коихъ, по смерти Полотскаго униатскаго архіепископа Гедеопа Брольницкаго, поступилъ на епархію Полотскую (по свидѣтельству польскаго историка Стебельскаго) Іосафатъ Бунцевичъ; и какъ онъ былъ жесточайшій гонитель Православныхъ, и поелику во времена бывшихъ Православныхъ Полотскихъ Архіереевъ городъ Могилевъ со всею Могилевскою нынѣшнею губерніею принадлежалъ къ Полотской епархіи, то Полотскій униатскій архіепископъ Іосафатъ, желая опять по прежнему имѣть Могилевъ въ своей Полотской епархіи, старался Могилевскія церкви обратить въ унию, и въ 1618 году, при посѣщеніи своихъ униатскихъ церквей, поѣхалъ въ Могилевъ, и когда, того жъ года Октября 9 дня, началъ подъ Могилевъ подѣзжать, то Могилевскіе граждане, узнавъ о пріѣздѣ Іосафатовомъ, зазвонили въ вѣчевой на ратушѣ колоколъ на тревогу и учинили бунтъ, позамыкали городскіе ворота, а на валахъ вокругъ города и вежахъ разставили народъ съ оружіемъ. Магистратскіе чиновники, бургомистры, ратманы, лавники и всѣ мѣщане въ великомъ множествѣ съ разными орудіями и съ цеховыми хоругвями, какъ бы противъ непріятеля вооружась, толпами вышли изъ города противъ Іосафата и съ великимъ крикомъ ругали его безчестными словами и проклинали, угрожая убійствомъ, возбраняли ему въѣздъ въ Могилевъ, называя его отступникомъ Православной Вѣры и архизлодѣемъ, намѣрены были стрѣлять въ него и убить 2).

Дѣло жителей Могилева съ Бунцевичемъ.

1) Сія грамота находится въ Библіотекѣ Могилевской Семинаріи и въ Білорусскомъ архивѣ напечатана подъ № 30-мъ.

2) Польскій историкъ Стебельскій въ своей исторіи на страницѣ 209-й.

Архієпископъ Іосафатъ, вида таковой народный бунтъ и опасаясь убійства, принужденъ былъ отъѣхать отъ города и возвратиться въ Полотскъ. По возвращеніи своемъ отправился въ Варшаву и лично подавалъ королю Сигизмунду жалобу на Могилевскихъ мѣщанъ. Въ жалобѣ его прописаны главнѣйшіе бунтовщики: Могилевскіе бурмистры, райцы и лавники и другіе 20-ть человекъ, а именно: Василій Озаровичъ, Ѳедоръ Бозель, Марко Бозель, Ярошъ Базанъ, Ярмола Мѣстцевъ, Осипъ Якимовичъ, Богданъ Соболю, Ѳедоръ Свиридовичъ, Василь Якимовичъ, Тишка Бозловъ, Аверкій Пихаровъ, Алексѣй Шимовичъ, Тимошка Гладкій, Онисько Бѣлѣвъ, Іоаннъ Бѣлѣвъ, Гришка Бидала, Леошко Саковъ, Евланъ Шуляга, Мишка Поцата, Бозьма Хоцянинъ.

Могилевскіе же граждане, предводители и зачинщики бывшаго въ Могилевѣ противъ Полотскаго униатскаго архієпископа Іосафата бунта, писали въ то время къ Могилевскому подстаростѣ Вадарскому, прося его, дабы онъ уговорилъ архієпископа Полотскаго Іосафата не вѣзжать въ Могилевъ и не быть причиною мятежа народнаго и хлопотъ, припоминая, что естли Іосафатъ отважится еще пріѣхать въ Могилевъ, то и съ Іосафатомъ можетъ послѣдовать то же въ Могилевѣ, что митрополиту Кіевскому, униату Рогозѣ, случилось въ городѣ Слуцкѣ, а Володимірскому епископу, униату Ипатію Поцѣю, въ Кіевѣ, Вильнѣ и Львовѣ, а велебному отцу Антонію Грековичу, униату, въ Перемышлѣ и въ другихъ мѣстахъ.

Дѣло Могилевскихъ мѣщанъ съ Полотскимъ униатскимъ архієпископомъ Іосафатомъ сочтено канцлеромъ великаго княжества Литовскаго графомъ Львомъ Санѣгою криминальнымъ, оскорбительнымъ для верховной власти его королевскаго Величества, яко нарушающее общій покой, и отослано на судъ реляційный королевскій. По оному дѣлу Іосафатъ лично домогался рѣшенія и удовлетворенія—а Могилевскіе мѣщане, чрезъ пословъ своихъ и пленнопотентовъ въ то время, когда наступало время судовъ реляційныхъ. 1619 года Марта 22 дня дѣло оное на реляційномъ королевскомъ судѣ рѣшено тѣмъ, что декретомъ королевскимъ главнѣйшіе зачинщики бунта Могилевскаго осуждены на смертную казнь, яко нарушители общаго покоя. Но изъ дальнѣйшаго теченія сего дѣла не видно, чтобы осужденные на смертную казнь были дѣйствительно казнены. Тѣмъ же декретомъ королевскимъ велѣно, дабы Могилевскія церкви и монастыри съ утварью, наданіями и фундушами, а также духовенство Могилевское, попы и монахи Православнаго исповѣданія, были подъ управленіемъ Полотскаго униатскаго архієпископа Іосафата Бунцевича, дабы по прошествіи шести недѣль, считая отъ времени того, въ которое состоялся декретъ королевскій, монахи, священники и мѣщане Могилевскіе ни какой уже не имѣли власти надъ монастырями и церквами Могилевскими, подъ наказаніемъ уплаты штрафныхъ денегъ 20,000 злотыхъ польскихъ въ казну королевскую, если бы въ чемъ тому королевскому опредѣленію воспротивились или нарушили оное. И такъ, по прошествіи шестинедѣльнаго срока, церкви Могилевскія были отобраны униатами; но посліку въ Могилевѣ униатовъ жителей не было

вовсе, а православные не соглашались принять уніи; то отобранныя церкви всѣ были занечатаны, кромѣ одной Спасской церкви, въ которой уніатскіе монахи ежедневно отправляли Богослуженіе, чрезъ 54 года, отъ 1619 до 1674 года.

Въ то время Могилевскіе мѣщане, не имѣя ни одной церкви Православной, принуждены были въ праздничные дни собираться на молитву въ состроенные за городомъ изъ плетня шалашы; но и въ оныхъ католики не позволяли собираться и разгоняли собиравшійся народъ. Тогда запрещено было священникамъ христіанскія требы исправлять, дѣтей крестить, больныхъ напутствоваель, мертвыхъ погребать и браки совершать; почему некрещенные умирали, многіе безъ бракосочетанія незаконно жили, больные безъ Исповѣди и Причащенія умирали, умершихъ безъ подобающаго христіанскаго погребенія и безъ священниковъ хоронили. Въ сіе время въ Могилевѣ случилось, что когда Брестовоздвиженской церкви священникъ Захарій Заря, въ день Пасхи, за Виленскими градскими воротами на выгонѣ въ плетневомъ шалашѣ совершалъ Литургію; то во время причащенія народа отрядъ Польскихъ жолнеровъ нападши, народъ, бывшій въ ономъ шалашѣ, разогнали; а священника, схватя, неизвѣстно куда завезли или убили *). Въ то время священники Могилевскіе требованы были въ Полотскъ на соборъ; но они отказались тѣмъ, что, какъ они не имѣютъ никакого сомнѣнія о своей Православной Вѣрѣ, то не имѣютъ надобности ѣхать въ Полотскъ на соборъ.

1619 года, Іюня 4 дня, во время жестокаго гоненія въ Польшѣ и великомъ княжествѣ Литовскомъ отъ католиковъ и уніатовъ на православныхъ, основана Могилево-братская Богоявленская каменная церковь въ центрѣ города Могилева, на землѣ подаренной отъ князя Іоанна Богдановича Огинскаго, подкоморія Трокскаго, по брѣпости, данной помянутымъ княземъ Огинскимъ.

Основаніе Богоявленской церкви и споръ въ Могилевѣ.

1630 года въ Могилевѣ былъ моръ, отъ коего нѣсколько сотъ человѣкъ знаменитыхъ умерло.

1636 года оная Богоявленская церковь выстроена стараніемъ и иждивеніемъ Могилевскихъ гражданъ, при помощи шляхтича Богдана Вильгельмовича Стеткевича, подкоморія Браславскаго и Мстиславскаго, кастеляна Новогрудскаго, на основаніи привилегіи Польскаго короля Стефана Баторія, данной 1585 года 1).

По смерти Польскаго короля Сигизмунда III была собрана генеральная конфедерация и на созывательномъ конфедерационномъ сеймѣ опредѣлено: въ Полотской Епархіи быть двумъ архіереямъ: для уніатовъ въ Полоцкѣ, а для Православныхъ, въ оной же епархіи состоящихъ, учредить вновь епархію въ Могилевѣ, и Могилевскому Православному архіерею именоваться Могилевскимъ, Мстиславскимъ и Оршанскимъ. Сіе то есть первоначальное основаніе Могилевской особливої Епархіи, независимо отъ Полотской уніатской.

Основаніе Православной Могилевской епархіи.

*) Разсказъ объ этомъ происшествіи заимствованъ изъ лѣтописи Трубицкаго. См. Могилевскія Губерн. Вѣдом. за 1846 г. № 16. Ред.

1) Бѣлорус. архивъ. № 15 стран. 42.

Въ слѣдствіе сего 1632 года, Ноября 15 дня, между королевствомъ, по дозволенію чиновъ республиканскихъ избранъ въ Варшавѣ шляхетствомъ исповѣданія Грековосточнаго первый по отпадшихъ въ унию Полотскихъ архіепископахъ Епископъ Могилевскій изъ старшаго, то есть монастыря Православнаго Виленскаго Свято-Духовскаго, Іосифъ Бобриковичъ. Привилегією королевскою утверждень онъ 1633 года, Марта 14 дня, во время коронаціи короля Владислава IV. Онъ посланъ былъ отъ короля къ казакамъ Запорожскимъ уговаривать ихъ и удерживать отъ мятежа; но въ 1635 году Апрѣля 9-го скончался въ Вильнѣ и погребенъ такъ же въ Духовскомъ братскомъ монастырѣ Бѣвскимъ Митрополитомъ Петромъ Могилою, который, какъ о скончаніи его слышалъ, вскричалъ: «ахъ! правая де мнѣ рука усѣчена».

Привилегіи,
данныя Мо-
гилеву Влади-
славомъ IV.

1633 года королемъ Владиславомъ IV дана привилегія городу Могилеву, кою, за доставленіе изъ Могилева Польской арміи, бывшей подъ предводительствомъ самаго короля Владислава, во время войны Польши съ Россією, подъ Краснымъ и Смоленскомъ бывшей, провіанта, пушекъ, пуль, пороху и разной амуниціи, а также за укрѣпленіе валовъ вокругъ города Могилева, король Владиславъ особенною милостію королевскою, въ знакъ благодарности, уволивъ Могилевскихъ мѣщанъ отъ постоевъ воинскихъ, далъ вольность гнать водку и варить медъ и пиво на свои надобности и въ своихъ домахъ держать, но не продавать, и купеческія лавки имѣть.

Тогожь 1633 года королемъ Владиславомъ IV даны четыре привилегіи: Первая—подтвердительная, кою, на основаніи привилегіи Сигизмундовой, велѣно всѣхъ евреевъ выселить изъ Могилева и отвезти имъ для устроенія жилищъ мѣсто за городскимъ валомъ, и запрещено во внутренности города строить бани и пивоварни по той причинѣ, что въ Могилевѣ весьма великіе были пожары отъ неосторожности евреевъ. Въ сей привилегіи Король Владиславъ IV въ титулѣ своемъ назвалъ себя избраннымъ великимъ царемъ Московскимъ ¹⁾.

Вторая—дана онымъ же Владиславомъ IV на сеймѣ коронаціонномъ вальномъ, подтверждающая всѣ привилегіи, данныя городу Могилеву родителемъ его, бывшимъ королемъ Польскимъ Сигизмундомъ III.

Третья—подтверждающая постановленіе Могилевскихъ гражданъ объ учрежденіи братской купеческой кассы, отдѣльно отъ общественной мѣщанской, для поддержанія купцевъ ²⁾.

Четвертая — о томъ, что 1633 года, Іюня 2 дня, по повелѣнію короля Владислава, всѣ Могилевскія церкви распечатаны и отданы Могилевскимъ гражданамъ для отправленія въ оныхъ богослуженія, кромѣ одной Крестовоздвиженской, которая, по прошествіи года, то есть 1634 года, распечатана и отдана мѣщанамъ. Пребывала оная церковь чрезъ цѣлый годъ запечатанною съ намѣреніемъ учинить оную униатскою навсегда ³⁾.

¹⁾ Напечатана въ Бѣлорусскомъ Архивѣ подъ № 32.

²⁾ Тамъ же подъ № 33.

³⁾ Хранится въ Архивѣ Могилевскаго магистрата подъ № 10-изъ.

1633 года, Іюня 10 дня, въ день праздника Свѣтѣя Троицы, когда по давнему обыкновенію былъ крестный ходъ въ храмовый праздникъ въ Заднѣпровскую Троицкую церковь, то народъ съ духовенствомъ во время переправы чрезъ Днѣпръ потонулъ съ паромомъ противъ костела Бернардинскаго.

1634 года дана привилегія королеми Владиславомъ, кою Могилевскіе граждане уволены отъ дачи посламъ, посланникамъ и курьерамъ подводъ.

1635 года хиротонисанъ отъ Кіевскаго митрополита Петра Могилы во епископа Могилевскаго, Мстиславскаго и Оршанскаго, Кіевской Академіи префектъ Сильвестръ Боссовъ. Онъ во время епископствованія своего въ Могилевѣ былъ въ великомъ озлобленіи отъ униатовъ, и отняты отъ него Православнаго исповѣданія церкви въ округѣ Могилевскомъ состоящія. Онъ былъ еще епископомъ и въ 1646 году, но въ какомъ году поступилъ на Кіевскую митрополию, извѣстія нѣтъ *) былъ же митрополитомъ въ 1648 году.

Сильвестръ
Боссовъ —
Могилевскій
Епископъ.

1636 года Могилево-братская Богоявленская каменная церковь освящена Могилевскимъ епископомъ Сильвестромъ Боссовымъ при архимандритѣ Могилево-братскаго монастыря Варлаамѣ Половкѣ.

1637 года дана привилегія королеми Владиславомъ о предоставленіи Могилеву, за вѣрность жителей и пожертвованія ихъ во время войны Польши съ Россією, бруковаго, то есть мостоваго збора и о назначеніи онаго на укрѣпленіе городскаго вокругъ города вала ¹⁾).

Привилегія
Могилеву на
мостовой
зборъ.

1641 года Могилевскаго Спасскаго униатскаго монастыря былъ игуменъ Гервасій Гостиловскій.

1646 года дана привилегія королеми Владиславомъ IV, подтверждающая постановленіе Могилевскаго магистрата, которымъ, въ предохраненіе отъ пожаровъ, запрещено жителямъ Могилевскимъ отдавать дома свои въ наемъ евреямъ какъ въ самомъ городѣ, такъ и въ предмѣстїяхъ ²⁾).

1646 года построены каменные, названныя Олейными, ворота въ валу при въѣздѣ отъ Днѣпра близъ ратуши на базарную площадь. На оныхъ воротахъ чрезъ 150 лѣтъ стояла большая икона Богородицы, находящаяся нынѣ въ Спасской церкви на правомъ столбѣ, перенесенная съ воротъ по повелѣнію бывшаго Могилевскаго архіепископа Георгія Бонисскаго.

1648 года Іосифъ Боніоновичъ Горбацкій, игуменъ Кіевскаго Золотоверхаго Михайловскаго монастыря, еще въ 1644 году, при жизни и бытности въ Могилевѣ епископа Сильвестра Боссова, уже былъ наименованъ на епископію Могилевскую, но настояще получилъ оную по поступленіи Боссова на митрополию Кіевскую, и въ 1650 году, по причинѣ одержанныхъ побѣдъ Хмѣльницкимъ надъ Поляками, многія церкви, униатами при Боссовѣ отнятыя, епископу Іосифу Горбацкому возвращены въ Православіе; но вскорѣ сей епископъ, то есть 1653 года, скончался. Онъ былъ третій епископъ Могилевскій.

Іосифъ Гор-
бацкій — Мо-
гилевскій
Епископъ.

*) Онъ поставленъ былъ митрополитомъ въ 1947 г. См. Описаніе Кіева Софійскаго Собора — стр. 180. Ред.

¹⁾ Напечатана въ Бѣлорусскомъ Архивѣ подъ № 84.

²⁾ Тамъ же подъ подъ № 85.

Добровольная
сдача Могилева
Царю Алексѣю
Михайловичу.

1654 годъ. Въ сіе время Россійскій Государь Алексѣй Михайловичъ чрезъ пословъ своихъ чинилъ домогательства у Польши, дабы правительство Польское искоренило унію, яко виновницу междоусобной съ козаками Запорожскимъ войны и воѣхъ въ Польшѣ происходящихъ неустройствъ, бунтовъ, мятежей, раздоровъ, беспорядковъ и кровопролитій; и когда Польское правительство отказало Россійскому Государю въ его домогательствѣ касательно искорененія уніи, тогда Россія объявила Польшѣ войну и вступила въ предѣлы Польскіе съ многочисленнымъ войскомъ, и въ 1654 году Россіяне начали забирать пограничные Бѣлорусскіе города: Мстиславль, Оршу и Бричевъ; Могилевъ же добровольно сдался Россійскому войску (по совѣту Оршанскаго Бутейнскаго монастыря игумена Іоилъ Труцевича) и оставался подъ охраненіемъ Россійскаго гарнизона по 1661 годъ.

По сдачѣ Могилева 1654 г., Сентября 15 дня, дана жалованная грамота Московскимъ Царемъ Алексѣемъ Михайловичемъ духовенству и мѣщанамъ Могилевскимъ, съ изображеніемъ въ оной правъ и вольностей, дарованныхъ Могилевцамъ королями Польскими.

1655 года Московскій Царь Алексѣй Михайловичъ былъ въ Могилевѣ; въ бытность Его Величества въ Могилевѣ Оршанскаго Бутейнскаго монастыря игуменъ Іоилъ Труцевичъ, давшій Могилевскимъ гражданамъ совѣтъ къ добровольной сдачѣ Могилева, опасаясь ищенія Поляковъ, просилъ Государя Алексѣя Михайловича о перемѣщеніи его въ Россію, и по дозволенію Государя переѣхалъ съ монахами и имуществомъ церковнымъ и даже иконостасомъ подъ Великій Новгородъ въ монастырь.

По завладѣніи Бѣлоруссіею Царемъ Алексѣемъ Михайловичемъ, отъ 1654 до 1661 года продолжавшемся, въ Могилевѣ были епископами Могилевскими, Мстиславскими и Оршанскими: Іоакимъ Діаконовичъ, подписавшійся на соборѣ, бывшемъ въ Москвѣ противъ Никона Патріарха Московскаго, и Меодій, который въ Нѣжинѣ съ Черкасами учинилъ измѣну противъ Государя, за что посаженъ былъ во смиреніе въ Московскомъ Новоспасскомъ монастырѣ, гдѣ скончался и погребенъ. Іоакимъ Діаконовичъ былъ четвертымъ епископомъ Могилевскимъ; а Меодій—пятымъ.

1655 года, Февраля 6 дня, Московское войско подъ мѣстечкомъ Шепелевичами побѣдило Литовскаго гетмана Радзивила *).

Объ истребленіи
Полонскимъ
Могилевскихъ евре-
евъ.

1655 года во время царствованія въ Россіи Государя Царя и Великаго Князя Алексѣя Михайловича, а въ Польшѣ Короля Яна Казимира Сигизмундовича, и именно на другій годъ послѣ того, какъ городъ Могилевъ покорился подъ Россійскую державу, Литовскій гетманъ князь Радзивиль, по повелѣнію короля Яна Казимира и Польскаго сената, выступилъ изъ предѣловъ Польскихъ въ походъ въ Бѣлоруссію, для отторженія отъ Россійской державы пограничнаго города Могилева. Россійскій полководецъ Константинъ Полонскій, извѣс-

*) Изъ лѣтописи Трубицкаго.

тись о намѣреніи и походѣ Литовскаго гетмана князя Радзивила и желая предупредить приходъ Радзивиловъ, успѣшилъ прійти съ Россійскимъ войскомъ къ городу Могилеву для защищенія онаго отъ Литовскаго войска прежде прихода Радзивилова. По вступленіи же своемъ въ Могилевъ, Поклонскій повелѣлъ Могилевскимъ жителямъ немедленно выбраться изъ своихъ домовъ, на предмѣстіяхъ города находящихся, и перейти во внутренность города, окруженную со всѣхъ сторонъ вокругъ высокимъ валомъ, какъ въ единственное безопаснѣйшее мѣсто; потому что нарочитой крѣпости въ то время въ городѣ Могилевѣ не было. А какъ еще за годъ предъ симъ, въ прошломъ 1654 году, по просьбѣ Могилевскихъ гражданъ, Его Величество Россійскій Государь Алексѣй Михайловичъ повелѣлъ Могилевскихъ евреевъ всѣхъ вонъ изъ Могилева выслать, и въ Царской своей грамотѣ жалованной, данной Его Царскимъ Величествомъ городу Могилеву, повелѣніе свое подтвердилъ; то когда полководецъ Россійскій Поклонскій прибылъ съ войскомъ въ Могилевъ и увидѣлъ, что Могилевскіе евреи еще живутъ въ Могилевѣ, вопреки повелѣнію Его Царскаго Величества, и, по причинѣ многолюдства христіанскаго и еврейскаго, весь народъ, въ Могилевѣ живущій, христіанскій и еврейскій въ то опасное военное время не могъ вмѣститься во внутренности города во время осады Литовской; Поклонскій, прежде прихода Литовскаго войска къ Могилеву, принудилъ насильно евреевъ выступить изъ города для уменьшенія многолюдства, вреднаго во время осады, имѣющей быть отъ Литовскаго войска, и обѣщалъ евреямъ дать проводниковъ въ Литву. Евреи, хотя и не желали выѣзжать изъ Могилева, но, не смѣя противиться строгому понужденію Поклонскаго, поневолѣ принуждены были, приготовясь немедленно въ путь, выѣхать изъ города; пока же всѣ до послѣдняго возмогутъ выбраться, повелѣно Поклонскимъ собираться за городомъ. И такъ выбиралиеь со всѣмъ своимъ имуществомъ и остановились за городомъ; одна часть евреевъ по назначенію Поклонскаго остановилась за Печерскомъ въ полѣ, лежащемъ на лѣвой сторонѣ дороги, идущей въ деревню Тарасовичи, принадлежащую нынѣ Могилевскому архіерейскому дому; а другая часть евреевъ выбравшихся остановилась, по назначенію Поклонскаго, близь того мѣста, гдѣ нынѣ домъ и роца мѣщанина Чешка, живущаго за городомъ при Польшковицкой дорогѣ, каковое мѣсто и донынѣшняго времени отъ Могилевскихъ жителей называется Поклонскою стѣною. Оба сіи собранія стояли на помянутыхъ мѣстахъ, ожидая, по обѣщанію Поклонскаго, проводниковъ въ Литву; но Поклонскій, узнавши о козняхъ евреевъ и сношеніи ихъ съ неприятеlemъ, выѣхалъ изъ города къ выбравшимся евреямъ со всѣмъ вооруженнымъ своимъ войскомъ и, окруживши евреевъ, на тѣхъ же мѣстахъ всѣхъ ихъ избилъ, имущество ихъ отнялъ, найдя въ ономъ весьма много дорогихъ вещей и золотою монетою денегъ, которыя были спрятаны въ булгахъ, испеченныхъ во время приготовления въ путь, и въ заплетенныхъ дѣвическихъ косахъ. Все

отнявши же имущество, тѣла избитыхъ евреевъ приказалъ на тѣхъ же мѣстахъ зарыть.

Въ память сей кровопролитной эпохи Могилевскіе евреи ежегодно, мужскій полъ и женскій, въ лѣтнее время въ назначенный день въ великомъ множествѣ ходятъ изъ Могилева на оное мѣсто, гдѣ съ воплемъ и рыданіемъ оплакиваютъ своихъ собратій, избитыхъ остриемъ меча.

Во время выѣзда евреевъ изъ города, нѣкоторые изъ нихъ не успѣли вмѣстѣ съ прочими выбраться и, по причинѣ замедленія ихъ въ городѣ, не были избиты съ прочими и оставались въ городѣ. Эти, освѣдомясь о избіеніи своихъ собратій Могилевскихъ евреевъ, и утрашены будучи таковымъ нечаяннымъ пораженіемъ, опасаясь, дабы и ихъ не постигла таже гибельная участь, которой подверглись несчастные ихъ собратія, просили Поклонскаго принять ихъ всѣхъ въ христіанскую вѣру. Они были приняты и немедленно всѣ окрещены. И такъ тогда не было ни одного еврея во всемъ городѣ Могилевѣ; окрещенные же тѣ евреи Могилевскіе, по прошествіи нѣкотораго времени, когда уже опасности они никакой для себя не предвидѣли, опять совратились въ жидовскую свою вѣру, такъ что изъ всѣхъ, окрестившихся въ то время, едва десятая часть осталась въ христіанствѣ. Послѣ учиненнаго Россійскимъ войскомъ, подъ предводительствомъ полководца Поклонскаго, кровопролитнаго избіенія всѣхъ Могилевскихъ евреевъ, въ скоромъ времени Литовскій гетманъ князь Радзивиль съ войскомъ подступилъ подъ Могилевъ, и остановившись въ полѣ за Виленскими воротами, опустошалъ предмѣстія городскія, многіе дома разорилъ и нѣкоторыхъ изъ жителей Могилевскихъ захватилъ въ плѣнъ, отпущевая за сдачу города подъ Россійскую державу, причинялъ чрезъ три мѣсяца городу разныя злодѣянія, потомъ приказалъ войску своему дѣлать въ разныхъ мѣстахъ подкопы и наполнять пороховыми бочками, дабы тѣмъ разорить городъ и истребить находившійся во внутренности города въ осадѣ народъ и Россійское войско; но ужаснѣйшая гибель сія отвращена отъ города чудеснымъ заступленіемъ Божіей Матери. Когда уже Литовское войско по повелѣнію гетмана Радзивила подкопы въ разныхъ мѣстахъ учинило и уже начинали зажигать въ подкопахъ пороховыя бочки, то въ то самое время одна благочестивая и набожная вдова, пекарка, молилась усердно въ домѣ своемъ предъ Иконою Богородицы; во время моленія увидѣла на Иконѣ отъ очесъ изливающихся слезы, которому чудному явленію многіе жители города Могилева были свидѣтелями. Таковое чудесное явленіе было очевиднымъ знаменіемъ теплыхъ молитвъ Пресвятыя Дѣвы къ Богу о избавленіи города Могилева, въ великой опасности въ то время находившагося. Въ самое сіе время молитвами Заступницы усердной гибель, уготованная городу Могилеву, обратилась на Радзивилово войско, котораго много отъ взрыва пороховыхъ бочекъ погибло; а городъ съ жителями остался цѣлъ и невредимъ. Ибо въ то же время, содѣйствіемъ всеусердной Заступницы, приблизилось къ городу, для защищенія онаго отъ Поляковъ, Россійское казацкое войско подъ предводительствомъ

Чудесное из-
бавленіе Мо-
гилева отъ
Польскаго
войска.

атамана казацкаго Коробки. Пальба изъ пушекъ, находившихся въ городѣ, возвѣстила приближеніе Россійскаго войска, и Литовскій гетманъ князь Радзивиль, пораженный, съ одной стороны, сказаннымъ чудомъ, а съ другой— нечаяннымъ приходомъ Россійской арміи, принужденъ былъ съ поспѣшностію удалиться отъ города и возвратиться обратно въ Польшу. Тогда Могилевскіе граждане, обрадованы будучи избавленіемъ города, и въ благодарность Избавительницѣ—Пресвятой Богородицѣ, съ колокольнымъ во всемъ городѣ звономъ перенесли Пречесную Икону явленную въ братскую церковь, въ которой и до нынѣшняго времени находится. Сіе чудесное явленіе Иконы Божіей Матери было 1655 года, Марта 19 дня, на память Святыхъ Мучениковъ Хрисанфа и Даріа, при Православномъ епископѣ Могилевскомъ Меодіѣ.

Послѣ сего происшествія въ скоромъ времени выстроена деревянная великая ванлица (часовня) на самомъ томъ мѣстѣ, на которомъ былъ домъ поминаемой вдовы, въ незабвенную память бывшаго чуда. Часовня она называлась отъ Могилевскихъ жителей Явленіемъ Иконы, и отъ того времени ежегодно въ день Преполовенія бывалъ крестный ходъ изъ Братской церкви въ оную часовню, и явленная Икона носима была въ оную въ ту память, что на ономъ мѣстѣ было явленіе ея. Праздникъ же избавленія города Могилева отъ неприятелей совершается въ братской церкви 19 Марта ежегодно въ день Святыхъ Мучениковъ Хрисанфа и Даріа, потому что въ этотъ самый день послѣдовало оное чудесное явленіе.

Мѣсто оное, на которомъ стоялъ домъ прописанной вдовы, а потомъ часовня, существовавшая чрезъ сто пятьдесятъ четыре года, въ 1809 году, по повелѣнію бывшаго Могилевского архіепископа Варлаама Шишацкаго, по ветхости разобранна, находится между семинарскимъ и архіерейскимъ домами, воротами къ улицѣ. На ономъ мѣстѣ въ 1837 году выстроенъ каменный двухэтажный съ лавками домъ.

Тогожъ 1655 года, по отступленіи отъ Могилева Литовскаго польнаго гетмана, воеводы Виленскаго, князя Радзивила, Московскій Государь Алексѣй Михайловичъ въ скоромъ времени прибылъ въ Могилевъ съ арміею. Пребывши въ Могилевѣ одинъ только день, отправился подъ Вильню.

Прибытіе въ Могилевъ Царя Алексѣя Михайловича.

1656 года Его Царское Величество Московскій Государь, Царь и Великій Князь Алексѣй Михайловичъ, по возвращеніи изъ подъ города Риги, изволилъ прибыть въ Могилевъ и пребылъ въ ономъ 15 дней.

Тогожъ 1656 года градскіе Могилевскіе каменные ворота, по Петербургскому тракту, называемые Шкловскими, начаты строиться. Прежде на томъ мѣстѣ стояли ворота деревянные, называемые триумфальными.

1657 года Могилевско-братскаго монастыря каменная огромная колокольня начата строиться. Фундаментъ оной колокольни прежде сего былъ нѣсколько возведенъ; но во время осады Могилева Литовскимъ гетманомъ княземъ Радзивиломъ, бывшей въ 1655 году, тотъ фундаментъ для обороны разобранъ.

1658 года Могилевского кафедральнаго Іосифовскаго собора большой коло-

когда вылить, во время стоявшей на ономъ мѣстѣ, гдѣ нынѣ соборъ, дальне—Воскресенской приходской церкви.

Пробываніе
въ Могилевѣ
Долгорукаго,
Лобановскаго
и Змѣева и
взятіе ими го-
рода Быхова.

1659 года прибыли въ Могилевъ съ войскомъ Московскіе три воеводы, изъ коихъ одинъ Долгорукій; оный приказалъ вырубить въ Могилевѣ сады, не извѣстно по какой причинѣ; другіи—Лобановскій, третій—Семенъ Даниловичъ Змѣевъ. Сии воеводы, пребывъ малое время въ Могилевѣ, отшавшись съ многочисленнымъ войскомъ къ городу Быхову, который держали въ осадѣ семь мѣсяцевъ съ половиною; а потомъ, чрезъ измѣну и наговоръ Быховскихъ бояръ Ильиничей, господъ Ренковскій и Шале городъ Быховъ сдали тогожъ 1659 года. По взятіи Московскими воеводами Быхова, весь народъ въ Быховѣ жившій вырубленъ тогожъ 1659 г. мѣсяца Декабря 4 дня, на память Св. Мученицы Варвары.

1660 года ворота каменные триумфальныя, называемыя Боромлевскими, окончены и покрыты. Они устроены были на подобіе мраморныхъ; стояли близъ бывшаго іезуитскаго костела. Предъ въѣдомъ въ тѣ ворота былъ глубокой ровъ и чрезъ оный подъемный мостъ устроенъ былъ. При сихъ воротахъ Могилевскимъ Архіереямъ: Серапіону Полховскому, Сильвестру, князю Четвертинскому Святополку, и Іерониму Волчанскому, при прибытіи ихъ на Могилевскую Епархію, во время въѣзда въ Могилевъ, магистратскими чиновниками, съ многочисленнымъ народомъ, чинимы были церемоніальныя встрѣчи и были говорены привѣтственные рѣчи.

Осада Могилева
Савѣгою
и Чернецкимъ.

1660 года Іюня 18 дня, староста Каневскій, воевода Кіевскій и Тикотинскій, коронный польный гетманъ и Польскій сенаторъ Стефанъ Чернецкій съ воеводою Виленскимъ и гетманомъ Литовскимъ Павломъ Савѣгою, съ войскомъ прибывши подъ Могилевъ, остановились не въ далекомъ отъ города разстояніи: Чернецкій въ Буйниччахъ на горѣ въ окопѣ; а Савѣга сталъ за Луполовомъ, за горою; потомъ сдѣлали чрезъ Днѣпръ мостъ выше города при устьѣ рѣчки Дебры, и близъ онаго моста, для защищенія онаго, батарею устроили. Послѣ сего, когда Московское войско охранительное, бывшее въ Могилевѣ, и нѣкоторые мѣщане охотники, для разрушенія батареи и разоренія моста, отважились на то мѣсто пойти; то таковая ихъ отвага была безуспѣшна. Савѣгино войско, захвативъ отъ горы Мышаговской, при берегѣ Днѣпровскомъ, порубило Русскихъ солдатъ и Могилевскихъ мѣщанъ, охотниковъ, и потопило ихъ въ Днѣпрѣ. Послѣ сей битвы войско, предводительствуемое Савѣгою, стоявшее за Луполовомъ, пожгло предмѣстіе Луполовское и нѣкоторыя церкви, а именно: церковь Луполовскую деревянную, стоявшую на Луполовскомъ рынкѣ, Святыхъ Апостоловъ Петра и Павла,—Покровскую, стоявшую на томъ самомъ мѣстѣ, на которомъ нынѣ выстроена каменная Вознесенская, третію—Успенскую, деревянную, стоявшую на кладбищѣ, гдѣ и монастырь дѣвическій былъ, вмѣсто коей въ послѣдствіи времени, по привилегіи Польскаго короля Михаила Борибута Вишневецкаго, данной 1673 года, Мая 14 дня, по прошенію Могилевскаго войта Тимофея Северановича, бурго-

министра Михаила Пуцаты и ратмана Николая Скарботы, дозволено пострѣть на томъ же самомъ мѣстѣ, въ части Боськовской, за рѣчкою Дубровенскою, при улицѣ Большой, идущей къ Выхову, каменную Успенскую Церковь, которая и донынѣ существуетъ. Брестоводвиженская же деревянная церковь осталась въ то время несожженною, хотя и оную нѣсколько разъ то войско Польское зажигало, и она уже начинала горѣть, но жителями Могилевскими угашена.

Помянутые воеводы Чернецкій и Санѣга приходили съ Польскимъ войскомъ къ Могилеву для отторженія онаго отъ Россійскаго владѣнія и для отпущенія Могилевскимъ мѣщанамъ за сдачу ими города подъ Россійскую державу.

Тогожъ 1660 года Венгерскаго короля сынъ, подскарбій великій и польный гетманъ Литовскій, коронный маршалъ Вицентій Корвинъ Горжевскій или Госсіевскій, бывший въ Москвѣ плѣннымъ и возвратившійся въ Польшу, на возвратномъ пути въ Могилевъ убитъ, по заговору польскихъ военныхъ, подчиненныхъ ему Корвину, чиновниковъ. За такое убійство осуждено на позорную смерть пять человекъ изъ пановъ Польскихъ, участвовавшихъ въ заговорѣ, фамили же оныхъ утаены нарочито, дабы сіе не могло быть безчестіемъ для потомковъ ихъ.

Тогожъ 1660 года Долгорукій, Россійскій полководецъ, имѣлъ сраженіе съ Чернецкимъ и Санѣгою, гдѣ такъ же былъ и Оскирка, казацкій атаманъ, на рѣкѣ Басѣ, въ уѣздѣ Чаусовскомъ. На ономъ сраженіи побѣжденъ Долгорукій.

Городъ Могилевъ покоренъ подъ Россійскую державу въ 1654 году. Для удержанія его навсегда во владѣніи Россійскомъ и для защиты отъ нашествія на оный Поляковъ, въ немъ находилось въ теченіи семи лѣтъ Россійское войско, которое, стоя на квартирахъ, причиняло жителямъ Могилевскимъ разныя обиды, за каковыя, хотя Могилевскіе мѣщане неоднократно жаловались Россійскимъ воеводамъ, Горчакову и Полиевтову, жившимъ тогда въ Могилевѣ, но, не получая отъ нихъ удовлетворенія, вышли наконецъ изъ терпѣнія и учинили тайный заговоръ избить все Россійское войско, находившееся въ Могилевѣ. Для совершенія заговора они назначили первое число Февраля 1661 года. Предъ онымъ числомъ (по секретному повелѣнію магистрата) ночью тайно Могилевскіе жители новынимали кремни изъ ружей Русскихъ солдатъ, у нихъ квартировавшихъ; поутру же 1-го числа Февраля магистратскіе чиновники и почетнѣйшіе граждане, собравшись въ Ратушу съ скрытыми подъ одеждою мечами, ожидали опредѣленнаго времени въ готовности къ началу избиенія.

Россійскіе солдаты, не зная таковаго заговора, учиненнаго мѣщанами на погубленіе ихъ, ходя по рынку толпами начали по обыкновенію своему насильно брать и хватать галачи продажныя;—мѣщане нарочито громко закричали, но заговору съ членами магистратскими; на таковой крикъ бургомистръ Пера Леоновичъ, съ катовскимъ мечемъ выбѣжавъ изъ ратуши, перекрестившись,

крикнулъ: пора! пора! Вдругъ зазвонили въ вѣчевой ратушный и на братской колокольнѣ колоколы на тревогу, и бургомистръ Пора-Леонвичъ съ товарищами первый началъ предъ ратушею на рынкѣ катовскимъ большимъ мечемъ рубить Россійскихъ солдатъ; а мѣщане, услышавши колокольный тревожный звонъ, по всему городу, по всѣмъ домамъ и улицамъ, нечаянно нападши, кололи, рѣзали бердышами, топорами, молотами и, чѣмъ кто могъ, убивали Русскихъ солдатъ безъ всякой пощады. Такое злоумышленное нечаянное нападеніе на Русскихъ солдатъ, страшный крикъ и кровопролитіе въ одно мгновеніе ока произвело во всемъ городѣ. И хотя оное нападеніе учинено мѣщанами нечаянно и на безоружныхъ Русскихъ солдатъ; однако они, какъ люди военные, начали было на рынкѣ верхъ брать надъ мѣщанами, но вдругъ одинъ изъ мѣщанъ, видя опасность, побѣжалъ и отбѣжалъ тюрьму, въ которой содержалось большое количество арестантовъ пѣнныхъ Поляковъ, кои, выбѣгши изъ тюрьмы, отчаянно дрались съ Русскими солдатами, и тѣмъ значительную помощь мѣщанамъ учинили, такъ что въ теченіи нѣсколькихъ часовъ набѣли во всемъ городѣ все бывшее въ немъ Россійское войско. Во время сей битвы много ранено и нѣсколько убито мѣщанъ Могилевскихъ.

По избіеніи Россійскаго войска, мѣщане воеводъ и чиновниковъ, оковавъ въ желѣза, посадили въ тюрьму; а убитыхъ, ободравши съ нихъ платье, погребли нагихъ, нѣкоторыхъ на горѣ Самусевой (мѣсто то до нынѣшняго времени называется костернею по той причинѣ, что на томъ мѣстѣ множество было костей человѣческихъ и поставлена была каплица, которая была наполнена костями человѣческими); другихъ погребли близъ Покровской богадѣльни; а иныхъ въ другихъ мѣстахъ, гдѣ можно было погребсти. По погребеніи избитаго Могилевскими мѣщанами Россійскаго войска, магистратскіе чиновники: войтъ Петръ Казановичъ, бургомистръ Юсифъ Пора-Леонвичъ и Василій Леонкевичъ, ратманы Евсевій Бондратовичъ Шишковичъ, Александръ Филькевичъ и писарь ратушный славетный Антонъ Ивановичъ Клинунъ, для препровожденія и доставленія въ Варшаву Россійскихъ двухъ воеводъ, Семена Савича Горчакова, Матвея Андреевича Поліевикова и головы стрѣлцаго Семена Ивановича Чежина и другихъ офицеровъ, окованныхъ въ желѣза, сами лично отправились изъ Могилева и благополучно доставили. И какъ въ то время по случаю былъ въ Варшавѣ собранъ изъ всѣхъ областей Польскихъ великій сеймъ, на коемъ и самъ Польскій король Янъ Казимиръ присутствовалъ, то и повелѣно было Польскимъ королемъ двухъ оныхъ Россійскихъ воеводъ съ другими военными чиновниками, окованныхъ, подъ стражею, представить публично на Варшавскій сеймъ. По каковому повелѣнію помянутые воеводы съ другими чиновниками были лично представлены королю. Король и вся Речь Посполитая весьма довольны были таковымъ отважнымъ поступкомъ Могилевскихъ гражданъ, и за таковую побѣду, одержанную Могилевцами надъ Россійскимъ войскомъ, отъ всей Речи Посполитой Могилевскіе граждане заслужили толь великое благоволеніе, что всѣ прежде бывшія ихъ преступленія противъ Короля и Речи Поспо-

литой преданы вѣчному забвенію. Чиновниковъ же магистратскихъ король всѣхъ пожаловалъ дворянами и дворянскими преимуществами, жаловалъ отличіемъ офицерскимъ, военными саблями, какъ бы на генеральномъ сраженіи отличившихся храбростію и побѣдою. А равностный и первѣйшій зачинщикъ и предводитель оного пераженія Россіянъ бургомистръ Леоновичъ въ данной королевѣ Яномъ Казимиромъ дворянской привилегіи наименованъ не Леоновичемъ, но Пора-Леоновичемъ по той причинѣ, что онъ Леоновичъ, предъ началомъ таковаго достопамятнаго дѣйствія крикнувши: «пора, пора!», началъ бой и возбудилъ всѣхъ согражданъ своихъ къ храбрости и мужеству; а посему угодно было королю пожаловать Леоновича дворяниномъ съ прибавленіемъ къ фамиліи его оного слова «пора», дабы и потомки его отъ рода въ родъ, для незабвенной памяти достопамятнаго происшествія, именовались Пора-Леоновичами.

Тогожъ 1661 года, Іюня 9 дня, дана въ Варшавѣ на общемъ шестинедѣльномъ сеймѣ королевѣ Яномъ Казимиромъ привилегія жителямъ Могилева, которую предавшіеся на сторону Русскихъ, за избіеніе ими въ Могилевѣ Московскихъ воиновъ и взятіе въ плѣнъ двухъ воеводъ, прощены и оставлены при прежнихъ правахъ и вольностяхъ. Въ оной грамотѣ позволилъ король Могилевскимъ гражданамъ пользоваться помѣстьями и всѣми правами, преимуществами и вольностями, отъ прежнихъ королей наданными Могилеву, уволены Могилевскіе граждане отъ всѣхъ градскихъ тягостей, постоевъ воинскихъ, подводъ, поборовъ и уравниень городъ Могилевъ во всѣхъ правахъ и преимуществахъ, свободахъ, выгодахъ и вольностяхъ съ столичнымъ Литовскимъ городомъ Вильнею, наковаго права и преимущества другіе города Польскаго королевства, промѣ Могилева, ни одинъ не имѣлъ ¹⁾.

На основаніи королевской привилегіи въ послѣдствіи времени многіе изъ Могилевскихъ гражданъ покупали себѣ помѣстья и учинились помѣщиками, а именно: Коробанки, Ропи, Казановичи, Ершовскіе, Ранусы, Корољки, Пора-Леоновичи, Елишевичи, Гортынскіе, Стоши, Леонкевичи, Козловскіе; а другіе, по военной и статской службѣ служа, утвердили свое дворянство, а именно: Каслевичи, Цалабаны, Антушкевичи, Грумы, Оноши, Бурачки, Ботвинки, Булан, Сташевскіе, Тершилевскіе, Крутилы, Бутомы, Пошошевки, Трубницкіе, Корженевскіе, Силмичи.

1661 года, Августа 3 дня, Іосифъ Нелюбовичъ Тугальскій получилъ привилегію отъ короля Яна Казимира на епископію Могилевскую, посвященъ во епископа Могилевскаго съ архимандрита монастыря Лещинскаго; онъ съ Могилевской епископіи поступилъ на митронолію Кіевскую и, будучи Митрополитомъ, сидѣлъ въ заключеніи въ Малборгѣ три года за то, что гетману Малороссійскому якобы совѣтовалъ предаться Царю Московскому; и выпущенъ бывши изъ заключенія въ 1677 году, когда переѣзжалъ чрезъ Вильню, и въ то

Грамота Яна Казимира жителямъ Могилева, данная въ награду за истребленіе Русскаго гарнизона въ Могилевѣ.

Іосифъ Тугальскій — Епископъ Могилевскій и потомъ Митрополитъ Кіевскій.

¹⁾ См. Вѣлорусскій Архивъ № 40.

время, въ праздниѣ Іосафата, бывшаго Полотскаго униатскаго архіепископа, убитаго въ Витебскѣ, не ведѣлъ въ колокола звонить въ монастырѣ Виленскомъ Православномъ; за то униаты и католики хотѣли его уловить и судить, но онъ избавился отъ ловящихъ, прибылъ въ ономъ году въ Могилевъ, и въ Могилевѣ проживалъ чрезъ всю зиму. А во время весны изъ Могилева отѣхалъ водянымъ путемъ, рѣкою Днѣпромъ, въ Кіевъ, пробывъ въ Кіевскомъ братскомъ монастырѣ тайно не болѣе одной четверти часа, отправился въ столичный Малороссійскій гетмановъ городъ Чигиринъ, въ которомъ жилъ съ гетманомъ Дорошенкою около десяти лѣтъ до самой смерти своей.

Наказаніе
жителей Мо-
гилева за ихъ
отпаденіе отъ
Россіи.

Тогожъ 1661 года въ лѣтнее время Россійское войско, стоявшее на квартирахъ въ городѣ Быховѣ, приходило изъ Быхова къ Могилеву для отмщенія за избіеніе Могилевскими мѣщанами Русскаго войска, и подступя подъ городъ, остановилось за городомъ въ недалекомъ разстояніи отъ Виленскихъ воротъ, надъ рѣчкою Струшнею. Тогда Польское оберегательное войско, находившееся въ Могилевѣ, состоящее изъ нѣсколькихъ сотъ человекъ, и мѣщане охотники, по легкомыслію своему выступя изъ города, отважились начать битву съ Россійскимъ войскомъ; но Россіяне, учиня во рвахъ засаду, военныхъ поляковъ и мѣщанъ охотниковъ всѣхъ на голову порубили. Боторые же изъ поляковъ и мѣщанъ, видя неизбѣжную смерть, ружья побросали, тѣхъ Русскіе солдаты побрали въ плѣнъ и отвели ихъ въ Быховъ. Того же года въ Копысѣ Могилевскихъ мѣщанъ 12 человекъ Поляки убили и утопили.

Въ томъ же 1661 году Могилевскихъ купцевъ 50 человекъ, бывшикъ по части торговли въ Смоленскѣ, воевода Смоленскій Репинъ, въ отмщеніе за избіеніе въ Могилевѣ Россійскаго войска, отобравъ товары, заковавъ въ желѣза, взялъ подъ стражу въ острогъ, въ коемъ пробыли оные купцы два года, и воевода Репинъ намѣренъ былъ всѣхъ ихъ повѣсить; но къ счастью ихъ въ то время Польскій полковникъ Суринъ съ войскомъ стоялъ на границѣ Польской подъ Брянскомъ, и по случаю улучилъ на свадьбу князя Мещерскаго, бывшую въ городѣ Брянскѣ, и съ знатными Россійскими вельможами, на оной свадьбѣ бывшими, и полковникъ Суринъ былъ гостемъ, хотя названнымъ. По окончаніи же свадьбы, полковникъ Суринъ Русскихъ бояръ запросилъ къ себѣ на угощеніе; хотя боярамъ и не хотѣлось за границу выѣзжать, но по усильной просьбѣ полковника Сурина рѣшились поѣхать. По приѣздѣ Русскихъ бояръ къ Сурину на угощеніе, Суринъ задержалъ ихъ у себя, взялъ подъ стражу плѣнныхъ и мучилъ голодомъ и побоями. Тогда родственники тѣхъ бояръ, видя таковую бѣду ихъ, принуждены были за значительную сумму денегъ выкупить ихъ и, на обѣтъ за освобожденіе бояръ, освободить содержавшихся въ Смоленскѣ Могилевскихъ купцевъ; и такимъ образомъ Могилевскіе купцы, бывшіе чрезъ два года въ неволѣ, освобождены и возвратились въ Могилевъ.

Пожаръ въ
Могилевѣ въ
1664 г. и пре-

1664 года, Февраля 24 дня, на первой недѣлѣ великаго поста былъ въ

Могилевъ пожаръ: начался отъ дома Саввы Цихенькина, отъ коего всѣ лавки и нѣсколько домовъ сгорѣло.

Бываніе въ
немъ короля
Яна Казими-
ра.

Тогожь 1664 года Польскій король Янъ Казимиръ прибылъ въ Могилевъ Марта 20 дня, и въ бытность въ Могилевъ короля, Апрѣля 6 дня, случился великій пожаръ, начавшійся отъ дома Василевскихъ, стоявшаго близъ ратуши, отъ котораго сгорѣла ратуша, лавки, церковь братская, обгорѣла съ верха и колокольня, а колокола растопились; въ то время и монастырь братскій дѣвическій сгорѣлъ. По причинѣ пожара и король выѣхалъ изъ Могилева 8 Апрѣля. Во время сего посѣщенія королевскаго король столь былъ благоклоненъ и снисходителенъ къ мѣщанамъ Могилевскимъ, что и на обѣдахъ у мѣщанъ былъ.

Въ семь году Могилевскій епископъ Іосифъ Тувальскій Нелюбовичъ изъ Могилева переведенъ въ Кіевъ и произведенъ въ митрополита Кіевского, управлялъ Могилевскою епархією три года; а на мѣсто его опредѣленъ въ Могилевъ епископъ Меодій, бывшій блюстителемъ митрополіи Кіевской по смерти Кіевского митрополита Діонисія Балабана. Сей Меодій былъ пятый Могилевскій епископъ.

1665 года въ Могилевъ пожаръ былъ близъ Спасской церкви; въ то время шесть домовъ великолѣпныхъ сгорѣло; а церковь Спасскую деревянную, построенную изъ лѣса, бывшаго на горѣ Гвоздеви (гдѣ нынѣ мѣщане живутъ за Богоугоднымъ заведеніемъ) народъ, бросая на оную снѣгъ, отъ пожара защищалъ.

Тогожь 1666 года Россійскій князь Яковъ Буденетовичъ Черкасскій съ Прозоровскимъ и Воротынскимъ, обнявши Копысь и Шкловъ, сталъ на лѣвой сторонѣ рѣки Днѣпра; и какъ въ то время Литовскій гетманъ, воевода Виленскій, Михаилъ Пацъ стоялъ съ войскомъ на правой сторонѣ Днѣпра близъ Шклова, то князь Буденетовичъ Черкасскій Іюля 15 дня, тайно переправясь чрезъ Днѣпръ, сильное учинилъ нападеніе на польское войско; что видя гетманъ, отступивъ отъ Шклова, двинулся къ Могилеву; а князь Буденетовичъ въ слѣдъ за нимъ пошелъ туда же. Гетманъ, пришедши подъ Могилевъ, остановился при Виленской заставѣ и своимъ войскомъ и гусарами занялъ городскій валъ отъ Виленской заставы до рѣчки Дубровенки, а князь Буденетовичъ сталъ противъ Польскаго войска на Виленскомъ полѣ, и такъ сраженіе продолжалось чрезъ цѣлый день. Россіяне артиллерією своею превосходили артиллерією Польскую; и носему Могилевскіе жители, не надѣясь, что бы Поляки возмогли побѣдить Россіянъ, были въ великомъ страхѣ, опасаясь ищенія Россіянъ за избіеніе ими въ 1661 году Россійскаго войска въ Могилевъ. На другой день по утру гетманъ Пацъ приказалъ Могилевскимъ пушкарямъ выступить съ пушками городскими на мѣсто сраженія на Виленскій валъ, кои выступя начали палить съ пушекъ; и когда предъ полуднемъ съ обѣихъ сторонъ пальба пріостановилась, и князь Буденетовичъ съ своими чиновниками въ шатрѣ обѣдалъ, тогда по приказанію гетмана Могилевскій пушкарь выстрѣлилъ изъ

Битва Рус-
скаго войска
съ Польскимъ
при Могиле-
вѣ.

пупки въ княжескій шатеръ и объдавшаго князя Буденетовича убили, и тѣмъ кончилось сраженіе. Тогда Россіяне, взявъ тѣло убитаго князя, ночью отъ Могилева отступили и отправились въ предѣламъ Россійскимъ. По отступленіи Россіянь гетманъ не преслѣдовалъ ихъ, но остался подъ Могилевомъ, подъ коимъ три мѣсяца съ половиною стоялъ отъ 17 дня Іюня до первыхъ чиселъ Октября. Въ сіе время Польскаго полковника Юдицкаго, убѣгнаго въ мѣстечко Журавичи, за учиненную имъ измѣну Поляки въ городѣ Мстиславѣ публично на площади предъ іезуитскимъ костеломъ въ Недѣлю рано разстрѣляли.

Королевскій приказъ объ избраніи членовъ магистрата въ зависимости отъ Латвіянъ, а не Православныхъ.

1667 года Декабря 20 дня послѣдовало предписаніе отъ Польскаго короля Яна Казимира Могилевскому плебану Обринскому о томъ, дабы выборъ Могилевскихъ магистратскихъ членовъ зависѣлъ отъ стороны католиковъ, а не отъ Православныхъ, и Могилевскій плебанъ дабы былъ первымъ членомъ въ Могилевскомъ магистратѣ *et vox ejus prima sit*. За неисполненіе сего королевскаго повелѣнія назначенъ штрафъ денежный пять тысячъ копъ злотыхъ: половина онаго штрафа въ королевскую казну опредѣлена, а другая половина на костелъ Могилевскій плебанскій фарскій. Таковое предписаніе учинено по просьбѣ Могилевскаго плебана Яна Зеляновича, желавшаго ввести унию въ Могилевъ, зараженный Дизунією, то есть Православіемъ.

Могилевскаго іезуитскаго костела фундушъ на сеймѣ подтвержденъ 1668 г., и въ томъ же году основанъ костелъ на землѣ, принадлежавшей фарскому костелу.

1668 года Могилевская Вознесенская каменная церковь начата строиться на томъ самомъ мѣстѣ, на которомъ стояла Покровская деревянная, созженная 1660 года Польскимъ войскомъ по приказанію воеводы Виленскаго гетмана Литовскаго Павла Сапѣги.

1668 года Полотскій униатскій архіепископъ Кипріянь Жоховскій на Варшавскомъ сеймѣ подносилъ королю Яну Казимиру сочиненную имъ книгу подъ заглавіемъ *Colloquium Liubelskie*. Въ оной книгѣ похваляя унию, предлагалъ королю средства къ искорененію Грековосточной вѣры въ Польскихъ и Литовскихъ областяхъ; въ онойже книгѣ написано, что онъ Жоховскій предъ Монархомъ говоря рѣчь въ оной сравнивалъ городъ Могилевъ съ Палестинскимъ городомъ Тиромъ въ богатствѣ, но крайне сожалѣеть, что Могилевъ наполненъ зломъ, называлъ его столицею и гнѣздомъ Схизмы, то есть столицею и гнѣздомъ Православія.

Тогожь 1668 года Польскій король Янъ Казимиръ 16 Сентября сложилъ съ себя корону. Тогда генеральная конфедерация, хотя и обезпечила диссидентовъ, то есть Православныхъ Греческаго закона, Лютеранъ и Кальвиновъ, употребленіемъ вольности и всѣхъ правъ, сообразуясь прежнимъ конфедерациямъ; однако учиненною на созывательномъ сеймѣ тогожь 5 Ноября декларациєю не преминула сильно одобрить унию.

Въ сіе время Могилевскій епископъ Меодій, управлявшій Могилевскою епархією чрезъ пять лѣтъ, отлучась изъ Могилева въ Малоросію, питалъ

вражду къ Митрополиту Іосифу Тукальскому, жившему тогда въ Чигиринѣ, но вскорѣ возникъ бунтъ въ Малороссіи, коего епископъ Меодій былъ главный виновникъ. Онъ вооружилъ всѣ сословія противъ гетмана Запорожскихъ казаковъ Брюховецкаго, находился въ то время въ Нѣжинѣ, послѣ былъ взятъ генеральнымъ есауломъ, по прозванію Многогрѣшнымъ, по повелѣнію гетмана Дорошенка, и отправленъ въ Чигиринъ, гдѣ содержался четыре недѣли подъ крѣпкимъ карауломъ, оттуда переведенъ въ Седнево, гдѣ оставался онъ чрезъ мѣсяць. Изъ Седнева вытребованъ архіерей Меодій въ лагерь Дорошенковъ къ Митрополиту Іосифу Тукальскому, который за оказанное Меодіемъ недоброежелательство Задніпрскому гетману Брюховецкому, лишивъ Меодія архіерейскаго сана, отослалъ въ Чигиринскій монастырь, потомъ въ монастырь Уманскій. Изъ онаго Меодій, подкупивъ монаховъ, бѣжалъ ночью, явился въ Кіевѣ, по приказанію воеводы Петра Васильевича Шереметева отправленъ въ Москву, и тамъ въ Новоспасскомъ монастырѣ кончилъ подъ стражею жизнь свою.

1669 года, 19 Іюня, избранъ Польскимъ королемъ Михаилъ Борибуть Вишневецкій. Присягая по обыкновенію на пактахъ конвентахъ, утвердилъ онъ все то, что предшественники его Польскіе короли всегда обѣщали въ пользу православныхъ, увѣряя совершенно примирить православныхъ съ уніатами.

Назначеніе въ Могилевъ епископа Θεодосіа.

Въ семь же году, на мѣсто бывшаго Могилевскаго епископа Меодія, прибылъ въ Могилевъ епископъ Θεодосій Василевичъ, бывшій архимандритъ Слуцкій, по привилегіи Польскаго короля Борибута Вишневецкаго посвященный въ епископа на Могилевскую епархію; онъ былъ шестой епископъ. Въ семь году Могилево-братскаго монастыря большой колоколъ вылитъ мастеромъ Ребровичевскимъ. Въ семь году Могилевская Николаевская каменная церковь начата строиться иждивеніемъ помѣщика Маковецкаго, бывшаго тогда въ Православномъ исповѣданіи, и иждивеніемъ Могилевскихъ гражданъ.

Въ семь году при церкви, находящейся въ Могилево-братскомъ монастырѣ Святаго Апостола и Евангелиста Іоанна Богослова, учреждено Могилевскимъ обществомъ младшее братство, то есть общество, состоящее изъ молодыхъ неженатыхъ людей обоюга, мужскаго и женскаго, пола, кои вписывались въ число братчиковъ и дѣлали по возможности между собою складки денежныя на церковныя той Церкви надобности; таковымъ добровольнымъ ихъ пожертвованіемъ и стараніемъ Иконостасъ вырѣзанъ и Иконами написанъ, вызолоченъ и серебряными ризами на четырехъ Иконахъ обложенъ и украшенъ. А старики и всѣ женатые люди, мужескій полъ и женскій, вписывались въ число братчиковъ большой Богоявленской монастырской Церкви и пожертвованія денежныя вносили. Изъ оной братской суммы, кромѣ церковныхъ расходовъ, даваемо было нѣкоторое количество денегъ на содержаніе монаховъ братскихъ, на содержаніе училища братскаго монастыря и на типографскія издержки; а выручаемые деньги за продажу книгъ поступали въ об-

Учрежденіе младшаго Православнаго братства въ Могилевѣ.

ную братскую сумму, и братскій Могилевскій Богоявленскій монастырь именовался ставропигіальнымъ училищнымъ монастыремъ.

Появленіе
же—месіа
въ 1670 году.

1670 года зима была лютая, были чрезвычайно лютые морозы, отъ коихъ птицы, люди и скотъ мерзли и даже деревья вымерзали. По прошествіи сей зимы, была великая дороговизна на хлѣбъ. Въ сіе время нѣкто еврей Сапсай Гершоновичъ, называя себя месіашемъ жидовскимъ, ѣздилъ со множествомъ народа еврейскаго по городамъ; и когда подъѣзжалъ подъ какой городъ, повелѣвалъ трубить въ трубы; тогда отъ страха многіе города ему поддались; евреи столь увѣрили оному обманщику Сапсаю, что съ женами и дѣтьми своими постили и въ зимнее время въ рѣкахъ купались. Оный обманщикъ началъ называть себя месіашемъ въ 1667 году и продолжалъ свои обманы чрезъ четыре года, потомъ въ 1670 году былъ пойманъ въ Константинополь въ церкви и приведенъ къ Турецкому Султану, по повелѣнію коего былъ окованъ желѣзами и, по содраниіи съ него живаго кожи, повѣшенъ на висѣлицѣ, и такимъ образомъ обманщикъ оный Сапсай погибъ. Въ то же время, по дѣйству ли того обманщика Сапсая, были страхи въ Польшѣ и Литвѣ по разнымъ городамъ, и въ Могилевѣ, неизвѣстно гдѣмъ, было писано краскою на костелахъ и церквахъ высоко на нѣсколько саженой вверхъ по стѣнамъ, а также въ сундукахъ замѣнутыхъ, и никто онаго письма не могъ читать; тогда овцы были стрижены невидимою рукою, и нѣкоторымъ людямъ были стрижены бороды, а особливо тѣмъ, кои страха того не боялись.

Королевскія
привилегіи
Могилеву на
подсудность
купцевъ од-
ной ратушѣ и
королевскому
суду и на по-
строеніе бли-
зне-Воскрес-
сенской цер-
кви.

1672 года, Марта 30 дня, данъ универсалъ Польскимъ королемъ Михаиломъ Корибутомъ Вишневецкимъ о томъ, чтобы Могилевскихъ купцевъ и мѣщанъ, по торговымъ ихъ дѣламъ пользующихся Магдебургскимъ правомъ, не судить ни въ какихъ судебныхъ мѣстахъ, кромѣ собственной ихъ Могилевской ратуши и суда королевскаго, подъ штрафомъ десяти тысячъ копѣ грошей ¹⁾.

1672 года, Мая 30 дня, дана Польскимъ королемъ Михаиломъ Корибутомъ Вишневецкимъ привилегія дозволительная Могилевскимъ мѣщанамъ на построеніе въ Могилевѣ близне—Воскресенской деревянной приходской Церкви на просимомъ прихожанами мѣстѣ, при новой площади, на новомъ рынкѣ. Оныя прихожане имѣли особенную свою приходскую Церковь Рождество—Богородицкую, стоявшую въ близкомъ разстояніи отъ Виленской заставы, при поворотѣ съ большой Виленской улицы въ Пушкаревичеву улицу на углу правомъ. Когда же оная церковь 1595 года гетманомъ Малороссійскимъ Павломъ Наливайкою созжена, то они принадлежали къ приходу дальне—Воскресенской Церкви, бывшей на томъ мѣстѣ, на которомъ нынѣ стоитъ кафедральный Иосифовскій Соборъ.

Построеніе
въ Могилевѣ
Николаевской
церкви и при
ней монасты-
ря.

Въ семь году Могилевская Николаевская каменная церковь окончена; при оной былъ монастырь женскій, а по перемѣщеніи монахинь въ Холмянскій мона-

¹⁾ Напечатана въ Бѣлорусскомъ Архивѣ подъ № 42.

стырь (бывшій на лѣвой сторонѣ Днѣпра, отстоящій отъ Луполова вверхъ рѣки въ двухъ верстахъ) былъ при Николаевской Церкви мужскій монастырь. Наконецъ Могилевскій епископъ Иеронимъ Волчанскій учинилъ Николаевскую церковь приходскою церковію, которая и до нынѣшняго времени состоитъ приходскою; въ Холмянскомъ же женскомъ монастырѣ монахини жили долгое время; а именно въ Холмянскомъ монастырѣ была церковь во имя Св. Анны, а потомъ во имя Святыхъ равноапостольныхъ Царей Константина и Елены.

1673 года, Мая 14 дня, дана Польскимъ королемъ Михаиломъ Корибутомъ Вишневецкимъ привилегія Могилевскимъ мѣщанамъ, а именно: войту Тимофею Сѣвериничу, бургомистру Михаилу Пуцятѣ и ратману Николаю Скарботу о дозволеніи построить каменную Успенскую Церковь на томъ мѣстѣ, на которомъ стояла деревянная церковь, за рѣчкою Дубровенкою, въ части Боськовской, при улицѣ Быховской.

Королевская привилегія Могилевскимъ мѣщанамъ на построение Успенской церкви.

1674 года уніатскіе монахи Базильяне, жившіе 66 лѣтъ въ Могилевскомъ Спасскомъ монастырѣ, при настоятелѣ уніатскомъ игуменѣ Никодимѣ по указу королевскому удалены изъ онаго. По удаленіи Базильянь, Спасскій монастырь отданъ Могилевскому Православному архіерею Θεодосію Василевичу для всегдашняго жительства какъ ему Θεодосію, такъ и по немъ имѣющимъ быть Могилевскимъ Православнымъ архіереямъ; а до того времени Могилевскіе архіереи жили въ Печерскѣ.

Возвращеніе отъ Базильянь Православнымъ Спасскаго монастыря.

Въ 1678 году Могилевскій плебанъ ксендзъ Зеляновичъ всѣ средства предпринималъ для введенія Уніи въ Могилевъ, но не могъ; почему, дабы удобнѣе успѣть въ своемъ предпріятіи, уфундовалъ въ Могилевѣ миссіонеровъ іезуитовъ, посредствомъ коихъ надѣялся убѣдить жителей Могилевскихъ къ принятію Уніи; но всѣ Зеляновичевы предпріятія остались тщетными, потому что и іезуиты своими казаньями ни одного человѣка не могли склонить къ уніатству.

Безуспѣшныя усилія ксендза Зеляновича и іезуитовъ ввести унію въ Могилевъ.

Въ семь же году Могилевскій епископъ Θεодосій Василевичъ скончался.

Въ 1679 году, Сентября 9 дня, Могилевскіе граждане начали каменную ратушу строить.

1681 года въ день праздника Рождества Христова католическаго, празднуемаго католиками за 12 дней прежде Православными празднуемаго, показалась комета очень великая и стояла нѣсколько недѣль.

Попаженіе кометы въ 1681 году.

Въ семь же году въ Іюнь страшные громы были, называемые по Бѣлорусскому нарѣчію перунами, коими въ Чериковскомъ уѣздѣ подъ мѣстечкомъ Бричевомъ, въ селѣ Комаровичахъ 113 штукъ рогатаго скота убито, въ полѣ пасшася. Сіе происшествіе случилось при бытности и въ глазахъ лѣтописца Трубницкаго и другихъ Могилевскихъ жителей. Тогожь года въ мѣстечкѣ Маятичахъ, въ тамошнемъ озерѣ, громами или перунами великое множество рыбы лещевъ выбито и всякаго леща съ праваго боку ранено и по причинѣ смрада великаго, бывшаго отъ побитой громовыми ударами рыбы и скота, рыбу и скотъ закапывали въ землю.

Бѣдствія въ Могилевской области отъ сильныхъ ударовъ грома.

(1682 г.) Того времени урожаи хлѣбные были изобильны, и дешевою цѣною продавался хлѣбъ: четверть ржи, составляющая 10 гарнцевъ, продаваема была по 13 Ге ¹⁾ (°).

Новши ус-
лія ксендза
Ждановича
вести въ Мо-
гилевъ унию.

Тогожъ года ксендзы іезуиты, стараніемъ ксендза Яна Ждановича, плебана Могилевскаго, пробоща и каноника катедральнаго Виленскаго, поселясь въ Могилевъ на маломъ количествѣ земли, принадлежавшей костелу плебанскому фарскому юриздишной, начали жить; а потомъ въ послѣдствіи времени, разными способами распространили себѣ мѣсто, выстроили костелъ каменный и каменные келліи въ два этажа. Помянутый плебанъ Ждановичъ, какъ и предѣстникъ его Зеляновичъ, старался поселить въ Могилевъ ксендзовъ іезуитовъ, дабы съ помощію ихъ удобнѣе возмогъ Могилевскихъ жителей обратити въ унию; но на бывшей въ 1693 году Кадинской комиссіи Православное духовенство и главный Польскій комиссаръ Христофоръ Гримультовскій, воевода Познанскій, весьма много замыслу Ждановичеву воспрепятствовали.

Рожденіе уро-
довъ въ Мо-
гилевъ.

1683 года въ недалекомъ разстояніи отъ Могилева въ деревнѣ Ботуншѣ, въ имѣніи пана Барковскаго, родилось чудовище, дитя женскаго пола о двухъ головахъ въ одномъ тѣлѣ; которое презентовано было въ Могилевскомъ плебанскомъ костелѣ фарѣ неживое.

1684 года въ Могилевѣ, на Шеловской улицѣ, за валомъ, жидовка по имени Шейна, дочь Вульфова, жена Азика Габріеловича, родила дитя неподобное на человѣка, но похожее на медвѣдка косматаго съ кохтями; оное чудовище живое закопано.

Умерщвление
Бардиловска-
о шляхти-
чемъ Бѣлого-
ловцемъ и
шляхетская
расправа съ
послѣднимъ.

1685 года въ недалекомъ разстояніи отъ Могилева, въ околицѣ шляхетской Бардилахъ, шляхтичъ Бѣлоголовець, шляхтича Захарія Бардиловскаго наѣхавши на домъ, его замучилъ и въ селѣ Любужѣ въ рѣкѣ Днѣпрѣ утопилъ. За таковое убійство Бардиловскіе шляхтичи, собравшись ночью, обнеся соломою домъ Бѣлоголовцовъ сожгли, а самого Бѣлоголовца и другаго шляхтича Залѣсскаго, гостившаго въ домѣ Бѣлоголовца, изъ ружей убили и бросили въ огонь, тѣло же утопленнаго шляхтича Захарія Бардиловскаго найдено въ Могилевѣ.

1686 года въ Могилевѣ случилось странное и необыкновенное происшествіе: во время зимы набѣжало изъ лѣса въ городъ много дикихъ звѣрей, рысей, коихъ нѣсколько десятковъ убито мѣщанами на предмѣстіяхъ Могилевскихъ, и нѣсколько штукъ забито посреди города, въ окружности высокаго середняго вала, чему многіе удивлялись. Сіе случилось, можетъ быть, по причинѣ чрезвычайно великихъ снѣговъ и морозовъ, въ то время бывшихъ, или потому, что онѣ не могли въ лѣсахъ сыскать себѣ пищи. Тогожъ года во время весны наводненіе необыкновенное, чрезвычайно великое, было.

Тогоже года монета, называемая Блєпачи (?), оказалась подложною, которая людямъ въ торговляхъ весьма великіе убытки причинила.

¹⁾ Монета, въ то время употребляемая, называлась Ге.

Тогожь года Сентября 1 дня вѣжа каменная ратушная обвалилась, выстроенная вышиною на 40 локтей, и уже была выше ратуши; изъ того груза цехаузь выстроенъ и вѣжа опять вновь состроена.

Въ томъ же году Николаевской церкви большой колоколъ вылитъ.

1687 года Бернардинскій костель на правомъ берегу рѣки Днѣпра въ Могилевѣ основанъ.

Тогожь года въ Маѣ и Іюнѣ въ городѣ Старомъ Быховѣ чародѣевъ нѣсколь- Созженіе чародѣевъ въ Быховѣ.

Тогожь года Могилевскій Бернардинскій костель и кляшторъ помѣщикъ Федоръ Ржевускій, Рѣчицкій ловчій, началъ строить; а 1723 года оный Бернардинскій костель и кляшторъ иждивеніемъ главнаго проновѣдника Адріяна Александровича окончень. Построеніе Бернардинскаго кляштора въ Могилевѣ.

Сегожь года Полотскій униатскій архіепископъ Кипріанъ Жоховскій прислалъ въ Могилевскій іезуитскій костель мощи бывшаго Полотскаго униатскаго архіепископа Іосафата Бунцевича, убиеннаго въ Витебскѣ.

1690 года на Украйнѣ за Днѣпромъ и около Слуцка и Минска оказалась саранча въ великомъ множествѣ и въ помянутыхъ странахъ засѣянный хлѣбъ и траву такъ пожрала, что послѣ оной саранчи нечего было жать и косить; въ семь же году саранча оная около Могилева и въ самомъ Могилевѣ появилась, но очень въ маломъ количествѣ, а потому ничего не повредила; одна уловлена была въ Могилевѣ, величиною въ малый ручной перстъ, у коея голова была величиною въ орѣхъ лѣсный, продолговатая, глаза у нея, какъ горчичное зерно, зубы бѣлые острые, подобные иглиному кончику, четыре крыла, шесть ногъ, переднія меньшія, середнія большія, а заднія грубшія и должайшія, какъ у воробья; но какъ въ то время въ предѣлахъ области Могилевской сряду нѣсколько недѣль продолжались дожди, по причинѣ мокроты саранча вся погибла. Появленіе саранчи въ Украйнѣ и Могилевѣ.

1692 года въ Польшѣ оказались между монархами Польскимъ и Московскимъ зводничіе, кои учинивши печати царскія, писывали къ Польскому королю письма о различныхъ дѣлахъ, побуждая монарховъ къ несогласію; но тотъ злодѣйскій умыслъ открытъ въ Польшѣ и оказался виновнымъ одинъ изъ римско-католическихъ монаховъ, по имени Соломонъ, у котораго найдены царскія подложныя печати. Онаго ксендза Соломона скованнаго изъ Польши доставили въ Могилевъ, который въ Могилевскомъ замкѣ содержался долгое время подъ стражею; потомъ тотъ ксендзъ Соломонъ изъ Могилева отосланъ въ Москву, къ Государямъ Московскимъ, котораго мучили въ Москвѣ, пока сознался; послѣ того онаго Соломона безчестною смертію умертвили. Но какъ прежде открытія злодѣянія Соломонова въ томъ подозрѣваемъ былъ польскій панъ Демарацкій; то и отосланъ былъ въ Москву, гдѣ невинно великія мученія претерпѣлъ, по узнаніи его невинности, Польскій король Янъ III-й Со-

Наказаніе латинскаго монаха Соломона за подѣлку Русской Государственной печати.

бѣсскій изъ Москвы возвратилъ Деморацкаго въ Польшу, и за претерпѣнные имъ въ Москвѣ мученія щедро наградилъ.

Тогожь года дана Польскимъ королемъ Яномъ III Собѣсскимъ привилегія Могилевскимъ всендзамъ Кармелитамъ, кою пожалована имъ Кармелитамъ ежегодная хлѣбная пенсія, каковую должны получать отъ Могилевского королевскаго замка.

Прокли іезуитовъ въ Могилевѣ.

Въ сіе время въ Могилевѣ отъ іезуитовъ непрестанные происходили налоги и принужденія Православныхъ всякими мѣрами къ униі; а притомъ и домогательство у Литовскаго гетмана Сапѣги и у иныхъ польскихъ сенаторовъ, дабы начальнѣйшую Могилевскую церковь Всемилоствиваго Спаса отдали имъ іезуитамъ, и въ Могилевѣ епископіи и начальству быть іезуитскому, каедрѣ же Православной Бѣлорусской впредь въ Могилевѣ не быть.

Въ то время іезуиты Спасскую церковь наименовали было костеломъ святаго Базимира; въ монастырѣ Спасскомъ весьма великій миссіонерскій поставили крестъ деревянный. Крестъ тотъ поставленъ былъ на томъ самомъ мѣстѣ, гдѣ нынѣ уголь каменныхъ купеческихъ лавокъ, на поворотѣ изъ Большой улицы въ проулокъ, идущій къ колокольнѣ Спасской, къ которому приходъ былъ съ улицы; и іезуиты во время своихъ крестныхъ ходовъ приходили къ оному кресту и подъ онымъ стоя на высокомъ столѣ говорили свои къ народу проповѣди, коими убѣждали народъ къ принятію униі.

Раззореніе Петропавловской церкви въ с. Озерахъ по наущенію іезуитовъ.

Въ сіе время въ Могилевскомъ уѣздѣ, въ селѣ Озерахъ, пріѣхавшіе изъ Вильни, по наущенію іезуитовъ Могилевскихъ, комиссары старинную Православную церковь Петропавловскую съ великимъ наругательствомъ раззорили и прихожанъ оной церкви, защищавшихъ церковь отъ раззоренія, многихъ били мучительски и, взлѣзши на церковь, крестъ, стоявшій на куполѣ, ногами спихнули на землю; а наконецъ и всю церковь по бревну разбросали. А посему Православные, не имѣя церкви, многіе поневолѣ склонились къ принятію униатской вѣры.

Отвѣтъ Польскаго короля на просьбу Православныхъ жителей Могилева назначить въ Могилевѣ епископа.

Въ сіе время, въ бытность Польскаго короля въ Могилевѣ, мѣщане Могилевскіе просили короля Яна III Собѣскаго дать имъ, на мѣсто умершаго Могилевского Православнаго епископа Θεодосія Василевича, другаго Православнаго епископа въ Могилевѣ. На такое свое прошеніе получили въ отвѣтъ: «что если они, Могилевцы, желаютъ униатскаго имѣть епископа, то онъ приважетъ поставить онаго въ Могилевѣ; а Православному епископу никогда въ Могилевѣ быть не позволить; и что желательно королю, дабы они, Могилевцы, были униатами, и къ тому приступили бы добровольно; въ противномъ же случаѣ будутъ въ униі и поневолѣ.»

О смерти помѣщика Любужскаго Зѣньковича, убійца Могилевскими мѣщанами.

Въ сіе время Могилевского уѣзда, въ недалекомъ разстояніи отъ города Могилева, села Любужа помѣщикъ польскій Зѣньковичъ, жившій въ близкомъ разстояніи отъ Могилева за Днѣпромъ, на лѣвомъ берегу Днѣпра, въ селѣ Любужѣ, будучи жестокой гонитель Православной Вѣры и непримиримый врагъ Могилевскимъ мѣщанамъ, за необращеніе ихъ въ униі, чинилъ разные

приски, влонящіеся къ обидѣ мѣщанъ; и имѣя съ городскими землями, лѣсами и сѣнокосными лугами, смежныя свои дачи земли, луговъ и лѣсовъ, по корыстолюбію своему и недоброжелательству къ Могилевскимъ мѣщанамъ, самоуправно присвоивалъ себѣ городскія земли, лѣса и луга, и даже мѣльницу городскую, стоявшую внутри города Могилева, въ части Людковской, на рѣчкѣ Дубровенкѣ, самовольно старался отнять отъ города и присвоить себѣ. Посему Могилевскіе мѣщане, вышедъ изъ терпѣнія, учинили заговоръ убить Зѣньковича и искали удобнаго къ тому случая. Когда же Зѣньковичъ изъ Любужа пріѣхалъ въ Могилевъ, и мѣщане, ожидавшіе его пріѣзда, нечаянно съ кольемъ бросились на Зѣньковича; и хотя Зѣньковичъ убѣждалъ отъ нихъ и спрятался въ деревянной часовнѣ, стоявшей на томъ мѣстѣ, гдѣ нынѣ стоитъ Кармелитскій костель, но мѣщане, напавъ на часовню, разбили оную и скрывавшагося въ оной Зѣньковича убили и зацѣпя веревками за ноги отволокли къ Днѣпру и утопили. Когда же по оному дѣлу производимо было изслѣдованіе, то по дѣлу оказалось, что всѣ они равно виновны въ семь убійствъ; а посему и наказаніе опредѣлено на все общество равное: общественнымъ издвигеніемъ выстроить каменный для ксендзовъ Кармелитовъ костель на томъ самомъ мѣстѣ, на которомъ часовня стояла, въ которой убитъ панъ Зѣньковичъ. Въ силу такового опредѣленія Могилевскіе мѣщане собственнымъ своимъ издвигеніемъ разобрали нѣкоторыя ветхіе городскіе каменные дома на матеріалъ для постройки костела, выстроили великій кармелитскій костель, который до нынѣшняго времени, то есть до 1843 года, существуетъ; нынѣ при ономъ консисторія Римско-католическая, и епископы католическіе настоятелями; какъ онъ каедральный—Римскихъ митрополитовъ, и Римско-католическій митрополитъ Станиславъ Сестренцевичъ Богущъ жилъ при немъ, то оный кармелитскій костель нынѣ титуруется архикатедральнымъ. Въ прописанномъ происшествіи помянуты нѣкоторыя подробности, хотя маловажныя и суевѣрныя, но любопытныя; а потому мною оныя написаны: 1) въ несчастный день для Зѣньковича, въ который онъ убитъ, послѣдовалъ съ нимъ случай слѣдующій. Когда Зѣньковичъ выѣзжалъ изъ двора своего на верховой лошади своей, то лошадь его въ воротахъ подъ нимъ пала на колѣни, что увидѣвши изъ окна жена его закричала, говоря: «сего дня будетъ тебѣ великое несчастіе, возвратись назадъ въ домъ, не ѣдь въ Могилевъ.» Но Зѣньковичъ, не слушая совѣта жены своей, ударилъ по лошади, лошадь вскочила и онъ поѣхалъ въ Могилевъ, гдѣ точно постигло его несчастіе, т. е. насильственная смерть.

2) Когда Могилевскіе мѣщане убили Зѣньковича и убитаго, зацѣпя за ноги, приволокли къ Днѣпру топить, то старики, жившіе въ то время на берегу Днѣпра, вышедши изъ домовъ своихъ, не совѣтовали топить Зѣньковича выше города, но совѣтовали утопить ниже города. Естли, говорили они, утопите выше города, то кровь его падеть на городъ и городъ долженъ будетъ отвѣчать за убійство его; а естли утопите ниже города, по теченію

Днѣпра, то городъ не будетъ отвѣчать за него и онъ пропадаетъ безъ всякаго изслѣдованія и взысканія. Но Могилевцы не послушавшись стариковскаго совѣта, утопили Зѣньковича выше города на томъ мѣстѣ, на которомъ нынѣ большія деревья яснокори и вербы стоятъ. И такъ въ самомъ дѣлѣ городъ за убійство Зѣньковича былъ подѣ судомъ. Но какъ въ допросахъ не показали виновнѣйшихъ зачинщиковъ сего убійства, то никто изъ нихъ не осужденъ на смертную казнь; а посему за общее преступленіе общее наказаніе опредѣлено. На память убиеннаго на семь мѣстѣ, гдѣ нынѣ костель стоитъ, Зѣньковича, на костель подѣ Брестомъ поставленъ былъ длинный ящикъ на подобіе гроба, и нынѣ на ящикѣ большой Брестъ стоитъ между двумя передними куполами надѣ входомъ въ костель.

Физическія
бѣдствія въ
Могилевѣ.

1694 года, Августа 11 дня, въ субботу по полудни во второмъ часу, отъ полуночной страны нечаянно наступила страшная туча, темная какъ ночь, которая наполнила страхомъ какъ городъ Могилевъ, такъ и окружныя мѣстечки и деревни великимъ громомъ и градомъ разнообразнымъ, вихрь толь великъ былъ, что помѣщичьи дома и заѣзжія постоялыя стодолы съ основанія исторгалъ и опрокидывалъ; отъ оной бури и града засѣвы хлѣбныя мѣстами были побиты.

1695 года, во время весны, отъ разлитія рѣки Днѣпра наводненіе весьма великое было, которое много убытковъ причинило Могилевскимъ жителямъ; многихъ изъ домовъ повыгоняло, а особливо въ Покровскомъ и Троицкомъ приходдахъ ограды, заметы и тыны покосило.

Голодъ въ
Бѣлоруссіи.

Тогожъ года, Іюня 4 дня, въ субботу вечеромъ великій снѣгъ выпалъ, который чрезъ нѣсколько дней лежалъ въ Могилевѣ и въ окрестностяхъ онаго; а въ западной странѣ за рѣкою Березиною и Нѣманомъ и далѣе въ три раза большій въ то время былъ снѣгъ и чрезъ все лѣто въ тѣхъ странахъ былъ великій холодъ, морозъ и посѣвы повредилъ, отъ чего вдругъ дороговизна стала на хлѣбъ въ Бѣлоруссіи, и многіе жители изъ тѣхъ западныхъ странъ пріѣзжали въ Бѣлоруссію для покупки хлѣба; а во время зимы тамошніе жители, по причинѣ голода, въ Бѣлоруссію и въ Россійскія страны съ женами и дѣтьми нѣсколько тысячъ позаходили, отъ чего еще большая дороговизна въ Бѣлоруссіи стала: мѣрка ржи, Могилевской мѣры въ 15 гарнцевъ, продавалась въ Могилевѣ по 4½ Польскихъ злотыхъ; въ 1696 году пшеницы мѣрка продавалась по талеру битому, ячменя мѣрка 3 пофы (монета въ то время употребляемая; неизвѣстно сколько тѣ пофы заключали въ себѣ нынѣшнихъ денегъ), овса мѣрка 2 пофы. Но около Слуцка, Минска и по границѣ Литовской въ трое большая дороговизна была; жители тамошніе дѣтей своихъ бросали на дорогахъ; а нѣкоторые, оставивъ дѣтей въ домахъ, сами отходили въ другія страны.

Воровство
Могилевскихъ
евреевъ.

Въ сіе время Могилевскіе евреи обворовали пана Малахія Каскевича, бургомистра Могилевскаго, во время темной ночи и великаго грома: просверлили каменную стѣну толщиною въ локоть съ половиною сзади владовой камен-

ной, въ коей изъ сундуковъ поворовали, какъ въ наличности состоящую значительную сумму денегъ монетою золотою и серебряною; такъ въ splendoraxъ т. е. дорогихъ одеждахъ и вещахъ. Оные воры евреи пойманы въ Могилевѣ и судимы были въ замкѣ Могилевскомъ экономомъ Замойскимъ, осуждены на мучительное наказаніе, такъ называемое тартуры. Оные воры посажены были въ тюрьму, въ которой сидя упоили сторожей тюремныхъ и замкнули ихъ пьяныхъ спящихъ въ тюрьмѣ, а сами убѣгли. Евреи тѣ были достаточными людьми въ обществѣ, такъ что вовсе нельзя было имѣть подозрѣніе на нихъ въ такомъ злодѣяніи; но между тѣмъ, сверхъ чаянія, оказались они виновными, изобличены и сознались сами въ преступленіи своемъ.

Въ сіе время Могилевскаго мѣщанина Постоялки сынъ Герасимъ обворовалъ мѣщанку Познякову ратманову. Постоялка тотъ уворовалъ нѣсколько десятковъ гривенъ серебряныхъ; котораго заочно осуждено на тартуры и катомъ (палачемъ) выгнанъ былъ изъ города вонъ; а потомъ опять уловили, намѣрены были повѣсить на висѣлицѣ, но по причинѣ поблажки судей изъ тюрьмы убѣгъ.

1696 года колокольня Вознесенской Могилевской церкви каменная начата строиться.

1698 года Вознесенская каменная колокольня окончена.

По смерти короля Яна III-го Собѣскаго, Могилевскій замокъ съ экономіею захваченъ былъ Литовскимъ великимъ подскарбіемъ Сапѣгою, потомъ гетманомъ и воеводою Виленскимъ Сапѣгою же другимъ, а отъ Сапѣги панъ Замойскій замокъ и экономію Могилевскую захватилъ и, отъ себя въ замкѣ управителя опредѣливши, оставилъ въ ономъ намѣстника. Тогда годъ съ половиною Могилевскій замокъ съ экономіею находился во владѣніи пана Замойскаго. А потомъ по избраніи Польскимъ королемъ князя Саксонскаго, названнаго Августомъ II-мъ, по волѣ его королевскаго Величества польскіе господа Поцѣи и Воловичи выгнали пана Замойскаго изъ замка Могилевскаго и, по удаленіи его отъ экономіи, къ замку Могилевскому принадлежавшей, учинили оной подробное описаніе.

Присвоеніе Могилевской экономіи Сапѣгами а потомъ Замойскимъ.

1699 года, Генваря 11 дня, отъ короля Августа II получилъ во владѣніе Могилевскій замокъ съ экономіею Саксонскій генераль де Бевстъ и 12 корнетовъ войска Саксонскаго съ де Бевстомъ прибыли въ Могилевъ. По повелѣнію королевскому Саксонскій генераль, выгнавъ изъ замка нѣмца Перута, оставленнаго отъ пановъ Сапѣговъ, подскарбія и другаго Сапѣги, гетмана и воеводы Виленскаго, началъ въ замкѣ самъ жить. Войско же Саксонское все по экономіи, въ Чаусахъ и Чериковѣ, на зимнихъ квартирахъ стало; а во время весны войско пришло въ Могилевъ и стало обозомъ на Луполовѣ надъ Днѣпромъ, за столбомъ Красовскаго Мелешки; а потомъ, переправясь чрезъ Днѣпръ, стало обозомъ за Дебрюю въ такомъ же порядкѣ, въ какомъ стояло на Луполовѣ, не причиняя никакой обиды мѣщанамъ. Однажды нѣкоторые бродяги собравшись нанали на Саксоновъ, но, ничего неучиня, убѣжали. По проше-

Управленіе Могилевской экономіею Саксонскаго генерала де Бевста и потомъ Нѣмцемъ Веймана и Леймана.

ствѣи нѣкотораго времени отъ помянутыхъ Саксонцевъ Могилевскимъ жителямъ много обидъ учинено. Король, будучи чужестранецъ, не былъ милостивъ къ жителямъ Могилевскимъ; а посему, по вымогательству Саксонцевъ, Могилевскіе мѣщане принуждены были дать Саксонцамъ изъ города сто тысячъ тынфозъ, кромѣ другихъ для генераловъ и офицеровъ выгодъ значительныхъ; и хотя Могилевскіе мѣщане по оному дѣлу два раза ѣздили въ Варшаву къ королю Августу II съ жалобою, но въ пользу свою ни въ чемъ не успѣли. Въ то время городскіе дуга Саксонскимъ войскомъ были совершенно вытравлены, а такъ же ближайшіе къ городу посѣвы обоземъ спустошены; къ сему же въ то время очень тяжелая на мѣщанъ возложена была казенная ухваленая подать, каковой никогда не бывало; за неотдачу оной подати сажали сборщики въ тюрьмы мужей и женъ, а такъ же нѣкоторыхъ и почетныхъ беременныхъ женщинъ, кои въ тюрьмахъ рождали дѣтей; и немало бѣдныхъ людей до послѣдней бѣдности пришло. Тогожь года, Августа 15 дня, Саксонцы взявъ изъ города Могилева оныя сто тысячъ тынфозъ денегъ (тынфъ составляетъ 60 копѣекъ) выступили изъ Могилева; за оными и самъ генералъ де Бевстъ, оставя въ замкѣ пана Глембоцкаго за эконома, выѣхалъ. По выѣздѣ Саксонцевъ, по повелѣнію королевскому, въ скоромъ времени изъ Саксоніи пріѣхали въ Могилевъ нѣмцы Бейманъ и Лейманъ, братья, кои, за одолженіе ими польскому королю Августу II нѣсколько милліоновъ наличной суммы, отданъ въ аренду Могилевскій замокъ съ экономіею на нѣсколько лѣтъ; выборщиками денегъ были евреи. Въ то время и другія королевскія экономіи, въ Литвѣ, въ Жмуди и въ другихъ областяхъ находившіяся, заарендованы были тѣмъ нѣмцамъ Бейману и Лейману на нѣсколько лѣтъ, пока они свою сумму выбрали съ прибылью. Прописанные Саксонскіе нѣмцы Могилевскими жителями названы нѣмецкою саранчею; они болѣе причинили зла и несносныхъ обидъ, нежели тѣ нѣмцы, кои проходили чрезъ Могилевъ во время Шведской войны, весьма тягостной для Бѣлоруссіи, такъ что и до нынѣшняго времени у простолюдиновъ оная Шведская война въ памяти содержится, и многіе, претерпѣвшіе какія либо несчастія и бѣды, говорятъ: «мы въ жизни своей видѣли Шведскую войну».

Пожалованіе
Польскимъ
королемъ Бер-
нардинскому
монастырю въ
Могилевѣ 100
мѣрокъ хлѣба
ежегодно.

Дана польскимъ королемъ Августомъ II привилегія Могилевскимъ ксендзамъ Бернардинамъ объ опредѣленіи имъ на содержаніе ста мѣрокъ Могилевской мѣры разнаго хлѣба. Содержаніе оной королевской привилегіи слѣдующее:

»Августъ II съ Божьей ласки король Польскій, великій князь Литовскій, Русскій, Прускій, Мазовецкій, Жмудскій, Киевскій, Волынскій, Подольскій, Подляскій, Инфлянтскій, Смоленскій, Сѣверскій, Черниговскій а дѣдичный князь Сакскій и електоръ. Объявляемъ сею нашею королевскою привилегіею всѣмъ вообще, кому о томъ должно знать, что мы, желая умножить въ славенѣмъ нашемъ городѣ Могилевѣ Римско-католическую религію, опредѣляемъ на Могилевскій ново-уфундованый Бернардинскій бѣдный вляшторъ годовую пен-

сію по сто мѣрокъ, Могилевской мѣры, ежегодно разнаго хлѣба. 1699 года Стычня 4 дня, въ Гроднѣ. На подлинномъ написано: Augustus Rex.

1699 года, мѣсяца Деября, предъ празникомъ Рождества Христова, Преосвященный Серапіонъ Полховскій, епископъ Могилевскій, Мстиславскій и Оршанскій, архимандритъ Слуцкій, намѣстникъ митрополіи Бѣвской и ексзархъ святѣйшаго Апостольскаго трона Константинопольскаго, прибылъ въ Могилевъ. При въздѣ его преосвященства въ городъ встрѣченъ былъ духовенствомъ Могилевскимъ въ облаченіяхъ церковныхъ и съ хоругвями церковными, такъ же Могилевскими магистратскими чиновниками, купечествомъ всѣмъ и городскимъ обществомъ съ хоругвями, въ аппаратъ,—на верховыхъ лошадяхъ нѣсколько сотъ всадниковъ, превосходно убранныхъ,—съ великою ассистенціею церемоніально всѣ Могилевскіе цехи съ цеховыми хоругвями, ружьями, пушками,—съ пушечною пальбою и колокольнымъ звономъ во всѣхъ градскихъ приходскихъ и монастырскихъ церквахъ.

Прибытіе въ Могилевъ епископа Серапіона Полховскаго.

1700 года Могилево-братскаго, ставропигіального училищнаго монастыря Богоявленская каменная церковь покрыта желѣзомъ и куполы три поставлены, изъ коихъ два покрыты аглицкою жестью, и третій большой вызолоченъ и былъ очень красивъ. Прежде же сія церковь была выстроена только съ двумя куполами, а потомъ и третій устроилъ архитекторъ монахъ.

Въ сіе время дана грамота Могилевскимъ епископомъ Серапіономъ Полховскимъ Полотскому и Витебскому монастырямъ о дозволеніи изъ оныхъ монастырей поочередно посылать монаховъ въ Шведскій городъ Ригу для священнослуженія и собранія милостиннаго подаванія въ Ригѣ.

Тогожь 1700 года, въ зимнее время, самовольно, безъ позволенія королевскаго, изъ пѣхотнаго королевскаго полка Саксонскіе корнеты съ 15-тью повозками пришли въ Могилевъ и нѣсколько мѣсяцевъ стояли на квартирахъ въ Могилевѣ и во всей Могилевской экономической волости, такъ же на юридикѣ замковой, а потомъ и на Луполовѣ, гдѣ немало убытка причинили, живя своевольно; по взятіи отъ мѣщанъ Могилевскихъ денегъ, выступили изъ Могилева.

Тогожь 1700 года на первой недѣлѣ великаго поста, въ девятомъ, даже до одиннадцатаго часа, видимы были три солнца: одно было выше, а два ниже, въ видѣ треугольника; высшее—было обыкновенное, а низшія два были необыкновенныя и темнѣйшія отъ великаго, имѣя лучи одни на востокъ, а другія на западъ, какъ бы трубы; два темнѣйшія солнца не видимы стали, а третіе осталось.

Тогожь года Малороссійское войско проходило чрезъ Могилевъ: полковники Стародубскій Михаилъ Миглашевскій, Лубенскій Зеленскій, Иванъ Исера Полтавскій, Данило Апостолъ Миргородскій, пожалованный послѣ гетманскимъ достоинствомъ, Переяславскій Янъ Миревичъ, Пашковскій, который препровождалъ компанію, при коей было и татаръ двѣ тысячи изъ орды Ногайской, изъ коихъ много было окрещенныхъ. Оное войско, пришедши подъ

Могилевъ, на Луполово, и сдѣлавши чрезъ Днѣпръ мостъ противъ Дебры переправился въ Могилевъ; а изъ Могилева одна часть того войска пошла на Смоленскъ, а другая подъ городъ Ревель. Самъ гетманъ Малороссійскій Мазепа изъ подъ Могилева возвратился назадъ и Миклашевскій за нимъ; другіе же полки изъ Украйны пошли въ Московскіе предѣлы. Московскій Государь въ то время далъ нѣсколько десятковъ тысячъ войска польскому Королю Августу II подъ Ригу.

По прошествіи нѣкотораго времени Шведы одержали побѣду надъ Россійскимъ войскомъ, изъ коего весьма малое число осталось; и возвращаясь назадъ, чрезъ Могилевъ проходили, прося хлѣба, милостиннаго подавнія; сказывали, что весьма великое понесли отъ Шведовъ пораженіе.

Тогожъ года въ Могилевѣ и во всей Бѣлоруссіи была великая дороговизна на хлѣбъ, по причинѣ неурожаевъ, бывшихъ въ странѣ сей. Въ слѣдующихъ же годахъ былъ урожай, и всякой хлѣбъ дешевою цѣною продавался: мѣрка ржи, Могилевской мѣры, содержащая въ себѣ 20 гарицевъ, продаваема была по 50 грошей; но сѣно очень дорого продавалось въ Могилевѣ, потому что въ сіе время проходили казацкія войска чрезъ Могилевъ и паны Компутъ и Сапѣга, междоусобныя битвы продолжая, въ предѣлахъ Могилевскихъ луга лошадьми своими опустошили.

1701 года построена каменная Шкловскаго монастыря церковь Шкловскимъ купцемъ Василюемъ Овсевичемъ съ помощію другихъ Шкловскихъ обывателей при епископѣ Могилевскомъ Серапіонѣ Полховскомъ.

Сраженіе войска Сапѣго въ конфедератами при Могилевѣ.

Тогожъ года въ Ноябрь вступило въ Могилевъ Компутова войска 12 отрядовъ, состоявшее изъ шляхты охотниковъ, и стало въ Могилевѣ на квартирахъ, а Сапѣгино—остановилось за Чериковскими воротами въ полѣ; часто прїѣзжали на Луполово и чрезъ Днѣпръ сражались; но таковыми перестрѣлками не довольствуясь, Сапѣгино войско, подъ Буйничами переправясь чрезъ Днѣпръ, стало за Быховскими воротами на Могилевскомъ полѣ, куда и Компутово, препоясавшись крестообразно по персяхъ утиральниками, выступило и, подойдя близко, начали Ноября 30 дня сражаться; на коемъ сраженіи немало съ обѣихъ сторонъ погибло шляхты и многіе ранены; но побѣда при Компутовомъ войскѣ осталась, хотя со стороны Сапѣгиной и предводители были опытные въ воинскихъ дѣйствіяхъ, Бильдюкъ (*) и панъ Юревичъ. Во время онаго сраженія и Могилевскіе мѣщане едва не подверглись гибели: когда мѣщане, при Быховскихъ воротахъ стоя на валу съ женами и дѣтьми, по любопытству своему смотрѣли на оное междоусобное сраженіе; то нѣкто изъ Сапѣгина войска, подѣхавъ съ пушкою къ городу, отъ Днѣпровской стороны и отъ Папинскаго вала съ тамошнихъ горъ наведя пушку, заряженную пулею съ желѣзною цѣпью, въ длину по валу нечаянно ударилъ на стоявшій по валу городской народъ; но къ счастію мѣщанъ, что тотъ злодѣй

*) Такъ называется Бѣлцинецъ.

по ошибкѣ нѣсколько понизилъ цѣль свою и пуля съ цѣлью ударила въ валъ на пол-аршина ниже народа и стоявшихъ на валу въ великомъ множествѣ съ женами и дѣтьми ищанъ не поразила.

Тогожь 1701 и 1702 годовъ генераль-маіоръ Литовскій Бонча Сеницкій съ войскомъ Литовскимъ и татарами прибылъ въ Могилевъ, замѣнь Могилевскій съ экономією взялъ въ свою власть и въ свое правленіе. По прибытіи Сеницкаго въ Могилевъ въ скоромъ времени отъ Московскаго Государя Петра Алексѣевича въ помощь генераль-маіору Сеницкому противъ измѣнниковъ Сапѣги и Бильдюка, измѣнившихъ польскому королю Августу, придерживавшихся стороны Шведскаго короля, прибыло нѣсколько полковъ козацкаго войска. Тогда 1702 года генераль-маіоръ Бонча Сеницкій, имѣя довольное количество войска Литовскаго и Россійскаго, отправился изъ Могилева съ вооруженнымъ войскомъ, съ пушками и бомбами, во владѣніе Сапѣгимо, графство Быховское, взявъ съ собою и Могилевскія градскія двѣ пушки, называемыя «Зиѣй» и «Соколы», и третію чрезвычайной величины Могилевскую пушку, прозванную Голянкою, осадилъ Быховъ; стоя подъ онымъ, всѣ средства предпринималъ ко взятію его, и такъ оный атаковалъ, что отнюдь ни въ городъ, ни изъ города никто не могъ выйти; хотя въ сіе время Бильдюкъ сильно отражалъ Сеницкаго изъ города Быхова, но Бонча Сеницкій, имѣя опытнаго бомбардира, бомбами ломалъ городскіе дома, а пушкою Могилевскою «Голянкою» пробивалъ городскія укрѣпленія. Сеницкому, осаждающему Быховъ, въ помощь по временамъ прибывало войско и усиливалось; а осажденное Бильдюково по недостатку провіанта обезсиливало. Посему Сеницкій въ скоромъ времени Быховъ взялъ, и измѣнника Бильдюка съ двумя его приверженцами оковавши послалъ въ ссылку въ Сибирь, а войско его въ свою команду опредѣлилъ. По завладѣніи Быховымъ и всѣмъ, къ Быховскому графству принадлежащимъ, весьма обширнымъ и многочисленнымъ Сапѣгинымъ имѣніемъ, для лучшей безопасности окружилъ городъ Быховъ пушками и стражею. Самъ же Бонча Сеницкій жилъ иногда въ Быховѣ, иногда въ Могилевѣ, а иногда въ своемъ Полюковицкомъ домѣ, и владѣя двумя весьма обширными и изобильными имѣніями, Могилевскою экономією и Быховскою, обогатилъ себя и жилъ очень великолѣпно, одѣвался иногда по нѣмецки, а иногда по польски, много имѣлъ дворовыхъ людей, чиновниковъ и официалистовъ для покоевыхъ дворовыхъ услугъ, одѣвалъ всѣхъ дорогимъ одѣяніемъ, многихъ принималъ въ военную службу, одѣвалъ и содержалъ великолѣпно. Бонча Сеницкій, находясь въ такомъ благополучномъ состояніи, по времени чрезъ годъ или болѣе, послалъ брата своего въ Москву съ требованіемъ денегъ на собраніе войска. Братъ его, по возвращеніи изъ Москвы, очень много, на нѣсколько тысячъ, привезъ въ Могилевъ лудоровъ и тѣ лудоры еврей продавалъ въ лавкѣ на рынокѣ великомъ; а оставшіеся лудоры отъ продажи неизвѣстно куда употреблены. Помянутый Бонча Сеницкій для своего пребыванія построилъ себѣ въ Полюковичахъ каменный двухъ-этажный домъ съ другими при немъ деревянными

Занятіе Могилева Сеницкимъ.

красивыми, весьма искусно устроенными двух-этажными строениями, вратами и высокою вокруг оградю, очень искусно выстроенною. Въ тотъ домъ когда въ скоромъ времени мастера не могли изготовить по вкусу Синицкаго красивыхъ изразцовъ, то Синицкій приказалъ въ домахъ Могилевскихъ мѣщанъ разбирать печи и изразцы адамашковаго цвѣта доставлять въ Полыковичи, не смотря на то, что таковой поступокъ съ обидою для мѣщанъ чинится.

Домъ оный Синицкаго не долго стоялъ, потому что Синицкій въ послѣдствіи времени учинилъ измѣну противъ Его Величества Московскаго Государя Петра Алексѣевича, и въ Быховѣ заперся; тогда и домъ его Полыковицкій разоренъ и опустошенъ отъ Россіянъ. А по сожженіи Могилева, по выходѣ изъ Могилева Шведскаго короля Карла XII, деревянное нѣкоторое строеніе изъ дома Синицкаго Полыковицкаго перевезено было въ Могилевскій замокъ, другое военными Русскими людьми разорено; а остатки того строенія крестьяне Полыковицкіе позабирали для себя на дрова.

1703 года въ Польшѣ, Литвѣ и Россіи начиналися военныя дѣйствія и переходы многихъ армій чрезъ Могилевъ были. Для безопасности города по совѣту учиненному обществомъ, а болѣе по желанію чиновниковъ гражданскихъ учрежденъ въ Могилевѣ городскій гарнизонъ, состоявшій изъ ста человекъ мѣщанъ; въ ономъ были изъ мѣщанъ офицеры, сержанты, вапраны, хорунжіе и полковникъ Феофилъ Феодоровичъ Шевня, а такъ же сдѣлана была гарнизонная хоругвь; и весь гарнизонъ былъ на содержаніи градскомъ. Общество, полагаясь на винный доходъ, коимъ въ то время пользовался городъ, надѣясь, что въ состояніи будетъ содержать гарнизонъ на своемъ иждивеніи, рѣшилось учредить оный; но послѣ увидѣло свою ошибку, что не учинили смѣты и, не сообразивъ градскихъ приходовъ съ расходами, имѣющими быть на помянутый гарнизонъ, учредили оный; тѣмъ болѣе что, по причинѣ недавно бывшей контрибуціи на Саксонское войско, Могилевскіе жители въ бѣдности находились.

Погребеніе
Могилевскаго
епископа Се-
рапіона Пол-
ховскаго.

1704 года, въ мѣсяцѣ Февралѣ, преосвященный Серапіонъ Полховскій, епископъ Могилевскій, бывъ въ теченіи нѣсколькихъ недѣль больнымъ, наконецъ волею Божіею преставился въ Печерскѣ. По преставленіи его, во время препровожденія тѣла покойнаго изъ Печерска въ Могилевъ, градское все духовенство съ церковными хоругвями и всѣ градскіе цехи съ хоругвями цеховыми свитыми, покрытыми траурнымъ киреемъ, и бубнами, такъ же покрытыми чернымъ киреемъ, вышли изъ города за Виленскіе ворота для встрѣчи; при выходѣ изъ города цехи били въ бубны тихо и мало. По привезеніи тѣла къ Виленскимъ воротамъ, цехи своимъ порядкомъ церемоніально съ хоругвями и бубнами пошли въ городъ впереди, за цехами несены были хоругви церковныя, потомъ духовенство въ облаченіи шло, поя «Святый Боже», за духовенствомъ во гробѣ на большихъ саняхъ шестью каретными лошадьми везено было покойнаго тѣло; а за гробомъ великое множество народа послѣдуя, провожда-

ло умершаго своего пастыря. Съ таковою великолѣпною церемонією и съ колокольнымъ во всѣхъ градскихъ церквахъ звономъ препровождено было тѣло преосвященнаго Серапіона въ кафедральную Преображенскую церковь и поставлено посреди церкви на катафалкъ, гдѣ стояло шесть недѣль. И какъ, по давнему обыкновенію, новоопредѣленный въ епархію епископъ бывшаго епископа погребалъ и церковную церемонію надъ нимъ отправлялъ, то въ ожиданіи пріѣзда новаго епископа до времени положено было преосвященнаго тѣло въ небольшой склепъ, въ Преображенской церкви нарочито сдѣланный для погребенія Могилевскихъ архіереевъ. И хотя по смерти епископа Серапіона князь Четвертинскій Сильвестръ въ скоромъ времени хиротонисанъ былъ въ Бѣвѣ въ епископа на Могилевскую епархію; но по причинѣ военныхъ, въ то время бывшихъ, революцій не могъ въ скоромъ времени прибыть въ Могилевъ и предмѣстника своего, умершаго епископа Могилевскаго Серапіона, похоронить. Какъ же между тѣмъ прежде погребенія случился великій пожаръ близъ кафедральной Спасской церкви, то церковь Преображенская и въ ней лежавшее въ склепѣ тѣло епископа Серапіона сгорѣло безъ отправленія должнаго надъ нимъ погребенія.

1704 года, когда былъ собранъ собственный городскій Могилевскій гарнизонъ и разставленъ, какъ въ самомъ городѣ по мѣстамъ, такъ и по городскимъ дальнимъ воротамъ, то магистратскіе чиновники вида, что городъ Могилевъ въ безопасности находится, взяли шось отъ Оршанскаго повѣта съ платежѣмъ великой суммы, а такъ же и тарифъ т. е. таксу шосоваго платежа отъ проѣзжающихъ купцовъ за провозимые ими разные товары, и винной Могилевской продажи увеличили цѣну; все сіе чинено было по совѣту магистратскихъ членовъ и другихъ почетнѣйшихъ лицъ; а общество въ тѣхъ дѣлахъ не интересовалось. По волѣ и повелѣнію магистратскому и контрагентовъ шосовыхъ дѣланы были деревянныя стѣны, огражденные двумя заметами, а внутри между заметами, близко одинъ отъ другаго стоящими, землею насыпанные валы съ воротами и башнями; отъ горы Гвоздовки по берегу Дебри до самаго Днѣпра и въ Днѣпрѣ были побиты дубовыя пали до половины Днѣпра, противъ Дебренской деревянной стѣны; такъ же и съ другой стороны Днѣпра отъ Луполова пали побиты были подобныя симъ; такія укрѣпленія учинены и на нижней сторонѣ Днѣпра въ концѣ города за Панинскою частію. Постройка оныхъ укрѣпленій производима была насчетъ ратушной городской суммы; нужный деревянный матеріалъ на постройку тѣхъ деревянныхъ стѣнъ бранъ былъ въ домахъ мѣщанскихъ, у кого только могли сыскать, у недостаточныхъ и бѣдныхъ; достаточнымъ же за оный матеріалъ было уплачиваемо, а бѣднымъ не было уплачиваемо. Досмотрщикомъ и архитекторомъ постройки тѣхъ городскихъ деревянныхъ стѣнъ былъ городскаго Могилевскаго гарнизона полковникъ Шевня. Городъ Могилевъ шосовымъ доходомъ пользовался только одинъ годъ; по прошествіи года доходъ шосовой отнятъ былъ отъ города по причинѣ неуплаты процента изъ онаго въ королевскую казну и опять доста-

Укрѣпленіе
Могилева.

ся въ руки евреевъ. По инвентарю, мѣщанами учиненному, оказалось, что винная продажа весьма отягощала городъ, чрезъ что и доходъ винный, состоявшій во владѣнн городскомъ, пришелъ въ упадокъ; и такъ по причинѣ оныхъ шосовъ городъ понесъ великія убытки. Изъ помянутыхъ деревянныхъ стѣнъ, сдѣланныхъ на Дебрѣ и въ Папингѣ для шоса, дабы тайно не перѣзжали купцы, по уничтоженіи шоса, во время нашествія на Могилевъ Московскихъ войскъ, сдѣланы были укрѣпленія мостовъ чрезъ Дибирь.

Страхъ жителей Могилева вслѣдствіе появленія кометы въ 1704 г.

Тогожь года Юня 26 дня вечеромъ показалась комета на небѣ; возникши отъ малой звѣзды, потомъ къ полуночному времени весьма увеличилась и своею необыкновенною величиною Могилевскихъ жителей привела въ такой великій страхъ, что тогда же ночью по церквамъ отправляемы были молебствія о сохраненіи отъ казни Божіей; оная комета продолжалась нѣсколько ночей, потомъ невидима стала.

Пребываніе въ Могилевѣ посланника Холмскаго воеводи.

Въ томъ же 1704 году проѣзжалъ чрезъ городъ Могилевъ посланникъ Польскій воевода Хелмскій въ Москву, котораго городъ встрѣтилъ какъ сенатора съ цехами и хѳругвю купеческою. Посланникъ тотъ прожилъ въ Могилевѣ болѣе полъ-мѣсяца на счетъ городскій и такимъ долгимъ своимъ пребываніемъ и роскошнымъ содержаніемъ городу весьма былъ тяжелъ; по прожитіи же около полъ-мѣсяца и болѣе просилъ магистратскихъ членовъ оный Хелмскій воевода, дабы ему изъ городской суммы одолжено было на путевое содержаніе тысячу битыхъ талеровъ, обѣщаясь по возвращеніи изъ Москвы уплатить или оныя деньги чрезъ вѣрнаго своего дворянина прислать. Магистратъ, полагаясь на совѣсть толь великаго вельможи, а притомъ видя, что пребываніе его въ Могилевѣ городу очень убыточно, желая скорѣе избавиться отъ него, принужденъ былъ изъ винной суммы одолжить ему тысячу талеровъ битыхъ; которыя деньги получа, оный посланникъ ни самъ не отдавалъ и ни присылалъ по возвращеніи изъ Москвы.

Угнетеніе Могилева генераломъ Синицкимъ.

Тогожь 1704 года мечный Великаго Бняжества Литовскаго Бонча Синицкій, по побѣдѣ одержанной имъ надъ измѣнниками Сапѣгою и Бильдюкомъ, проживая въ Быховѣ и Могилевѣ съ войскомъ своимъ, вмѣсто жалованья, которое онъ долженъ получать изъ казны Польскаго королевства, исходатайствовалъ себѣ отъ короннаго гетмана ассигнацію, состоящую въ томъ, что городъ Могилевъ долженъ ему Синицкому изъ городскихъ доходовъ и изъ податей городскихъ, взношенныхъ ежегодно отъ города въ казну, вмѣсто взноса оныхъ въ казну, взнести и отдать Синицкому всего сто тысячъ талеровъ битыхъ. И когда всѣ городскіе доходы и подати не могли составить столь великаго количества денегъ, и городъ по бѣдности своей вовсе не въ состояніи былъ прописанную сумму уплатить, то Синицкій, не смотря на бѣдность жителей Могилевскихъ, за неуплату требуемой имъ суммы прислалъ на ратушу нѣсколько отрядовъ войска своего на езекуцію. Тогда Могилевскіе граждане, будучи въ таковыхъ тѣсныхъ обстоятельствахъ, принуждены были просить Синицкаго о увольненіи ихъ отъ несноснаго платежа и освобожденіи отъ своей езекуціи.

Бонча Сяницкій мѣщанамъ Могилевскимъ далъ совѣтъ, дабы они, за немѣ-
 ніемъ нынѣ у себя наличной суммы, одолжили у товарища его, жившаго съ
 нимъ Сяницкимъ, пана Браевскаго, короннаго регента, пять тысячъ битыхъ та-
 леровъ. Магистратъ видя, что нѣтъ средствъ къ избавленію отъ прописан-
 наго платежа, вынужденнымъ себя нашелъ по неволѣ одолжить у Браевскаго
 пять тысячъ битыхъ талеровъ, на счетъ городскій, въ чемъ и росписку дали,
 помянутые же деньги отдали Сяницкому; а остальные по гетманской ассигна-
 ціи одновременно всѣ сполна Сяницкому выплачены. Одолженные же у Бра-
 евскаго деньги 5000 талеровъ оставались не выплаченными Браевскому. Бог-
 да же Браевскій умиралъ, то въ духовномъ своемъ завѣщаніи поручилъ по
 смерти его взыскать ксендзамъ: 1000 талеровъ іезуитамъ Могилевскимъ, дру-
 гую 1000 талеровъ бернардинамъ Могилевскимъ, третію 1000 кармелитамъ
 Могилевскимъ, четвертую 1000 миссіонерамъ Могилевскимъ, пятую 1000 до-
 миниканамъ Оршанскимъ. И какъ городъ не могъ уплатить прописаннымъ
 ксендзамъ тѣхъ денегъ, то принужденъ былъ ежегодно уплачивать 20 про-
 центовъ; по причинѣ уплаты таковыхъ великихъ процентовъ городъ до-
 веденъ до крайней бѣдности, и чрезъ нѣсколько лѣтъ не уплачивалъ ксен-
 дзамъ слѣдуемаго процента. За таковую неуплату процентовъ кляшторы
 помянутые жаловались въ судахъ трибунальскихъ на городъ Могилевъ; по
 присужденію трибунальскихъ судовъ велѣно непремѣнно Могилевскимъ гражда-
 намъ уплатить 5000 битыхъ талеровъ съ процентами за нѣсколько лѣтъ не-
 уплаченными; почему Могилевскіе мѣщане, хотя чрезъ долгое время, но при-
 нуждены были всю сумму 5000 битыхъ талеровъ уплатить.

Тогожъ года помянутый генералъ майоръ Литовскій Бонча Сяницкій, по
 ассигнаціи гетманской, монаховъ Спасскаго и братскаго монастырей и всѣхъ
 Могилевскихъ священниковъ тяжело, посредствомъ военной езекуціи, езекуво-
 валь, принуждая духовенство Могилевское къ выплатѣ денегъ, опредѣленныхъ
 гетманскою ассигнаціею, и приказалъ: пока оныхъ денегъ не выплатитъ ду-
 ховенство, то до того времени не быть служенію во всѣхъ Могилевскихъ церк-
 вахъ. По такому повелѣнію Сяницкаго чрезъ двѣ недѣли не было служенія
 въ Могилевскихъ церквахъ. По сему дѣлу магистратскіе чиновники ѣздили въ
 Быховъ къ Сяницкому съ прошеніемъ о увольненіи Могилевскаго духовенства
 отъ платежа, назначеннаго гетманомъ, и о дозволеніи имѣть служеніе. Когда
 же Сяницкій получилъ отъ магистрата Могилевскаго довольные подарки, то
 по просьбѣ магистрата уволилъ духовенство Могилевское отъ платежа, и по-
 зволилъ имѣть служеніе.

1705 годъ неблагополучныя городу Могилеву принесъ послѣдствія; ибо
 въ томъ году были переходы войскъ Россійскихъ и Шведскихъ съ своими Го-
 сударями, Россійскимъ и Шведскимъ, постройки мостовъ чрезъ Дибпръ, что
 все съ значительными для города было убытками, которыхъ подробно и спи-
 сать невозможно.

1706 года въ Могилевской и Быховскаго графства волостяхъ ѣкономъ

былъ младшій Сницкій, подстолий, кальвинскаго исповѣданія. Поелику же оба Сницкіе, старшій, генераль-маіоръ Литовскій, и младшій, подстолий, были тяжелы городу Могилеву, то, для умилоствленія, магистратскіе чиновники ходили поздравлять ихъ съ новымъ годомъ и отнесли имъ вмѣсто подарка пугарь сребропозлащенный Авсбургской работы, стоящій 50 талеровъ битыхъ.

Тогожь 1706 года въ Генварѣ панъ Пиццало, региментаръ войска Бомпютовскаго, вытребовалъ отъ гетмана Литовскаго ассигнацію, дабы городъ Могилевъ уплатилъ ему Пиццалѣ 20,000 тынфовъ, и, понуждая къ уплатѣ, когда тяжелою экзекуцію въ Могилевѣ поставилъ, то городъ принужденъ былъ помянутые деньги выплатить Пиццалѣ.

Тогожь времени городу Могилеву повелѣно было приготовить провіантъ на Московское войско.

Тогожь 1706 года, Февраля 20 дня, Московскій Государь Петръ Алексѣевичъ былъ въ Оршѣ. Бъ Его Царскому Величеству тогда Могилевскаго магистрата чиновники ѣздили въ Оршу, прося монаршей милости, дабы отъ Россійскаго войска городъ Могилевъ не былъ отягощаемъ, тогда отвезли и поднесли при иныхъ дарахъ три пирога великіе на полмискѣ сребропозлащенномъ. Государь принялъ магистратскихъ чиновниковъ ласково и общалъ во всемъ милость и снисхожденіе оказывать городу Могилеву; но въ то время принуждены были провіантъ дать на Московское войско сѣномъ и овсомъ. Въ то время, при бытности въ Оршѣ Могилевскихъ магистратскихъ членовъ, приходили къ Его Царскому Величеству Петру Алексѣевичу два всендза бернадины Оршанскіе просить милостини; говорили предъ Царемъ, что они бѣдные Римско-католическіе законники, не имѣютъ изъ чего жить, кромѣ изъ одной только милостини. Тогда Государь спросилъ ихъ: «много ли васъ?» Они отвѣчали, что всѣхъ ихъ въ вляшторѣ находится шесть; тогда Государь сказалъ: «Богъ всю вселенную питаетъ, а васъ шестерыхъ не можетъ пропитать», и, вынявши изъ кармана горсть копѣекъ, далъ бернадину.

Прохождение въ 1706 г. чрезъ Могилевъ Русскихъ и Польскихъ войскъ и дѣлаемые ими и Сницкими сборы съ жителей Могилева.

Тогожь года, Февраля 25 дня, хоругвь Огинскаго, старосты Жмудскаго, проходила чрезъ Могилевъ. Тогда городъ немало понесъ издержекъ, стараясь о полученіи отъ короля охранительныхъ предписаній, каковыми хотя и были снабжены Могилевцы для защиты, но оныя охранительныя королевскія предписанія не могли защитить. Въ то время опредѣлены были повѣтовые ревизоры: Подберезскій, Лукомскій и Галимскій для обревизовки цехауза Могилевскаго и винной продажи; и оная ревизовка такъ же много убытка учинила, потому что нужно было помянутыхъ ревизоровъ содержать на счетъ городскій и обдарить ихъ очень довольно.

Тогожь года, Апрѣля 10 дня, Россійскія пушки провозимы были чрезъ Могилевъ въ Польшу нѣсколько десятковъ штукъ.

Тогожь времени для встрѣчи гетмана Ивана Мазепы, шедшаго съ Малороссійскимъ войскомъ, посланы были изъ Могилева магистратскіе чиновники съ виномъ, медомъ, хлѣбомъ и другими съѣстными припасами. Гетманъ Ма-

зела принялъ благожелонно поднесенные ему дары, благодарилъ, въ городъ же Могилевъ не поѣхалъ, но стоялъ три дни недалеко отъ Могилева въ деревнѣ Бриляхъ; а потомъ отправился къ Московскому Государю. Въ сіе время Огинскій и Заранокъ въ Могилевѣ были.

Тогожь года, Мая 3 дня, провозимо было чрезъ Могилевъ въ Польшу нѣсколько десятковъ пушекъ; а Мая 5 дня прибылъ въ Могилевъ Полтавскій полковникъ Искра съ войскомъ казацкимъ и остановился въ полѣ за Виленскими воротами, которому городъ давалъ провіантъ для людей и лошадей; тогдажь и пушки казацкой арміи провозимы были въ Польшу.

Мая 14 дня Могилевскимъ жителямъ повелѣно было готовить провіантъ на дивизію генерала Баура; къ оному Могилевскіе магистратскіе чиновники ѣздили въ Шеловъ просить о увольненіи ихъ отъ дачи провіанта. Когда дали генералу Бауру тысячу тынфовъ денегъ, то Бауръ уволилъ отъ дачи провіанта.

Въ сіе время Синицкіе, хотя оба городъ Могилевъ экзекуціями своими и несносными платежами крайне разоряли, но называли себя протекторами и защитниками Могилева; и за такое покровительство безчеловѣчное Синицкій, подстолий, требовалъ отъ города тысячу тынфовъ денегъ и, понуждая городъ къ уплатѣ тѣхъ денегъ, поставилъ въ Могилевѣ военную экзекуцію; почему по причинѣ тяжкой экзекуціи городъ принужденъ былъ тысячу тынфовъ подстолюю Синицкому уплатить за его звѣрскую протекцію.

Мая 15 дня князь Волконскій и Гагаринъ съ нѣсколькими полками Московскими вступили въ Могилевъ и стали обозомъ подъ деревнею Пашковомъ. Тогда для чиновниковъ Московскихъ готовленъ былъ балъ городскимъ иждивеніемъ въ домѣ купеческомъ въ Могилевѣ; и когда не прибыли они въ городъ на балъ, то все приготовленное отнесено было изъ города въ обозъ подъ деревню Пашковъ, а на войско, выбравши отъ жителей Могилевскихъ хлѣба печенаго, дали 500 булокъ; оное войско Россійское, перешедши чрезъ Могилевъ и переправясь чрезъ Днѣпръ, стояло обозомъ на Луполовскихъ лугахъ; тогожь времени Россіане дѣлали мостъ чрезъ Дрѣпръ съ доставкою людей и иждивенія отъ города, постройка того моста была съ значительными издержками городскими.

Тогожь времени Бонча-Синицкій, подстолий, волости Могилевской экономя, еще вынудилъ отъ города три тысячи тынфовъ.

Мая 24 дня генералъ Бауръ съ полками Россійскими прибылъ въ Могилевъ: самъ квартировалъ въ городѣ, а войско стояло за городомъ подъ горою Мынаковскою.

Въ то время другій мостъ чрезъ Днѣпръ Московское войско дѣлало на самомъ перевозѣ противъ Луполовскаго рынка. Тогда же прибылъ въ Могилевъ генералъ Бякинъ съ войскомъ; а затѣмъ и Его Царскаго Величества ожидали въ Могилевѣ. Граждане Могилевскіе приготовляли довольноное количе-

ство разныхъ напитковъ: вина, меду, пива разнаго сорта и на всѣ съѣстные запасы призапасился. Генералъ Бауръ, проживая въ Могилевѣ и имѣя квартиру въ домѣ бургомистра Захаріи Автушевича, своею кухнею отягощаль городъ, которому, дабы милостивъ былъ, при иныхъ акомодацияхъ дали 200 талеровъ.

Тогожь 1706 года въ Іюнь мѣсяцѣ князь Александръ Даниловичъ Меншиковъ съ войскомъ Россійскимъ и Малороссійскимъ прибылъ въ Могилевъ. Самъ Меншиковъ квартировалъ въ замкѣ Могилевскомъ; а войско его стояло за городомъ подъ горою Мышаковскою. Іюня 16 дня для принятія Его Царскаго Величества Петра Алексѣевича пекли четыре пирога великіе, за спеченіе конхъ уплачено некарю 16 злотыхъ, что составитъ на Россійскіе деньги 9 руб. 60 копѣекъ.

Тогдажь, предъ прибытіемъ Царскимъ въ Могилевъ, выдано изъ города провіанта на войско Россійское четыреста мѣрокъ ржи. Тогожь времени отъ Русскихъ солдатъ ночью учинено воровство въ купеческихъ лавкахъ, а днемъ обиды и убытки купцамъ были; для прекращенія воровства, для отвращенія обидъ и убытковъ, поставленъ былъ между лавками караулъ Россійскій.

Пребываніе
Петра Вели-
каго въ Мо-
гилевѣ.

Іюня 21 дня пронесся слухъ, что Его Царское Величество Петръ Алексѣевичъ ѣдетъ въ Могилевъ водянымъ путемъ, Днѣпромъ. Тогда магистратскіе чиновники, сѣвши въ лодки, ѣздили на встрѣчу подъ Холмъ съ поклономъ, но недождавшись возвратились въ городъ; а пушки городскіе уже разставлены были порядкомъ на валу по батареямъ, при конхъ пушки съ городскою стражею поставлены, которымъ выдано пороха изъ ратуши для пальбы на пріѣздъ Царскій 300 фунтовъ. Іюня 22 дня, по утру, при восхожденіи солнца, Россійское войско, стоявшее близъ города въ лагеряхъ за Дებрою, подъ горою Мышаковскою, начало въ барабаны бить и стало въ аппаратъ. Дано знать магистрату, что Государь ѣдетъ Днѣпромъ въ Могилевъ. Магистратскіе чиновники немедленно явились на берегъ для встрѣчи Государя. Когда Государь прибылъ, то вдругъ множество генераловъ, офицеровъ, польскихъ пановъ съ паномъ Огинскимъ и Заранкомъ явились при берегъ для встрѣчи Его Царскаго Величества; подана верховая лошадь для Государя. Магистратскіе чиновники на пол-мискахъ сребропозлащенныхъ поднесли Государю пироги и хлѣбъ большіе; но Государь на берегъ не принялъ оныхъ, приказалъ быть съ хлѣбомъ при квартирѣ его; самъ же, сѣвши на верховую лошадь, съ великою ассистенціею офицеровъ Русскихъ, Нѣмецкихъ и Польскихъ пановъ, поѣхалъ къ полкамъ, стоявшимъ въ лагерѣ близъ города за рѣчкою Дებрою, подъ горою Мышаковскою, и между полками проѣхавши два раза въ одну сторону и въ другую съ одного конца полковъ до другаго, приказалъ палить изъ ружей, и три раза бѣгучимъ огнемъ ружейная пальба была, такъ же и изъ пушекъ была пальба въ лагерѣ. По осмотрѣ полковъ съ великою ассистенціею поѣхалъ Государь въ городъ, и когда Государь съ Никольской улицы пріѣхалъ на Брестовую улицу противу высокаго вала, тогда началась пальба изъ

городскихъ пушекъ, стоявшихъ на высокомъ угловомъ валу, и на воѣхъ батарейхъ вокругъ крѣпости. Когда же Государь въѣхалъ въ брану Олейную и пальба была изъ пушекъ, при ратушѣ стоявшихъ; то таковою пальбою Государь, будучи доволенъ, сказалъ: «право изрядно»; переѣхавши площадь базарную, поѣхалъ къ церкви братскаго монастыря. Въ то время братскій настоятель, игуменъ Сильвестръ Труцевичъ по Литургіи отправлялъ молебенъ. Пробывши Государь въ Церкви мало, поѣхалъ на квартиру генерала Баура, квартировавшаго въ домѣ Автушкевичевомъ; и когда съ лошади сѣлъ, то магистратскіе чиновники, стоя съ хлѣбомъ, учинили Государю поклонъ и поднесли пироги и хлѣбъ на полмискахъ серебряныхъ позолоченныхъ; Государь ласково принялъ. Тогда же и евреи Могилевскіе пришли съ хлѣбомъ и живого осетра въ чанѣ принесли Государю; но Государь на нихъ и не взглянулъ, только хлѣбъ велѣлъ отъ нихъ принять. На одной квартирѣ генерала Баура Государь изволилъ обѣдать; по обѣдѣ поѣхалъ на квартиру генерала Бикина, квартировавшаго въ домѣ Феодора Базановича. По приѣздѣ въ домъ Базановичевъ, хозяинъ Базановичъ съ женою своею, встрѣтивши Государя съ хлѣбомъ и солью, пали у ногъ Государевыхъ; и когда спросилъ Государь Базановича, какъ онъ называется, Базановичъ нѣсколько обробѣвъ отвѣчалъ, что онъ называется Феодоръ Базановичъ Петровичъ. Тогда Государь, руку свою на плечо его возлагая, сказалъ: «Полю не пугайся; я знаю, что при твоёмъ бѣгствѣ Москву въ Могилевъ вырѣзали, на то война была; а Москва дурна тогда была». Помедля мало у генерала Бикина, оттуда поѣхалъ Государь въ лагерь къ полкамъ и, объѣхавши все полки, поѣхалъ къ Днѣпру. Въ то время за Днѣпромъ на Луцоловъ Русскихъ рекрутъ три тысячи стояло, которые, когда Государь сѣлъ въ байдакъ, учинили большой крикъ, прося жалованья, кричали: «Государь праведный пожалуй»; отъ котораго крика граждане устрашились, думая, что Россійское войско начинаетъ городъ вырѣзывать за то, что Могилевцы Русское войско вырѣзали. Государь, взявши проводниковъ въ Могилевъ, тѣмъ же байдакомъ поплылъ въ Кіевъ.

По отъѣздѣ изъ Могилева Его Царское Величество приѣхалъ къ городу Быхову, гдѣ Бонча Синицкій, въ то время проживавшій, на приѣздъ Его Царскаго Величества приказалъ палить изъ пушекъ всехъ, поставленныхъ вокругъ Быховскаго вала; потомъ самъ Синицкій съ братомъ и чиновниками своими военными выѣхалъ на берегъ, просилъ Государя къ себѣ на обѣдъ; но Государь не высѣдалъ изъ байдака; Синицкаго просилъ въ байдакъ, гдѣ потчивая его напоминалъ, дабы былъ усерденъ, какъ ему Государю, такъ королю Августу II и Речи Посполитой; того же Государь не зналъ, что Синицкій былъ партіи Шведской и Сапѣжинской.

Послѣ отъѣзда Государева Россійское все войско вышло изъ Могилева въ Литву, и мосты, построенные Россіянами на Днѣпрѣ, распущены для проѣзда байдаковъ и плотовъ.

Іюля 29 дня въ день тезоименитства Его Царскаго Величества Петра

Алексеѣвича въ Могилевѣ была пальба изъ пушекъ городскихъ; на оную пальбу издержано пороха 180 фун.

Юля 7 дня Россійскихъ байдаковъ 20 пронло съ фуражемъ и людьми Днѣпромъ черезъ Могилевъ.

Послуги Служившихъ съ жителями Могилева.

Юля 9 дня Синицкій, подстолий, съ войскомъ пѣхотнымъ и конницею прибылъ въ Могилевъ и вездѣ жолнеры его стали на квартирахъ; таковой жолнерскій постой былъ съ великимъ безпокойствомъ для жителей Могилевскихъ. Тотъ же Синицкій повелѣлъ дать изъ ратуши три пушки и пороха 25 фун. для пальбы на прїѣздъ старшаго Синицкаго.

Въ то время везли аптеку Государеву черезъ Могилевъ въ Литву.

Юля 12 дня Синицкій старшій прїѣхалъ въ Могилевъ; на прїѣздъ его была пальба изъ пушекъ въ замкѣ.

Въ то время хотѣли Синицкіе поставить шесть цуговъ лошадей въ стайнахъ Могилевскихъ и на кормѣ городскомъ; но мѣщане просили Синицкихъ переимѣнить свое намѣреніе и едва возмогли упробить подарками. Въ то время съ Синицкимъ старшимъ пришло въ Могилевъ татаръ пять отрядовъ и они стояли на квартирахъ въ домахъ мѣщанскихъ.

Тогожь года Юля 14 дня Синицкій старшій, имѣя реляцію о томъ, что въ день тезоименитства Государя Петра Алексеѣвича въ Могилевѣ изъ пушекъ была пальба, приказалъ, дабы и въ день его, Синицкаго, именинъ въ Могилевѣ была пушечная пальба; во исполненіе такового повелѣнія Бонча Синицкаго въ день именинъ его была производима пальба изъ пушекъ въ Могилевѣ, для коей издержано пороха 250 фунтовъ; а когда магистратскіе члены ходили съ поздравленіемъ Синицкаго патрономъ его, поднесли ему ставанъ и пугарь сребропозлащенные, стоящіе 80 талеровъ битыхъ, а младшему Синицкому поднесли диванъ.

Юля 17 дня Бонча Синицкій старшій приказалъ, дабы Могилевскіе мѣщане выплатили по ассигнаціи гетманской Татарамъ 30,000 тынфовъ.

Между тѣмъ татары день со дня тяжелѣе угнетали мѣщанъ; отъ такового угнетенія возсталъ мятежъ въ городѣ, и мѣщане ударили въ колоколъ на тревогу; народъ сбѣжался, дабы непремѣнно татаръ изъ города выгнать; но татары ударивши въ свои котлы на тревогу сбѣжались въ свое собраніе, а самъ старшій ротмистръ татарскій, стоявшій на квартирѣ въ домѣ городского войта Гуки, выбѣгши съ немалою толпою татаръ противъ мятежа, началъ стрѣлять съ пистолетовъ вверхъ не въ народъ; такимъ образомъ мятежъ разогнали, а такъ же и магистратскіе члены прибѣгши мятежъ успокоили. Тогда татары магистратскихъ членовъ въ домѣ войтовомъ подъ стражу взяли, езекуцію на ратушѣ тяжелую постановили, весь городъ таксовано и податокъ вышепрописанный, 30,000 тынфовъ, немедленно выбрано. Тогда татары, взявши отъ города деньги, вышли изъ Могилева на имѣнія Сапѣжинскія. По выходѣ татаръ изъ Могилева, пѣхота и конница жолнерская еще оставалась на квартирахъ. Мѣщане просили Синицкаго, подстолия, дабы приказалъ вы-

ступить изъ города жолнерамъ своимъ; и когда дали Синицкому аккомодациі тысячу талеровъ, то войско Синицкаго выступило вонъ изъ Могилева.

Августа 6 дня проходили байдаки генерала Нарышкина, такъ же байдаки генерала Головкина, плоты разные, на которыхъ было много разныхъ запасовъ и арматуры военной и военного народа; надъ ними былъ начальникъ Прендтъ, полковникъ артиллеріи Россійской; и онымъ принужденъ былъ городъ давать хлѣбъ. Видя и претерпѣвая великія отягощенія отъ переходовъ воинскихъ, граждане учинили совѣтъ, чѣмъ бы возможно было хотя нѣкоторую отраду имѣть отъ несносныхъ тягостей; усовѣтовали выслать изъ Могилевскаго магистрата пословъ къ Его Царскому Величеству Петру Алексѣевичу и къ Меншикову, гдѣ бы оныхъ можно было сыскать, и просить предписаній о охранительныхъ мѣрахъ, почему и послали изъ своихъ согражданъ почетнѣйшихъ особъ.

Прохождение
черезъ Могилевъ
Русскихъ
войскъ.

Сентября 2 дня полкъ пѣшихъ рекрутовъ проходилъ черезъ Могилевъ въ мундирахъ ободранныхъ и всѣ съ деревянными мушкетами.

Сентября 18 дня комендантъ Гаврило Васильевичъ Нотовъ пріѣхалъ изъ арміи Россійской въ Могилевъ съ нѣсколькими сотнями лошадей, который по пріѣздѣ написалъ именовъ Государевымъ универсалы и разослалъ оныя по всему повѣту Могилевскому, и городу Оршѣ приказалъ, дабы по тарифу подымному Оршанскому мѣщане Оршанскіе по универсалу отъ всякаго дыма готовили сѣно, овесъ, крупы и всякіе съѣстные припасы и доставляли въ Могилевъ. Въ то время сѣно и сало свиное отбираю на вѣсъ, а овесъ и крупы на мѣру для полковъ Россійскихъ, имѣющихъ прійти изъ Кіева въ Могилевъ. Въ то время для переходовъ Россійской арміи Русскіе солдаты начали дѣлать мостъ черезъ Днѣпръ, которымъ изъ мѣщанъ додавано людей для скорѣйшаго успѣха въ работѣ.

Октября 10 дня пришли Россійскіе полки въ Могилевъ: полкъ Преображенскій, Семеновскій и полкъ Шереметевъ, которые по всему городу стали на квартирахъ и въ самой меньшей горницѣ было по десяти человекъ; содержаніе имѣли изъ провіанта; полкъ Бикина, имѣющій въ себѣ людей 3000, сталъ на Луполовѣ, а казна денежная стала въ цехаузѣ городскомъ; пушки, порохъ и пули поставлены были на базарной площади, при коихъ караулъ стоялъ; оными полками командовалъ генераль-маіоръ Чамборсъ, онъ былъ тяжело на городъ, такъ же подполковникъ Преображенскаго полка Маркъ Богдановичъ, который позволилъ евреямъ водкою шинковать; но мѣщане предупреждая не допустили евреямъ въ Могилевѣ шинковать, за что дали подполковнику 200 рублей.

Тогожь времени за невыдачу провіанта изъ города была эвакуація въ домахъ почетнѣйшихъ гражданъ и всѣ магистратскіе чиновники были подъ стражею; но къ счастью мѣщанъ Могилевскихъ на то время возвратилися Могилевскіе послы отъ Его Царскаго Величества съ предписаніями охранительными и объявили генералу Чамборсу. Тогда городъ нѣкоторую отраду имѣлъ и не-

столько уже отягощали переходящіе полки провіантами. Ноября 9 дня Россійскіе полки, стоявшіе въ Могилевѣ, напали изъ пущей по причинѣ одержанной побѣды въ Польшѣ Россійскимъ войскомъ надъ Шведскою арміею; тогда пороха дано изъ города 60 фун.

Въ то время, хотя и предписанія охранительныя имѣли Могилевскіе жители, но нѣсколько принуждены были дать провіанта на полки Русскіе, и генералу Чамборсу дали аккомодациі червонныхъ золотыхъ 100. Въ томъ же мѣсяцѣ Ноябрь ожидали Его Царскаго Величества въ Могилевѣ, но не былъ; полки же Россійскіе чрезъ всю зиму стояли въ Могилевѣ, даже до весны, пока Днѣпровскіе разливы унаши.

Въ томъ 1706 году дешевою цѣною продаваемъ былъ хлѣбъ и всѣ съѣстные припасы.

1707 года по прошествіи зимы, когда уже наступила весна и разливы Днѣпровскіе унаши, то полки, стоявшіе въ Могилевѣ на квартирахъ, пошли въ Литву и много полковъ проходило чрезъ Могилевѣ, потому что былъ слухъ, якобы Шведская армія вышла уже изъ границы прусской въ Литву.

Тогожь 1707 года всегдашними переходами Россійскихъ войскъ, то въ Литву и Польшу чрезъ Могилевѣ, то изъ Литвы за Могилевѣ, браніемъ лошадей на подводы, даваніемъ провіанта и кормленіемъ переѣзжающихъ драгуновъ и пѣхотныхъ солдатъ, починками мостовъ, постоями у мѣщанъ, городъ Могилевѣ до крайности изнурили войска; подъ городомъ же Бопысью пѣхоты и конницы нѣсколько десятковъ полковъ стояло, и дѣлаемы были тамъ великіе окопы, для копанія оныхъ давано крестьянскаго народа съ заступами, сѣкирами и топорами изъ всего повѣта Оршанскаго по нѣсколько сотъ на недѣлю, такъ же и изъ экономіи Могилевской и изъ самаго города Могилева на недѣлю выслано по 200 человекъ для копанія батарей; потому при Бопысѣ были копаемо, что въ то время Днѣпръ въ Бопысѣ столь мелокъ былъ, что конница могла удобно переходить чрезъ Днѣпръ и Шведская армія намѣрена была въ Бопысѣ чрезъ Днѣпръ переправляться на другую сторону и итти на Москву; а потому тамъ Россійское войско дѣлало свои укрѣпленія и батареи, дабы Шведскую армію не пропустить чрезъ Днѣпръ. Въ то время полковникъ Россійской арміи Воейковъ съ тремя тысячами пѣхоты пришелъ въ Могилевѣ и объявилъ, что по повелѣнію Его Царскаго Величества Петра Алексѣевича мѣщане Могилевскіе должны ему Воейкову дать на его полки десять тысячъ тынфовъ; котораго хотя просили мѣщане объ освобожденіи ихъ отъ такового платежа, но никакими средствами не могли упротить. И, когда онъ Воейковъ тяжелую и несносную на весь городъ постановилъ езекуцію, собрать угрожая побоями и мучительствомъ, принуждены собрать за одну ночь со всего города десять тысячъ тынфовъ и отдать полковнику Воейкову.

Взятіе Русскими г. Быхова и навазаніе Синицкихъ.

Генералъ-маіоръ Литовскій Бонча Синицкій старшій и братъ его младшій Бонча Синицкій, подстоіи, оказались въ сень 1707 году и сами измѣнниками противъ короля Польскаго Августа II, Речи Посполитой и всего королев-

ства Польскаго, а такъ же учинилися измѣнниками противъ Россійскаго Монарха Петра Алексѣевича, держась стороны Шведскаго короля Карла XII; и когда совершенно обнаружилась измѣна Сяницкихъ, то по повелѣнію Россійскаго Монарха 1707 года, послѣднихъ числа Іюля, Россійскимъ войскомъ, стоявшимъ въ то время на квартирахъ въ Могилевѣ, взята Быховская крѣпость; бывшіе же въ оной Сяницкіе за измѣну оба взяты подъ крѣпкую стражу и скованные желѣзными цѣпями изъ Быхова препровождаемы были чрезъ Могилевъ въ Сибирь. Каковое Сяницкихъ препровожденіе учинено нарочито весьма церемоніально для большаго безчестія измѣнниковъ Сяницкихъ:

Когда Сяницкіе были везены чрезъ городъ Могилевъ, то впереди ихъ шла пѣхота съ обнаженными мечами маршемъ военнымъ, весьма церемоніальнымъ, съ знатною громогласною музыкою и барабаннымъ боемъ; за пѣхотою ѣхала гвардія, нѣсколько полковъ, съ обнаженными мечами, потомъ ѣхали на верховыхъ лошадяхъ 14 подпорошниковъ, которые везли пѣвчія Сяницкаго хоругви, (оныхъ было 8 долгихъ и 6 короткихъ); хоругви везены были переложивши чрезъ плеча такъ, что самыя хоругви позади ихъ волочились концами при хвостахъ лошадиныхъ по самой землѣ; за хоругвями, волочними по землѣ, ѣхали на одной повозкѣ небольшой оба Сяницкіе, у коихъ скованы были желѣзными цѣпями ноги и руки; за Сяницкими везенъ былъ на простой крестьянской телѣгѣ помѣщикъ Бѣлорусскій Пѣтухъ, подозрѣваемый въ тойже измѣнѣ; при Сяницкихъ былъ покоевый ихъ служитель для услуги имъ. За повозкою Сяницкихъ свади шла конница и пѣхота церемоніально съ обнаженными мечами. Таковая церемонія учинена для большаго поруганія и презрѣнія. Препроводивши съ такою военною церемоніею Сяницкихъ чрезъ городъ Могилевъ, вышедши на предмѣстіе за Шеловскими воротами, Россійское войско остановилось для отдыха и обѣда. Тогда старшій Сяницкій, призвавъ католическаго ксендза, исповѣдался и причащался: онъ былъ вѣроисповѣданія Римско-католическаго; а младшій Сяницкій, подстолий, хотя тогда же былъ усовѣщиваемъ ксендзами къ принятію Римско-католическаго исповѣданія, но не захотѣлъ ревоковать: онъ былъ Бальвинскаго вѣроисповѣданія. Во время обѣда старшій Сяницкій прислалъ своего покоеваго служителя въ магистратъ, прося магистратскихъ членовъ купить ему Сяницкому на счетъ городскій шапку для ночнаго сна. Магистратскіе члены, купивши для Сяницкаго шапку хорошую, вложили въ оную денегъ 200 злотыхъ копѣйками (Россійскою монетою составитъ 120 руб.) и отослали съ магистратскимъ шафаромъ; самижъ члены магистратскіе не смѣли итти къ Сяницкому для отданія ему почтенія, опасаясь, дабы не подпасть въ подозрѣніе предъ Россійскими военачальниками. Изъ всѣхъ дѣйствій Сяницкихъ видно, что они оба чрезъ все семилѣтнее пребываніе свое въ Могилевѣ были самыя безсовѣстнѣйшіе и безчеловѣчнѣйшіе обидчики города Могилева они своимъ алчнымъ ненасытнымъ сребролюбіемъ и корыстолюбіемъ, своими разбойническими езекуціями, бѣдныхъ Могилевскихъ жителей до самой крайней бѣдности привели, совершен-

ные разорители и разбойники, а между тѣмъ назывались протекторами Могилева и за мнимое свое протекторство, которое можно по справедливости назвать роззорительствомъ, безсовѣстно обдирали жителей требованіемъ награды себѣ за плутовство свое; но Могилевскіе граждане по добродушію своему и во время несчастія Синицкихъ снабдили ихъ деньгами. Въ рукописныхъ старинныхъ, на Польскомъ языкѣ писанныхъ, замѣчаніяхъ написано, что Могилевцы таковое благодѣяніе учинили Синицкимъ, основываясь на старинной поговоркѣ: когда пана ведутъ въшатъ на висѣлицу, то и тогда не раздражай его, но кланяйся ему, дабы въ случаѣ сорвавшись съ висѣлицы не учинилъ отищенія.

По окончаніи обѣда Россійское войско отправилось съ Синицкими и помѣщикомъ Пѣтухомъ къ предѣламъ Россійскимъ и препровождало ихъ до границы Смоленской.

По прошествіи нѣсколькихъ дней, по отъздѣ Синицкихъ, Россійскіе солдаты изъ Быхова гнали чрезъ Могилевъ Синицкаго пѣхотнаго войска жолнеровъ 350 человекъ, которые всѣ лишены были своихъ воинскихъ мундировъ и одѣты въ подбранныя крестьянскія сермяги, по парѣ повязанные за руки, за всякими же тремя парами, порядкомъ идущими, шелъ Русскій солдатъ съ обнаженнымъ мечемъ; и въ такомъ положеніи оные Синицкаго войны препровождены были на границу Смоленскую. Синицкихъ же и Пѣтуха изъ Смоленска отвезли въ Москву; изъ Москвы Пѣтухъ въ скоромъ времени возвращенъ въ Польшу и прибылъ въ свое имѣніе, въ Могилевскомъ уѣздѣ состоящее. А Синицкихъ изъ Москвы отослали въ Сибирь въ ссылку, которые долгое время жили въ Сибири въ ссылкѣ въ великой бѣдности и одинъ изъ Синицкихъ въ Сибири умеръ; а другой, когда сошелъ съ ума, то отосланъ былъ изъ Сибири въ Польшу.

Когда таковое послѣдовало несчастіе Синицкимъ, то и домъ ихъ каменный двухъэтажный великолѣпный, бывший въ Польшковичахъ, Россійскими солдатами разоренъ и опустошенъ.

По указу Его Царскаго Величества Россійскаго Государя Петра Алексѣевича всѣ бывшіе въ Быховской крѣпости (нѣсколько десятковъ) пушки, въ томъ числѣ и Могилевскихъ 15 пушекъ, взятыхъ изъ Могилева Синицкимъ во время сраженія его съ Бильдюкомъ при осадѣ Быхова, а также и оную бывшую въ Быховѣ чрезвычайной величины ломовую Могилевскую пушку, называемую Голянку, Россіяне взяли и сложивши всѣ въ байдакъ отправили Днѣпромъ въ Кіевъ.

Объ оной пушкѣ Голянкѣ въ рукописныхъ замѣчаніяхъ написано, что она была Московская, но въ древнія времена, во время сраженія съ Польшою, отнята Поляками отъ Русскихъ, что столь была велика, что подобной оной величиною не было ни въ Польшѣ, ни въ Литвѣ, что она на одинъ выстрѣлъ вмѣщала въ себѣ три камня пороха, по причинѣ чрезвычайной своей величины была раззорительна при осадахъ, и что Синицкій посредствомъ оной

пушки возмогъ взять Быховскую крѣпость, хотя изъ оной крѣпости Бильдюкъ вѣрно отражалъ Смицкаго. При осадѣ Быхова Смицкій хотѣлъ взять Могилевскихъ пушекъ пять ломовыхъ, но граждане Могилевскіе не пустили; а потому по настоянію Смицкаго принуждены были дать въ одоженіе двѣ пушки ломовыхъ, называвшихся по своимъ гербамъ Змѣю и Соколомъ, да третію Голянку, и всѣ поминутыя пушки взяты въ Быховъ Русскими и отправлены Днѣпромъ въ Кіевъ; въ Быховѣ же оставлена только одна желѣзная.

1707 года, Іюля 24 дня, въ Могилевѣ Россійскихъ офицеровъ четырехъ выведено на базарную площадь съ церемонією военною, гдѣ, по прочтеніи на Россійскомъ языкѣ опредѣленія, старшаго офицера вдругъ разстрѣляли такимъ образомъ: осужденный, имѣя глаза завязанные, сталъ на колѣнкахъ, на онаго 20 солдатъ выстрѣлили холостыми зарядами безъ пуль, одинъ изъ солдатъ стрѣлилъ въ самое сердце, гдѣ раны никакой не было, а только знакъ былъ изъ плата бумажнаго прилипшій къ тѣлу, и отъ того знака осужденный въ одно мгновеніе ока умеръ и погребенъ возлѣ братскаго монастыря большой Церкви. Другихъ двухъ офицеровъ тѣмъ же опредѣленіемъ осуждено на вѣчную каторгу, а четвертаго офицера, выведши изъ города за Виленскіе ворота, повѣсили на висѣлицѣ, зацѣпя желѣзною цѣпью за ребро, который долгое время мучился, пока умеръ. Какое же было преступленіе тѣхъ четырехъ осужденныхъ офицеровъ, узнать не могъ, говоритъ писатель, бывший самовидцемъ сего происшествія.

Тогожъ года, Августа 3 дня, изъ Минска отъ генерала Репнина присланъ въ Могилевъ Россійской арміи майоръ съ двумястами конницы, который по приѣздѣ своемъ въ третій день, взявъ солдатъ 100 человекъ, квартировавшихъ въ Могилевѣ и съ оными солдатами забравъ собственныя городскія на валу стоявшія 25 пушекъ, которыхъ съ лафетовъ снявъ, колы порубивъ, желѣзные оковы ободравъ, въ замкѣ Могилевскомъ въ кучу посваливалъ, потомъ сложивши оныя пушки въ байдакъ отправилъ въ Смоленскъ. При отправленіи тѣхъ пушекъ изъ Могилева магистратскіе члены хотѣли отобрать ихъ, но не могли. Въ то время и экононы замковые Могилевскіе своей власти не могли распространять. Таковое забраніе Россіянами городскихъ Могилевскихъ пушекъ учинено для того, дабы Шведской арміи не могли достаться въ руки. И какъ въ то время въ брамѣ Олейной въ цехаузѣ боковомъ хранился городскій порохъ, пули, олово и нѣсколько сотъ большихъ кусковъ свинца, замурованныхъ такъ искусно, что оныхъ дверей, не только не возможно было узнать, но ни примѣтить; то по объявленію одного Русскаго пушкаря, называвшагося Стенькою Понарскимъ, служившаго чрезъ нѣсколько лѣтъ въ Могилевѣ за цекляра, Россіяне отбивши двери замурованные все тамъ найденное ими побрали, порохъ и олово роздали на полки; а пули затопили въ Днѣпрѣ, дабы и тѣ припасы Шведской арміи не могли достаться; Понарскій же тотъ, цекляръ Могилевскій, послѣ сего не явился, но отправился въ Москву.

Удаленіе изъ Могилева пушекъ предъ приходомъ въ Бѣлоруссію Шведовъ.

Тогожь года, Августа 22 дня, по приказанію Михаила Борисовича Шереметева выдано отъ города мунтуговъ съ ремнемъ 1350 на полковыхъ лошадей, сіе было по той причинѣ, что нѣхотѣ приказано быть конницею.

Въ то время Московскій царевичъ Алексѣй Петровичъ прѣвзжалъ чрезъ Могилевъ безъ церемоніи въ малой ассистенціи, былъ въ церкви братской. Магистратскіе чиновники ходили къ Алексѣю Петровичу съ почтеніемъ и съ хлѣбомъ нарочито испеченнымъ. Алексѣй Петровичъ принялъ хлѣбъ съ благодарностію и переночевавши выѣхалъ изъ Могилева.

Прибытіе въ Могилевъ епископа Сильвестра Четвертинскаго.

Тогожь года князь Святополкъ Четвертинскій Сильвестръ, епископъ Бѣлорусскій, прибылъ въ Могилевъ на епархію Могилевскую. Граждане Могилевскіе встрѣтили его преосвященство съ цехами и хоругвями, а такъ же духовенство въ облаченіи съ церковными хоругвями и колокольнымъ звономъ во всѣхъ градскихъ церквахъ, но не съ такою славною церемоніею, какъ встрѣчали предмѣстника его преосвященнаго Серапіона Полховскаго, по причинѣ разстройства, въ то время бывшаго въ Могилевѣ отъ проходящей Россійской арміи.

Сборъ съ Могилева провіанта въ пользу Русскаго войска.

Тогожь 1707 года, Октября 11 дня, по указу князя Ромодановскаго выдано изъ города Могилева на Россійское войско отъ всякаго дыма по бочкѣ муки ржаной, по три солянки соли, по три воза сѣна (всякій возъ долженъ быть вѣсомъ по 20 пудовъ). Оный провіантъ отправленъ былъ въ городъ Бопысь для полковъ Россійскихъ, въ Бопысѣ стоявшихъ. Могилевскіе жители видя, что они въ великихъ и несносныхъ находятся отягощеніяхъ, послали пословъ своихъ къ Его Царскому Величеству Петру Алексѣевичу въ Литву, прося защиты; но поелику начиналися уже баталіи, то послы Могилевскіе не могли въ пользу свою ничего получить и безъ всякаго успѣха возвратилися.

Въ сіе время нѣкто Сузинъ имѣлъ въ замкѣ Могилевскомъ администрацію, не извѣстно отъ какой стороны былъ присланъ, отъ Россійской или отъ Польской, потому что въ сіе время владѣли Могилевомъ Россіане и Поляки вмѣстѣ. Оный Сузинъ въ Могилевѣ бралъ въ военную службу сволочь и бродягъ по ассигнаціямъ. Тотъ Сузинъ притѣснялъ Могилевскихъ гражданъ и много денегъ изъ города побралъ. Онъ для обмундировки своихъ новонабранныхъ солдатъ приказалъ купцамъ Могилевскимъ принести изъ лавокъ въ замокъ нѣсколько десятковъ поставовъ сукна, обѣщая уплатить за оное, но вмѣсто платы угрожалъ купцамъ и остальное сукно отъ нихъ насильно побрать; а посему купцы Могилевскіе принуждены были сукна свои попрятать; взятое же Сузинымъ осталось неуплаченнымъ.

Въ томъ же году въ мѣсяцъ Декабрѣ везена чрезъ Могилевъ рыба бѣлуга чрезвычайной величины, которая лежала на двоихъ саняхъ, имѣла голову и брюхо столь грубыя, что едва двумя сажнями можно было обнять, къ хвосту же была потоньше. Она бѣлуга везена была въ Литву къ Россійскому князю генералиссиму и сенатору Александру Даниловичу Меншикову.

Въ началѣ 1708 года король Шведскій Карлъ XII-й съ войскомъ, состоя-

щимъ изъ ста тысячъ, пѣхотнымъ и конницею вторгнулся въ Литву, взялъ городъ Вильню, ограбилъ и приказалъ дать великіе провіанты на Шведское войско, а выходя изъ Вильни Виленскихъ магистратскихъ чиновниковъ взялъ въ неволю въ обозъ Шведскій. Въ оной неволѣ Виленскій войтъ Морозъ умеръ, а другіе члены Виленскаго магистрата отпущены.

Бѣлорусскій епископъ Сильвестръ, князь Четвертинскій, пребывши нѣкоторое время въ Могилевѣ и видя, что въ Польшѣ отъ Шведской арміи, а въ Литвѣ и Бѣлоруссіи отъ Россійской арміи, происходятъ великія разстройства, отѣхалъ въ свое имѣніе дѣдичное до Четвертины.

Въ томъ 1708 году въ Могилевѣ безпрестанные переходы и переезды воинскіе были, на комъ даваны были фуражи, провіанты сухаревъ, насильно браны лошади, подводы; принуждали къ работѣ мостовъ на Днѣпрѣ. Въ то время въ Могилевѣ, какъ въ горнищѣ, всегда кипѣло по той причинѣ, что Шведская армія изъ Вильни шла на Бѣлоруссію; а посему Россійское войско, стоявшее въ Бѣлоруссіи и Могилевѣ, было въ великой осторожности и вездѣ крѣпкіе караулы съ пушками разставлены были, какъ виѣ города Могилева, такъ и внутри, и хотя Россійская армія отягощала провіантами Бѣлоруссію, но во всей Бѣлоруссіи и въ Могилевѣ дешавизна тогда была на всѣ съѣстные припасы.

Въ томъ году майоръ Воейковъ квартировалъ въ замкѣ Могилевскомъ и выбиралъ изъ волости экономической всѣ доходы и денежный доходъ изъ винной городской продажи; самъ же майоръ Воейковъ былъ на содержаніи городскомъ; а потомъ опредѣлено давать Воейкову изъ ратуши деньгами на недѣлю по 15 злотыхъ, доходы же, выбираемые Воейковымъ изъ Могилевской экономіи, поступали на содержаніе Россійской арміи.

Тогожь года, Генваря 10 дня, Его Царское Величество Государь Петръ Алексѣевичъ былъ въ Копысь съ великимъ множествомъ арміи, стоявшей подъ Копысью въ окопахъ, дабы Шведскую армію, намѣревавшую идти на Россію, не пропустить чрезъ Днѣпръ. Тогда ожидали Его Царскаго Величества прибытія въ Могилевъ и приготавливали нужное къ принятію, но не изволили быть.

Въ то время изъ Копыси безпрерывные указы были посылаемы въ Могилевъ о доставленіи разныхъ провіантовъ: сухарей, овса, сѣна, подводъ, лошадей и прочаго; почему къ Его Царскому Величеству въ Копысь изъ ратуши Могилевской были посланы послы для испрошенія облегченія, и хотя предписаніе получили въ свою пользу, но съ великими городскими убытками, потому что надобно было приближенныхъ Государевыхъ генераловъ дарами подкупить.

Генваря 22 дня полкъ Семеновскій проходилъ чрезъ Могилевъ. На тотъ полкъ приказано было дать тяжелый провіантъ изъ Могилева, но какъ городъ не въ состояніи былъ выдать требуемаго провіанта; то граждане оного

полка маіора, имѣвшаго по части провіантскаго команду, подкупили деньгами, дали ему 800 руб.

Генваря 28 дня послѣдовалъ указъ отъ князя Ромодановскаго изъ Бопыси о выдачѣ изъ Могилева по тарифу Оршанскому подымного: сѣна 800 возовъ, овса 300 мѣръ, на полки, въ Бопысѣ стоявшіе; но какъ Могилевскіе мѣщане не въ состояніи были доставить требуемаго фуража, то уплатили 1000 злотыхъ Польскихъ.

Февраля 11 дня капитанъ Волковъ прибылъ въ Могилевъ, поставилъ въ Могилевѣ свою строгую езекуцію, дабы городъ выплатилъ денежную порцію на Россійское войско; онаго капитана Волкова съ его командою городъ чрезъ нѣсколько дней содержалъ; и поелику онъ тяжело своими драгулами езекуивалъ, то обыватели Могилевскіе принуждены были дать ему Волкову 500 битыхъ талеровъ.

Февраля 18 дня Государь Петръ Алексѣевичъ былъ въ Бѣлицѣ; изъ Могилева посылали пословъ просить у Его Величества милости.

Февраля 29 дня полковникъ Шереметевъ и подполковникъ полка Бутырскаго Иванъ Васильевичъ Солнцовъ прибыли въ Могилевъ съ нѣсколькими сотнями конницы.

Марта 5 дня отъ подскарбего Польскаго присланъ былъ хорунжій съ требованіемъ, дабы городъ Могилевъ на польское войско далъ 75,000 талеровъ, но граждане, извиняся отягощеніями Россійскаго войска, отправили хорунжаго безъ денегъ. Тогожь дня послѣдовалъ указъ, дабы въ Могилевѣ заготовляемъ былъ провіантъ сухарный на Россійское войско.

Въ сіе время посланы были изъ Могилева лазутчики въ Слуцкъ для узнанія о Шведской арміи, и получено, что армія Шведская и самъ король Шведскій Карлъ XII-й въ городѣ Вильнѣ.

Марта 6 дня преосвященный Сильвестръ, князь Святиполкъ Четвертинскій, епископъ Бѣлорусскій и Могилевскій прибылъ въ Печерскъ въ загородный домъ архіерейскій. Могилевскіе магистратскіе чиновники, извѣстясь о пріѣздѣ его преосвященства, ѣздили къ нему, яко къ архипастырю своему, для отданія почтенія своего.

Марта 9 дня, когда гетманъ Польскій Огинскій прибылъ въ Могилевъ, то магистратскіе чиновники ходили къ нему съ почтеніемъ и дали 100 талеровъ битыхъ.

Марта 13 дня, преосвященный Сильвестръ, мало проживши въ Могилевѣ и въ Печерскѣ, по причинѣ неспокойствія военнаго и опасностей, а болѣе слыша о нашествіи Шведской арміи, отѣхалъ въ свою сторону, въ Четвертины.

Марта 14 дня, князь Россійскій Александръ Даниловичъ Меншиковъ съ весьма знатною помпою въѣхалъ въ Могилевъ и въ замокъ Могилевскій со множествомъ каравановъ на верблюдахъ и мулахъ, провождаемый драбантами въ аппаратѣ. Самъ Меншиковъ въ замокъ квартировалъ;

Пребываніе
въ Могилевѣ
Меншикова.

а офицеры въ домахъ почетнѣйшихъ Могилевскихъ купцевъ и мѣщанъ. Тогда Могилевскіе магистратскіе члены, видя и слыша, что князь Меншиковъ человекъ былъ злой и на городъ Могилевъ немилостивъ, желая дарами склонить его къ милости, ходили къ нему съ хлѣбомъ и солью, съ пряными кореньемъ, виномъ и сахаромъ, отвезли венгерскаго вина бочку и даровали большой сосудъ хрустальный, въ серебрѣ оправленный, Гданской работы, стоящій 1000 злотыхъ. На другой день своего пріѣзда поутру князь Александръ Даниловичъ Меншиковъ присылалъ своего секретаря на ратушу съ повелѣніемъ, дабы магистратъ ежедневно доставлялъ князю Меншикову напитки всѣ и съѣстные припасы отъ мала до велика изъ города. Хотя городъ Могилевъ отъ войскъ и военачальниковъ уже былъ до крайней бѣдности доведенъ, однако принуждены были мѣщане требуемые княземъ Меншиковымъ фуражи и съѣстные припасы доставлять Меншикову на содержаніе какъ его особы, такъ и дворовыхъ его людей, и на балы и пиршества его. По послѣдованіи повелѣнія доставляемо было вино венгерское и французское бочками, медъ и пиво варями, бураки, капуста и соль бочками, ежедневно вола живаго, нѣсколько десятковъ барановъ, гусей и куръ стадами, хлѣба ситнаго и розоваго на всякій день по 100 булокъ, водки простой и наливки вѣршской мѣриками, мыла на мытье бѣлья по нѣсколько десятковъ фунтовъ на недѣлю, рыбы просольной возами, а живой сколько возможно было доставить, рыбы вялой давано пудами, масла коровьяго фасками, грибы боровики тысячами, коренья пряное, розинки (изюмъ), винныя ягоды, миндалы, по нѣсколько десятковъ фунтовъ, шафранъ, мускатовыя галки лотами, желѣзо на кованье лошадей и оковку каравановъ пудами, лукъ, петрушка и другія огородныя овощи кошами, перецъ, инбирь и другія коренья фунтами, цитроны и оливки ахтлингами, муки пшеничной самой лучшей мѣрками, деревянное масло ахтлингами, сахаръ ежедневно головами, рыбы осетрины цѣлыми осетрами и порубленными, рыбы сомины по нѣсколькѣ десятковъ фунтовъ, калачи печеные, на базарѣ продаваемые, ежедневно были даваны, исключая праздничныхъ дней, ежедневно такъ же блиновъ гречаныхъ печеныхъ, на рынокъ продаваемыхъ, давано по нѣсколько десятковъ, и масло коровье. А такъ же естли чего когда либо случится не доставить, то вдругъ магистратскіе члены браны были подъ стражу и экзеквованы, штрафованы. Такъ же княжескихъ портныхъ и рымаровъ мѣщане содержали на городскомъ иждивеніи, и за шитье одѣяній, за дѣланіе шоръ и за всякую работу уплачиваемо было изъ города, а такъ же и кожи для обивки каравановъ и шоровъ покунаемы были за городскіе деньги. Всего же доставляемаго отъ города по требованіямъ Меншикова невозможно ни описать, ни исчислить. Удивительно, какъ городъ Могилевъ возмогъ снести всѣ вышеописанныя отягощенія. Сей проклятый червякъ, съ дворомъ своимъ квартируя въ замкѣ отъ 14 Марта до 19 Мая 1708 года, точилъ и поддѣдалъ городъ, ибо на содержаніе князя Меншикова значительная издержана сумма.

Оный князь Меншиковъ, живя въ Могилевѣ на всемъ великолѣпномъ и весьма роскошномъ городскомъ иждивеніи, вмѣсто благодарности имѣлъ намѣреніе и изыскивалъ способы, какими бы средствами отмстить городу Могилеву за избітіе Могилевскими мѣщанами въ Могилевѣ 1661 года Россійскаго войска, и какимъ бы образомъ склонить на то Его Царское Величество Петра Алексѣевича, дабы городъ Могилевъ вырубить. И когда свои намѣренія объявилъ во время бала Шереметеву, старому кавалеру, и другимъ чиновицамъ, въ то время на балу бывшимъ, тогда Шереметевъ сказалъ: «Александръ Даниловичъ! полно говорить; на то су была война, можно разумѣть, полна-ста, и наши были виноваты; смотри нынче: не много ли въ Польшѣ нашихъ побито, да будетъ ли мститца? Да во всемъ Божіе изволеніе; плюнь на это. Посмотри, нынче городъ Могилевъ насъ самихъ и солдатъ драгунъ и офицеровъ царскихъ хлѣбомъ и солью кормить, а бѣды намъ не творить, а отъ нихъ благодарны, нехай себѣ здравствуютъ». Такъ же и другіе офицеры знатнѣйшіе таковыя Меншиковы намѣренія ему охудали, и которые были усердны гражданамъ, то оный секретъ Меншикова Могилевскимъ гражданамъ объявили.

Князь Меншиковъ, кватируя въ замкѣ, имѣлъ обыкновеніе часто ходить на Богомоленіе въ братскую церковь; и когда въ одно время, стоя предъ чудотворнымъ образомъ Богородицы, размышляя, какимъ бы образомъ отмстить Могилевскимъ жителямъ, и во время таковыхъ замысловъ унелъ предъ образомъ, якобы обомлѣлъ, и отъ того времени пересталъ ходить въ братскую церковь и началъ ходить въ Спасскую церковь. И такъ покровительствомъ Богородицы оное Меншиково злое намѣреніе никакого дѣйствія не возымѣло.

Въ сіе время послѣдовалъ указъ, дабы готовлены были сухари на войско, и нѣсколько десятковъ тысячъ паръ подковъ лошадиныхъ. Сухари выданы; а за подковы офицерамъ дарами удовлетворено.

Построеніе
Русскими мо-
стоу въ Мо-
гилевѣ.

Тогожь времени, когда наступила весна и Днѣпръ вскрылся, то во время разлитія водъ весеннихъ Россіане начали строить на Днѣпрѣ два моста; какъ же той весны разливъ былъ весьма великій, то одинъ мостъ поставленъ былъ на байдакахъ, на томъ мѣстѣ, гдѣ нынѣ мостъ стоитъ. Съ онаго моста т. е. переѣхавши чрезъ оный мостъ изъ Луполова на берегъ городскій, который также весьма покрытъ былъ водою, ѣздили берегомъ намощеннымъ по высшимъ мѣстамъ тамошнихъ береговыхъ огородовъ, на коихъ и горницы стоявшія сбрасываемы были съ мѣстъ своихъ и оными намощенъ былъ берегъ по теченію рѣки Днѣпра внизъ до Бернардинскаго костела, а такъ же и вокругъ костела Бернардинскаго было намощено до самой жидовской школы; а другой мостъ построенъ былъ плувучій выше города отъ столбовъ Луполовскихъ противъ рѣчки Дебри, гдѣ была предъ тѣмъ стѣна деревянная и башня на берегу Днѣпра стояла; переѣдя оный мостъ, ѣздили берегомъ рѣчки Дебри подъ гору Гвоздовку; бывшая же отъ горы Гвоздовки до Днѣпров-

скаго берега стѣна деревянная и башня, стоявшая на берегу Днѣпра, вся разобрана на мосты; для постройки номинутыхъ мостовъ доставляемы были работники изъ мѣщанъ Могилевскихъ сотнями.

Мая 19 дня вышепомянутый князь Меншиковъ Александръ Даниловичъ съ важною номпою и ассистенціею своихъ драбантовъ и дворовыхъ офиціалитовъ съ караванами, верблюдами и мулами, навьюченными, изъ замка Могилевского выѣхалъ; а на мѣсто Меншикова Россійскій полковникъ Андрей Шарфовъ въѣхалъ въ замокъ, котораго такъ же Могилевскіе граждане ежедневно принуждены были съ великимъ издивеніемъ содержать; но тотъ Шарфовъ мало побывъ въ замкѣ, опасаясь приближающейся Шведской арміи, переехалъ на Луполовъ и на Луполовъ квартировалъ.

Тогожь времени кромѣ двухъ мостовъ Могилевскихъ еще третій построенъ былъ издивеніемъ жителей Могилевскихъ въ Польшковичахъ для перехода Россійскихъ войскъ.

Юля 20 дня князь Меншиковъ съ малою ассистенціею изъ Копыси ѣхалъ черезъ Могилевъ и, мало проедя въ Могилевѣ, выѣхалъ за Днѣпръ. Шведская же армія въ то время была близъ города Бобра. Меншиковъ хотя мало въ Могилевѣ медилъ; но городу опять былъ тяжелъ; граждане принуждены были вымышленными его требованіями удовлетворять провіантомъ и фуражемъ.

Проездъ
черезъ Могилевъ
князя Меншикова
и Шереметева.

Тогожь времени проезжалъ черезъ Могилевъ фельдмаршалъ Борисъ Петровичъ Шереметевъ, старшій, и ему фельдмаршалу провіантъ выданъ изъ города очень тяжелый и соли выдано 200 бочекъ. Таковыя большіе провіанты Россіане нарочито брали, дабы Шведской арміи въ Могилевѣ не было провіантовъ.

Въ послѣднихъ числахъ Юля Польскій гетманъ Огинскій былъ въ Могилевѣ и немедленно выѣхалъ, опасаясь приближающейся Шведской арміи, которая въ то время была подъ мѣстечкомъ Березиною, Сапѣжинскою, въ пяти миляхъ отъ мѣстечка Головчина.

Въ то время Россіане хотѣли выжечь городъ Могилевъ; но таковое повелѣніе отклонили Могилевскіе граждане отъ города значительными подарками. На тѣхъ дняхъ непрерывно Россійское войско, пѣхота и конница, а такъ же Татары и Балмыки, проходили черезъ Могилевъ подъ мѣстечко Головчинъ *).

Событія въ
Могилевѣ
предъ приближеніемъ къ
нему Карла
XII-го.

Предъ приходомъ Короля Шведскаго съ своею стотысячною арміею въ Могилевъ, Могилевцы за предзнаменованіе имѣли, что тогда, послѣ случившихся малыхъ дождей, безчисленное множество малыхъ лягушекъ являлося, и землю покрывали такъ, что и ступить за ними не было свободнаго мѣста, и всѣ тѣ лягушки скакали въ городъ, чего въ прежніе годы никогда не бывало.

1708 года, Юля 3 дня, Россійскіе солдаты, 12 человекъ, находившіеся въ Могилевскомъ замкѣ, издали примѣты приближающійся къ городу Швед-

*) Затѣмъ слѣдуетъ рассказъ о Головчинскомъ сраженіи, не заключающій въ себѣ никакихъ новыхъ подробностей сравнительно съ свѣдѣніями, сообщаемыми объ этомъ событіи Устряловымъ и Головкинымъ и потому оставленный нами.

ской арміи авангардъ, бѣжали изъ замка къ Днѣпру и, переправившись чрезъ Днѣпръ, уведомили о приходѣ Шведскаго авангарда своихъ солдатъ, бывшихъ на Луполовѣ въ аппаратѣ съ тремя пушками. Тогда Русскіе солдаты байдаями, на которыхъ мосты стояли, поотрубали и мосты распустили; а между тѣмъ въ Виленскіе ворота вступилъ авангардъ Шведской арміи, состоящій изъ 500 воиновъ Волоской конницы, и всякій воинъ имѣлъ пучокъ соломы пришитый къ шапкѣ для знака; кои какъ скоро вбѣгли въ городъ, то вдругъ разсыпались по всѣмъ улицамъ градскимъ, ища Русскихъ солдатъ; но какъ солдатъ не было въ городѣ, то авангардъ бросился на Луполовъ, и прибѣжавъ къ Днѣпру, не сыскалъ ни моста, ни лодокъ. Видя же на Луполовѣ стоявшихъ съ пушками солдатъ, стрѣляли на нихъ чрезъ Днѣпръ изъ ружей, но пули ихъ ружейныя не могли достигать до Русскихъ солдатъ. Русскіе же только одинъ разъ изъ пушки выстрѣлили на авангардъ чрезъ Днѣпръ, и тѣмъ выстрѣломъ убили по случаю шедшаго по берегу Могилевскаго жѣщанина, потомъ съ пушками своими побѣжали изъ Луполова; а отрубленные солдатами поплывшіе внизъ по Днѣпру байдаями городскіе по повелѣнію магистрата переняты и возвращены въ городъ.

Того времени, какъ авангардъ Шведскій вѣхалъ на базарную площадь, то одна градская почетная особа, жалуюсь Шведамъ на Русскихъ, такъ закричала: «mosci panowie, broncie nas od tych Moskalow, bo juz oni nam do żywego dojedli». Ale to trafiło się tak, jak bywa, kiedy kto uciekając od dźdźu trafi pod gupnę. (То есть: милостивые господа! обороните насъ отъ оныхъ Россіянъ, ибо они уже до живой кости насъ доѣли. Но таковая жалоба и надежда на Шведовъ была очень ошибочна; ошибка и надежда такая подобна тому, какъ если бы кто убѣгая отъ огня попалъ въ полыме).

Провіантовые
и денежные
леборы Шве-
довъ съ Мо-
гилева.

Тогожъ мѣсяца и числа часть Шведской арміи вступила въ Могилевъ и стала въ части Людѣковской надъ рѣчкою Дубровенкою, гдѣ нынѣ соборная кладбищная церковь стоитъ. По прошествіи трехъ дней послѣ этого т. е. 7 Іюля прибылъ Шведскій король Карлъ XII со всею арміею своею въ Могилевъ и сталъ въ лагеряхъ за городомъ на горахъ, простирающихся отъ Могилева по берегу Днѣпровскому до мѣстечка Буйничъ. Обозъ его былъ весьма великій со всею артиллеріею. По прибытіи Шведскаго короля Могилевскіе магистратскіе чиновники ходили къ Королю просить милости. Король чрезъ переводчика отвѣчалъ: «поелику вы, Могилевцы, давали провіантъ Россіянамъ, то надобно, дабы и мнѣ давали»; и тогдажъ приказалъ, дабы войску было великое продовольствіе. Затѣмъ раздѣленъ былъ городъ Могилевъ на 15 частей. Офицеры Шведскіе знатнѣйшіе и квартирмейстры въ городѣ по домамъ знатнѣйшимъ квартировали; самъ же король въ лагерѣ пребывалъ; а панъ Понятовскій, исправлявшій должность въ Шведской арміи комиссарскую, квартировалъ въ замкѣ Могилевскомъ. Но за Днѣпромъ на Луполовѣ вовсе не было Шведовъ ни одного человѣка, потому что за Днѣпромъ въ Холмѣ и въ другихъ мѣстахъ близъ города по лѣсамъ стояло тогда татарское и кал-

ицное войско, находившееся въ арміи Россійской. По приходѣ Шведскаго войска въ Могилевъ, стала въ Могилевѣ на продажныя лавочныя куцескія товары великая дороговизна, но съѣстные припасы не дороги были. Шведы послѣ голода, бывшаго въ походѣ ихъ, въ Могилевѣ отъ неумѣренной пищи многіе померли. По раздѣленіи города Могилева на кварталы или части, королевское строгое послѣдовало повелѣніе, дабы изъ всякой части ежедневно выдавано было 12500 фунтовъ хлѣба печенаго и 960 гарнцевъ пива, отъ чего настала дороговизна на хлѣбъ зерновой. Въ то время въ дачѣ хлѣба и пива на Шведское войско никому никакого не было исключенія, ни ксендамъ, ни монахамъ, ни священникамъ, кромѣ однихъ богадѣленъ. Но поелику не возможно было ежедневно доставлять изъ всякой части по 12500 фун. хлѣба и 960 гарнцевъ пива, то таковое королевское опредѣленіе перемѣнено на возможную доставку. А офицеровъ, квартировавшихъ по домахъ знатныхъ, содержано изъ общей городской суммы. Который же кварталъ не могъ выдать сколько опредѣленнаго количества хлѣба и пива, то доплатимо было изъ ратуши. А изъ иныхъ кварталовъ брано за хлѣбъ и пиво деньгами. Тогда бѣдные и нѣкоторые мѣщане въ толь бѣдномъ былы положеніи, что принуждены были бросить свои дома и убѣгать изъ города; а Шведы пустыя ихъ дома разбирали и возили въ лагерь свой на дрова *).

Когда Шведы стали своимъ лагеремъ на гористомъ высокомъ берегѣ отъ города Могилева до мѣстечка Буйничъ; то тогда и бывший въ то время Буйницкій монастырь заняли своимъ лагеремъ, и разогнавши монаховъ и всѣхъ монастырскихъ служителей, монастырь Буйницкій разграбили и раззоривши до основанія всѣ монастырскія строенія и церковь деревянную, въ то время бывшую, Успенія Пресвятыя Богородицы разобрали и тѣмъ деревомъ по болотнымъ и топкимъ мѣстамъ, на лугахъ находящимся, подѣлали мосты. Таковое разореніе Буйницкаго монастыря и церкви учинено Шведскою арміею безъ вѣдома и повелѣнія королевскаго. Когда же въ одно время король Шведскій объѣзжалъ войско и форпосты съ офицерами, то ѣдучи по помянутымъ мостамъ когда пріѣхалъ къ одному мосту, по нему офицеры, впереди ѣхавшіе, переѣхали, королевская же лошадь, хотя и понуждаема была королемъ идти на тотъ мостъ, не пошла. Король удивившись присматривался къ мосту тому и, увидѣвъ двѣ доски на мосту лежащія, велѣлъ переверотить оныя, и когда переверочены были тѣ доски на другую сторону, то на одной доскѣ былъ написанъ образъ Спасителя, а на другой Богородицынъ: оба были

Раззореніе
Буйницкаго
монастыря
Шведами.

*) Затѣмъ слѣдуетъ реестръ, сколько изъ каждой части выдано печенаго хлѣба на Шведскую армію. Въ реестрѣ этомъ допущены, должно быть, искомъ невѣрности; количество хлѣба показано здѣсь слишкомъ малое сравнительно съ приведенной выше цифрой королевскаго приказа (часть Панинская напр. Троицкая, Слободская и др. выдали только 4000 фунтовъ, Коськовская 6000 ф., самая высшая цифра не превышаетъ 17,000 ф., которые выдала часть Острожская). Притомъ показанный здѣсь итогъ всего выданнаго хлѣба (200,000 ф.) несогласенъ ни съ цифрами, изъ которыхъ онъ составлялся, ни съ показанной ниже (стр. LX) цифрой стоимости выданнаго Могилевомъ хлѣба.

мѣстные изъ разобранной Буйницкаго монастыря церкви. Король приказалъ тѣ Образа на сторону отставить, а на мѣсто ихъ другія доски на мосту положить. Когда положены были другія доски, въ то время королевская лошадь чрезъ тотъ мостъ пошла. Послѣ сего король, изслѣдовавши о той квартирѣ, чья она была, виновниковъ разоренія Буйницкаго монастыря и поруганія Святыхъ Иконъ двоихъ чиновниковъ приказалъ повѣсить; а образа Спасителя и Богородицынъ занести на то мѣсто, гдѣ былъ монастырь.

Шведская пѣхота, Финны, мало по приходѣ своемъ отпочивши, начали дѣлать два моста въ одномъ мѣстѣ на Днѣпрѣ въ Панинѣхъ противъ дома мѣщанина Горанина и Ильинской церкви. На постройку тѣхъ мостовъ нѣсколько домовъ знатныхъ, надъ рѣчкою Дубровенкою стоявшихъ, Шведами разобрано, бревна оныхъ домовъ Шведы славили Дубровенкою на Днѣпръ къ мостамъ; выстроивши тѣ мосты поставили при оныхъ 10 пушекъ и хворостомъ закрыли пушки.

Въ то время Калмыки и Татары стояли въ лагеряхъ за Днѣпромъ въ Холмянскомъ лѣсѣ и въ другихъ ближайшихъ къ Могилеву лѣсахъ, которые часто по нѣсколько сотъ человекъ на верховыхъ лошадяхъ набѣгали на Луполовъ; но жителямъ Луполовскимъ никакой обиды не причиняли. Оныя Татары и Калмыки набѣгали и къ мостамъ, Шведами сдѣланнымъ, и набѣгши стрѣляли изъ ружей на Шведовъ чрезъ Днѣпръ. Король Шведскій, утѣшаясь набѣгами татарскими и калмыцкими, часто прѣзжалъ изъ лагеря въ городъ, и ставши на валу смотрѣлъ въ подзорную трубку на Татаръ и Калмыковъ, ѣздящихъ по Луполову. Татары, стоявшіе въ Холмѣ, вида, что Шведы и Волохи часто прѣзжаютъ изъ города косить траву подъ Холмомъ на другой сторонѣ Днѣпра противъ Холма, переплывали чрезъ Днѣпръ нагисъ пиками и саблями и убивали Шведовъ. Послѣ сего Шведы и Волохи начали ѣздить для кошенія травы въ великомъ множествѣ и вооруженные для обороны отъ набѣговъ татарскихъ и калмыцкихъ.

Дороговизна въ Могилевѣ на съѣстные припасы.

Когда городскую водку простую Шведы всю побрали въ лагерь, то тогда всякому позволительно было водкою шинковать, т. е. водку продавать. Въ то время простая водка очень дорого продавалась: за одну рюмку водки плачено по 10 грошей, а за кварта водки по 3 злотыхъ т. е. по 1 руб. и 80 коп.; стаканъ молока 3 гроша; кварта крупъ 15 грошей, гарнецъ пива 1 злотый; грошовый колачъ 6 грошей, сыръ обыкновенный, продававшійся прежде по 1 грошу (?), тогда плаченъ былъ по 3 злотыхъ; за горшокъ масла коровьяго, продававшійся прежде по 15 грошей, тогда плачено по 3 злотыхъ; и всѣ съѣстные вещи очень дорогою цѣною въ то время въ Могилевѣ продаваемы были. Но Шведы, не смотря на дороговизну, въ городѣ и въ лагерь безспорно платили. Во время бытности въ Могилевѣ Шведской арміи, лошади Шведскія, которыхъ они поили въ Днѣпрѣ, тѣ лошади издыхали, а потому они поили по большей части въ рѣчкѣ Дубровенкѣ.

Мѣщане Могилевскіе для выдачи провіанта хлѣбнаго на войско Швед-

ское наиболѣе неужали хлѣбъ печеный на Луцковѣ, потому что Луцковскіе жители были достаточны на хлѣбъ. Кромѣ доставки провіанта, повелѣно было, дабы городъ Могилевъ контрибуцію денежную платилъ на войско Шведское; тогда нѣкоторые граждане принуждены были остальные свои фортуны продавать и въ залогъ отдавать для уплаты контрибуціи Шведской. Когда уже мѣщане Могилевскіе по причинѣ тяжелой контрибуціи объѣдѣли и уже не было, гдѣ суммы болѣе взять, ниже одолжить, а выдать еще надобно было на 5 наступающихъ regimentовъ; тогда по указу Шведскаго короля мѣщанъ достаточнѣйшихъ ездеженовано: въ сслены, погреба сажали Шведы, мучили голодомъ, въ холодную воду нагихъ сажали, на балкахъ подъ потолками завѣшивали и разными иными мученіями, какъ разбойники, мучили и чрезъ таковую наглость получили въ добычу 1132 талера битыхъ. Не довольствуясь король Шведскій такими провіантовыми и денежными контрибуціями, самъ ѣздилъ въ знатнѣйшія церкви Могилевскія, въ коихъ увидѣлъ нѣсколько серебрянныхъ ризъ на иконахъ (потому мало было на иконахъ, что знатнѣйшія ризы и сосуды церковные попрятаны были въ землѣ). Король, освѣдомясь отъ евреевъ, что въ церквахъ значительное количество находится серебрянныхъ вещей, издалъ повелѣніе, дабы немедленно изъ церквей выданы были все серебряныя вещи на нѣсколько сотъ фунтовъ, угрожая, что если не будетъ выдано серебро церковное, то насильно прикажетъ ограбить церкви и городъ сжечь. А посему Могилевскіе мѣщане, находясь въ рукахъ строгаго непріятеля, принуждены были выдать. Изъ братской церкви выдана одна риза серебропозлащенная отъ иконы Пресвятыя Богородицы, три ризы серебрянныхъ меньшихъ, шесть паникадилъ висячихъ, двѣ кадильницы, 100 таблицъ серебрянныхъ великихъ. Изъ братской Богословской-церкви одна риза съ иконы Богородичной, 30 таблицъ, и серебра ломанаго въ разныхъ штукахъ, кубкахъ, рюмкахъ, которое было собрано на ризу иконы Пресвятыя Богородицы, стоявшей на Олейной брамѣ, которая нынѣ находится въ церквѣ Спасской. Изъ церкви Николаевской выдана риза серебрянная съ образа святаго Великомученика Дмитрія, серебрянная великая кадильница, четыре паникадилы висячія, 50 таблицъ большихъ, такъ же и изъ другихъ церквей Могилевскихъ не малое количество ризъ серебрянныхъ, паникадилъ, кадильницъ, крестовъ, таблицъ, привѣсокъ, чашъ, подсвѣчниковъ и другихъ вещей церковныхъ серебрянныхъ. Всего же серебра выдано королю Шведскому вѣсомъ 364 фунта, что составитъ 9 пудъ и 4 фунта.

Вымогательства со стороны Шведовъ отъ жителей Могилева и отъ православныхъ церквей.

Въ Шведскомъ лагерѣ всегда чеканена была монета Шведская, на оную и серебро Могилевскихъ церквей употреблено.

Предъ выходомъ изъ Могилева Шведской арміи въ Малороссію, Шведы безъ всякаго разбора, гдѣ у кого могли сыскать съѣстные вещи и зерновой хлѣбъ, сало свиное, крупы, пшеницу, овесъ, все забравши взяли съ собою въ обозъ.

Выходъ изъ Могилева Шведской арміи.

Послѣ сего Шведская армія начала переправляться чрезъ Днѣпръ. Въ то

время и лавки купеческія Шведы обыскивали, ища съѣстныхъ вещей и денегъ; магистратскіе же члены взяты были подъ стражу вѣрную.

Августа 14 дня король Шведскій переправился чрезъ Дибирь на Луцоловъ и, вышедши изъ Луцолова, ночевалъ съ обозомъ за городомъ въ полѣ подъ горою на градскихъ волокахъ.

На другой день, т. е. 15 дня Августа, на утру магистратскихъ годовыхъ членовъ, бывшихъ подъ стражею, Шведы забрали и повезли въ обозъ свой, гдѣ нѣсколько дней находились; потомъ по ходатайству пана Понятовскаго едва отпущены, за каковое ходатайство заплатили пану Понятовскому 100 червонныхъ злотыхъ и 100 талеровъ битыхъ.

На вышеописанное нашествіе Шведское на Могилевъ издержано: пива, выдаваннаго ежедневно изъ 15 кварталовъ чрезъ всю бытность Шведской арміи въ Могилевѣ, на 36864 талера битыхъ; хлѣба, выданнаго изъ 15 кварталовъ Могилевскихъ, составляетъ 360,000 битыхъ талеровъ; а всего составляетъ 396,864 талера битыхъ. Готовой суммы на regimenty съ тѣми деньгами, которые уплачены Понятовскому за искупленіе магистратскихъ членовъ изъ неволи Шведской, всего выдано изъ города Могилева 10,648 талеровъ битыхъ.

Кромѣ прописанныхъ, по насилію взятыхъ значительныхъ издержекъ, еще были издержки частныя: на постройки мостовъ, желѣзными связями укрѣпленныхъ, на покупку юфти въ обозъ, на подносимыя магистратомъ подарки Шведскому королю во время многократныхъ подачь просьбъ, а такъ же на подарки денежныя Шведскимъ генераламъ, майорамъ, regimentkvatermistramъ, офицерамъ, чиновникамъ Волоскимъ и Шведскимъ, на содержаніе офицеровъ квартировавшихъ въ городѣ, на разныя вина и другіе напитки для офицеровъ, на покупку суконъ, поясовъ, Персидскихъ шапокъ для Волоховъ, на покупку сукна для Шведскихъ чиновниковъ, на содержаніе экзекуцій Шведской и Волоской конницы, попеременно стоявшихъ на ратушѣ, чрезъ всю бытность въ Могилевѣ Шведской арміи, чрезъ 5 недѣль съ половиною; на содержаніе лошадей офицерскихъ и экзекуторскихъ, для коней покупано овса и травы ежедневно на 60 злотыхъ, потому что Татары и Калмыки, стоявшіе въ Холмѣ и въ другихъ мѣстахъ за Луцоловомъ, не допускали Шведамъ косить травы на лугахъ. Какъ же въ то время была дороговизна на съѣстныхъ вещи и напитки такъ велика, что гарнецъ меду продавался по 5 злотыхъ, который даванъ былъ Шведамъ бочками, одна индѣйка по талеру битому, гусь по 4 злотыхъ, фаска масла по 70 злотыхъ, куры по 2 злотыхъ, цыпленокъ по злотому, то, сосчитавши все прописанное, можно положить, что издержки тѣ стоили городу еще 100,000 талеровъ битыхъ.

Во время бытности Шведской арміи въ Могилевѣ Россійская армія стояла въ мѣстечкахъ Толочинѣ и Смолянахъ.

По выходѣ изъ Могилева Шведской арміи, Могилевскіе мѣщане, думая,

что уже кончились всё бѣды ихъ, и такъ не опасаясь никакого несчастія, начали отпакывать скрытые въ землѣ свои товары и другія вещи.

Тогожь года, Сентября 2 дня, медвѣдь дикій, лѣсной, большой, черный вбѣгъ въ самый городъ ноутру на восходѣ солнца; вбѣгши въ одинъ садъ, мальчишка въ саду убилъ, женщину ранилъ, и когда въ одномъ саду легъ, то обступивши вокругъ его мѣщане съ мушкетами убили и, взложивши на возъ, привезли къ ратушѣ. Таковое необыкновенное происшествіе Могилевскіе жители, старики, имѣли за худое предзнаменованіе.

Хотя городъ Могилевъ отъ Шведской арміи ограбленъ, но дома, лавки, святилища Господни—церкви—и прочія строенія остались въ цѣлости, были невредимы. По выходѣ же Шведовъ, Россійскій Государь Петръ Алексѣевичъ, недоволенъ бывъ Могилевскими жителями за то, что они провіанты и денежныя контрибуціи Шведской арміи давали, предписалъ указомъ Татарскому и Калмыцкому полкамъ выжечь городъ Могилевъ. По такому указу полки Татарскій и Калмыцкій и Русскіе солдаты 1708 года, Сентября 8 дня, ноутру, при восхожденіи солнца, подступивши подъ городъ окружили его, и запиравши городскіе ворота, ударили въ барабаны на тревогу. Каковою печальностію жители будучи тронуты, вышедши изъ города, просили помилованія и пощады, но не могли упросить. Наконецъ просили отсрочить хотя на одинъ часъ, дабы тѣмъ временемъ можно было имъ хотя нѣкоторое бѣдное свое имущество вынести изъ домовъ, прежде нежели дома зажжены будутъ. По просьбѣ гражданъ Татары и Калмыки учинили отсрочку на одинъ только часъ и поставили возлѣ ратуши караулъ свой, пока городскія книги и нужнѣйшій архивъ изъ ратуши вынесены въ склепъ; прочее же Татарское войско прежде зажженія города отбивало и грабило купеческія лавки, на улицахъ съ мѣщанъ одежду сдирали, денегъ въ домахъ обыскивали, церкви отбивали и грабили, потомъ зажгли городъ; и когда загорѣлся замокъ, ратуша, лавки, каедральная Спасская, Братская, Воскресенская церкви, колокольни, костелы: езуитскій, фарскій и прочія строенія, внутри города находившіяся; тогда Татары и Калмыки бросились на предмѣстія городскія, въ коихъ напередъ разграбили знатнѣйшіе дома, а потомъ зажгли оныя. А такъ же и Николаевскую церковь Калмыки отбили и сундуки мѣщанскіе, въ оной стоявшіе, поотбивали, разграбили и церковь зажгли. Во время того пожара нѣкоторые Могилевскіе мѣщане отъ страха кричали: «Москва вырѣзываетъ городъ», а другіе услышавши таковой крикъ, думали, что и въ самомъ дѣлѣ по повелѣнію Россійскаго Государя Татары и солдаты начали уже всѣхъ жителей рубить; почему оставивъ въ пламени дома свои, схватавъ малыхъ дѣтей своихъ, убѣгали изъ города, иные въ лѣса, иные въ загородные рвы, иные въ Холмъ, другіе въ Буйничи и въ деревню Ботушъ; въ то время мужъ не зналъ о своей женѣ, а жена о мужѣ, гдѣ находится; убѣгали, куда кто могъ. Тогда братской церкви вызолоченные куполы обгорѣли, у колоколовъ колодки погорѣли, а колоколы и иконостасъ не повредились. Часы, бывшіе на

Наказаніе
Могилева за
доставленіе
Шведамъ про-
віанта въ бы-
тность ихъ
въ Могилевъ.

Братской колокольнѣ сгорѣли, такъ же икона большая Богородичная, стоявшая отъ древнихъ временъ на бранѣ Олейной, сгорѣла. Колокола кафедральной Спасской церкви большіе, мелодичныя, растопились. Церковь ближне—Воскресенская до основанія сгорѣла и колоколь растопился. На церкви Николаевской красивые куполы, а внутри оной хоры и двери всѣ, погорѣли, начали было и лавки горѣть, но жители лавки разобрали и иконостасъ защитили. При колоколахъ Николаевскихъ колодки погорѣли; колоколь большой упалъ на окошко и, опершись на бѣло, раскололся. А другія церкви, какъ то: дальне-Воскресенская, Брестовоздвиженская, Успенская, Ильинская, Вознесенская и Луполовскія обѣ въ цѣлости остались. Луполова Татары и Калмыки не могли зажечь, потому что тогда моста на Днѣпрѣ не было; а лодки и паромъ жители Луполовскіе нарочито внизъ Днѣпра спустили, а иныя лодки попрятали на Луполовъ, дабы Татары не могли переѣхать на Луполовъ и зажечь Луполова; и такъ Луполовъ остался въ цѣлости. А въ городѣ у которыхъ дома погорѣли, то иныя изъ нихъ въ сосѣдство просились, а бѣдные обыватели копали для себя землянки и жили въ землянкахъ. И какъ, по причинѣ нечаяннаго нашествія Татаръ и скорого зажженія ими города, мѣщане Николаевского прихода не имѣли времени спрятать своего имѣнія въ землѣ, то прятали оное въ церкви каменной Николаевской; на третій же день послѣ пожара собрались въ церковь всѣ искать и брать свое имѣніе, но какъ сундуки разбиты были Татарами и ограблены, а оставшіяся отъ грабежа вещи лежали въ церкви разбросанными, то многіе безсовѣстно, а особливо изъ женщинъ, присвоивали себѣ чужіе фанты, одѣянія и вещи, отъ чего были великія ссоры въ церкви. Въ сіе время въ Николаевской церкви чрезъ двѣ недѣли не было Богослуженіе отправляемо, потому что послѣ бывшаго пожара женщины въ олтаряхъ ходили, ища своего имущества, а посему принуждены были наизновъ освящать церковь Николаевскую и тогда начали отправлять въ оной Богослуженіе. Послѣ сего пожара мѣщане, по общему совѣту, дѣлали обыскъ въ домахъ несожженныхъ, а такъ же на Луполовъ вездѣ въ горницахъ, въ боковняхъ, чуланахъ, погребахъ и въ землѣ щунами было обыскиваемо; и по обыскѣ много какъ изъ одѣянія, такъ изъ товаровъ лавочныхъ, у жителей сыскано, кои во время пожара малыми лодками подѣзжаячи изъ Луполова хватали чужое имѣніе; и кои что либо изъ своихъ вещей сыскали, побрали. Послѣ было извѣстіе, что если бы Могилевскіе граждане присланнымъ отъ Россійскаго Государя для сожженія города Могилева татарскому и калмыцкому полкамъ хотя мало сопротивляться или вооруженною рукою защищаться отважились, то бы огнемъ и мечемъ раззорили городъ, а для того нѣсколько полковъ въ десяти верстахъ стояло въ готовности. Но какъ мѣщане Могилевскіе ни малѣйшаго сопротивленія не учинили, то и сохранилъ Богъ ихъ отъ меча. Въ то время многіе Могилевскіе мѣщане, доведенные несчастіями до крайней бѣдности, вышли изъ города Могилева въ другіе города и мѣстечки и въ предѣлы Украинскіе.

По сожженіи города Польскій полковникъ Хмара съ своею дивизіею пришелъ въ Могилевъ, котораго съ войскомъ принужденъ былъ городъ кормить и подарками умилостивлять. Оный полковникъ Хмара шелъ противъ Россійской арміи и гдѣ случилось ему кого изъ Россійскихъ солдатъ въ пути сыскать, то убивалъ ихъ безъ пощады.

Тогожь 1708 года пошлинную контору за привозимые въ Могилевъ для продажи товары держалъ нѣкто еврей Мовша Гореликъ. Оный Гореликъ, по сожженіи города, заарендовалъ себѣ домъ для жительства у священника ближне—Воскресенскаго Іоанна Бобновича, въ коемъ домѣ уже и жилъ. Случилось, что въ скоромъ времени по сожженіи города Могилевскій мѣщанинъ, нѣкто Родіонъ Ѳомичъ Подписокъ, привезъ въ Могилевъ нѣсколько воевъ для продажи разнаго товара, какъ то водки, табаку, и прочаго; и когда по уплатѣ пошрины, слѣдуемой въ казну, былъ въ конторѣ о взятіи письменнаго дозволенія на продажу товаровъ, то случилось ему Подписку поспориться въ конторѣ съ помянутымъ евреемъ Мовшею Гореликомъ за взятіе имъ великой пошрины съ товаровъ его (одного или двухъ воевъ товаровъ) въ контору. И какъ тотъ Гореликъ былъ великій недоброжелатель и обидчикъ мѣщанамъ; то помянутый Родіонъ Подписокъ, желая отмстить Горелику, полагая, что въ такое разорительное время—сожженія города—не будетъ никакого суда и расправы, собралъ толпу своевольныхъ Могилевскихъ жителей, между коими были нѣкоторые и хозяева, уговорилъ ихъ къ согласію убить Горелика, и упивши оную свою компанію, повелъ оную ночью съ кольемъ въ домъ, гдѣ жилъ Гореликъ, и окруживши домъ, когда начали между собою разговаривать подъ окошками, то Гореликъ ощутивши приходъ ихъ, вылѣзши заднимъ окошкомъ съ женою своею, убѣгъ; а помянутый Родіонъ съ своею толпою, окна и двери отбивши, вошли въ горницу и сыскавши спящаго еврея, тестя онаго Мовши, Урія, думая, что то былъ Мовша Гореликъ, убили и, возложивши на возъ отвезли къ Днѣпру и утопили; потомъ упившись въ домѣ Подписка легли спать. Иные же изъ нихъ, опасаясь худыхъ послѣдствій, тогда же ночью изъ города убѣгли. Гореликъ Мовша вдругъ тогда ночью побѣжалъ къ градскому войту, объявилъ о такомъ поступкѣ Родіона Подписка. Почему войтъ приказалъ магистратскимъ жолнерамъ тѣхъ преступниковъ взять подъ стражу, коихъ спящихъ съ Родіономъ схватили и въ тюрьму криминальную всадили. А по утру и убитаго еврея Урія изъ Днѣпра вытащили. Тѣ преступники содержалися три недѣли въ тюрьмѣ; послѣ сего пріятели Родіоновы, запекши въ пирогъ ключъ отъ оковъ его, подали въ тюрьму Родіону, который въ ночное время, тѣмъ ключемъ оковы отожгнувши и разломавъ въ окнѣ желѣзную рѣшетку, убѣгъ изъ тюрьмы съ двумя другими своими товарищами на Украину. Тогда и прочіе арестанты могли бы убѣжать, но сторожь, ощутивъ побѣгъ тѣхъ арестантовъ, предпринялъ мѣры къ задержанію другихъ, тамъ бывшихъ арестантовъ. А поутру задержанныхъ преступниковъ и съ ними женъ и дѣтей преступниковъ убѣгшихъ перевели подъ Олейную брану, гдѣ прежде

Умерщленіе Могилевскіихъ мѣщаниномъ сборщика торговой пошрины еврея Мовши Горелика.

сего хранился порохъ и пули градскія; невольники сидѣли тамъ въ темнотѣ, и когда случилось одному изъ арестантовъ начать курить табакъ, то по случаю упалъ кусочикъ губки горячей на землю, а въ кутѣкъ былъ сметенъ порохъ, отъ которой губки во первыхъ помалу начало горѣть, а потомъ какъ бы съ пушки выстрѣлило, взорвало своды и уголь браны Олейной, который отъ Днѣпра стоялъ, съ обѣхъ сторонъ разорвало; но основаніе, будучи крѣпко, не пустило упасть тому углу; тогда женщину съ ребенкомъ и двухъ арестантовъ убило, а другихъ ранило, коихъ вмѣстѣ съ здоровыми опять въ прежнюю тюрьму перевели, а мертвыхъ позволилъ магистратъ похоронить. Въ то время началъ было народъ кричать «вырубить всѣхъ евреевъ», но таковой мятежъ народный успокоенъ.

Раззореніе
Шведами Ста-
раго Шклова.

Сентября 18 дня прибыло въ Могилевъ нѣсколько сотъ Шведской конницы отъ генераль-аншефа Левенгаупта для заготовленія провіанта. Граждане Могилевскіе извинялись, что они не могутъ дать провіанта и сами претерпѣваютъ голодъ по причинѣ недостатка съѣстныхъ припасовъ, происшедшаго отъ сожженія города ихъ, просили и подарками умиловивляли, дабы дивизія Левенгаупта не шла на Могилевъ, и для того двухъ бургомистровъ изъ города послали просить генераль-аншефа Левенгаупта. Генераль-аншефъ Левенгауптъ, по уваженію просьбы Могилевскихъ мѣщанъ, поворотилъ съ своею дивизією на мѣстечко Старый Шкловъ (Новаго Шклова въ то время еще не было). Въ Шкловѣ Шведы взяли великій провіантъ и контрибуцію, тогда же Шведы раззорили мѣстечко Старый Шкловъ, который отъ того времени сталъ деревнею. Послѣ сего раззоренія Шкловскіе жители начали поселяться на другомъ мѣстѣ возлѣ Днѣпра, на которомъ мѣстѣ нынѣ стоитъ Шкловъ Новый. Изъ Шклова дивизія Левенгауптова пошла за Днѣпръ, направляя свой путь на мѣстечко Пропойскъ (*).

Когда образъ Пресвятыя Богородицы, стоявшій отъ давняго времени на Олейной бранѣ, во время сожженія города Могилева отъ великаго пожара сгорѣлъ, то вмѣсто онаго, по старанію Могилевскихъ гражданъ, написанъ Могилевскимъ мѣщаниномъ Мирономъ Пигаревичемъ другой образъ Пресвятыя Богородицы, очень въ великомъ положеніи, который при собраніи со всего города многочисленнаго народа съ крестнымъ ходомъ и колокольнымъ во всемъ городѣ звономъ, съ молебномъ и проповѣдію, поставленъ на бранѣ Олейной. Тогда во время сей церемоніи весьма плакалъ народъ, вспоминая бывшія въ Могилевѣ великія бѣды и несчастія и прося Пресвятую Богородицу о милосердіи и покровительствѣ, дабы городъ отъ таковыхъ бѣдъ охраняла и защищала. Образъ оный долгое время, болѣе 50 лѣтъ, стоялъ на тѣхъ Олейныхъ вратахъ, наконецъ по выстроеніи Спасской каменной церкви, по повелѣнію Могилевскаго архіепископа Георгія Конискаго, перенесенъ въ Спасскую

(*) Затѣмъ слѣдуетъ рассказъ о пораженіи Левенгаупта подъ д. Лѣсною.

церковь, гдѣ и до нынѣшняго времени въ сребропозлащенной ризѣ на правой сторонѣ при столбѣ стоитъ.

Замѣчено многими Бѣлорусскими жителями, что чрезъ которыя мѣста и поля Шведская армія проходила, на тѣхъ поляхъ не было прежняго хлѣбнаго урожая чрезъ многіе годы; освящали свои пахотныя нивы, кропили священою водою, молилися Богу о поданіи прежняго плодородія и изобилія плодовъ земныхъ. По прошествіи нѣсколькихъ лѣтъ начали быть прежніе урожаи.

1709 года дана привиллегія Польскимъ королемъ Станиславомъ Лещинскимъ подтвердительная на Могилевскій Николаевскій мужскій монастырь по просьбѣ шляхетнаго Могилевского лавника Мирона Андзеіовскаго.

1709 года зима весьма холодная была и долго продолжалася, морозы и снѣги были чрезвычайные и столь сильныя, что не только звѣри и птицы, но и люди по дорогамъ мерзли, и дороговизна на хлѣбъ и на другія съѣстные вещи великая была.

Того 1709 года, въ мѣсяцѣ Генварѣ, вмѣсто сожженной Татарами и Калмыками бывшей деревянной каедральной Спасской церкви выстроена на томъ мѣстѣ новая Спасская церковь изъ байдачныхъ досокъ, очень безобразная; а потомъ, по прошествіи нѣсколькихъ лѣтъ, таковыми же байдачными досками расширена. Сія церковь хотя и была укрѣплена подпорками со всѣхъ сторонъ, но во время большихъ вѣтровъ опасно было въ оной отправлять Богослуженіе и стоять народу, дабы паденіемъ своимъ не побила стоявшихъ людей. Она на время малое поставлена была, но между тѣмъ стояла 32 года до 1740 года. Въ оной церкви архіереи не отправляли Богослуженія, потому что была очень тѣсна, но служеніе имѣли въ братской церкви.

Въ ономъ 1709 году непрерывно полки Россійскіе и Польскіе переходили чрезъ Могилевъ и квартирами, дачею провіантовъ и контрибуцій денежныхъ, жителей Могилевскихъ очень отягощали.

Въ Февралѣ мѣсяцѣ Смоленская шляхта съ Россійскимъ войскомъ проходила чрезъ Могилевъ, коимъ жители Могилевскіе давали хлѣбный провіантъ, а чиновниковъ кормили по домамъ.

Тогожь 1709 года, Февраля 5 дня, изъ Могилева посланы послы въ городъ Воронежъ къ Его Царскому Величеству Государю Петру Алексѣевичу просить милости и защиты отъ обидъ, причиняемыхъ войсками, а такъ же о дозволеніи Могилевскимъ мѣщанамъ, по сожженіи города, вновь строиться. Послы Могилевскіе возвратились изъ города Воронежа съ грамотою, данною Его Величествомъ Государемъ Петромъ Алексѣевичемъ (*).

Другая грамота наказная Царя Петра Перваго гетману Запорожскаго войска Скоропадскому о свободномъ пропускѣ жителей Могилева чрезъ Велико-россійскіе и Малороссійскіе города для отправленія торговли (**).

(*) Напеч. въ Бѣлорусскомъ Архивѣ подъ № 51.

(**) Тамъ же № 50.

Построеніе
каменной
Спасской цер-
кви въ Могилевѣ.

1740 года, Іюля 15 дня, Могилевскій епископъ Іосифъ Волчанскій при собраніи почетнѣйшихъ Могилевскихъ гражданъ заложилъ въ Могилевѣ каменную Спасскую церковь, которую только до половины выстроилъ, окончить же не могъ по причинѣ перемѣщенія его изъ Могилева въ Москву 1742 года во архіепископа Московскаго, гдѣ въ 1845 году, Іюля 10, скончался и погребенъ въ Чудовѣ монастырѣ.

Іеронимъ
Волчанскій—
Епископъ
Могилевскій.

На мѣсто епископа Іосифа Волчанскаго опредѣленъ въ Могилевскую епархію братъ Іосифа Волчанскаго родной, епископъ Іеронимъ Волчанскій. 1745 года, Генваря 9 дня, посланы были изъ Могилева въ Москву послы изъ духовенства два и изъ свѣтскаго сословія два съ прошеніемъ на Могилевскую епархію епископа Іеронима Волчанскаго; но послы Могилевскіе встрѣтили епископа Іеронима за Смоленскомъ ѣдущаго въ Могилевъ. 23 дня Генваря архипастырь Іеронимъ пріѣхалъ въ Буйницкій монастырь. Генваря 25 дня Могилевскіе магистратскіе чиновники ѣздили къ архипастырю въ Буйницкій монастырь для отданія должнаго почтенія его преосвященству, гдѣ архипастырь вручилъ магистратскимъ чиновникамъ королевскую привиллегію, данную на Могилевскую епархію, для опубликованія оной на ратушѣ, каковая 26 числа тогожъ Генваря и была опубликована, а въѣзду его въ городъ Могилевъ назначено было 27 число (*).

Ликованіе Да-
тнянъ по
случаю пере-
хода въ Унію
православна-
го Могилев-
скаго священ-
ника Мамо-
новича.

1745 года, Іюня 25 дня, Могилевской Луполовской церкви священникъ Іоаннъ Мамоновичъ, рукоположенный архіепископомъ Московскимъ во время междоархіерейства въ Могилевѣ бывшаго, по прошенію Могилевскихъ Луполовскихъ мѣщанъ, происходящій родомъ изъ Луполовскихъ жителей, кожевниковъ, по рукоположеніи своемъ малое время въ священническомъ чинѣ проживши на Луполовѣ, въ день праздника Десятыя Пятницы (Параскевіи мученицы) въ Отмутѣ учинилъ драку и побоями обидѣлъ почетныхъ Могилевскихъ свѣтскихъ особъ, отъ которыхъ когда подано было на онаго Мамоновича прошеніе тогдашнему Могилевскому епископу Іерониму, то онъ Мамоновичъ, узнавъ о семъ и опасаясь худыхъ послѣдствій, сказалъ сіи слова: «nie wszyscy uniaty będą potępieni», убѣждалъ къ Могилевскому плебану Симону Гриневичу и по руководству плебана согласился принять унію. Когда онаго Мамоновича съ церемонією публично для принятія уніи съ возженными свѣчами вели въ костель, то католики отъ радости стрѣляли изъ пушекъ, и нѣсколько десятковъ зарядовъ выстрѣлено было (**). По принятіи уніи оный Луполовскій священникъ Мамоновичъ, будучи мученъ совѣстію, въ скоромъ времени убѣждалъ отъ плебана и скрывался нѣсколько дней на Луполовѣ, а потомъ, оставя домъ, жену и дѣтей своихъ, удалился на Украину.

(*) Затѣмъ слѣдуетъ выписка изъ Историческаго извѣстія объ Уніи Бантышъ-Каменскаго о притѣсненіяхъ, чинимыхъ Православнымъ въ Польскихъ владѣніяхъ при Епископѣ Іеронимѣ Волчанскимъ.

(**) Объ этомъ событіи упоминается въ Уніи Б. Каменскаго (стр. 318), но безъ подробностей.

Тогожь 1745 года, Августа 29 дня, прибылъ въ Могилевъ Россійской арміи полковникъ Потемкинъ съ солдатами 20 чел. для взыскаія казеннаго долга 120,000 рублей съ Могилевскаго мѣщанина еврея Абрама Беймановича. И какъ онъ Беймановичъ не въ состояніи былъ уплатить долга, то Потемкинъ требовалъ отъ Польскаго генерала Флеминга выдать Беймановича въ Москву подъ судъ. Но староста Оршанскій, воевода Витебскій, Огинскій и подвоеводакъ Реутъ не выдали онаго Беймановича. И поелику еврей былъ мѣщанинъ Могилевскій, то по опредѣленію Огинскаго присуждено было выплачивать прописанный долгъ всему обществу градскому Могилевскому; и хотя таковое воеводы Витебскаго Огинскаго опредѣленіе было вовсе противозаконное, поелику еврей не принадлежитъ къ обществу градскому христіанскому, но угодно было Огинскому учинить оное нарочито къ крайней обидѣ Могилевскихъ мѣщанъ.

Тогоже 1745 года войтомъ Могилевскимъ былъ Василій Александровичъ Ботвинка. Съ начала года, по причинѣ отсутствія его по купеческой коммерціи, должность его войтовскую исправляли намѣстники его; по прїѣздѣ же въ Могилевъ самъ должность свою отправлялъ. По смерти жены своей, неизвѣстно отъ чего, помѣшался умомъ, началъ ходить въ присутствіе при саблѣ и всякаго, кого случалось ему встрѣтить, ругалъ, безчестилъ и билъ, и даже во время засѣданія за судейскимъ столомъ бросался къ людямъ съ обнаженною саблею; а по отобраніи отъ него сабли и трости, онъ, Ботвинка, въ ночное время нахалъ на замокъ Могилевскій и привелъ въ тревогу всѣхъ замковыхъ чиновниковъ своимъ сумашествіемъ, гдѣ окованъ былъ желѣзами, а по утру на другой день отвезенъ въ архіерейскій домъ къ епископу Іерониму для увѣщанія, и тамъ нѣсколько дней сидѣлъ окованный, потомъ отпущенъ былъ въ домъ свой, и наконецъ генеральнымъ присутствіемъ низложенъ былъ съ войтовства.

1746 года, Февраля 4 дня, предъ полуднемъ загорѣлся домъ еврейскій Пожаръ въ Могилевѣ. возлѣ кабака на самомъ рынкѣ, и когда очень великій огонь поднялся, то весь городъ былъ въ великомъ страхѣ, такъ что всѣ купцы Могилевскіе принуждены были выносить товары изъ лавокъ, чрезъ что великій убытокъ купцамъ учинился. Во время того пожара сгорѣло три дома, а другіе смежныя онымъ поразбросаны, и хотя послѣ сего пожара обыватели Могилевскіе посылали просьбу къ королю, дабы воспрещено было евреямъ строить дома близъ купеческихъ лавокъ, но отъ короля и сената Польскаго не послѣдовало ни какаго рѣшенія, ни возбраненія.

Съ 1595 года отъ начала уніи въ Бѣлоруссіи до 1747 года, чрезъ 152 Начало брѣтскія бороды уніатскаго духовенства въ Бѣлоруссіи. года, уніатскіе всѣ священники были съ бородами, какъ и Православные; но въ 1747 года, въ Февралѣ мѣсяцѣ, офиціалъ Лисянскій во всей Бѣлоруссіи всѣмъ уніатскимъ попамъ бороды выбрить и на головахъ плѣши выголить приказалъ по обыкновенію Римскому, дабы ни малѣйшаго не было знака и подобія съ исповѣдующими Греко-восточную Россійскую Православную вѣру.

Пожаръ въ
Могилевѣ.

1748 года въ день Вознесенія Господня въ полночь пожаръ былъ великій въ Могилевѣ, отъ котораго погорѣли лавки купеческія, дома еврейскіе и Христіанскіе, Братская церковь вся съ верха обгорѣла, но иконостасъ остался въ цѣлости; образъ чудотворный, ризы серебряныя съ иконъ, всѣ серебряныя вещи и ризница церковная спрятаны были въ сѣмепъ подъ церковь, — колоколъ братскій большой разлился, а другіе колокола жители успѣли снимать съ колокольной; сгорѣла каедральная Спасская деревянная церковь, архіерейскій домъ, деревянный тогда бывшій, и кельи монашескія погорѣли до основанія; едва нѣкоторыя вещи важнѣйшія изъ Спасской церкви успѣли вынести и завезти въ Могилевскій Николаевскій монастырь, въ которомъ послѣ того пожара и самъ архіерей Іеронимъ Волчанскій жилъ чрезъ 5 мѣсяцевъ до того времени, пока выстроены были вновь архіерейскій домъ, кельи монашескія и церковь Спасская деревянная. Отъ сего пожара погорѣли въ то время два костела: езуитскій и фарскій; только стѣны остались каменныя. Тотъ пожаръ продолжался отъ полночи чрезъ весь слѣдующій день до вечера.

Тогожь 1748 года въ Могилевѣ и во всей Могилевской губерніи была саранча, но мало повредила посѣвамъ хлѣбнымъ и травѣ.

1755 года монета Прусская начала было употребляться, которая тогожь года забракowana, и объявлено было вездѣ, дабы Прусскій шостагъ ходилъ по 4 копѣйки.

Тогожь 1755 года монета тинфова и шостакова Польскаго короля Августа III начала употребляться (*).

Прибытіе въ
Могилевъ
Преосвященнаго
Георгія
Конискаго.

Тогожь 1755 года, Сентября 8 дня, посланы изъ Могилева послы, изъ духовнаго званія два и изъ свѣтскаго сословія два, въ Біевъ для прошенія архіепастыря Георгія Конискаго на престолъ Могилевскій. Его преосвященство въ скоромъ времени, Октября 26 дня, на память Святого Димитрія прибылъ. Для встрѣчи архіепастыря была церемонія слѣдующая: при наступленіи дня, въ 8 часу, начали въ городѣ въ цеховыхъ домахъ бить въ бубны для сбора народа; по собраніи цеховъ, купцы въ парадномъ одѣяніи, церемоніальнымъ порядкомъ, на верховыхъ лошадяхъ поѣхали въ Печерскъ, гдѣ былъ Архіерей; а за купцами пошли цехи съ своими хоругвями и барабанами, тагъ же въ парадномъ уборѣ, до Виленскихъ градскихъ воротъ; магистратскіе же чиновники и другіе почетнѣйшіе мѣщане при Королевскихъ вратахъ ожидали архіепастыря; на возвратномъ пути изъ Печерска купцы ѣхали предъ каретою архіерейскою до Виленскихъ воротъ, а отъ Виленскихъ воротъ купечество ѣхало впереди, потомъ цехи съ хоругвями и барабанами шли, а за цехами ѣхалъ Архіерей до Королевскихъ воротъ, сопровождаемый множествомъ народа, при колокольномъ звонѣ во всѣхъ градскихъ церквахъ. По приѣздѣ

(*) Затѣмъ говорится о смерти Епископа Іеронима и намѣреніи Папы закрыть Православную Могилевскую епископію.

его преосвященства къ Королевскимъ вратамъ, магистратскіе чиновники и духовенство встрѣтили Архіерея, и когда приостановился предъ вратами, то говорена привѣтственная рѣчь отъ магистрата Феодоромъ Бозловскимъ; по окончаніи рѣчи Архіерей въѣхалъ въ самый городъ, благословляя народъ, приѣхалъ къ братскому монастырю и, по входѣ въ церковь братскую, служилъ въ оной Литургію; по окончаніи Литургіи, поѣхалъ въ архіерейскій домъ, въ коемъ опять говорены были привѣтственные рѣчи; потомъ духовенство, магистратскіе чиновники и другіе почетвѣйшіе мѣщане угощаемы были въ домѣ архіерейскомъ обѣдомъ при музыкѣ братской.

1762 года Могилевская Спасская каменная церковь, заложенная въ 1740 году бывшимъ Могилевскимъ епископомъ Іосифомъ Волчанскимъ, Могилевскимъ епископомъ Георгіемъ Конискимъ окончена пожалованною отъ Россійской Императрицы Елисаветы Петровны суммою; оною же суммою выстроены каменный въ 2 этажа архіерейскій домъ, каменные монашескія келліи и семинарія архитекторомъ Нѣмцемъ Глобцомъ. Она Спасская церковь, по перемѣщеніи изъ Могилева Могилевского епископа Іосифа Волчанскаго въ Москву, во время епископствованія въ Могилевѣ преемника Іосифова, роднаго брата его епископа Іеронима Волчанскаго, чрезъ всю двѣнадцатилѣтнюю бытность его въ Могилевѣ не была строена до смерти Іеронимовой. По окончаніи каменной Спасской церкви и по освященіи оной, когда уже началось въ оной ежедневное Богослуженіе отправляться, то бывшая деревянная церковь, возлѣ вала стоявшая, во имя Святыя Великомученицы Варвары, въ которой до окончанія постройки каменной Спасской церкви отправляемо было ежедневное Богослуженіе, по повелѣнію Могилевского епископа Георгія Конискаго перенесена въ село Борсуки. Оный же епископъ Георгій выстроилъ въ Печерскѣ церковь деревянную во имя своего Ангела Святаго Великомученика Георгія, а домъ архіерейскій, бывший въ городѣ Могилевѣ деревянный, по выстройкѣ каменнаго, подарилъ Могилевскимъ, Лютеранскаго Евангелическаго исповѣданія, жителямъ, на построение Лютеранской кирки; которая кирка до нынѣшняго времени существуетъ, выстроенная на подаренной онымъ же Архіереемъ Георгіемъ землѣ, принадлежавшей Могилевскому архіерейскому дому, на Вѣтроной улицѣ, съ нѣкоторыми боковыми къ ней пристройками. Въ благодарность и незабвенную память Лютеране въ оной киркѣ поставили портретъ Преосвященнаго Георгія съ Лютеромъ.

Окончаніе постройки Спасской церкви, построеніе Архіерейскаго дома и семинаріи въ Могилевѣ.

На Спасской колокольнѣ на куполѣ онымъ епископомъ Георгіемъ вмѣсто Креста поставленъ былъ мѣдный вызолоченный образъ Архангела Гавріила съ мечемъ въ правой рукѣ, который, стоя на шпалѣ, обращался во всѣ стороны отъ вѣтра. Оный образъ стоялъ болѣе пятидесяти лѣтъ на колокольнѣ Спасской. Въ 1826 году Могилевскій архіепископъ Павелъ, снявъ оный мѣдный Архангела Гавріила образъ, вмѣсто онаго поставилъ на куполѣ Крестъ.

1767 года въ мѣсяцъ Іюнь была главная комиссія въ Могилевѣ на ратушѣ касательно обревизованія дѣлъ по части экономіи Могилевской и град-

скихъ Могилевскихъ правъ и привилегій, разновременно наданныхъ Могилеву Польскими королями. Хотя городъ Могилевъ не состоялъ подъ экономіею Могилевскою и вовсе не зависѣлъ отъ оной, но магистратскіе члены принуждены были по требованіямъ и повелѣнію оной комиссіи объясняться во всѣхъ правахъ и привилегіяхъ. Во время оной комиссіи много городской земли, надъ рѣчкою Дубровенскою состоявшей, замокъ себѣ присвоилъ. Въ той комиссіи президентомъ былъ Инфляндскій бискупъ Гедройць; въ замѣ же Могилевскомъ въ то время управлялъ надворный подскарбій, администраторъ экономіи Могилевской, Антоній Тинеславъ, который не благопріятствовалъ обывателямъ Могилевскимъ.

1767 года архикатедральный Римско-католическій Могилевскій Кармелитскій костелъ освященъ бискупомъ Томою Зеиновичемъ, суффраганомъ Виленскимъ, Сентября 4 дня. Пока монастыремъ Кармелитскимъ былъ, то храмъ Вознесенія Господня былъ; когда же оный костелъ сталъ катедральнымъ, то переименованъ во имя Краковскаго бискупа Станислава.

Разбойничье нападеніе Польскаго помещика Гедройца на Охорскій монастырь.

Въ сіе время нѣкто Польскій помещикъ Гедройць, проживая въ Чаусовскомъ уѣздѣ, въ селѣ Каменкѣ, имѣя въ своемъ имѣніи Цыганъ, занимающихся разбоями, съ коими и Гедройць сдѣлывался, узнавъ отъ своего крестьянина, служившаго въ Охорскомъ монастырѣ работникомъ, что Охорскій монастырь достаточенъ, послалъ тѣхъ разбойниковъ Цыганъ въ Охорскій монастырь, которые, подходя къ монастырю, встрѣтили крестьянина деревни Устья и опасаясь, дабы оный крестьянинъ не далъ знать объ ихъ приходѣ, привязали его въ лѣсу къ дереву, гдѣ онъ чрезъ три дня и умеръ; сами же, прійдя въ ночное время въ монастырь Охорскій, во первыхъ повязали монастырскихъ работниковъ, бывшихъ на скотномъ дворѣ, потомъ монаховъ били, а нѣкоторыхъ до смерти замучили, допрашивая, гдѣ деньги хранятся; взяли сто рублей мѣдью, подъ престоломъ въ церкви хранившихся, ограбили монастырь; деньги взялъ себѣ Гедройць, а вещи отдалъ Цыганамъ.

1769 года въ Августѣ была комета на небѣ съ долгины лучами; восходила въ 11 часу съ полдня и стояла даже до самаго утра; продолжалась полмѣсяца.

Тогожь 1769 года, Октября 13 дня, въ Могилевѣ и во всей Бѣлоруссіи видимы были на небѣ кровавыя столбы и все небо казалось кровавымъ на странѣ полуночной, на каковое явленіе страшно было смотрѣть; оные столбы кровавыя восходили отъ востока и исчезали на западѣ. Послѣ сего была война Россіи съ Турціею и Россія одержала побѣду надъ Турками (*).

По присоединеніи Бѣлоруссіи къ Россіи учреждены во первыхъ два наместничества: Могилевское и Полоцкое, а потомъ двѣ губерніи: Могилевская и Витебская.

(*) Затѣмъ коротко разсказывается о первомъ раздѣлѣ Польши и о присоединеніи Бѣлоруссіи къ Россіи.

1774 года, Октября 14 дня, прибылъ въ Могилевъ Россійскій сенаторъ графъ Чернышевъ, котораго магистратскіе чиновники съ купечествомъ встрѣтили на верховыхъ лошадяхъ въ семи верстахъ отъ города, а цехи разставлены были по улицѣ въ порядкѣ отъ Королевскихъ воротъ, бывшихъ близъ іезуитскаго костела, (который костель нынѣ православная церковь Рождества Пресвятыя Богородицы) до замка, въ которомъ епископъ Могилевскій Георгій Конисскій встрѣтилъ графа Чернышева и принималъ онаго. Въ тотъ день на валу чрезъ весь день продолжалась пушечная пальба и иллюминація была на ратушѣ и по знатнымъ домамъ чрезъ всю ночь; оный графъ Чернышевъ, пробывши въ Могилевѣ три дня, выѣхалъ въ Москву.

По изданному въ 1775 году Ея Императорскимъ Величествомъ, Императрицею Всероссійскою Екатериною Второю Алексѣевною, учрежденію, въ 1778 году Іюня 4 дня открыто въ Могилевѣ намѣстничество.

Учрежденіе
намѣстниче-
ства въ Мо-
гилевѣ.

Въ сіе время, по присоединеніи Бѣлорусской области къ Россійской державѣ, учреждено въ Могилевѣ епископство Римское; Римско-католическія епархіи суть: 1-я) Могилевская 2) Виленская, 3) Самогитская, 4) Луцкая, 5) Каменецкая и Минская. Уніятскія епархіи: 1-я) Полоцкая, 2) Луцкая, 3) Брестская, управляющіяся епископами.

1782 года, Марта 8 дня, прибылъ въ Могилевъ Россійскій сенаторъ, намѣстникъ Могилевскій, Петръ Богдановичъ Пассекъ, для управленія двумя намѣстничествами Могилевскимъ и Полоцкимъ. Онаго Пассека, при въѣздѣ въ Могилевъ, магистратскіе Могилевскіе чиновники встрѣчали съ хлѣбомъ и солью въ триумфальныхъ воротахъ, стоявшихъ за Шкловскими воротами на предмѣстіи города, а цехи разставлены были отъ триумфальныхъ воротъ до того дома, въ которомъ назначена была квартира намѣстнику Пассеку. Въ то время была въ городѣ Могилевѣ иллюминація чрезъ три дня. Во время намѣстничества Петра Богдановича Пассека въ Могилевѣ строенъ былъ иждивеніемъ казеннымъ Могилевскій Іосифовскій соборъ каедральный; тогда же и Питенбергъ за Буйницкимъ монастыремъ на горѣ выстроенъ; подрядчикомъ былъ нѣкто Чирьевъ; постройки собора и Питенберга подъ присмотромъ и распоряженіемъ Пассека.

1782 года, Іюля 10 дня, былъ великій пожаръ въ Могилевѣ за Днѣпромъ на Луполовѣ; во время того пожара 10 домовъ сгорѣло христіанскихъ, 5 еврейскихъ, а разломано около 40 домовъ; пожаръ оный былъ по причинѣ неосторожности евреевъ.

1783 года, по повелѣнію Ея Императорскаго Величества Всероссійскія Императрицы Екатерины Второй Алексѣевны учреждено въ Могилевѣ народное училище.

Учрежденіе
народнаго
училища въ
Могилевѣ.

1792 года Декабря 9 дня Могилевская Троицкая церковь сгорѣла; въ послѣдствіи времени на томъ мѣстѣ за Днѣпромъ, гдѣ деревянная стояла, выстроена каменная Троицкая церковь.

1793 года церковь каменная во имя Преподобнаго Онуфрія заложена и Построеніе

церкви Св.
Онуфрія въ
Могилевѣ.

начата строеніемъ на цвинтарѣ Николаевской церкви по дозволенію Могилевскаго архіепископа Георгія Конискаго.

1794 года въ Генварѣ мѣсяцѣ Могилевская духовная консисторія сгорѣла и всѣ келліи монашескія, находившіяся въ длинномъ каменномъ флигелѣ, стоящемъ на архіерейскомъ дворѣ; остались отъ пожара только стѣны каменные; все же прочее, какъ то: кровля деревянная, потолки и полы и другія мебели, погорѣло.

1795 г., Мая 18, Іюля 19 и 26, послѣдовали изъ Святѣйшаго Синода указы о распубликованіи пастырскихъ грамотъ въ губерніяхъ Могилевской и Полоцкой, призывающихъ униатовъ въ Православіе.

Пастырское
увѣщаніе епископа Виктора Садковскаго къ сынамъ Западной Россіи, отторгнутымъ въ Унію.

Божею милостію Викторъ, архіепископъ Минскій, Изяславскій и Брацлавскій, коадьюторъ митрополіи Бѣвской и Слуцкаго монастыря архимандритъ.

Вѣдомо каждому, что въ смутныя времена Россіи великая часть ея подданныхъ, Православную Греческую вѣру исповѣдающихъ, бывъ отторгнута отъ истиннаго тѣла своего подъ иго Польское, вскорѣ печальными опытами дознала величайшія въ свободномъ благочестіи своего исповѣданіи притѣсненія. Все, что лествъ только могла изобрѣтать, употреблено было на совращеніе съ пути истиннаго сыновъ Церкви Христовой; когда же средства сіи желаемого не имѣли успѣха, тогда и самыя мучительныя насилія произведены, дабы держащихся Православія принудить къ уніи съ Латинами. Но судьбы Всевышняго неисповѣдимыя положили предѣлъ терпѣнію и страданію народа сего, въ нѣдрахъ благочестія Христіанскаго воспитаннаго, Православія же ради отъ Поляковъ толь бѣдственно угнетеннаго. Всесильною Его десницею исторженъ подъ кроткій скипетръ истиннаго своего Государя. Ея священнѣйшее Величество, благочестивѣйшая Государыня Императрица Екатерина Вторая, Православной церкви покровительница, возвративъ подъ державу свою сей единоплеменный народъ и промышляя нетокмо о временномъ, но и о вѣчномъ его благѣ, соизволила установить для паствы сего словеснаго стада священноначаліе и насъ избрать къ таковому служенію. Исполняя долгъ пастыря, коему о спасеніи душъ человѣческихъ ввѣрено неутомимое попеченіе, и совершая волю Помазанницы Господней, приглашаемъ мы гласомъ Евангельскимъ всѣхъ и cadaго пола и возраста, въ паствѣ нашей обитающихъ, которыхъ праотцы, отцы или и сами они, лествію и страхомъ отъ благочестія совращены въ унію съ латинами, возвратиться безбоязненно въ объятія Православной Восточной Церкви. Никтоже да усумнится въ семъ спасительномъ обращеніи страха ради угрозъ, или лживыхъ разглашеній объ отторженіи ихъ отъ обладанія Россійскаго, пребывая въ полномъ удостовѣреніи, что власть Всевышняго не попуститъ, и никакая рука человѣческая не сильна будетъ, отъять ихъ отъ соединенія съ прочими единовѣрными, братією ихъ, вѣрноподанными Ея Императорскаго Величества. Никтоже да убоится властей духовныхъ или мірскихъ Римскаго закона, вѣдая, что когда Всеимлостивѣйшая Государыня наша дозволяетъ иновѣрнымъ свободно исповѣдывать законъ,

отъ предковъ каждымъ наследованный, то съ другой—отнюдь не попустить, чтобъ кто либо, обращающійся въ вѣру Православную, въ имперіи Ея господствующую, коими же паче тѣ, которыхъ предки, или сами они, изъ нѣдръ благочестія коварно и насильственно изторгнуты, малѣйшія обиды или угнетенія претерпѣли; въ чемъ по волѣ Ея монаршей установленныя начальства имѣть будутъ бдѣніе и озлобляемымъ подадутъ руку законныя помощи. Памятуя ученіе Спасителя міра, данное Апостоламъ Его, внимая наставленіямъ сихъ, воли Его исполнителей, взирая на непорочность Греко-Россійскія церкви, отъ самыхъ временъ Іисуса Христа святостію ученія и жизни Святыхъ оныя Церкви Отецъ, прославленныхъ чудесами, и съ благоговѣніемъ исполняя данныя намъ отъ Монархини нашей повелѣнія, внушающія святость нашей должности, пастырски увѣщаваемъ васъ: возникните, чада церкви, насладитесь свободою Православнаго исповѣданія. Имъ воодушевляемы были предки и сами изъ васъ многіе. Гоненіе исчезло, престаи обуреванія. Прибѣгните въ объятія церкви, матере вашей, да насладитесь тишиною совѣсти, да шествуете путемъ истины, ведущимъ васъ къ состоянію благодати и славы, и да исполняетъ каждый изъ васъ, при исповѣданіи истинъ Православныя Вѣры, обязательства вѣрности къ Государю и государству его, тщательно проходя званіе свое. Дано въ Слуцкѣ архіепископомъ Минскимъ, Изяславскимъ и Брацлавскимъ, коадьюторомъ митрополіи Бѣвской и Слуцкаго монастыря архимандритомъ Викторомъ Садковскимъ, 1784 года, Мая.

Божіею милостію Аѳанасій, епископъ Могилевскій и Полоцкій. Съ самаго того времени, какъ великая часть Россійскихъ подданныхъ, Православную Греческую вѣру исповѣдающихъ, въ смутныя времена Россіи отъ истиннаго ея тѣла подъ иго Польское отторгнутая, и потомъ насильственно въ унию съ Латинами приведенная, всецѣльно десницею Вышняго возвращена подъ кроткій скипетръ законнаго своего Государя,—какъ Ея священнѣйшее Величество благочестивѣйшая Государыня Императрица Екатерина Вторая, попечительнѣйшая Христовой церкви защитница, для сего единоплеменнаго, отъ нѣдръ Христіанскаго благочестія отторгнутаго и бѣдственно ради Православія отъ Поляковъ угнетаемаго народа, соизволила въ губерніяхъ: Минской, Изяславской и Брацлавской установить священноначаліе, оказалась во всей силѣ похвальная ревность, съ каковою совращенные прежде въ ту унию спѣшили возвратиться во объятія матери своей, Восточной Церкви: болѣе милліона разнаго пола и возраста, которыхъ праотцы, отцы, или сами они, страхомъ и лестію совращены были съ пути истиннаго, присоединились нынѣ безбоязненно къ словесному Христову стаду. Быстрый успѣхъ сего спасительнаго обращенія тѣмъ вождѣннѣе, что таковое соединеніе послѣдовало ненасильственно, но каждый руководимъ къ тому былъ, съ одной стороны, святостію ученія, Греко-Россійскою церковію исповѣдуемаго, съ другой—высочайшимъ благочестивѣйшія Самодержицы удостовѣреніемъ, что когда Ея Величество дозволяетъ свободно и мновѣрнымъ исповѣдывать законъ, отъ предковъ каждымъ на-

Пастырское
увѣщаніе Мо-
гилевскаго
Епископа
Аѳанасія къ
униатамъ.

слѣдованный, то не попуститъ отнюдь, чтобъ ктолибо, обращающійся въ Вѣру Православную, въ имперіи ея господствующую, коими же паче тѣ, которыхъ предки, или сами они, изъ нѣдръ благочестія коварно и насильственно изторгнуты, хотя малѣйшія обиды или угнетенія претерпѣли; въ чемъ по волѣ Ея монаршей установленныя начальства имѣютъ и имѣть будутъ всегда руку законныя помощи подавать. При томъ благодѣтельномъ Помазанницы Божіей о Православной церкви промышленности, когда гоненіе исчезло и престаи обуреванія, когда каждый наслаждается тишиною совѣсти и шествуетъ безбоязненно путемъ истины, ведущимъ къ состоянію благодати и славы, предлежитъ неотрицаемый долгъ и мнѣ, яко пастырю, о спасеніи чловѣческихъ душъ неутомимо пещись обязанному, обратить вниманіе мое на паству, Богомъ и преемницею Его власти мнѣ врученную. Сего ради памятуя ученіе Спасителя міра, данное Его Апостоламъ, внимая наставленіямъ сихъ, воли Его исполнителей, взирая на непорочность Греко-Россійскія Церкви, отъ самыхъ временъ Іисуса Христа оправданную ученіемъ и житіемъ Святыхъ оныхъ церкви отецъ, прославленныхъ чудесами, и съ благоговѣніемъ исполняя повелѣнія, данныя намъ отъ Монархини нашей, приглашаемъ гласомъ Евангельскимъ всѣхъ и каждаго: возникните, чада церкви, и, взирая на благолюбезное обращеніе толикаго множества собратіи вашей, подражайте достохвальному примѣру ихъ. Монархиня Христолюбивѣйшая отняла всѣ затрудненія, свободному благочестію исповѣданію препятствующія, теките веселыми ногами во объятія матери своей—Восточной Церкви; обращеніе ваше исполнитъ радость нашу. И такъ достигнувъ съ нами въ соединеніе вѣры, едиными устами и сердцемъ прославите Бога, исполняющаго во благихъ желанія ваши. Дана въ Могилевѣ епископомъ Могилевскимъ и Полоцкимъ Аѳанасіемъ Волховскимъ.

1795 года, Мая мѣсяца, епископъ Могилевскій Аѳанасій Волховскій запретилъ звонить по умершимъ, за что ропотъ народный и всеобщее негодование возстало на епископа Аѳанасія. По ревностному старанію Могилевскаго епископа Аѳанасія Волховскаго о обращеніи уніатовъ въ Благочестіе, во время его епископствованія, то есть въ 1795, 1796 и 1797 годахъ, въ Могилевской и Полоцкой губерніяхъ весьма много обращено уніатскихъ церквей въ Благочестіе. Тогожь 1795 года, мѣсяца Августа и въ другія мѣсяцы, въ Могилевской и Полоцкой губерніяхъ отъ Римскаго духовенства происходили великія усилія къ помѣшательству въ обращеніи уніатовъ въ Православіе, кои всѣми мѣрами старались склонять уніатовъ вступать въ ихъ Римско-католическую религію, каковое поступленіе называлось ревокованіемъ.

Нѣкоторые
распоряженія
Могилевскаго
Епископа
Аѳанасія.

Епископъ Аѳанасій приказалъ подѣлать небольшіе жестяные ящики и оные повѣшать на стѣнахъ въ церквахъ для навѣшиванія на шеяхъ тѣмъ, кои въ церквахъ, во время отпразненія Богослуженія, занимались между собою разговорами, и кому тотъ ящикъ навѣшенъ былъ, тотъ долженъ былъ заплатить штрафу рубль серебромъ, а иначе безъ платежа виновный не могъ освобожденъ быть отъ тако-

вой нашейной навѣски; каковою навѣскою помянутый епископъ Аѳанасій неоднократно срамилъ благородныя особы во время своего архіерейскаго служенія, за что воѣ, а особливо благородные, великое негодованіе имѣли на епископа Аѳанасія. Епископъ Аѳанасій повелѣлъ, дабы прежде колокольнаго благовѣста въ архіерейской Спасской церкви въ градскихъ приходскихъ церквахъ не было благовѣщено ни къ Вечерни, ни къ Утрени, ни къ Литургіи; если же кто изъ приходскихъ пономарей нарушалъ таковое приказаніе, тотъ наказываемъ былъ въ консисторіи тѣлесно розгами. Повелѣлъ также, дабы въ церквахъ чтеніе было очень продолжительно и медленно, безъ всякой поспѣшности. Во время служенія своего за малыя ошибки съ служащихъ священниковъ ризы, и съ діаконовъ стихари, приказывалъ снимать, штрафовалъ поклонами и постановленіемъ на колѣни публично предъ народомъ среди церкви. Каковыми поступками епископа Аѳанасія какъ духовныя, такъ и свѣтскіе, весьма не довольны были. Когда во время храмовыхъ праздниковъ ѣздилъ для служенія въ приходскія Могилевскія церкви или въ Буйницкій монастырь, то приказывалъ двумъ трикиршикамъ предъ каретою своею впереди ѣхать на верховыхъ лошадяхъ, въ стихаряхъ, одному съ жезломъ архіерейскимъ, а другому съ мантиею архіерейскою. Діаконовъ соборныхъ за маловажныя преступленія наказывалъ снятіемъ рясы и надѣваніемъ на нихъ крестьянскихъ сермягъ и шапокъ, заковывалъ въ желѣза и въ желѣзахъ заставлялъ копать въ своемъ саду землю; изъ коихъ одинъ отъ такого наказанія заболѣлъ чахоткою, отъ которой въ послѣдствіи времени умеръ.

Могилевскій братскій дѣвичій монастырь упраздненъ по обстоятельствамъ слѣдующимъ:

Упраздненіе
Могилевскаго
женскаго
братскаго мо-
настыря.

1796 года, Генваря 7 дня, Могилевскій епископъ Аѳанасій Волховскій представилъ Святѣйшему Синоду рапортомъ: 1-е, что Могилевскій братскій дѣвичій монастырь находится внутри самаго города Могилева, между свѣтскими домами, при братскомъ мужескомъ монастырѣ, и особенной своей не имѣетъ церкви; 2-е) что не имѣетъ надлежащаго содержанія. По таковому епископа Аѳанасія представленію, Святѣйшимъ Синодомъ повелѣно помянутый Могилевскій дѣвичій монастырь упразднить, а монахинь перевести въ другіе Могилевской епархіи женскіе монастыри, имѣющіе надлежащее содержаніе и церкви.

Тогда же и Шкловскій дѣвичій монастырь упраздненъ по тѣмъ же причинамъ и представленію тогожъ Могилевскаго епископа Аѳанасія Волховскаго.

По выbytіи изъ Могилева епископа Аѳанасія Волховскаго, повѣренный Могилевскаго общества дворянинъ Евѳимій Гортынскій отъ всего Могилевскаго общества подавалъ въ Святѣйшій Синодъ на Высочайшее имя прошеніе о возстановленіи упраздненнаго Могилевскаго братскаго дѣвическаго монастыря, прописывая, что болѣе ста лѣтъ уже миновало, какъ Могилевскій братскій дѣвичій монастырь по привиллегіи Польскаго Короля Іоанна III Собескаго

уфундованъ Могилевскими жителями въ Могилевѣ при братскомъ Богоявленскомъ мужскомъ монастырѣ, имѣеть движимаго и недвижимаго имѣнія на шесть тысячъ сто восемьдесятъ рублей, и монахи онаго монастыря всему обществу Могилевскому приносили пользу: обучали грамотѣ знатнѣйшихъ градскихъ дѣвицъ, содержали подѣ сохраненіемъ подпадшихъ осужденію духовной Могилевской консисторіи женскаго пола эпитимщицъ и желающихъ изъ еврейскаго закона вступить въ христіанство, дѣлали для всѣхъ градскихъ и многихъ уѣздныхъ церквей къ служенію самолучшія просфоры, приготовляли церковныя свѣчи; отъ чего имѣли довольное пропитаніе; почему и просилъ возстановить по прежнему помянутый монастырь. Какъ же, по выbytіи епископа Аѳанасія, епархіальнымъ Могилевскимъ епископомъ былъ въ то время Преосвященный Анастасій Братановскій, то такая просьба повѣреннаго Могилевскаго Гортынскаго препровождена была къ епископу Анастасію съ требованіемъ его, Анастасія, мнѣнія: можетъ ли прописанный монастырь имѣть надлежащее содержаніе? Тогда и Преосвященный Анастасій далъ мнѣніе, что оный монастырь не можетъ имѣть достаточнаго содержанія, въ слѣдствіе чего Св. Синодомъ и отказано Могилевскому обществу въ просьбѣ его. И монастырь Могилевскій братскій женскій, существовавшій болѣе ста лѣтъ, остался упраздненнымъ навсегда, строеніе же монастырское его и пахотная земля отданы въ пользу Могилевской семинаріи.

1796 года церковь преподобнаго Онуфрія, пустынножителя Египетскаго, при Николаевской церкви, каменная теплая выстроена и освящена стараніемъ и изданиемъ Могилевскихъ мѣщанъ, прихожанъ Николаевской церкви.

Увольненіе
Епископа Мо-
гилевскаго
Аѳанасія отъ
управленія
епархією.

1797 г., Сентября 16 дня, полученъ указъ изъ Святѣйшаго Синода въ Могилевской духовной консисторіи, по именнымъ Его Императорскаго Величества указамъ, за собственноручнымъ Его Величества подписаніемъ, въ которыхъ изображено. Въ первомъ: По прошенію епископа Могилевскаго и Полоцкаго Аѳанасія, увольняемъ его отъ управленія тою епархією, повелѣвая Синоду назначить ему пребываніе Полтавской губерніи въ Лубенскомъ монастырѣ, сходно съ его желаніемъ, и безъ управленія тѣмъ монастыремъ. Во второмъ указѣ: Всемилостивѣйше повелѣваемъ епископа Новгородско-Сѣверскаго Иларіона перевести въ томъ же званіи къ управленію епархіи Могилевской, епархію же Новгородско-сѣверскую причислить по прежнему къ Черниговской.

Отъ присоединенія Бѣлоруссіи къ Россійской державѣ, то есть 1772 года, Бѣлоруссія была раздѣлена на двѣ губерніи Могилевскую и Полоцкую; а въ теченіи 1797 года Императоръ Павелъ Первый опредѣлилъ состоять всей Бѣлоруссіи изъ одной губерніи и быть губернскимъ городомъ городу Витебску, но въ 1801 году Государь Императоръ Александръ I-й раздѣлилъ Бѣлоруссію опять на двѣ губерніи: Могилевскую и Витебскую; а городъ Полоцкъ, бывшій прежде губернскимъ, остался уѣзднымъ—Витебской губерніи, даже до сего времени, т. е. до нынѣшняго 1835 года.

Хотя Преосвященный Новгородско-сѣверскій епископъ Иларіонъ и опредѣленъ былъ въ управленію Могилевской епархіи, но не прибылъ въ Могилевъ, чрезъ два мѣсяца считался епископомъ Могилевскимъ и Полоцкимъ, а по прошествіи двухъ мѣсяцевъ, просилъ Его Императорское Величество Государя Императора Павла I-го Петровича объ увольненіи его, за слабостію здоровья его, отъ службы, на каковое Преосвященнаго Иларіона прошеніе, тогожь 1797 г., Ноября 16 дня, получено изъ Святѣйшаго Синода въ Могилевской духовной консисторіи указъ, по имянному Его Императорскаго Величества высочайшему указу, данному Синоду Октября 24 дня за собственноручнымъ Его Величества подписаніемъ, въ которомъ изображено: снисходя на прошеніе епископа Могилевскаго Иларіона, всемилостивѣйше увольняемъ его за слабостію здоровья отъ службы, повелѣвъ производить ему по смерти нынѣшнее его жалованье изъ казначействъ нашихъ, и предоставляя Синоду позволить ему по смерти имѣть пребываніе въ Новгородско-сѣверскомъ Спасскомъ монастырѣ съ управленіемъ онымъ; на мѣсто же его епископомъ Могилевскимъ всемилостивѣйше пожаловали мы Синода члена, Московскаго первокласснаго ставропигіальнаго Новоспасскаго монастыря архимандрита Анастасія (*).

Анастасій
Братанов-
скій — Епи-
скопъ Могилевскій.

1802 года Генваря 1 дня по имянному высочайшему Его Императорскаго Величества Александра Перваго Павловича указу городъ Могилевъ опредѣленъ губернскимъ городомъ и присутственныя губернскія мѣста открыты.

Тогожь года Іюня 15 дня прибылъ въ Могилевъ Императоръ Александръ Павловичъ; на другой день, 16 числа, осматривалъ на полѣ Луполовскомъ полкъ фанаторическій. Въ то время были маневры за Луполовомъ: чиненъ былъ примѣръ сраженія и отъ зажженія нѣсколькихъ пороховыхъ нечаянно ящиковъ много ранено солдатовъ, а нѣкоторыхъ и до смерти убило; и зажегся лѣсъ послѣ сего примѣрнаго сраженія.

Пробываніе
Императора
Александра
I-го въ Могилевѣ.

1804 года въ Августѣ мѣсяцѣ было землетрясеніе въ Могилевѣ, Шкловѣ, Смоленскѣ, но въ южной странѣ Могилевской губерніи гораздо сильнѣйшее было, нежели въ Могилевѣ и другихъ мѣстахъ.

Землетрясе-
ніе въ Могилевской губерніи.

1806 года, въ мѣсяцѣ Августѣ, на мѣсто Могилевскаго архіепископа Анастасія Братановскаго прибылъ въ Могилевъ епископъ Волынскій и Житомирскій Варлаамъ Шишацкій.

1807 года Февраля 25 дня въ Могилевѣ былъ великій громъ и молнія въ зимнее время и тогда же въ Шкловѣ отъ громоваго удара сожженъ домъ тамошняго жителя.

1808 года въ Іюнь валъ высокій срытъ отъ того мѣста, гдѣ въ древнія времена стояли Королевскія врата, т. е. отъ іезуитскаго костела, даже до горы Костерни.

1810 года, Октября 9 дня, въ Могилевѣ былъ пожаръ великій, начавшійся

Пожаръ въ Могилевѣ.

(*). Затѣмъ слѣдуетъ (стр. 692—738) біографія Анастасія Братановскаго, болѣе подробная, чѣмъ приложенная къ изданію его проповѣдей.

ся изъ одной каменной, стоявшей возлѣ стараго рынка, мѣщанина Петьки лавки, бывшей на второмъ этажѣ, отъ которой во первыхъ кровли загорѣлись на другихъ ближайшихъ лавкахъ; а потомъ отъ сильнаго вѣтра пламень перешедши на лѣвую сторону улицы зажегъ на домахъ двухъэтажныхъ каменныхъ деревянныя кровли, и увеличившись достигнулъ до колокольни братской, зажегъ на ней балконы, бывшіе на окнахъ, въ коихъ колоколы висѣли, отъ балконовъ зажглися полы, лѣсницы и всѣ деревянныя пристройки и брусы тѣ, на которыхъ колоколы были повѣшены, отъ чего растопились всѣ колоколы, кромѣ одного малаго, висѣвшаго къ улицѣ; пламень же столь былъ великъ, что и до самаго верха и главы колокольной дошелъ; и какъ верхъ и куполы на колокольнѣ были деревянныя, то и часы, бывшіе въ куполѣ, сгорѣли; наконецъ пламень на кровляхъ двухъэтажныхъ домовъ каменныхъ, стоящихъ близъ братской церкви, столь высоко поднялся, что удобно могъ желѣзную кровлю, бывшую на братской церкви, распалить и подъ кровлю зажечь брусья и другія перекладины, на коихъ утверждена была церковная кровля. Когда же кровля, по сгорѣніи перекладинъ, вся обвалилась на своды, тогда пламень, вѣтромъ возбуждаемый, дошелъ до высшихъ сводовъ церковныхъ, покрытыхъ жестью Аглицкою, которая съ сводовъ и купола свалилась. Послѣ сего пламень отъ большой церкви перешелъ на другую церковь Богословскую, на которой кровля деревянная сгорѣла (а иконостасъ вынесенъ), а отъ оной другія кровли деревянныя на близъ стоявшихъ каменныхъ монашескихъ келліяхъ зажглися, въ коихъ погорѣли внутри бывшіе деревянные потолки, полы, двери и окна; тогда бывшая въ келліяхъ теплая церковь во имя всѣхъ Святыхъ сгорѣла кромѣ иконостаса, вынесеннаго изъ оной, отъ келлій зажглися за переулокъ стоявшіе дома и плебанскій фарскій костель, хотя каменный, но кровля на немъ была деревянная; тогда лѣвая сторона Вѣтренной улицы, отъ стараго рынка до новаго, гдѣ нынѣ бульваръ, и до іезуитскаго костела вся обгорѣла, потому что на оныхъ домахъ, хотя каменныхъ двухъэтажныхъ, но кровля вездѣ была деревянная. И такъ пожаръ оный, начавшійся съ 5 часа утра, во время отправленія по церквамъ Утрени въ Воскресный день, продолжался почти до полудня. Въ то время великіе убытки причинилъ пожаръ оный монастырю братскому и обывателямъ Могилевскимъ. Послѣ того пожара долгое время, до 1815 года, большая братская церковь находилась въ заустѣніи, была безъ Богослуженія, хотя внутри церкви иконостасъ остался въ цѣлости, но много поломанъ, престолы такъ же были поломаны и окошки повреждены. Богословская же братская церковь чрезъ 18 лѣтъ стояла безъ крыши въ заустѣніи; и по причинѣ столь долговременнаго опустѣнія (отъ 1810 до 1828 года была не покрытою, въ запертыи) поросли внутри Богословской церкви лѣсныя деревья, какъ въ олтарѣ, такъ и въ самой церкви и чрезъ 18 лѣтнее время столь выросли деревья, что выше стѣнъ церковныхъ уже были, а толщиною въ настоящее бревно. Богослуженіе же въ братскомъ монастырѣ въ то время отправляемо было въ придѣлѣ

Преподобнаго Феодосія, построенномъ Боробанками, гдѣ оныхъ Боробанковъ жены и они сами погребены, и здвѣшеніемъ конкъ и притворъ большой Бого-явленской церкви каменный пространный сооруженъ.

1811 года, Августа 28 дня, въ 9 часу на сѣверо-западной сторонѣ ока- Въ 1811 г. лаленіе кометы, засуха и неурожай.
залась великая комета, и стояла даже до мѣсяца Декабря. Тогоже года въ лѣтнее время были въ Бѣлоруссіи великіе жары и дождей не было, отъ чего чрезъ все лѣто городъ былъ наполненъ дымомъ отъ горѣвшихъ болотъ и лѣсовъ въ окрестностяхъ Могилевскихъ, и былъ неурожай на хлѣбъ и дороговизна на сѣбствныя вещи.

1812 года, Іюня 29-го дня, вѣсть пронеслась по Могилеву, что Вступленіе Французовъ въ Могилевъ.
Французская армія чрезъ границу нерешедши приближается къ Бѣлоруссіи. Отъ таковой вѣсти весь городъ былъ въ страхѣ; иные Могилевскіе жители выѣзжали изъ города съ имѣніями своими; другіе, оставшіеся въ Могилевѣ, въ церквахъ или въ земляхъ, гдѣ только можно было, свое имѣніе скрытно прятали. Когда же 7 Іюля опять вѣсть пронеслася въ Могилевъ, что Французы по Виленскому тракту близко подошли къ городу Могилеву и уже въ 15 верстахъ отъ Могилева въ мѣстечкѣ Бяжичахъ находятся, въ чемъ увѣрилъ одинъ нѣбный французскій солдатъ, схваченный того дня Русскими солдатами близъ города въ лѣсу и приведенный въ Могилевъ, — тогда Могилевскій губернаторъ Дмитрій Александровичъ графъ Толстой далъ приказаніе строгое, дабы никто изъ города не выѣзжалъ, для того стражу при Луполовскомъ мостѣ на Днѣпрѣ поставилъ. Іюля 8 по утру первого корпуса, предводительствуемаго маршаломъ Даву, авангардъ Виленскимъ трактомъ началъ приступать къ городу Могилеву; и хотя стоявшій за Виленскими воротами вооруженный Могилевскій баталіонъ пальбою изъ ружей и нѣсколькихъ пушекъ отражалъ подходящій французскій авангардъ, но по малочисленности своей не могъ долго противъ многочисленнаго непріятеля стоять. Авангардъ, видя горсть Русскаго войска, осмѣлившуюся вооружаться противъ него, двинувшись ближе къ городу крѣпкимъ ударомъ обратилъ въ бѣгство Русскихъ; бѣжавши въ городъ разсыпались вдругъ по всѣмъ улицамъ, вездѣ стрѣляли изъ ружей и нагнавши Русскаго офицера разрубили саблею голову, и нѣкоторыхъ Русскихъ солдатъ, бѣжавшихъ на Луполовскомъ мосту, схвати бросали съ моста въ Днѣпръ; потомъ Французы, стрѣляя изъ ружей, побѣжали къ Черниговскимъ воротамъ, а другіе къ Чаусовскимъ и многихъ жителей возвратили въ городъ и посадили въ сляспъ подъ Варемитскій костелъ, а экипажъ Могилевского вице-губернатора Юсупова, возвращенный Французами изъ за Черниговскихъ воротъ, распродаютъ съ имѣніемъ по самой дешевой цѣнѣ.

Губернаторъ Могилевскій графъ Толстой былъ въ городѣ до того времени, какъ авангардъ началъ къ самому городу приступать, и едва успѣлъ на дрожкахъ убѣжать изъ города по Быховскому тракту; и видя за собою французскую погоню, принужденъ былъ, соскоча съ дрожекъ, бѣжать пѣший по

болотными тропинкамъ и едва возмогъ снастися. Бывшій же въ то время Могилевскій архіепископъ Варлаамъ Шинякинъ, хотя слышалъ, что за Виленскими воротами пальба производится, и хотя многіе увѣрили его, что оная пальба происходитъ отъ авангарда французской арміи, не вѣрилъ сему, а думалъ, что то обыкновенное воинское ученіе Могилевского баталіона, — до тѣхъ поръ не вѣрилъ, пока, по взятіи города, толпа вооруженныхъ Французовъ набѣгла въ домъ архіерейскій, требовавшихъ съ угрозами отъ архіерея разныхъ състныхъ вещей. Слыша ихъ по французски говорящихъ, повѣрилъ, что они дѣйствительно французскіе солдаты, мундирами мало отличавшіеся отъ Россійскихъ солдатъ. Тогда видя ихъ угрозы принужденъ былъ повелѣть давать имъ изъ дому архіерейскаго по требованіямъ ихъ състные припасы, бѣлый хлѣбъ, масло коровье и пиво, котораго тогда на сто рублей въ одинъ день для Французовъ издержано. По вступленіи авангарда въ скоромъ времени первый корпусъ подъ предводительствомъ маршала Даву, состоящій изъ 80,000, вступилъ въ Могилевъ и по повелѣнію маршала Даву приостановлена Петербургская и Малороссійская почта; Московская хотя продолжалась, но зависѣла отъ Французскихъ чиновниковъ до выхода ихъ изъ Могилева. А Юля 11 по утру маршалъ Даву и генераль Мюрте съ 5 дивизіями атаковали авангардъ князя Багратіона. Авангардъ сей предводитиъ былъ генераль-лейтенантомъ Раевскимъ; и когда Раевскій началъ по Быховскому тракту подходить къ Могилеву, то Французы, бывшіе въ Могилевѣ, бросившись противъ Раевского, встрѣтили къ югу и началось сильное сраженіе 11 числа до восхода солнца, а потомъ подъ деревнею Султановкою, продолжалось чрезъ весь день непрерывно до самой ночи. Во время сраженія онаго генераль Платовъ, переправясь на лѣвую сторону Дибра, мѣстечка Дашковки, съ войскомъ кавалеріи, проходилъ южною стороною по деревнямъ, минуя Могилевъ, къ Смоленску, и будучи въ семи верстахъ отъ Могилева въ селѣ помѣщика Янчина Вѣицѣ, разбивъ французскій караулъ, освободилъ Янчина изъ плѣна, котораго взялъ съ собою въ армію.

Послѣ онаго Дашковского сраженія привезено изъ Дашковки въ Могилевъ раненыхъ Французовъ до пяти тысячъ человекъ, и по признанію самихъ Французовъ на томъ сраженіи убитыхъ было до пяти же тысячъ французской арміи, столько же и Россійской арміи раненыхъ и убитыхъ, какъ утверждали Французы. Во время сего сраженія слышны были не только пушечные непрерывные выстрѣлы, но и ружейные, и видѣнъ былъ изъ Могилева подъ мѣстомъ сраженія отъ пушечныхъ и ружейныхъ выстрѣловъ большой дымъ надъ Россійскою арміею, такой же и надъ французскою; и издали казалось, будто бы лѣсъ горѣлъ. По окончаніи того сраженія генераль-лейтенантъ Раевскій съ своею дивизіею отступилъ назадъ къ городу Быхову, а Французы и Поляки съ ранеными своими и нѣкоторымъ числомъ плѣнныхъ Россійскихъ солдатъ возвратились въ Могилевъ. На другой день послѣ сраженія изъ Могилева посланы были мѣщане Могилевскіе къ мѣстечку Дашковкѣ и

деревнѣ Солтановѣ на мѣсто сраженія для погребенія убитыхъ Французовъ и Россіянъ. По вступленіи непріятеля въ Могилевъ во всѣхъ Могилевскихъ церквахъ и монастыряхъ не было отправляемо обыкновенное ежедневное Богослуженіе чрезъ семь дней, и даже вовсе не звонили до тѣхъ поръ, пока не учинили присяги на вѣрность и послушаніе Французскому Императору Наполеону. Въ костелахъ же Могилевскихъ: архикатедральномъ, кармелитскомъ, іезуитскомъ, фарскомъ и бернардинскомъ безпрерывно продолжалось Богослуженіе по вступленіи французовъ въ Могилевъ, какъ до присяги, такъ и послѣ оной.

Въ то время главный начальникъ въ Могилевѣ, исправлявшій должность гражданскаго губернатора, былъ перваго корпуса предводитель маршалъ Даву, который и жилъ въ губернаторскомъ домѣ, а вмѣсто Губернскаго Правленія учреждена была въ Могилевѣ тимчасовая (временная) комиссія, бывшая подъ управленіемъ оного маршала Даву; а генераль Польской арміи Пановъ былъ вторымъ начальникомъ по маршалѣ Даву, и квартировалъ въ архіерейскомъ домѣ со всѣми своимъ экипажемъ, официалистами, дворовыми чиновниками и слугами. Правительство тогдашнее французское предназначило было Могилевскій архіерейскій домъ отдать во владѣніе Польскому князю Понятовскому, церковь Спасоюу учинить придворнымъ его костеломъ, а кельи монашескіе, въ коихъ консисторія помѣщается и церковь теплая Св. четырехдесяти Мучениковъ, назначило быть оффициною дьякешкою. Въ Могилевской семинаріи всѣ строенія заняты были инвальною арміею, гдѣ во въ Могилевскіе порты и сандалии, христіане и евреи, шили на французскіе и польскіе пальто, мундиры и сапоги и все нужное. 13. Іюля изъ учрежденной въ Могилевѣ французской временной комиссіи къ Могилевскому архіепископу Варлааму присламо отношеніе о учиненіи на вѣрность французскому Императору Наполеону присяги и о воспоминаніи Наполеона и супруги его императрицы и королевы Маріи Луизы при Богослуженіи. Почему на другой день, т. е. 14. Іюля, архіепископъ Варлаамъ, побывъ напередъ съ консисторскими членами у маршала Даву, который и словесно повелѣлъ, дабы непременно учинена была присяга французскому Императору Наполеону Бонапарту, отправился въ кафедральный Іосифовскій соборъ и тамъ со всѣми консисторскими членами, секретаремъ, канцелярскими служителями и со всѣмъ народомъ по формѣ учинилъ на вѣрность и послушаніе Наполеону присягу; причемъ онъ архіепископъ отслужилъ Литургію и молебень съ воспоминаніемъ имени императора Наполеона и супруги его по нижепріписанной формѣ: «великодержавнаго государя, Французскаго императора и Италійскаго короля Великаго Наполеона и супругу его императрицу и королеву Марію Луизу», что даблюдаемо было при Богослуженіяхъ, какъ архіерейскихъ, такъ и во всѣхъ приходскихъ градскихъ Могилевскихъ церквахъ и сельскихъ Могилевской епархіи въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ присяга была учинена, по предписанію изъ Могилевской духовной консисторіи, чрезъ четыре мѣсяца, во все время пребыванія Французовъ

Присяга Арх. Варлаама Наполеону и молитвы за него въ церквахъ православныхъ и костелахъ.

въ Бѣлорусіи. А въ Римско-католическихъ костелахъ при Богослуженіяхъ воспоминаемъ былъ французской императоръ Наполеонъ такъ: «Спаси Господи люди Твоя и спаси императора Французскаго, короля Италійскаго и возобновителя Польши Великаго Наполеона, и благослови достоиніе Твое». А въ окончательныхъ обыкновенныхъ костельныхъ молитвенныхъ своихъ пѣніяхъ въ то время пѣли такъ: «отъ глада, огня, войны, отъ внезапной и печальной смерти и злыхъ Москалевъ Русаковъ сохрани насъ Господи». Тогожь 14 Іюля народъ Римско-католическаго исповѣданія съ Римскими духовенствомъ въ своихъ костелахъ, а Могилевскіе евреи въ своихъ синагогахъ со всѣмъ своимъ кагаломъ, učinили присягу на вѣрность французскому Императору Наполеону Бонапарту. По учиненіи присяги непріятелю, какъ въ Могилевской духовной консисторіи, въ Могилевскомъ градскомъ магистратѣ, такъ и въ другихъ судебныхныхъ мѣстахъ зеркала съ судейскихъ столовъ были сняты, а на мѣсто зеркалъ поставлены были Кресты съ распятіями, и отъ того времени началось въ Могилевскихъ церквахъ обыкновенное ежедневное Богослуженіе отправляться. Французы во все четырехмѣсячное теченіе времени своей въ Могилевѣ бытности отъ гражданъ Могилевскихъ брали провіанты и контрибуціи, не исключая и архіерейскаго дома, изъ коего, по повелѣнію временной комиссіи, даваны были коровы для говядины, печеный хлѣбъ по нѣскольку десятковъ пудовъ, и однажды 60 пудовъ печеного хлѣба дано, а такъ же коровье масло и водка и другіе продукты даваны были; а наконецъ Французы взяли шесть архіерейскихъ лошадей каретныхъ, за волюхъ предъ выходомъ своихъ изъ Могилева дали архіерейскому дему нѣсколько сотъ франковъ монетою серебряною Французскою: франкъ въ Могилевѣ ходилъ по 80 (?) копѣекъ Русскихъ. Французы въ бытность свою въ Могилевѣ взяли изъ Могилевскихъ мѣщанъ и изъ шляхты, жившихъ въ окрестностяхъ Могилевскихъ, въ свою военную службу до 70 челов. въ жандармы.

Притманія со стороны оффиціала Масевского въ бытность Французовъ въ Могилевѣ.

Іюля 20 дня, въ день Пророка Іліи, присутствующій Римско-католической духовной консисторіи ксендзь оффиціалъ Масевскій приходилъ къ архіерею Варлааму съ выговоромъ за бывший въ тотъ день во всѣхъ Могилевскихъ церквахъ во все колокола трезвонъ, говоря: «нынѣ уже въ Могилевѣ господствующая религія Римско-католическая, а не Русская, носему вы, Русскіе, должны сообразоваться съ католическими костелами и не голосовать по всему городу своими звонами; мы, Кармелиты, Пророка Ілію хотя и имѣемъ за своего патріарха Кармелитанскаго ордена и называется Кармелитами по имени горы Кармила, на которой Пророкъ Ілія чудодѣйствовалъ, не не голосуемъ такъ, какъ вы, звонами, потому что день Пророка Іліи не праздничный день. Русскіе обыкновеніе имѣютъ больше звонить, нежели молиться.»

Обыскъ Французами Могилевской Спасской церкви.

21 Іюля нечаянно на архіерейскій дворъ взошла рота Французовъ съ нѣкоторымъ числомъ офицеровъ, кои пришедши къ архіерею требовали церковныхъ ключей отъ большой Спасской церкви для обыска въ оной оружіи Россійскаго, и когда по повелѣнію архіерея отверта была церковь, то бывшіе съ

ружьями солдаты обступили вокругъ церковь и бывшіе изъ нихъ съ топорами вошли внутрь съ офицерами, въ носъ вырвали въ разныхъ мѣстахъ полъ, копали подъ поломъ ямы, сломали лѣвой престолъ и подъ нимъ вырыли большую яму ища, нѣтъ ли чего спрятаннаго тамъ, открыли гробъ, въ которомъ погребено тѣло бывшего Могилевскаго архіепископа Георгія Воиноваго, осматривали всадъ и обыскивали церковныя кладовыя, гдѣ хранилась ризница и архивъ, отпирали сундуки, въ нихъ хранились серебряныя сосуды церковныя и другія вещи; осмотрѣвши приказали все опять позанирать, ничего не взяли, кромѣ 8 пушекъ Турецкихъ, оставшихъ видѣ церкви Спасской, подаренныхъ Потемкинскимъ свѣтлѣйшимъ на колоколь, вѣсомъ 111 пудовъ, кои взяли Франгузы, а вмѣстѣ съ пушками городскія мѣдныя большія бочки, поломавши на куски, взяли въ свой обозъ.

22 Іюля икондѣ Могилевскаго Кармелитскаго костела, каноникъ офиціалъ Маевскій, присутствующій Римско-католической духовной консисторіи, учинилъ въ тынчасовую Французскую комиссію доносъ, якобы того дни Могилевской Воскресенской церкви священникъ Андрей Добровольскій отправлялъ торжество Россійскаго Двора и при Богослуженіи воспоминалъ не Французскаго Императора Наполеона, но Россійскаго Императора Александра и Его Высочайшую Фамилію, вопреки присягѣ, учиненной тѣмъ священникомъ на вѣрность Наполеону. По такому доносѣ Маевского тогдашняя временная комиссія повелѣла духовной консисторіи учинить изслѣдованіе и судить священника; но по изслѣдованіи доносъ офиціала Маевского оказался ложнымъ и бывший подъ судомъ священникъ Добровольскій, держанный въ консисторіи подъ арестомъ, отпущенъ въ свой домъ.

Доносъ офиціала Маевского на православнаго священника Добровольскаго.

Послѣ сего случилось, что архіерейскаго дома духовникъ Соборный іеромонахъ Никодимъ, отправляя вечерню, на ектеніяхъ воспоминалъ не Наполеона, но Императора Александра. Узнавъ о семъ архіерей весьма недоволенъ былъ, тѣмъ болѣе, что тогда въ церкви были Франгузы.

Первыхъ числа мѣсяца Августа, по наступленіи Спасова поста, по дозволенію Польскаго генерала Палема шюте Польской арміи солдаты, религіи Греческой, въ Могилевѣ говѣли, нековѣдывались и пріобщались; они родомъ были изъ Польской бывшей Украины, по выходѣ изъ своей стороны во Францію пробывши въ Парижѣ семь лѣтъ, и какъ во Франціи, такъ и въ походахъ изъ оной до самаго города Могилева нигдѣ не случилось имъ не только говѣть, но и видѣть Православнаго исповѣданія священниковъ. Генералъ Палема, дозволяя Могилевскимъ іеромонахамъ и священникамъ принимать на исповѣдь своихъ военныхъ Польковъ, приказывалъ, дабы они во время поповѣди говорили только о грѣхахъ, а не о политическихъ дѣлахъ, не собирались и не наговаривали въ Россійскую службу. Французскіе генералы и другіе офицеры, бывавшіе въ церкви на служеніяхъ архіерейскихъ, видя архіерея служащаго на орлецахъ, недовольны были, что гербъ государства Французскаго, одноглавый орелъ, вмѣсто поднежія употребляется во время служенія ар-

хіерейскаго, повелѣли архіерею, дабы впредь не сѣлъ на гербѣ Французскаго государства стоять въ слушеніи. Но архіерей Варлаамъ не согласился отбѣнить древній обрядъ, и послѣ такового приказа всегда на орлецахъ служилъ, а Французамъ отвѣчалъ, что онъ въ слушеніи орлецы употребляетъ не для поруганія Французскаго государственнаго герба, но по древнему Восточной Грекоской Церкви чиноположенію, что таковой обрядъ не новый, но въ древнія времена принятъ въ Россіи вмѣстѣ съ Грекою религією отъ Патріарховъ Грецескихъ и перемѣнять онаго не можетъ и не долженъ.

Нѣкоторые изъ Французовъ, а особливо безпардонные солдаты рядовые, прійдя въ церковь Спасскую во время слушенія архіерейскаго стояли въ шанкахъ: большихъ недвѣжныхъ предъ самымъ архіереємъ, посреди церкви на амвонѣ стоявшимъ, безъ всякаго уваженія какъ къ святилищу Божію, такъ и къ архіерею. Французы и Поляки военные во время праздничныхъ и торжественныхъ дней своихъ въ архикафедральный кармелитскій костелъ ходили разомъ по цѣлому полку съ ружьями, барабанами и музыкою, и стоя въ костелѣ въ шлемахъ муштровались, какъ на ученіи, барабанами и играли при отправленіи католической литургіи. 3 Августа въ Могилевѣ торжествовано тезоименитство Французскаго императора Наполеона и городъ былъ иллюминированъ. Архіепископъ Могилевскій Варлаамъ служилъ въ Іосифовскомъ соборѣ и говорена была проповѣдь соборнымъ священникомъ Максимомъ Пючевскимъ, сочиненная самимъ архіереємъ.

13 Августа торжествовано было въ Могилевѣ рожденіе Французской императрицы Маріи Луизы и того дня городъ былъ иллюминированъ. Архіерей служилъ въ Іосифовскомъ соборѣ и говорена была проповѣдь тѣмъ же соборнымъ священникомъ Максимомъ Пючевскимъ, сочиненная архіереємъ Варлаамомъ. Ставленниковъ предъ рукоположеніемъ во священники и діаконы повелѣлъ архіепископъ Варлаамъ приводить къ присягѣ на вѣрность Наполеону; а такъ же и священниковъ Могилевскихъ, предъ намѣщеніемъ неприятеля убѣгавшихъ изъ города и по прошествіи нѣкотораго времени возвратившихся въ Могилевъ, архіерей повелѣлъ при сообщеніи изъ конекторіи отправить во временную Французскую комиссію для приведенія ихъ къ присягѣ на вѣрность Французскому императору Наполеону.

Со времени нашествія Французовъ и Поляковъ на Бѣлоруссію, крестьяне помѣщичьи и Могилевскому архіерейскому дому принадлежащіе отказывались отъ исполненія повинностей крестьянскихъ, но повиновались своимъ помѣщикамъ и не отбывали работъ и приговоровъ; по причинѣ такового крестьянскаго непослушанія произошла великая разстройка въ хозяйственныхъ помѣщичьихъ дѣлахъ; въ самое рабочее лѣтнее время приостановились всѣ полевые и луговые дѣла: рожь и яровой хлѣбъ помѣщичій стоялъ нежатый, сѣнокосы остались непопашенными, живы для посѣва зимоваго хлѣба не только не засѣяны, но и не ораны, тоже послѣдовало и въ архіерейскомъ имѣніи; кромѣ же сего фольварокъ Барсуковскій архіерейскими же крестьянами

Торжества въ честь Наполеона въ Могилевѣ.

Волненіе между Бѣлорусскими крестьянами.

былъ разграбленъ, амбары съ зерновымъ хлѣбомъ разбиты, хлѣбъ разный и 25 четвертей пшевицы растрищено, конюшняго масла нѣсколько большихъ бочекъ нарочито разбито; а такъ же крестьяне разобрали нѣсколько бочекъ водки изъ винокурни и изъ амбаровъ, сколько что имѣлъ, тащили ведрами, горшками и гарлачами, и съотъ бывшій въ Барсуковскомъ фольваркѣ: весь разобранъ крестьянами, и птицы: гуси, утки и куры. Въ то время Бѣлорускіе помѣщики и Могилевскій архіерей просили правительство Французское, дабы повелѣно крестьянамъ быть послушными своимъ помѣщикамъ, и для отвращенія грабительствъ, чинимыхъ проходящими войсками Французскими и Польскими, дать польскихъ солдатъ вмѣстѣ охранителей, кои и были даны и назывались залогамъ, проживали по фольваркамъ и загороднымъ домамъ; и действительно были защищены отъ грабежей, и крестьянъ привели въ послушаніе и повиненіе своимъ помѣщикамъ. Французскіе и Польскіе полки, со времени вступленія своего въ Могилевъ, въ безпрестанныхъ были походахъ, то входили въ городъ, то выходили изъ оного въ скоромъ времени; входившіе Быховскими и Виленскими трантомъ выходили Нѣловскими; и тѣ же самыя полки, обойдя нѣкоторое недалекое разстояніе черезъ деревни, переѣзжи нѣсколько свои мундиръ возвращались въ Могилевъ Быховскими или Виленскими воротами подъ видомъ новыхъ полковъ, и таковыя походы непрерывно чинили: одни и тѣ же то входили, то выходили. Пѣхотныхъ Россійскихъ солдатъ держали подъ карауломъ до тѣхъ поръ, пока не учинятъ приояги на вѣрность Французскому императору Наполеону, а по учиненіи приояги разсылали по своимъ полкамъ.

Правительство Французское за поворованіе французскими рядовыми солдатами у Могилевскихъ обывателей нѣкоторыхъ вещей осудило разстрѣлять оныхъ; почему осужденные четыре солдата приведены были въ церковь близъ вала, противъ воротъ архіерейской конюшни, и за ними туда же пришли около 20 вооруженныхъ Французовъ съ заряженными ружьями; и по прочтеніи на Французскомъ языкѣ опредѣленія, завязавши глаза осужденнымъ, поставя ихъ на колѣняхъ, выстрѣлили въ нихъ изъ ружей, кои въ ту же минуту попадали мертвыми, и вдругъ зарыли ихъ тамъ же въ валу.

По выходѣ изъ Могилева маршала Даву и по взятіи Французами Москвы, Польской арміи генералу Пакошу, находившемуся въ Могилевѣ, весьма частыя изъ Москвы были отъ Наполеона уважныя предписанія строги о предпріятіи всѣхъ мѣръ для взятія Бобруйской крѣпости, дабы непременно была взята и на слѣдующей почтѣ присланъ бы былъ къ нему Наполеону рапортъ; но какъ посланные генераломъ Пакошомъ изъ Могилева не возмогли Бобруйской крѣпости взять, то и рапортовать было не о чемъ; посланные многократно полки въ Бобруйскъ, вмѣстѣ взятія Бобруйска, возвращались разбитыми и лишившимися знаменъ, орудій и довольноаго количества воиновъ своихъ; самъ же генералъ Пакошъ ни одного раза не ходилъ въ Бобруйскъ, отказываясь отъ похода, называя себя больнымъ, не будучи таковымъ.

Арестованіе
Французами
нѣкоторыхъ
Православ-
ныхъ и уніат-
скихъ священ-
никовъ.

Во время владычія Французскаго въ Могилевѣ нѣсколькихъ священниковъ Православныхъ и уніатскихъ Могилевской губерніи и Минской Французамъ держали подъ стражею за подозрѣніе въ лавутчествѣ, фискальствѣ и за нѣкоторые отъѣзды, неблагопріятные Французамъ и Полякамъ. Одинъ уніатскій священникъ Могилевской губерніи села Хлѣвна Іосифъ Вонсовичъ держанъ былъ долгое время за то, что Французамъ и Полякамъ, бывшимъ въ домѣ его въ селѣ Хлѣвнѣ, оказалъ, что они Французамъ и Полякамъ не возмогутъ завладѣть Россіею и не будетъ того, чтобы Поляки взяли Москву и Петербургъ, да и сіе не надежно, чтобы бывшую Польшу возмogli отторгнуть отъ Россіи и опять возстановить Польское королевство. Въ нѣсяздахъ Сентябрѣ и Октябрѣ въ Могилевѣ много измерло Французскаго и Польскаго войска, всякой день по нѣсколько возовъ мертвыхъ, нагихъ, вывозили за городъ въ поле и зарывали въ большія ямы по нѣсколько десятковъ человѣкъ въ одну яму бросали, а такъ же и въ загородномъ Могилевскомъ Печерскомъ лазаретѣ погребали по 50 человѣкъ въ одну яму; въ томъ числѣ потребены и священники Минской губерніи и Виленской и одинъ іеромонахъ Шленскаго монастыря, бывший подъ стражею за подозрѣніе въ лавутничествѣ. Изъ оныхъ Французскихъ мѣрилъ большой смрадъ исходилъ во время весны 1813 года, и когда рогатый скотъ началъ въ поле ходить, то, проходя оныя могилы и ощутивши смрадъ, весьма ревѣлъ и рогами рылъ землю на могиллахъ, а послѣ сего издыхалъ. Тогда великій былъ надежь рогатого скота. Могилевскій губернаторъ повелѣлъ всѣ Французскія могилы насыпать извѣстью и по насыпаніи извѣстью смрадъ не исходилъ болѣе.

Мѣры предо-
сторожности
Французамъ
въ Могилевѣ.

Французамъ, стоявшимъ во квартирахъ и въ казармахъ на Луполовѣ, сходя за Петропавловскою Луполовскою церковью нѣсколько домовъ, близъ Троицкой Луполовской церкви подѣлали батареи и въ церковь навесили пушки и наместили высокіе молы, дабы возможно было изъ церковныхъ окошекъ стрѣлять изъ пушекъ; около оной церкви покопали рвы и окопы; для конанія изъ деревень нѣсколько сотъ было пригнано крестьянъ, изъ города отъ замка на другую сторону Днѣпра устроили контонный мостъ; на Луполовскомъ рынкѣ покопали глубокіе капалы; улицу идущую отъ Луполовскаго базара къ Чаусовскимъ воротамъ перекопали и острокаломъ загородили. Караульные Французамъ, стоявшіе на караулѣ съ ружьями при Днѣпровскомъ Луполовскомъ мостѣ, никому не позволяли ни въ каретахъ, ни въ повозкахъ сѣдѣ переѣзжать чрезъ мостъ, но всѣмъ приказывали предъ въѣдомъ на мостъ высѣдѣть изъ каретъ и повозокъ и нѣшими переходить Днѣпровскій мостъ на другую сторону, Луполовскую и городскую; не извѣстно, почему Французамъ таковое наблюденіе имѣли.

Въ селѣ Вейнѣ, въ 7 верстахъ отстоящемъ отъ Могилева на югъ, Французамъ, отбивши церковныя двери, квартировали въ церкви и посреди церкви кушанье для себя варили. Въ то время одинъ Французъ выстрѣлялъ изъ ружья въ икону Богородицы и сказалъ священнику тамошнему, бывшему тогда

въ церкви: «Богородица ваша, Московская Защитница, почто здѣсь стоитъ, почему теперь не защищаетъ Она Москвы отъ Французовъ, которые взяли уже Москву?» Тогда посланъ былъ въ Вѣйскую церковь изъ Могилева священникъ, который забралъ всю ризницу и всѣ церковныя вещи перевезъ въ архіерейскій домъ.

Французы и Поляки военные, находившіеся въ Могилевѣ, извѣстясь, что Наполеонъ выступилъ изъ Москвы и уже Смоленскъ перешелъ, а такъ же и о несчастномъ для нихъ сраженіи подъ Краснымъ, начали собираться въ походъ и предъ походомъ своимъ отбивали и грабили въ Могилевѣ купеческія лавки; отъ котораго грабительства унялъ ихъ помѣщикъ Любавицкій Крореръ своими увѣщаніями, бывшій на ту пору въ Могилевѣ. Ноября 8 дня ночью Французы зажгли въ Могилевѣ на базарѣ свой обозъ. 11 Ноября генералъ-адъютантъ графъ Ожаровскій, слѣдуя съ частію своего отряда къ Могилеву, узналъ отъ вышедшихъ изъ онаго жителей, что часть непріятельскихъ войскъ, оставшихся въ городѣ Могилевѣ, намѣрена оный истребить огнемъ; графъ Ожаровскій, спѣшивъ Полтавскихъ козаковъ, посадилъ егерей на лошадей, прискакалъ въ городъ подъ вечеръ, разсѣялъ непріятелей и тѣмъ предохранилъ городъ и магазины отъ неминуемаго истребленія. Другая часть сего отряда, подъ командою штабъ-ротмистра Нащокина, настигла непріятеля у мѣстечка Княжиць, въ 15 верстахъ отъ Могилева, по Виленскому тракту, ударила на него, взяла въ плѣнъ офицера и 100 человекъ рядовыхъ, а остальные разсѣялись; послѣ сего команда Нащокина присоединилась къ своему отряду.

Въ Могилевѣ, по занятіи сего города Россійскимъ войскомъ, найдено въ магазинахъ провіанта и фуража 34,000 кулей; въ архіерейскомъ домѣ найдено много Французскихъ киверовъ, ранцевъ, ружей и другихъ аммуничныхъ вещей; въ разныхъ мѣстахъ по трактамъ, въ постоянныхъ домахъ, найдены святыя Антиминсы Московскихъ приходскихъ церквей, которые вмѣсто платковъ употребляли и раны свои святыми Антиминсами Московскими обвертывали; а въ городѣ Оршѣ близъ монастыря мужскаго въ Дибірѣ найдено весьма великое серебряное паникадило изъ Московскаго Успенскаго собора, Французами въ Оршу завезенное.

По выходѣ Французской арміи изъ Россіи, Польскіе помѣщики, находившіеся въ Могилевѣ, видя неудачу намѣреній Наполеоновыхъ, говорили: «если столько націй возстали на одну Россію и ничего не учинили Россіи, то теперь пошла Россія и Москва жить, никто теперь не осмѣлится съ Россіею воевать, теперь никто ничего и никогда Россіи не учинитъ злаго». Когда Россійская армія, по выходѣ Французовъ, входила въ Могилевъ, то полковые командиры, смотря на городъ и видя въ немъ всѣ строенія въ цѣлости, такъ говорили между собою съ удивленіемъ: «городъ Могилевъ благополученъ весь уцѣлѣлъ, да и нѣтъ благополучнѣйшаго города изъ всѣхъ городовъ, забранныхъ непріятелемъ, какъ Могилевъ; а нашу то матушку Москву непрі-

тель деревнею сдѣлалъ»; а другіе офицеры говорили: «да кто причиною этому, что городъ Могилевъ остался послѣ непріятеля благополученъ, не разоренъ, и даже слѣда нѣтъ, что непріятель былъ въ немъ»; и сказавъ сіе, указалъ офицеръ на одного іеромонаха, въ то время тамъ стоявшаго, и сказалъ: эти игумены причиною благополучія города Могилева, они съ Крестомъ и Евангеліемъ пали на колѣни предъ Наполеономъ и присягнули ему; что городъ защищали, то это хорошо, да то худо, что онѣ подданными Наполеоновыми стали.

Указаніе нѣ-
которыхъ об-
стоятельствъ,
побудившихъ
Архіепископа
Варлаама
присягнуть
Наполеону.

Во время нашествія Французовъ на Бѣлоруссію и городъ Могилевъ, архіепископъ Варлаамъ не только учинилъ присягу на вѣрность Французскому императору, но и подъ конфедерацію Французскую подписался въ томъ, что онъ долженъ жертвовать въ пользу Французовъ противъ Россіи всѣмъ тѣмъ, чѣмъ только можетъ; а потому то и всѣ требованія французскія старался выполнять съ поспѣшностію, во всемъ угождая имъ, что даже тѣхъ, кои предъ нашествіемъ Французовъ убѣгали изъ города, а потомъ явились, отсылалъ въ комиссію для приведенія къ присягѣ, какъ то Дуполовскихъ священниковъ и другихъ. Онъ болѣе наблюдалъ свой собственный интересъ, опасаясь, дабы не лишиться своего имущества, коимъ былъ очень достаточенъ, такъ что и по смерти наличной суммы осталось до 40 т.

Онъ Варлаамъ, во время содержанія его подъ стражею, опасаясь, дабы не лишенъ былъ имѣнія своего, нѣсколько тысячъ собственной своей суммы тайно вручилъ казначею своему іеромонаху Оресту для спрятанія въ разныхъ приходскихъ Могилевскихъ церквахъ, кои долгое время находились тамъ подъ присмотромъ старостъ церковныхъ. Касательно же присяги, имъ учиненной, онъ думалъ, что Бѣлорусская страна достанется Польшѣ, и не воображалъ того, что Россія опять будетъ владѣть Бѣлоруссіею. Сіе его мнѣніе можно изъ нижеслѣдующихъ обстоятельствъ видѣть, что когда изъ Французской временной комиссіи послѣдовало къ нему отношеніе о учиненіи присяги на вѣрность Французскому императору Наполеону и когда, по полученіи таковаго отношенія, Могилевской духовной консисторіи секретарь, коллежскій ассесоръ, Осипъ Демьяновичъ уговаривалъ его не соглашаться на учиненіе присяги до времени, поелику Французы еще несовершенно завладѣли Бѣлорусскою страню, что такое отношеніе временной комиссіи къ нему архіереемъ послѣдовало по недоброжелательству къ Русскому духовенству Могилевскому католиковъ и по наговорамъ Польскихъ помѣщиковъ, а особливо помѣщика Броера, что еще опасно присягать Французамъ (въ случаѣ если опять Бѣлоруссія будетъ подъ державою Россійскою, то въ то время мы судимы будемъ); то архіерей сказалъ секретарю: «ты думаешь, что Россія будетъ благополучна; ну пусть будетъ Россія благополучна, а я въ то время буду одинъ несчастливъ. Я велю присягать». По предсказанію его такъ и учинилось. Россія послѣ нашествія Французскаго осталась благополучна, а онъ одинъ несчастливъ.

Архіепископъ Варлаамъ, прежде посвященія своего во епископа Волыно-житомирскаго, находился долгое время въ Польшѣ и былъ настоятелемъ

Виленаго монастыря; живя въ Польшѣ, свѣдомъ былъ о всѣхъ узаконеніяхъ и конституціяхъ Польскаго королевства, зналъ (какъ самъ неоднократно говорилъ), что послѣдній король Польскій Станиславъ Понятовскій, а такъ же сенатъ и вся Речь Посполитая учинили конституцію, дабы духовенство Греческаго Православнаго исповѣданія, жительствующее въ Польшѣ, въ Польскомъ же королевствѣ имѣло своего верховнаго патріарха, независимаго отъ Россійскаго Синода, и не относился бы въ другое государство по своимъ духовнымъ дѣламъ отнюдь, и тѣмъ прекращены бы были переписки ихъ и по политическимъ государственнымъ дѣламъ, въ коихъ правительствомъ Польскимъ подозрѣваемо было духовенство Греческое Православное. Зная архіепископъ Варлаамъ таковое Польскаго правительства постановленіе, полагалъ въ своемъ мнѣніи, что когда Польское королевство Наполеономъ возстановлено будетъ, то не прежде предполагаемой и узаконенной королемъ Понятовскимъ конституціи учрежденъ будетъ въ Польшѣ Православный патріархъ, въ чемъ, можетъ быть, и самъ намѣреніе имѣлъ содѣйствовать; а какъ изъ всѣхъ, бывшихъ въ Польскихъ областяхъ, Православныхъ архіереевъ, остался на своемъ мѣстѣ въ Могилевѣ одинъ только онъ Варлаамъ, прочіе же всѣ предъ нашествіемъ Французовъ выѣхали въ Россію,—а притомъ слыша отъ Французскихъ генераловъ, квартировавш ихъ въ Могилевѣ, что императоръ Французскій очень доволенъ имъ, Варлаамомъ, за учиненную ему присягу, льстилъ себя надеждою, какъ и самъ онъ отзывался иногда, что онъ будетъ православнымъ патріархомъ въ Польшѣ надъ всѣмъ духовенствомъ Греческой религіи и всѣми жителями православными, независимымъ отъ Всероссійскаго Синода, и уже о кандидатахъ думалъ и говорилъ: кого въ Минскъ и другіе Польскіе города посвятить въ епископы? И такимъ образомъ Варлаамъ обманулся; льстя себя надеждою получить высшее достоинство, лишился и того достоинства, которое имѣлъ т. е. архіепископства и священства; вмѣсто патріарха сталъ простымъ монахомъ; тогда исполнилось его предсказаніе: «пусть Россія будетъ благополучна, а я одинъ въ то время буду несчастливъ». Россія по изгнаніи Французовъ подлинно стала благополучна, а онъ Варлаамъ остался одинъ несчастливъ; онъ по прожитіи нѣсколькихъ лѣтъ въ чинѣ простаго монаха скончался въ Новгородско-сѣверскомъ Спасскомъ монастырѣ.

По выходѣ Французскихъ и Польскихъ войскъ изъ Бѣлоруссіи, когда С.-Петербургская почта начала по прежнему ходить, дошло до свѣдѣнія Его Императорскаго Величества Александра I, что Могилевскій Архіепископъ Варлаамъ, во время нашествія Французовъ на Могилевъ, учинилъ присягу на вѣрность Французскому императору. Почему имяннымъ Его императорскаго Величества указомъ, даннымъ Синоду 1812 года, Декабря 5 дня, повелѣно: Могилевскаго и Витебскаго архіепископа Варлаама удаливъ отъ управленія епархіею, произвести на мѣстѣ чрезъ Синодальнаго члена Архіепископа Рязанскаго Теофилакта вѣрнѣйшее изслѣдованіе о поступкахъ его, Варлаама, во время нашествія врага, и съ мнѣніемъ представить.

Производство
слѣдствія
надъ Архіе-
пископомъ
Варлаамомъ.

Во исполненіе сего Высочайшаго повелѣнія Синодъ удалилъ Могилевскаго Архіепископа Варлаама отъ управленія Могилевскою епархією, поручилъ оную Смоленскому епископу Иринею Фальковскому, который и управлялъ чрезъ семь мѣсяцевъ до рѣшенія дѣла Варлаамова; Синодальный же членъ Архіепископъ Рязанскій Теофилактъ, по предписанію Синода отпавившись въ Могилевъ, учинилъ изслѣдованіе о присягѣ, учиненной Могилевскимъ Архіепископомъ Варлаамомъ на вѣрность Французскому императору, и на предписаніе Синода донесъ:

1) что, по прибытіи его въ Могилевъ Декабря 29 дня, именной Высочайшій Его Императорскаго Величества указъ Могилевскому Архіепископу Варлааму объявилъ 1 Января 1813 г. 2) изъ присутствовавшихъ въ Могилевской духовной консисторіи членовъ четырехъ: 1-го Могилевскаго кафедральнаго Іосифовскаго собора протоіерея Михаила Богуславскаго, 2-го—Могилевской Николаевской церкви протоіерея Іоанна Вонеевича, 3-го—Могилевскаго архіерейскаго дома казначея, престоваго іеромонаха, Ореста, 4-го—Могилевской Успенской церкви протоіерея Герасима Пригоровскаго, также и секретаря консисторскаго, коллежскаго ассесора, Осипа Демьяновича, присягнувшихъ Наполеону, отрѣшилъ; а Могилево-братскаго монастыря архимандрита Іосафа и Могилевскаго кафедральнаго Іосифовскаго собора ключаря протоіерея Іоанна Стратоновича, хотя подписавшихъ присяжные листы, но по уваженію объясненій ихъ и по самой необходимости оставилъ присутствующими до разсмотрѣнія Синода, прикомандировавъ въ помощь имъ двухъ Могилевской же епархіи монастырскихъ настоятелей: Витебскаго архимандрита Іосифа Новомлинскаго и Шкловскаго игумена Досифея Меньковича. 3) Поставилъ консисторіи Могилевской въ обязанность наблюдать за особою Архіепископа Варлаама, находящагося подъ стражею вѣрною воинскаго караула, и обревизовать по книгамъ казенное архіерейскаго дома и Семинаріи имущество, а объ удаленіи его, Архіепископа, отъ управленія Могилевскою епархією сообщить въ Могилевское и Витебское губернскія правленія.

При таковомъ донесеніи Синодальнаго члена Рязанскаго Архіепископа Теофилакта Русанова представлены отобранныя имъ Архіепископомъ Рязанскимъ изъ Могилевской духовной консисторіи подлинныя дѣла, производившіяся въ ней во время нашествія на Могилевъ Французовъ по предписаніямъ Французскаго начальства и объясненіе на оныя Архіепископа Могилевскаго Варлаама, изъ коихъ оказалось слѣдующее:

1-е) По вступленіи въ Могилевъ Французовъ, учреждена въ ономъ временная коммиссія, изъ которой къ Могилевскому Архіепископу Варлааму 13 Іюля прислано отношеніе о учиненіи на вѣрность Французскому императору Наполеону присяги и о воспоминаніи его при Богослуженіи по формѣ слѣдующей: великодержавнаго Государя, Французскаго императора и Италійскаго короля, Великаго Наполеона и супругу его императрицу и королеву Марію Луизу. Почему на другой день, то есть 14 Іюля, поговоря оны, Архіепископъ,

напередъ объ ономъ требованіи съ консисторскими членами и секретаремъ (который говорилъ, что еще опасна присяга Наполеону, поелику еще несовершенно завладѣли Французы Бѣлорусскою странюю,—въ случаѣ, если эта страна опять будетъ подъ Россійскою державою, мы въ то время будемъ судимы, какъ измѣнники,—на каковыя слова Варлаамъ секретарю сказалъ: ты думаешь, что Россія можетъ благополучною еще быть; пусть же Россія по твоему мнѣнію будетъ благополучна, а я въ то время одинъ буду несчастливъ; я вѣлю присягать) и особенно съ посѣтившимъ его на ту пору Греко-Россійскаго исповѣданія генераль-маіоромъ Хоментовскимъ посовѣтовавшись, ходилъ со всѣми членами консисторскими пѣшь въ губернаторскій домъ къ квартировавшему въ ономъ тогда маршалу Даву, исправлявшему въ Могилевѣ должность губернатора, и просилъ его объ отсрочкѣ присяги; но когда маршалъ Даву не позволилъ отсрочивать, то Архіепископъ Варлаамъ и отправился въ Могилевскій кафедральный Іосифовскій соборъ и тамъ со всѣмъ народомъ по формѣ учинилъ Французскому на вѣрность и послушаніе императору Наполеону присягу, что подтвердили здѣшніе консисторскіе присутствующіе и секретарь съ канцелярскими служителями. При чемъ онъ, архіепископъ, отслужилъ Литургію и молебень съ воспоминаніемъ Французскаго императора Наполеона, что наблюдалъ и въ другое при священнослуженіи время чрезъ четыре мѣсяца. О подобномъ же исполненіи и воспоминаніи и во всей епархіи Могилевской по резолюціи Архіепископа Варлаама предписано было изъ Могилевской консисторіи всѣмъ подчиненнымъ мѣстамъ и лицамъ. Но по замѣчанію его, архіепископа, не было у присяги духовенства не менѣе 2-хъ третей; ибо до нѣкоторыхъ мѣстъ Французская власть не достигла, въ другихъ слабо дѣйствовала, а затѣмъ Православные духовные удобно могли отъ присяги уклониться, хотя консисторія для виду объ оной имъ и подтверждала. Объ исполненіи таковыхъ предписаній и неоднократныхъ по приказаніямъ Архіепископа Варлаама подтвержденій присланы въ консисторію рапорты отъ благочинныхъ по городамъ: Могилеву, Мстиславию, Чаусамъ, Быхову и Черикову; сколько же и кто именно присягалъ, о томъ, за отсылкою въ упоминаемую комиссію присяжныхъ листовъ, неизвѣстно. Но таковой присяги не учинено въ городѣ Боцмь за неявкою съ свѣтской стороны чиновника; а въ городѣ Климовичахъ—потому, что тамошніе духовные не поняли силы консисторскаго предписанія, писаннаго на Польскомъ языкѣ; и хотя посланъ былъ въ Могилевъ съ донесеніемъ о семъ церковникъ; но сей, не дойдя туда по причинѣ побоевъ отъ Польскихъ солдатъ, отдалъ то донесеніе въ городѣ Чаусахъ тамошнему протопопу.

Оставленные присутствующими въ консисторіи, подписавшіе присяжные листы, архимандритъ Могилево-братскаго монастыря Іоасафъ и кафедральнаго Могилевскаго Іосифовскаго собора ключарь протоіерей Іоаннъ Стратоновичъ показали: первый — архимандритъ Іоасафъ, — что онъ отнюдь не желалъ сдѣлать таковую присягу, искалъ средства скрыться, но будучи не въ си-

лахъ отъ причиненныхъ ему Французами побоевъ, сего учинить, оставаясь въ братскомъ монастырѣ и по настоянію консисторскому подписалъ 15 Августа только присяжный листъ, имѣя мысль всегда быть вѣрнымъ своему Государю Императору, и во все время плѣненія во всѣхъ священнослуженіяхъ возносилъ имена своего законнаго Государя Императора и Высочайшей Фамиліи, а Наполеона никогда не поминалъ и молебствій за него не служилъ. Второй, соборный ключарь Стратоновичъ, показалъ, что когда Французы приближались къ границамъ Могилевскимъ, то многократно просили Архіепископа Варлаама нѣкоторые изъ городского духовенства, а тѣмъ болѣе консисторіи присутствующіе, въ числѣ коихъ и онъ, ключарь, о позволеніи имъ удалиться изъ Могилева; но онъ архіепископъ даже накрѣпко запретилъ имъ выѣзжать изъ Могилева, сказавъ наконецъ: я остаюсь, и всѣмъ оставаться. 13 Іюля, въ 12 часу ночи, онъ, ключарь, призванъ былъ къ Архіепископу Варлааму, отъ коего получилъ приказаніе нарядить къ 14 числу священниковъ для служенія съ нимъ въ соборѣ; ибо де получилъ онъ отношеніе о учиненіи присяги; в кому и какой присяги, ничего ему, ключарю, не сказалъ. На другой день онъ, Архіепископъ, въ соборѣ служилъ самъ Литургію, и потомъ учинилъ присягу на вѣрность и послушаніе Французскому императору Наполеону; онъ же Стратоновичъ въ то время, когда чинена была присяга, стоялъ въ алтарѣ и формально не присягалъ, а только вызванъ былъ изъ алтаря для подпису присяжнаго листа, каковой и подписалъ.

2-е) По отношенію Могилевской градской полиціи, послѣдовавшему 1-го Августа, о торжествованіи того Августа 3 дня тезоименитства Французскаго императора Наполеона и объ иллюминированіи церквей и домовъ, сдѣлано Архіепископомъ Варлаамомъ предписаніе всѣмъ чернаго и бѣлаго духовенства начальникамъ тотъ часъ дать надлежащее предписаніе, и чтобы оное со всею точностію и исправностію было выполнено, т. е. чтобы церкви и дома духовныхъ были разъиллюминированы, на сей конецъ учинить надзирателей. А при Литургіяхъ, имъ Архіепископомъ отправляемыхъ, какъ того 3 числа, такъ и 13 Августа, въ день рожденія Французской императрицы и королевы Маріи Луизы, супруги Наполеона, говорены были священникомъ того собора Максимомъ Піючевскимъ проповѣди, его Архіепископа сочиненія, о коихъ священникъ Піючевскій показалъ, что содержаніе первой проповѣди было вообще о вседѣйствующемъ промыслѣ Божіемъ съ обращеніемъ въ заключеніи, какъ припомнить онъ, къ Французскому императору Наполеону такимъ выраженіемъ: «на комъ болѣе дѣйствуетъ Всевышній промыслъ, какъ не на великомъ Наполеонѣ! Предпріятія его чрезвычайны, подвиги велики, дѣла пресловуты, событія дальновидны, его намѣренія приводятъ къ удивленію всю вселенную! Кто, яко Наполеонъ? Наполеонъ не Александръ». Какогожь содержанія была вторая проповѣдь, онъ Піючевскій не припомнитъ потому, что она ему дана самимъ Архіепископомъ Варлаамомъ при пріѣздѣ его въ церковь къ служенію, въ самой церкви, чрезъ канцеляриста Бозакевича, рукою коего писаны обѣ

сін проповѣди, и отобраны отъ него по проговореніи обратно къ Архіепископу. Кажовое показаніе священника Піючевскаго и канцеляристъ Бозакевичъ подтвердилъ во всей точности. Онъ же Архіепископъ объяснялъ, что тѣ проповѣди на высокаторжественные Французскіе два дня, по требованію Французскаго правительства, приказалъ изготovitъ соборнымъ протоіереймъ и ключарю; но какъ они за краткостію времени сдѣлать того не успѣли, то онъ Архіепископъ, опасаясь истязаній, велѣлъ послѣдніе списать печатные, съ отрибною нѣкоторыхъ словъ и совѣключеніемъ имени Французскаго императора Наполеона, разумѣя, что оныя проповѣди будутъ тоже, что и церковныя молитвы, въ коихъ его, Наполеона, они, т. е. архіепископъ и духовенство, по неволѣ воспоминали. Когда же тѣ проповѣди были священникомъ Піючевскимъ въ церкви прочитаны, онъ, Архіепископъ Варлаамъ, велѣлъ ихъ истребить, дабы не оставалось и слѣда изъ того, чѣмъ духовенство наше принуждено было украшать празднество своего супостата.

3-е) По поводу дошедшаго къ нему, Архіепископу Варлааму, свѣдѣнія, что Могилевской градской Воскресенской церкви священникъ Андрей Добровольскій, по совершеніи Іюля 22 ч. Литургіи, отправлялъ молебствіе, воспомявая во время онаго фамилію Императорскаго Россійскаго двора, а не Французскаго, велѣно отъ него, Архіепископа, учинить о томъ строжайшее изысканіе; въ слѣдствіе чего священникъ сей, того 22 числа, въ консисторіи показалъ, что онъ, какъ на Литургіи, такъ и на молебствіяхъ фамилію Императорскаго Россійскаго Двора не воспоминалъ, а въ силу предписанія своего начальства воспоминалъ Французскаго императора Наполеона, что утверждали своими показаніями исправлявшіе причетническія должности двое Могилевскихъ мѣщанъ. Луполовскаго Петропавловскаго священника Алексѣя Сущинскаго, убѣгавшаго предъ нашествіемъ Французовъ изъ Могилева, а потомъ возвратившагося, Архіепископъ Варлаамъ приказалъ при отношеніи изъ консисторіи препроводить во временную Французскую комиссію для приведенія къ присягѣ.

4-е) По отношенію, писанному на Польскомъ языкѣ отъ бывшаго въ городѣ Могилевѣ мера, о подаваніи священно-и церковнослужителями поведѣльно вѣдомостей о родившихся, бракомъ сочетавшихся и умершихъ, на учиненномъ Могилевскою консисторіею Сентября 9 дня опредѣленіи для опубликованія онаго по церквамъ прихожанамъ и подтвержденія священно-и церковнослужителямъ чинить неотложно исполненіе, резолюція отъ Архіепископа Варлаама послѣдовала такова: «Исполнить заразъ.»

5-е) Августа 11-го далъ онъ Архіепископъ консисторіи свое опредѣленіе, съ означеніемъ требованія маршала Даву, о строжайшемъ подтвержденіи всему Могилевскому духовенству, дабы въ городѣ Могилевѣ при церквахъ отъ захожденія до совершеннаго восхожденія солнца въ колокола отнюдь нигдѣ не звонить, да и въ день къ Литургіи и Вечерни звонили бы тихо и непродолжительно, что и исполнилось.

6-е) На учиненномъ консисторію 22 Іюля опредѣленіи о разсылкѣ въ подчиненныя мѣста присланныхъ въ оную изъ временной комиссіи трехъ бумагъ на Польскомъ языкѣ, дабы крестьяне Бѣлоруссіе повиновались помѣщикамъ своимъ и чинили арміи Французской въ требованіяхъ ея вспоможенія, резолюція Архіепископа Варлаама послѣдовала такова: «Исполнить заразъ.»

7-е) Членъ Синода Архіепископъ Рязанскій Теофилактъ въ Могилевской духовной консисторіи нашелъ подлинныя ставленническія дѣла о произведеніи четырехъ въ священники и діаконы, кои при семъ случаѣ учинили присягу не Россійскому Императору Александру, а врагу нашего отечества Наполеону. По сему случаю предписалъ онъ, Синодальный членъ, Могилевской консисторіи всѣмъ имъ запретить священнослуженіе, что и Синодомъ утверждено, до разсмотрѣнія о поступкахъ Архіепископа Варлаама дѣла. Сверхъ того онъ, Синодальный членъ, предписалъ консисторіи послать изъ оной во всѣ подчиненныя мѣста указы о возношеніи во всѣхъ священнослуженіяхъ Его Императорскаго Величества Россійскаго Императора Александра и Высочайшей Фамиліи, а бывшее мятежническое постановленіе о воспоминаніи Наполеона уничтожить.

Объясненіе
Архіеписко-
помъ Варлаа-
момъ его дѣй-
ствій.

Архіепископъ же Варлаамъ въ заключеніи своего отвѣта объяснилъ тѣ побужденія, которыя учинить Французскому императору Наполеону присягу его Архіепископа убѣдили: «не взирая на его, Архіепископа, плѣнь, отъ коего гражданское Могилевское начальство мѣстнаго своего архіерея предохранить не захотѣло, и на тѣ страхи, которые тогда стараго человѣка почти и на минуту не оставляли, онъ нашелся бы въ силахъ отринуть жестокое мучительскія власти повелѣніе, ссылаясь при томъ, что онъ при подобныхъ напастяхъ отличился уже непоколебимою вѣрностію ко всероссійскому престолу, когда 1789 года будучи въ Польшѣ настоятелемъ Виленскаго монастыря дать королю и Речи Посполитой присягу въ Минскомъ повѣтовомъ судѣ торжественно отказался и съ величайшею опасностію жизни убѣжалъ въ Бѣлоруссію, въ городъ Могилевъ. Но нынѣшнее состояніе его весьма различествуетъ отъ тогдашняго. Местъ раздраженныхъ противу его Французовъ конечно бы излилась и на него, Архіепископа, епархію, и онъ бы невольно сдѣлался причиною зловлеченія для тѣхъ, за коихъ въ нужныхъ случаяхъ душу свою положить долженъ. По сему то уваженію рѣшился онъ обязанность вѣрноподданнаго нарушить, дабы сохранить въ спокойствіи и тишинѣ врученную ему церковь. Что же онъ, Архіепископъ, въ мнѣніи своемъ не обманулся, доказываютъ Божіи храмы, къ которымъ Французская рука не прикоснулась, и весь православный народъ съ его духовенствомъ не терпѣлъ за вѣру, и никакого ни отъ кого оскорбленія не учинено.»

По донесеніи Синодальнымъ членомъ Рязанскимъ Архіепископомъ Теофилактомъ Русановымъ о всѣхъ вышепрописанныхъ Могилевскаго Архіепископа

Варлаама поступкахъ, въ Святѣйшемъ Синодѣ опредѣлено судить онаго по законамъ (*).

По приведеніи законовъ, Синодъ, разсмотрѣвъ во всей подробности вышеописанныя обстоятельства, нашелъ его архіепископа виновнымъ въ томъ, что, будучи извѣстенъ о приближеніи непріятеля, не только не настоялъ требованіями своими къ гражданскому правительству о пособіяхъ къ удаленію своему съ подчиненными изъ предѣловъ его епархіи, но когда сіи на таковое удаленіе просили у него неоднократно дозволенія, то вмѣсто того приказалъ имъ остаться съ собою. А хотя оиъ, архіепископъ, въ объясненіи своемъ и старается къ оправданію своему приводить, что тогдашніе страхи не оставляли его ни на минуту, что месть раздраженнаго противу его врага могла бы излиться и на его, архіепископа, епархію, и наконецъ, что учиненная имъ врагу присяга сдѣлана только по наружности и тѣмъ самымъ сохранена въ спокойствіи и тишинѣ врученная ему церковь съ духовенствомъ и прихожанами; напротивъ того не видно изъ дѣлъ, чтобы къ таковой присягѣ было какое принужденіе или насиліе, кромѣ одного письменнаго изъ временной комиссіи отношенія; да ежели бы было и оное, тогда слѣдовало ему, архіепископу, поступить по долгу званія своего и по долгу учиненной Его Императорскому Величеству Россійскому Императору присяги, чего не только не соблюлъ во всей точности и не показалъ себя примѣромъ паствѣ своей въ непоколебимой вѣрности законному своему Государю, но и вовлекъ въ такое преступленіе многихъ и изъ подчиненныхъ ему, кои, хотя и не желали впасть въ оное, но доведены были до того неоднократно отъ него, Архіепископа, предписаніями. А покоря себя такимъ образомъ непріятелю, не только выполнялъ съ крайнею поспѣшностію требованія его, но даже, по слухамъ о невоспоминаніи якобы Наполеона на молебствіи, подвергалъ священника строжайшему сужденію. По таковымъ обстоятельствамъ Синодъ, пріемля въ основаніе слово Божіе, правила Святыхъ Апостолъ и государственныя узаконенія, положилъ мнѣніе:

Первое: его, Архіепископа Варлаама, яко оказавшагося явнымъ влѣтвопреступникомъ и потому нетерпимаго болѣе въ семъ санѣ, лишивъ архіепископства и священства и при томъ отобравъ знаки ордена Святыя Анны первой степени, оставить только въ монашескомъ чинѣ, и пребываніе имѣть ему Черниговской епархіи въ первоначальномъ Новгородско-сѣверскомъ Спасскомъ монастырѣ на содержаніи монашескомъ.

Второе: Священно—и церковнослужители, участвовавшіе въ такомъ же преступленіи, хотя по законамъ подлежатъ равному лишенію ихъ званія, но

(*) Затѣмъ приводятся мѣста Св. Писанія Ветхаго и Новаго Заѣта о повиновеніи предржащей власти, 25 и 84 правила Апостольскія о наказаніи священника за влѣтвопреступленіе,—приводятся статьи изъ Уложенія, изъ воинскаго устава,—мѣста изъ указовъ Петра В. и изъ архіерейской присяги, какъ основанія для произнесенія приговора надъ Варлаамомъ.

пріемля во уваженіе, что сіи священно-и церковно-служители доведены были до клятвopеступленія ими сдѣланнаго примѣромъ его, Архіепископа, и настоятельными предписаніями и подтвержденіями, оставить всѣхъ ихъ въ прежнихъ званіяхъ, предостава Синоду для очищенія совѣсти ихъ сдѣлать сообразное тому.

Третіе: Что касается до секретаря консисторскаго, на мѣсто коего опредѣленъ другой, а такъ же приказныхъ служителей и прочихъ свѣтскаго званія, учинившихъ таковую присягу, то на благоразсмотрѣніе и сужденіе объ нихъ вмѣстѣ съ подобными имъ по гражданскому вѣдомству представить ихъ свѣтскому начальству.

Каковыя мнѣнія Его Императорскаго Величества Государя Императора Александра I-го Павловича собственноручнымъ подписаніемъ утверждены Апрѣля 1-го 1813 года.

Архіепископъ же Варлаамъ находился въ Могилевѣ до послѣднихъ чиселъ Іюня 1813 года и былъ отъ первыхъ чиселъ Генваря до выѣзда изъ Могилева подъ стражею въ архіерейскомъ домѣ, въ коемъ при дверяхъ и въ самой его, Архіепископа, келліи солдаты вооруженные стояли на караулѣ чрезъ 6 мѣсяцевъ, комъ безъ дозволенія губернаторскаго никого и изъ домашнихъ не допускали до архіерея, слезами безпрестанно обливавшагося.

Лишеніе сана
Архіепископа
Варлаама.

Съ прописаніемъ помянутаго Синодальнаго мнѣнія и утвержденія Его Императорскаго Величества послѣдовалъ изъ Синода Могилевской духовной консисторіи указъ, въ силу коего, по сношенію съ гражданскимъ Могилевскимъ губернаторомъ, тогожь 1813 года Іюня 29 дня Могилевскій гражданскій губернаторъ графъ Толстой отправилъ архіепископа Варлаама изъ Могилева въ Черниговъ подъ надзоромъ гражданскаго чиновника; съ нимъ командированъ былъ духовникъ изъ неприсягавшихъ Наполеону, Могилевскаго кафедральнаго Іосифовскаго собора протоіерей Артемонъ Паславскій. И когда архіепископъ Варлаамъ доставленъ былъ въ Черниговъ къ тамошнему архіепископу Михаилу, въ то время по сношенію съ гражданскимъ Черниговскимъ губернаторомъ, назначенъ былъ день для собранія въ кафедральный Черниговскій соборъ монастырскихъ настоятелей и градскаго духовенства, и въ оный день, введя въ соборъ архіепископа Варлаама въ полномъ архіерейскомъ облаченіи и посреди церкви, объявленъ прочтеніемъ чрезъ консисторскаго секретаря упоминаемый Высочайше конфирмованный докладъ; и по объявленіи снявъ съ него, Варлаама, чрезъ ключаря съ протодіакономъ все архіерейское облаченіе съ знаками ордена Святыя Анны и возложя приличное монаху одѣяніе, обязали подпискою, чтобы онъ отъ того времени впредь не токмо архіереемъ, но ниже іеромонахомъ отнюдь ни подъ какимъ видомъ, ни письменно, ни словесно, не именовался, и благословеніе рукою никому не преподавалъ подѣ опасеніемъ, если что тому противное послѣдуетъ, строжайшаго наказанія; по исполненіи же сего отправленъ на пребываніе въ Новгородско-сѣверскій первоклассный Спасскій монастырь, коего настоятелю подтверждено строжайшее имѣть за нимъ наблюденіе, чтобы онъ

Варлаамъ, какъ себѣ немогъ причинить какого вреда, такъ и съ кѣмъ изъ стороннихъ не имѣлъ никакого сношенія и переписки, а содержаніе ему монаху Варлааму производить велѣно противъ прочихъ того монастыря монашествующихъ.

Могилевской епархіи монастырскихъ настоятелямъ, а такъ же священно-и церковнослужителямъ, участвовавшимъ въ такомъ же съ нимъ Варлаамомъ преступленіи, и произведеннымъ въ священники и діаконы во время нашествія Французовъ на Могилевъ велѣно объявить отъ Могилевской духовной консисторіи оный Высочайше подтвержденный докладъ и привесть всѣхъ ихъ вновь къ присягѣ на всеподданническую вѣрность законному своему Государю Императору и разрѣшено священнослуженіе, кому оно было запрещено, потомъ очищеніе совѣсти духовнымъ ихъ отцамъ препоручено, но такимъ, которые не участвовали съ ними въ противозаконной присягѣ, и сверхъ того велѣно имъ въ шесть воскресныхъ дней послѣ отправления Божественной Литургіи при собраніи народномъ полагать предъ мѣстными Св. иконами по 50 земныхъ поклоновъ (*).

Рѣшеніе участіи лицъ духовнаго званія, присягавшихъ Наполеону.

1828 года Могилево-братскаго Богоявленскаго училищнаго монастыря настоятель архимандритъ Гавріилъ съ братією просилъ тогдашняго Могилевскаго епископа Павла учинить представленіе Святѣйшему Синоду о возведеніи Могилево-братскаго монастыря во второклассный штатъ. Въ силу прошенія помянутаго архимандрита Гавріила, преосвященный Павелъ учинилъ представленіе Святѣйшему Синоду; а Святѣйшій Синодъ Его Императорскому Величеству Государю Императору Николаю Первому учинилъ докладъ слѣдующаго содержанія:

Прошеніе о возведеніи Могилево-братскаго монастыря въ штатный монастырь.

Всепресвѣтлѣйшему, державнѣйшему, Великому Государю Императору и Самодержцу Всероссийскому
всеподданнѣйшій докладъ Синода.

Могилевскій епископъ Павелъ съ прошенія къ нему Могилево-братскаго училищнаго Богоявленскаго монастыря архимандрита Гавріила съ братією представляетъ Синоду о возведеніи сего монастыря въ штатъ втораго класса. Побудительныя причины къ такому возведенію его слѣдующія: 1) монастырь сей, находящійся внутри самаго города Могилева, начало свое воспріялъ въ 1578 году по грамотѣ Польскаго короля Стефана Баторія, съ заведеніемъ при ономъ училища; по присоединеніи же сего края къ Россіи учреждена въ семъ монастырѣ семинарія и въ настоятели онаго производятся архимандриты съ опредѣленіемъ и ректорами семинаріи. 2) содержаніе монастыря сей издревле имѣлъ отъ Могилевскихъ купцовъ и мѣщанъ, которые по грамотѣ, подтвержденной Польскимъ королемъ Сигизмундомъ III 1602 г.,

(*). Затѣмъ коротко разсказывается о судьбѣ отрѣшенныхъ отъ должности за присягу Наполеону консисторскихъ чиновниковъ, о смерти Варлаама, объ удаленіи іезуитовъ изъ Вѣлороссіи въ 1820 г. съ краткимъ очеркомъ злоупотребленій іезуитскихъ.

съ собственнаго ихъ согласія давали годичные оклады онаго монастыря монахамъ и бѣльцамъ; но въ послѣдствіи времени обѣднѣвъ отъ водворенія въ Могилевѣ евреевъ, неурожаевъ и пожаровъ, выдачу оныхъ и собственное ихъ постановленіе прекратили. 3) Между тѣмъ въ 1810 году монастырь сей весь выгорѣлъ, и изъ трехъ церквей, въ ономъ состоящихъ, одна Іоанно-Богословская доселѣ не возобновлена. 4) Нынѣ добровольное подаяніе въ монастырь сей очень малое, потому что городъ и вся вообще губернія наполнена евреями, католиками, униятами и лютеранами, а жителей Греко-Россійскаго исповѣданія едвали осьмая часть имѣется. Отъ такового разновѣрія и малаго числа Православныхъ и къ самому Православію ощущается холодность и невнимательность. Дороговизна же на жизненные припасы, по случаю неурожая въ прошедшіе годы, неплодородія Бѣлорусской земли и захваченія всего нужнаго для продовольствія евреями въ свои руки, значительна. Отъ чего происходитъ, что никто изъ порядочныхъ людей духовнаго и свѣтскаго званія по бѣдности монастыря не соглашается въ оный поступать и монастырь сей издревле процвѣтавшій приходитъ въ запустѣніе.

И какъ поддержаніе сего монастыря въ столь разновѣрномъ городѣ и процвѣтающемъ состояніи католическихъ монастырей, имѣющихъ и крестьянъ и жалованье, необходимо нужно для большаго благолѣпія Православной церкви и возбужденія чрезъ то священнаго благоговѣнія въ посѣщающихъ сію обитель, во время самаго Богослуженія и проповѣди слова Божія, католикахъ, униатахъ и лютеранахъ, почему онъ, епископъ Могилевскій, полагаетъ: 1) монастырь сей возвестъ въ штатъ 2-го класса, сравнивъ оный по штатному положенію съ такими же училищными монастырями: Московскимъ Заиконоспасскимъ, Новгородскимъ Антоніевымъ, Кіево-братскимъ и Успенскимъ, состоящимъ въ предмѣстіи города Одессы, съ произвожденіемъ на оный и содержанія изъ казны. 2) Подъ сѣнокосы и пахотную землю онаго отвести Могилевскаго уѣзда землю, поіезуитскую, называемую Юридиккою, заключающуюся, по увѣдомленію Могилевской казенной палаты, въ числѣ шести уволокъ гродской мѣры и отданную коллежскому совѣтнику Завилейскому по контракту съ Апрѣля 1823 года на 12 лѣтъ, съ платежемъ за оную въ годъ по 205 руб., каковъ контрактъ Могилево-братскимъ монастыремъ съ Завилейскимъ въ остальное время съ платою сихъ денегъ въ монастырь будетъ выдержанъ по надлежащему. 3) Въмѣсто мельницы и рыбныхъ ловель, коихъ, по увѣдомленію казенной палаты, въ числѣ казенныхъ оброчныхъ статей во всей Могилевской губерніи не имѣется, опредѣлить оному денежный окладъ по 1000 руб. въ годъ.

Синодъ, находя изложенныя въ представленіи епископа Могилевскаго причины о возведеніи Могилево-братскаго Богоявленскаго монастыря, яко издревле училищнаго, въ 2-й классъ уважительными, и потому всеподданнѣйше представляя при семъ Вашему Императорскому Величеству штатъ оному, испрашиваетъ Высочайшаго Вашего Величества соизволенія какъ на ежегодное про-

изводство по тому штату суммы, въ томъ числѣ и за мельницу и рыбныя ловли, всего 3642 руб. 58³/₄ коп. изъ государственнаго казначейства, такъ и на отведеніе оному монастырю положеннаго указомъ 1797 года Декабря 18 дня количества земли.

На подлинномъ собственною Его Императорскаго Величества рукою написано :

Быть по сему.

Н и к о л а и й.

1832 года, при бытности преосвященнаго Гавріила, положенъ окладъ на Могилевскія градскія приходскія церкви:

Назначеніе оклада нѣкоторымъ Могилевскимъ церквамъ и упраздненіе нѣкоторыхъ изъ нихъ.

1. На Воскресенскую	500 руб.
2. На Николаевскую	300 —
3. На Луполовскую Петропавловскую	300 —
4. На Брестовоздвиженскую	400 —
5. На Вознесенскую	400 —
6. На Луполовскую Троицкую	400 —

7. На Успенскую не положено оклада по причинѣ причисленія къ оной упраздненной Ильинской церкви прихода.

8. Церковь Ильинская упразднена по малому количеству прихожанъ, принадлежавшихъ къ Ильинской церкви.

Синодикъ благотворителей, жертвовавшихъ Могилево-братскому монастырю свои имѣнія и угодія.

Списокъ братчиковъ, жертвовавшихъ Могилево-братскому монастырю дома, земли и т. п.

1. Стефанъ Якимовичъ Одинцевичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ домъ съ пляцомъ 1634 года на Струшнѣ.
2. Василий Антоновичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ домъ съ пляцомъ на Струшнѣ 1634 года.
3. Андрей Барповичъ подарилъ уволокъ земли на Тисценкѣ 1635 года.
4. Феодоръ Чернавка подарилъ уволокъ земли на Тисценкѣ 1635.
5. Илія Абрамовичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ домъ съ мѣстомъ на Струшнѣ 1635 года.
6. Евтихій Устиновичъ подарилъ пол-уволокъ на Тисценкѣ 1635 года.
7. Лаврентій Павловичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ домъ съ пляцомъ на Струшнѣ 1635 года.
8. Харитонъ Яцкевичъ подарилъ уволокъ въ обрубѣ Тисценскомъ 1635 года.
9. Ефремъ Грыздякъ ¹/₂ уволокъ на Тисценкѣ 1635 года.
10. Георгій.
11. Николай.
12. Григорій.
13. Іоаннъ.
14. Михаилъ.

Ломскіе подарили на Ледьковкѣ 6 уволокъ земли съ крестьянами 1635 года.

15. Савеллій Лукьяновичъ, бурмистръ Могилевскій, подарилъ уволокѣ въ Дубенцѣ 1635 года.
16. Іоаннъ Стефановичъ подарилъ уволокѣ въ обрубѣ Тисценскомъ 1635 г.
17. Іоаннъ Евдокимовичъ Розинка подарилъ 2 уволокѣ на Тисценкѣ 1635 г.
18. Евфимій Пѣстуновичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ домъ съ пляцомъ на Струшнѣ 1635 года.
19. Павловичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ домъ съ пляцемъ на Струшнѣ 1635 года.
20. Ѳеодоръ Филипповичъ, бурмистръ Могилевскій, подарилъ полъ-уволокѣ въ Дубенцѣ 1635 года.
- Андрей Михайловичъ } мѣщане Могилевскіе подарили домъ съ пляцомъ на
Никита Андреевичъ } выгонѣ и $\frac{1}{3}$ уволокѣ на Ледьковѣ 1635 года.
- Іустинія Григорьева подарила $\frac{1}{2}$ уволокѣ на Ледьковѣ 1635 года.
- Іоаннъ Симашко, лентвойтъ Оршанскій, подарилъ пляцъ на Шгловской улицѣ 1636 года.
25. Княгиня Елена Соломерецкая съ мужемъ своимъ Богданомъ Стеткевичемъ подарила въ дополненіе къ пляцу Огинскаго пляцъ для монастыря 1637 г.
- Козьма }
Тимоей } Цѣцелевы подарили уволокѣ въ обрубѣ Тисценскомъ 1637 г.
- Іеромонахъ Антоній Филимоновичъ подарилъ 1) домъ съ пляцомъ и 2) пляцъ 1637 года.
- Монахъ Самуилъ Мартиновичъ подарилъ домъ съ пляцомъ на Шгловской улицѣ 1637 года.
30. Тимоѣй Ивановичъ, бурмистръ Могилевскій, подарилъ два пляца и пивоварню надъ озеромъ подъ горою 1638 года.
- Захарія Сидоровичъ, бурмистръ Могилевскій, подарилъ Хотушу—лѣсъ болѣе 6 уволокъ 1641 года.
- Алексѣй }
Димитрій } Сѣвачовы, мѣщ. Могилевскіе, подарили уволокѣ земли на Ледьковѣ 1647 года.
- Монахъ Арсеній Азаровичъ завѣщаль: 1) 5 морговъ сѣнокосѣ подъ Бородчицами, 2) огородъ Костинскій 1651 года, 3) произвелъ довольно построекъ въ монастырѣ.
35. Самсонъ Рыкъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ домъ съ пляцомъ въ Парканѣ 1652 года.
- Анастасія Пигаревичева подарила: 1) колоколъ, 2) моргъ сѣнокоса вниязъ Днѣпра 1652 года.
- Уліана Купреева подарила пляцъ въ сотнѣ Добросоловской 1659 года.
- Монахъ Іосифъ Азаровичъ завѣщаль 3 пляца, 5 лавокъ, огородъ и морги сѣнокосныя 1662 года.
- Ѳома Молчанъ подарилъ грунтъ для лавокъ 1694 года.
40. Ѳеодоръ Каминскій завѣщаль лавки, домъ, сады и все имѣніе 1699 г.

- Феофиль Дзѣвкульскій завѣщаль большой пляць, гдѣ нынѣ архіерейскій домъ и семинарія, 1707 года.
- Тимоеей Чудо, мѣщанинъ Могилевскій, завѣщаль два пляца въ сотнѣ Нагорской 1709 года.
- Максимъ Полцевичъ завѣщаль два плаца съ садомъ тамъ же 1710 года.
- Іоаниъ Автушкевичъ, райца Могилевскій, подарилъ сѣнокосный моргъ внизъ р. Днѣпра 1723 г.
45. Іоаниъ Базкевичъ подарилъ грунтъ съ садомъ 1725 года.
- Пелагія Бѣлявская подарила пляць по Вѣтренной улицѣ 1727 года.
- Феодоръ Леошкевичъ { подарили 1½ морга сѣнокосныхъ вверхъ рѣки подь
Марія Гуторовичова { Бородчицами 1734 года.
- Василій Леоновичъ, бурмистръ Могилевскій, завѣщаль каменную лавку съ слепомъ 1750 года.
50. Исидоръ Рыгъ подарилъ ¼ уволоки на Ледьковѣ 1750 гооа.
- Василій Брейдикъ подарилъ садъ Бизиговскій въ сотнѣ Нагорской 1759 г.
- Симонъ Потаповичъ подарилъ 1) 4 морга называемыхъ Дубновка и 2) пляць 1761 года.
- Авдій Авдеевичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ уволоку земли въ обрубѣ Приспенскомъ 1766 года.
- Симеонъ Ивановичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ уволоку тамъ же 1766 года.
- Спиридонъ {
Симеонъ } Богдановичи Соболи подарили уволоку тамже 1766 года.
57. Борисъ Клишковичъ, мѣщанинъ Могилевскій, подарилъ ½ уволоки тамъ же 1766 года.
58. Іоаниъ }
59. Іосифъ } Боробанки выстроили притворъ къ большой церкви, придѣлъ
60. Іаковъ } Феоодосіевскій и подарили большое Евангеліе (*).
1844 года Марта 12 дня.

(*) Въ рукописи находится перечень настоятелей Могилево братскаго монастыря и списокъ членовъ Могилевскаго братства, состоящій изъ 271 имени; имена Митр. Петра Могилы и Сильвестра Косова стоятъ во главѣ этого списка. Списокъ этотъ неполонъ и составленъ на основаніи книги отъ 1666 г., въ которую внесены только тѣ имена братчиковъ, кои помнились современниками 1666-хъ годовъ; а прежняя книга, заведенная для записыванія братчиковъ, сгорѣла въ 1666 году во время пожара.

ОГЛАВЛЕНИЕ

ВТОРАГО ТОМА

АРХЕОГРАФИЧЕСКАГО СБОРНИКА ДОКУМЕНТОВЪ,

ОТНОСЯЩИХСЯ КЪ ИСТОРИИ СЪВЕРО - ЗАПАДНОЙ РУСИ.

№	Стр.	№	Стр.
	1454.		
1.—Жалованная грамота князя Михаила Пеструцкого Черейскому монастырю и Михаилу, епископу Смоленскому, на землю Тьмонятинскую и часть Черейскаго озера	3	настырю, Высоцкой Никольской и Буйницкой Пречистенской церквямъ на дворъ Берсуковский и людей Добревицкихъ съ землею Цвирковскою.	6
	1463.		1507.
2.—Грамота князя Мстиславскаго Ивана Юрьевича и княгини Гюлианіи о пожалованіи Мстиславскому Троицкому собору разныхъ даней	4	6.—Июля 18. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустыньскому монастырю на село Подвойскихъ Свлейковичей	7
	1500.		1508.
3.—Сентября 14. Запись князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустыньскому монастырю о поселеніи крестьянъ на монастырской землѣ.	5	7.—Марта 30. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго священнику Тимофею на приходъ при Рясинской церкви.	7
4.—Апрѣля 7. Запись Михаила Ивановича, князя Мстиславскаго Пустыньскому монастырю на землю Измайловскую	5	8.—Сентября 8. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Неонту, игумену (Высоцкаго) Пикольскаго монастыря, на 4 крестьянскія семейства съ данями.	8
	1506.		1526.
5.—Декабря 31. Запись князя Алексѣя Львовича Толочка Печерскому мо-		9.—Февраля 25. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустыньскому монастырю на село Радвиновское	9

№	Стр.
10.—Мая 8. Жалованная грамота князя Михаила Ивановича Мстиславскаго Пустынскому монастырю на сѣножать около Вехры	9
1527.	
11.—Юля 23. Подтвердительная запись князя Василья Полубенскаго Пустынскому монастырю на село Ракувовское	10
1528.	
12.—Запись Богдана Борщевича и его жены Пустынскому монастырю на село Анисимовское вмѣстѣ съ бортною землею	10
1532.	
13.—Декабря 1. Запись князя Алексѣя Лахтыновича Печерскому монастырю на Печерскій дворъ съ сельцомъ тогоже имени	11
1537.	
14.—Марта 11 Отказная запись Гудіаніи, супруги князя Михаила Ивановича Мстиславскаго, о даняхъ и угодахъ храму Св. Троицы въ Мстиславѣ	11—12
15.—Апрѣля 13. Отказная запись Богдана Борщевича и его жены Пустынскому монастырю на село на Пересѣдницѣ съ землею бортною на Пересѣдницѣ и Осаницѣ	12—13
1541.	
87.—Юля 3. Предписаніе отъ Ивана Горностая къ Троцкому приставу Мицу о томъ, чтобы онъ не присвоилъ себѣ земли Троцкаго Рождественскаго монастыря	150
1543.	
16.—Марта 3. Запись Юрія Гладковича Пустынскому монастырю на двѣ сѣножати: на Сожѣ и за Дубровкою на Козмячихъ поляхъ	13

№	Стр.
1568.	
88.—Октября 10. Запись княгини Анны Нелединской на землю Якишики въ пользу Троцкаго Рождественскаго монастыря	150—153
1589.	
89.—Юня 8. Предписаніе отъ земскаго Троцкаго суда татарину Айсь по поводу жалобы священника Троцкой Рождественской церкви	153
1590.	
90.—Августа 9. Рѣшеніе подкоморскаго Троцкаго суда по дѣлу о присвоеніи татарини Айсою Ахметовичемъ земли Якишиекъ, принадлежащей Троцкой Рождественской церкви	154—161
1594.	
91.—Юля 4. Реестръ огородовъ и земель, принадлежащихъ Троцкой Пречистенской церкви	161
1598.	
17.—Ноября 29. Патріархъ Александрійскій Мелетій убѣждаетъ Львовское братство держаться православія, обличаетъ папскія нововведенія и проситъ помириться съ епископомъ	13—14
1599.	
18.—Генваря 20. Подтвердительная запись Льва Сапѣги Черейскому монастырю на села: Монастырь, Будилово, Плескачи, Глубиничи, Рыдомль и разныя угоды	15—17
1601.	
19.—Августа 7. Королевскій позывъ Могилевскому Спасскому братству явиться на судъ къ королю, выданный вслѣдствіе неповиновенія братства Полотскому (уніятскому) архіепископу	17—18

№ Стр. №
 21.—Августа 5. Патриархъ Мелетій утѣ-
 шаетъ православныхъ жителей Ро-
 гатива въ гоневіяхъ на нихъ и
 убѣждаетъ твердо стоять за Пра-
 вославіе 19—20

20.—Августа 9. Патриархъ Мелетій
 убѣждаетъ Львовское братство крѣп-
 ко держаться Православія . . 18—19

1602.

22.—Декабря 5. Сигизмундъ III утверж-
 даетъ установленіе въ Могилевѣ
 братства при церкви Входа Господ-
 ня въ Іерусалимъ 20—22

1604.

92.—Октября 28. Королевскій приказъ
 Фразму Стравинскому явиться въ
 королевскій судъ по дѣлу о присвое-
 нии имъ имѣнія Меловщины, при-
 надлежащаго Троцкой Рождествен-
 ской церкви 162—163

1605.

24.—Іюля 7. Посланіе Львовскаго брат-
 ства къ Могилевскому съ предложе-
 ніемъ отправить кого-либо къ Кон-
 стантинопольскому патриарху для
 испрошенія у него благословенія,
 антиминовъ, мвра и проч. . . . 24

23.—Августа 25. Гедeonъ Балабанъ,
 епископъ Львовскій, убѣждаетъ пра-
 вославныхъ Могилевцевъ мужест-
 венно переносить бѣдствія за Пра-
 вославіе 23

1614.

25.—Марта 11. Листъ Радзвигинскаго,
 старосты Мстиславскаго, священни-
 ку Евстафію о предоставленіи ему
 и его сыну священническаго мѣста
 при церкви Св. Николая въ Мсти-
 славѣ 25—26

1618.

26.—Октября 29. Продажная запись
 отъ членовъ Могилевскаго маги-
 страта Могилевскому Православ-
 ному братству на домъ съ землею
 въ г. Могилевѣ 26—27

1619.

27.—Мая 29. Посланіе Виленскаго Пра-
 вославнаго братства Могилевскому
 съ увѣдомленіемъ о признаніи Ви-
 ленскимъ трибуналомъ пожертво-
 ванія земли, сдѣланнаго княземъ
 Иваномъ Огинскимъ 27—28

1620.

28.—Февраля 13. Посланіе Іереміа, ми-
 трополита Нелагонскаго, въ кото-
 ромъ онъ похваляетъ и ободряетъ
 православныхъ жителей Могилева. 29

1621.

29.—Февраля 9. Письмо канцлера Льва
 Сапѣги къ уніятскому митрополиту
 Веніамину Рутскому 30—31

30.—Мая 22. Заявленіе Льва Сапѣги,
 Могилевскаго старосты, о непод-
 чиненіи православныхъ жителей
 Могилева уніятскому архіепископу
 Антонію Селявѣ и о возвращеніи
 ими уніятамъ школы при Спас-
 скомъ монастырѣ въ Могилевѣ. 31—34

1626.

31.—Ноября 8. Фундушевая запись
 князя Богдана Богдановича Соло-
 мерецкаго Борколабовскому мона-
 стырю на землю въ Борколабовѣ
 и на села: Костянку, Вороновку и
 Стайки [Холмы] 34—38

1628.

32.—Мая 26. Приглашеніе отъ митр.
 Іова Борецкаго Православнымъ жи-

телямъ Западной Россіи прислать своихъ выборныхъ въ Кіевъ къ празднику Успенія Божіей Матери, для совѣщанія одѣлахъ Православной Западно - Русской Церкви . . . 39

Около 1630 г.

33.—Фундушевая запись Анны Стеткевичевой и Ивана Стеткевича Заверскаго Кутенискому монастырю на слободу Бѣлковщину для основанія Бѣлковскаго монастыря. 40—45

1630.

93.—Марта 5. Передаточная запись отъ Фридриха Сапѣги Льву Сапѣгѣ на церковь Св. Георгія въ Троккахъ вмѣстѣ съ принадлежащими ей землями и угодьями. . . 163—167

1633.

34.—Марта 3. Королевская грамота православнымъ жителямъ г. Могилева на основаніе Богоявленскаго братства и монастыря. . . 45—46

36.—Марта 12. Королевская грамота Петру Могилѣ на Кіевскую митрополию, явленная въ Литовскомъ трибуналѣ . . . 48—49

101.—Марта 14. Универсалъ Владислава IV объ отлучѣ Православнымъ церквей: въ г. Бѣльскѣ—Богоявленской и въ Клеццяхъ—Никольской . . . 240—241

102.—Августа 6. Заявленіе вознаго о передачѣ Богоявленской церкви Бѣльскому Богоявленскому православному братству . . . 241—242

103.—Сентября 21. Протестъ Православнаго Богоявленскаго братства по поводу нападенія уніатовъ вмѣ-

стѣ съ латинянами на церковь Богоявленія и—отнятія ея у Православныхъ . . . 242—243

35.—Грамота Константинопольскаго патріарха Кирилла на основаніе Могилевскаго Православнаго Богоявленскаго братства съ правами ставропигіальнаго . . . 47

1634.

38.—Ноября 4. Посланіе Отъ Кіевскаго митрополита Петра Могилы къ Могилевскому братству съ просьбою о вспоможеніи . . . 52—53

39.—Ноября 4. Запрещеніе отъ Кіевскаго митрополита Петра Могилы Могилевскому братству избирать архимандрита въ братскій монастырь безъ епископскаго благословенія . . . 53

37.—Около 1634 г. Фундушевая запись Могилевскаго Православнаго Крестеноснаго братства братскому Богоявленскому монастырю въ Могилевѣ на землю въ Шеловской улицѣ въ томъ же городѣ . . 49—51

1635.

44.—Марта 14. Грамота Владислава IV, назначающая уніатамъ епископів, монастыри и церкви въ Западной Россіи . . . 60—61

40.—Мая 2. Виленское Троицкое братство при церкви Св. Духа уступаетъ братству Могилевскому плацъ, пожертвованный ему княземъ Огинскимъ въ Могилевѣ . . . 54—55

41.—Іюня 29. Стѣнная надпись, находящаяся въ Богоявленской большой церкви мужскаго Кутенискаго Богоявленскаго монастыря . . 55—56

№ Стр. №
 42.—Июня 30. Послание митрополита Петра Могилы православнымъ жителямъ Могилева съ увѣдомленіемъ о томъ, что онъ посѣтитъ Могилевъ на пути изъ Кутейнскаго монастыря 56

43.—Июля 15. Благословенная грамота митрополита Петра Могилы на основаніе Могилевскаго Богоявленскаго братства 57—60

1636.

106.—Марта 10. Постановленіе королевскихъ комиссаровъ объ оставленіи за Православными трехъ Бѣльскихъ церквей: Воскресенской, Николаевской и Богоявленской и объ уступкѣ униатамъ двухъ:—Троицкой и Пречистенской . 247—248

105.—Сентября 15. Королевскій приказъ Дрогичинскому старостѣ Мартину Лешневольскому о возвращеніи Православнымъ жителямъ Дрогичина отнятыхъ у нихъ церквей. 246

1637.

45.—Декабря 3. Запись Богдана и Елены Стеткевичей Могилевскому Православному братству на плацъ въ г. Могилевѣ 61—64

1639.

104.—Мая 23. Жалоба игумена Памисія Мостицкаго и всѣхъ Православныхъ жителей г. Бѣльска о нападеніи униатовъ на Православныя Бѣльскія церкви и отнятїи ихъ у Православныхъ 244—245

46.—Августа 1. Инструкція отъ Могилевскаго Крестоноснаго братства Захару Сидоровичу, посланному братствомъ къ митрополиту Петру

Стр. № Стр.
 Могилѣ по дѣламъ братскаго монастыря 64—65

1641.

47.—Июня 24. Фундушевая запись отъ Филона, Самуила и Мартина Москевичей Кутейнскому монастырю на двѣ волоки земли и разныя угодья въ Тупичевскомъ имѣніи для основанія Тупичевского монастыря 66—69

1644.

107.—Генваря 9. Жалоба Православнаго Бѣльскаго священника Никодима Федоровича на униатскаго священника Малышевскаго о побояхъ отъ него и о поруганіи святыни 249—250

1645.

109.—Апрѣля 13. Предписаніе отъ маршалка Казановскаго о возвращеніи Православнымъ церкви Св. Николая въ г. Бѣльскѣ 253

108.—Июля 5. Жалоба отъ имени Православнаго Лудскаго епископа Аванасія Пузины на притѣсненія Православныхъ въ г. Бѣльскѣ отъ униатовъ 250—252

1546.

48.—Сентября 6. Подтвердительная грамота Владислава IV., данная по просьбѣ епископа Сильвестра Коссова на основаніе женскаго монастыря при церкви Св. Николая въ Могилевѣ 69—71

1652.

49.—Апрѣля 12. Подтвердительная запись отъ Михаила Стеткевича на

№
отдѣленіе изъ имѣній Буйницкаго монастыря половины сель: Костянокъ и Холмовъ въ пользу Берколабовскаго монастыря . . . 71—74

50.—Апрѣля 30. Запись Іоля Трудевича, игумена Кутейскихъ монастырей, и братія на отдѣленіе изъ имѣній Буйницкаго монастыря въ пользу Берколабовскаго женскаго монастыря половины сель: Костянокъ и Холмовъ . . . 74—76

1653.

51.—Января 10. Жалоба Самуила, намѣстника Буйницкаго монастыря, Мстиславскому суду на незаконность отторженія отъ Буйницкаго монастыря въ пользу Берколабовскаго—половины сель: Костянокъ и Холмовъ . . . 77

1656.

52.—Сентября 4. Посланіе митрополита Сильвестра Коссова Могилевскому братству съ изъявленіемъ благодарности . . . 78

1657,

53.—Декабря 6. Грамота отъ Московскаго Патріарха Никона Могилевскому воеводѣ Бутурлину о воспрещеніи корчемства монахамъ Боголюбскаго монастыря . . . 79

1664.

55.—Апрѣля 12. Королевская грамота Могилевскому Нивольскому женскому монастырю на постройку церкви во имя Св. Анны въ Холмахъ. 80—81

1666.

54.—Февраля 14. Разрѣшительная грамота митрополита Іосіа Тухаль-

Стр. №
скаго жителя Могилева отъ наложеннаго на нихъ патріархомъ Никономъ проклятія . . . 79—80

1667.

79.—Августа 21. Рѣшеніе митрополита Іосіа Тухальскаго по дѣлу о насиліи причисленомъ Варнавою, Кутейскимъ игуменомъ, Виктору, игумену Буйницкаго монастыря. 137—139

1670.

97.—Мая 30. Инвентарь Трокской эконіи . . . 177—182

1671.

100.—Марта 25. Коммисарское рѣшеніе спора между митрополитомъ Гавриломъ Колендою, съ одной стороны, и Виленскимъ магистратомъ и мѣщанскимъ обществомъ, съ другой, о правѣ владѣнія нѣсколькими пашами въ городѣ Вильнѣ. 188—238

1679.

56.—Октября 10. Приглашеніе отъ короля Яна III игумену Кутейскаго монастыря Гедеону Климовичу прибыть въ Январѣ слѣдующаго года въ Люблинъ на совѣщаніе по дѣламъ Православной церкви . . . 81—82

1683.

57.—Мая 10. Банниціиная грамота на Гедеона Климовича, игумена, и никовъ Буйницкаго монастыря за неуплату шелажной подати и нападеніе на сборщиковъ ея . . 81—84

1686.

58.—Охранная королевская грамота игумену Гедеону Климовичу и ние-

№ Стр.
камъ Буйницкаго монастыря на время веденія ими судебного процесса по дѣлу, вѣроятно, о нападеніи на сборщиковъ шележной подати. 84—85

1691.

59.—Марта 15. Окружное посланіе митрополита Варлаама Ясинскаго сынамъ Западно-Русской церкви о поставленіи Серапіона Полховскаго Бѣлорусскимъ епископомъ. 85—87

1692.

60.—Декабря 17. Посланіе митрополита Варлаама Ясинскаго Могилевскому братству съ увѣдомленіемъ о назначеніи двухъ іеромонаховъ для изслѣдованія безпорядковъ, происшедшихъ въ Могилевскомъ братствѣ 87—88

1695.

61.—Октября 4. Выпись жалованной королевской грамоты Буйницкому монастырю на мельницу на р. Лохвъ и другія угодья 88—90

1697.

62.—Декабря 4. Подтвердительная королевская грамота Юрію Шпилевскому, земскому Мстиславскому судѣ, о печивеніи притѣсеній Буйницкому Православному монастырю во владѣніи пожалованными ему угодьями 90—92

1699.

110.—Сентября 9. Комиссарское рѣшеніе спора между Православными и уніятами г. Бѣльска о церквахъ. 254—256

1701.

63.—Декабря 10. Подтвердительная королевская грамота Могилевскому

№ Стр.
братству на право имѣть печатню въ Могилевѣ 92—93

1702.

94.—Августа 26. Инвентарь земель, городскихъ площадей и десятинныхъ дачей, принадлежащихъ Трокскимъ церквамъ, составленный въ 1701 г. при уніятскомъ митрополитѣ Заленскомъ 168—173

1706.

65.—Мая 6. Запись Могилевскаго войта Феодила Дѣвильскаго Могилевскому Православному братству на участокъ земли съ церковію и другими строеніями въ Могилевѣ. 95—99

1707.

64.—Ноябрь. Письмо Слуцкаго братства къ Могилевскому о притѣсеніяхъ со стороны бѣлорусскаго епископа 93—95

1715.

66.—Марта 12. Королевская грамота Юрію Сапѣгѣ и женѣ его Изабелѣ о печивеніи немилосердныхъ и неспосныхъ притѣсеній Буйницкому и Борколабовскому монастырямъ 99—100

1718.

95.—Мая 31. Жалоба Трокскаго архимандрита Михаила Вѣтринскаго на Антонія Гоппена за то, что онъ не позволялъ опредѣлять границы земли, принадлежащей Трокскому уніятскому монастырю . . . 174—175

1719.

96.—Юня 26. Жалоба Трокскаго архимандрита Вѣтринскаго на Станислава Сѣдыву и другихъ Трок-

№ Стр.
 скихъ чиновниковъ за присвоеніе
 ими церковной земли около озера
 Ванюка и сожженіе пуши Мелов-
 щины 175—177

1720.

98.—Мая 7. Предписаніе воеводы Ка-
 зимира Огинскаго Трокскимъ чи-
 новникамъ о томъ, чтобы они не
 присвоили себѣ насильственно зе-
 мель Трокскаго Базильянскаго мо-
 настыря 182—183

1725.

67.—Генваря 11. Полномочіе отъ Мо-
 гилевскаго Богоявленскаго братства
 старостѣ Петру Александровичу
 пригласить словолитчика для брат-
 ской печати 101

76.—Генваря 25. Посланіе митропо-
 лита Варлаама Ванатовича игуме-
 намъ Кутепнскаго и Буйницкаго
 монастырей о выдачѣ документовъ
 Максаковскаго монастыря 130—131

68.—Октября 18. Королевская грамо-
 та Могилевскому епископу Силь-
 вестру Четвертинскому о повиѣ-
 шательствѣ его въ избраніе игу-
 мена для Могилевскаго братскаго
 монастыря 102—103

1728.

69.—Юня 16. Инструкція отъ Моги-
 левскаго Богоявленскаго братства
 Якову Куцевичу и Ивану Коз-
 ловскому, посланнымъ отъ брат-
 ства къ Кіевскому митрополиту съ
 жалобами на б. архидіакона Кал-
 листа Оловяшку 104—111

1729.

70.—Генваря 3. Посланіе отъ Свя-
 тѣйшаго Синода къ Могилевскому

№ Стр.
 братству о скоромъ назначеніи епи-
 скопа для Бѣлорусской епископіи
 и о другихъ дѣлахъ, касающихся
 положенія Православныхъ подѣ
 Польскимъ владычествомъ 111—112

1748.

71.—Юля 21. Письмо Смоленскаго
 епископа Гедеона Могилевскому
 братству по поводу пожара въ Мо-
 гилевѣ 113

1752.

72.—Марта 3. Грамота Кіевскаго ми-
 трополита Тимоея Шербацкаго
 иконамъ Буйницкаго монастыря о
 томъ, чтобы монахи Борколабов-
 скаго монастыря слова допущены
 были ко владѣнію Костянкою и
 Холмами 114—115

73.—Мая 30. Жалоба въ гродскій Ор-
 шанскій судъ монаховъ Буйницкаго
 монастыря на монахинь Боркола-
 бовскаго монастыря по дѣлу о
 наѣздѣ со стороны послѣднихъ на
 села Костянку и Холмы 116—122

1753.

74.—Генваря 19. Удостовереніе отъ
 Никодима Шимановскаго и Ивана
 Комаровскаго въ добровольной пе-
 редачѣ Соломерецкаго монастыря
 уніятамъ 123—125

1759.

75.—Февраля 16. Миротая запись на-
 стоятеля Буйницкаго монастыря
 и настоятельницы Борколабовскаго
 монастыря о раздѣлѣ между эти-
 ми монастырями сель Костянокъ
 и Холмовъ 125—130

1765.

77.—Прошеніе Польскому королю Авгу-
 сту III Могилевскаго архіеписко-

№	Стр.
на Георгія Колинскаго по дѣлу о разныхъ притѣсненіяхъ Православ- ному духовенству отъ Польскихъ чиновниковъ	131—135
1767.	
78.—Іюля 30. Заявленіе вознаго пе- редъ судомъ о томъ, что Могилев- ское замковое управленіе отнимаетъ подданныхъ у Спасскаго, мона- стыря	135
1774.	
80.—Августа 10. Письмо отъ протопо- повъ Богдановича и Голоскевича архіепископу Георгію Колинскому о дѣлахъ Православной церкви подъ Польскимъ владѣтельствомъ .	139—140
81.—Февраля 5. Письмо Переяславска- го епископа Іова къ Георгію Ко- линскому о томъ же	141—142
1787.	
111.—Историческія свѣдѣнія о фунду- шѣ четырехъ Бѣльскихъ церквей .	257
1790.	
82.—Марта 29. Письмо іеромонаха Гавріила къ Георгію Колинскому о судьбѣ епископа Виктора Садков- скаго	142

№	Стр.
1792.	
83.—Октября 6. Письмо епископа Вик- тора Садковскаго къ Георгію Ко- линскому о своемъ освобожденіи изъ Ченстоховской крѣпости и о намѣ- реніи вступить въ управленіе своею епархією	143—144
1793.	
84.—Іюня 15. Записка Преосвященна- го Георгія Колинскаго о Могилев- ской семинаріи	144
1794.	
85.—Августа 15. Письмо В. Стурдзы къ преосвященному Георгію Ко- линскому	145
1794.	
86.—Сентября 30. Письмо полковника Лобyseвича къ Могилевскому архіе- пископу Георгію Колинскому .	145—148
1818.	
89.—Апрѣля 9. Жалоба Амвросія Син- гаевскаго, настоятеля Троцкаго монастыря, на всендзовъ Домини- кановъ за присвоеніе ими церков- ной земли и построеніе корчмы на томъ самомъ мѣстѣ, гдѣ прежде была церковь Рождества Пречи- стой	183—185

П Р И Л О Ж Е Н І Е.

ЗАПИСКИ ИГУМЕНА ОРЕСТА.

Годъ.	Стр.	Годъ.	Стр.
Объ основаніи г. Могилева и замка.	I	1561—1589. Привилегіи г. Могилеву	II—V
1407. Объ основаніи Онуфріевского мо- настыря и шести церквей	II	1595. Нападеніе Наливайки на Могилевъ	V
1514—1620 гг. Могилевскіе старосты .	—		

<i>Годъ.</i>	<i>Стр.</i>	<i>Годъ.</i>	<i>Стр.</i>
1596. Привилегія Православнымъ въ Могилевѣ: духовенству и мірянамъ . . .	v	и пребываніе въ немъ короля Яна Казимира	xx—xxi
1604. Первый костелъ въ Могилевѣ . . .	vi	1666. Битва Русскаго войска съ Польскимъ при Могилевѣ . . .	xxi—xxii
1610. Бунтъ нѣкоторыхъ Могилевскихъ мѣщанъ	—	1667. Королевскій приказъ объ избраніи членовъ магистрата въ зависимость отъ Латвіянъ, а не Православныхъ	xxii
1618. Привилегія Могилевцамъ на безвешинную торговлю съ Русью . . .	vii	1669. Назначеніе въ Могилевъ епископа Феодосія	xxiii
— Дѣло жителей Могилева съ Кунцевичемъ	vii—ix	— Утвержденіе младшаго Православнаго братства въ Могилевѣ . . .	—
1619. Основаніе Боголюбской церкви и моровая язва въ Могилевѣ . . .	ix	1670. Появленіе лже—мессіи . . .	xxiv
1632. Основаніе Православной Могилевской епархіи	ix—x	1772. Королевскія привилегіи Могилеву на подсудность кунцовъ одной ратушѣ и королевскому суду и на постройку бляжне-Воскресенской церкви	—
1633—1634. Привилегія, данныя Могилеву Владиславомъ IV.	x—xi	— Построеніе въ Могилевѣ Николаевской церкви и при ней монастыря	xxiv—xxv
1635. Сильвестръ Коссовъ—Могилевскій епископъ	xi	1673. Королевская привилегія Могилевскимъ мѣщанамъ на постройку Успенской церкви	xxv
1637. Привилегія Могилеву на мостовой сборъ	—	1674. Возвращеніе отъ Базильянъ Православнымъ Спасскаго монастыря . . .	—
1648. Іосифъ Горбацкій—Могилевскій епископъ	—	1678. Безуспѣшныя усилія ксендза Зеляновича и іезуитовъ ввести унию въ Могилевѣ	—
1654. Добровольная сдача Могилева Царю Алексію Михайловичу	xii	1681. Появленіе кометы	—
1655. Объ избіеніи Повлонскимъ Могилевскихъ евреевъ	xii—xiv	— Бѣдствія въ Могилевской области отъ сильныхъ ударовъ грома . . .	—
— Чудесное избавленіе Могилева отъ Польскаго войска	xiv	1682. Новыя усилія ксендза Ждановича ввести въ Могилевѣ унию . . .	xxvi
— Прибытіе въ Могилевъ Царя Алексія Михайловича	xv	1683. Рожденіе уродовъ въ Могилевѣ . . .	—
1659. Пребываніе въ Могилевѣ Долгорукаго, Лобановскаго и Зиѣва и взятіе ими города Быхова	xvi	1685. Умерщвленіе Бардиловскаго шляхтичемъ Бѣлоголовцемъ и шляхетская расправа съ послѣднимъ . . .	—
1660. Осада Могилева Сапѣгою и Чарнецкимъ	—	1687. Сожженіе чародѣевъ въ Быховѣ	xxvii
1661. Объ избіеніи Могилевскими мѣщанами Россійскаго войска	xvii—xix	— Построеніе Бернардинскаго монастыря въ Могилевѣ	—
— Грамота Яна Казимира жителямъ Могилева, данная въ награду за истребленіе Русскаго гарнизона въ Могилевѣ	xix	1690. Появленіе саранчи въ Украинѣ и Могилевѣ	—
— Іосифъ Тукальскій—епископъ Могилевскій и потомъ митрополитъ Кіевскій	—	1692. Наказаніе латинскаго монаха Со-	
— Наказаніе жителей Могилева за ихъ отпаденіе отъ Россіи	xx		
1664—1665. Пожары въ Могилевѣ			

<i>Годъ.</i>	<i>Стр.</i>
лемона за поддѣлку Русской Государственной печати	xxvii
1692. Прогонки иезуитовъ въ Могилевъ	xxviii
— Разореніе Петропавловской церкви въ с. Озерахъ по наущенію иезуитовъ	—
— Отвѣтъ Польскаго короля на просьбу Православныхъ жителей Могилева назначить въ Могилевъ епископа	—
— О смерти помѣщика Любужскаго Зѣнковича, убитаго Могилевскими мѣщанами	xxviii—xxx
1694—1695. Физическія бѣдствія въ Могилевѣ	xxx
— Голодъ въ Бѣлоруссіи	—
— Воровство Могилевскихъ евреевъ	xxx—xxxii
1697. Присвоеніе Могилевской экономіи Сапѣгами—а потомъ, Замоискимъ	xxxii
1699. Управление Могилевскою экономіею Саксонскаго генерала де-Бевста и потомъ нѣмцевъ Беймана и Леймана	—
— Пожалованіе Польскимъ королемъ Бернардинскому монастырю въ Могилевѣ 100 мѣрокъ хлѣба ежегодно	xxxii
— Прибытіе въ Могилевъ епископа Серапіона Полховскаго	xxxiii
1701. Сраженіе войска Сапѣговъ съ конфедератами при Могилевѣ	xxxiv
1701 и 1702. Занятіе Могилева Синицкимъ	xxxv—xxxvi
1704. Погребеніе Могилевскаго епископа Серапіона Полховскаго	xxxvi—xxxvii
— Укрѣпленіе Могилева	xxxvi
— Страхъ жителей Могилева вслѣдствіе появленія кометы въ 1704 г.	xxxviii
— Пробываніе въ Могилевѣ посланника—Холмскаго воеводы	—
— Угнетеніе Могилева генераломъ Синицкимъ	xxxviii—xxxix
1706. Прохожденіе чрезъ Могилевъ Русскихъ и Польскихъ войскъ и дѣла-	

<i>Годъ.</i>	<i>Стр.</i>
мые ими и Синицкимъ поборы съ жителей Могилева	xl—xlii
1706. Пробываніе Петра Великаго въ Могилевъ	xlii—xliii
— Поступки Синицкихъ съ жителями Могилева	xliv
— Прохожденіе чрезъ Могилевъ Русскихъ войскъ	xlv
1707. Взятіе Русскими г. Быхова и наказаніе Синицкихъ	xlvi—xlix
— Удаленіе изъ Могилева нушекъ предъ приходомъ въ Бѣлоруссію Шведовъ	xlix
— Прибытіе въ Могилевъ епископа Сильвестра Четвертинскаго	l
— Сборъ съ Могилева провіанта въ пользу Русскаго войска	—
1708. Пробываніе въ Могилевѣ Меншикова	lii—liiv
— Построеніе Русскими мостовъ въ Могилевѣ	liiv—lv
— Провѣздъ чрезъ Могилевъ Меншикова и Шереметева	lv
— Событія въ Могилевѣ предъ приближеніемъ къ нему Карла XII-го	—
— Провіантовые и денежные поборы Шведовъ съ Могилева	lvi—lvii
— Разореніе Буйницкаго монастыря Шведами	lvii
— Дороговизна въ Могилевѣ на съѣстные припасы	lviii
— Вымогательства со стороны Шведовъ отъ жителей Могилева и отъ православныхъ церквей	lix
— Выходъ изъ Могилева Шведской арміи	—
— Наказаніе Могилева за доставленіе Шведамъ провіанта въ бытность ихъ въ Могилевѣ	lxi—lxii
— Умерщвленіе Могилевскимъ мѣщаниномъ сборщика торговой пошлины еврея Мовши Горелика	lxiii—lxiv
— Разореніе Шведами Стараго Шклова	lxiv
1709. Построеніе каменной Спасской церкви въ Могилевѣ	lxvi

<i>Годъ.</i>	<i>Стр.</i>	<i>Годъ.</i>	<i>Стр.</i>
1709. Иеронимъ Волчанскій — епископъ Могилевскій	LXVI	вахъ Православныхъ и костелуъ	LXXXI—LXXXII
1745. Лишеваніе Латининъ по случаю перехода въ Унію православнаго Могилевскаго священника Мамоновича	—	1812. Притязанія со стороны ефеціала Маевскаго въ бытность Французовъ въ Могилевъ	LXXXII
1746. Пожаръ въ Могилевъ	LXVII	— Обмыскъ Французами Могилевской Спасской церкви	—
1747. Начало бритья бородъ униатскаго духовенства въ Бѣлоруссіи. —	—	— Доносъ ефеціала Маевскаго на православнаго священника Добровольскаго	LXXXIII
1748. Пожаръ въ Могилевъ	LXVIII	— Торжества въ честь Наполеона въ Могилевъ	LXXXIV
1755. Прибытіе въ Могилевъ Пресвященнаго Георгія Конискаго	—	— Волепіе между Бѣлорусскими крестьянами	—
1762. Окончаніе постройки Спасской церкви, построеніе архіерейскаго дома и семинаріи въ Могилевъ	LXIX	— Арестованіе Французами нѣкоторыхъ Православныхъ и униатскихъ священниковъ	LXXXVI
1767. Разбойничье нападеніе Польскаго помѣщика Гедройца на Охорскій монастырь	LXX	— Мѣры предосторожности Французовъ въ Могилевъ	—
1775. Учрежденіе намістничества въ Могилевъ	LXXI	— Выходъ Французовъ изъ Могилева.	LXXXVII
1783. Учрежденіе народнаго училища въ Могилевъ	—	— Вступленіе въ Могилевъ Русскихъ войскъ	—
1793. Построеніе церкви Св. Онуфрія въ Могилевъ	LXXII	— Указаніе нѣкоторыхъ обстоятельствъ, побудившихъ Архіепископа Варлаама присягнуть Наполеону	LXXXVIII
1795—1797. Нѣкоторыя распоряженія Могилевскаго Епископа Аванасія.	LXXIV—LXXV	— Производство слѣдствія надъ Архіепископомъ Варлаамомъ	LXXXIX—XCIV
1796. Упраздненіе Могилевскаго женскаго братскаго монастыря	LXXV	— Объясненіе Архіепископомъ Варлаамомъ его дѣйствій	XCIV—XCVI
1797. Увольненіе Епископа Могилевскаго Аванасія отъ управленія епархіею	LXXVI	1813. Лишеніе сана Архіепископа Варлаама	XCVI
— Анастасій Братановскій—Епископъ Могилевскій	LXXVII	— Рѣшеніе участи лицъ духовнаго званія, присягавшихъ Наполеону.	XCVII
1802. Пребываніе Александра I-го въ Могилевъ	—	1828. Прошеніе о возведеніи Могилево-братскаго монастыря въ штатный монастырь	—
1804. Землетрясеніе въ Могилевской губерніи	—	1832. Назначеніе оклада нѣкоторымъ Могилевскимъ церквамъ и упраздненіе нѣкоторыхъ изъ нихъ	XCXIX
1810. Пожаръ въ Могилевъ	—	1834—1786. Списокъ братчиковъ, жертвовавшихъ Могилево-братскому монастырю дома, земли и т. п.	CXI—CXI
1811. Явленіе кометы, засуха и неурожай	LXXIX		
1812. Вступленіе Французовъ въ Могилевъ	LXXXIX		
— Присяга Архіеп. Варлаама Наполеону и молитвы за него въ церк-			

Волге подробное изложение содержания документов, писанных на Польском языке и напечатанных без перевода ихъ на Русскій языкъ.

№ 56.

Янъ III-й... Исполняя постановленіе послѣдняго Варшавскаго сейма и желая окончательно примирить и прекратить всякія разности въ Греческомъ обрядѣ, мы разослали универсалы по всему духовенству этого обряда въ нашемъ государствѣ, съ предписаніемъ всѣмъ высшимъ духовнымъ лицамъ прибыть въ Люблинъ къ 14 ч. Генваря по старому календарю и къ 24 ч.— по новому—и тамъ въ присутствіи нашихъ комиссаровъ устроить взаимное единеніе. Не довольствуясь этимъ универсаломъ мы особенно побуждаемъ твою милость не уклоняться отъ общаго совѣщанія и способствовать окончательному соглашенію.

№ 61.

Янъ Казиміръ—въ награду за особенную вѣрность королю и Речи-Посполитой, оказанную монахами Буйницкаго монастыря во время Московскаго нашествія, и за возвращеніе мирными средствами подъ королевскую власть нѣкоторыхъ жителей Бѣлоруссін, перешедшихъ на Московскую сторону,—въ бытность свою въ Могилевѣ 1664 г. освободилъ Буйницкій монастырь на 28 лѣтъ отъ взноса 40 копъ грошей Литовскихъ, которые платилъ этотъ монастырь за мельницу на р. Лохвѣ съ принадлежащими къ ней землями и лѣсомъ. Но въ это время на мельницу сдѣлалъ наѣздъ суды Оршанскій Творовскій и, не смотря на опредѣленіе комиссаровъ въ 1675 г. и королевскую привилегію, не хотѣлъ, какъ человекъ сильный, возвратить мельницу Буйницкому монастырю, такъ что этотъ монастырь вступилъ во владѣніе мельницей только по смерти Творовскаго въ 1694 г. Вслѣдствіе этого обстоятельства Янъ III согласился освободить Буйницкій монастырь отъ взноса подати за мельницу на р. Лохвѣ еще на 5 лѣтъ.

№ 94.

Инвентаръ Трокской архимандріи, доставленный

1702 г. архимандриту Трокскому Сапоровичу для возвращенія отнятаго и возстановленія архимандріи.

На томъ мѣстѣ, на которомъ стояла прежде церковь Рождества Пречистой съ монастыремъ, находится теперь только каменный фундаментъ отъ этой церкви съ церковнымъ погостомъ, садомъ, огородами и другими землями. Эта церковная земля находится на самомъ берегу озера Голве и простирается до городскихъ воротъ, а отсюда—идя вверхъ около вала—граничить съ землею Бернардинскаго костела; противъ этого костела внизу лежитъ камень около ямъ; отъ этого камня идетъ граница церковной земли черезъ озеро до другаго камня на островѣ; этотъ островъ до дороги, которая идетъ изъ Вильны въ Троки, равно какъ и озеро Лука, принадлежать Трокскимъ архимандритамъ, вмѣстѣ съ езами забытыми въ ручьѣ изъ озера въ болото. Далѣе—принадлежить архимандріи кусокъ земли противъ воротъ Бернардинскаго монастыря. Позади этого монастыря находится земля, принадлежащая Троицкой церкви, стоящей на горѣ надъ озеромъ.—Сѣнокосная земля слишкомъ въ двѣсти сажень лежитъ между Бернардинскою и въѣздною въ городъ дорогами около Бернардинскихъ садовъ; часть этой земли заняли Бернардины своимъ садомъ, безъ всякаго на это права. Около той же Бернардинской дороги находится кусокъ земли при погостѣ (serkowisko) Троицкой церкви.

Подъ юрисдикцію Трокской архимандріи находилось въ древности 11 плацовъ, начиная отъ угла Вольшой улицы, по лѣвой рукѣ, и до моста. Эти плацы теперь всѣ заняты разными пашами и однимъ мѣщанскимъ, который только и состоитъ подъ юрисдикцію архимандріи.—На мѣстѣ древней церкви Рождества Богородицы стоитъ Доминианскій костелъ съ монастыремъ. Доминианцы объявили, что ихъ недавно здѣсь поселилъ Марціанъ Огнискій и отдастъ имъ эту землю и что они готовы перейти отсюда или въ за-

мокъ или на другую землю, пожертвованную тѣмъ же Огнискимъ.

Мѣщане, жившіе прежде на этихъ церковныхъ земляхъ, должны были платить по полкопѣ и кропѣ того два дня жать и два дня косить. Эти земли пожертвованы были Салѣгами; затѣмъ онѣ достались въ распоряженіе Ѳ. Толоконскаго, бывшаго патрономъ церкви: Рождества Христова, Рождества Богородицы и Св. Георгія;—этотъ Толоконскій въ послѣдствіи времени завладѣлъ этими землями. М. Михаэль Рагоза назначилъ въ Троки священника Филиппа Ивановича Лимонта и далъ ему право отыскивать земли, отнятыя у Пречистенской церкви; этотъ священникъ судебнымъ порядкомъ заставилъ Толоконскаго возвратити церкви Божіей земли; именно онъ возвратилъ 10 плацовъ: 9 заселенныхъ и одинъ пустопорожній; а половину одиннадцатаго плаца въ ринкѣ подъ корчмою, пожертвованнаго Сигизмундомъ I-мъ въ 1528 г., продалъ мѣщанинъ Троцкій Качановичъ безъ всякаго на это права.

По дорогѣ къ мосту и замку Кейстутія есть островъ, на который бывалъ прежде мостъ и съ котораго также шелъ мостъ въ этотъ замокъ; этотъ островъ принадлежитъ церкви Св. Георгія, которая построена Салѣгами и стоитъ теперь опустѣлая между замками; въ этой церкви покоятся тѣла Салѣговъ.

Къ этой церкви принадлежитъ еще островъ съ малыми островами, по ту сторону озера Голве, съ внешнимъ садомъ. Здѣсь высѣвается около 6 бочекъ.

Затѣмъ слѣдуютъ: плацъ въ Трокахъ купленный Евтропиемъ, Рождественскимъ священникомъ около 1551 г., и другой плацъ, пожертвованный княземъ Авною Неледницкою Рождественскому монастырю.

Земли вне города, принадлежатія Троцкимъ церквямъ.

- 1) Земля Явлинки.
- 2) Земля Величковская, пожертвованная Салѣгами церкви Св. Георгія.
- 3) Земля, заложившая Троцкими татарами Салѣгамъ; на ней высѣвается 8 бочекъ жита.
- 4) Другая земля Салѣжинская на 80 бочекъ съ посалкомъ и сѣнокосами, заложившая тѣмъ же Салѣгамъ Троцкими Татарами.
- 5) Мельница на р. Брагилѣ, съ сѣнокосною землею, пожертвованная Рождественской церкви подскарбіемъ Иваномъ Андреевичемъ. Эта мельница куплена отцемъ Ивана Андреевича у жиды (?) Михаэля Даниловича, Троцкаго войта. Этою мельницею теперь владѣютъ Доминьяны.

6) Къ тойже церкви Рождества Пречистой принадлежатъ земля Меловщина, за зѣрницей, надъ озеромъ Голве, пожертвованная Витовтомъ по желанію супруги его Іудіаніи. Эта земля называется теперь Жидинками, потому что эта земля находилась въ завѣдываніи нѣкоей вдовы Софьи Ждановны, а потомъ досталась жиду Абраму Даниловичу, который поселилъ на этой землѣ людей и назвалъ Жидинками. Въ это время въ Троцкой архимандріи никого не было.

Троцкая архимандрія имѣла слѣд. десятины: 1) съ имѣнія Евья, отъ всякаго жита, кромѣ овса, пожертвованную Иваномъ Андреевичемъ, подскарбіемъ Литовскимъ—въ 1554 г. Августа 24. 2)—съ имѣнія Микутань, съ тѣмъ же ограниченіемъ, пожертвованную тѣмъ же лицомъ на Воскресенскій и Вознесенскій придѣлы (при церкви Рождества Пречистой) тогоже года и дня.

3) Десятину отъ всего яроваго и озимаго хлѣба съ имѣнія Сосновскаго, пожертвованную на Никольскую церковь княземъ Федоромъ Ивановичемъ Ярославичемъ 1513 г., Августа 9. Этою церковью владѣютъ теперь Бернардины, построившіе на этомъ мѣстѣ свой костелъ и монастырь.—Этой же архимандріи пожертвованы десятины Иваномъ Ивановичемъ Бакою съ разныхъ имѣній: 1) съ имѣнія Стравиникъ или Райполя 2 коны грошей и двѣ бочки хлѣба; 2) съ имѣнія Шиланъ—копа грошей и бочка хлѣба; 3) Угольничъ—тоже; 4) Ягеланъ—тоже. Эти десятины должны выплачивать всякій, кто будетъ владѣть этими землями. Жертвовательная записка дана 4 Февраля 1612 года.

Этой же архимандріи принадлежитъ плацъ или дворъ Салѣжинскій въ Вильнѣ за Острыми воротами по лѣвой рукѣ, если идти изъ города, пожертвованный Даниломъ Солтаномъ, который былъ опекуномъ Троцкихъ церквей послѣ Салѣга и Ивана Андреевича, подскарбія, и который передалъ всѣ свои права надъ Троцкими церквями М. Веніамину Рутскому.

По записи Салѣга эта архимандрія имѣетъ право ловли рыбы въ оз. Голве и владѣетъ сѣнами, забитыми въ ручей, текущемъ изъ оз. Луки.

№ 95.

Въ королевскомъ гродскомъ Троцкомъ судѣ, передъ мною Францискомъ Венцковичемъ, подвоеводою Троцкимъ, приносилъ жалобу Троцскій игуменъ Ми-

хана Вѣтринскій на А. Гопнена, Брацлавскаго скарбника, и жену его въ томъ, что они, будучи сосѣдями съ Величковскою землею и пользуясь, вѣроятно, этою землею, воспренятствовали ему Вѣтринскому осмотрѣть ея границы, строго запретили и другимъ указывать эти границы, особенно мѣщанину Дзѣнкевчу, которому такъ погрозили Гопненъ: хлопъ, если ты покажешь границы, то получишь пулю въ лобъ; скажи, что тоже будетъ и съ другими, если они осмѣлятся показывать границы. Въслѣдствіе такихъ угрозъ Трокскій игумень никакъ не можетъ узнать о количествѣ земли, лѣсу и сѣнокосовъ, принадлежащихъ Трокской архимандріи. Кромѣ того Брацлавскій скарбникъ дѣлаетъ постоянно угрозы игумену и его прислугѣ и причиняетъ имъ много вреда.

№ 96.

Мнѣ Казиміру Санѣгѣ, Виленскому воеводѣ, принесли жалобу архимандритъ М. Вѣтринскій и викарій Трокскій Н. Окуневичъ и др. на Трокскаго подстаросту Станислава Сѣляву съ его женою, лантвонта, членовъ Трокскаго магистрата и всю Трокскую экономію, въ томъ что этотъ Сѣлява, безъ всякаго права, въ силу только того, что онъ подстароста, присвоилъ себѣ землю,—землю на 38 бочекъ жита съ двумя покосами и поселкомъ Левшавами, около ов. Валука,—пожертвованную въ 1580 г. Иваномъ Санѣгою церкви Св. Георгія на размноженіе Божіей хвалы и расширеніе вѣры, бывшей въ единеніи съ Римскимъ костеломъ; присвоилъ эту землю Сѣлява раздалъ ее на свое имя въ имѣніи въ 1719 г. нѣз третьяго сына разнымъ лицамъ. Кромѣ того лица, на которыхъ приносится эта жалоба, въ 1719 г. приказали своимъ хлопамъ залечь пушу Меловщину, сожгли много пустыхъ и съ пчелами бортей, а вмѣстѣ съ тѣмъ сгорѣли 9 мотъ брусевъ, приготовленныхъ на церковь.

Все это причинило убытку тысячъ на десять. Сверхъ всего этого экономическіе хлопы по наущенію Сѣлявы поволокли монастырскихъ хлоповъ, гасившихъ пушу, отняли у нихъ серпаги и шапки, и грошили еще, что сожгутъ монастырь и корчму. Истецъ проситъ возвратити монастырю упомянутую землю,—заставити отвѣтчиковъ уплатити убытки и въ случаѣ неслучивъ къ суду присудити отвѣтчиковъ къ банниціи—временной—на угрозъ и—вѣчной—за присвоеніе чужой земли, пологъ и побой.

№ 97.

Инвентарь Трокской экономіи, поданный мною Станиславомъ Войсикомъ, Трокскимъ городскимъ судьей, его велиможной милости Трокскому воеводѣ Марціану Огинскому.

Мѣщанъ въ Трокахъ, принадлежащихъ къ королевской экономіи 12. Эти мѣщане, какъ ни много было ихъ прежде, обязаны платить за волоку населенной (osiadlej) земли копу, Литовскихъ грошей, а за огородъ 15 Литовскихъ грошей; а если кромѣ этого кто имѣетъ землю, то платитъ за моргъ по 15 грошей. Кромѣ этого, всѣ, не исключая и шляхетскихъ домовъ, обязаны платить въ годъ калцизы (пошлны съ питей) за медъ копу Литовскихъ грошей,— пиво — копу,— горѣлку—полкомы, кромѣ тиуна Трокскаго и еще двухъ лицъ, освобожденныхъ отъ этой пошлны. За волоку земли, которою мѣщане Трокскіе имѣютъ 10, равнымъ образомъ и Каранмы 10, ежегодно должны платить по два злотыхъ. За право возки дровъ изъ лѣсовъ королевской экономіи каждый платитъ въ годъ копу грошей; а рубка строеваго лѣса производится съ разрѣшенія (воеводи) и по особому условію.

Ловля рыбы въ Трокскихъ озерахъ никому не разрѣшается кромѣ воеводи и тѣхъ, которымъ онъ отдалъ въ аренду. Къ этимъ озерамъ имѣетъ доступъ еще настоятель Трокскаго монастыря, но неизвѣстно на какомъ основаніи.

Въ другихъ 7 малыхъ озерахъ за ловлю рыбы нужно также платить особые деньги.

За боромъ Сосновцемъ (въ которомъ бесплатно никто не можетъ рубить лѣсу) находится много пусто-порожней земли, называемой Пилискою или замковою, которую наймаютъ крестьяне д. Свѣтниківъ и другіе.

Въ Большихъ Ворникахъ находится пусто-порожней земли около 4 волокъ, и прежде наваденія здѣсь много было жителей.

Въ Малыхъ Ворникахъ пусто-порожней земли около 9 волокъ, а прежде много было жителей.

Противъ большихъ Ворникъ есть экономическій островъ, на которомъ строевой лѣсъ весь вырубленъ теперь; части скотъ на немъ никто не имѣетъ права.

Въ д. Вѣвѣникахъ земли 18 волокъ и живетъ 16 хозяевъ (иногда нѣтъ). За волоку населенной земли платятъ 50 грошей, бочку овса, гуся, куру, 10 яицъ. За волоку наймаемой (przeużupny) земли вова грошей. Въместо караула обыкновенно выставляли съ 16

волоку 16 человекъ тотчасъ, какъ станетъ ледъ на озерахъ, до вскрытія льда, а лѣтомъ, должны отработать 12 дней въ Бразельскомъ фольваркѣ. Кромѣ того должны съ волоки отправить въ годъ подводу 3 раза до Вильны, или два раза до Ковна. Другихъ повинностей не было, кромѣ того, что должны сносить и убирать сѣно въ Шадубалахъ или заплатить деньги по условію.

Въ озерѣ, находящемся около этой деревни, нить не можетъ ловить рыбу, кромѣ Трокскаго воеводы и Евейскаго монастыря.

Въ д. Браалишкахъ земли 2 волоки; живутъ два хозяина. Платятъ за волоку населенной земли 40 грошей Литовскихъ, бочку овса, гуся, куру и 10 яицъ; за пустоворожную наннимаемую волоку—кону грошей,—караула 4 дня въ недѣлю, а лѣтомъ должны работать 12 дней.

Фольваркъ около Браалишекъ: земли 4 волоки, строенія никакого нѣтъ; земля заросла мелкимъ лѣсомъ со времени непріятельскаго нападѣнія.

Въ деревняхъ: Ягелишкахъ (землю недавно начали обрабатывать татары и еще мало платятъ), Антсольянкахъ, Шунникахъ, Бобровникахъ, волоку 17, и живетъ 15 хозяевъ, которые платятъ тоже самое, что и въ Браалишкахъ, съ тѣмъ только различіемъ, что жители Шунникъ вѣсто караула ходятъ зимой на охоту за звѣрами и птицами.

Деревня, не имѣющихъ жителей 10, пустоворожной земли 40 волоку. Эти земли, прежде населенныя, роданы въ пожизненное владѣніе разнымъ панамъ: Трокскому воеводѣ,—подкоморому, Витебскому мостовничему Рыглу,—Тизенгаузену, ловчому К. Литовскаго и др.

№ 98.

Трокскій воевода Казиміръ Огневскій Трокскому гугну и войту Воваю и всему Трокскому магистрату. Подаль мнѣ Максимиліанъ Вѣтринскій, архимандритъ Трокскаго Базильянскаго монастыря, жалобу на то, что владѣя городскими землями, находящимися въ сосѣдствѣ съ землями этого монастыря, вы безъ всякаго права вступаетесь въ эти земли, присвоите ихъ городу и не позволите монастырю ни обрабатывать ихъ, ни отдавать въ аренду. Я приказываю вамъ не дѣлать болѣе вторженій въ церковныя земли и не причинять монастырю никакихъ убытковъ; а если магистратъ имѣетъ какія либо претензіи относительно мо-

настыря, то долженъ вести съ нимъ дѣло законнымъ порядкомъ. Нарушители этого предписанія уплатятъ 10,000 копѣ грошей.

№ 99.

Жалоба Амвросія Сингаевскаго, Трокскаго игумена, члена главной Семинаріи, на Доминиканскаго пріора Маврикія Вильвовйскаго и всѣхъ Доминиканскихъ монаховъ ново-Трокскихъ. Жалоба состоитъ въ слѣдующемъ. Митрополитъ Левъ Заленскій въ 1704 г. жаловался на Франциска Гарасимовича и на всѣхъ Ново-Трокскихъ Доминиканскихъ монаховъ за то, что они самовольно, вопреки конституціи 1678 г., захватили церковную землю и самую церковь Рождества Богородицы и построили на этомъ мѣстѣ свой монастырь. Когда этотъ монастырь сгорѣлъ, то Базильяне рѣшились на этомъ мѣстѣ вновь построить церковь во имя Рождества Богородицы. Узнавъ объ этомъ намѣреніи Доминиканскіе монахи вошли въ сношеніе съ Трокскими жидами Каранями и одному изъ нихъ позволили построить корчму на церковномъ погостѣ. Объ этомъ уже сдѣлано было заявленіе въ повѣтовомъ Трокскомъ судѣ и затѣмъ подана жалоба въ Виленскую скарбовую казу, въ которой рѣшено было въ 1817 г., что Трокская архимандрія можетъ начать свой искъ въ Трокскомъ повѣтовомъ судѣ относительно отнятыхъ у нея земель. Въ то самое время, когда началось судебное разслѣдованіе, Доминиканскіе монахи въ Мартѣ 1818 г. дали позволеніе Караню Захарію Галцаровичу построить шинокъ на томъ самомъ мѣстѣ, на которомъ прежде стояла церковь Рождества Пречистой, а потомъ былъ ихъ костелъ, позволили вырвать тѣла погребенныхъ здѣсь умершихъ и продавать здѣсь горѣлку. Странное соединеніе новаго завіта съ старымъ! Пусть рассудитъ общество, въ правѣ ли присвоивать пожертвованныя намъ земли Доминиканскіе монахи, которые, имѣя огромныя имѣнія и капиталы, не могутъ кончить постройки давно заложенаго ими костела, и захватываютъ себѣ вѣстѣ съ жидами церковныя погосты и мѣста церквей, ляды и огороды, и продаютъ ихъ оскверненію, поселяя на нихъ невѣрныхъ. Приносящій эту жалобу будетъ отискивать судебнымъ порядкомъ церковную собственность,—требовать наказанія Доминиканскихъ монаховъ и всѣчаски будетъ просятотвовать построенію упомянутой корчмы.

№ 100.

Мы королевские комиссары: А. Сагъга, бискупъ Виленскій, Кристофъ Пацъ, канцлеръ Литовскій и др., объявляемъ снѣмъ нашимъ постановленіемъ, что въ 1670 г. производилось судебное разбирательство между М. Колендоу и Виленскимъ магистратомъ по дѣлу, обстоятельно изложенному въ постановленіи королевскаго реляціоннаго суда. Въ этомъ постановленіи говорится, что такъ какъ на основаніи древнихъ королевскихъ грамотъ Кіевскіе митрополиты имѣли юрисдикцію (право суда) надъ людьми, живущими на церковной землѣ, то и теперь предоставляемъ имъ Кіевскому митрополиту и его преемникамъ юрисдикцію надъ людьми, живущими въ домахъ, построенныхъ на землѣ, на которой прежде были церкви или церковные погосты, и освобождаемъ эти дома, какъ церковную собственность, отъ всякихъ городскихъ повинностей и подсудности магистрату; эти люди должны ежегодно вносить митрополиту поземельную подать и быть ему подсудными. А мѣщане, живущіе въ домахъ, находящихся на городской землѣ, но пожертвованныхъ митрополитамъ, должны быть подсудны магистрату и исполнять всѣ городскія повинности; митрополиту принадлежитъ только поземельный доходъ съ нихъ и право наследованія выморочныхъ имѣній. А для опредѣленія того, какіе дома находятся на церковной землѣ, и какіе—на городской, король приказалъ намъ отправиться въ Вильну и произвести здѣсь окончательное разслѣдованіе и распредѣленіе и привести къ концу все это дѣло. Когда мы, во исполненіе этого, приступили къ разслѣдованію, то со стороны митрополита явился уполномоченный—Янъ Лѣсевскій, а со стороны магистрата А. Загѣвскій и В. Миньевичъ. Послѣ пренія съ стороны повѣренныхъ магистрата о несоблюденіи формальностей при позвахъ магистрату и мѣщанскому обществу, уполномоченный митрополита заявилъ, что магистратъ несправедливо удерживаетъ у себя многіе древніе акты, и просилъ, чтобы мы отправились на самое мѣсто судебного разбирательства. Послѣ отсрочки, данной магистрату для прочтенія постановленія реляціоннаго суда, повѣренный митрополита представилъ актъ разграниченія, составленный въ 1619 г. М. Геліашевичемъ и В. Жабинскимъ и назначенными со стороны магистрата: Кр. Керновникомъ и П. Концемъ. Въ этомъ разграниченіи ясно опредѣлены границы и положеніе слѣд. уніатскихъ церквей: Спасской вмѣстѣ съ богадѣльною

(шпиталемъ), стоящей при Спасскихъ воротахъ, при Ц. Пречистой и Св. Елизаветы, находящихся въ одной окрестности;—четвертая Ц. Попова, своевольно присвоенная кальвинистами, по свидѣтельству истцевъ, 5 я Ц. Св. Іоанна, 6-я—Св. Михаила, 7-я—Св. Николая, 8-я—Иліи, 9-я—Рождества Христова; всѣ эти церкви прежде Виленскаго пожара (*) находились одна близъ другой и не было на этихъ площадяхъ ни одного не церковнаго дома: загѣмъ—10-я Ц. Пятницы, находящаяся насупротивъ этихъ церквей; 11-я—Ц. Перенесенія мощей Св. Николая, 12-я—Воскресенская на Стекланной улицѣ. Повѣренный магистрата, послѣ того, какъ сыну Конца позволено было разсмотрѣть подписи и печати лицъ, бывшихъ при этомъ разграниченіи, заявилъ, что это разграниченіе не имѣетъ законной силы, потому что подписи и печать Жабинскаго не сходны съ подписями и печатью его на другихъ подлинныхъ документахъ, напр. на его завѣщаніи, гдѣ на печати его изображена лодка, а не полкрыла; подписи Конца также не вѣрна, потому что онъ, какъ русскій райца, умѣлъ писать только по Русски, а не по Польски; а Керновникъ въ 1619 г. не былъ райцею, какъ видно изъ книгъ магистрата; кромѣ того магистратъ безъ королевскаго позволенія не можетъ приглашать ессенцовъ канониковъ на судебное разбирательство; а сверхъ того въ дѣлахъ, касающихся колонства и земли, обыкновенно яляется на мѣсто суда весь магистратъ, а не посылаетъ своихъ повѣренныхъ; да и самое разграниченіе не имѣетъ подписей свидѣтелей и именъ тѣхъ лицъ, которые живутъ на церковной землѣ; а все это вмѣстѣ показываетъ неподлинность этого разграниченія и т. д. Въ заключеніи уполномоченный магистрата заявилъ, чтобы гг. комиссары, убѣдившись въ незаконности разграниченія, потребовали другихъ документовъ, подтверждающихъ митрополичью юрисдикцію. Повѣренный митрополита отвѣчалъ на это, что этимъ своимъ заявленіемъ противная сторона требуетъ документовъ вопреки корол. реляціонному суду, которому уже были представлены эти документы; дѣло рѣшенное не пересуживается, а только исполняется; и потому, хотя и не слѣдовало бы отвѣчать на высказанное заявленіе повѣренныхъ магистрата, но, не желая пройти его молчаніемъ, онъ опровергаетъ возраженіе противъ Польской подписи Конца тѣмъ, что магистратъ не можетъ избирать въ

(*) Разумѣется большой пожаръ 1657 года.

свои члены людей безграмотных; а если Конец умѣлъ писать по Русски, то—и по польски; подпись Жабинскаго оказывается вѣрною при сравненіи его почерка на другихъ подансахъ; слѣдуютъ за тѣмъ и другія подобныя этому голословныя опроверженія. Въ заключеніе повѣренный митрополита просилъ комиссаровъ отправиться на самое мѣсто судебнаго разбирательства. Согласно съ постановленіемъ королев. реляційнаго суда комиссары рѣшили на слѣдующій день отправиться на самое мѣсто судебнаго разбирательства; и 14 Марта 1871 г., прибывъ въ митрополитій домъ, столпій около церкви Пречистой, пригласили ту и другую сторону и начали свое разбирательство. Лѣсевскій представилъ карту, согласную съ вышеприведеннымъ разграниченіемъ, и говорилъ, что прежде пожара въ Вильнѣ не было здѣсь ни одного городского дома, а стояли церкви, соприкасавшіяся одна съ другою своими небольшими погостами; а по разрушеніи ихъ пожаромъ, когда не было средствъ возобновить эти церкви, съ позволенія митрополита начали строиться мѣщане на церковныхъ погостахъ, и съ того времени платятъ митрополиту поземельную подать. Повѣренный магистрата домогался того, чтобы опредѣленъ былъ погостъ Пречистенской церкви и площади, находящіяся вѣдъ этого погоста, живущіе на которыхъ должны подлежать городской юрисдикціи. Послѣ того, говорятъ, мы отправились къ городскимъ Спасскимъ воротамъ, находящимся на картѣ подъ буквою А (*) и осматривали богадѣльню Спасскую (подъ б. В), стоящую рядомъ съ Спасскою церковью, а другою стороною выходящую на Спасскую улицу. Митрополитъ объявлялъ, что эта богадѣльня построена на землѣ Спасской церкви и должна быть подъ его властію. Магистратъ напротивъ говорилъ, что богадѣльня находится на городской землѣ, съ одной стороны при Спасскихъ воротахъ, съ другой при городской стѣнѣ, и строили богадѣльню мѣщане и всегда завѣдывали ею Православные члены магистрата. Повѣренный митрополита сказалъ на это, что мѣстоположеніе богадѣльни ясно показываетъ, что богадѣльня построена не только на погостѣ Спасской церкви, но даже при входѣ въ нее, а митрополиты не позволили бы мѣщанамъ стѣснять такъ церковь; а къ тому же магистратъ не показываетъ и не доказываетъ, кто построилъ богадѣльню и стѣну; а стѣну и бой-

ницу на ней, вѣроятно, строили или основатели Пречистенской Спасской церкви или митрополиты; за стѣною находится еще митрополитій огорождъ, да и ворота въ бойницу сдѣланы со двора митрополитчаго, а не съ стѣны; калитка въ стѣнѣ на рѣку сдѣлана также для удобства двора митрополита и ключи отъ этой калитки всегда были у митрополитовъ. Впрочемъ митрополитъ ни сколько не хочетъ присвоить себѣ стѣны или пометеніе о богадѣльнѣ; забота о богадѣльняхъ всегда лежала на Православныхъ членахъ магистрата; богадѣльня должна только находиться подъ властію митрополита, которому члены магистрата должны представлять отчетъ по богадѣльнѣ. Затѣмъ мы отправились къ Спасской церкви, разрушенной неприятелемъ (подъ б. С); осматривали мы также и кафедральную церковь Пречистой (подъ б. D) и находящіяся при ней митрополитчьи палаты и колокольню при воротахъ этихъ палатъ,—и рядомъ съ ними три мѣщанскихъ дома, построенныхъ, по словамъ митрополита, на погостѣ Пречистен. собора. Руднакъ отъ имени магистрата напротивъ говорилъ, что Пречистенскій погостъ простирается только до переулка, по которому прежде ходили за водою на Вилейку,—дома за этимъ переулкомъ построены на городской землѣ. Повѣренный митрополита опровергалъ это, не представляя однако никакихъ древнихъ актовъ. Принимъ мы за тѣмъ къ церкви Св. Екатерины и нашли, что на мѣстѣ церкви построены мѣщанскіе дома (8 домовъ). Что на этомъ мѣстѣ была церковь Св. Екатерины, это доказывалъ повѣренный митрополита грамотою Мазарія 1648 г. къ Вилейскимъ мѣщанамъ о поставленіи къ этой церкви священника и—довесеніемъ военнаго отъ 1631 г. о томъ, что Павлу Огнискію приказано было очистить три плаца въ Вильнѣ: плацъ церкви Св. Екатерины и другой—Св. Николая; изъ этого видно что церковь Св. Екатерины находилась на этомъ мѣстѣ; а если магистратъ не согласенъ съ этимъ, то пусть представитъ документы на эти дома и укажетъ другое мѣсто церкви Св. Екатерины. Магистратъ напротивъ доказывалъ, что земля за упомянутымъ переулкомъ—городская, и Соболевскій, построившій каменный домъ на этой землѣ, вносилъ всѣ повинности (кромя поземельной) въ магистратъ; только документы на этотъ домъ погибли во время нападенія Московскаго войска; а грамота М. Мазарія ничего не говоритъ о мѣстѣ церкви Св. Екатерины. Вообще митрополиту нужно, говорилъ повѣренный маги-

(*) См. карту въ Актахъ гг. Вильны и Трокъ.

страта, на основаніи документовъ опредѣлить длину и ширину церковныхъ погостовъ, а не дѣлать этого на память. Вотъ и два Лотошка, на которыхъ теперь находится такъ много домовъ, принадлежали Пречистенской церкви только относительно поземельнаго дохода, а совсѣмъ не составляли погостовъ трехъ церквей, какъ старается это представить противная сторона. Не поставивъ рѣшенія по этому спорному дѣлу и приказавъ той и другой сторонѣ собрать древніе документы, комиссары 16 Мая отправились къ Покровской церкви, бывшей въ заупустѣнн и занятой, по свидѣтельству митрополита, кальвинистами; отъ этой церкви осталось только одна опустѣлая колокольня (подъ б. G) подлѣ Кальвинскаго Збора, а древнія стѣны этой церкви находятся въ срединѣ самаго Збора. Повѣренный митрополита показывалъ прежнюю окружность церкви и просилъ, чтобы мы отправились въ самый Зборъ для того, чтобы видѣть погостъ Покровской церкви. Но комиссаровъ въ Зборъ не пустили не смотря на трехкратное требованіе вознаго. Въ это время отъ Кальвинскаго Збора подано было письменное заявленіе въ томъ смыслѣ, что Горностаевскій плацъ, на которомъ стоитъ Зборъ, всегда былъ подъ властію магистрата, и чтобы это дѣло оставили комиссары въ покоѣ и предоставили его рѣшенію обыкновенному суду. Повѣренный митрополита, доказывая право митрополита на этотъ плацъ, указывалъ пространство церковнаго погоста и окружающія его стѣны, которыя Зборъ потомъ надстроилъ. При Зборѣ находится нѣсколько домовъ и владѣтельница одного изъ нихъ сама признала письменно юрисдикцію митрополита; а Раецкій, Лидскій маршалокъ, письменю просилъ комиссаровъ предоставить разборъ притязаній митрополита на его домъ обыкновенному суду. Повѣренный митрополита говорилъ, что и Горностаевскій домъ по выморочному праву долженъ принадлежать митрополиту и что В. Рутскій въ 1612 г. позволилъ портному Матіеу построить домъ на землѣ Покровской церкви; но затѣмъ Кальвинисты церковь и погостъ обратили въ Зборъ, Михайловскую церковь обратили въ домъ и при этомъ вырывали не мало челоувѣческихъ костей,—все это доказывается и сеймовымъ декретомъ 26 Мая 1640 г., которымъ предписывалось Кальвинистамъ съ этого мѣста, какъ церковнаго, снести всѣ постройки зборовые и возвратить это мѣсто тѣмъ, кому оно принадлежитъ. Не рѣшивъ

дѣла о погостѣ Покровской церкви, комиссары пошли къ пятой церкви Св. Іоанна (подъ б. H), отъ которой осталась одна колокольня, а мѣсто б. церкви и погостъ застроены 5-ю домами, какъ говорилъ уполномоченный митрополита; магистратъ говорилъ напротивъ, что эти дома были подъ его властію. Затѣмъ пришли комиссары къ шестой церкви Св. Михаила (подъ б. I), бывшей рядомъ съ церковію Св. Іоанна; отъ этой церкви, находившейся на углу Замковой улицы, не осталось никакихъ и слѣдовъ; все мѣсто застроено 5-ю домами; двое изъ хозяевъ этихъ домовъ именно отвергли юрисдикцію митрополита надъ ихъ домами. Магистратъ говорилъ, что всѣ эти дома построены на городской землѣ и находятся подъ Магдебургскимъ правомъ. Затѣмъ комиссары начали обозрѣвать погостъ церкви Св. Николая и нашли на одной сторонѣ каменный домъ Спасской богадѣльни, на другой—8 домовъ разныхъ лицъ (слѣдуетъ имена ихъ), съ которыхъ, кромя дома Спасской богадѣльни, ежегодно идетъ поземельная подать митрополиту, по свидѣтельству его повѣреннаго. При обозрѣніи 8-й церкви Св. Іліи комиссары нашли 9 домовъ, построенныхъ на мѣстѣ этой церкви; хозяйка этихъ домовъ платитъ поземельную подать митрополиту, а судятся въ ратушѣ. На погостѣ 9-й церкви Рождества Христова нашли 12 домовъ и слѣды бывшаго алтара Рождественской церкви, именно остатокъ стѣны, сложенной изъ большихъ камней, длиною въ три сажени, а шириною въ полторы. 10-я церковь Пятидесятная—каменная—стоитъ на св оцъ погостѣ; на ея погостѣ встроены одинъ только домъ, выходящій лицевомъ стороною на Замковую улицу; съ него доходъ идетъ Троицкой церкви. 11-я церковь Св. Николая стоитъ на своемъ погостѣ; около нея находится 12 домовъ разныхъ лицъ. Митрополитъ хотѣлъ подчинить эти дома своей юрисдикціи, а магистратъ утверждалъ, что эти дома построены не на церковной землѣ. 12-я церковь Воскресенская, стоитъ неразрушенная и съ наперти ея мы видѣли ворота съ погоста въ каменный домъ, въ которомъ теперь живетъ золотыхъ дѣлъ мастеръ Родачевичъ; часть этого дома занята лѣстницею на колокольню. 13-я ц. Св. Троицы стоитъ на своемъ погостѣ вмѣстѣ съ женскимъ монастыремъ. Противъ этой церкви находится Православная церковь Св. Духа, недавно встроенная; митрополитъ домогался распространенія его юрисдикціи и надъ этою церковію, протестовалъ противъ недавняго ея

основанія въ противность королевскимъ приказамъ и—противъ присвоенія Православными двухъ каменныхъ домовъ: Нарушевича и Кондратовича за Острыми воротами на лѣвой сторонѣ. Въ тотъ же день осматривали 14-ю ц. Св. Георгія на Росѣ за Острыми воротами; она нѣкогда построена была изъ дерева и сожжена потомъ во время нападенія Московскаго войска; отъ нея остался пустой погостъ; около погоста находятся дома и огороды 14-ти лицъ.... Противившись въ городъ комиссары осматривали погостъ 15-й ц. Св. Козмы и Даміана, находящейся на улицѣ Савичъ; эта церковь была деревянная; теперь на мѣстѣ ея пустой плацъ.... Въ тотъ же день комиссары ѣздили къ 16-й ц. Ап. Петра, на Зарѣчѣ, которая теперь стоитъ пустая. При дальнѣйшемъ разслѣдованіи этого дѣла, уполномоченный митрополита заявилъ относительно погоста церкви Св. Іоанна, что слѣды колокольной этой церкви, разрушенной при нападеніи, и теперь существуютъ, а погостъ ея застроенъ домами, о чемъ еще М. Рутскій велъ процессъ съ Горскимъ въ 1620 г.; уполномоченный митрополита представилъ при этомъ и постановление королев. ассессорскаго суда отъ 18 Апрѣля тогоже года, и еще—жалобу на всендза Пшецлавскаго отъ 1651 г. Іюля 23 въ томъ, что этотъ всендзъ, купивши домъ на землѣ ц. Св. Іоанна, при его передѣлѣ захватилъ часть церковной стѣны, велѣлъ заколотить старинные окна съ желѣзными рѣшетками въ церковномъ домѣ и сдѣлалъ его неудобнымъ для жителя (затѣмъ слѣдуетъ споръ повѣренныхъ о другихъ домахъ на мѣстѣ ц. Св. Іоанна). Доказывая, что погостъ и мѣсто ц. Св. Михаила застроены домами съ 1557 г. послѣ пожара, повѣренный митрополита представлялъ завѣщаніе священника Росской церкви отъ 1522 г., завѣщавшаго Михайловскому священнику лису шубу;—и другой документъ—М. Макарія о поставленіи къ этой церкви священника въ 1546 г.,—и между прочимъ донесеніе вознаго 1622 г. о томъ, что мѣщанинъ Ензень, строя свой домъ на погостѣ Ц. Св. Михаила, вырылъ много человѣческихъ костей, и—другое донесеніе вознаго отъ 1671 г. о томъ, что когда домъ Ензена обрушился, то подъ нимъ нашли много костей человѣческихъ. Изъ этихъ документовъ видно, говорилъ повѣренный митрополита, что церковь Св. Михаила находилась на томъ мѣстѣ, гдѣ теперь домъ Ензена и др., построенные послѣ пожара; да къ тому же и новые владѣльцы этихъ домовъ каж-

догодно платятъ митрополиту поземельную подать. Затѣмъ слѣдуютъ завѣщанія Садовскаго, нека портинныхъ и другихъ домохозяевъ о томъ, что ихъ дома находятся на городской землѣ, или что ихъ дома получили отъ королей льготы, освобождавшія ихъ исполненія [нѣкоторыхъ городскихъ повинностей, напр. постоя и др. Повѣренный митрополита говоритъ на это, что эти дома построены послѣ пожара; тогда то захватить это мѣсто князь Радзивилъ, а отъ него черезъ разныхъ руки домъ Радзивилловскій достался Ензону, а отъ него Садовскому и т. п. Затѣмъ слѣдуетъ споръ между повѣренными той и другой стороны о домахъ, находившихся около церкви Св. Николая на Смирнинской улицѣ; повѣренный митрополита продажными записями и донесеніемъ вознаго объ осмотрѣ погоста ц. Св. Николая въ 1631 г. 29 Іюля доказывалъ, что дома эти построены на церковной землѣ; повѣренный магистрата доказывалъ, что эти дома построены на городской землѣ и доказывалъ это тѣмъ напр., что владѣльцы всегда находились и находятся подъ городской юрисдикціей, что напр. домъ Спасской богадѣльни въ 1645 г. отданъ магистратомъ въ аренду на 14 лѣтъ Шаховскому и эта запись утверждена самимъ Колендою. Повѣренный митрополита опровергалъ эти доказательства въ родѣ того, что этотъ богадѣльный домъ незаконно отданъ въ аренду магистратомъ (хотя это прежде и утверждено было самимъ митрополитомъ). Что другіе дома, какъ то Вита и др. построены на церковной землѣ, это доказывалъ повѣренный митрополита донесеніемъ вознаго 1622 г. о томъ, что при постройкѣ этого дома находили были въ землѣ человѣческія кости, — представлялъ также фундушевую запись Василья Полубенскаго, устроившаго въ 1629 г. богадѣльню при Спасской Троицкой и Рождественской церквахъ, — представлялъ также грамоту Сигизмунда Августа 2-го 1560 г. о возобновленіи погорѣвшихъ церквей Рождественской и Пятницкой. Въ отвѣтъ на это повѣренный магистрата заявилъ между прочимъ, что упомянутое донесеніе вознаго ничего не доказываетъ въ настоящемъ случаѣ, потому что послѣ непріятельскаго нашествія и моровой язвы и въ настоящее время хозяева находятъ въ своихъ домахъ трупы, и никто не говоритъ, что эти дома построены на церковной землѣ,—затѣмъ онъ считалъ невозможнымъ, чтобы Никольская, Ильинская и Рождественская церкви находились въ одной окружности, недалеко одна отъ

другой, потому что на этомъ мѣстѣ находится теперь 31 домъ; а то, что митрополитъ считаетъ остатками алтара, сложенного изъ большихъ камней, говорилъ тотъ же повѣренный, то это была пристройка при живоваренномъ заводѣ; впрочемъ магистратъ не отрицаетъ, что это—церковная земля, — она церковная, только принадлежит не Рождественской, а Пречистенской церкви, которой и платится повсемельная подать. Повѣренный митрополита не соглашался съ этимъ и т. д. Между прочимъ на заявленіе магистрата, что онъ знаетъ только одну церковь въ Рыбномъ концѣ, повѣренный митрополита отвѣчалъ, что эту церковь Св. Николая, именно въ память его кончины, построенную изъ дерева (тогда какъ церковь въ память перенесенія мощей Св. Николая была каменная, которой въ продолженіи ста лѣтъ не могъ и огонь истребить) видѣлъ онъ самъ до пожара въ цвѣтущемъ состояніи. За тѣмъ повторяется голословное требованіе повѣренного со стороны митрополита подчиненія юрисдикціи митрополита домовъ, находящихся на погостахъ церквей: Пятницкой, Никольской, Воскресенской, Комодемьянской и церкви Ап. Петра. Повѣренный магистрата утверждалъ совершенно противоположное на томъ основаніи, что владѣльцы этихъ домовъ въ своихъ дѣлахъ относились всегда къ магистрату, а не къ митрополиту. Указавъ за тѣмъ на Магдебургское право, данное Вильнѣ 1482 г., и на королевское рѣшеніе 1522 г., которымъ постановлено было, чтобы всѣ жители города, не исключая и митрополитскихъ, подлежали городскимъ новинностямъ, равно какъ—и на утрату, во время непріятельскаго нашествія, актовъ, нужныхъ для настоящаго дѣла, повѣренный магистрата просилъ о допущеніи къ присягѣ 18-ти членовъ магистрата и мѣщанскаго управленія для подтвержденія того, что выше заявлялъ повѣренный магистрата относительно церковныхъ земель и предѣловъ юрисдикціи митрополита. Повѣренный митрополита, повторивши вкоротъ всѣ высказанные имъ выше доказательства въ пользу юрисдикціи митрополита, просилъ о допущеніи къ присягѣ митрополита и еще 6 лицъ съ его стороны. Комиссары, на основаніи того, что магистратъ не представилъ никакихъ подлинныхъ документовъ, тогда какъ митрополитъ представилъ документы для подтвержденія своихъ заявленій, а также согласно съ распределеніемъ 26 Мая 1619 г. и картою Рутскаго, положили допустить къ присягѣ митрополита съ 6-ю лицами отъ

его стороны и по выполненіи присяги отдать въ вѣдомство митрополита 65 домовъ, 4 паша и 2 огорода, о которыхъ онъ заявлялъ, что они находятся на церковной землѣ,—за исключеніемъ дома Кальвинскаго Збора, находящагося въ завѣдываніи Оснискаго,—дома Неговича на Замковой улицѣ,—трехъ домовъ на Степянской улицѣ, напротивъ Воскресенской церкви,—дома Грибовича напротивъ д. Козмы и Даміана,—всѣхъ домовъ на Ростѣ, около ц. Св. Георгія. Относительно домовъ Кальвинскаго Збора,—Раецкаго,—Котлаки—прилежащихъ Св. Духовской церкви предоставлено митрополиту право вести процессъ въ обыкновенныхъ судахъ. Повѣренный магистрата просилъ позволенія апеллировать королю. Комиссары, не смотря на возраженіе повѣренного со стороны митрополита, позволили магистрату апеллировать къ королю. Слѣдуютъ подписи комиссаровъ.

№ 101.

Владиславъ IV объявляетъ всѣмъ правительственнымъ лицамъ, что онъ на прошломъ коронаціонномъ сеймѣ для умиротворенія Православныхъ съ униатами, прежде чѣмъ на будущемъ сеймѣ послѣдуетъ окончательное умиротвореніе ихъ, назначилъ Православнымъ въ Подлясь, именно—въ г. Бѣльскѣ—Богоявленскую церковь, въ Клещеляхъ—Нивольскую, и для исполненія этого послалъ писаря земскаго Лудкаго Семена Гулевича, при которомъ немедленно и должны быть навсегда отданы православнымъ поименованныя церкви со всѣмъ, имъ принадлежащимъ.

№ 102.

Возникъ Подляскаго воеводства Янъ Петранко заявилъ предъ градскимъ Бранскимъ судомъ, что онъ, вмѣстѣ съ шляхтой былъ при передачѣ Православнымъ жителямъ г. Бѣльска Богоявленской церкви земскимъ писаремъ Семеномъ Гулевичемъ Воютинскимъ, который при большомъ стеченіи шляхты Подляскаго воеводства пришедши къ Богоявленской церкви отперъ оную и передалъ утвержденному правительствомъ Бѣльскому Богоявленскому братству со всѣмъ, что ей принадлежитъ,—какъ то: съ школою, богадѣльней (шпиталемъ), священническимъ домомъ и принадлежащими ей землями; при совершеніи мною—возникъ—ввода Православныхъ во владѣніе этою церковію никто не противодействовалъ исполненію королевскаго универсала. Послѣ этого Православные начали отправлять въ этой церкви Богослуженіе. Это показаніе возникъ подтвердилъ войтъ и члены магистрата.

Противъ этого замѣненіа сдѣлалъ горестную протестацію Брянскій уніятскій священникъ Иванъ Герасимовичъ и высказалъ намѣреніе начать судебное дѣло съ вознижъ и шляхтою. На эту протестацію отвѣчалъ репротестаціею Савелій Гливичъ въ томъ смислѣ, что эта протестація священника не законна, такъ какъ она сдѣлана послѣ отдачи Православнымъ Богоявленской церкви, при чемъ тогда никто не протестовалъ.

№ 103.

Явившись въ гродскій Мѣльницкій судъ Савелій Гливичъ и Иванъ Прокоповичъ отъ себя, отъ старостъ, дозорцевъ и другихъ членовъ Православнаго Бѣльскаго Богоявленскаго братства, утвержденнаго правительствомъ Речи Посполитой, горько жаловались на уніятскаго Владимірскаго епископа Іосифа, Бѣльскихъ и Брянскихъ уніятскихъ священниковъ и нѣкоторыхъ членовъ Бѣльскаго магистрата въ томъ, что епископъ Владимірскій, не обращая вниманія на постановленія короля и Речи Посполитой и исполняя свое намѣреніе, высказанное имъ при посѣщеніи Бѣльска, прислалъ въ праздникъ Рождества Богородицы въ Бѣльскъ своего намѣстника Симоновича, который сговорившись съ уніятскимъ протопопомъ, священниками и нѣкоторыми членами магистрата, возмутилъ многихъ уніятъ и католиковъ, когда они были въ костелѣ; и затѣмъ въ тотъ же день собравшись вмѣстѣ эти люди съ оружіемъ нанали на Богоявленскую церковь, отбили замки, съ шумомъ ворвались въ церковь, и, взявши ее себѣ вмѣстѣ съ книгами и церковною утварью, заперли ее своими замками и выгнали при этомъ изъ церковнаго дома Дьячка. Справедливость всего этого подтвердилъ и вознижъ Иванъ Петранко, бывшій при этомъ отнятій церкви вмѣстѣ съ двумя дворянами.

№ 104.

Инокъ Памсій Мостицкій, намѣстникъ Луцкаго епископа Аванасія Пуаны надъ Бѣльскими церквами, явившись въ гродскій Мѣльницкій судъ вмѣстѣ съ двумя Бѣльскими мѣщанами, отъ имени всѣхъ Православныхъ мѣщанъ г. Бѣльска привезъ жалобу на Бѣльскаго подстаросту, какъ главнаго зачинщика, на двухъ уніятскихъ священниковъ и 12 Бѣльскихъ мѣщанъ, — какъ его помощниковъ — въ томъ, что этотъ староста вмѣстѣ съ мѣщанами и еще съ ротмистромъ, имѣвшимъ у себя 100 или 200 человекъ пѣхоты, напалъ

на Богоявленскую церковь съ вооруженнымъ войскомъ, съ зажженными факелами и ротативами, отбилъ вкатіе замки, и когда не могъ отбить внутреннихъ замковъ, черезъ верхъ вошелъ въ церковь своихъ помощниковъ, которые отворили изнутри двери, — что эти люди производили въ церкви шумъ, крикъ, били и безчестили православныхъ, бывшихъ на церковномъ погостѣ; а затѣмъ, не смотря на законъ и комиссарское постановленіе, напали на Николаевскую и Воскресенскую церкви, отняли ихъ у православныхъ, запечатали своими печатами, а инокъ Памсій взяли подъ стражу, таскали за бороду, и дѣлали всякія другія безчинства. Для подтвержденія всего этого жалующіеся привели въ судъ вознаго Ивана Петранка, который какъ очевидецъ, подтвердилъ все сказанное, прибавилъ, что пономарю Григорію разбили носъ и лобъ, пораненого Мину саблей ранили въ лѣвую руку, Клима Васюковичъ получилъ нѣсколько ударовъ въ голову, Ивана Прокоповича немилосердно избита въ самой церкви свѣчей, Григорьева — кузнецика — получила нѣсколько кровавыхъ ранъ, Васильева — кожевника — получила два удара въ голову палкой.

Все это видѣлъ онъ вознижъ вмѣстѣ съ дворянами Маркомъ и Яномъ Банковскими.

№ 105.

Православный Лука Савицкій въ замковое Луцкое управленіе представилъ слѣдующій королевскій приказъ. — Владиславъ IV и проч. Благородному Мартину Лешневольскому наша королевская милость. Подано намъ прошеніе отъ Дрогичинскихъ мѣщанъ и священниковъ: Спасскаго, Троицкаго и Никольскаго, въ которомъ (прошеніи) они жалуются на великія притѣсненія, претерпѣваемыя ими отъ твоей милости: по твоему приказанію священники были изгнаны изъ Дрогичина и лишены своего имущества, а мѣщане терпятъ разныя притѣсненія, убытки, побой и тюремное заключеніе. Если это правда, мы не похвалимъ за это твою вѣрность; можно найти другія средства для уничтоженія разномыслія (въ вѣрѣ), а недостигать посредствомъ такого мучительства. Мы приказываемъ возвратити священникамъ церкви и имѣніи никакихъ притѣсненій Дрогичинскимъ мѣщанамъ. Дано въ Меречѣ.

№ 106.

Мы, королевскіе комиссары, посланные въ Бѣльскъ для успокоенія Православныхъ, начавши свое судебное разбирательство, пригласили ту и другую

сторону для заглаженія своихъ жалобъ. Православные горько жаловались на большія притѣсненія, претерпѣваемые ими относительно вѣры: не только у нихъ отняты были всё церкви, но они не могли даже пользоваться Таинствами, крестить дѣтей и погребать умершихъ, въ чемъ не отказано никакому народу. А уніятами представили условіе, заключенное Православными съ Владимірскимъ (уніятскимъ) епископомъ; это условіе заключено было вслѣдствіе процесса, веденнаго съ Православными (уніятскимъ) епископомъ и послужило причиною распрей. На основаніи конституціи 1636 г. отмѣнивъ судебное разбирательство распрей и приказавъ обѣимъ сторонамъ жить въ мирѣ, мы приступаемъ къ исполненію даннаго намъ порученія и находимъ самое ничтожное число уніатовъ, а нежелающихъ быть въ уніи—огромное множество. Принявъ во вниманіе это число уніатовъ и Православныхъ, и то, что священники Воскресенской и Николаевской церкви вмѣстѣ съ прихожанами отказались навсегда быть въ уніи, а Богоявленская церковь отдана Потѣмъ утвержденному патріархомъ Іеремію Богоявленскому братству, что подтверждено и кородемъ, мы присуждаемъ Православнымъ церкви: Воскресенія, Св. Николая и Богоявленія со всѣмъ имъ принадлежащимъ и отдаемъ ихъ во власть Луцкихъ епископовъ. А уніатамъ,—хотя для нихъ достаточно было бы и одной церкви—въ надеждѣ будущихъ обращеній въ унію предоставляемъ Троицкую и Пречистенскую церкви, съ тѣмъ однако условіемъ, чтобы Православные, находясь въ уніятскомъ приходѣ, могли ходить въ уніятскія церкви и наоборотъ. Нарушители мира подвергнутся наказанію въ 10,000 Польскихъ гривенъ. Подписали Янъ Станшевскій, Григорій Четвертинскій и Андрей Заборовскій.

№ 107.

Явившись въ Мѣльницкій гродскій судъ, Никодимъ Оедоровичъ, Православный инокъ и священникъ Бѣльской Николаевской церкви, отъ себя и отъ имени Лелесовскаго игумена и Бѣльскаго намѣстника Мелетія Мартиновича, съ великою скорбію жаловался на Троицкаго Бѣльскаго (уніятскаго) священника Ивана Малышевскаго въ томъ, что онъ Малышевскій, забывая страхъ Божій, санъ, законы и наказанія, вслѣдствіе преслѣдуетъ Православныхъ, безчеститъ тѣла (Православныхъ) умершихъ, отнимаетъ скотъ, нападаетъ на улицахъ на священниковъ (недавно онъ отнял у Православнаго священника серебряный

крестъ) и дѣлаетъ другія притѣсненія православнымъ. Когда принесшій эту жалобу возвращался домой отъ больного, котораго онъ ходилъ причащать, то этотъ Малышевскій вмѣстѣ съ другими своевольными людьми заступилъ ему дорогу на улицѣ, поносилъ его всякими бесчестными словами, билъ, таскалъ по землѣ за волосы, давилъ его колѣнами, стащилъ съ него эпитрахиль и ницеское одѣяніе, отнял у него нитеръ съ жлицей и воздухами изъ шелковой матеріи, во время побоевъ пролилъ на землю изъ потира непотребленныя большыя частицы Тѣла и Крови Христовой и взялъ себѣ все отнятое. Справедливость этой жалобы подтвердили возный Петякъ, а также Павелъ и Несторъ Банковскіе.

№ 108.

Явившись въ гродскій Мѣльницкій судъ, инокъ Исаія Ефремовичъ отъ имени Луцкаго епископа Аванасія Пузыни принесъ официальную жалобу на Владимірскаго епископа Іосифа Раковецкаго и его сообщниковъ: Лукіана Боговольскаго, протопопа Бѣльскаго, священника Ивана Малышевскаго, Ивана Перая, священника Березовскаго, и другихъ, также на 7 членовъ (имена ихъ) Бѣльскаго магистрата и 7 мѣщанъ, въ томъ, что они, не обращая вниманія на общіе законы, на права, данныя Православнымъ и на сеймовыя постановленія о ненарушеніи покоя Православныхъ, по наущенію Владимірскаго епископа, черезъ нѣкоего Симеона Тимошевича заключили какое то условіе съ нѣкоторыми изъ Бѣльскихъ мѣщанъ, вредное для церкви Божіей, безъ вѣдома Луцкаго епископа и всего Бѣльскаго мѣщанства. Коммиссары нашли это условіе незаконнымъ, уничтожили его и возвратили Православнымъ въ Бѣльскѣ три церкви,—и не только въ Бѣльскѣ, но возвратили православнымъ всего Подляскаго воеводства назначенныя имъ декретами церкви. Не смотря на это, по прошествіи нѣкотораго времени, уніаты насильственно отняли у Православныхъ церкви (повторяется тоже, что сказано въ № 104), а затѣмъ, страшно и выговорить, предали поруганію святиню (дальше повто. яется то, что сказано въ № 107); а въ нѣмѣнемъ 1645 г. протопопъ Лукіанъ Боговольскій, на основаніи вышеупомянутаго условія началъ вмѣстѣ съ уніятскими священниками, членами городского суда и другими нѣвѣстными ему сообщниками на церковь Св. Николая, отбилъ у нея замки и, ни на что не смотря, эти люди избили и изранили посланнаго для отправления Богослуженія въ этой церкви іеромонаха Гедеона Паш-

конице, огромная церковь, а православных Бѣльскихъ мѣщанъ принуждали къ уни побоями, кученіями, тюремнымъ заключеніемъ, отнятіемъ имущества, изгнаніемъ изъ города вмѣстѣ съ женами и дѣтьми, не исключая и больныхъ. Намѣреваясь по этому дѣлу начать искъ судебнымъ порядкомъ съ Владимірскаго епископомъ и Бѣльскимъ протопопомъ, Луцкій епископъ чрезъ Исаю Ефремовича просилъ записать въ книги эту протестацію.

№ 109.

Адамъ Козановскій, маршалокъ, староста Борисовскій, Козенецкій и пр. эконому и подстаростѣ—Бѣльскимъ. Такъ какъ спокойствіе и свободное отправление Православнаго Богослуженія нарушены чрезъ одного протопопа на основаніи какого то условія,— а самъ я на этотъ разъ не могу пріѣхать въ Бѣльскъ,— то поэтому, исполняя королевскую волю, я прошу васъ успокоить Православныхъ, такъ чтобы они снова возвратились въ свои дома и не терпѣли никакого насилія ни отъ городского управленія, ни отъ Владимірскаго епископа, ни отъ этого протопопа. Замокское мое управленіе должно строго наблюдать за безопасностію, потому что король самъ хочетъ на реликційномъ судѣ рассмотреть всѣ эти споры, равно какъ и дѣло о насильственномъ отнятіи церкви и постановитъ окончательное рѣшеніе. Но прежде, чѣмъ это будетъ, вы немедленно по полученіи этого письма возвратите Православнымъ недавно отнятую у нихъ церковь Св. Николая, хотя бы это пришлось сдѣлать и въ самый Свѣтлый праздникъ.

№ 110.

Во исполненіе постановленія ассессорскаго королевскаго суда мы комиссары: Александръ Годлевскій, деканъ и препозитъ Брянскій и др..., по требованію истца (уніятскаго духовенства) прибыли въ Бѣльскъ и къ своему суду призвали черезъ вознаго ту и другую сторону. На этотъ зовъ явились со стороны истцовъ: вице-препозитъ Яковъ Рынкевичъ и три члена городского управленія, а со стороны Православныхъ явился Сильвестръ Троцевичъ, старшій Братскаго монастыря. Выслушавъ жалобы на обиды, заявленія той и другой стороны и смыслъ ихъ на давній постановленія королей, мы предоставили Православнымъ свободное отправление Богослуженія. А кому принадлежатъ церковь Св. Николая, объ этомъ идетъ у Православныхъ съ уніятами давній споръ;

изъ самой передачи этой церкви Православнымъ въ 1645 г., въ Великую Субботу, видно, что эта церковь передана только до дальнѣйшаго судебного постановленія, а затѣмъ она по важнымъ причинамъ передана была уніятамъ (такъ какъ она сгорѣла и какъ Православная не могла быть возобновлена), а потомъ начался разныи безпорядки и своеволія со стороны Православныхъ надъ почтенною особою протопопа Хозиновскаго (о чемъ онъ протестовалъ въ прошломъ 1696 г.); мы находимъ и присуждаемъ, что эта церковь должна принадлежать протопопу и другимъ (уніятскимъ) священникамъ, дѣлая впрочемъ свободными (отъ отвѣтственности) Православныхъ относительно этого дѣла. Но такъ какъ несомнѣнно доказано, что Православные посредствомъ своей школы, проповѣдей, публичныхъ процессій и совершенія Таинствъ склоняютъ людей къ злу и отторгаютъ не только молодыхъ, но и пожилыхъ людей отъ уніятской вѣры, а нѣкоторыхъ—и отъ римско-католической (какъ это видно изъ личнаго сознанія нѣкоторыхъ лицъ, возвратившихся въ Православіе и познавшихъ затѣмъ свое заблужденіе), а служеніе Богу въ уніятскихъ церквяхъ ослабѣваетъ, такъ что нѣкоторыя изъ этихъ церквей остаются почти пустыни, то поэтому мы постановляемъ: Православные не должны съ этого времени принимать въ свою школу дѣтей уніятскихъ и католиковъ,—совершать процессіи,—крестить дѣтей отъ смѣшанныхъ браковъ, если одинъ изъ родителей уніятъ или католикъ, равно какъ и вѣнчать смѣшанные браки, безъ позволенія уніятскаго священника. А такъ какъ не явились на нашъ комиссарскій судъ Николай и Иванъ, дѣти Сильвестра Романовича, Григорій Море, Александръ и Иванъ Линеичи и жена Михаила Олихвера, перешедшіе въ Православіе и твердо остающіеся въ немъ, не смотря на увѣщанія, то поэтому мы, исполняя законъ объ отсутствіи отъ своей вѣры, назначаемъ явиться (уніятскимъ священникамъ) какъ истцамъ и этимъ, совратившимся (не находящимся теперь въ городѣ) во вторникъ послѣ праздни- ка Апостола Андрея.

№ 111.

Сигизмундъ I-й въ 1560 г. пожертвовалъ по дѣть волоки и три шкура земли Бѣльскимъ церквамъ: Пречистенской, Михайловской, Троицкой и Воскресенской, что утвердилъ въ 1694 г. и Владиславъ IV-й. Эта земля находится въ селѣ Стрыкахъ въ милѣ отъ Бѣльска въ небольшомъ количествѣ и состоитъ изъ

болотъ и песку; въ другомъ участкѣ—около Малинова—земля очень также болотистая и песчаная и не пригодная для посѣва. Въ этихъ участкахъ Бѣльскіе священники сами никогда не обрабатываютъ земли, а отдають ее другимъ изъ третьяго снопа. Въ третьемъ мѣстѣ—отъ Августова, Бѣльскаго предмѣстья—частію хорошая земля, частію песчаная и болотистая. Въ 1767 г. съ участка въ с. Стрыкахъ Михайловскіе священники получили 2 копы и 8 сноповъ, съ участка Пречистенской церкви получено жита 2 копы и 30 сноповъ; яроваго хлѣба съ участка около Малинова Михайловскимъ священникамъ досталось: 2 копы овса, 6 сноповъ ячменя, вязка гороху,—священникамъ Пречистенской церкви досталось: 2 копы овса и 35 сноповъ, 41 кучка гречихи, вязка гороху. Эту землю брали по условію восемь человекъ,—и если бы они не обрабатывали ее, то и этого не получили бы священники.

Церковь во имя Рождества Богородицы построена съ незапамятныхъ временъ въ замкѣ, на горѣ, Русскими князьями Михаиломъ и Васильемъ Семеновичами,

владѣтелями Городны, Бѣльска и Кобрина; а отсюда эта церковь перенесена, съ разрѣшенія Польскаго короля Александра въ 1507 г., въ самый городъ. Въ этомъ королевскомъ разрѣшеніи, писанномъ по русски на пергаментѣ, сказано, чтобы тѣла этихъ князей были перенесены вмѣстѣ съ церковію. У этой уніатской церкви было мало прихожанъ, какъ это показываетъ комиссарское рѣшеніе въ 1636 г.—На Богдѣльню при Михайловской церкви въ 1625 г. пожертвованы двѣ волоки земли,—затѣмъ тойже Богдѣльнѣ пожертвовали: Робака волоку земли, Радко Мочановичъ $\frac{1}{2}$ волоки, Иванъ Прокоповичъ волоку, Самуилъ Пикуликовичъ $\frac{1}{4}$ волоки, Илія Печура $\frac{1}{2}$ волоки, Иванъ Ефремовичъ $\frac{1}{4}$ волоки, Василій Ефимовичъ волоку въ трехъ поляхъ и 4 плада. Эти пожертвованія утверждены Владиславомъ IV-мъ въ 1633-мъ году и подтверждены королемъ Польскимъ Яномъ въ 1681 г. Въ 1666 г. Бѣльскій мѣщанинъ за одолженіе ему Богдѣльню 400 золотыхъ пожертвовалъ богдѣльнѣ 4 плада и $\frac{3}{4}$ волоки земли.

О П Е Ч А Т К И.

Стран.	Строка.	<i>Напечатано.</i>	<i>Нужно читать.</i>
10 .	Заглавіе 1 .	Іюля 25	Іюля 23.
45 .	сн. . 19 .	братья	братья.
17 .	сн. . 42 .	завжди	завжди.
18 .	св. . 16 .	якогос	якогось.
19 .	св. . 14 .	Августа 2	Августа 9.
— .	сн. . 6 .	овца	овцы.
23 .	сн. . 15 .	вамъ (такъ въ рукописи, но, вѣ- роятно слѣдуетъ читать)	вашихъ.
— .	сн. . 7 .	васъ (такъ въ рукописи)	насъ.
27 .	Заглавіе . .	Мая 9	Мая 29.
29 .	Заглавіе . .	Пятигорскаго	Пелагонскаго.
— .	св. . 8 .	Блюдете жесь	Блюдетесь же.
— .	сн. . 9 .	Богъ	Богъ.
33 .	сн. . 10 .	у рѣмос w dziedziczenie	w mos u w dzierzzenie.
50 .	св. . 1 .	доказали	доканали.
62 .	св. . 4 .	дочасныхъ шафунокъ,	дочасныхъ въ шафунокъ.
66 .	сн. . 11 .	отлучные	отлучонные.
72 .	сн. . 21 .	свишь	звмшь.
— .	сн. . 20 .	исправованемъ	справованемъ.
— .	сн. . 9 .	Труцевичъ	Труцевичъ.
78 .	сн. . 7 .	непривопинаете	припоминаете.
82 .	сн. . 19 .	Ярмошкевича	Ярмошкевича.
85 .	св. . 18 .	квейтовъ	клеитовъ.
86 .	сн. . 10 .	мірскихъ	мірскимъ.
89 .	св. . 14 .	dziewięćdziesiąt	sześćdziesiąt.
91 .	св. . 11 .	не вытѣснялъ	не вытѣснять.
— .	— . 15 .	свѣвольнаго	своевольнаго.
94 .	сн. . 12 .	władza	władzię.
— .	— . 10 .	klątwie	klątwię.
— .	св. . 1 .	ставропигіальныя	ставропигіальныхъ.
95 .	Заглавіе . .	1707 г. Іюня 22 (это годъ явки акта, а годъ составленія)	1706 г. Мая 6.
— .	сн. . 22 .	szynie	szynię.
96 .	св. . 2 .	od	do.
— .	— . 22 .	proszę	proszę.
— .	сн. . 16 .	похоронить	похоронить.
104 .	Заглавіе . .	1718 г. Іюня 26	1828 г. Іюня 16.
104 .	сн. . 16 .	уронъ	уронъ.
112 .	св. . 3 .	во неизблемаго о Правовѣрїи	и неизблемаго во Правовѣрїи.
116 .	Заглавіе . .	Мая 13	Мая 30.
121 .	св. . 14 .	delatires	delatores.
— .	— . 19 .	nie	nie

		<i>Напечатано.</i>	<i>Нужно читать.</i>
Стран.	Строка.		
137 .	сн . 5 .	Кутеевского	Буйницкого.
150		<i>Хранится въ Троцкой Рождественной церкви. Такъ какъ эта рукопись получена была отъ священника этой церкви о. Пенкевича, то поэтому мы думали, что она хранится въ указанной церкви; но въ послѣдствіи времени оказалось, что эта рукопись принадлежитъ Виленскому Свято-Троицкому монастырю, въ архивѣ котораго она теперь находится.</i>	
158 .	св. . . .	въ снѣгъ	власный.
193 .	св. . 11 .	ixta	juxta.
233 .	сн. . . .	deceni	decima.
240 .	Заглавіе . .	Православныхъ	Православнымъ.
— .	сн. . 11 .	rozkazujac̄	rozkazujac̄.
242 .	Заглавіе . .	отнятія	отнятія.
248 .	св. . 7 .	nieunitom (такъ въ рукописи) .	unitom.
VI .	св. . 20 .	изъ	изъ.
IX. противъ св. 23 .		споръ	моръ.

